BIBLIOTECA ASOCIAȚIUNII SIBIU

DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 930 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 2 Octombrie 1938

Adevĕrul
LITERAR ȘI ARTISTIC

IN ACEST NUMĂR COLABOREAZĂ:

M. Sevastos, St. Antim, G. Călinescu, Coca Farago, Is. Sadoveanu, Tache Soroceanu, Ion Călugăru, G. Spina, D. Trost, N. Papatanasiu, I. Șerban, Gh. Nenișior și alții.

Pentru-contra...

de M. SEVASTOS

Fiecare cetățean discută problema păcii și a războiului. De asemeni orice publicație — ziar sau revistă — se ocupă de această chestie, fixându-și totodată atitudinea.

Iată însă că o foaie românească — „Vremea" — a rezolvat problema atitudinii într'un mod aparte: în câteva articole este pentru războiu, în altele — contra...

Astfel, un colaborator spune:

„Nu sînt vremuri grele acestea pe care le trăim, ci vremuri frumoase de încercare, când putem să dăm la iveală virtuțile noastre. Sînt vremuri în care eroul are mai multă importanță decât biurocratul, când elitele neamului trebue să-și spună cuvîntul".

Și cum trebue să facem războiul eroic — frumos în sine ca un cavaleresc fapt de arme, aproape ca un tour noi?... Trebue să-l facem, — după părerea d-lui Delaturtucaia, cronicarul militar al „Vremei", — fără aliați, singuri, ca Mircea la Rovine... în urma eșecului unei coaliții. „Să nu ne mai amăgim cu speranțe deșarte, — adaogă d-sa, — căci în vremuri grele nu putem sprijini destinul decât numai pe forțele noastre". Un astfel de sfat militar, venit dela un domn care semnează „Dela... Turtucaia", n'are darul să ne convingă dela prima vedere...

Cât privește complicațiile internaționale, „Vremea" nu le vede. Pentru dânsa chestia e foarte simplă, — și anume:

„Problema cehoslovacă nu poate să privească pe nimeni, decât pe cehi. Nici o asemănare nu se poate face cu nimeni, și nici un precedent nu poate crea orice soluție s'ar da problemei sudete".

Clar, limpede ca apa...

E adorabilă această concepție primitivă de localizare a conflictelor — ca cearta între două cetăți antice, ca harța dintre doi seniori feodali...

Față de această teză romantică a războiului, „Vremea" pune — fără să facă o anchetă — și tema diametral opusă, susținută cu aceiași căldură.

In câteva articole „Vremea" vorbește de „ireparabilul" războiului, de omenirea întreagă — „care se roagă pentru izbânda lui Chamberlain", aducătorul de liniște și de pace.

Cum se explică această contradicție? In același număr de revistă — cum pot apărea două atitudini diametral opuse? Oricât de nulă ar fi conducerea revistei, totuși...

Din unele atacuri împotriva unor țări, regimuri și concepții — înțelegem că „Vremea" este, din simpatii și antipatii politice, pentru războiu... dacă acest războiu s'ar face într'o direcție și contra războiului, dacă el ar avea alt obiectiv.

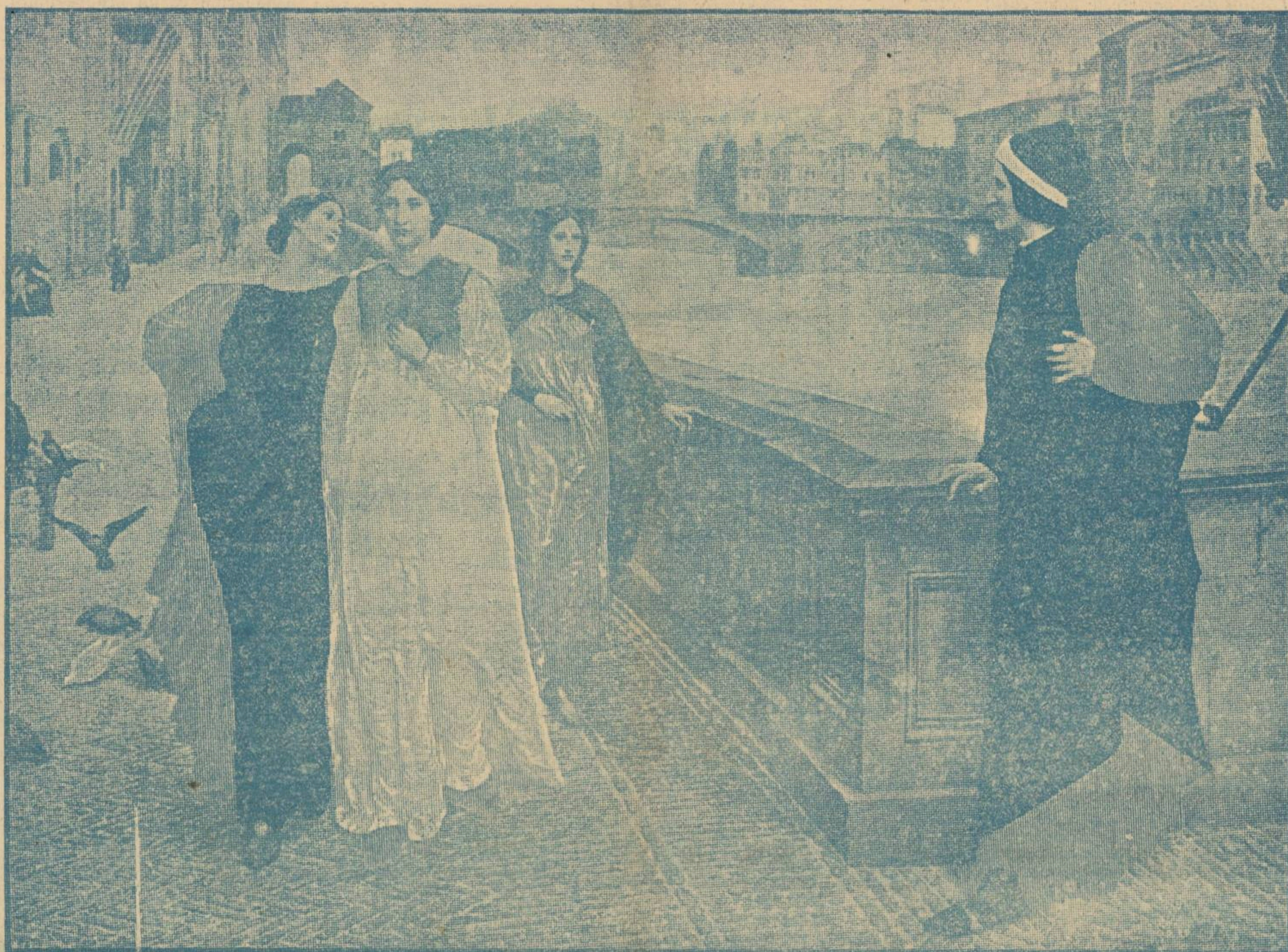
Dacă așa stau lucrurile, ar trebui ca „Vremea" să se dea pe față.

Unii pentru războiu, subînțelegând — un anumit războiu. Iar alții contra.

Pentru presa noastră, acest caz este unic — cînd o foae susține în același timp două teze diametral opuse.

Ințelegem să n'ai gust literar (care-i o chestie de întîmplare: ți-l dă, ori nu ți-l dă divinitatea), publicînd lucruri proaste și lăudând scribi fără talent, — dar să iai două atitudini: una pentru războiu și alta pentru pace... asta întrece orice stupiditate.

Mai ales când nu ești obligat să te pronunți în chestii internaționale — nici măcar să scrii...

DANTE ȘI BEATRICE

Conflictul ceho-german

Comunicatul Londrei
Apelul d-lui Roosevelt
Războî sau pace?

de ST. ANTIM

De ani de zile, dela instaurarea regimului național-socialist, Germania tulbură mereu pacea lumii și ține omenirea într'o vecinică încordare și nesiguranță, care omoară orice inițiativă și orice muncă ordonată și constructivă. Tratatul dela Versailles a fost sfâșiat bucată cu bucată până ce n'a mai rămas din el nimic sau aproape nimic. Fiecare lovitură, pornită dela Berlin, a pus în primejdie pacea lumii și a răspândit groaza pe întreaga planetă.

După ce tratatul dela Versailles a fost aproape abrogat din voința unilaterală a Germaniei, Reichul a modificat peste noapte până și statutul teritorial al Europei, socotit până atunci intangibil, anexându-și Austria. Anschlussul a dus pe conducătorii Germaniei la încercarea de acum contra Cehoslovaciei. Pe de-o parte, ușurința cu care marele puteri, semnatare ale tratatelor, au primit incorporarea Austriei, a încurajat pe oamenii dela Berlin; pe de altă parte, Anschlussul modificând granițele Reichului, Cehoslovacia s'a găsit incrustată ca un corp străin în trupul Germaniei. De aici a născut conflictul, care amenință planeta cu un nou războí mondial.

Marile puteri apusene dornice de pace, s'au arătat dispuse să satisfacă pretențiunile Germaniei și de aceia au sfătuit Cehoslovacia să cedeze teritoriile locuite exclusiv de sudeți. Dar pe măsură ce tratativele se prelungeau, creșteau pretențiunile Germaniei; iar concomitent cu Reichul, au ridicat pretențiuni Polonia și Ungaria asupra teritoriilor locuite de congenerii lor. Intr'un cuvânt, Republica vecină ar urma să fie redusă la Statul boem, o țărișoară fără importanță, aruncată între state vrăjmașe fără apărare și fără aliați, care cu timpul ar cere chiar ea încorporarea la Germania.

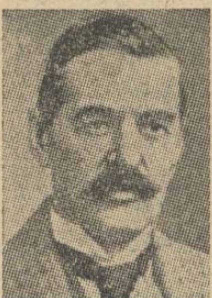
Cele două vizite făcute de d. Chamberlain în Germania au avut darul să dea pe față intențiunile acesteia față de Cehoslovacia. Franța și Anglia, care sfătuiseră Praga să consimtă la sacrificii în interesul păcii, și-au dat în cele din urmă seama că Germania deprinsă să fie satisfăcută în toate cererile ei, nu se va mulțumi numai cu sacrificarea Cehoslovaciei așa cum nu s'a mulțumit nici cu abandonul Austriei de către marile puteri, și că foarte curând va formula cereri noui, în numele ei și în numele țărilor care o urmează, cu intenția de-a reconstitui în bazinul Dunării, sub egida Berlinului, vechea Austro-Ungarie. In așa situație, guvernul dela Londra a dat publicității un comunicat de-o fermitate, care nu îngădue nici o iluzie, că dacă Germania ridică armele contra Cehoslovaciei, Franța, Rusia și Marea Britanie nu vor rămâne impasibile. De dincolo de ocean, d. Roosevelt a adresat un apel patetic conducătorilor Cehoslovaciei și Germaniei, îndemnându-i la o înțelegere pacinică. Apelul acesta e conceput în termeni amicali, fondul lui e însă, de-o asprime, care trece dincolo de acești termeni, ca acea parte din Don Juan, care pe cuvinte vesele are o melodie tristă.

In momentul când Fuehrerul a rostit ultimul său discurs, se cunoștea la Berlin apelul d-lui Roosevelt; comunicatul dela Londra a venit însă după comunicat, așa încât amenințările germane au fost proferate înainte de a se ști, care va fi atitudinea Franței, a Rusiei și a Marei Britanii în cazul unei agresiuni contra Cehoslovaciei.

Comuncatul acesta, va avea el darul să salveze pacea sau vom avea un nou războí? Aceasta e întrebarea care se pune în momentul când aștearnem pe hârtie rândurile de față. Răspunsul îl vor da faptele, căci ultimatumul Germaniei expiră înaintea apariției scrisului nostru.

OAMENI și FAPTE

Surpriza

Nu mai există om care să nu recunoască d-lui Neville Chamberlain voința hotărâtă de-a menține pacea. Sforțările primului ministru al Marei Britanii, susținut de guvernul francez, de cel sovietic și de Președintele Roosevelt, ar fi fost încoronate de succes dacă șeful germanilor ar arăta o bunăvoință egală. Creșterea pretențiunilor germane, pe măsură ce unele din ele erau satisfăcute cu grele sacrificii, dovedește că scopurile Reichului depășesc cu mult rezolvarea echitabilă a problemei sudeților...

D. Chamberlain a avut o dureroasă surpriză când ducându-se la Godesberg, s'a trezit în fața faimosului memorandum, care este în realitate — așa cum a subliniat presa engleză — un ultimatum dat de o țară după un războí victorios.

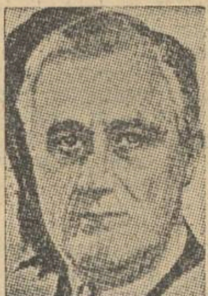
D. Churchil, în schimb, n'a fost surprins. Intr'adevăr presa dirijată de d. Goebbels nu ascundea țelurile Germaniei: desființarea republicei vecine.

Mobilizarea cehoslovacă

Praga aștepta în liniște rezultatul convorbirilor dela Godesberg. Când s'a aflat de creșterea pretențiunilor germane, întreaga națiune a înțeles că primejdia devine amenințătoare. Atunci, pentru a arăta voința hotărâtă de-a se apăra, Cehoslovacia a mobilizat. Cei cari au trăit noaptea mobilizării la Praga, afirmă că disciplina liber consimțită și liniștea dovedită de poporul cehoslovac, ofereau un spectacol unic. Douăzeci de minute după citirea decretului de mobilizare la posturile de radio, cei chemați au pornit spre gări și cazărmi, în grupuri tăcute, în orașul lăsat în întuneric. Din gara Praga, trenurile cu rezerviștii chemați, porneau din cinci în cinci minute, spre hotarele primejduite.

Emoționant a fost gestul miilor de germani cari au răspuns la mobilizare imediat, arătând astfel că preferă să trăiască liberi în Cehoslovacia decât sub stăpânirea Berlinului. Dealtfel, organizațiile democratice germane au telegrafiat d-lui Chamberlain, rugându-l să țină seama de voința lor de-a rămâne în cadrul republicei cehoslovace.

Mesajul Președintelui Roosevelt

D. Leon Blum a cerut stăruitor o intervenție a Președintelui Statelor Unite în favoarea păcii. Această intervenție s'a produs Duminecă noaptea, sub forma unei telegrame adresată de d. Roosevelt către d-nii Hitler și Beneș — și comunicată apoi d-lor Chamberlain și Daladier. Apelul e străbătut de-o înaltă și gravă înțelegere a momentului crucial de astăzi și de-o foarte elocventă chemare la rațiune. „In numele celor 130 de milioane de americani", președintele Roosevelt amintește că Germania ca și Cehoslovacia, a semnat pactul Briand-Kellog prin care s'a obligat să nu recurgă la războí. Președintele Beneș a răspuns imediat afirmând că Cehoslovacia rămâne credincioasă acestui pact și e gata să se supună judecății Tribunalului Arbitral conform convenției de arbitraj ce-o leagă de Germania. Cehoslovacia vrea pacea, proclamă d. Beneș, dar ea se va apăra dacă va fi atacată. In după amiaza zilei de Marți a răspuns și cancelarul german, expunând încăodată cu patimă punctul său de vedere și sfârșind prin a afirma că „pacea sau războiul depind numai de d. Beneș"...

Depeșile sosite dela Washington arată că în cercurile americane răspunsul german a stârnit o adâncă dezamăgire.

Cronica radiofonică

Discursul „istoric" al șefului germanilor, radiodifuzat Luni seara, a fost tot ce poate fi mai contrariu unui apel la pace. Fără să spună ceva nou, cancelarul s'a silit doar să exalteze pe ascultătorii săi, încredințându-i că forța germană e fără asemănare cu alta și că bizuit pe această forță așteaptă capitularea Cehoslovaciei până la 1 Octombrie. „Dacă până la acea dată, nu mi se vor da sudeții, voi merge să-i iau singur" iată fraza care rezumă caracterul amenințător al acestui discurs. Se poate spune că șeful germanilor și-a atins scopul, căci din sala care-l ovaționa se auzeau strigătele cadențate ale fanaticilor: vrem războí! vrem războí! vrem războí! Mai mult de jumătate a discursului, d. Hitler șeful suprem al unui popor de 75 de milioane, a înjurat pe președintele Beneș, omul care apără neatârnarea și libertatea poporului său cu o vitejie care a stârnit admirația lumii întregi.

O replică într'un ton de mare omenie, arătând încă odată că civilizația nu vrea să se supună noului cod al manierelor diplomatice elaborat la Berlin, a venit dela Londra. D. Neville Chamberlain s'a adresat, prin radio, nu numai poporului britanic și popoarelor care formează cel mai vast imperiu al lumii — ci umanității însăși. Fără să încerce intimidarea cuiva, ridicând tonul până la răcnet, ci dimpotrivă, cu o vorbă așezată și calmă primul-ministru a arătat ce sforțări a făcut pentru pace, adăogând că e gata să le continue până în ultima clipă.

In vreme ce cancelarul german a exaltat forța războinică a Germaniei, d. Chamberlain și-a exprimat oroarea sa și a tuturor popoarelor față de grozăviile războiului. La urmă, primul-ministru a anunțat măsurile militare hotărîte de guvern, cerând națiunei britanice să răspundă liniștit la eventuala chemare sub arme.

Nu sunt două discursuri — ci două lumi. E lumea bizuită pe forță deoparte și lumea care vrea să ferească civilizația lumii de catastrofa apropiată, — de cealaltă parte...

Speranțe

Solidaritatea strânsă dintre guvernele francez și englez a fost unul din elementele esențiale care au fecundat speranțele că pacea va mai putea fi salvată... D. Edouard Daladier a repetat Marți la miezul nopții, hotărîrea sa de-a nu dezarma în fața obstacolelor ce stau în calea păcii. Primul-ministru francez a precizat însă că e vorba de-o „pace cu onoare" iar nu de-o capitulare în fața forței.

Cât privește măsurile militare, Franța a dat încă odată o pildă de înaltă conștiință a destinului său, răspunzând liniștit la apelul guvernului.

Nota engleză

In timp ce transmiteau discursul Fuhrerului, posturile de radio engleze și-au întrerupt emisiunea, spre a comunica o notă oficială a Ministerului de Externe. In această notă, se spune cu hotărîre, că dacă negocierile vor eșua și dacă Germania va ataca Cehoslovacia, Franța urmată de Anglia și Uniunea Sovietelor vor intra imediat în războí.

● *O săptămână radiofonică (18.IX—25.IX) împlinită încă — de un program „estival", adică un program fără simfonice, fără radio-teatru... Un program din care n'ai să alegi decât câteva pachete de discuri, cu adevărat prețioase. Dar de-alungul emisiunilor noastre de vară, poți prinde peste hotare adevărate regaluri muzicale. Numai dacă te mulțumești cu retransmisiunile festivalurilor din orașul lui Mozart, încă e deajuns. Mai ales că, anul acesta,* Festspiel-*urile nu au mai fost retransmise, chiar fragmentar — de radio-posturile noastre.*

● *Dacă discurile nu izbutesc să înviorează concertele de dimineață, ale căror programe des repetate le știm pe dinafară, în schimb dau putința să se alcătuiască, uneori, reușite concerte de dupăamiază, cum ar fi — spre pildă — „Portretele muzicale" (Beethoven — de astă dată), „Elfi, pitici, zâne și spiriduși" (cu îngemănări de partiții din: Berlioz, Bazzini, Debussy, Mendelssohn) — ori „Vine toamna!" — (cu bucăți de: Massenet, Rachmaninoff, Grieg și Glazonov).*

● *Obișnuitul simfonic de Marți seara a fost dirijat de d.* Theodor Rogalski *— care a ținut să ne ofere un contrast între întâia parte („Scarlattiana" de* Alfredo Casella, *două dansuri simfonice de* Grieg *și o Suită pentru Quintet de suflători — (de* V. Rietti) *— extrem de pe alături cu armonia — și cea de-a doua, care cuprindea numai* Simfonia I-a — în do major — de Beethoven. *Intâia parte a concertului nu atrăgea deloc — și pleda pentru pretențiile auditorului mijlociu, speriat de muzica „serioasă". Solistul prelucrărilor ultramoderne — pe teme de* Domenico Scarlatti, *d.* I. Filionescu, *plasat cu pianul — în acelaș plan sonor cu orchestra, a cântat cu vioiciunea și toucher-ul pe care le cunoaștem, de altădată.*

● *In programele radiofonice străine, latura umoristică și distractivă a emisiunilor — se bucură de o deosebită luare aminte. La posturile engleze și germane — poți asculta cele mai neașteptate seri de cabaret, spumoase și pline de vervă ore vesele, sketch-uri delicioase, închipuite cât mai divers și colorat. La noi, Ion Manu e silit să conferențieze săptămânal, în hexametri — și atât. Radio-cabaretul nu are strălucirea pe care i-o dorim. Ceeace, firește, constitue o lipsă. Ca și'n celelalte compartimente, e nevoe să se pună la punct „orele distractive" ale programului radiofonic.*

● *Concertele Orch. de salon-Radio sunt — sub bagheta d-lui* Constantin Bobescu *— adevărate prilejuri de încântare, în orele de destindere spirituală. Pentru aceste clipe, d. Bobescu aduce un program de muzică — pe alese închipuit, în formula unui minunat „concert de promenadă".*

● *Franța va celebra curând centenarul nașterii compozitorului operei „Carmen":* Georges Bizet. *El s'a născut la 25 Octombrie 1838. Pronumele său oficial: Alexandru, Cesar, Leopold; e mai cunoscut sub pronumele Georges — pe care l-a purtat toată viața.*

Era fiul unui profesor de muzică, nepotul unei remarcabile pianiste. A vădit o extraordinară precocitate. La șasesprezece ani, a scris o „Simfonie" pe care o ascultăm încă foarte încântați. La șaptesprezece ani, luase — la Conservator, patru premii întâi: solfegiu, piano, orgă și fugă. Doi ani mai apoi, a obținut Marele Premiu al Romei.

Istoria vieții sale nu este decât povestea operelor lui. In afară de răstimpul cât a stat la villa Medicis, n'a părăsit niciodată Parisul. Nicicând, compozitorul lui „Carmen" n'a trecut Pirineii, — niciodată cel care a scris muzica pentru „Arlesiana", n'a văzut Provența.

A scris, în 1855, „Simfonia în ut", *o lucrare simfonică:* „Roma", — *„Jocuri de copii", piese pentru piano — orchestrate în 1874. Atras de teatru, tot ce-a dat mai bun a fost rezervat scenei: „Pescuitorii de perle" (1863), „Frumoasa din Perth" (1867), „Djamilleh" (1872), „Arlesiana" (1872), în fine: „Carmen" (1875). G. Bizet a murit subit la 3 Iunie 1875. La această dată, „Carmen" atinsese considerabila cifră de trei zeci și trei de reprezentații.*

Lăsând de-o parte cele două ediții italiene — pe discuri — care figurează în catalogurile Columbiei *engleze și ale* His Master's Voice-*ului, edițiile franceze integrale — ale operei „Carmen", la* Columbia *și* Gramophone *— sunt vechi și mediocre. Cea mai puțin proastă e acea pe discuri Gramophone. D-na Perelli e o Carmen emoționantă, cu un glas frumos. Colecționarii au oprit din ea un duo final (W. 764) pe care-l cânta cu Marcellin. Astăzi, poate ne-ar decepționa. Acum unsprezece ani, amatorii îl prețuiau. E acelaș caz ca și al „Quintetului", fermecător, (atât de rar pus la punct pe scenă), însuflețit aci de bagheta elegantă și precisă a lui Coppola — înconjurat de d-rele Perelli, Debard, Fenoyer — și d-nii Cornellier și Payen (Gramo L. 701). Acest disc își are încă locul lui în colecțiile noastre. Printre cele mai bune bucăți — desprinse din „Carmen" — cităm* aria toreadorului *— căreia Endrèze îi comunică o distincție surprinzătoare (Odeon 123.776), aria florii, cântată de Georges Thill (Columbia 1985), aria cărților și „Seguidilla" — cântate de Alice Raveau (Pathé W. 90025), „Habanera" și „Seguidilla", cântate de Ninon Vallin (Pathé W. 90030) — a cărei autoritate vocală ne face să uităm platitudinea metronomică a acompaniamentului; toată seria Conchitei Supervia — la Odeon: „Amorul e un copil pribeag" (123.773), „Pe zidurile Sevillei" (123.714), „Duo final" (123.774), „Trio-ul cărților" (123.713); întreaga serie vădește strălucirea incomparabilă a acestei artiste — dispărută prematur — dar care ne lasă câteva mărturii minunate ale firii sale fuguoase.*

Să rezervăm apoi în discotecă un raft de onoare celor patru preludii și antracte, grupate pe două mici discuri, fin și îngrijit înregistrate, de Inghelbrecht (Pathé P. G. 49 și 50).

„Arlesiana" figurează întreagă la Pathé. *Cinci discuri — semnate de Inghelbrecht, reunesc: „Pastorala" și „Intermezzo" (W. 96.226), „Menuett" și „Farandolă" (96.227), „Preludiu" (96.263), „Prim Menuett" și „Carillon" (96.264), „Adagietto" (96.265).*

Din „Pescuitorii de perle" se pot asculta: „duo-ul Nadir" și „Zurga" — pe care le cântă Luccioni și Deldi (Col. S. F. X. 16), „Cavatina Leila" — în care strălucește vocea limpede a d-rei Feraldy — (Col. 4. F. X. 26), „Romanța Nadir" — pe care-o cântă Tino Rossi (B. F. 31), destul de fad ori mai bine d. Villabella (Pathé — 90.026).

O suită de orchestră ne face să cunoaștem din „Frumoasa din Perth": „Preludiul", „Aubada", „Serenada", „Marșul" și „Dansul țigan" — (intr'o progresie sonoră și cuprinzătoare). Două discuri ireproșabil gravate la Londra, sub dir. lui sir Thomas Beecham (Col. 4. F. 368 și 69). Măcar ultimul trebue avut, chiar dacă nu cumpărăm „Simfonia" (H. M. V. — C. 2686 până la 89) — a cărei ultimă față e acoperită de aceeași bucată.

Melodiile lui Bizet sunt rău reprezentate în arhive, cu excepția „Boleroului", cântat de Georges Thill (Col. L. F. 118).

In total, discurile lui Bizet sunt numeroase și unele satisfăcătoare, chiar pentru auditorul cel mai exigent. E păcat că nu există o perfectă ediție a operei „Carmen".

Simfonia inedită *s'a editat de englezi, cu London Philharmonic Orchestra — sub direcțiunea d-lui M. Goehr.*

N. PAPATANASIU

Cereți azi

Tot New-Yorkul se alarmează, se pasionează de misterul lui „E. — 10"!

O SĂPTĂMÂNĂ AGITATĂ IN EUROPA

CUM VĂ PUTEȚI TRANSFORMA LOCUINȚA IN ADĂPOST DE GAZE

BERCHTESGADEN, REȘEDINȚA d-lui HITLER

PROFEȚII RĂZBOIULUI

ȚARA COMORILOR TĂINUITE

CONTELE DE CAVADONGA

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini — 10 lei

VIAȚA TEATRALĂ

„O CĂSNICIE"

de G. C. Ursaky, la Studioul Teatrului Național

Se vor fi întrebat unii, cu bună credință desigur, care au fost motivele ce au determinat pe d. Ion Marin Sadoveanu, să recurgă la piesa lui G. C. Ursaky, pentru deschiderea unui teatru menit să inoveze și în orice caz, să experimenteze pe tărâmul realizărilor dramatice. Fiindcă trebue să o spunem de la început, „O căsnicie" a cărei vechime este de circa patruzeci de ani, apare azi ca o comedie banală, naivă și lipsită de vreun interes special.

Numai că lucrurile nu trebuesc privite cu atâta simplicitate. D. Ion Marin Sadoveanu reprezentând această piesă a avut desigur intenția să facă o experiență, și anume aceea de a ne fi dovedit progresul realizat în ultimele decade, de literatura dramatică românească.

In al doilea rând, trebue să judecăm piesa lui G. Ursaky în cadrul ce i se cuvine și situând-o în teatrul nostru, acum patruzeci de ani, să ne dăm seama de adevărata ei valoare.

Fără piese ca aceasta, literatura noastră dramatică ar fi fost desigur mult mai înapoiată decât este astăzi, iar meritul acestei comedii apare tocmai în faptul că a fost creată acum atâția ani.

Să ne întoarcem o clipă privirile în trecutul teatrului românesc. Vom constata că în jurul anului 1900 repertoriul nostru dramatic se compunea numai din piese străine, din melodrame ce azi nu ar mai putea înfrunta lumina rampei, iar literatura noastră teatrală se rezuma la adaptări. Apariția unei piese ca „O căsnicie" într'un repertoriu ce nu avea nimic autohton, a însemnat desigur mult.

Să apreciem deci această piesă, așa cum se cuvine și să-i subliniem importanța experimentală, prin reprezentarea ei pe scena Studioului Teatrului Național.

Intriga comediei lui G. C. Ursaky este simplă. Ea desigur a fost influențată de acele „comedii de salon", din literatura dramatică franceză, care invadaseră scenele bulevardiere ale Parisului și prin tangentă, pe ale noastre. Autorul vădește însă în construcția piesei, o tehnică remarcabilă, și destul de multă siguranță în mânuirea personagiilor.

Didina și Victor Dorneanu alcătuesc o căsnicie burgheză și agreabilă. Ea e tânără, frumoasă, feminină. El este un avocat de talent, cu viitorul asigurat, un om cinstit și muncitor. Toate ar părea să meargă bine în această căsnicie, dacă Didina nu s'ar lăsa influențată de o mătușă bătrână, Zinca, ce arunca mărul discordiei în viața acelui cuplu. Lucrurile merg chiar departe de tot și în urma unei scene violente, Victor ridică mâna asupra soției sale. Sunt hotărîți să divorțeze. Dar bunul simț al Didinei va triumfa până în cele din urmă, mai cu seamă că un eveniment fericit e pe cale să se anunțe. Cei doi soți se vor împăca, iar căsnicia va intra de aci înainte pe calea ce duce la armonia deplină.

Am relatat aci conflictul principal al piesei. Pe lângă el mai sunt o seamă de alte mici intrigi ce animă cu multă viață o serie de personagii secundare, intrigi mărunte ce se desfășoară paralel cu ideea de bază, și care până în cele din urmă sfârșesc prin a se contopi, asigurând astfel întregei comedii o unitate perfectă în evoluția ei.

Evident conflictul e banal și mijloacele întrebuințate de autor, par astăzi destul de rudimentare. Câteva monoloage ici și colo, intrările și ieșirile personagiilor reglementate automat ca în cea mai artificială piesă naturalistă, un dialog simplu, câteodată — foarte rar ce e dreptul — ridicul. Totuși în ansamblul ei piesa rezistă și azi la o reprezentare scenică, printr'o foarte bogată caracterizare a personagiilor, de la care nu s'a abătut nici un moment. Fiecare individ își are un spațiu de mișcare bine determinat, în care se complace de minune. Personagiul odată intrat în scenă, este opus, prin mijloace evident eftine, dar care nu se abat de la principiile esențiale ale artei dramatice, unui alt personagiu cu totul diferit și grație acestui contrast, vizibil desigur, dar acceptabil, se caracterizează singur în câteva replici.

G. C. Ursaky a dat dovadă aci, de un perfect simț al materialului dramatic. Evident personagiile nu sunt profunde, dar nici artificiale. Ele sunt pur și simplu personagii de scenă, care se complac în vârtejul unui conflict dramatic. Didina e o femee simplă, ușuratecă, dar cinstită. Bărbatul ei e corect și muncitor. Iorgu Argeșeanu, tipul canaliei, poate cel mai reușit personagiu din punct de vedere teatral, nu se dă înapoi de la nici o mârșevie pentru a-și duce la bun sfârșit planurile. Nicu Vrânceanu, un burlac cu idei oarecum înaintate și om cumsecade. Oltescu tatăl, și Elena Oltescu, fiica, provinciali cinstiți, înțelegători, cu suflet bun. Coana Zinca, fată bătrână, tipul de soacră din caricaturi. Până și cuplul servitorilor e caracterizat cu amănunte.

Toate aceste personagii se mișcă cu multă ușurință, înlocuind pe alocuri lipsa de dinamism a conflictului.

Studioul Teatrului Național a realizat un spectacol corect grație unei distribuții reușite.

In rolul Didinei d-na Elvira Godeanu a arătat încă odată că posedă frumoase calități artistice, interpretându-și rolul cu delicatețǎ. D. N. Bălțățeanu a fost un soț perfect, calm, cumsecade. Laudele noastre neprecupețite se vor adresa însă d-lui Al. Critico, pentru magistrala creație a lui Iorgu Argeșeanu. Iată un actor care pe zi ce trece se dovedește înzestrat cu calități ce eram departe a i le bănui. D. V. Valentineanu ni s'a părut cam stângaciu, nesigur pe atitudinea ce trebuia s'o adopte. Absența îndelungată de pe scenă, la care a fost supus de câțiva ani acest excelent actor, poate să-i fi fost dăunătoare.

Ansamblul a fost bine complectat de d-nii M. Gingulescu, A. Marius, N. Săvulescu și d-nele Sonia Cluceru, Kitty Gheorghiu, Maria Burbea și Atena Dumitrescu. Am dori însă s'o vedem pe d-na Sonia Cluceru întrebuințată în alte roluri decât acelea care i se încredințează de la un rând de vreme, în mod automat, când e vorba de „O soacră", sau o „mătușe" sau o „fată bătrână". D-na Sonia Cluceru va sfârși prin a se repeta la infinit. Ar trebui încercate și alte elemente în asemenea roluri.

Punerea în scenă a d-lui Soare Z. Soare bună. Am remarcat îndeosebi eforturile regisorului în a face pe interpreți să joace personagiile cu ticurile și ținuta personagiilor de teatru din acea vreme, lucru ce a dat o savoare specială spectacolului.

„CONSTELAȚIA ALHAMBRA" LA TEATRUL EXCELSIOR

D. N. Vlădoianu a deschis noua stagiune a Teatrului Excelsior cu revista „Constelația Alhambra" bazată pe aceeași concepție și acelaș calapod de realizări ca revistele din ceilalți ani.

E un obicei străvechi în critica noastră dramatică de a nu se da importanță spectacolelor de revistă și de a lăuda fără convingere, textul, interpreții, muzica și toate accesoriile unui spectacol de acest fel. Credem că această concepție este greșită. O revistă se realizează scenic cu multe eforturi, cu multă imaginație, cu multă energie. Deaceea trebue luată în considerație și criticată la justa ei valoare.

Trebue să mărturisim că ultima revistă prezentată de d. N. Vlădoianu, ni s'a părut mai puțin reușită decât celelalte. O vervă mai atenuată, o montare mai puțin sclipitoare, o muzică mai ternă.

Acest spectacol însă are importanța lui în viața noastră teatrală, prin debutul d-lui Gr. Vasilu-Birlic. Acest înzestrat actor, de care ne-am ocupat în nenumărate rânduri, chiar în aceste coloane, a făcut o greșeală. Apariția lui pe scena Teatrului Excelsior, nu a avut darul de a stârni entuziasmul pe care-l stârnea la Teatrul Vesel. Explicația e simplă. Actorul de revistă trebue să aibă nesfârșite posibilități de adaptare. Dacă teatrul obișnuit se joacă cu un ton pe deasupra vieții de toate zilele, apoi revista trebue interpretată cu două tonuri mai sus. Un mare actor de comedie, oricât de înzestrat ar fi, nu poate în mod logic să se urce până la nivelul de joc al revistei. Ne amintim de penibila apariție pe scena Teatrului Alhambra a d-lui Ion Sârbu cum și de stângăcia d-lui Ion Manu, în acelaș gen dramatic, la Teatrul Majestic. Acelaș lucru se întâmplă azi cu d. Vasiliu-Birlic, care în loc să urce până la revistă ar fi trebuit să coboare de la vodevil la teatru serios.

Am remarcat debutul d-nei Maria Tănase, un debut foarte promițător.

Restul corect, dar fără niciun moment de strălucire.

GH. NENIȘIOR

Actualități științifice

REZIDUURI VALORIFICATE

Ce se poate face cu răzătura rămasă prin tăierea și prelucrarea lemnului? După cum se știe, ferestraele în special lasă o mare cantitate din asemenea reziduuri.

Până acum, singura aplicație cunoscută era aceea de material combustibil. Rămâne totuș, în Germania disponibil, în fiecare an, un milion și un sfert de tone din această răzătură de lemn, care până acum nu avea nici o altă întrebuințare.

Străduințele de a valorifica toate resturile, au condus și de astădată la procedee interesante. Astfel, chimiștii Reichului au reușit să „înobileze" rămășițele de lemn, aruncate până acum ca un produs inutil. Ei au confecționat cu această pulbere un fabricat eftin și durabil pentru pavarea șoselelor, precum și un material de construcție pentru regiunea tropicelor, capabil să reziste la acțiunea termitelor.

Ing. I. S.

RADIO

Postul de radio Paris-Mondial transmite în fiecare Vineri la orele 11.45 (ora franceză) „Curierul săptămânal al vieții franceze". Emisiunea specială pentru România este făcută de d-na B. Nortines.

D-na Jeny Argeșanu

Studio-ul Teatrului Național a reluat piesa d-lui I. Aslan „Glumele Destinului", care a fost unul din principalele succese ale trecutei stagiuni.

In rolurile principale reapar d-nele Eug. Zaharia, Jenny Argeșanu, Sonia Cluceru, Maria Burbea și d-nii Victor Antonescu, Ionel Manu, Ghibericon, Demetru, Niky Atanasiu, etc.

Spectacolul se bucură de acelaș succes deplin ca și în stagiunea trecută.

D-na Maria Voluntaru

care a obținut un strălucit succes, subliniat de întreaga critică, în HAGI TUDOSE, tragi comedia lui BARBU DELAVRANCEA, cu care s'a deschis nowa stagiume a Teatrului Național

CINEMATOGRAFUL

F*emeia diabolică*. Acesta este titlul. In realitate este vorba de unul din acele strălucite exemplare omenești, în sufletul căruia se înalță, stăpânesc, se prăbușesc, se împacă, se leagă între ele, toate sentimentele, toate fațetele lor. Pe rând sau deodată, femeia aceasta e bună, rea, mândră, gata să se umilească, aprigă, liniștită, capricioasă, simplă, dar mai cu seamă e o femee care iubește. Și iubind, nu vrea să renunțe de a fi ea: e sinceră, pasionată, adevărată, vie, — *femeia* din totdeauna. Intr'o clipă de orgoliu, își pălmuește iubitul, dar își sacrifică viața, nepăsătoare, ca s'o salveze pe a lui

Rolul unei astfel de eroine cere o mare varietate de mijloace și inteligență. Multe artiste au făcut carieră în cinematograf jucând din instinct. Aici instinctul nu-i suficient. Rolul trebue compus, nuanțat, cizelat cu măestria unui creator de artă. Este un rol unde nu se poate juca cu aproximație. Un singur gest fals, o singură exagerare, strică totul. Și dacă un personaj ca acesta, care umple toată acțiunea, pe care-l vedem mereu înaintea ochilor, nu se ține complect în picioare, devin inutile celelalte contribuții, ori cât de meritoase.

Bette Davis a fost artista aleasă să interpreteze rolul, și tot filmul — foarte lung — este *ea*, numai ea. O biruință deplină, cum n'am văzut de mult în cinematograf. A avut până acum numeroase succese, dar nu ne-am închipuit că ar putea sui vreodată culmile din „Femeia diabolică". Am cunoscut-o însuflețită, expresivă, sigură de ea, n'am știut-o însă atât de profund umană, stăpânind întreaga gamă a unui sentiment, dela clocotul biruitor, la șoapta dureroasă ca o strângere de viață.

Și n'am bănuit că poate fi atât de frumoasă, ca simplă apariție numai. Cu tot sbuciumul sufletesc, poate că niciodată n'a uzat mai mult de simplitate. Tot ce-a făcut a avut un ritm clar, armonios, cald. Și-a ponderat mișcările, a înlăturat exprimarea nervoasă, care duce uneori la vulgaritate plastică, a jucat mai puțin cu mâinile și cu sbaterile trupului și a lăsat să spue aproape tot imenșii ei ochi. Ochii care au reflectat umbre și lumini de mișcătoare mărturisire, ochii care strălucesu de bucurie, de naivitate ori de hotărîrea luată care șovăiau, se stingeau, se ascundeau, ochii care clipă cu clipă au fost alții, după cum băteau vânturile vieții. Și Loretta Young are ochii mari dar rămân tot timpul cu o lumină dulce în ei, precum în ai Joanei Crawford stărue o continuă amărăciune.

Mică de statură, Bette Davis schimbă acest dezavantaj scenic într'o calitate: năzuește din instinct să fie mai înaltă, să se impue, să fie luată în seamă și trupul ei capătă atunci un neastâmpăr ori o încordare, ce fac din ea o apariție mândră, spectaculoasă, atrăgând privirile

Resursele de care dispune Bette Davis s'au potrivit rolului și au fost puse în slujba lui cu o excepțională înțelegere. Și cu dragoste. Amândouă la un loc — foarte rar întâlnite în orice artă.

TACHE SOROCEANU

JOHN PATRIC

CEHOSLOVACIA

ŢARA CU SPIRIT AMERICAN

Cehoslovacia se încolăceşte ca o şopârlă de-acurmezişul hărţii Europei centrale. Cincisprezece milioane de oameni se înghesuesc pe această făşie de pământ. Trei milioane şi un sfert sunt Germani, dintre care cei mai mulţi locuesc dealungul graniţei ce desparte Boemia, Moravia şi Silesia de fostele lor stăpâne, Austria şi Germania.

Cetăţeanul care nu e nici sub 21 de ani, nici n'are peste 70, nu e nici bolnav şi nici la peste 30 de km. departe de localul de vot în ziua alegerilor trebue să voteze: altfel plăteşte amendă sau merge la închisoare.

Dela Lynn la Zlin

Deşi în alte părţi am văzut apoi ţărani dela munte făcând scânduri din buşteni, cu fierăstrae de mână; trăind în case fără hornuri şi purtând opinci cu nojiţe, la Zlin m'am convins că Cehoslovacii sunt de fapt yankeii Europei. Intr'o după amiază pe la mijlocul iernii trecute, îndată după sosirea mea în Cehoslovacia, m'am dus să vizitez uriaşele fabrici de ghete Bata, simbolul industrial al unei ere naţionale.

Thomas Bata, cu mai mulţi din lucrătorii lui, se dusese în 1904 în Statele Unite, la Lynn (Massachusetts) ca să se angajeze ca cismari. Intorcându-se la Zlin, el a introdus în fabrica lui mică metodele americane. Azi 61.000 de lucrători muncesc în fabricile Bata, răspândite pe întreg pământul.

Pe când aşteptam pe conducătorul meu, într'un birou la ultimul etaj dintr'una din clădirile fabricei, odaia întreagă cu birouri, stenografi, telefoane, cu tot, porni pe neaşteptate spre pământ. Fără să se turbure, fiecare îşi văzu înainte de lucru.

Ne-am oprit doar la pământ, şi, ieşind afară, am pornit spre birourile direcţiei cu un omnibus întrebuinţat doar în cuprinsul fabricei. Treceam de-alungul unor clădiri pe care sta scris cu litere mari:

Soţie ambiţioasă — soţ leneş.

Lumea are nevoe de 1.000.000.000 de perechi de ghete.

Plăteşte cu bani ghiaţă — nu te împrumuta.

J. A. Bata, fiul şi urmaşul fondatorului, era tocmai într'o călătorie cu avionul prin India, ca să vândă ghete. D. Cipera, directorul general, mi-a arătat biroul şefului său, unde pendulele arătau în acelaş timp ora din vre-o 12 oraşe din lumea întreagă. Pe birou erau mai multe telefoane şi un microfon în legătură cu clădirile fabricei, pentru transmiterea ordinelor. Becuri aşezate sub un plan de sticlă al fabricei, se aprindeau ca să arate ce grup de lucrători ascultă în acea clipă.

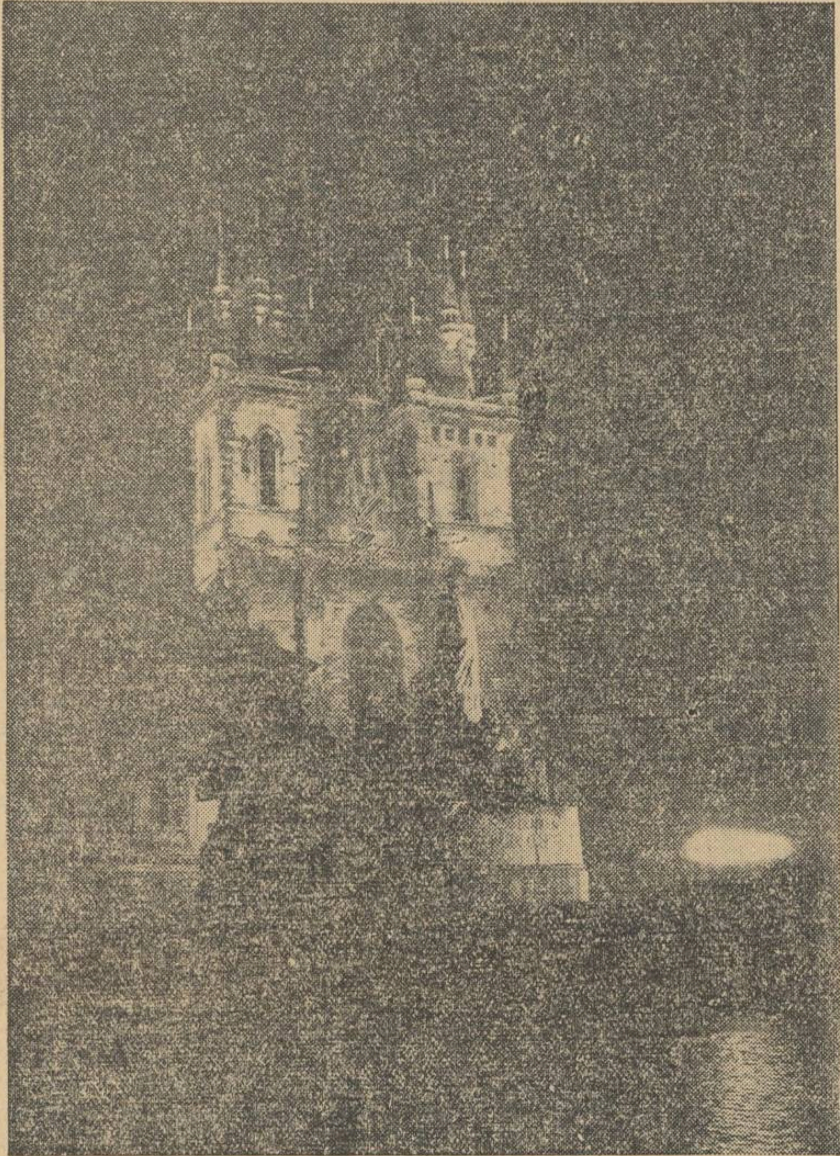
„Vedeţi, colo", explică d-l Cipera, se lucrează la o clădire cu 16 etaje, pentru administraţie. Aceasta de acum e prea mică. In clădirea nouă biroul d-lui Bata şi al meu sunt în formă de ascensoare. La ce slujesc? De pildă, dacă trebue să am o întrevedere cu nişte cumpărători, apăs pe un buton şi pornesc cu biroul meu spre etajul lor, fără să-mi întrerup lucrul. Când biroul meu a ajuns acolo, sun şi clienţii intră.

„Dacă d-l Bata vrea să viziteze saloanele pentru vânzare, poate dicta sau telefona în timp ce biroul său merge într'acolo".

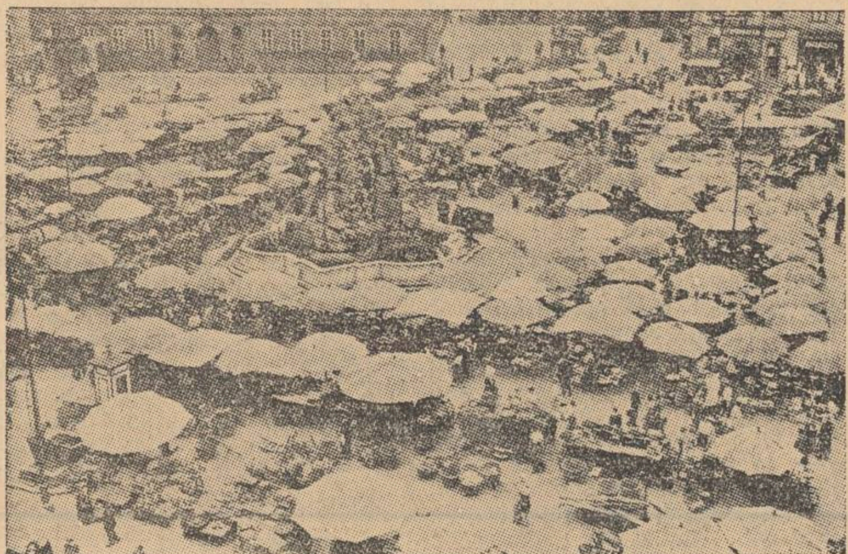
Impreună cu un grup de lucrători am mâncat într'o sufragerie mare dintr'o clădire a fabricei. Lucrătorii au două ore libere pentru prânz; după masă deci s'au dus să vadă un film: cel mai mare cinematograf din Europa centrală se află la poarta fabricei.

Deşi instalaţiile fabricei constă în 24.000 de motoare electrice automate, oamenii fără băgare de seamă se răneau foarte des. Atunci directorul secţiei „siguranţei" puse să se facă un manechin de mărimea unui om. Când un lucrător se răneşte, manechinul e bandajat ca victima şi expus lângă porţile fabricei, ca să-l vadă lucrătorii, împreună cu o inscripţie de felul acesta: „Eu sunt Jan Sloupa. Am încercat să înţepenesc un nituitor, fără să opresc curentul electric; şi uite ce-am păţit!"

Şi acum ideea are efect, fiindcă oamenii par că se tem mai mult de ridicul decât de răni.

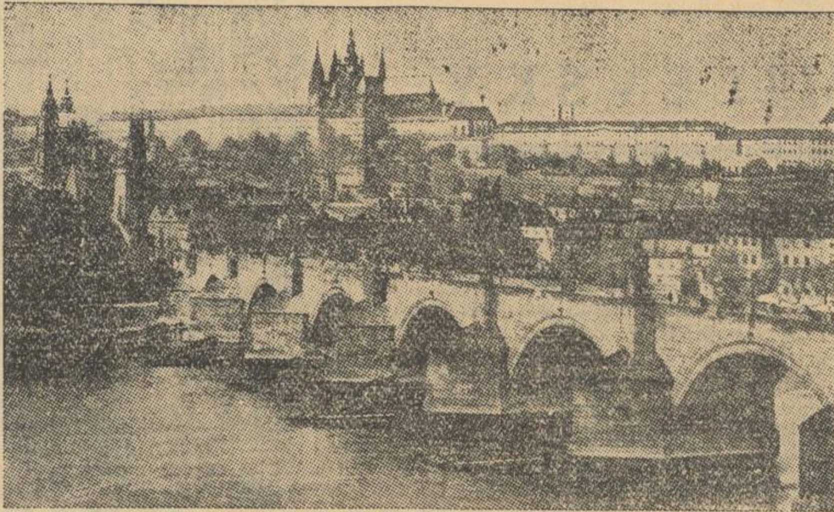
STATUIA LUI HUSS IN FAŢA BISERICII

PIAŢA DIN BRNO

Cu avionul spre Praga

A doua zi, pe o vreme întunecoasă şi umedă — ningea — m'am dus la aeroport. Cele trei motoare ale unui avion uriaş, de fabricaţie engleză, stăteau gata, cu toată vremea rea, să ne poarte peste colinele înzăpezite ale Moraviei, spre Praha. Lângă noi, ca puii lângă cloşcă, şedea o flotilă de aeroplane Bata.

PALATUL PREZIDENŢIAL DIN PRAGA

Am sburat peste dealuri împădurite şi văi cultivate. Ţara aceasta, cu toate pădurile-i întinse şi munţii nelocuiţi, are, după Germania, populaţia cea mai deasă din Europa Centrală. Deaceia Cehoslovacia exportă manufactură şi importă hrană.

Zărind din zbor contraforturile bisericii Sf. Barbara, am recunoscut Kutná Hora, pe care o ştiam din cărţi. Mine de argint bogate şi o monetărie făcuseră din ea un centru de artă şi arhitectură, în Evul Mediu, pe când era al doilea oraş al unei naţiuni puternice în acea vreme. Era deasemenea şi a doua capitală a regilor Boemiei. Cruntă istorie s'a scris acolo acum 500 de ani, când minerii, în zelul lor religios, au aruncat sute de schismatici în gropile cele mai adânci.

Azi Kutná Hora, abea mai mare decât un sat, nu mai bate monetă; banii republicei sunt bătuţi la Kremnica şi vin la Kutná Hora în buzunarele turiştilor.

O capodoperă macabră

In schimb, unul din cele mai vizitate monumente de azi e poate bolniţa unei mânăstiri din satul vecin, Sedlec, construită din oase omeneşti, dela capele până la candelabre. In 1318 o molimă furniză 30.000 de schelete, cu care se începu clădirea. După aceia războiul îi fu cel mai bun client: se văd acolo teste tăiate de sabie, sfărâmate de buzdugan sau ciuruite de gloanţe. Călugării meticuloşi au aşezat oasele după mărime şi formă, folosind cu iscusinţă şi oasele ciuntite, după nevoile modelului.

Ca să pot zări din aer Praga, în seara aceia de iarnă, pilotul făcu un ocol înainte de a ateriza lângă oraş. Felinarele pe străzi se şi aprinseseră; razele lor ţinteau spre cer prin ceaţa subţire şi groasă. O sută de turnuri gingaşe, cu vârfuri ascuţite, se profilau prin vălul de ceaţă, alb şi uşor, aşternut peste Praga veche — un basm sculptat în piatră.

Departe, sub noi, râul Vltava şerpuia prin oraş sub un strat gros de ghiaţă. Pe Hradiany, dealul ce se înalţă deasupra lui, se vedea cetatea. La poalele ei, pe celălalt mal al râului, e Oraşul Vechi. Casele lui medievale se păstrează încă în inima acestui oraş schimbător, care e azi de două ori mai mare decât înainte de război.

Mai târziu, la clubul englez din Praga, am cunoscut un Ceh care ştia bine istoria Boemiei, îşi cunoştea bine oraşul şi vorbea bine englezeşte. M'a însoţit într"o seară rece, prin Oraşul Vechi. Multe străzi înguste erau mai largi decât făşia îngustă de cer posomorît de deasupra, fiindcă cele mai multe case aveau catul de jos dat mai înapoi.

Sub o arcadă ne-am oprit să ne uităm la vitrina unei fierării, plină de măşti ieftine împotriva gazelor. Legile noi obligă pe fiecare cetăţean să aibă una la îndemână.

Am mers mai departe pe străzi mai largi, printre palate ale trecutului. Faţadele impunătoare ale unora dintre ele erau împodobite cu fresce complicate. Deasupra unor porţi se mai văd şi azi firmele medievale, cu chipuri uşor de recunoscut. „Ingerul bun" luceşte ocrotitor de-asupra uşii unui restaurant. „La lebăda albă" e o brutărie. Mai încolo se văd Sfântul şi balaurul, Maica Domnului şi Cei trei cocori.

Am ajuns în piaţa Oraşului Vechi, cu biserica ei şi cu ceasul astronomic. Aici 27 de şefi boemi au fost executaţi în 1621 de Habsburgii învingători, a căror domnie a mai durat apoi încă trei veacuri.

Trecând podul Carol, între şirurile reci de sfinţi de piatră , ne-am continuat plimbarea rece către Mala Strana, un cartier vechi mai jos de cetate, numit Oraşul Mic. Palatul nobililor de aici au devenit legaţii străine. Legaţia germană era păzită de poliţie.

Ţinta noastră era un restaurant vechi de 700 de ani, într'un subsol. Se zice că Venceslau al IV-lea avea obiceiul să coboare din Hradiany, în jos pe cărare prin păduri, cu un felinar în mână. Ajuns aici se aşeza lângă foc şi sorbea o băutură numită mied, sau bere cu miere.

Tovarăşul meu mi-a spus: „De obicei noi nu ne invităm prietenii acasă, ci în restaurante sau cafenele". La o masă lungă soseau oaspeţii, singuri sau câte doi, până se adunară în jurul ei 20 de bărbaţi şi femei. Comandară bere. Doi dintre ei vorbeau peste masă. „Discută politică", zise însoţitorul meu. „Cel voinic desaprobă administraţia. Spune că reprezintă atâtea compromisuri între atâtea partide, încât nici o lege cu adevărat însemnată nu se votează. Dar pare în minoritate".

Pe malul Vltavei

Iarna oamenii trec Vltava pe ghiaţă. Acolo e veşnic activitate: oamenii au ghetele înfăşurate în saci, stau pe scânduri şi pescuesc cu răbdare prin găurile făcute în ghiaţă. Dacă ţi-e frig poţi sta într'una din cafenelele de pe mal cât de mult vrei. In ele studenţii învaţă, ziariştii scriu, negustorii fac afaceri. Mulţi clienţi citesc ziare şi reviste din biblioteca de periodice pe care o are fiecare cafenea.

Cât despre cinematografe, cele mai multe sunt instalate în subsoluri mari, sub magazine şi birouri. Pentru fiecare reprezentaţie toate locurile sunt reţinute dinainte. Spectatori cari să întârzie sunt puţini, fiindcă nu poţi vedea a doua oară filmul decât plătind încă un bilet.

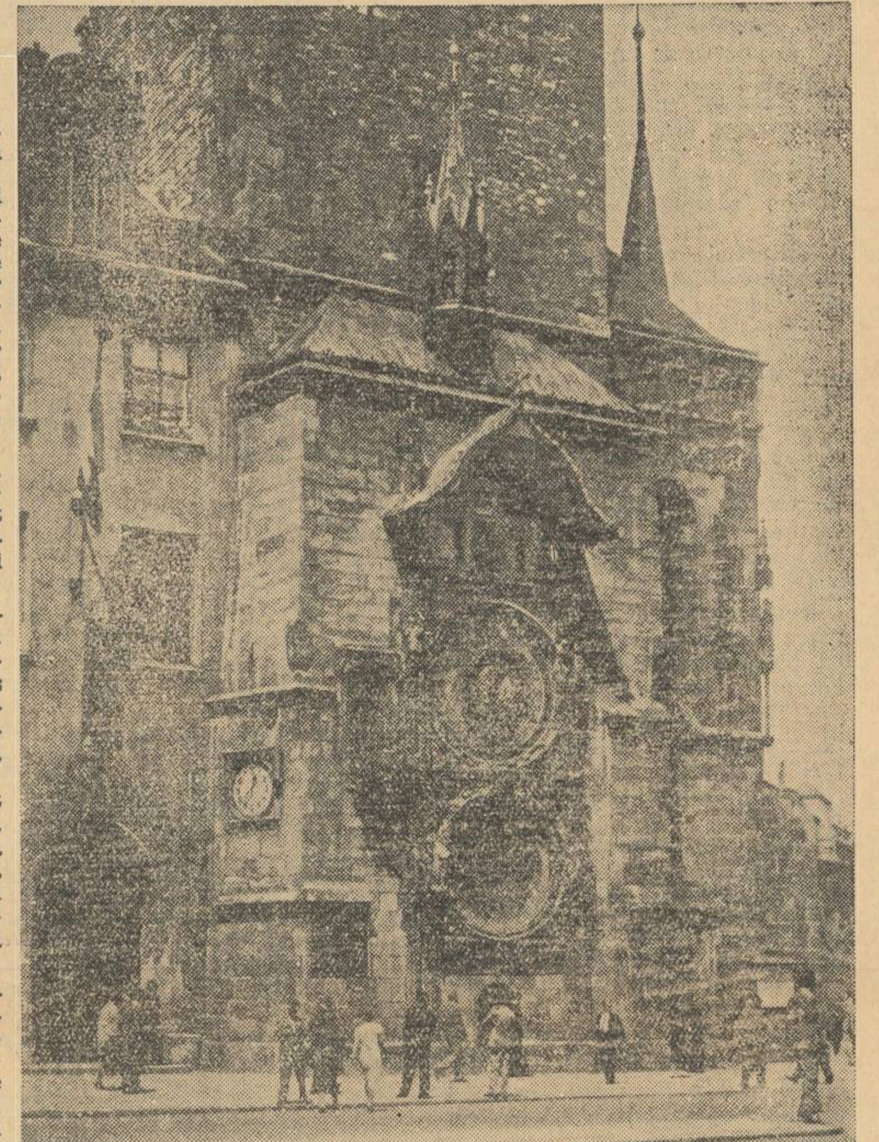
O corporaţie posedă — şi închiriază producătorilor — studio-urile unde se lucrează filmele cehe: ele sunt instalate pe un deal înalt şi însorit, lângă Praga. Anny Ondra, steaua cehă măritată cu Max Schmeling, tocmai turna un film când am vizitat instalaţia.

Independenţa cehă s'a născut la Washington

Am mers să vizităm castelul dela Lany, lângă Praga, unde a trăit Thomas Garrigue Masaryk până la moarte. Fusese preşedintele democraţiei pe care a întemeiat-o dela început şi până în Decembrie 1935. Ani dearândul după aceia, urmaşul său, Eduard Beneş, venea în fiecare săptămână să mănânce cu bătrânul său prieten şi mentor şi să-i ceară sfaturi.

In cimitir, pe vârful unui deal, dincolo de sat, am văzut un mormânt simplu, ce nu se deosebeşte de cele din jur decât printr'un felinar de bronz. Acolo se odihneşte Charlotte Garrigue, o fată americană pe care Masaryk a întâlnit-o la Leipzig şi cu care s'a însurat, acum mai bine de 50 de ani. Atât de mult ţinea la ea, încât şi-a adăogat şi numele ei de familie la al său.

Masaryk a scris actul prin care Cehoslovacia se declara independentă la Washington, în 1918, după o convorbire cu Woodrow Wilson. Dar ziua neatârnării se serbează doar odată la patru ani, fiindcă acest document a fost ratificat la 29 Februarie 1920.

VECHIUL ORNIC CARE ARATĂ CEASURILE, ANOTIMPURILE ŞI FAZELE LUNII

O călătorie sub pământ

Am ajuns cu trenul la Brno, al doilea oraş al Cehoslovaciei, ca mărime, şi capitala Moraviei; iar de acolo am pornit spre Blansko şi spre peşterile vecine Machoha.

Ca o născocire de-a lui Edgar Poe, prăpastia Machocha, adâncă de peste o sută de metri, e o surpătură uriaşe în mijlocul unei păduri. Veacuri de-arândul nu s'a putut nimeni coborî în ea. In fundul ei e o pajişte nisipoasă cu două lacuri mici. Punkva, un râu subteran, se aruncă cu vuet într'unul, apoi curge lin spre celălalt, la urmă dispare murmurând.

Prin nişte strâmtori alăturate, am intrat în tuneluri străpunse de dinamită. Afară, pe pământ de-asupra noastră erau păduri, case şi eleştee îngheţate. Iar aici omul preistoric vânase şi mâncase pe vremuri mamutul lânos.

Peşterile fermecate prin care ne căţăram ar fi putut fi un castel îngropat, cu săli mărețe şi turnuri întunecoase. Stalactite transparente, lungi, subţiri ca peniţele, atârnau ca nişte perdele în camere strălucitoare. In altele erau mici iazuri, isvoare şi pârae, în care peştii albi îşi pierduseră de mult vederea de care nu mai aveau nevoe.

La urmă am străbătut fundul prăpastiei, am intrat în alt tunel şi am ajuns la râul Tunkva, acolo unde începe să urce pe lângă un munte sub-pământean. Acolo ne-am suit într'o barcă, numită *Styx*. Câteodată vâsleam, alteori ne strecuram pe lângă stalagmite. Sub noi apa rece ca ghiaţa era adâncă de peste 20 de metri. Deodată, cu lopata, barcagiul aprinse o lumină electrică. Becurile sub apa verde o luminau atât de puternic, încât tot râul părea în flăcări.

La urmă, prin ploaia de stropituri vedem la lumina torţelor, o cascadă, aruncându-se vijelios în jos pe peretele peşterii. In cine ştie ce văgăună umbrită de frunze şi ascunsă în pădurea de de-asupra, un pârâu acoperit cu ghiaţă dispărea şi se vărsa aici în râu. Prin Svitava, Morava şi Dunăre o să ajungă apoi la Marea Neagră.

O lumină posomorâtă se ivi, când râul îngropat ne scoase iar pe pământ: am ieşit afară printr'o crăpătură îngustă a unei peşteri mari. Am priponit *Styxul* la un debarcader în miniatură.

COVORUL DE NISIP PE CARE TREC MIRII LA EŞIREA DIN BISERICĂ

In piaţa Kraut, o piaţă medievală din Brno, locueşte Dr. Absolon, cel ce a descoperit şi a făcut din Punkva una din minunile Europei.

„Pe rând eram student", povesteşte Dr. Absolon, „în serile de vară vedeam câte-odată o fetiţă jucându-se în piaţă. Adesea se aşeza lângă statuia din mijloc şi se juca cu păpuşile. Era o copilă drăguţă şi glasul îi era dulce. Uneori aş fi vrut să fie mare şi să se plmbe cu mine. Peste mulţi ani a ajuns o cântăreaţă celebră".

— „Cum o chema?"

— „Jedlicka. Familia ei locueşte în partea cealaltă a pieţii".

— „Jedlicka?"

— „Maria Jeritza, astăzi".

Actualităţi

Cel mai ciudat colecţionar care s'a văzut vreodată a fost marchizul de Cavigny care a murit în 1934. Şapte camere ale vastei sale locuinţe erau rezervate adăpostirii obiectelor pe care le păzea cu mare grijă. Se puteau vedea sub vitrine etichetate, batiste ale foştilor ghilotinaţi dintre care unele păstrau sinistre urme roşiatice; piei de capete omeneşti cu părul pe ele furnizate de călăi; misterioase flacoane şi pietre filozofale care aparţinuseră unor alhimişti arşi pe rug în piaţa publică şi câte alte ciudăţenii.

Marchizul a adunat şi opere de ale nebunilor, plătind printre altele 22.000 de franci pentru manuscrisul unui nebun scris în 1873 asupra unui subiect demn totuşi de mintea unui înţelept: „Cum trebue organizată pacea pe pământ". Aproape întreaga sa avere, Marchizul de Cavigni a cheltuit-o cu achiziţionarea de desene şi poeme datorite alienaţilor.

Buenos Aires sărbătoreşte împlinirea a 50 de ani dela moartea lui Sarmiento, scriitor care a conceput Argentina modernă. Dacă el este considerat astăzi ca realizatorul principal al civilizaţiei acestei ţări, este datorită vieţii sale de muncă încordată în timpul cât a fost preşedinte al republicei. Sarmiento a avut apoi o contribuţie însemnată la alcătuirea constituţiei federale.

Argentina, aşa cum a cunoscut-o în vremea adolescenţei, el a descris-o şi analizat-o admirabil în capod'opera lui ‚Facundo". Sarmiento a arătat că viaţa risipită a cow-boylor stânjenea formarea unei conştiinţe cu adevărat sociale. Contra acestei stări de lucruri, Sarmiento, luptă când în Argentina când în Chili, cu armele şi cu condeiul. Printr'o educaţie metodică el vroia să înalţe pe acei fii rătăcitori ai poporului până la ideia grupării naţionale. A fost institutor înainte de a fi directorul Invăţământului în noua Argentină şi apoi, ca preşedinte al republicei, adevăratul şi marele întemeietor al instrucţiei primare în ţara lui.

Afară de articole şi discursuri nenumărate, Sarmiento a lăsat cel mai viu tablou al Europei şi al Statelor Unite, prin 1848, în lucrarea sa „Călătorii în Europa, Africa şi America".

Jocul de-a dragostea

de LEW GUMILEVSKY

CAP. VIII

Toată noaptea durase zarva în jurul micuței Ketty. Doctorul de serviciu, un om înalt, robust, puternic și impunător, îi spulberase dintr'o privire tot doru-i de moarte. Abia de-i atingea cu cel două degete ale sale fruntea, și ei i se părea că-i strânge, la orice împotrivire capul, ca într'o cange de fier. O silise să înghită un tub de cauciuc. După chinul acesta, a trebuit să îndure și alte chinuri îndelungi cu spălatul stomacului. Culcată pe patul de spital, avu spre dimineață impresia că toate organele dinlăuntru îi sunt scotocite, întoarse pe dos.

Plecat deasupra ei și stergându-și mâinile cu prosopul, doctorul, zâmbindu-i satisfăcut, ca omul ce și-a îndeplinit ziua de muncă și se pregătește de odihnă, îi grăia:

— Ehei, dudue, ai avut mare noroc. Praful dumitale era alterat. Unde-l ținuseși? In cârpă, hai? Nu e permis așa ceva, nu e permis, dudue .Cu cianura de potasiu nu e de glumit, trebue să știi să umbli cu ea. Te-ai fi dus în treizeci de minute pe copcă, de n'ar fi fost norocul. Da! Și pe altă dată sper că vei fi mai cuminte. Te las cu bine...

Ketty n'avu puterea să roșească măcar. Cu ochii zâmbitori doctorul se plecă spre dânsa și o întrebă alintat, ca pe un copil:

— Ei, cred că altă dată n'o să ne mai otrăvim, dudue, n'o să ne mai otrăvim, da? ce zici?

— N'o să ne mai otrăvim, — răspunse Ketty.

— Atunci, bravo. Vrei acasă?

— Vreau.

— Bravo, minunat. Indată ce va veni cineva să te ia, îți vom da drumul. Singură, nici vorbă, nu te vom lăsa să pleci, dar cu ai dumitale, se poate. Deci, la revedere, dudue. Și să te măriți, dudue.

Ketty închise ochii. O căldură binefăcătoare îi trecu prin tot corpul, o căldură isvorâtă din conștiința că va trăi, că va rătăci pe străzi, că se va putea întoarce acasă, ba încă să se și mărite. Surâse și adormi, afundându-se într'un somn, vecin cu leșinul.

Pe scară Dorothea venind ca o soră mai mare, s'o scoată din spital, o acoperea cu grije în trăsură și-i spunea:

— Eh, dragă. Făcurăm treaba!

Iși da seama de vina ei și a celorlalte fete în nenorocirea întâmplată și suferea cu resemnare toate urmările. Incă din zori, în camera din fund a etajului de jos începură a se perinda unul după altul T. P. F. S.-iștii, pentru a face cercetări și a cere informații. Ea trebuia să stea cu toți de vorbă, să le facă descrieri, să le dea explicații. Urmară apoi cei dela miliție, dela gazete, dela zavdrom, Kettyiei, care stătea în timpul acesta înfășurată în pledul greu, întunecat și călduros, îi făcea nespus de rău să asiste la toate aceste. Uneori trebuia să facă o sforțare ca să audă ce se spune. Iar Dorothea trebuia să se aplece ca s'o audă ce vorbește. Ketty murmura atunci cu glasul stins:

— Mi-au răvășit matele îngrozitor. Ingrozitor.

Și iarăși se ascunse de sgomotul asurzitor al străzii.

Era seară. La poarta principală a căminului erau adunați, ca de obicei, locatarii, dar, firește, în număr mult mai mare ca'n alte dăți, și mai agitați decât oricând. Dorothea porunci birjarului să facă un ocol pentru a intra în curte și a o duce pe Ketty deadreptul pe scara din dos, — pentru ca nimeni să n'o vadă venind. Ușa odăii fu degrabă încuiată și Nelly se puse să vegheze, ca o sentinelă, la patul ei, strigând la fiecare pas:

— Nu se poate, nu se poate. Nu dăm nimănui voie.

Ketty zăcea în pat. Se simțea zdrobită, sfârșită, întoarsă, parcă, pe dos. Se topea văzând cu ochii și se uita cu groază la mâncare. Simțea nevoia de odihnă și toate înțelegeau lucrul acesta. Niciuna nu cuteza să-i amintească de noaptea tragică. Chiar și la pronunțarea numelui său de vreo două ori de către Dorothea, încercă o durere aproape fizică, în felul acelor spasme pe cari le-a avut în timpul când i se vâra tubul de cauciuc pe gât. Sopti:

— Să nu-mi mai spuneți așa. Imi face rău.

Dorothea îi aruncă o privire întrebătoare. Nelly se interesă:

— Katea?

— Da, nici vorbă.

Și trădarea aceasta îi fuse iertată. Și toată noaptea durase între fete o ciudată tăcere, răceală și jenă. Niciuna nu îndrăznea să arunce cu un cuvânt oarecare punea dela ziua de astăzi la cea de ieri, spre a nu-și aminti greșala. Viața se împărțise în două și aceasta o simțea nu numai Ketty cu organismul ei zdrobit. Nelly se gândea la faptul că pungulița nu continuse acea minune isbăvitoare care să-i fi putut alunga plictiseala vieții. Mery nu mai avea pe cine cicăli, nu mai avea cui spune cu dispreț: „Ne-ai plictisit!". Iar cea de a treia, cea mai mare, copleșită de griji, repeta buimacă:

— Făcurăm treaba. O făcurăm lată, da!

Aceasta era cea mai urâcioasă seară din viața lor. Ketty se uită în tavan și repetă de două ori:

— Ce pustiu e la noi și totu-i alb!

Simțea pustiul vieții și se plângea de cameră. Iși aduse aminte de vânjosul doctor. I se făcu dor de tatăl ei și ar fi vrut să meargă la el la țară, ba chiar să se împace cu mama-i vitregă, dar numai să se vadă acasă.

Apoi toate acestea pieriră, fură uitate în somn.

Dis de dimineață, înainte de sunetul sirenei, Dorothea își trezi prietenele. In consternarea lor generală ele vedeau destul de bine că au nevoie de cineva care să aducă puțină ordine, și deaceea toate o ascultau fără a crâcni. Ea le porunci la amândouă să plece la fabrică, iar ea să rămână cu Ketty.

Ketty se opuse. Dar Dorothea interveni poruncitor: „Mai bine ai tăcea. C'altminteri te voi omorî de tot". — și Ketty tăcu.

Istovită de nesomnul nopții și de slăbiciunea-i generală, căzu într'un somn adânc. Dorothea îi veghea somnul. La prânz însă Nelly veni într'un suflet, și chemând pe Dorothea afară, îi arătă gazeta.

— Vorbesc numai de noi! — spuse ea. Doamne, ce o să ni se întâmple!

Dorothea citi, ferindu-se de Ketty, articolul. Ketty ședea nemișcată, cu ochii în tavan și se gândea la pustietatea odăii și a vieții.

La această oră pică și Telejnikov. Intrase aproape cu forța. La bătaia lui Dorothea căscă ușa, dar dând cu ochii de mutra idioată și rotundă a nevestii comandantului, astupă cu spatele intrarea.

— Ce mai poftiți? întrebă ea aspru.

Petr Nilâci întinse mâinile spre dânsa.

— Lăsați-mă s'o văd.

— Nu.

— Lăsați-mă!

— Nu se poate!

— Dar d-voastră știți cine sunt eu?

— Mi-e indiferent. Doarme.

Ketty strigă la prietena-i credincioasă.

— Eu nu dorm, Dorocica. Cine-i acolo? Lasă să vie!

Dorothea dădu drumul musafirului și după aceea închise furioasă ușa în nasul groasei femei a comandantului, care venea în urma lui. Ketty nu se aștepta la vizite de bărbați. Se întoarse, înfășurându-se în plapumă. Tremurând de emoție Petr Nilâci se repezi spre ea.

— Katea! strigă el.

La auzul glasului acesta emoționat, ea își ridică privirea. Când îi zări chipul Petr Nilâci rămase câteva clipe în acea poziție caraghioasă a omului care a venit de câteva ori peste cap și apoi iar s'a sculat în picioare: pământul i se învârtește într'una sub picioare și nu știe de ce.

Zâmbind Ketty îi spuse:

— Ah, d-voastră erați...

Căutând instinctiv pe cealaltă, pe cea adevărată, Petr Nilâci se uită înapoi, cu toate că își da sema că gestul acesta e caraghios și fără rost. Simțea îndoială. Bășica enormă de săpun se spărgea la cea dintâi atingere. Și în această îndoială era tot atâta amărăciune, câtă plăcere în păcat: în pat nu era ea.

— Ei, Katea.

Katea îl învălui cu privirea tristă.

— Katea chiar și sunt, — grăi ea încet, — eu v'am mințit atunci.

Complet desorientat, Petr Nilâci se uită la Dorothea apoi iarăși la Ketty. Un fior de ghiață îi urca dela picioare la inimă, iar mâinile i se răceau.

Dorothea spuse.

— Copilării! Ați venit referitor la gazetă?

Petr Nilâci aprobă din cap.

— Oh, toate astea-s numai prostii, — grăi ea. Katea n'a fost niciodată la casa de odihnă și tot ce spun gazetele sunt numai calomnii. Mofturi, iar întru cât privește puteovca, ea, e drept, a vândut-o nu știu cui, și de aci a pornit și întreaga această intrigă pe care noi vrem s'o limpezim.

Si totul se limpezi dintr'odată. Petr Nilâci se retrase, împleticindu-se, la fereastră. I se făcu rușine și ar fi vrut să scape cât mai curând de sub privirile acestor martore teribile ale micilor lui afaceri.

— Cui ați vândut-o?

Ketty căzu fără putere pe pernă și-și fixă privirea în gol.

— Nu știu.

Telejnikov, ca un halucinat, înainta spre dânsa. Dorothea îi strigă:

— Hei, hei! Cetățene, unde vă treziți? Duceți-vă la acela care a vândut-o. Iar pe noi să ne lăsați în pace. Nu vedeți că omul e bolnav?

Petr Nilâci spuse cu melancolie:

— Dar dvoastră știți că...

— Parcă e cine știe ce filosofie aci! De bine, cred că nimeni nu-și va vinde puteovca. Haideți să plecăm...

Și arătând cu ochii spre bolnavă, îl atrase cu un gest al mânii, fără ca Ketty să observe, spre coridor. Petr Nilâci înțelese, în sfârșit, și ieși urmat de ea. Peste un minut Dora se întoarse singură. Ketty o întrebă cu calm:

— I-ai spus, da?

Dorothea păru un moment încurcată, apoi, înturnându-se, spuse cu o vădită asprime:

— La ce să mai ocolesc atât? Tot s'ar fi aflat. Iar după mine, ar trebui să i se aplice o corecție pentru fapta lui. Ba încă ar merita o pedeapsă mult mai aspră chiar, pentru toate mârșăviile pe cari ți le-a săvârșit. Dar s'o lăsăm moartă.

Și o suferință mută străpunse pe neașteptate inima micuță a Kettyei. Se neliniștea de ea însăși.

— Dar mie, Dorocica?

— Ce, ție?

— Mie n'o să mi se întâmple nimic?

— Nu, — răspunse cu hotărîre Dorothea și Ketty simți dintr'odată cum odaia, care până atunci i se păruse monotonă și pustie, începe să se umple de viață.

(Urmează)

DIN INTÂMPLARE

In învălmășeala obișnuită numai orelor de prânz și seara, când lumea iese dela slujbă și se duce grăbită acasă, domnul Ștefan Ionescu, făcu ce făcu, și mai îmbrâncind un bărbat și mai lovind cu cotul o femeie, se vârâ și dânsul în vagonul de dinainte al tramvaiului. Nu că era grăbit, dar de ce să mai aștepte? Dealtfel toată lumea și-a zis tot astfel și la invitația incasatorului, („avansați, mă rog, mai înainte!). cum „a avansat înainte" până ce tramvaiul s'a umplut ca un pahar cu apă.

Erau orele 5 și câteva minute, când lumea ese la plimbare, bine înțeles lumea ce nu are treabă. Soarele primăvăratec, îl făcu repede pe domnul Ionescu să-i pară rău că a luat tramvaiul și nu a mers pe jos, ba s'a mai înghesuit, ca să asude și să se înăbușe.

Dar lenea, lenea încurajată și educată de mijloacele ce le pune la dispoziția orășenilor civilizația, și apoi frigurile grabei, iarăși un efect al civilizației, ce silueste nervii bietei ființi omenești, l'au făcut și pe domnul Ionescu să se bage în această mulțime înghesuită în tramvai și să sufere chinurile la care nimeni nu l'a osândit.

Dar tramvaiul e de mult pornit, ba s'a mai oprit și la câteva stații, golindu-se pe jumătate... Domnul Ionescu mulțumit s'a așezat repede pe un loc. Parcă-i mai veni o leacă de suflet, iar tâmplele-i ude i se răcoriră uscându-se. Dar mulțumirea îi fu și mai mare când recunoscu din spate, în a patra bancă din față silueta unei cucoane.

—„Sigur că-i madam Iordănăchescu", își spuse și gata fu s'o strige, când... ..na, că era să fac o măgărie"... băgă de seamă, că datoria lui era să se ducă la dumneaei și s'o salute.

Chiar vru s'o și facă, fiind loc pe banca prietenei soției sale, dar se simți împins spre fereastra vagonului și un domn se așeză alături de dânsul.

— Bunăziua, coane.

— „Poftim, altă cunoștință", își spuse domnul Ștefan, și-și întoarse capul spre cel ce-i dase bună ziua... „Ce mai faci, d-le...?"

Era o veche cunoștință a lui, din vremuri îndepărtate, cu care se întâlnea din când în când la întâmplare.

„Cunoștința" îi făcu cu ochiul înainte și-l întrebă:

—„O vezi?!" și arătă spre doamna Iordănăchescu... apoi tainic, dec ceva mai încetișor... „Știi unde se duce?..."

— „Ei, unde se duce!" făcu domnul Ștefan oarecum supărat că prietenul acesta vechi, se amestecă în viața adevăraților săi prieteni. De altfel unde putea să se ducă doamna Iordănăchescu decât la o rudă sau o cunoștință a sa, dacă nu pentru o cumpărătură mai ieftină în obor?...

— „E ora 5" adăogă cunoștința. „E ora când anumite cucoane se duc undeva... între ora 5 și 7..." insinuă batjocoritor domnul...

Domnul...? Ștefan Ionescu făcu o sforțare să-și aducă aminte de numele vechei sale cunoștințe din timpuri îndepărtate... Iată că nu-i mai știa numele. Și atunci băgă de seamă că-și dă bunăziua, ba se și întreabă de sănătate, cu o mulțime de inși, despre care nici nu știe cum îi cheamă. Cunoștințe, cunoștințe.. S'au recomandat cândva, și-au spus numele mai mult pentru sine iar a doua oară când s'au întâlnit, și-au vorbit, dar de sfială, nu s'au mai întrebat cu ce nume de botez și familie au intrat în lumea asta mare și mult felurită.

Dar prietenul fără nume, cunoștința veche ce o întâlnea din când în când la întâmplare, avea gust de vorbă și mai cu seamă de bârfeală, așa că-i mai șopti:

— „Coane Ștefane, să vezi că se dă jos la „stația cutare" și trece strada pe celălalt trotuar la No..." și-i spuse și mai încet numărul. „Și acum te las cu bine, că mă dau jos la stația următoare".

Aerul tainic și tonul batjocoritor al cunoștinței cu nume necunoscut, făcu însfârșit pe domnul Ștefan Ionescu să întrebe:

— Și ce-i dacă se oprește în stația cutare, trece strada și intră la numărul...?

Cunoscutul surâse șiret și-i șopti la ureche:

— „Apoi acolo e o casă de întâlnire, adică de..." și complectă și mai încet.

— „Ce-i aia?", întrebă nevinovat conu Ștefan.

Dar cel ce știa rostul acestor case, nu-i mai răspunse. Tramvaiul se oprise și fu nevoit să se dea repede jos.

Nevinovat, vinovat, dar lui conu Ștefan parcă-i intră un spin în inimă. Se vede că doamna Iordănăchescu nu se ducea într'un loc cum se cade.. Cunoscutul acesta, ce-l întâlnea de câteva ori pe an, nu numai că nu-i cunoștea numele, dar nici ce rost avea pe lumea asta, iar din puținele cuvinte ce schimba cu dânsul, se vedea că-i un om ce știa mai mult despre fapte deochiate.

Dar tramvaiul mai opri într'o stație și după ce se goli de două persoane, o porni îndată.

De-acum trebuia să vină și stația cu pricina, trecerea trotuarului și...

Deși nu știa, cam despre ce era la numărul șoptit la ureche, totuși conul Ștefan ar fi vrut ca soția prietenului său să nu se dea jos tocmai la stația cu pricina. Se ridică din locul său cu gândul să se așeze lângă doamna Iordănăchescu și să o țină de vorbă, dar tramvaiul se opri mai repede ca gândul lui și într'adevăr că dumneaei se sculă repede și ieși prin fața vagonului.

— „Numai de n'ar trece trotuarul" își spuse omul nevinovat și se uită pe fereastra vagonului, să vadă dacă soția bunului său prieten pornise pe trotuarul unde coborise.

Dar nu! Ea stătu în stradă, până să plece tramvaiul pentru ca — nu mai încape nici o îndoială — să treacă pe trotuarul celălalt.

De ce oare, domnul Ștefan Ionescu, cu toate că mai avea de mers trei stații, se dete repede jos la următoarea și'n loc să-și continue drumul trecu și dânsul pe trotuarul celălalt și o luă domol înapoi?

„Da, da", își spuse el îndurerat „parcă o văd că intră și la..." și-și spuse numărul pe care i l-a dat cunoscutul „cum dracu îl cheamă, că mai bine nu-l întâlneam!..."

După cum se vede cunoscutul domnului Ștefan Ionescu, isbutise să-l facă curios și dintr'un om cumsecade, ce nu-și vâră nasul în oala altuia, să ajungă un fel de pierde-vară, ce urmărește, mai bine zis, iscodește, femeile oamenilor cinstiți. Desigur o faptă urâtă pe care însuși conu Ștefan Ionescu „ar blama-o", dacă n'ar fi fost la mijloc amicul său Iordănăchescu, ba chiar și soția sa, care n'ar vrea în ruptul capului, să aibă o astfel de prietenă.

Aci gândul și nu mersul domnului Ionescu se opri. Și se opri fiindcă nu era încă lămurit asupra celor ce îi spusese cunoscutul său fără nume.

Intr'adevăr unde se ducea Madam Iordănăchescu și mai ales ce fel de casă e aceia, în care anumite doamne vin între orele 5 și 7, sau 17 și 19 după orariul oficial?

— Parcă mi-a spus „casă de rendez-vous" (domnul Ionescu ar fi scris randevu)... Foarte bine, dar ce-i aia?...

Deodată se înfioară, adică se sperie deabinelea, de parcă i-ar fi intrat noaptea un hoț în casă. Adică să fie chiar... asta?... Madam Iordănăchescu, cucoana cea smerită, bine crescută și curățică să fie?... Nu! Nu!... Domnul Ionescu nu poate să creadă una ca asta. Măgarul acela de „cunoscut" e un om mai mult decât rău, e un ucigaș!... De altfel va vedea el unde intră dumneaei și numai în urmă va cerceta...

Dar acum rămase cu totul consternat... Luat cu gândurile, n'a urmărit din ochi pe soția prietenului său și ea acum nu mai e pe trotuar... A itrat undeva... Da undeva... și fiindcă n'a văzut-o unde a intrat, mai poate spune cu siguranță că a intrat la numărul...?...

De rândul acesta domnul Ștefan Ionescu merse cu gândul mai departe, dar se opri din mers și întocmai ca vițelul la poarta nouă se pomeni chiar în poarta cu numărul împricinat.

A intrat aici sau alături?

De ciudă începu să se certe:

— Cum se poate să fiu atât de chior și să nu văd, când și unde a intrat?...

Și cu prilejul acesta își aruncă ochii pe casă și în curte.

Era o casă veche, o casă lungă așa zisă „vagon", având odăile înșirate unele după altele. O casă doar cu parter și cu o curte îngustă despărțită cu un polan vechi de casa vecină. Era o casă sărăcioasă, cam dărăpănată și nu avea nimic bătător la ochi, decât, că deși era încă ziuă, avea storurile trase la toate ferestrele.

Conu Ștefan își închipuia altfel casele unde se întâlnesc femeile măritate cu bărbați nărăviți în stricăciuni. Cum? Asta nu și-o putea lămuri, fiindcă dânsul n'a cunoscut niciodată viața trândavă de plăceri și nici n'o dorește s'o cunoască.

— O fi intrat aici sau alăturea?

— „Vezi, asta-i!" încheie firesc conul Ștefan Ionescu și'n mintea lui licăriră ideia și speranța că soția prietenului său a intrat alături, în casa cu care se lipea spate în spate casa cu pricina.

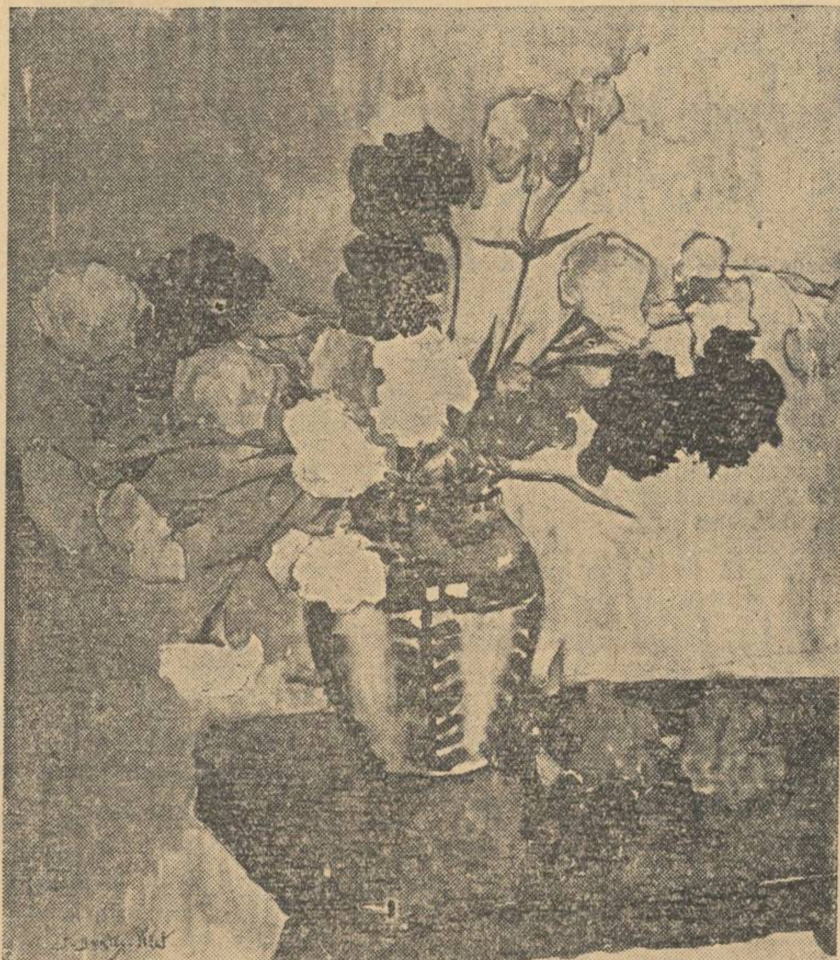
Asta era o casă arătoasă cu un etaj și ceva mai nouă. Avea grilaj de fier, nu un polan ce sta într'o rână, iar ferestrele-i nu erau astupate de storuri, ci prin perdelele-i subțiri se putea vedea și înlăuntru.

— Nu mai încape îndoială, că a intrat aici... E o casă aproape ca și a lui Iordănăchescu, o casă de oameni cu stare socială și materială... Insfârșit..

Domnul Ștefan Ionescu, mulțumit că a găsit o deslegare firească celor petrecute și închipuite de dânsul, din pricina „măgarului acelui, cum dracu îl cheamă"... se întoarse pe călcâe și porni pe jos spre casă, mulțumit că și-a descărcat cugetul de o bănuială atât de urâtă, ce lovea crunt în cinstea prietenului său bun Iordănăchescu.

MIHAIL SORBUL

CHIPUL FLORILOR

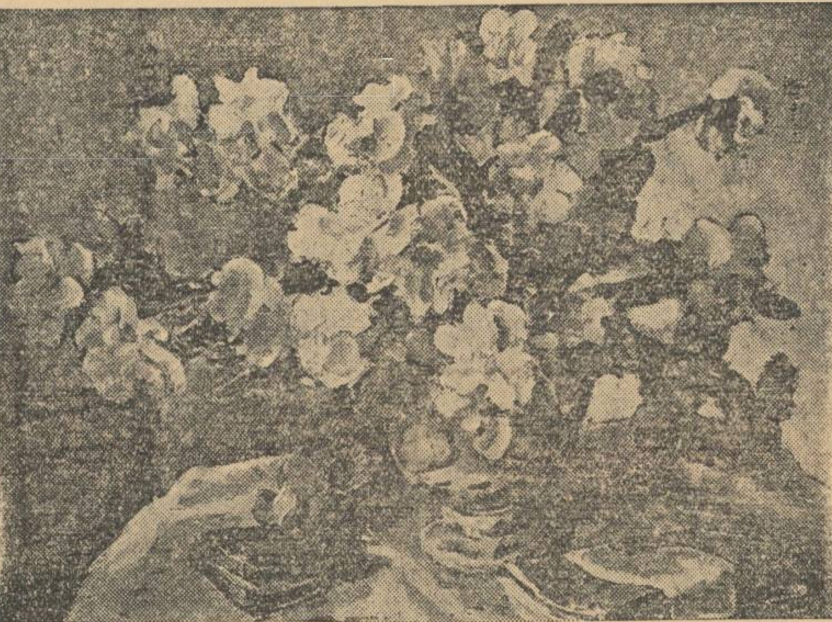
M. Brateș-Pillat: Flori

Tache Soroceanu: Desen colorat

Margareta Sterian: Flori

Traian Cornescu: Flor

Sunt două tehnici de exprimare plastică: una aplicată reclamei de prin aer, cealaltă decorației industriale, tehnici care în străinătate au ajuns la o desvoltare strălucită și la creiarea unui stil modern dintre cele mai sigure și mai de gust. Afișele străine au ajuns să fie adevărate opere de artă, cu o structură de sine stătătoare, unde compoziția, ritmul suprafețelor și culorile dovedesc o perfectă înțelegere a legilor speciale de existență ale genului și o imaginație fermecătoare. Iar arta decorativă aplicată privind mobilele de interior și detaliile de arhitectură exterioară, se bucură de rezultate atât de inteligente, încât eleganța și ineditul ei formal alcătuesc încă o atracție și o desfătare dintre cele mai prețioase în câmpul esteticii actuale.

In alte țări, o mobilă nu se cumpără invariabil dela fabrică și nici nu se recurge la cataloagele în serie, ci se face apel la proectele unui artist decorator, iar un afiș nu se comandă primului pictor întâlnit, ci unui artist care nu practică decât această expresie de artă, având obișnuința tehnicei ei speciale, cunoscând posibilitățile ei.

La noi nu s'a ajuns nici pe departe la asemenea concepție de înfăptuire. Dacă am avut câteva afișe de factură fericită, faptul se datorește întâmplării. Intâmplarea care este atot stăpânitoare în ceeace privește decorația interioară, unde negustorul de mobilă își impune marfa după reclamă și puterea lui de convingere.

In afară de neobișnuința publicului, nu dispunem de artiști formați în acest domeniu. Și chiar dacă s'ar ivi, nu s'ar putea menține, căci suma ce se oferă la noi în țară pentru proectul unui afiș sau al unei mobile este ridicolă. Cu vremea, se vor schimba desigur lucrurile.

Pentru moment, salutăm încântați apariția unei artiste deosebit de talentate, d-ra Maria Dumbravă, care s'a consacrat artei decorative, făcând studii serioase la Paris, cu André Lothe și Jean Carlu. Incă din școală, printre alte succese, obține premiul al 2-lea la concursul internațional „Expoziția 1937" la care s'au prezentat mii de concurenți, d-sa fiind singura reușită dintre elevele Academiei de Artă Decorativă Franceză, unde urma cursurile.

Va avea, să sperăm, aceleași succese și printre noi. Căci în afară de titlurile academice, din lucrările pe care am putut să i le vedem până acum, ne-am dat seama că d-ra Maria Dumbravă cunoaște admirabil cerințele de realizare ale artei d-sale. Compoziția acestor lucrări este dinamică și închegată totodată într'un ritm arhitectonic, culoarea vioae fără stridențe, subiectul transpus elocvent și spiritual. Afișele d-sale se detașează net, spun dintr'odată ce-au de spus și ideia plastică este întotdeauna originală.

Rămâne ca talentul și priceperea d-rei Maria Dumbravă să fie întrebuințate cu încredere de cei care au nevoe și care n'au prea avut până acum de unde alege.

TACHE SOROCEANU

Actualități

S'au împlinit 20 de ani dela moartea romancierului francez Georges Ohnet.

După războî, toți s'au ridicat împotriva aceluia care, opunându-se curentului naturalist în literatură, era arătat ca vinovat de a fi reînsuflețit simțul idealului în clasele burgheze.

Să admitem că n'a fost un mare scriitor: peisagiile din cărțile sale sunt reci și convenționale, saloanele veșnic împodobite cu plante verzi și catifea roșie, eroinele mereu mândre, inalte, frumoase și dominatoare. Dar cât de încântătoare erau totuș personagiile creiate de el, cu sufletele lor nobile, delicate! Cine n'a citit cu pasiune la 15 ani romanele lui Georges Ohnet, ascuns în vreun tufiș sau pod, întorcând capul cu un sentiment de vinovăție, la cel mai mic zgomot? Cine n'a păstrat amintirea unei iluzii naive și atât de curând năruită, asupra atracțiilor și tainelor primei iubiri?

Epoca de după războî, gonind avidă după stil, i-a contestat lui Georges Ohnet orice glorie, orice merit. Să nu uităm însă că el a fost autorul vestitului roman „Le Maître de Forges" și când literatura contimporană nu izbutește să atragă mulțimea la teatru sau la cinematograf, adeseori se recurge la opera lui.

•••

La New-York s'a obținut, la licitație, un preț record pentru o pânză de Corot, anume 16.000 de dolari ceiace face peste 2.200.000 lei. De cinci ani nu s'a mai întâmplat în America să se realizeze pentru un tablou de al celebrului pictor francez o sumă atât de mare. E drept că pânza reprezintă pe „Luntrașul insulei Saint-Ouen" și are o lumină fermecătoare. Corot a pictat tabloul între anii 1865-1870 și până acum opera lui a figurat în diferite colecții cunoscute: Alet, Antony Roux și David Watson.

•••

Alexandru Kuprin, scriitorul rus care a murit de curând la Moscova, era un mare admirator al romancierilor francezi.

„Originalitatea mea — spunea el — constă în aceia că am introdus în romanul rusesc metodele romancierilor francezi". Și în adevăr, ca și Flaubert și Zola, el a dus până la manie grija documentației. S'a făcut cântăreț de biserică, lucrător, chelner, actor, funcționar, după cum cereau existența eroilor săi.

Exilul i s'a părut întotdeauna greu de îndurat. După câteva luni petrecute în Europa Centrală, Kuprin s'a stabilit la Paris, dar n'a putut să se aclimatizeze, cu toate că avea acolo mulți prieteni printre refugiații ruși și mulți admiratori. Alexandru Kuprin spunea: „Un romancier nu poate trăi despărțit de poporul său; nu m'ași putea hotărî să scriu din memorie și imaginație nu am".

Kuprin a sfârșit prin a cere dela guvernul din Moscova autorizația de a se întoarce în țara sa natală. Dar se pare că nici acolo n'a reușit să se adapteze la noile condiții de viață și s'a stins în penumbră.

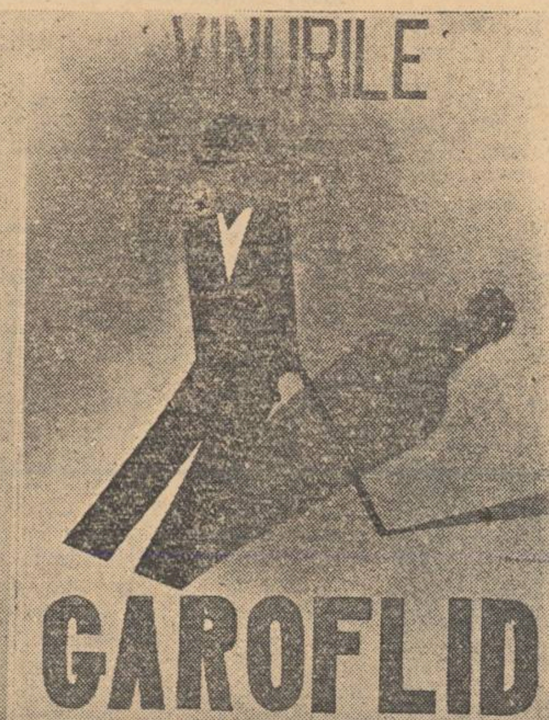
AFIȘUL ȘI ARHITECTURA INTERIOARELOR

Maria Dumbravă. proect de afiș

Proect pentru un parcu în lemn,

Proect de afiș

Iubim florile pentrucă au o existență vie, dar care nu ne supără niciodată. Animalul cel mai drag ajunge să ne plictisească uneori, — un trandafir, nepăsător în fața spectacolului vieții și totuși atât de însuflețit, nu ne jignește niciodată. Ne dăruește tot ce are și nu ne cere nimic în schimb.

Pentrucă florile trăesc ori și când, însoțesc pe om în marile momente ale vieții. Oferim flori pentru a ne arăta bucuria ori durerea și ele se vestejesc așa de repede încât nu obligă la nimic.

Intrebuințarea florilor în arta decorativă pornește mai puțin din dorința de a avea în fața ochilor culori strălucitoare și mai mult din nevoia ce o au oamenii de a fixa o clipă trecătoare. Am putea spune că datorim florilor descoperirea culorilor. Albastrul cerului pare imopsibil de transpus într'o culoare malorilor. Albastrul cerului pare imposibil, dar din ziua când o femee și-a prins în păr un trandafir, sau un copil s'a jucat cu un stânjenel, omul a înțeles că roșul și albastrul puteau fi culori de mânuit.

Arabii au ajuns să aibă o artă decorativă prodigioasă, întrebuințând ca motiv numai floarea. Nu urmărind să transpue o floare anumită, cât inspirându-se din principiul frumuseții ei. Simetria unui animal nu poate fi lămurită dela prima vedere, aceia a florii izbucnește din prima clipă. Desenele copiilor sunt semnificative în această privință.

Fotografia ne-a învățat să privim floarea, precum ne-a învățat să privim un foarfece sau un stâlp de pod. Pictura, mai ales în ultimii ani, a nesocotit floarea atât de mult, reducându-i înfățișarea la un strop de culoare, încât a trebuit să vie fotografia ca să ne redea adevăratul chip al florilor. Ai vrea parcă să distrugi toate grădinile pentru ca pictorii de naturi moarte să nu mai aibă modele. Pictura a falșificat atât de mult ochiul nostru, încât dragostea pentru flori a ajuns un sentiment meschin, puțin ridicol. Primele fotografii ale florilor, chiar și cel mai puțin artistice, ne-au părut că reprezintă lucruri necunoscute. Culoarea ne împiedica să le vedem forma și formele florilor sunt extraordinare, teribile.

Priviți potirul unui stânjenel într'o imagine mărită și veți fi cuprinși de un fel de frică. Imaginea este patetică, impresionantă ca o vale sub lumina lunei. Aceiași încremenire. Ca liniștea muntelui, noaptea nu-i făcută decât din mii de strigăte de animale și din pulsația însurdinată și continuă a sevei în plante și copaci. Tot așa, nemișcarea aparentă a măruntaelor florii ascunde o întreagă viață tumultoasă, o întreagă muncă tot atât de demnă de atenție ca și aceia care se desfășoară în vinele oamenilor.

După Renaștere, se pare că stilizarea decorativă a florilor a trecut printr'o criză. După minunata epocă gotică, în care materia era așa de aspru tratată, în care fețele oamenilor, animalelor și florile au trebuit să sufere atât de magnifice constrângeri, puțin câte puțin imaginea pe care o capătă florile se apropie de realitate, pentru a decade odată cu romantismul. Florile nu mai serveau atunci decât fetelor tinere, pentru broderiile și pentru acuarelele lor. Reînvierea, momentul în care adevărata imagine a florii a ucis floarea însuși, este stilul zis 1900, când femeile, florile și mobilele au pierdut eleganța formelor.

Un nou ascetism se face simțit în arta decorativă ca și în pictură. După pustiul din pânzele Cubismului, apar flori din toate părțile, în pictură, în fotografii, în decorații și au, ca după furtună, un chip nou. Nu mai sunt luate ca pretexte coloristice ci ca existențe pe care microscopul ne-a învățat să le pricepem frumusețile.

Nu trebue să vedem în revenirea florilor în arta decorativă o întoarcere la nerozia sentimentală de altădată. Florile naturale armonizează, dacă se poate spune, interioarele moderne concepute aproape totdeauna după legi de rece geometrie.

Datorită florilor, știința și poezia se învecinează. Atâta vreme cât va fi așa, va exista în sufletele oamenilor speranța.

CALATORIA LUI MARCO POLO

PRELUCRARE de GH. I. GEORGESCU DUPA „VOYAGEURS ANCIENS ET MODERNES“

E ușor de închipuit mânia pe care i-o stârni lui Gingis-Han, felul cum „popa Ion” înțelesese să-l trateze. El își simți inima bătând să-i spargă pieptul de furie, căci, ori cât, dar acesta nu era un răspuns pentru un om de seama sa. Și atunci jură că va înceta ca el să mai fie domnitor, dacă nu va fi în stare să plătească jignirea care i se adusese. După ce își strânse toți oamenii și făcu cele mai mari pregătiri, el ținu să-și anunțe dușmanul despre ce îl așteaptă, spunându-i să se apere cum va putea, căci va veni asupra lui cu toate forțele sale. Când acesta află că Gingis-Han venea împotriva lui cu o astfel de mulțime de oameni, luă amenințarea în zeflemea și nu se trecu deloc cu firea, căci, credea el, numai oameni înarmați nu putea să aibă Gingis-Han.

Ca să evite însă vreo surpriză care l-ar costa viața și tronul, se pregăti totuși și el, adunându-și toți supușii și formând o armată atât de mare, încât nu s'a mai văzut niciodată. Și așa se pregătiră amândoi unul împotriva altuia. Dar, să nu mai lungim vorba.

Să știți că Gingis-Han, cu toți oamenii săi, se îndreptă spre cea mai mare și mai frumoasă câmpie, anume Tangut, care aparținea dușmanului său, și-și stabili tabăra aici. Nu mult după aceea sosi vestea că tot aici venea și dușmanul cu armatele sale. Aceasta îl bucură pe Gingis-Han, căci nici nu se putea un loc mai bun, decât acesta pentru darea bătăliei. Dar să-l lăsăm pe Gingis-Han și pe oamenii săi, și să ne întoarcem la dușmanul său și la armata acestuia.

Când acesta află că Gingis-Han, cu ai săi, venea asupra lui, îi ieși înainte cu toată armata, înaintând până ajunse în această câmpie anume Tangut. Aici, el își așeză tabăra aproape de aceea a lui Gingis-Han, la vreo două zeci de mile. După aceea, fiecare se odihni, așteptând cu forțe noi ziua luptei.

Cele două mari armate stăteau, deci, la o oarecare depărtare una de alta în câmpia Tangut. Intr'una din aceste zile de așteptare, Gingis-Han, chemă la el ghicitori creștini și arabi și le porunci să-i prezică cine va fi învigător: el sau dușmanul său? Ghicitorii arabi nu fură în stare să-i spună aceasta, dar cei creștini îi preziseră victoria într'un mod uimitor și iată cum:

Ei luară o trestie și o tăiară în două, dealungul. Pe una din cele două jumătăți, ei scriseră cuvântul „Ginghis-Han”, iar pe cealaltă numele dușmanului său. Apoi le așezară una în fața alteia, ca și când ar fi fost cele două armate. „Stăpâne, îi ziseră ei atunci, privește la aceste jumătăți de trestie! Care dintre ele se va așeza deasupra celeilalte, când noi ne vom face rugăciunile, numele purtat de aceea va ieși victorios în luptă”. Gingis-Han aștepta plin de nerăbdare verdictul ghicitorilor. Creștinii luară Psaltirea și începură să citească ceva din ea. Ca prin minune, fără ca nimeni să le atingă, cele două jumătăți se apropiară din ce în ce, iar, când fură una lângă alta, aceea cu numele lui Gingis-Han se așeză deasupra la cealaltă. Toți cei de față rămaseră uimiți la vederea acestei minuni. Cât despre bucuria lui Gingis-Han, nici n'avem cuvinte. Iar de atunci, el avu toată încrederea în creștini, ca în niște oameni cari spun adevărul, cum se dovediseră în această mare ocazie.

Așa se și întâmplă. După două zile, cele două armate se încăerară și se luptară morțiș. Bătălia care se dădu, fu una dintre cele mai mari ce s'au văzut vreodată. Fură multe pierderi și de-o parte și de alta, dar, în cele din urmă, Gingis-Han ieși învingător. Dușmanul lui de moarte căzu în luptă, astfel că din această zi, Gingis-Han își adăugă o nouă cucerire.

De atunci, el mai domni încă șase ani, în care timp mai supuse o mulțime de castele și de provincii. Dar, după acești șase ani, mergând să asedieze un castel cu numele Cangui, el fu lovit la un genunchiu de o săgeată, iar din această rană i se trase moartea. Aceasta fu o mare pierdere pentru Tătari, căci domnitor mai chibzuit și mai mare decât el, rar de se mai găsește.

Și acum, după ce v'am povestit cum își avură Tătarii primul lor domnitor în persoana lui Gingis-Han și cum îl răpuse acesta pe asupritorul lor de veacuri, să vă vorbesc despre obiceiurile și datinele lor.

Aflați că după moartea lui Gingis-Han, fură domnitori Cui-Han, apoi Bacui-Han, Alton-Han, Mangu-Han și, însfârșit, Cubilai-Han, cel mai mare și mai puternic dintre toți, căci toți ceilalți împreună nu avură atâta putere cât Cubilai singur. Și nu numai atât, dar toți împărații din lume și toți regii creștini și arabi n'au atâta putere cât acest Cubilai Mare-Han, și acesta vă voi dovedi-o limpede în această carte.

Să mai știți că toți marii domnitori cari coboară din neamul lui Gingis-Han, sunt înmormântați într'un munte mare al cărui nume e Altai, ceea ce însemnează „aur”. Și ori care ar fi locul unde mor acești mari stăpânitori ai Tătarilor, fie și la cale de o sută de zile de acest munte, tot aici sunt aduși să fie înmormântați.

Dar ascultați un alt obiceiu: când corpurile neînsuflețite ale acestor mari hani sunt duse spre muntele acesta, toți oamenii cari sunt întâlniți în drum la depărtare de patruzeci de zile de munte, sunt uciși de cei cari conduc mortul, după ce mai întâi li se spune: „Mergeți să serviți pe stăpânul vostru pe cealaltă lume”! Intr'adevăr, ei au credința că cei omorîți vor servi pe stăpânul lor pe lumea cealaltă. Tot așa fac și cu caii, căci când moare un domnitor de-al lor, ei omoară cei mai buni cai, ca acesta să-i aibă pe lumea cealaltă.

Și să știți că atunci când muri Mangu-Han, fură omorîți mai bine de două zeci de mii de oameni cu ocazia trecerii corpului său neînsuflețit spre locul înmormântării.

Vă voi mai povesti multe alte lucruri despre Tătari. Astfel, aflați că locuiesc iarna în câmpii și locuri calde, unde se găsesc ierburi și pășuni pentru vitele lor, iar vara caută locuri răcoroase prin munți sau prin văi, unde se află izvoare, păduri și pajiști pentru vite. Casele lor sunt un fel de corturi cu scheletul de lemn și sunt acoperite cu pânze bine legate cu frânghie. Ele sunt rotunde și sunt purtate cu ei pretutindeni pe unde hoinăresc. De fiecare dată când le întind și le ridică, ei le potrivesc întotdeauna cu ușa spre sud.

Căruțele lor cu două roate sunt acoperite cu pâslă neagră, atât de bine că, dacă plouă, apa nu pătrunde în ele. Acestea sunt trase de boi sau de cămile și înăuntrul lor iau loc femeile și copiii.

Femeile cumpără, vând și fac tot ceea ce este necesar bărbaților lor, căci aceștia nu se ocupă cu nimic, în afară de mânuitul săbiilor și de vânătoarea cu șoimi.

Ei trăesc cu carne, lapte și vânat și mănâncă și un

fel de șobolani, numiți „șobolanii faraonului” (icneumoni), cari mișună din berechet în câmpii și pretutindeni. Se mai hrănesc, de asemenea, cu carne de cal și de câine și beau lapte de iapă.

Femeile sunt credincioase și bune, față de soții lor și sunt un mare bine pentru grija casei.

Căsătoriile se fac astfel: fiecare poate să ia atâtea soții, câte îi place, chiar și o sută, dacă are mijloace. Bărbații le cumpără dela mamele lor, dar femeea nu-i dă nicio zestre bărbatului. Se căsătoresc și cu verișoara lor, iar, dacă tatăl moare, fiul cel mai mare o ia de soție pe aceea a tatălui său și tot așa dacă moare și un frate. Cu ocazia acestor căsătorii, au loc mari petreceri.

Iată care este credința lor: ei au un zeu pe care îl numesc Nacigai. Acesta este zeul pământului și are grijă de copiii lor, de vite și de grâne. Deaceea, ei au pentru el un mare cult, căci fiecare îl are în casa sa, făcut din pâslă sau din postav. Alături de el, o țin pe soția zeului, pe care o pun la stânga lui, și pe copiii lui, pe cari îi așează înainte.

De fiecare dată când vor să mănânce, ei au grijă mai întâi de aceste divinități, căci nu s'apucă de mâncat până nu mânjesc cu carne grasă gurile acestora și până nu varsă puțin sos la ușa casei, căci atunci ei zic că zeul și familia sa s'au săturat. După ce are loc această ceremonie, le vine și lor rândul să mănânce și să bea, căci să știți că beau lapte de iapă, după cum v'am mai spus. Acest lapte pare astfel încât ai crede că ai de aface cu vin alb, e bun la băut și i se zice **chemius.**

Acum să vă spun ceva și despre îmbrăcămintea lor. Cei bogați poartă postavuri țesute cu fire de aur, mătăsuri și blănuri bogate de zibelină, de hermină, de jder și de vulpe. Hamurile lor sunt frumoase și de mare valoare. Ca arme, au arcul, sabia și ghioaga, dar se servesc mai mult de arc decât de orice, căci sunt foarte buni arcași. In spinare poartă armuri din piele de bivol sau din alte piei tari. Sunt buni războinici și se luptă vitejește. La treabă nu-i întrece nimeni, căci de atâtea ori, când e nevoe, ei rabdă și o lună fără să mănânce nimic altceva, decât lapte de iapă. Nici caii lor nu se hrănesc decât cu iarba pe care o pasc în cale, căci, când pornesc undeva, n'au voe să-i încarce nici cu orz și nici cu fân.

Ei îl ascultă orbește pe stăpânul lor și, când trebue, stau toată noaptea călări, cu armele în spate, iar caii merg păscând iarbă. Nu sunt oameni pe lume cari să suporte mai mult decât ei eforturile obositoare ce li se cer, tot așa după cum nu este popor mai capabil să cucerească pământul și să știe să-l stăpânească.

Sunt organizați în felul următor: când un senior al Tătarilor pleacă la arme, duce cu el o sută de mii de oameni călări, pe cari i-a orânduit astfel: la zece oameni un comandant, la o sută altul, la o mie altul și la zece mii altul, astfel că el nu se adresează decât la zece căpetenii, șeful celor zece mii iarăși la zece, cel cu o mie de oameni iarăși la zece și, în fine, cel cu o sută iarăși la zece.

Când capul celor o sută de mii vrea să detașeze ceva oameni cari să meargă undeva, comandă celor zece căpetenii a zece mii, aceștia transmit ordinul șefilor celor o mie, aceștia șefilor celor o sută și aceștia, în sfârșit, șefilor celor zece. Astfel sunt aleși oamenii cei mai destoinici și mai cutezători. Corpurile de o sută de mii de oameni poartă numele de **tut**, iar cele de zece mii **toman.**

Când armatele sunt în marș, fie că s'ar afla pe câmpii sau prin munți, sunt trimiși cu două zile înainte, două sute de oameni să patruleze locurile, tot așa ca și în urmă și pe flancuri, ca nu cumva să fie atacați pe neașteptate. Când au de făcut un drum lung, armatele nu duc cu ele niciun ham, ci numai căni de piele în care pun laptele pe care îl beau, apoi o ulcică de pământ în care să-și fiarbă carnea și un cortuleț sub care să se adăpostească de ploae. Și, când e nevoe, ei merg călări și zece zile în șir, fără a mânca și fără a face foc. Beau, însă, sânge dela caii lor pe care, pentru aceasta, îl scot din anumite vine pe care știu să le deschidă. Mai trăesc și cu lapte, pe care îl iau cu ei uscat ca un fel de pastă și pe care acum îl subțiază cu apă până îl diluiază complect, după care îl beau.

Dacă cumva în vreo bătălie sunt puși pe fugă de dușman, ceea ce se întâmplă foarte rar, ei se întorc pe cai și trag tot atât de bine cu arcurile înapoi, ca și când ar trage înainte. Prima lor grijă e să țintească în caii dușmanului și după aceea în oameni.

Iată acum cum se menține justiția: când unul pune mâna pe un lucru strein, i se dă șapte lovituri de băț, iar dacă furtul e mai mare i se dă șaptesprezece, două zeci și șapte, treizeci și șapte, patruzeci și șapte și așa până la trei sute șapte lovituri, după valoarea obiectului, astfel că mulți mor sub aceste lovituri de băț. Dacă hoțul a furat un cal, e tăiat cu sabia în bucăți, în cazul când nu e în stare să plătească de nouă ori valoarea calului.

Fiecare senior și fiecare om care are vite, le înfierează cu un semn, vreau să spun de cai, iepe, cămile, boi, vaci și de toate celelalte vite mari. Acestea sunt lăsate să pască în voie pe câmpii și pe munți, fără să le păzească nimeni și, dacă se amestecă unele cu altele, fiecare le alege pe-ale sale după semnul care le distinge. Cât despre oi, berbeci și capre, acestea sunt păzite de oameni. Vitele lor sunt tare voinice, grase și frumoase peste măsură.

Să vă spun ceva și despre un obicei, pe care era cât pe aci să-l uit. Să știți că atunci când sunt doi oameni, dintre cari unul are un fiu care moare la vârsta de patru ani, iar celălalt o fiică care moare la aceeași etate, ei căsătoresc acești doi copii, dând-o pe fiica moartă de soție fiului mort. Pentru aceasta fac un fel de contract pe care îl ard, zicând că fumul care se ridică în aer se duce spre fiii lor pe cealaltă lume și că din clipa aceasta ei se vor avea ca soț și soție. După aceea fac mari petreceri și aruncă de-ale mâncării încoace și în colo, crezând că acestea vor ajunge la copiii lor. In acelaș timp, tae din hârtie oameni, cai, haine, bani, hamuri și le dă foc, fiind convinși că acolo copiii vor avea toate acestea. Iar după această ceremonie, cei doi se consideră socri ca și când copiii lor ar fi în viață.

V'am descris toate obiceiurile Tătarilor, dar nu v'am povestit nimic despre vestitele fapte ale Marelui-Han, care este stăpânul tuturor Tătarilor, și nici despre măreața sa curte împărătească, vă vom descrie și acestea în cartea noastră, dar când va fi locul și timpul, căci nu s'ar putea lăsa la o parte așa lucruri minunate.

Iar acum să ne întoarcem la marea câmpie, unde ne aflam, când am început să vorbim despre Tătari.

ând pleci din Caracorum și din Altai, unde sunt depuse corpurile hanilor morți ai Tătarilor, mergi spre nord printr'un ținut care se numește câmpia Bangu și care ține vreo patruzeci de de zile. Locuitorii de aici sunt numiți Mecriți și sunt sălbatici. Ei se hrănesc cu carne de animale și mai ales de reni, de cari se servesc ca de cai. Deprinderile și obiceiurile lor sunt aceleași ca și ale Tătarilor și, ca și aceștia, aparțin Marelui-Han.

După ce ai mers vreo patruzeci de zile, dai peste marea Oceanului și peste niște munți înalți, în care își fac cuiburile șoimii călători. Tot pe aici mai trăesc un fel de păsări numite barghenlac, cu care se hrănesc șoimii. Acestea sunt mari cât potârnichiile, au ghiare ca de papagal, coada ca de rândunică și sboară foarte bine. In colo, nimic altceva pe aici: nici oameni, nici animale și nici alte păsări, și aceasta din cauza frigului mare care domnește pe aici.

Când Marele-Han vrea să aibă șoimi din aceștia călători, de cari v'am vorbit, trimite după ei până aici.

In insula care este în mijlocul acestei mări, se găsește o altă varietate de șoimi. Dar aflați că insula aceasta se află atât de departe spre nord, încât steaua de miază-noapte rămâne în urmă. Cu toate astea, în insulă se găsesc șoimi din destul, încât Marele Han își poate procura din ei oricâți ar dori.

V'am spus, ce era de spus, despre provinciile cari sunt situate spre nord până la marea Oceanului. De acum vă voiu vorbi despre alte provincii pe cari le-am întâlnit până am ajuns la Marele-Han. Ne vom întoarce, deci, la provincie pe care v'am descris-o în această carte și al cărui nume este Cancipu.

Plecând din Cancipu, cale de cinci zile întâlnești o mulțime de spirite, pe cari le auzi vorbind mai ales noaptea. Iar după aceasta, spre răsărit, ajungi la un regat numit Erginul, care aparține Marelui-Han și face parte din marea provincie Tangut, care cuprinde mai multe regate. Locuitorii de aici unii sunt creștini nestorieni, alții idolatari, iar alții adoratori ai lui Mahomet.

In partea locului, sunt numeroase orașe, dar cel principal este Erginul. Pornind din acest oraș spre miază-zi, se poate merge în ținuturile Cathay, iar în acest drum întâlnești o cetate numită Tingui și numeroase alte orașe și cetăți cari fac parte din Tangut și aparțin Marelui-Han.

Pe aici se găsesc niște boi sălbatici, mari cât elefanții și foarte frumoși la vedere. Aceștia sunt peste tot păroși, afară de spinare, iar la culoare sunt pestriți. Părul lor e lung de trei palme și sunt atât de frumoși, încât te minunezi văzându-i. Iar dintre ei sunt unii cari au fost domesticiți și anume cei cari provin din boii sălbatici prinși. Aceștia sunt folosiți la cărat sau la arături, căci se spune că au de două ori mai multă putere decât boii obișnuiți.

Tot în acest ținut, se găsește cel mai bun și cel mai curat mosc (substanță mirositoare) de pe lume. Dar iată de unde provine această substanță:

Există pe aici un mic animal care are acelaș nume ca și substanța. Acesta este de mărimea unei gazele, are părul ca de cerb, picioarele și coada ca de gazelă. N'are coarne, tot așa ca și gazela, dar, în schimb, are patru dinți, doi în sus și doi în jos, lungi mai bine de trei degete și foarte subțiri. E un animal destul de frumos.

Dar iată cum se extrage moscul-substanță:

Când animalul e prins, i se găsește lângă buric, sub burtă, între piele și carne, o bășică cu sânge. Se tae această bășică, tot așa ca și pielea ce o înconjoară,

iar sângele care se scoate de aici este moscul, substanța cu miros atât de puternic.

Tot pe aici se găsesc niște fazani de două ori mai mari decât aceia dela noi, căci sunt cât păunii de mari sau ceva mai mici. Coada lor e lungă de zece palme, de nouă, de opt, de șapte, sau ceva mai puțin. E drept, se găsesc și alții cari sunt de mărimea și de forma celor dela noi.

(Urmează)

EROII LUI CARAGIALE

de G. CALINESCU

D. G. CALINESCU

D. Lefter, împiegat român, care n'a avut niciodată noroc...

Desigur că orice om are micile sale curiozităţi ocultistice, dar Caragiale vădeşte în domeniul acesta aceeaşi gravitate a descoperitorului de relaţiuni pe care o pune în compunerile „psihologice". El nu foloseşte misterul pentru a face literatură fantastică, ci pentru a da satisfacţii de cunoaştere.

Chiar în *Două loturi*, în ciuda aparentei veselii, se poate descoperi factorul metafizic. Acesta e norocul. Insuşi jucărie de atâtea ori a hazardului în materie de bani, Caragiale nu s'a gândit nicidecum să ridiculizeze pe d. Lefter. Lefter Popescu este autorul însuşi, victimă a celei mai sarcastice şi nepătrunse roţi a norocului. Comicul nuvelei este cu totul verbal şi vine numai din plăcerea bufoneriei. D. Lefter împiegat român, care n'a avut niciodată noroc în viaţă, câştigă deodată cele două lozuri mari dela loterie. Dar culme a ghinionului, constată că a pierdut biletele. Când însfârşit le găseşte (norocul e diabolic, malițios) află că numerele erau bune... dar vice-versa. Cazul pare o potrivire, o dovadă a unei ordine ascunse în sens final. Bancherul însuşi, om pozitiv, e mişcat de această curiozitate:

— „Uite ce e, stimabile: v'aţi înşelat... şi iacă de unde provine... Dumneata ai... Ciudat lucru, ce-i drept... Cum s'a întâmplat !... Al dracului !... Dumneata ai la una tocmai numărul care a câştigat la cealaltă şi...

— Şi...: ce?

— ...şi vice-versa".

Cu mult mai tragică apare prezenţa fatală a ghinionului în cazul eroului care în căutare de bani, merge acasă la un amic, având binevoitoarea făgăduinţă de a fi împrumutat, spre a afla că amicul murise chiar atunci.

In *Tardiv* ni se înfăţişează un caz de telepatie, cu presupunerea subînţeleasă că un astfel de fenomen există. Trei prieteni stau de vorbă şi deodată gândul cade asupra altui prieten.

— „Frate, ce s'o fi făcut Costică?.. Costică Panaite... ştii...

— Costică Panaite?.... zice altul. Curios lucru! Cum ţi-a venit?... Tocmai la el mă gândeam şi eu, la Costică Panaite.

— Domnule! zice al treilea; asta este ceva care să o spui ori la cine, nu te poate crede. La cine credeţi că m'am gândit eu acuma, când ai întrebat dumneata întâiu: „Frate, ce s'o fi făcut Costică?...

— ?

— La Costică, domnule... la Costică Panaite!... Comedie!... Aşa e... Ce s'o fi făcut bietul Costică?

— E în provincie... la o moşie, mi se pare... S'a apucat de comerţ... Nu l-am mai văzut, poate, de opt ani... Dar e curios lucru, domnule, cum să ne-aducem aminte de el, aşa...

Şi toţi trei prietenii tac şi stau miraţi pe gânduri.

Câtă vreme nu vorbesc, gândurile lor umblă departe pe cărările pe cari ei le-au bătut odinioară în tinereţe, întovărăşiţi de Costică Panaite; şi cu cât mai mult umblă acele gânduri, cu atât ei reînviază în faţă, din ce în ce mai palpabilă, figura vechiului prieten cu toate atributele ei caracteristice.

Când figura amicului Costică s'a întrupat întreagă în imaginaţia lor, toţi trei îi zâmbesc cu dragoste, şi unul după altul.

— Ei! aş!

— Parol?

— Ce! eşti copil!?

Dar, ca prin minune, dela uşa berăriei de-afară, se aude ca un ecou un glas străin:

— Ce! eşti copil!?

Toţi trei rămân încremeniţi la auzul acestui ecou, ce pare că vine dintr'o altă lume care a fost şi nu mai este.

Până să se domirească prietenii, iată că apare în uşa berăriei o figură jovială de provincial, un roşcovan pârlit de soare, urmat de un birjar. Birjarul stăruie:

— Conaşule, dela gară...

— Ei, aş! zice roşcovanul.

— E doi franci...

— Parol?

— Taxa, conaşule!

— Ce! eşti copil!?

— Costică!... Costică este!... E Costică!! strigară prietenii şi se ridică toţi trei, şi se reped să-l ia în braţe, şi-l sărută care mai de care cu mai multă căldură.

Dar Costică se 'ntoarce către birjar.

— Şi ce pofteşti acuma?

— Incă un franc.

— Ce! eşti copil?

Şi zicând aceasta, dă un franc birjarului, şi se întoarce către prieteni, cari iar îl sărută.

Se aşază tot la masă în culmea veseliei.

— Mă, Costică!... ştii tu la cine ne-am gândit noi toţi trei adineaori?... de cine am vorbit noi acuma, până să intri tu?

— De cine?

— De tine.

— Ei, aş!

— Zău, de tine.

— Parol?

— Parol.

— C'eşt' copil!?"

E un vechi subiect acesta, folosit şi de Shakespeare...

La Hanul lui Mânjoală insinuiază putinţa farmecului şi se 'nţelege a existenţei duhului necurat.

Tânărul Fănică trage peste noapte la hanul cocoanei Marghioala, Mânjoloia. Hangioaica e tânără, frumoasă şi văduvă. Tânărul stă la masă, se hârjoneşte puţin cu văduva, în odaia căreia este izbit însă de lipsa icoanelor şi de prezenţa unui cotoi bătrân. Cu privire la obiectele sfinte:

— Dă-le focului de icoane! — zice Mânjoloaia! — d'abia prăsesc cari şi păduchi de lemn...

Deodată vine un vifor puternic şi tânărul, care întârziase mai mult decât gândise, fiind aşteptat de logodnică, se repede să plece călare cu toate îmbierile şi râsetele înfundate ale femeii. Toată noaptea se 'nvârteşte tânărul călare, urmărit de o căpriţă neagră, pe care o prinde în cele din urmă şi-o pune în desag de unde însă animalul dispare, până ce se trezeşte iar lângă hanul lui Mânjoală. Cocoana Marghioala îl primeşte din nou în odaia ei, în care tânărul zăreşte iedul cel negru. De acum Fănică logodnicul nu mai poate scăpa din mâinile hangioaicei de cât luat pe sus de socru-său, lucru ce se repetă de trei ori. Socrul explică întâmplarea prin puteri supranaturale: în fundul căciulii îi pusese cocoana fermece iar iedul şi cotoiul erau tot una.

— „Ei aş! am zis eu.

— Era dracul, ascultă-mă pe mine.

— O fi fost, am răspuns eu, dar dacă e aşa, pocovnice, atunci dracul te duce, se vede, şi la bune...

— Intâi te dă pe la bune, ca să te spurce, şi pe urmă ştie el unde te duce..." se observă la Caragiale şi în traduceri. *Kir Ianulea* e o adaptare după *Belfezor, l'arcidiavolo* de Machiavelli. Evident, autorul italian n'a urmărit aspecte psihiatrice, dar nuvela vorbeşte oricum despre cazurile de posedare, adică despre isterie şi în forme fabuloase reapar aici elemente din *Păcat*. Din *O mie şi una de nopţi* Caragiale a ales povestea glumei lui Harun-al-Raşid care, adormind cu măestrie pe un om de ispravă al cărui oaspete era, îl făcu pentru scurtă vreme calif, îndeplinindu-i o dorinţă. E un vechiu subiect acesta, folosit parţial şi de Shakespeare, apoi de Holberg şi văzut în cele din urmă în opera comică *Si j'étais roi*. Dar desigur că pe Caragiale l-a interesat problema naturii eului. Abu-Hasan se ştie simplu cetăţean şi se trezeşte calif şi contradicţia aceasta între sentimentul obscur de identitate şi realitate îl turbură:

— „Ia, ascultă piciule : spune-mi tu cine sunt eu.

— Prea Inalte, a răspuns piciul clipind din ochi-i aplecaţi, Strălucirea Ta este stăpânitorul credincioşilor, care ţine pe pământ locul stăpânului lumii.

— Mare mincinos eşti, cât eşti tu de micuţ. Pe urmă a făcut semn unei curtene să se apropie şi întinzându-şi mâna, i-a zis:

— Drăguţă, fii bună şi muşcă-mă de vârful degetului, să văz: dorm or sunt deştept?

Tânăra l-a apucat cu dinţii de vârful degetului şi l-a strâns puţintel... Abu-Hasan şi-a tras repede degetul...

— Nu dorm... Dar cum? fără ştirea mea, să ajung eu peste noapte calif? Asta e ceva minunat, de neînţeles...

Abia lupta dintre cele două personalităţi se potoli puţin şi Abu-Hasan se obişnui cu nouile date ale experienţii, când victima glumii fu scoasă din palat şi lăsat iarăşi pe divan acasă la el. Stabilit în noua personalitate de calif, Abu-Hasan e turburat de datele obiective din nou schimbate ale identităţii lui.

„Măsa, care l-a auzit de alături, a venit de grabă.

— Ce ai fătu meu? ce ţi s'a întâmplat?

Abu-Hasan a ridicat mândru capul şi a întrebat:

— Babo, cui îi zici tu fătu-meu ?

— Ţie, cui să-i zic? nu eşti tu băiatul meu Abu-Hasan?

— Eu băiatul tău? Ce nu-ţi ei seama la vorbă? Eu Abu-Hasan? ce trăncăneşti? Eu sunt stăpânitorul credincioşilor, bre !

— Pentru Dumnezeu, fătu-meu, taci să nu te auză cineva, să crează că eşti nebun.

— Nebună eşti tu, babo ! încă odată îţi spun că eu sunt stăpânitorul credincioşilor.

— Ah, fiule, a strigat bătrâna, ce duh rău te canoneşte pe tine de aiurezi aşa? Nu vezi tu că eşti în odaia ta, în odaia unde te-ai născut şi-ai trăit până acuma?

— Mi se pare şi mie că ai dreptate, a zis Abu-Hasan, ştergându-se la ochi, par'că aşa ar fi. Eu sunt Abu-Hasan, tu eşti mama, şi amândoi suntem în odaia mea.

Baba gândi că şi-a venit fiu-său în simţire şi vrea să'nceapă a râde, când Abu-Hasan de unde şedea lungit se ridică de mijloc, se uită de jur împrejur, apoi îşi acoperi cu palmele amândoi ochii şi strigă straşnic:

— Piei dinaintea mea, scorpie bătrână ! Nu sunt fiul tău ! Sunt stăpânitorul credincioşilor, auzitum'ai? Piei !"

Abu-Hasan fu dus deci la balamuc şi abia după oarecare trecere de vreme începu să se încredinţeze că nu era califul.

Problema este dar, psihologiceşte, interesantă. Dacă sentimentul intim de eu vine din cohesiunea reprezentărilor despre noi înşine, noţiunea de personalitate este legată şi de reprezentarea pe care alţii şi le fac cu privire la noi. Observarea se poate aplica şi la conceptul mai general de realitate care are şi o origină socială. Atunci când spre pildă, fiind întuneric, toată lumea ar declara că e lumină, ori fiind cald, ar constata că e frig, asta ar provoca o turburare a conştiinţei noastre şi ne-ar da temerea că am orbit ori că avem febră. Pusă a alege între două percepţii de realitate contrare, amândouă obiectiv documentate, mintea lui Abu-Hasan se rătăceşte. Aici e un pirandellism intros. Nu numai că suntem pentru lume ceeace acesta îşi reprezintă despre noi, dar noi ne credem a fi aşa cum lumea ne reprezintă. Un om respectat de lume pentru însuşiri pe care nu le are, rămâne încredinţat că le are. Eroul e Abu-Hasan când lumea-i zice Abu-Husan şi Calif, când lumea-i zice calif. Iar dacă despre noi se fac două reprezentări, egal de puternice, conştiinţa noastră cade în îndoială şi poate chiar ca în cazul de faţă în demenţă. Un artist despre care o parte din contemporani afirmă că e un geniu iar altă parte egală că e un ratat ajunge cu oricâtă putere sufletească, să-şi piardă noţiunea justă asupra propriei valori. Povestea e adâncă, plină de probleme şi negreşit Caragiale a ales-o pentru semnificaţia ei psihologică şi ca un alt exemplu de nebunie eşită din surescitarea spiritului.

...I se naşte în suflet dorinţa absurdă de-a şti dacă...

Pentru ce oare Caragiale, autor jovial după unii, când se pune să traducă, alege compuneri cu aspect sinistru ori măcar sumbru? Pentrucă pe el îl atrage problema psihologică, mai ales la modul patologic, şi raportul clar sau obscur între fenomene. *Curiosul pedepsit* (traducere din Don Quijote dela Mancia, cu temă însă din nuvelistica italiană) poate părea cititorului comun o fabulă cu moralitatea că nu trebue să ispitim prea mult pe femee. Anselmo se căsătoreşte cu frumoasa şi onesta Camelia şi ar avea toate motivele să fie fericit. Dar i se naşte în suflet dorinţa absurdă de a şti dacă nevasta şi-ar păstra credinţa chiar ispitită de altul cu stăruinţă. Şi atunci roagă pe prietenul său Lotario, dându-i ghes şi prilejuri, să corupă pe Camilia, dacă poate fireşte oprindu-se în marginea convenabilă pentru soţ. Dar Camilia şi Lotario, îndemnaţi la adulter, de Anselmo, sfârşesc prin a se îndrăgosti şi fug împreună. Morala nuvelei pare de prisos, fiindcă ce om sănătos la minte şi-ar încerca nevasta prin prieteni? Insă, privit sub unghiu psihiatric, Anselmo înfăţişează un caz posibil. Intâi el manifestă o perversitate nu rară, de care poate este inconştient, o pornire la promiscuitate şi la exibiţie. Inconştientul bolnav îl împinge să dea şi altuia dovada însuşirilor corporale ale femeii lui. Dacă Lotario nu primea, el era în stare să apeleze la serviciile oricui. Prin urmare, Anselmo este un degenerat. El desvălue dealtfel şi altă infirmitate. Având toate dovezile obiective că soţia sa e o femee onestă, el are fobia înşelării, anxietatea. Am putea spune mai bine că suferă de un delir de incertitudine. Că este bolnav, spune el însuşi:

„— Lotario, numai un singur cuvânt am să-ţi mai spun: sunt bolnav şi sunt sigur că am să mor de asta, dacă tu nu vrei să mă lecueşti. Omenia şi cuminţenia ta şi-au făcut datoria; gândeşte-te acuma dacă prietenia ta nu va fi cuprinsă de mustrare când eu, pierzându-mi nădejdea în ajutorul tău, m'aş duce să-l cer altuia, să încredinţez cine ştie cărui lipsit de omenie cinstea mea şi a Cameliei, liniştea şi fericirea mea. Căci sunt hotărît să fac şi asta, dacă tu nu vrei să mă scuteşti de aşa primejdie, lăsându-te pe voia slăbiciunii, nebuniei mele. Iţi făgăduesc, mă jur că numai o singură încercare îmi va fi de ajuns... Camilia niciodată n'are să greşească; nu-ţi cer mai mult, şi voi fi liniştit apoi toată viaţa".

In *O balercă de Amontillado* s'ar putea spune că e vorba doar de o vindictă violentă, normală de altfel la meridionali. Insă autorul nuvelei este Edgar Poë, spirit delirant, acut analist al stărilor sufleteşti acute, iar atmosfera e convenţional. Eroul, un Montrésor, jignit de glumele lui Fortunato, se hotărăşte a se răzbuna. Il atrage, sub pretext, de al supune gustului său expert, nişte vinuri în boltele adânci şi reci ale castelului şi acolo, după ce-l îmbată, îl zideşte aşa cum era îmbrăcat de carnaval cu o tichie pe cap cu clopoţei. Când Fortunato îşi dă seama că nu e glumă, începe să urle şi urlă şi răzbunătorul ca să nu-i audă zbieretele. Este aici o simplă răzbunare? Nu. Montresor este un nebun. Fixitatea ideei, ca la Leiba Zibal, excitaţia delirantă în timpul execuţiei, insensibilitatea morală (tot ca la Zibal), sunt semne patologice care au atras pe Caragiale.

...Creatorul prea inteligent e adesea un histrion...

Masca de acelaş Edgar Poë e mai puţin semnificativă, dar are aerul sinistru. In timpul unei epidemii de ciumă, prinţul Prospero se închide într'un castel somptuos şi dă un bal mascat. Intr'un târziu apare la bal un personagiu costumat ca *Moartea Roşie*, simbolizare a ciumei. Fireşte că toţi curtezanii mor. Sistemul acesta ocult de simboluri serveşte lui Edgar Poe să trezească în cititor groaza delirantă, pe care simpla descriere a molimei n'ar supăra-o, cum n'o supără introducerea din *Decameron*. Masca şi închiderea în castel simbolizează anxietatea lui Leiba Zibal, lui Stavrache, lui Anghelache.

Alături de psihologism, apar la Caragiale urme de lirism, mai de grabă de sentimentalitate. Pudoarea, neîncrederea, l-au împiedicat poate să stăruiască pe această cale. Am fi putut avea o operă a lui Caragiale cu o înfăţişare ce unora ar fi părut ciudată, o operă de gravitate, de super-acuităţi psihice. Caragiale plângea de emoţie la reprezentaţiunile teatrale, iar fenomenul, pentru care observă bine nu e în discordanţă cu opera sa. El nu era un observator masiv, balzacian, nepăsător, ca un operator de autopsii, ci o fire iritabilă, cu sensibilitate scurtă, dureroasă. De aci tendinţa aceea la analiza stărilor delirante, care este un semn tocmai de prea multă descărcare nervoasă în actul observaţiei. Caragiale nu poate sta la mijloc, la nivelul realităţii indiferente: el cade sau în dreapta în râsul ironic, caricatural, sau în stânga în râsul îngrozit, dement. El e humorist şi liric iar eroii lui sunt ori Farfuridi şi Stavrache ori Stavrache şi Popa Niţă. Spiritul lui e combătut de contradicţii şi asta se întâmplă acolo unde inteligenţa e prea ascuţită. Un artist cu sufletul furtunos, exponent al vieţii comune, are o anume navitate şi chiar îngustime în structura sa. Aşa este Eminescu. Un mare poet prea inteligent, prea descoperitor de raporturi, apare mai rar căci inteligenţa înstrăinează de spiritul comun şi răpeşte acea sinceritate ce este trebuitoare îmbrăţişării operei de către vulg. Inteligenţa surpă adeseori încrederea autorului însuşi în propria-i seriozitate. Deaceea creatorul prea inteligent e adesea un histrion care-şi acoperă sensibilitatea în bufonerii. In câte-o rară înscenare lirică şi aceea strecurată ca o glumă, ese la iveală tocmai acest amestec de inteligenţă şi timidă iritaţie sentimentală.

De ce, când o furtună
S'abate pe pământ
Cu furie nebună...
Cânt ?
De ce, când luna plină
Revarsă peste crâng
Divina ei lumină...
Plâng?
De ce, când treci semeaţă
Şi nu-mi zici un cuvânt,
Nici nu-mi priveşti în faţă...
Cânt ?
De ce când braţe goale
La piept cu dor mă strâng...
In de mătase poale
Plâng?
De ce? Că ştiu: părere
E tot pân'la mormânt !
Plăcere — plâng... Durere
Cânt ?

Iritaţia sentimentală a lui Caragiale e mai accentuată în domeniul erotic, lucru firesc, fiindcă cine studiază oamenii, ia universul uman în serios şi n'are vreme să se ridice la modul metafizic. O poezie ne destăinue pe Caragiale cântând pe Eros, glorificând cu nostalgie delicatele hârjoane ale dragostei:

Umbli hoinărind p'în lume, ca un orb, la ochi legat,
Şi de câtă vreme-acuma pe la mine n'ai mai dat !
Prăpădeşti tu de pomană preţioasele săgeţi,
Să te-alegi cu hulă numa de l'atâţi ingraţi poeţi...
Te-am vorbit rău eu vreodată ? vinovat cu ce ţi-am fost,
De mă horopseşti uitării, tu copil frumos şi prost?
A ! de-ai şti cum mângâiu încă urmele undea-i rănit !
Cu ce dor mi-aduc aminte cât atunci am pătimit !
Vino, crudule, cu pieptul gata desvelit te-aştept;
Nu cu una, dă cu două ! săgetează drept în piept !
Şi pe maică-ta zeiţa, jur că n'am să te hulesc:
Mai omoară-mă odată, să mai simt că iar trăesc !

Ideea unui Caragiale, analist delicat al iubirii şi în consecinţă zugrăvitor al graţiei feminine, e făcută să mire, deoarece critica veche ne-a obişnuit să vedem în creatorul Miţei Baston şi Didinei Mazu un prezentator de mahalagioaice triviale şi fără exerciţiul sentimentelor gingaşe. Nimic mai fals. Caragiale nu este bine înţeles, prin natura operei, un observator al eroticei feminine, dar intenţia lui nu a fost de loc de a caricaturiza femeia, dacă nu ne lăsăm înşelaţi de caracterele mediului. Iar sentimentele profunde şi gingăşia rămân astfel în orice mediu şi sub orice limbaj, în cerc aulic ori la periferie. Dimpotrivă, se observă la Caragiale o îngăduinţă statornică pentru femeia tânără. Iată de pildă schiţa C. F. R., pentru mulţi poate o simplă caricatură a mahalagismului. Ea este însă o analiză foarte delicată a sentimentelor subtile la un om care nu are mijloace să le exprime. Magazionerul de curând căsătorit, căzut între doi cetăţeni veseli care-l cred un amuzant *cocu*, îşi iubeşte în fond cu frenezie soţia.

„M.... — Singură, n'aş lăsa-o eu ! ştii! femee tânără, nu face să umble singură... Sunt măgari cari n'au maneră şi...

G. — ...Dacă o fi şi curăţică.

M. *(pufneşte de râs)*. — Curăţică !... Ce vorbeşti, d'omle ? Imi pare rău... Frumoasă, dom'le ! înghiaţă puţul... Stăi, să vezi... (Se caută în buzunar, scoate portofelul şi din portofel o poză, pe care-o trece amicilor. Amicii privesc lung poza cu nişte ochi plini de admiraţie). Ei? aşa e?

N. — Straşnică, domnule !

G. — Minune !

M. *(mândru)*.— Aş ! poza e moft! s'o vezi în natură, dom'le... e ceva ca'va-s'zică... Mă rog, destul ! s' vezi în natură !

N. — E naltă?

M. *(cu siguranţă)*. — Potrivită.

G. — Blondă?

M. — Aur, nu altceva. Uite păr ! Crezi că-l face cu ferul? Aş ! natur... S'o vezi dimineaţa, cum drăcueşte, că nu şi-l poate descurca... E lucru mare !

I. L. CARAGIALE

N. — De câţi ani e?

M. — Cam de câţi zici d-ta, după poză ?

N. — De vreo douăzeci şi cinci.

M. — Vezi?... Şi mai zici că'n poză te flatează... N'a'mplinit nici doăşunu.

G. — Fie, nene, să vă trăiască ! aţi ştiut ce-aţi ales... Şi o iubeşti?

M. — Ei bravo !... Cum să n'o iubesc ! E mare domnule, când îţi spun....

Declaraţiunea magazinerului e înduioşătoare. Mic amploiat, om simplu, fără experienţa expresiunilor patetice, el îşi ascunde gingăşia sentimentului în forma obiectivă a lui „cum să n'o iubeşti" şi într'un şir de elemente comune. El este un îndrăgostit, ales din clasa de jos, care există cu aceleaşi note, pretutindeni, numai în scopul de a se demonstra literar ca în orice haină, cultă ori negramaticală, viaţa afectivă e aceiaşi.

Acriviţa, fata de popă din *Art. 214* care vrea să se „devorţeze" de bărbat, e bine înţeles o mahalagioaică vorbind aşa:

„— De-aia am venitără la d-ta".

Dar avocatul, om subţire, se înflăcărează numaidecât, fiindcă Acriviţa are purtările şi limbajul clasei ei (şi să zicem şi a vremii ei), dar în aceste margini e o fiinţă prea graţioasă pe care autorul o descrie aşa :

Veta nu e ridicolă...

Dimpotrivă Veta, nevasta lui Jupân Dumitrache nu e ridicolă. Că ea îşi înşeală soţul bătrân şi molâu, cu tânărul Chiriac, asta nu e o faptă care să coboare în ochii noştri pe o femee. Puterea tinereţii şi a pasiunii stau oricând gata s'o apere. Tot astfel coana Zoiţica, femee cultivată găseşte iertarea noastră pentru legăturile ei cu prefectul Tipătescu, om subţire, atunci când ştim ce soţ rudimentar i-a hărăzit soarta. Orice consideraţie etică ori socială este aici nelalocul ei. Deci Veta nu e ridicolă şi autorul se fereşte să-i pună în gură vreun mahalagism. Ea se exprimă numai cu stângăcia firească la o femee de clasa ei.

(Urmează)

A APARUT Nr. 86

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

Momentul cel mai favorabil pentru FECUNDAŢIA FEMEII

REGIMURILE PREA SEVERE

PENTRU A AVEA PICIOARE FRUMOASE

HYPERTROFIA PROSTATEI

DIABETUL ŞI ACIDOZA

CUM TREBUE SĂ TRATĂM CONSTIPAŢIA

AMEŢEALA - SEMNAL DE ALARMĂ

GRIJA PENTRU SĂNĂTATEA PUBLICĂ

COPILUL MEU IŞI MĂNÂNCĂ UNGHIILE

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

20 PAGINI 5 LEI

A APARUT No. 395

Cinema

Din acest cuprins spicuim:

CHARLIE CHAPLIN TURNEAZĂ FILMUL VIEŢII SALE

FIICA LUI JOHN GILBERT INCEARCĂ SĂ CALCE PE URMELE TATĂLUI SĂU...

FOARFECELE CENZURII DIN DIFERITE ŢĂRI

CU MAURICE CHEVALIER, GRACE MOORE ŞI MARLENE DIETRICH LA UN „PARTY"

OGLINDA ACTIVITĂŢII CINEMATOGRAFICE DIN STUDIOURILE HOLLYWOOD-ULUI, PARISULUI, BERLINULUI şi LONDREI

COMOARA LUI CRISTOFOR

de G. SPINA

Dacă peste vechea capitală a Moldovei anii războiului au trecut ca un prăpăd, lăsând până astăzi—după peste 2 decenii — netămăduite răni de mizerie, dacă orașul propriu-zis a decăzut în rândul aproape al târgurilor de provincie și o tristețe fără margini te cuprinde de câte ori îi străbați străzile mărginite de maidanurile create grație unor irealizabile planuri edilitare, dacă până și atmosfera de visare de pe vremuri s'a destrămat făcând loc alteia în care oamenii se simt din ce în ce mai înfrânți și mai desgoliți de iluzii, împrejurimile au rămas aceleași.

Frumoasele vii de pe dealul Copoului, din podgoria Vizanului și lângă ele cele din Bucium și Socola, s'au refăcut și acelaș rod bogat vine în fiecare toamnă să înșire pe coame și coline ciorchinii de chilimbar ai strugurilor. In căsuțele viilor, în fiecare toamnă, răsună cântece de veselie și în jurul meselor îmbelșugate prietenia—vechea și nedesmințita prietenie moldovenească — închină lui Bachus pahar după pahar, trezind amintirile și deslegând limbile, așa cum se cuvine să fie între oameni cari se simt pentru câteva ceasuri măcar înfrățiți cu natura.

Acolo, în împrejurimile minunate ale Iașului, într'o toamnă strălucitoare și lungă, cum sunt îndeobște toamnele moldovenești, în cerdacul unei case de prieteni primitori, ne lăsăm duși de gânduri și de visare, sub perdeaua de ametist a cerului în amurg. Departe, dincolo de dealul Copoului, albeau încă lespezile mormintelor din cimitirul evreesc, de undeva — dinspre cazărmi — venea ecoul pierdut al goarnelor vestind stingerea și o pace nesfârșită cobora peste noi, odihnitoare și evocatoare.

— Știți povestea comorii lui Cristofor? mă întrebă într'un târziu prietenul la masa căruia eram oaspeți.

— Comoara lui Cristofor? întrebarăm ceilalți într'un glas. De unde s'o știm?

— Moș Cristof, strigă prietenul, aplecându-se peste balustrada cerdacului.

— Vin, boerule, răspunse un glas domol.

Și peste câteva clipe, apăru un moșneag, cu barba fâlfâind, se opri în prag, își purtă palma peste mustățile stufoase, tuși de câteva ori și se închină adânc:

— Bună-seara la boeri. Am venit coane Mircea.

— Cinstește și dumneata un pahar, moș Cristof, spuse stăpânul și îi întinse unul plin până la gură.

— Noroc și voe-bună, boerilor.

Despre moș Cristofor auzisem de multe ori. Era descendentul acelor coloniști italieni aduși cândva de bătrânul Anghel, tatăl poetului, pentru a încerca prin nu mai știu care împrejurimi ale Iașului cultivarea orezului, utopică încercare și aducătoare de ruină cum povestește Dimitrie Anghel în una din cele mai frumoase pagini ale „Fantomelor" sale. Moș Cristofor se aclimatizase pe pământul pe care cu trudă îl munciseră cei de un neam cu dânsul, rămase legat de pământ și o viață de om — lungă și trudnică — o închinase aproape întreagă viei ale cărei bunătăți le sorbeam acum ca pe un prețios nectar, din paharele înșirate în fața noastră.

Cu anii însă, moș Cristofor își pierduse — cum era și drept — vlaga și acum era ținut numai din dragostea stăpânilor pentru dânsul, așa cum se cuvine pentru o slugă credincioasă. Acolo, în vie a trăit și a muncit acolo avea drept să închidă ochii când îi va suna ceasul. Și moș Cristofor, tare pe dreptul lui se considera un fel de șef peste celelalte slugi și când munca era în toiu, nu era colț din vie unde glasul lui să nu răsune cu sfatul și dojana.

— Apăi, cred boerule, că nu numai pentru cinste, m'ai chemat, spuse de la o vreme moș Cristofor clipind coțcar din ochi.

— Și pentru asta, dar și pentru altceva.

— Mă gândeam eu...

— Moș Cristofor, ce-i cu comoara rusului? Că dumnealor au auzit ceva, dar nu prea știu cum stă chestia. Și pe urmă, nici eu nu mai știu ce-ai făcut, că n'ai mai pomenit de mult de dânsa și tare mă tem să nu te fi pricopsit cu tot bănetul și giuvaerurile rusului.

— Apăi, încă nu cucoane. Că rusul a fost deștept, Dumnezeu să-l ierte!

— Ei, moș Cristofor, cum a fost?

— Păi, să vedeți. Era în vremea războiului. Pe aici, prin vii, nu mai era decât pustiu și nimeni nu mai venea să îngrijească de pământ și de viță. Lumea — și mata coane Mircea și toți boerii din vecini — era pe front și lupta. Cui îi ardea de vie când nu știai ce aduce ceasul și ziua de mâine. Aici, doar eu rămăsesem să-mi fac datoria și să păzesc avutul boerului, că soldații umblau ca la dânșii acasă și calicii veneau tocmai dela oraș să rupă gardurile și crengile ca să aibă cu ce se încălzi. Singur, am stat aici și singur — cu păcatele mele și cu iertarea Domnului — mi-am tras zilele numai eu știu cum. Când au început să vie rușii și au umplut toate măhălălile și au ajuns și pe aici, i-am găzduit și—nu pot să spun — am mai trăit și eu o leacă mai bine. Că aveau pâne și mâncare din belșug și votcă mai cu seamă. Unii veneau, alții plecau și așa au trecut lunile până când i-am văzut altfel.

Moș Cristofor tăcu și se sprijini pe balustrada ceardacului.

— Cum altfel, moș Cristofor?

— Iac'așa. Altfel. Intr'o zi m'au făcut să înțeleg că războiul s'a isprăvit pentru dânșii, că se întorc acasă, că nu mai au împărat și că toți vor avea pământ. Și drept e că erau veseli și cântecele nu se mai isprăveau, nici masa bună și nici votca...

Inserarea cobora încet peste noi și ne cuprindea tăcută, iar glasul rar și încet al lui moș Cristofor rechemând amintirile avea parcă și mai mult farmec acum.

— Și, cum spuneam, era veselie mare Până într'o zi. I-am văzut strângându-și lucrurile și plecând în grabă. Am auzit că nu mai era înțelegere cu ai noștri, că trebuiau să plece cât mai repede. Și au plecat. Eu am rămas iar singur cuc, ducând dorul votcei și... iac'așa.

— Dar cu comoara, moș Cristof?

— Asta-i altă poveste. Să v'o spun. Vremea trecea, cu grijile, cu nevoile, cu veștile când bune când rele din război și eu așteptam să vă întoarceți, coane Mircea, sănătos, să ne apucăm de treabă, că via săraca, îi plângeai de milă. Să tot fi trecut un an, poate mai puțin, că nu mai țin minte, într'o noapte aud cum bocănește cineva în poartă și câinii cum latră cumplit. De hoți nu mă temeam să mă calce, că n'aveau ce fura.

„Mă îmbrac și când ajung în poartă văd un camion cu soldați, cu ofițeri, toți înarmați până'n dinți. Și unde încep să coboare niște lăzi și niște cufere și să le care în casă.

„— Uite, îmi spune un ofițer îl vezi pe dumnealui, va sta aici... Și îmi arătă un rus care ședea mai la o parte. Le arăt drumul, le arăt odăile și — nu știu ce vor fi vorbit între dânșii — că pe urmă m'au trimis afară.

„Am văzut o sentinelă la ușă, toți au plecat și până a doua zi n'am mai știut nimic. Dimineața a venit cineva, mi-a spus să îngrijesc de musafir, să-i fac masa, dar să fiu cu ochii în patru. Nu mi-am dat seama de ce. Și așa, toată ziulica, numai eu veneam în casă, îl serveam și îl priveam. Nu-mi spunea nici un cuvânt, că eu de când au stat soldații în vie mai prinsesem câteva vorbe rusești și l-ași fi înțeles.

„Rusul era tare chipeș: înalt, cu părul bălai, cu ochi albaștri de să se topească toate muerile când îl văd și avea un glas, de te apuca plânsul când îl auzeai cântând, spre seară mai cu seamă. Dar știți cum îi omul: Dumnezeu nu i-a dat graiul ca să tacă. Și într'o zi m'am pomenit cu rusul vorbind. Spunea, cât îl înțelegeam că nu-i musafir, că trebue să plece, că să-l ajut să fugă. Pe semne așteptase omul să mă cunoască și — deștept cum era —își făcuse el socoteala că pot fi om de încredere. Dar ce puteam face eu? Să mă bag în bocluc, să nu ascult ce'mi spusese ofițerul? I-am răspuns că nu-i de mine treaba și să aibă încredere în Dumnezeu, că dacă-i nedreptățit, ziua dreptății va veni și pentru dânsul.

„Da într'o seară, după ce-i dusesem masa, a început să cânte de mi se frângea inima. Și după ce a isprăvit de cântat mi-a spus uite-așa, că țin minte și azi vorbele lui: — Moșule, eu poate am să mor, poate am să fiu ucis, dar am cu mine bani mulți, de să îmbogățești o lume cu dânșii. Lasă-mă să-i ascund. Și când voi simți că mi se apropie ceasul numai dumitale am să-ți spun unde i-am ascuns și ce să faci cu dânșii. Uite, îmi las hainele și aproape gol, ca să știi că nu fug, lasă-mă să ies printr'o fereastră și să mă duc în vie să-i ascund. Dumneata stai aici, că sentinela nu-și va închipui că eu nu sunt împreună cu dumneata în casă.

„Ce era să fac? L'am lăsat. A deschis rusul un cufăr și deacolo, sub ochii mei minunați a început să scoată numai galbeni și giuvaeruri, o movilă întreagă, i-a grămădit într'un sac și a luat sacul în spinare. Era greu că și el, cât era de voinic, se încovoia sub povară. L'am ajutat să treacă prin fereastră și l'am zărit apucând spre fundul viei. Apoi l-am pierdut în noapte. Inima mi se făcuse cât un purice de teamă că nu se va mai întoarce, auzeam sentinela bocănind în fața ușii. Dar deodată, când nu mă mai așteptam, l-am văzut pe rusul meu strecurându-se pe fereastră. Inima mi-a venit la loc. Cu mâinile murdare, asudat, rusul părea acum ca o arătare: era galben ca ceara.

„— Iți mulțumesc, îmi spuse el și, scoțând din buzunar un galben mi-l dărui!

„Și vremea trecea, liniștită pentru mine, deși în sufletul rusului bănuiam cum se strânge furtuna. Intr'o dimineață, când m'am trezit, dădui cu ochii peste sentinelă, care zăcea trântită la pământ, legată burduf și cu un căluș în gură. Intru în casă, rusul nicăeri. Mi-a făcut-o, îmi spun eu. A fugit și și-a luat și banii.

„Ce era să fac. Dau fuga în drum, că nu departe era un spital militar, caut un ofițer și-i spun întâmplarea. Peste un ceas au venit alții. Și din vorba sentinelei am aflat că în puterea nopții s'a oprit un camion, dintr'nsul au coborât vreo zece oameni în uniformă, au tăbărât peste soldat și l-au legat: Dar el a văzut cum oamenii au intrat în casă, l-au scos pe rus în cămașă, așa cum dormea, și l-au urcat în camion. Toate să fi durat câteva clipe.

Moș Cristofor, pe furiș, își șterse o lacrimă. Și când a reluat povestirea, simțeam că în glasul lui erau nodurile unui plâns pe care și-l stăpânea:

„Și am aflat a doua zi că trupul rusului a fost sfredelit de gloanțe, undeva pe malul Bahluiului. Dar mai este ceva: mi-au spus niște soldați veniți să ridice cuferele, că rusul fusese un om mare în țara lui, că îl chema Roșu marinarul și că era comandant de vapor pe mările de la Bălți.

„Și uite-așa. A fost ucis bietul creștin pe neașteptate și n'a mai avut vreme să-mi spună unde a îngropat aurul. Cunosc via cu toate cotloanele ei, că nu degeaba am muncit-o atâta amar de vreme. De ani și ani, nu-i zi lăsată de Dumnezeu să nu-i răstorn pământul, dar urmă de comoară, nicăeri. Și totuși, aici, pe undeva pe aproape măruntaele pământului ascund comoara rusului. Și într'o zi, tot am s'o găsesc...

Moș Cristofor tăcu. Privirile îi rătăceau în noapte peste întinsul viei și îți dădeai seama că voia parcă să smulgă nopții și pământului cuprins de dânsa taina a cărei deslegare o căuta de atâta vreme. Era adevărată istorisirea lui moș Cristofor? Era măcar o parte de adevăr în ea? Sau imaginația moșneagului crease din cine știe ce crâmpee de fapte auzite la intervale, o poveste fantastică, ireală în întregime?

La lumina gălbue a lămpilor de gaz, priveam cerdacul, casa în care a fost teatrul dramei cu eroi de nimeni știuți: rusul, moș Cristofor, sentinela. Și totuși, ori câtă îndoială era în noi, oricâtă neîncredere, mai ales că gazda ni-l înfățișase totdeauna pe moș Cristofor ca un unchiaș sfătos și iubitor de snoave, ceva parcă tot stăruia în preajma noastră dintr'o desfășurare de fapte cândva petrecute aevea aici unde — fericiți — ciocneam pahar după pahar.

. . . .

Nu știu dacă moș Cristofor mai trăește. Pe la via prietenului din dealul Copoului nu m'au mai purtat întâmplările și n'am aflat să se fi petrecut vreun eveniment în vechea capitală a Moldovei, pentrucă fără îndoială că găsirea comorii lui Cristofor ar fi constituit un eveniment în egala și monotona viață a ieșenilor. Dar știu un lucru: că povestea lui moș Cristofor e adevărată și că ne-am îndoit fără drept de vorbele lui. Din cărți și documente am aflat adevărul: **Roșu marinarul, comandant al vapoarelor pe mările de la Bălți,** cum spunea moș Cristofor, a fost Roschal, președintele republicii Kronstadt al marinarilor din marea Baltică.

Fedor Chaliapin

Marele artist liric rus, a murit în 12 Aprilie 1938, la Paris. Cine vrea să-l înțeleagă și să-l cunoască în adevărata ipostază a personalității sale, trebuie să citească volumul „Pages de ma vie", scrisă în 1927. Din aceste pagini reiese natura originală în esența ei și chiar genialitatea acestui extraordinar „evocator dramatic". Până ce nu se citesc aceste pagini nu se poate imagina prin ce mizerie, prin ce viață de absolută lipsă, de decepție și de desgust a trecut cel care a fost cel mai mare tragedian și comic al timpului nostru.

Cartea amintirilor se termină din nefericire tocmai când începe a se ivi zorile unei vieți noi, așa încât nu este vorba în ea tocmai de partea care ne-ar interesa mai mult: caracterul, resursele, calitățile vocii sale, abia putem să-i întrevedem originalitatea. Dar ceiace e interesant în „Pages de mai vie" e faptul că acest mare artist dramatic scrie ca un pictor cu o adevărată dexteritate în colorit și petele de lumină pe care le pune în evocările cutărui interior familial, ale căturei scene de moravuri, ale cutăror tipuri de oameni.

Aceste pagini sunt pline, în adevăr, de o viață uimitor de intensă.

S'a născut în Februarie 1873, la Kazan, unde tatăl său era un mic funcționăraș de birou. Bărbat frumos, dar de o bețivănie sălbatecă, bătea până la sânge pe biata mamăst și pe copiii sfrijiți, cei doi băeți și o fată. După ce Fedor, care era cel mai mare, răsări puțin, începură alte chinuri pentru el: școala unde era iarăși bătut, atelierul cismarului unde lucra douăzeci de ore pe zi, atelierul strungarului unde era pus să care poveri neînchipuite și care toate avură apoi ca urmare, spitalul.

A fost totuși un noroc pentru el, că se găsea pe acolo un conducător de cor de biserică și iată-l, în puținele sale ceasuri libere, surprins în corurile bisericești. Când în fine, cunoaște teatrul și opera, înebunește de fericire. Dar și aci câteva lovituri, decepții, mai întâi ca să ajungă la teatru: alte bătăi dela tatăl său, care-i pune într'o școală profesională unde primește acelaș tratament. Familia se mută la Astrahan. Mama spală vasele pe vapor ca să strângă resturile pentru familie, tata cade de inaniție pe un drum, băiatul pleacă în sfârșit să-și găsească o pâine.

Teatrul e singura sa nădejde. Debutează în corurile unei operete la Ufa, e angajat apoi în alte trupe sărace și zdrențăroase ca și el, unde de multe ori trec zile fără ca Chaliapin să aibă ce mânca, nu are cămașe pe el și poartă haina pe piele, deadreptul, cu un plastron și un guler. Din fericire întâlnește la Tifis un profesor, vechiu artist, Ussatof, care îi disciplinează puțin vocea, dar mai ales îl învață cum să se comporte spre a fi „cineva".

Urmează debutul la opera din Tiflis, unde are, ce e drept, succes, dar un succes îndoelnic. Directorii și camarazii îl critică mereu pentrucă nu cântă și nu joacă la fel cu ceilalți, el singur se simte stângaciu și stingherit, neputând consimți a fi manechinul pe care vor să-l facă ceilalți. Nu este salvat decât în clipa când pleacă la Moscova și întâlnește un director care-l înțelege și-i dă mână liberă, după ce jucase cu o putere și o emoție ce au fost remarcate, rolul lui Susanin ,în „Viața pentru țar" a lui Glinka.

Când a jucat rolul lui Mefisto, în „Faust", după concepția sa proprie, publicul și trupa au rămas întâi surprinși, atât era de departe jocul său de stilul obișnuit, apoi însă au fost toți cuprinși de un entuziasm delirant.

Din instinct, avea repulsie pentru tot ce nu era natural și adevărat. Nu putea suferi ceiace se numea arta teatrului.

La Paris a debutat la concertele ruse, organizate de Operă și a jucat în fine „Boris Gudunov". Nici o artă, nici un procedeu, nici actor, nici cântăreț: numai personagiul, trăind în fața publicului cu gestul și expresia poruncită de legea sa interioară. De altfel, cu toată splendoarea vocei sale, nici odată nu apărea cântărețul. Moliciunea vocii sale, timbrul egal și unic pretutindeni, conducerea vocii și menajarea efectelor, nu erau decât mijloace pentru a-și exterioriza concepția și a-și exprima lirismul, a evoca viața în toată bogăția sa. „Trebuie să cânți cum ai vorbi".

De aceia în teatru în anumite roluri făcea minuni. „Trebuie să povestești tragedia omului, nu să cânți un cântec oarecare". In concerte însă succesul său nu era acelaș, căci orice om cu puțină cultură muzicală nu putea admite să se schimbe ceva din ritmul, stilul, măsura și nici măcar o notă din opera lui Schumann sau a lui Schubert. Lui Chaliapin însă îi trebuiau opere în care el să se simtă maestru. De aceia nu a cântat niciodată Mozart sau Wagner, ci numai marile opere ruse cari probabil îi serveau mai bine ca mijloace de realizare proprii. Dar în rolurile în care avea toată libertatea de a crea caractere, ființe de voință și de bogată umanitate, atingea o perfecțiune la care nimeni nu l-a ajuns. „Boris Gudunof" a rămas pentru lumea întreagă mai presus de orice comparație: era, în adevăr, un suflet în acțiune. In scenele cele mai melodramatice ca aceea a halucinației și a morții, Chaliapin avea accente de un adevăr pătrunzător și o cumpătare în joc și în voce, cu atât mai zguduitoare cu cât era mai mare puterea evenimentelor care-l duceau pe țar spre destin, fără voia lui.

Nu pot uita nici cei ce l'au văzut în alura suverană a enigmaticului țar Ivan, din opera „Pskovitaina", nici cele în două personagii, Galitzki și Kutșak, din „Pringul Ygor", nici în bătrânul morar din „Rusalka", dar mai ales în scene fără pereche a nebuniei lui Farlaff din „Ruslan și Ludmila", sau din călugărul „Dosoftei" din „Khovantschina".

Neuitată este și creația acelui Mefisto (de Boïto) atât de medieval în silueta sa de legendă și totuși de un adevăr covârșitor. Geniul său putea fi încarnarea unui Don Basilio, amuzant în „Barbiere de Seviglia" și în acelaș timp un Filip al II-lea magistral, în „Don Carlos" de Verdi, evocare admirabilă a unei gândiri nepătrunse, vie și în plină rătăcire.

Dar creația cea mai originală, aspectul cel mai neașteptat al geniului său rămâne „Don Quichotte". Bunul cavaler a fost învăluit de o aureolă atât de induioșătoare de marele Chaliapine, de atâta frumusețǎ spirituală de pare că era transparentă și lasă să se răsfrângă poezia românească a bunului cavaler, atât de mândru, de resemnat și de entuziast în naivitatea lui.

Dacă nu ar fi lăsat decât această creație, demnă de cel ce a creiat pe Don Quichotte în literatură, încă ar trebui să rămână veșnic în amintirea și recunoștința omenirii.

Portretul principelui C Brâncoveanu Bassarab

Dela expoziția din Veneția

Publicăm câteva reproduceri după operele pictorului Eustațiu Stoenescu, care au figurat cu un deosebit succes în pavilionul românesc dela Expoziția Internațională de Artă din Veneția.

Succesul d-lui Stoenescu era de așteptat, d-sa fiind un mare portretist, izbutind întotdeauna să reprezinte prin culori sobre și dinamice și printr'un desen suplu, icoanele caracteristice ale modelelor sale.

Portretele d-lui Stoenescu sunt adevărate pagini de psihologie,

O NUVELA INEDITA DE COCA FARAGO

ZADARNICA SPOVEDANIE A ELISABETEI MANOLI

Se împlinesc trei ani decând am venit aici singură, după achitare. Procesul a durat mult, — nu mai țin minte câte luni. Sunt unicul om sănătos din sanatoriu. Dela doctorul-șef, până la ultimul rândaș, toți sunt nebuni. Deaceia nu mă pot înțelege cu nimeni. Și toți mă urăsc. Sunt sigură că într'o bună zi, unul din ei mă va strânge de gât. Aștept clipa, fără teamă. Nu încui ușa dinadins iar pe cele mai periculoase pensionare le contrazic, le înfuriu, ori de câte ori am prilejul. De necrezut că până astăzi, 15 Octombrie 1937, orele patru și zece din după amiază, trăiesc și mai pot scrie. N'am scris timp de trei ani, decât în caetul de socoteli, pentrucă m'au interesat numai cifrele. Și n'am citit și recitit nimic în afară de paginile gălbui ale acestui caet inventat anume pentru a-mi procura o lectură plăcută.

In fiece Duminecă, m'am plimbat pe șoseaua din fața porții, în tovărășia unei infirmiere căreia i-am spus mereu „soră", ca s'o flatez și i-am dat bacșiș. Cel puțin odată pe săptămână vine o scrisoare lungă dela fratele meu care, în toate scrisorile, mă întreabă dacă nu cumva m'am hotărât să viu acasă. Imi scrie, pentrucă nu vreau să-l văd. Și nu-i răspund pentrucă dacă i-ași răspunde, ar fi acelaș lucru... Și el e nebun: s'a întors la țară, după ce a colindat Europa, dând concerte și făcând avere. Dacă mi-ar trăi părinții,ași primi și dela ei scrisori și acelea ar fi încă mai lungi și mai triste, pentrucă nici pe ei n'ași vrea să-i revăd, niciodată. Prieteni nu mai am. Cred că n'au fugit ei de mine... Uite, nu-mi amintesc în ce chip am izbutit să le impun uitarea de mine, această neliniște în care mă complac, străină de fapte ori gânduri evocatoare. Nu mi-ași fi putut închipui deloc înainte că e posibilă o astfel de viață. Am realizat o minune: m'am sinucis, fără să mă omor. Trăiesc într'un mormânt. Mai singură decât singură. Aud, văd, mănânc și dorm, socotesc, aprind și sting lămpi și urmăresc, de la fereastra cu zăbrele, mersul anotimpurilor pe deasupra pomilor din parcul cu bănci de piatră, înșirate inutil dealungul aleelor asfaltate. Câteodată, cobor. Mă așez pe o bancă și încep să număr pomii. Foarte curând, îmi dau seama că poate să mă vadă cineva și să mă întrebe ce fac, pentru a mă sili să-i mărturisesc: — Număr pomii... Și mă ridic și plec, întotdeauna înainte de a fi ajuns la numărul 24... Ciudat, nu? Implinisem 24 de ani în seara zilei de 24 Noembrie, când am pășit înlăuntrul camerei din Strada Popa Tatu, parter, Numărul 24, unde locuiam de șase luni. O singură fereastră, — la stradă. In dreptul ei, pe trotuarul celălalt, un felinar și vitrina unui magazin cu geamuri, oglinzi și rame. In vitrină se afla, de cine știe câtă vreme, un tablou mărginit cu o împletitură groasă, aurie. Mă oprisem, odată, să-l privesc mai bine. O pictură stângace, mohorîtă. Capul unui om între două vârste. Deasupra buzelor, o mustață căruntă și — ceiace îmi apăru în adevăr extraordinar: — o nemaiîntâlnită privire, stranie, obsedantă. Intr'o zi a trebuit să intru, pretextând că intenționez a cumpăra o oglindă, și să întreb dacă portretul expus e de vânzare. Il dase la înrămat o femee în doliu, pela începutul iernii trecute și rămăsese acolo. Cerui să-l văd mai de-aproape. Nu era semnat. Pe dos, cu litere negre și tremurate, scria: „Anticipată înfățișare a unui necunoscut.

— Nu-l vindem, domnișoară, că prinde bine în vitrină. E frumos și rama i se potrivește... Unde mai puneți că, de vine vreodată, și-l găsește. Nu ?

Mă uitam, dela fereastră, foarte adesea la tabloul acela. Imi devenise familiar, ca felinarul de lângă ușe, ca drogheria din colț și zidurile vechi ale casei de alături. Când mă întorceam, din oraș, mă duceam să văd: poate a venit și l-a luat... Și mă bucuram că mi-e dat să-l mai privesc și'n astă seară... Dar în seara aceia, tristă și obosită, uitasem să trec drumul și să mă conving de neclintirea-i prietenoasă. Duceam o viață chinuită, aproape dezordonată... Cu toate că eu mi-o alesesem, o simțeam povară și căutam veșnic, — în seara aceia mai mult decât oricând, — să-i găsesc o modalitate, oricare, de transformare în mai bine sau chiar în mai rău, numai să fie altcum. Dacă ași fi putut atunci și alte ori, să nu mă gândesc, să nu știu că mi-e somn și foame, să nu mă uit la vitrina magazinului de peste drum..., toate încâlcirile traiului meu ar fi mocnit în surdina unei veritabile împăcări ale mele cu singurătatea... Gândind, uitasem să aprind lampa. Mă așezai pe marginea patului. Mi-era frig. Umblasem prin ploaie și vânt vre-un ceas. Imi vuiau tâmplele, de atâta liniște atârnând greoi din cele patru colțuri ale tavanului înalt, mută, înfiorător de mută, ca un rece aspru de piatră, uscată. Ce bine e să fii singură și ce rău... Trei bătăi în geam, îmi ridicară trupul în beznă și-l încremeniră. După câteva clipe, încă o bătaie. Intrebai, strigând:

— Cine e?

Și dindărătul geamului, vocea mă ajunse, ca o flacără:

— Mă rog. Domnișoara Elis Manoli e acasă?

— Da.

M'am apropiat de fereastră. Plecând, în grabă, uitasem transperantul coborât. Nu-l puteam ridica. Nici n'ași fi avut dece să-l ridic, nu-i așa ?

— Eu sunt.

— V'am recunoscut glasul, domnișoară. Bună seara.

— ...

— Mă puteți primi?

— ...

— Vreau să vă vorbesc.

— ...

— Mă puteți primi la ora asta?

Nu știam ce să răspund. Cine ar fi știut? Nu știam... Imi scosei pardesiul. Tremuram. Imi scosei și pălăria, întrebând stupid:

— Cât e ceasul ?

— Ceasul ? Indată... Vă spun îndată... Să văd... Aproape unsprezece...

Ași fi putut să-l întreb cine e, (îmi recunoscuse glasul), și ce vrea să-mi spună. Cine e, mai ales. Nu-i așa? Oricine l-ar fi întrebat... Eu n'am vrut. L-am îngânat:

— Aproape unsprezece...

Pe urmă, — Așteaptă la ușe, strigai, îți deschid...

Eram însă foarte liniștită. Simțeam, totuși, că ar trebui să-mi fie frică. Nu mi se mai întâmplase, desigur. Am aprins lampa cea mică, de pe birou. Am tras, repede sertarul din stânga, neștiind pentru ce. Peste câteva coli de hârtie, pusesem revolverul încărcat. Nu era al meu. Il găsisem într'un dulap, la țară, când mă dusesem să-mi iau câteva lucruri, hotărîtă să mă stabilesc aici. Impinsei la loc sertarul. Ieșind pe coridor, mi-am spus: „Ce ar fi să-l rog să vie mâine dimineață?" Imediat m'am dojenit: „Ce înseamnă asta?" Și am descuiat ușa. Omul păși încet, cu pălăria în mână.

— Iertați-mă, șopti. V'am căutat și azi dimineață și după amiază. N'am găsit pe nimeni acasă. Locuiți singură?

— Da.

— E casa dumneavoastră?

— Nu...

— Știu că e o oră nepotrivită și că ar fi trebuit să revii mâine. Dar plec din oraș chiar în noaptea asta și...

— Treci dincolo, te rog.

— Mulțumesc.

Il urmai. Purta o haină de ploaie neagră, foarte largă. Nu avea mănuși. Ținea capul înclinat puțin și se uita la mine. Am vrut să-i văd fața. Se oprise lângă sobă (nădăjduind, probabil, că e încălzită) și deci departe de biroul pe care se găsea lampa.

— Nu vrei să stai jos?

— Dacă îmi permiteți...

Ii arătai scaunul dela birou:

— Poftim aici.

Se așeză pe alt scaun, tot în umbră:

— Vă mulțumesc.

Am rămas în picioare. Nu mă puteam dumiri cine e. Parcă nu-mi apărea cu desăvârșire străin. Și sigur că-l cunoșteam, devreme ce el îmi recunoscuse glasul.

— Aveți un nume puțin obișnuit, domnișoară Elis...

Cuvintele mă zguduiră. „Iar mi-e frig... Ba nu...", gândii. Nu mi-era frig.

— Până acum vreo câteva luni, am crezut că nu e cu putință să existe în adevăr cineva pe care să-l cheme așa...

— Nu înțeleg.

— Scuzați-mă. Eu nu prea citesc. Dealtfel, eu lipsesc din România demult. Și...

— Dacă nu mă înșel, spuneai, adineauri, că-mi recunoști glasul.

— Da. Și acum vă recunosc mișcările, pieptănătura... Trăsăturile nu le disting, din cauza întunerecului. Deaceia, domnișoară, am să vă rog, mai târziu, să aprindeți și lampa de sus. Atunci, veți vedea, o să mă recunoașteți și dumneavoastră.

— Nu-mi amintesc...

— Numai întunerecul e de vină.

Il privii cu mai multă luare aminte:

— Se poate.

— Sigur...

— Ești bucureștean?

— O, nu. Eu sunt basarabean. Vă aduceți aminte? M'ați mai întrebat...

— Când?!

— Atunci, la masă...

— Și?...

— Și v'am spus, atunci, cum bine știți.

— Ai mai fost prin București, de bună seamă....

— Ultima oară, acum vreo șaisprezece ani.

Am vrut să râd.

— Eu sunt în București abia de cinci ani, murmurai.

— Știu. Mi-ați spus atunci.

— Cum...?!

— Mi-ați spus atunci, fără să vă fi întrebat, că în 1919 v'ați stabilit în orașul acesta... Aveați un frate mai mare, celebru violonist, care suferea de neurastenie... Dânsul nu-și schimbase numele, ca dumneavoastră. Și deaceia nu se prea știe că-i sunteți soră... Și eu cânt la vioară, v'am destăinuit, atunci...

— Il cnoști pe fratele meu?

— Numai din renume și din povestirea dumneavoastră.

— Ce povestire, domnule?

— Mi-ați povestit, acum vreo trei ani. Eram împreună la masă. O să vă reamintiți. Nu e mult decînd ați retrăit seara aceia, uitată. Am citit. O să vă reamintiți. Pentru asta sunt aici. Adică nu... Am venit să vă reîntâlnesc și să vă spun că și eu știu că ne-am mai întâlnit cândva... Să vă spun... Dar nu știu cum să încep...

Işi mută scaunul mai aproape de mine. Fără să vreau, m'am ferit înspre ușe.

— Mai bine ar fi să aprindeți lampa, d-șoară Elis. Nu vă supărați că vă plictisesc atât...

Am răsucit, repede, butonul. Da, nu-mi era străin chipul acela nesperiat de lumină. Era un om între două vârste Palid. Mustața căruntă și o privire... o privire par'că nemai întâlnită, stranie... Intorsei capul:

— Nu te recunosc, d-le. Cu toate că...

— Vedeți? „Cu toate că"... Ia gândiți-vă puțin...

Incepui să mă neliniștesc. Obosisem. Mă dureau tâmplele. Nu aveam la ce să mă gândesc. Tăcerea îmi încolăci întâi fruntea, pe urmă gâtul. Mă lăsai anevoie pe scaunul dela birou. Imi dusei fruntea la o mână. Atingerea îmi făcu rău. Inălțai fruntea. Mâna căzu. Mă dureau tâmplele...

— De ce nu vrei să mă lămurești?

— Nu știu cum să încep...

— Să-ți ajut eu... Iată: Unde ne-am văzut?

— Undeva foarte ciudat. Mai bine zis, nicăieri, de fapt. Insfârșit...

— ...

— Erați îmbrăcată în alb...

— Imposibil. Nu am avut niciodată o rochie albă.

— Atunci, aveați o rochie albă și întovărășeați o doamnă în doliu. Era mai multă lume, la masa dumneavoastră. O cunoșteam numai pe doamna în doliu. Se numea Natalia Nissim. Studiase belle-artele în străinătate. Fusesem logodiți și... Poate că nu vă interesează...

Incleștarea de pe gât ardea.

— Ba da. Spune.

— Eu m'am prezentat și ea mi-a oferit un loc. Mă priveați foarte ciudat, uimită și speriată, mult deosebit de felul privirilor întâlnite până atunci. Natalia nu observa.

— ...

— Am aflat că a murit anul trecut...

Se ridică și înaintă spre mine.

— ...și ce-i, dacă a murit ?

— ...

— N'am ucis-o eu.

— ...

— Ii murise copilul.

— ...

— Eu n'am ucis pe nimeni. Și nici măcar n'am gândit. N'am vrut decât atunci, vă reamintiți... Nu știu ce a fost cu mine atunci... Pentru ce... și tocmai pe dumneavoastră, o necunoscută... M'ați crezut nebun sau criminal. Nu? Nu-i așa ?

— ...

— Se opri în fața biroului și cu mâini tremurânde scoase din buzunarul hainei un pachet. Il desfășură.

— Din revista pe care o vedeți, am știut că existați și că dumneavoastră sunteți Elis Manoli. M'am dus la adresa de pe copertă. Am luat adresa dumneavoastră. Nu mai ședeați acolo. M'au îndrumat aici. Venind, am văzut în vitrina de peste drum portretul meu făcut de Natalia. Il adusese la înrămat, înainte să moară. Era o veche amintire a ei, despre mine. Ii pozam dar nu picta ce vedea, mai bine zis: picta ceeace ar fi fost să vadă peste mai mulți ani... Portretul pare să fie făcut astăzi. L-am convins pe negustor să mi-l vândă. Pe urmă, am venit aici. Nu v'am găsit. Mi-a spus un domn din casa de alături că nu vă cunoaște, dar știe că nu sunteți acasă. „Incercați mai pe seară", m'a sfătuit. Pe la șapte, am bătut în geam și nu mi-a răspuns nimeni. Am revenit acum. Trebuia să vă văd...

— ...

— M'am gândit mereu la dumneavoastră, de atunci. Imi închipuiam însă că n'am să vă regăsesc niciodată. Și asta mi-a pricinuit mult rău. Simțeam și nu știam ce e. Pe urmă am știut. Când am citit nuvela, am crezut că înebunesc. Fiecare pagină îmi schingiuia creerii... Noi doi, dumneavoastră, domnișoară Elis și cu mine, am trăit în aceiași noapte acelaș vis... Vis înspăimântător, pentru dumneavoastră, înfiorător, pentru mine... Acelaşi vis... Câți ani or fi de atunci?...

Mi-au înghețat mâinile. Omul mă privea ca printr'o învălmășală de fire aprinse și ochii mi se clătinară, secați, fierbinți. Ii privii mâinile care mă sugrumau, oribile, în crispata lor nemișcare, vinete.

— Cum te chiamă pe dumneata ? strigai, scoasă din minți. Cum te chiamă? Spune...

— Credeam că n'o să mai întrebați...

Dacă n'ar mai fi rostit nimic, m'ași fi liniștit. Sau dacă ași fi putut eu să nu-l mai întreb odată :

— Cum te chiamă ? Dar n'am putut. Și am întrebat și el a răspuns... A răspuns :

— Alexis Frederic Barubia.

. . . .

„Cum de mi-am putut răpi viața, din visul acela ? Mă recunoscusem în oglindă, chemasem servitoarea, băusem cafeaua, citisem ziarele... Toate astea însemnaseră că noaptea se topise în zi, asemeni tuturor nopților mele — și mă dăruise zilei de astăzi, — adică acelui „mâine" de care pomenisem vorbind, ieri. Mă surprinsesem bucurându-mă: devenind amintire, visul fusese numai vis. Ași fi reconstituit foarte lesne fărâmă de clipă, cu fărâmă de clipă, tot. Insă numele i-l uitasem. Coșmarul începuse cu și pentru acest nume, fără de care mi se năruiau gândurile și se destrămau. Numele. Numele... Neputința de a-i găsi nici una din litere, măcar, timp de mai multe zile și nopți, mă supără. Mie mi-e îngăduită orice distanțare de preocupări străine gândirilor și faptelor traiului obișnuit, pentrucă mă încăpățânez să nu mor, împotriva unei predestinări amare...

Astăzi, m'am așezat la birou, hotărîtă să-i scriu lui Grigore. De când il știu pentru întotdeauna rămas la țară, mai jalnic decât într'un mormânt, mi-e foarte milă de el și din când în când vreau să-și dea seama că nu-l uit și poate că-l și înțeleg. Știam ce-i voiu povesti, știam și ce-l voiu întreba... In loc de „Dragul meu frate", penița resfiră pe albul paginei, de parcă mi l-ar fi dictat liniștea, numele fugit din aducerea aminte și căutat îndelung, zadarnic... Ii voiu scrie altădată lui Grigore...

...Sărută mâna fetei de lângă mine și îmi zâmbi :

— Imi dai voie să mă prezint și să rămân aici, domnișoară ?

N'am răspuns. Ii priveam, nu știu de ce, mâinile. Nu cunoșteam pe nimeni dar toți, — chiar noul venit — păreau că știu cine sunt. Vorbisem cu fiecare. Fata din stânga mea îmi turnase vin în pahar și mă întrebase ce mai fac. Purta o rochie neagră și o pălărie la fel, de sub care se iveau, în dreptul urechilor, câteva bucle îmbătrânite prea devreme. (In dreapta mea se afla un scaun gol, — singurul pe care nu se așezase nimeni). Pe când se apropia de noi omul palid, cu mustața căruntă și îmbrăcat cu o haină de ploaie foarte largă, îmi șoptise înveselită:

— Uite-l !...

Apoi îi întinsese mâna.

— Imi dai voie să stau aici, domnișoară ?

— Desigur, spuse fata cu rochie neagră, în locul meu. E o bună prietenă. Eu am adus-o. Ii era foame și nu îndrăznea să intre singură. E adevărat ?

— O...

— O chiamă Elis Manoli, încheie.

— Elis Manoli... murmură el. Se înclină și îmi luă mâna sprijinită de scaunul pe care urma să se așeze.

— Cum te chiamă pe dumneata? strigai, de parcă mi-ar fi fost frică.

Imi căută ochii:

— De ce tremuri?

— ...

— Mă cunoști?

— Nu.

— Atunci, de ce tremuri?

— Nu tremur...

— Ți-e frig ?

— Poate.

Se așeză, îmi lăsă mâna:

— Frică nu are de ce să-ți fie, nu-i așa ?

— Nu mi-e frică.

Mă privi iar.

— La ce te gândești ?

Mă uitai în zare :

— Deocamdată la nimic precis.

— Ai zâmbit.

— Probabil. Imi amintisem că în 1919, când am venit la București și hoinăream, căutând o locuință, restaurantul ăsta nu exista... (Se întorsese Grigore. Tăcut. Ursuz. îmbătrânit. Nu putusem afla ce l-a biruit. Grigore seamănă cu tata: nu spune nimic despre el, nimănui. Crezusem că dorul de aici il adusese și așteptam să-i surprind o privire mai blândă, o luminare a frunții...).

Adăugai :

— Știi ce era pe locul în care ne aflăm noi acum?

— Am uitat.

— Nu ești bucureștean ?

— O, nu. Eu sunt basarabean. Am fost de vre-o câteva ori pe aici, dar... Ce era pe locul acesta?

— O casă de nebuni...

Unul câte unul, cei din jurul mesei, se ridicară și plecară. Cei dinprejur făcură la fel. Ultima, se îndreptă fata în doliu și dispăru, ca o umbră parcă, lunecând. Mă înfiorai.

— De ce ai lăsat-o să plece? mă întrebă necunoscutul.

— Dumneata de ce n'ai oprit-o?

— Așteptam cu nerăbdare să rămânem singuri.

— Și am rămas, iată. Pentru ce ?

— ...

— Toți au plecat. Pentru ce ?

— Eu n'am gonit pe nimeni..

Vroiam să alerg pe urmele pașilor de fantome. Incepui să amețesc. Nu m'am putut clinti. Ce simțeam, era de parcă mă uitam într'o apă.

— Mi-e somn... șoptii.

— Ți se pare.

— Mi-e somn...

Nu-mi era somn. Dar două mâini dușmane îmi apăsau tare umerii și nu mă puteam ridica. Și atunci trebuia să-mi închipui că mi-e somn și să nu mă speriu. Incet, încet, mă lăsai pradă ciudatei neliniști, ca unei alunecări de valuri domoale, nebănuind și neîncercând să bănuesc spre unde mă duc.

— E atâta liniște..., spuse.

— Da...

— Mie îmi face rău liniștea.

— ...

— Foarte rău... Dumitale nu ?

— Deobicei, nu.

— Acuma, da. Mărturisește.

— ...

— Cântă ceva.

— Nu știu să cânt.

— Incearcă.

— Nu pot. Și fratele meu se miră ori de câte ori se convinge că nu sunt în stare să mă înțeleg mai bine cu muzica. Nu semănăm deloc. Sunt sora lui Grigore Manoli, de care, poate, ai auzit.

— Ești sora lui ? !

— Da.

— Mă bucur. L-am ascultat odată... Ba nu.... am numai plăci de patefon, dar când il aud numai, parcă-l și văd.

— S'a întors în țară. E neurastenic. Nu mai vrea să vadă pe nimeni și e hotărît să nu mai cânte în public. E ca și cum ar fi murit, nu ?

— Și eu cântam la vioară, cândva...

Pe față îi trecu o fâlfâire de întuneric și mâinile i se crispară.

— Mă crezi ?

— ...

— Cântam numai cântecele mele... Nu le mai știu. Ei și? Nu mă cunoaște nimeni. Ei și ? Pot să urlu, să-mi rup hainele, să dau foc orașului. N'am de dat socoteală nimănui... Ar fi fost mai bine să nu-mi fi spus că ești sora lui Grigore Manoli... Nici să-i fi pomenit numele... Mi-am adus aminte și eu nu trebue să-mi aduc aminte... Nu trebue.

Mi se păru că-i joacă în privire un licărit de lacrimă. In loc să mă înduioșez, îmi veni să-l lovesc. Intorsei capul.

— Dumnezeu nu mi s'a arătat niciodată. Nu-l cunosc. N'am de dat socoteală nimănui. Deaceia mi-am uitat cântecele și tot. Am uitat de tot. Cine își mai aduce aminte de ce a uitat odată, fără să... Toată lumea uită. Fiindcă nu se mai coboară Dumnezeu... Și dacă murim... De ce nu te uiți la mine, domnișoară ? Te înspăimânt ?

— Nu...

— Ai o rochie foarte frumoasă, acuma văd.

Imi privii și eu rochia. N'o mai văzusem... Ba da : mi-o dăduse *prietena* în doliu. „Ia-o. Mie nu mai îmi trebue de mult iar tu meriți să fii îmbrăcată în alb, — așa o să te recunoască mai ușor...". N'am întrebat cine avea să mă recunoască.

— Spune-mi cum te chiamă.

— Alexis Frederic Barubia.

— Mai spune odată.

Isi repetă numele. Râsei tare, lăbărțat:

— Ha — Ha — Ha...

— Nu râde.. Așa mă chiamă. Nu crezi?

— Te cred, zău... Dar nu se poate.

— Ba da.

— ...ăsta nu e un nume...

— Ba da.

Se răsti:

— Ba da.

Râsul nu-mi conteni. Mă prinse de mâini:

Mă strânse tare. Nu mai putui râde. Se apropie mai mult.

— Spune după mine: Alexis.

— Alexis...

— Frederic.

— Frederic...

— Barubia.

— Auzi?

— ...

— E numele meu. Auzi? Al meu.

— Baru... Ba...ru...

— Dece tremuri?

— Ba...ru....bi...a.

— Ți-e frică

— Ți-e frică de mine, așa-i?

— Nu.

— Minți. Minți.

Nu se putea să mai fi întâlnit vreodată asemenea privire. Imi lăsă mâinile. Răspunsul — nu mai știu care — nu se desprinse din gâtlej. Tremuram...

— Ai o rochie foarte frumoasă. Ți se potrivește. Spune, de ce tremuri?

— Poate... poate că mi-e frig, ți-am spus odată...

— Ți-e frig. Da. Sigur. Ți-e gâtul prea gol. Acuma văd. Prea gol...

Işi încleștă mâinile pe gâtul meu. Din fiecare deget începea o durere. Le puteam număra, degetele: unu... două... trei.. patru... cinci... zece... zece dureri... Una singură. O durere împlinită din zece dureri.. Una singură...

— Așa nu-ți va mai fi niciodată frig, domnișoară Elis. Dacă nu mă crezi...

— Nu strânge...

— Dacă nu mă crezi, întreab-o și pe prietena dumitale, când o mai întâlnești. Și ei i-a fost, într'o seară, frig....

— Nu strân...

— Avea o rochie la fel cu asta. Și i-a fost frig... frig.

— Nu...

Țipătul se stinse.

Intâi mi-au murit ochii. Da. In locul trăsăturilor schimonosite de neînțeleasă ură și al privirii lui Alexis Frederic Barubia, — pe care le vedeam dincolo de vrerea mea —, se ivi o nemărginire de zigzaguri multicolore. Uscate, ploapele rostogoliră, nemișcându-se, micile globuri împietrite de ceiace îmi înfățișeaseră, către ceața năvălită cu vuiet sub frunte, până în creștet... Acolo, îngenuchia mama în fața lui Grigore și îl ruga:

— Nu te du, maică... Nu te du...

— Lasă-l, i-am poruncit. Dă-i pace. Bine că vrea să plece.

— Nu te du, Grigore, maică...

— Il omori, dacă mai plângi. Am să mor și eu, dacă mai spui așa. O să murim toți dacă...

Uimit, Grigore se uită la mine. Se face palid, palid... Seamănă cu fotografia de pe scrin unde își sprijină obrajii în pumni și privește pe fereastra deschisă... Avea cincisprezece ani....

— Nu te du, maică... Nu te du, se tânguie mama și mai jalnic.

— Lasă-l să plece, mamă. El nu trăiește decât cu visul ăsta. Măcar lui să i se îndeplinească visul ăsta... Era mic și nu se gândea decât la plecare... Să se ducă departe... Să mă ducă departe... Uite, am să-i ajut să-și facă bagajele...

Nu îndrăznisem niciodată să-mi dau vreo părere ori să hotărăsc. Slabă, mică de ani, treceam prin odăi ca un mers de aer, tăcută și nebăgată în seamă. Grigore nu vorbise cu mine despre depărtări, nici despre el. Il auzisem cântând și înțelesesem....

— Nu te du, maică... nu te du...

Grigore se răstește, fără milă :

— Taci. Mai bine, blestemă...

...Pe urmă a fost un întunerec și un țiuit în urechi. Târîndu-se, rochia de bal apăru, mlădiindă, ca un șarpe. „Cum se poate mișca un lucru?". O clipă. Nimic. Oglinda. Zâmbetul lui Petru. Toată lumea zâmbește, la bal. Dar Petru nu seamănă cu nimeni. Are ochi albaștri, la fel cu toți oamenii cari au ochi albaștri dar el mă privește numai pe mine. Incă n'a învățat să danseze. N'am să mai dansez nici eu, în astă seară. Am să stau cu el, pentrucă toți ceilalți dansează. Poate că a început să se gândească la plecare. Adineauri, s'a uitat la ceas.

— Scuză-mă... Sunt foarte obosită. Nu mai dansez.

—...Mâine am să-ți povestesc toată călătoria mea în Italia. Un an. Cel mai frumos, cred. Am văzut Capela Sixtină, Elisabeta. M'am gândit la tine și atunci. Mă crezi ?

— Da, Petre...

...Ce frig e astăzi, Duminecă, 17 Octombrie... Cartea e și în vitrina librăriei ăsteia. Și o fotografie pe care am scris eri : Elis Manoli. Eu sunt, Elis Manoli... O să se bucure Grigore. Bietul Grigore... Singurul Grigore... Mama nu și-a mai descleștat pumnii și a blestemat...

...— Sigur, duduie. Vă plătim colaborările. Sunteți un nume destul de cunoscut...

Mi-am cumpărat un inel. N'am să-l port, fiindcă de când il am pe deget, mi se pare că numai degetul împodobit mai trăește, iar celelalte se usucă și înghiață și se desprind... Am să-l păstrez pentru când voiu fi bogată... Atunci, toate se vor schimba. Voiu pleca la Roma. Pe urmă, în Suedia, — țara Selmei Lagerlöff... Scot mănușa. Iau inelul și îl arunc în servietă. Sunt veselă... veselă...

Acasă. Deschid servieta.... Inelul nu e. A căzut, probabil, înainte de a-l fi ascuns aici. Inelul... Inelul fermecat... Călătoriile... Nu mai e nimic...

...Amețesc. Vreau... vreau să gândesc mai departe. Nu pot. Să spun tare: „Vreau să gândesc mai departe". Nu sunt în stare. Mâinile se rup de mine, cu troznet... Au căzut. Au căzut... Le-am auzit. M'au chemat. Nimeni. Pământ. Nimeni. Frig... Toate nopțile mele. Toate, aici. Nicăieri. A tăcut vremea. S'a prăvălit, ca o piatră. Luminile... Aduceți luminile... A...du..."

. . . .

Am rămas cu revolverul în mână, gata să mai trag odată. Nu mai era nevoie: omul se uita la mine, ca o țărână.

COCA FARAGO

CĂRŢI ŞI REVISTE

Figuri istorice

Un rege care a jucat un rol din cele mai importante în Istoria Suediei, Gutav Adolf, este totuşi dintre cei de care s'a scris mai puţin. S'a scris destul despre fiica sa „Regele Christina", despre descendentul său Carol al XII-lea, dar era greu de găsit până în prezent o biografie complectă şi sigur documentată. De aci marea importanţă a biografiei datorită lui Nils Ahnlund, apărută de curând în librărie.

Născut în 1594, el era nepotul lui Gustav Vaza, liberatorul Suediei de sub dominaţia Danemarcei (1523), introducătorul protestantismului şi fundatorul dinastiei care a domnit până în secolul al XIX-lea. Tatăl său, prinţul de Sudermania, a devenit popular prin rezistenţa pe care o opuse fratelui său Ioan al

III-lea, în politica sa procatolică. Ca prinţ erditar Gustav Adolf primi o educaţie foarte îngrijită, cunoscând bine istoria ţării sale, şi, ca toţi prinţii protestanţi din epoca sa, întinse cunoştinţe teologice. Dar poseda mai ales ştiinţa războiului foarte temeinic. După moartea tatălui său, el deveni şeful statului, în vârstă numai de 17 ani.

Suedia era înconjurată atunci numai de duşmani, dar tânărul rege înconjurat numai de sfetnici de seamă, se purta astfel în cât fu considerat ca unul din oamenii cei mai însemnaţi ai timpului.

Fiziceşte, Gustav Adolf era bălan, alb şi rumen la faţă, de statură înaltă, adevărat reprezentant al rassei nordice. Era simplu la vorbă şi la port, primitor, trăind în campanie sub cort ca soldaţii. Ii plăcea „vinul, dansul şi femeile".

A fost un diplomat iscusit, un adevărat războinic şi cel mai mare căpitan al epocei sale, reînoind complect arta războiului, prin utilizarea artileriei de campanie şi repeziciunea mişcărilor de trupe Nils Ahnlund ni-l arată şi ca un excelent administrator, un bun orator şi meşter al condeiului. Vorbea fără sforţare limba pe înţelesul poporului, găsind cu uşurinţă expresia cea mai potrivită şi mai ingenioasă şi uneori destul de îndrăzneaţă. Ca scritor el a fost mai ales tehnician în arta militară, dar şi poet, căci era şi o fire de artist preţuind operele de artă şi frumuseţa naturii. Un străin îl califică în 1612, îndrăgostit de toate artele şi de toate ştiinţele, dar mai ales de antichităţile artei suedeze, ceia ce era lucru rar în vremea aceia.

El vedea în supuşii săi pe scoborâtorii din vechii Goţi şi Suedia, ca ţară de origină, trebuia să aibă un loc deosebit în lume. In felul acesta el punea pe picior de egalitate Suedia cu Germania, destinată a-i deveni în curând adversară. Aceste idei l'au făcut pe Gustav Adolf să viseze o clipă la coroana Sfântului Imperiu.

Era şi un protest plin de devoţiune, ceia ce a dat războaelor sale de cucerire tonul de adevărate cruciade protestante. Spiritul care-l însufleţeşte seamănă cu al lui Cromwell, ceva mai puţin crud.

Ca monarch el preschimbă Consiliul, format din mari seniori, apărător al favorurilor acestora, într'un consiliu negociator între Rege şi State, tinzând din ce în ce să devină putere executivă. Expunând cu deamănuntul raportul între Rege şi „ordinile" naţiunei, Ahnlund face un interesant tablou al societăţii suedeze din acele vremuri. Ea era pe atunci divizată în: nobleţă, cler, burghezi şi ţărani.

Capitala Stockholm avea numai 15.000 locuitori şi era pe jumătate sat: „capre păşteau prin oraş şi pe acoperişurie unde înverzea stuful şi şindrila. Dar alte oraşe înfloresc alături de ea şi devin centre de cultură intelectuală în înflorirea comercială".

Dar baza o făceau tot massele ţărăneşti, pe ele se sprijinea dinastia Vaza. Deşi primitivi, aceşti ţărani erau oare cum instruiţi de pe atunci, după mărturiile călătorilor. „Femeile lor în special ţes şi brodează artistic" sămănând, prin gust şi chiar prin unele motive întrebuinţate, cu munca ţărancelor noastre. Fără îndoială erau şi ei apăsaţi, purtând sarcina unor grele impozite, care au provocat răscoale ca aceea din Dalecarlia, cunoscută prin spiritul său de revoltă.

A apărut

Excelenta publicaţie lunară

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE TOAMNĂ
PE LUNA OCTOMBRIE 1938
Cu următorul bogat şi variat cuprins:

SUMAR:

GRĂDINILE INTRE DIGURI
PERSEPOLIS:
O noapte prin haremul lui Darius
LA VÂNĂTOARE, IN DELTĂ
SOFIA ARNOULD:
Viaţa galantă a unei mari curtezane.
SEX-APPEAL-UL NEGRILOR
FEMEEA SĂ SE INTREŢINĂ SINGURĂ
CUM SE POATE TRĂI FĂRĂ BANI
UN RECORD:
Ocolul pământului în cinci ani
BĂRBAŢII NEURASTENIZAŢI
NEINŢELESUL ALBION
TRATAT COMPLET DE CHIROMANCIE
RITM — GRAŢIE — MIŞCARE
şi două nuvele originale:

BOMBONICA ŞI ADEVĂRATA FERICIRE

JOCURI, MODĂ, HUMOR, etc.

140 pagini, tipărite la Heliogravură cu sute de fotografii şi ilustraţiuni
PREŢUL LEI 25

Editura noastră din provincie

Ceiace este îmbucurător e faptul că provincia, editurile Mitropolitul Silvestru din Cernăuţi şi Miron Neagu din Sighişoara au scos în 1918 două cărţi de literatură, un roman şi o culegere de nuvele.

Romanul d-lui Traian Cantemir editat la Cernăuţi este romanul unor vremi ciudate, adevărate caricaturi ale trecutului, începând cu adunarea „Infrăţirei" la Bolta Rece, o boltă rece gălăgioasă, cu vorbiri găunoase şi glume ale unui Nea Mitică, ce nu mai are nimic din pitorescul celui atât de cunoscut nouă.

Căminul, vecinătatea, purtarea tinerilor pe stradă, profesorul şi toate scenele pe care autorul ni le înfăţişează în călătoria celor trei studenţi din primele două capitole, sunt întristător de banale şi vulgare. Tânărul scriitor, dacă tânăr este, îşi închipuie încă, până azi, că a copia credincios tot ce vede în jurul său şi a reproduce încă şi mai credincios, înseamnă a face literatură. Pentru un reportaj şi încă se cere o prelucrare îngrijită a materialului adunat, care alt-fel rămâne mort şi respingător. In dragoste avem de remarcat aceiaşi tristă şi morocănoasă banalitate destul de vulgară a scenelor copiate exact din viaţa de toate zilele la cantină, în birou, la petrecere, pretutindeni aceleaşi gesturi şi vorbe care te jignesc la fiece pas ca şi cum ai trece prin maidane părăsite şi bântuite de fiinţe ce nu au păstrat măcar chipul de om... Pentru a reda asemenea realităţi, trebuie o perspectivă, talent şi o limbă mult mai pură, mai stilizată, mai evoluată decât acea care se întrebuinţează în lumea pe care vrei să o descrii.

Culegerea de nuvele a domnului V. Beneş este bine însemnată cu tendinţe de melo dramă şi fantastic a vremei.

De şi scrisă mult mai convenabil decât romanul d-lui T. Cantemir, are totuşi multe greşeli de construcţie şi chiar de gramatică nepermise unui om care vrea să fie scriitor. Dar atât fantasticul cât şi melodrama îşi au legile lor de psihologie şi o logică a ilogismului ce nu pot fi înfrânte fără pericol... Cele două nuvele de la începutul volumului în special sunt complect neadevărate din aceste două puncte de vedere.

Mai reuşite sunt celelalte nuvele. In special încercarea de psihanaliză a judecătorului Irmochler din nuvela „Biserica din Franded", în care e destul de bine redată atmosfera, de şi lipseşte nervul în tratare şi nu s'a stabilit încă o disciplină a fanteziei fără frâu care e semnul debutantului şi a lipsei sale de tehnică în armonizarea elementelor pentru ca ele să construiască.

Volumul însă dovedeşte un suflet de calitate, nuvela mai lungă cu care se termină volumul „Moartea prietenului meu Sadin" este plină de făgăduinţi pentru viitor. In totul e poezie, senzibilitate, uneori prea instabilă, un suflu de inspiraţie care scoate din comun încercările acestea şi le dă un accent profund şi adeseori vibrant în prelungite ecouri.

O carte, în rezumat, care se citeşte nu numai cu interes, ci şi cu plăcere.

IZ. SD.

Dragostea în viaţa lui Walter Scott

Ca băiat tânăr Walter Scott a avut o dragoste nevinovată pentru fata unui mic negustor din Kelss, care s'a măritat mai târziu cu un medic şi căreia i-a citit şi i-a povestit toate baladele vechi, în care era în special vorba de dragoste şi pasiune pentru femee.

Altă dragoste mai reală a avut el pentru Williamina Belsches pe care a năzuit să o ia de soţie. Pe aceasta se pare că a iubit-o cu dragoste adevărată, şi ar fi fost o pereche fericită dacă tatăl fetei ar fi consimţit să i-o dea în căsătorie. Din nefericire ea a preferat pe prietenul lui Walter Scott, William Forbes, un tânăr şi bogat bancher. Din această deziluzie a scriitorului s'au născut versurile în care el se tânguie de dragostea lui nenorocită, păstrând până în cele din urmă amintiri o nuanţă de melancolie, deşi temperamentul său arzător, sanguin şi activ, nu-l predestina la o prea mare şi adâncă răscolire sufletească, din cauza unei decepţii în dragoste.

Ori ce nădejde de a lua în căsătorie pe Miss Belsches a fost pierdută în Octombrie 1796. Dar în Septembrie 1797 începe a încolţi o nouă dragoste în sufletul lui Walter Scott

care de data aceasta l-a dus la căsătoria cu soţia sa Charlotte, pe jumătate franceză şi care nu a dus cu el o viaţă şi o căsnicie pe care ultimul său biograf, Herbert Grierson, o numeşte „intolerabil de normală". Sir Walter Scott ne apare astfel ca un tip mijlociu în viaţa şi întâmplările sale, un om ca toţi oamenii, diferind însă de noi toţi prin geniul său creator. Biografiile sale de până în prezent şi mai ales vestita biografie a lui Lockahrt şi aceea a lui Boswell Johnson, au adus multe precizări şi au înlăturat multe idei false asupra marelui scriitor, fie în bine, fie în rău. Cu cât însă trece vremea cu atât se poate selecţiona mai bine adevărul atât în ceia ce priveşte viaţa cât şi caracterul unui om însemnat.

Satul

No. 94, Anul VIII, Septembrie.

Numărul pe Septembrie al acestei admirabile reviste de cultură pentru popor, aduce ca de obiceiu, un excelent material redacţional. Pe lângă contribuţiile literare ale d-lor G. Teodorescu-Borca, Vasile Dobrescu, Paul Epureanu, etc.

Acest număr mai cuprinde şi interesante articole ştiinţifice şi sfaturi, toate scrise pe înţelesul ţăranilor. Astfel sunt articolele semnate de d-nii Dr. A. Săteanu, ing. Voinova, ing. Haralamb, ing. Ene, ing. Agârbiceanu, Dr. Bunescu, Dr. Dendu şi alţii.

Lumea Militară ilustrată

No. 2 Anul III.

Organul „Asociaţiei scriitorilor şi autorilor militari români" aduce întotdeauna o serie de colaborări interesante. Astfel numărul pe Septembrie cuprinde semnăturile d-lor general I. Anastasiu, general V. Economu, general A. Anastasiu, general C. Manolache, colonel Chiru, comandor Săvulescu, Dr. Bălănescu, cpt. Dragomirescu, lt. Nemţeanu, maior Dinulescu, Diaconescu-Putna etc.

Revista se prezintă şi în strălucite condiţiuni tehnice, textele fiind agrementate de clişee multe şi foarte ingenios aranjate, cu articole de specialitate şi orientare generală.

Ovidiu: Metamorfozele

In româneşte de d-na Valeria Petrescu.

Biruind timpul, marele Ovidiu (care a trăit într'un lung şi chinuitor exil pe meleagurile noastre, la Tomis), izbuteşte ori când să intereseze şi să încânte.

Dintre lucrările lui: „Amores", „Rapsodia amoris", etc., „Metamorfozele" sunt acelea care farmecă mai mult prin inspirata înfăţişare a miturilor greco-latine.

Intreaga mitologie, minunata poveste a prefacerilor începând cu „Haosul" şi sfârşind cu transformarea lui Iuliu Cezar în astru, trece pe dinaintea noastră într'o scandare sprintenă şi meşteşugită.

Desigur, în şcoală cu puţinele cunoştinţe pe care le primim, nu puteam adânci frumuseţea acestui minunat poem, aceasta cu atât mai mult cu cât ne lipsea o traducere bună şi completă.

D-ra Valeria Petrescu împlineşte azi această lacună. Domnia sa păstrând metrul original ne-a prezentat o strălucită haină românească a „Metamorfozelor", folosindu-se de o meşteşugită limbă literară, de un vocabular bogat şi ales.

Iată de pildă, ce admirabil sună în româneşte „Invocaţia" cu care se începe poemul:

Gândul mă 'ndeamnă să cânt ale
lumii schimbări în noi chipuri,
Zei, însufleţiţi-mi avânt, căci la ele
şi voi aţi luat parte;
Fiţi-mi de-acum necurmat călăuză
pornitelor stiluri
Din începuturi de veac, ajungând
până 'n zilele noastre!

De altfel, întreaga transpunere în româneşte este inspirat realizată. Imagini fericite complectează textul original, acolo unde imperativele limbii şi ale metricei impuneau aceste completări.

Tălmăcirea d-nei Maria Valeria Petrescu echivalează cu o lucrare originală. Tălmăcirea este însoţită de o lungă şi savantă prefaţă a d-lui profesor universitar Ştefan Bezdechi.

Pentru tragicele vremuri pe care le traversăm, lectura „Metamorfozelor" în româneşte, constitue nu numai o încântare, ci o evadare, un refugiu într'o lume de basm.

Iată dece, traducerea d-nei Petrescu, pe lângă valoarea intrinsecă, este aureolată şi de faptul de a fi în mult frământatele noastre zile un admirabil anestezic sufletesc.

St. Tt.

Libertatea

Anul VI, No. 18.

Ultimul număr al revistei „Libertatea" aduce aceleaşi interesante articole şi preocupări de totdeauna. Semnează d-nii D. Drăghicescu „Economia liberală trebueşte nu dirijată ci controlată şi rectificată", C. Constante: „O asemuire buclucaşe", Sf. Antim: „Zollverein", Al. Iordan: „Acum un veac", I. P. G.: „Cronica politică internă şi externă". Revista mai cuprinde o bogată şi variată cronică.

E. Stoenescu: Portretul d-nei Delavrancea-Gibory

Farmecul societăţii victoriene

„Nimic nu se poate compara cu prietenia femenină, este lucrul cel mai de preţ din lume". Cuvintele acestea sunt ale lui Disraeli, politicianul de mare succes al erei victoriene, în scrisorile către soţia sa, Frances Anne, Marchiză de Londonderry.

Sora ei, Lady Fanny Londonderry, a fost una din acele femei care făceau să încremenească oamenii timizi şi slabi de înger când li se arăta. Bogăţia ei, puterea de a face ce voia din Lord Londonderry, soţul ei, aspectul ei plin de aroganţă aristocratică, o făceau să fie considerată ca cea mai formidabilă femee din era victoriană. La serbările sale, cea mai mare parte dintre invitaţi, luau scara de serviciu, numai să nu fie siliţi a trece pe sub ochii ei şi a o saluta. Descriind pe Lady Londonderry, „the dea rest Lady", cum îi zicea cumnatei sale, Disraeli scrie despre costumul ei la un bal al Incoronării, unde era deghizată în Cleopatra: „Costumul ei părea o armură, iar ea un rinocer".

Alteori vorbind tot despre ea zice: „Fanny părea o împărătească".

Din scrisorile sale se vede că omul care s'a bucurat de cel mai mare succes de carieră, în secolul al XIX-lea şi şi-a făcut drum în aristocraţia engleză unde era atât de greu de pătruns, era absolut fermecat de graţia preţioasă a „peresselor'" şi că se fălea a fi printre ele. „Fanny era ca o împărătească" scrie el nevestei sale vorbind de apariţia lui Lady Londonderry în altă ceremonie a încoronării. Nu numai că se amuză pe socoteala ei, dar îi şi cere părerea asupra discursurilor în parlament, şi chiar asupra unor articole din organul său politic „Morning Chronicle".

In scrisorile sale cu privire la Regina Victoria şi relaţiile sale cu ea, are o sumedenie de observaţii şi comentarii interesante asupra familiei regale. Despre Princesa Regală spune că a fost îndeosebi favorizată de boală, despre prinţul Consort spune că a avut „o caldă şi strălucită devoţiune către biserica Anglicană"; despre Regina Victoria că se arată poporului, de cele mai multe ori, ca şi când ar fi pe punctul de a dansa.

Tot din scrisorile sale se vede însă cât de puţin perspicace era uneori în aprecierile sale politice, acest politician de mare succes. Astfel e cu Palmerston, despre care zice, tocmai când intrase în perioada de aur a gloriei sale: „E un impostor, un ramolit... Un „Pantaloon" bătrân şi măscuit, cu totul surd şi orb, cu dantură falsă ce stă să-i cadă din gură când vorbeşte şi-l face să-şi taie discursul spre a o pune la loc"...

Corespondenţa aceasta din care lipsesc, din nefericire, scrisorile lui Lady Londonderry, este o oglindă fidelă a societăţii „hig-life" din timpul reginei Victoria şi mai ales a caracterului lui Disraeli, evocând pentru cititori epoca cu întreaga ei atmosferă, cu exagerările şi farmecul ei unic.

Mărunte

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflec a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Preţul lei 70.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

■ A apărut CASA DE PE CULME, roman de Olga Monta. O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedeşte valoroase însuşiri literare, dublate de o vie sensibilitate. Lei 60. Ed. „Adevĕrul" S. A.

Vise

Intr'o revistă basarabeană citim următoarea strofă.

O ploaie de lună se cerne
Pe satul pustiu, în amurg
Tăcerea pe vale adoarme
Şi vise pe uliţe curg...

Noi ştim că în provincia de peste Prut sunt gropi şi hârtoape pe uliţi că sunt drumuri desfundate pe unde curg şi se scurg toate defecţiunile. Iată, poetul basarabean ne informează că pe uliţi curg şi vise. Tare ne temem să nu fi confundat visele cu altă ceva...

Noapte suspectă

In aceiaş revistă citim şi aceste strofe:

Noapte suspectă, noapte tăcută
Spre răsărit e cătrănit iar cerul
Vântul nu-şi mai joacă colierul
Noapte suspectă, fioroasă şi mută...

Poetul are anumite puncte de asemănare cu noaptea suspectă. Este fioros de... netalentat. In schimb are foarte mari deosebiri: nu e mut.. Mai departe poezia urmează astfel:

Noapte suspectă, cu linişti de vară
Câteva stele holbate cercetează
Numai cucuvaia dispusă şi vitează
Hohoteste istoric dintr'o nară.

Azi, cucuvaia hohoteşte din amândouă nările, dar de poeziile publicate în revista basarabeană. La fel ca oricare dintre cetitori.

„Viaţa lui Jaures"

Paul Desange şi Lue Mériga şi-au luat greaua misiune de a evoca figura marelui tribun al socialismului francez.

Convinsi că în momentele acestea de gravă îngrijorare atât de asemănătoare celor din Iulie 1914 gândul lui Jaurès şi truda lui pentru salvarea omenirii de la dezastru pot fi astăzi utile, autorii „Vieţii lui Jean Jaurès'" au scris nu o biografie romanţată, ci au trasat cariera marelui om politic, purtându-l aproape pas cu pas în vălmăşagul tuturor luptelor pe cari le-a purtat.

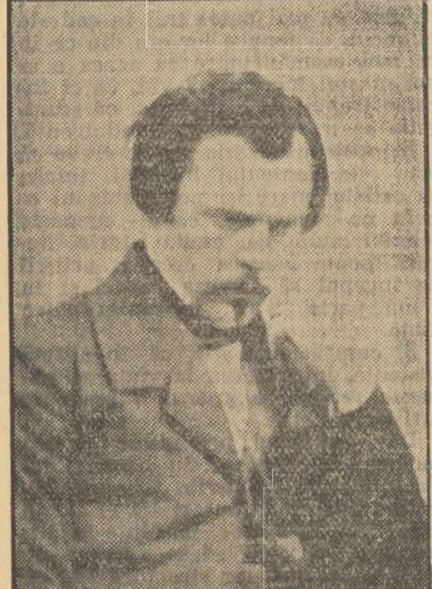
Pentru cititorii cari n'au răgazul să se apropie de vasta operă a lui Jaurès şi n'au avut norocul să-i fie contimporani pentru a-i fi putut urmări îndeaproape activitatea, cartea d-lor Desange şi Mériga constitue un adevărat dar.

Cu atât mai mult cu cât ea înseamnă un îndreptar pentru cine mai crede încă în destinul omului civilizat.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Premiul Goncourt

Premiul Academiei înfiinţat de fraţii Goncourt lansează în fiecare an o carte şi un autor — ceiace, fireşte, face ca numărul concurenţilor să fie considerabil.

Pentru anul acesta s'au înscris la această competiţiune literară câteva zeci de volume.

Cei zece academicieni vor avea astfel o foarte anevoioasă sarcină: de a citi atâtea volume şi a alege pe cel mai merituos. Pe lângă autorii cari abia aşteaptă rezultatul acestui important premiu, sunt foarte interesate şi editurile. Fiindcă o lucrare încununată cu laurii acestei academii, înseamnă nu numai glorie, dar şi bani.

Vom reda într'unul din numerele viitoare atmosfera în care se distribue premiul, precum şi demersurile de culise cari se fac pentru obţinerea lui.

In definitiv, lumea este aceiaşi pretutindeni...

'A apărut **No. 523**

RADIO-Adeverul

cu următorul sumar:

Speakerii în vacanţă

Cum au petrecut vacanţa crainicii microfonului românesc

Curiozităţi în domeniul undelor

Monoclu televizor—Şerpii în studio-Sunete vindecătoare—Cel mai mare aparat de televiziune etc.

TECHNICA RECEPŢIEI IN 1939

Aparat motorizat—Perfecţiuni electrice şi mecanice—Recepţia mondială—Europa în automobil—Superheterodina portativă

DOMINANT 2+1

Aparat modern şi economic cu 2 lămpi la sectorul alternativ

Programul posturilor europene pe săpt. 25 Sept. — 2 Oct. 1938

Improşcare

Intr'o revistă care şi-a rărit considerabil datele apariţiei, marcând în felul acesta faptul că cetitorii şi aşa destui de puţini, au devenit cu totul întâmplători (aţi înţeles, fireşte, că e vorba de „Sfarmă-Piatră"), cetim următoarele versuri:

In vânzoleala asprelor stihii
deslănţuite
Vâslesc cu braţ vârtos ca un
năier lunatec,
Spre orizontul de opal cu neguri
zdrenţuite,
Unde străbunul a ascuns — stâlp
de jăratec —
In turnuri de cleştar, comori
nepreţuite.

Invârtoşat, alunec pe pripoare de
smaralde,
Despic cu vâsla dans încins de
Nereide;
Improşc sălbatec, cu dispreţ, în
coapsele lor calde
Şi mă avânt, mai viforos, spre
plaiuri hesperide
Acolo unde corbi de-azur viu să
se scalde.

Notaţi „calităţile" poetului mărturisite sub semnătură: vâsleşte cu braţ vârtos ca un naier lunatec (aici, în chestia naerului lunatec, s'ar putea să aibă dreptate...) învârtoşat, alunecă pe pripoare, se avântă spre plaiuri hesperide, despică dansul Nereidelor, improscă sălbatec, cu dispreţ în coapsele lor calde... Şi acestea toate n'ar fi nimic. Dar vezi că la fel de sălbatec improască şi pe întâmplătorii cetitori cu totala lipsă de talent...

Drăgălăşenie

In „Sfarmă Piatră" într'un articol intitulat „Sentimentul naturii la Hogaş şi la alţii", găsim următoarele rânduri:

„Poetul nu intervine cu inima încărcată să transpună în mişcarea lor propriile lui nelinişti, cum face bunăoară atunci când e chinuit de dragoste în versurile „Şi dacă ramuri bat în geam". Nimic din această drăgălaşă siluire nu se produce de data aceasta".

Siluire drăgălaşă? Autorul nici nu putea să găsească o împerechere de noţiuni mai fericită. In adevăr, ce poate să fie ceva mai drăgălaş decât o siluire?

Luciditate

Intr'o revistă cu cetitori foarte întâmplători, un „critic" literar face următoarele afirmaţiuni sentenţioase:

„Critica literară actuală străbătând înverşunat piedicile ivite în calea unei desfăşurări normale, desfăşurare care se întinde mult în timp şi bine înţeles în spaţiu, zădărnicind tentativele unei pseudoliteraturi şi a unei mediocrităţi pregnante ce tinde să înămolească adevăratele valori spirituale, îşi afirmă pronunţat o luciditate puternică".

După demonstraţia de mai sus, luciditatea nu prea pare să se înghesue la „uşa" criticului nostru...

A patru zecea aniversare a morţii lui Stephan Mallarme

Critica occidentală pune pe Ştefan Mallarmé printre maeştrii energiei omeneşti, alături de Francisco d'Assisi. In adevăr oricât ar fi de departe domeniul spiritual al lui „Poverello" de acel al „Prinţului Poeţilor", în aparenţă, nu se poate tăgădui asemănarea interioară dintre ei. Supraumanul efort în sfera religioasă şi morală a sfântului, este de aceiaşi natură şi se poate alătura devotamentului fără margini, închinat de Mallarmé „Desăvârşitei Frumuseţi" şi „Viziunei Pure", cu o pasiune tot atât de arzătoare şi tot atâ de dezbrăcată de orice interes omenesc, tot atât de monastică" şi de sfântă, prin atmosfera ce învăluie viaţa şi opera amândorora.

Cu o tenacitate pe care o regăsim numai la Flaubert, în „setea sa de perfecţiune", Mallarmé nu numai că şi-a centrat viaţa interioară în opera sa, dar şi-a închinat întreg destinul strictei adaptări la ceia ce era pentru el „suprema valoare", sacrificându-şi existenţa materială, în căutarea realizării „Visului pur".

Dacă presa franceză a fost destul de zgârcită în evocarea poetului cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moartea acestui „pur". Radio, a difuzat o minunată şi plăcută cozerie, a d-lui Gio Charles, care a cules documente inedite de la familia Gravollet, care a primit pe Mallarmé, în proprietatea lor din Bourg La Reine. Intre altele a citit versurile improvizate de poet, care adora secolul al XVII-lea şi voise a mulţumi gazdelor.

Bilanţul unei culturi

D. Paul Morand este tipul ideal al fericitului câştigător la loterie. Un graţios profitor al prosperităţii franceze dintre 1920 şi 1930, un abil mânuitor al sloganului, menit să repurteze succese; mai cu seamă într'o perioadă agreabilă, de uşuratecă inflaţie intelectuală.

D. Paul Morand este autorul care nu inventă nimic, nu contrazice nimic, nu supără pe nimeni. Este însă un fel de agenţie care cumpără şi răscumpără (cumpără şi răscumpără este un fel de a spune", fiindcă agenţia nu plăteşte, în schimb nimic, brevetele de invenţie ale altora. Spirit vioi — mai mult libertin decât liber — el expropriază când nu împrumută şcolilor artistice de avantgardă umorul, precum şi un anumit ritm de jazz, muzică gustată de oameni grăbiţi şi dornici de amuzament.

Umorul avantgardei are însă accente sinistre de farsă tragică, ca satiră a unei rândueli în plină descompunere ce este. Formele pe care le îmbracă acest umor sunt jignitoare, adesea, pentru ochiul obişnuit cu clasica armonie. Nu mai vorbim de fondul tulbure, plin de contradicţii, cacofonii, întoarcere la primitivism, deadreptul ofensătoare ale bunului simţ comun. Exponenţii adevăraţi ai avantgardei sunt — poate, fără să vrea — purtătorii de cuvânt ai unei lumi de tranziţie, rupţi de tradiţiile trecutului şi fără legătură reală cu straturile sociale ce reprezintă temelia culturii viitoare. Arta de după război, extravagantă, adesea, clădită pe utopie, câteodată şi prezintând foarte rar, o direcţie sigură, reprezintă totuşi un simptom de netăgăduit al unei societăţi ce se dizolvă. Că au fost mari personalităţi, mari talente, cari au luat calea insurecţiei artistice — cale fără ieşire şi fără scop, — asta nu dovedeşte decât, încăodată, că anumite condiţii din afară, determină evoluţia personalităţii omeneşti şi nu personalitatea este determinantă în faza actuală.

D. Paul Morand a fost totuşi singurul scriitor „modernist" (modernist în înţelesul pejorativ ce s'a dat cuvântului) care n'a cunoscut tragicul impas al activităţii în gol. Deşi stilul lui împrumuta maniera facilă de imitat a moderniştilor, deşi fondul lui era oarecum anecdotic, de picanterie curentă, apariţia lui a fost semnalată ca epocală.

Fiindcă, el a ştiut să se folosească de experienţa, de sbuciumul, uneori steril, al adevăraţilor creatori şi să redea, în maniera lor, dar fără mijloacele lor — aspecte ale epocei. Scriitor agreabil, el a ştiut să menţină stilului un nivel care să pară de aleasă intelectualitate; abil manager al gloriei sale, a ştiut să treacă în proprietatea sa ceiace inventaseră aţii.

El ajunge tipul povestitorului de care are nevoie o burghezie prosperă şi totuşi nesigură de ceiace poate aduce ziua de mâine. Burghezia nu vrea indivizi care să-i turbure provizoria tihnă, nici şefi să-i deschidă căi noi către idealuri noi. Ci o lectură amuzantă înduioşătoare, dacă se poate, în nici un caz răscolitoare. Prea a fost crâncenă drama războiului, ca burghezia să nu-şi astupe urechile când aude de suferinţe iremediabile, de drame ce colcăie în străfundurile societăţii şi care ar putea — Doamne fereşte! — ieşi la suprafaţă şi să-i răstoarne echilibrul.

Lucrurile au evoluat însă altfel decât era prevăzut în planul dinainte de 1929. Securitatea, prosperitatea şi linişteea nu pot fi privilegiul unei singure naţiuni, fie ea şi învingătoare, şi mai cu seamă ale unei clase. Antagoinsmele lăuntrice ale societăţii ies la iveală din ce în ce mai vădit iar situaţiile evoluiază cu repeziciune. Burghezia franceză simte gustul crizei mai târziu decât alte burghezii, dar criza este la fel de amară şi cam fără soluţie. Ea leapădă încetul cu încetul iluziile ce îi legănaseră belşugul timp de zece ani. Şi odată cu iluziile trimite la magazia de rebut şi pe exponenţii ideologici ai prosperităţii.

Iată-l dar pe d. Paul Morand, copilul răsfăţat de odinioară scriind, în zilele noastre (după ce atâtea s'au schimbat în Franţa dela 6 Februarie 1934 şi până acum) un tragic articol.

Se cheamă **Comprimate de istorie şi pilule de etnografie"** şi porneşte dela premisa că: **„Printre mustrările pe care ni le vor face descendenţii noştri este una faţă de care umbra mea va fi deosebit de sensibilă: aceia de a fi lăsat arhive incomplete despre timpul nostru".**

Fiindcă în evul capitalist materialele au fost fragile, fiindcă s'a lucrat — avându-se în vedere numai ideia de profit — cu materiale ce se distrug în scurt timp, urmaşii nu vor avea la dispoziţie arhive complete de felul cum au trăit strămoşii lor, în timpul când s'au pus în aplicare şi s'au popularizat marile invenţii.

Arta contemporană n'a folosit pergamentul, piatra, marmora, metalele, culorile şi uleiurile inalterabile, ci mai mult hârtia, cartonul şi celuloidul. Ea nu a avut în vedere timpul, ci spaţiul: adică, o răspândire intensă şi o emoţie cât mai intensă, în cel mai scurt timp.

Cu alte cuvinte — fără s'o spună desluşit — d. Paul Morand cere să se întocmească un bilanţ al culturii epocei noastre. Apologetul perioadei de veselie zăludă, de libertate a artei şi de sentimentalism uşor, crede că am intrat într'o fază de lichidare a culturii, al cărei reprezentant tipic a fost. Nu Anatole France a fost staţia terminus a culturii franceze burgheze; nu Anatole France a închis un ciclu şi a deschis altul nou. Ci, fără vrerea lor, scriitori ca Paul Morand...

Am subliniat — în această notă — semnificaţia articolului lui Paul Morand, nelipsit de interes prin numele autorului.

ION CALUGARU

LA DURERI

DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM

INTREBUINŢAŢI NUMAI

ANTINEVRALGIC DR NANU MUSCEL

în cutii originale, conţinând 2 buline şi numai cu semnătura doctorului.

Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, Bucureşti, Calea Rahovei 265

Caracterul german şi caracterul francez

Paralelă psihologică

de Emil Ludwig

Intre caracterul german şi cel francez există deosebiri fundamentale.

La Germani domneşte cea mai mare supunere în stat şi în raporturile sociale, şi cea mai mare opoziţie împotriva regulelor vieţii spirituale. La Francezi, lucrurile se petrec invers. Germanii privesc cu neîncredere pe Francezii uşurateci. Francezii, la rândul lor, nu se încred în Germanii greoi. Misticul uimeşte pe logician mai mult decât logicianul pe mistic, căci dacă unul e câteodată logic, celălalt nu e niciodată mistic.

In Franţa numai spiritul este reglementat. Acolo, dacă un scriitor face o greşală de subjonctiv, e învinuit că a călcat o regulă a enciclopediei. Dacă însă la Paris o firmă invită lumea să meargă la dreapta e sigur că oamenii vor merge la stânga. In Germania, după cum spune Goethe, fiecare cugetător reia lucrurile dela începutul lor, caşi cum nimeni nu ar fi gândit vreodată înaintea lui. Deaceia, cultura şi filozofia germană au fost atât de bogate în mari individualităţi, şi totuşi, în Germania n'a răsărit nicio literatură cu adevărat naţională.

Drame naţionale, în felul celor pe care le-a compus Shakespeare,—întrucât în Anglia spiritul e în legătură cu statul, — n'au existat niciodată în Germania. Schiller, care trece totuşi ca cel mai german dintre poeţi, a scris opt drame istorice, din care una singură a folosit un subiect scos din istoria Germanilor. Goethe n'a folosit decât două.

Iată dece nici un popor nu are între personalităţile lui cele mai înalte sub raportul spiritual, critici atât de feroci ca Germanii. Aceştia nu s'au simţit niciodată răspunzători de un stat care îi excludea a priori dela putere. Goethe a încercat timp de zece ani să unească în Germania spiritul şi statul, dar a eşuat lamentabil. Pentru omul de stat german nu e nimic mai primejdios decât o reputaţie de om cultivat.

Singurul ministru, căruia i s'a îngăduit să guverneze în Prusia, în ciuda înaltei sale culturi, Wilhelm von Humboldt, a fost concediat după patru săptămâni.

Dacă un ministru german ar scrie ceva despre Homer, aşa cum a făcut de pildă Gladston, el ar deveni imediat ridicol

Când Bethmann Hollweg a ajuns cancelarul Reichului, o gazetă influentă a publicat următorul comentar ironic:

— „Ce ştim despre acest om nou: ştim numai că a studiat pe Kant". Atât a fost deajuns ca omul să fie condamnat în cercurile guvernamentale.

In Anglia numeroşi miniştri au scris romane sau lucrări istorice; în Franţa, desigur că nu există un singur ministru ca să nu fi scris ceva. Rathenau însă a stârnit râsul pentru că era autorul a cinci, sau şase volume cunoscute în lumea întreagă, iar prinţul Bülow a ţinut ascuns timp de zece ani faptul că ştia Faust pe dinafară. Lucrul s'a aflat abia după concedierea lui. In Germania înveţi să guvernezi, nu cu condeiul, ci cu spada.

Toate acestea sunt legate de deosebirile adânci dintre caracterul german şi cel francez. Nu poţi înţelege războiul continuu între cei doi vecini, decât recunoscând antagonismul fundamental al caracterelor lor. Tot ceeace posedă unul, lipseşte celuilalt; tot ceeace slăbeşte pe unul, îl întăreşte pe altul.

Avem aci aface cu un popor prea organizat, alături de unul prea puţin organizat, un popor cu prea multe tradiţii, alături de unul fără destule tradiţii, un popor mistic alături de un popor logic, un popor agresiv alături de unul defensiv.

In Franţa, cetăţeanul vrea să fie lăsat în pace, atât el, cât şi familia lui. Omul vrea să ducă o viaţă retrasă la ţară, să nu-şi scrie nici măcar numele pe uşă şi să evite orice formă de constrângere socială.

In Germania, dimpotrivă, totul e organizat, chiar şi plăcerile.

In Franţa, administraţia este politicoasă, dar rareori o scrisoare ajunge la destinaţie. In Germania, funcţionarii se răstesc, dar orice scrisoare ajunge la adresa ei. Aici, până şi şefului statului i se spune simplu, „domnule". Acolo orice negustor de mezeluri vrea să poarte un titlu.

Francezul izgoneşte uniforma de pe stradă şi n'o poartă decât în zilele de sărbătoare naţională. In Germania, fiecare slujbaş de poştă poartă uniformă şi fiecare cetăţean, cel puţin cu gândul, se menţine într'o atitudine încordată în faţa ghişeului poştal

La Paris, ministrul de războiu apare în redingotă şi joben, atunci când trece trupele în revistă. La Berlin, în prima zi a războiului mondial, Kaizerul s'a grăbit să ridice pe cancelarul său civil la gradul de colonel, pentru ca nu cumva omul să fie nevoit să se prezinte fără uniformă, în faţa Reichstagului.

EMIL LUDWIG

In Franţa, moralitatea e mai mare în familie decât în literatură; în Germania, dimpotrivă. Dacă pentru Germani muzica este un lucru vital, dacă muzica pe care o fac acasă le procură cele mai frumoase clipe, pentru Francezi din contra, muzica este o distracţie sau chiar o ocazie de a se reuni. Acolo, unde Germanul devine solitar, Francezul devine sociabil.

Intrucât Francezii studiază mult mai puţin decât Germanii limbile şi literaturile străine, ei au înţeles rareori caracterul german. Cum vreţi ca două popoare să se 'nţeleagă, când până în 1932 „Faust", poemul naţional al unuia din ele, nu era nici măcar tradus în extenso în limba celuilalt?

In Franţa, mulţi inşi nu vor ca numărul lor de telefon să figureze în anuar. In Germania însă acest număr îl găseşti pe toate hârtiile de scrisori. Ca ideal pentru bătrâneţe, Francezul doreşte o rentă şi o grădiniţă, înconjurată de un gard înalt. Germanul râvneşte la titlul de consilier privat, pe care să-l obţie între primul şi al doilea atac de apoplexie. Intrucât Francezul supra preţueşte forma, în măsura în care Germanul o subpreţueşte, primul nu va opri un vizitator la masă, dar va organiza un banchet „sub preşedenţia cutăruia". Germanul este desigur mai ospitalier. Pe de altă parte, mâncarea şi băutura prezintă mult mai multă importanţă pentru Francez decât pentru German, care vede o slăbiciune în acest rol atribuit plăcerilor fizice şi întemeează chiar pe „dejun" speranţa sa într'o înfrângere franceză.

Germanul nefiind fericit decât în mişcare (în această privinţă se aseamănă cu Americanul), el îşi permite să bea şi să mănânce în plin, numai în zilele de sărbătoare. In viaţa de toate zilele nu cunoaşte decât berea care-i dă seara apatia necesară. S'ar dispreţui dacă ar lua o cină bogată pentru a-şi aţâţa sensualitatea. Numai podgorenii, muzicianii din orchestre şi luptătorii de pe front sunt de altă părere. Aceste sentimente extreme sunt împletite adânc, după cum putem vedea din vorbele lui Bismark: „Muzica mă predispune la dragoste sau la războí".

Capacităţile mai desvoltate ale Germanilor, fără de care ei n'ar putea să fie niciodată agresivi, se manifestă în toate realizările lor. La postul de radio din Berlin, de pildă, intervalul între anunţarea şi începutul unui număr din program durează trei secunde. La Paris, acelaş lucru ţine 30 de secunde. La Paris, telefonul adoarme în toate birourile între amiază şi ora 2 fără un sfert. La Berlin, dacă ceri un număr de telefon între orele opt dimineaţa şi 8 seara, nu-l găseşti niciodată liber. Din Berlin la Paris obţii legătura în trei minute. La Paris, trebue să fii un favorit al zeilor ca să obţii un număr. Din aceiaşi cauză, cel mai sărac lucrător francez îşi ia un răgaz pentru dejun, pe când în Germania cel mai mare industriaş înghite în picioare, grăbit, câteva îmbucături. Poporul, care îşi acordă cel mai mult timp, trăeşte alături de acela care n'are niciodată timp.

In Franţa, când un tren soseşte cu întârziere, lumea râde şi spune: „Da, totul se 'ntâmplă aşa la noi!" In Germania când trenul soseşte la timp, cetăţenii sunt radioşi: „Numai noi suntem atât de exacţi!"

Dragostea de libertate, care la Francez merge până la încăpăţânare, îl face să exagereze critica corupţiei în stat, fie şi numai pentru a-şi dovedi lui însuş libertatea cuvântului. Această trăsătură, unită cu obicinuinţa politeţei, îl face amabil în relaţiunile particulare, dar ursuz în relaţiunile cu statul. Dacă se sustrage dela plata impozitului, o face în parte pentru a arăta că dezaprobă statul.

Intr'o bancă parisiană, clientul e „primit"; într'una din Berlin, însă, e expediat. Acolo unde predomină forma, suferă disciplina. Deaceea la Paris, o expoziţie nu e niciodată gata la timp, dar întotdeauna revelează un gust excelent. La Berlin, o expoziţie se deschide la ziua fixată, dar e rece. „Germanii sunt lipsiţi de gust" — se plângea Goethe" — pentru că sunt lipsiţi de eufemisme şi sunt prea brutali.

Observaţi pe un francez care asistă pe stradă, la câte o scenă plăcută. El spune încet: „Ce drăguţ e!" Germanul strigă: „Colosal!" La Paris, convorbirea cea mai serioasă se sfârşeşte cu un cuvânt de spirit; la Berlin până şi convorbirea cea mai uşoară se închide printr'o discuţie filosofică asupra concepţiei universului.

Francezul ţine la avutul său, dar nu are dorinţa să câştige mai mult. Deaceea e econom, fără să fie lacom. Germanul, vecinic nemulţumit, râvneşte întotdeauna mai mult decât are şi toată viaţa sa pune totul în joc pentru a-şi sluji ambiţia. Deaceea, unul are întotdeauna o dispoziţie defensivă, pe când celălalt una agresivă. In marele războiu însă, energia agresivă a Germanilor a fost paralizată după primul atac, pe când energia defensivă a Francezilor a crescut. Această preponderenţă a unei bărbăţii rău înţelese nu e posibilă decât la un popor care surghiuneşte femeea la bucătărie şi în camera copiilor. Fără preponderenţa femeii în Franţa, spiritul pacific al acestei naşiuni ar fi fost desigur mai slab.

Francezul iubeşte pisica, ce-şi duce singuratică viaţa ei interesantă şi, întocmai ca stăpânul ei, nu primeşte să fie stăpânită. Germanul iubeşte câinele poliţist, care întocmai ca stăpânul său, întreabă cu o privire supusă, asupra cărui duşman trebue să se năpustească.

Cum s'ar putea stabili o înţelegere, când sportul naţional la unii este pescuitul cu undiţa, joc liniştit şi singuratic, iar la alţii jocul de popici, care se joacă sgomotos în societate?

Dumnezeu însă a condamnat aceste două popoare să trăiască, unul alături de altul, timp de veacuri cu un hotar de câteva sute de kilometri.

Germanii spun că Francezii au înapoi punctele culminante ale istoriei lor. Ei gândesc că, în ceeace-i priveşte pe ei înşişi, sunt abia la actul al doilea, pe când Francezii au ajuns la al patrulea. Există un adevăr în această afirmare. Aci trebue să căutăm pricinile neînţelegerilor şi nu la Strassburg, nici în minereurile de fier. Numai astfel se explică incompatibilitatea adâncă a acestor doi vecini şi a caracterelor lor.

(In româneşte de I. ŞERBAN)

Adevĕrul
LITERAR şi ARTISTIC

Căminul părintesc

de JANE DOE

Având nevoie de ţigarete mă scobor din camera mea de lucru, în odaia de primire. Mă opresc însă în prag, privind cu durere la paharul cu lapte de pe luciul satinat al preţioasei mesuţe din Finlanda, la farfuria cu resturi de pesmet de pe radio, la fărimiturile depe covor şi la sacul cu caramele atârnat de cheia pianului.

In aceiaşi clipă aud un glas tânăr şi tăios eşind din fundul unui fotoliu:

— „Mamă, te rog, închide uşa ceia".

— „Netta!" o implor eu, „de câte ori nu te-am rugat să nu-mi schimbi odaia de primire într'o sală destrăbălată de bar?"

— „O! cel puţin de un milion de ori drăguliţa mea".

„Dar, te rog, închide uşa ceia! Ai un talent deosebit să faci nelocuibilă camera în care intri".

Lovitura nimerise locul senzibil.

— „Asta îmi place! Mai ales că vine de la tine, care poţi răsturna într'o clipă casa întreagă, făcând o harababură de unde nu ştii cum să eşi".

Fiica mea, îşi aruncă graţios genunchii îmbrăcaţi în ciorapi de mătase, peste braţul fotoliului, răsturnând tava cu resturile ceaiului şi luând o atitudine resemnată, sună să vină cineva să strângă, adună perinile împrăştiate în jurul ei, pune vre-o cinci ziare în teanc şi-şi vâră sacul cu caramele în coşuleţul cu tricotaje.

— „Ho-me, swe-e-t ho-me", începu ea să cânte cu un sentimentalism sarcastic.

— „Bine, foarte bine! Nu ai decât să-ţi cauţi alt adăpost mai bun" sugerai eu cu gravitate.

— „Ştii bine că aşa ceva nu se poate" răspunse ea cu simplicitate, „poţi provoca curente, dar, mai ales, poţi creia un cămin care să fie unic?"

Mi-a trecut mânia într'o secundă, ba mă şi umflam în pene.

Aceasta e bucuria mea de toate zilele în tovărăşia fiicei mele. Niciodată nu s'au terminat altfel disputele dintre mama, tradiţionala gospodină şi fiica, răstoarnă tot şi nebunatecă, de şi doar ne cunoaştem, eu şi fii-mea corista, de vre-o douăzeci şi unul de ani. Răsul şi bună voia se amestecau în toate, fără să mai vorbesc de politeţa reală şi îngăduinţa una faţă de alta. Dacă mamele ar avea drept lege, în raporturile lor cu copiii, gluma, bună voia, politeţa şi îngăduinţa, multe certuri penibile dintre copii şi mame, aşa cum le vedem în ziua de azi, nu ar avea loc.

Nu se poate ca fiica fiind obişnuită cu astfel de purtări, să nu iea şi ea, fără să-şi dea seamă, aceiaşi atitudine faţă de mamă.

Luai un fotoliu şi băgai mâna în cutia cu ţigări.

— „Cum?! goală!" mă tânguii eu, „nu mi-aş fi închipuit una ca asta. In adevăr, Nette, ai putea să-ţi faci tu provizii de ţigarete pentru cei tovarăşi care îţi vin în vizită. Destul că tot eu îi hrănesc Duminica, fie acasă, fie în afară de casă, în excursii. De fapt sunt foarte bucuroasă să le gătesc gustări abondente şi bune. Mulţi din ei poate nu au asemene gustări de cât odată pe săptămână, când le ofer eu. Dar uite ce e: trebuie să ştii, în interesul tău, că cei mai reuşiţi dintre băeţi consumă adesea câştigul dintr'o muncă grea a mamelor, ca să ofere ţigarete fetelor care îi primesc".

Netta îşi înălţă capul cu mândria celui ce-şi câştigă pâinea.

— „Uiţi că şi puiul îşi are banul său!"

— „Da, dar din cele patru mii pe care le primeşti în fiecare săptămână, în plicul de coristă şi figurantă, mai bine de o mie se duce în fiecare Duminică, plus lumina electrică suplimentară pe care de regulă o uiţi aprinsă în baie, în fiecare noapte, plus cofetăria, fructele tale de fiecare zi şi... enormul ştoc de ţigarete pe care-l consumă invitaţii tăi.." Mă oprii să-mi aprind o ţigaretă pe care o găsisem în cutic cu cărţi de joc.

— „Tocmai pentru ca să-ţi împrospătez memoria, dă-mi voie să-ţi fac o mică socoteală de cele ce-ţi ofer eu pentru o mie de lei pe săptămână pe care mi-i dai. Plătesc telefonul, în afară de taxa de o mie la înscrierea în cartea de telefoane, plătesc radio, cinci ziare pe care le primeşti zilnic, diferite cotizaţii la biblioteci ambulante şi săli de lectură ale revistelor. Plătesc apa ca să ai baie fierbinte la orele trei din noapte, micul dejun dimineaţa în pat şi toate celelalte prânzuri la ora care se întâmplă, aşa după cum cer ocupaţiile tale la teatru.

— „Eşti în relaţii cu cine-ţi place, vii acasă când îţi place şi pleci când îţi place. Nimeni nu te întreabă.

— „Asta pentrucă nu ai a te plânge de purtarea mea, Ma!"

— „Să nu mai îndrăzneşti să-mi zici „Ma", eşti fată mare! Apoi nici nu ţi-am spus că am a mă plânge de tine, ţi-am spus numai aşa, ca să nu umbli cu capul în nori".

— „Ştiu, ştiu, dragă. De aceia ai rămas tu atât de minunat de tânără, pentru că ai mers în pas cu mine, nu m'ai crescut ca pe o sclavă. Şi asta trebuie să te facă fericită.

Vă închipuiţi ce hohote de râs au răsunat ca încheere. Complimentele între mame ***şi fiice sunt încă un obiceiu*** *drăgălaş* ***care se poate cultiva.***

Fetelor le place aceasta încă de când sunt mici şi ştiu să răspundă pe acelaş ton. Eu una nu cunosc plăcere mai mare decât să aud pe copilă spunându-mi lucruri drăgălaşe, despre faţa sau felul meu de a mă înfăţişa.

— „Sunt în adevăr fericită, scumpo" i-am răspuns eu. „Să gospodăresc casa pentru tine, chiar dacă te văd că ai căpătat obiceiuri îngrozitoare, e fantastic de amuzant pentru mine. Şi ar fi tot astfel dacă aş fi avut degetele anchilozate de când ai intrat la şcoala de balet, la şaisprezece ani. De atunci am tot aşteptat că o să-mi zici într'o zi „Mamă", vreau să plec din căminul părintesc şi să trăesc propria mea viaţă. Până acum nu ai spus-o. Acum te întreb deadreptul, vrei oare să spui în curând aşa ceva mamii?"

— „Salariul meu e ridicol, patru mii de lei!... Cum să trăesc cu astfel de venit?!

— „Da, înţeleg, nu poţi trăi numai pe venitul acesta. Coafatul singur te costă cinci-şapte sute pe săptămână, apoi ora de canto, de muzică modernă, spălatul rufelor, curăţitul hainelor etc... Dar presupunem că ai căpăta zece mii pe săptămână...

— „Tot n'aş pleca de la mama. Inţelegi că-mi iubesc căminul mai mult decât orice alt loc pe lume. Am atât bun simţ să-mi dau seama că e tot ce am mai bun pe lume. Nici o problemă cu servitoarele! Nici răspundere, nici pagube! Aceasta îmi îngăduie să mă ocup de profesia mea, să-mi concentrez toate gândurile în ***jurul carierii***, *la formarea vocii, a* ***jocului de*** *scenă. Sunt plină de noroc!* ***Şi îmi*** *dau seama!...*

— „Altă ceva, mamă, un apartament pentru o fetişcană ca mine, pe seama mea, nu e ceia ce se potriveşte mai bine! Inţeleg dacă aş avea trei zeci de ani sau aproape şi aş voi să mă mărit. Vezi tu, am băgat de seamă, că prietenii mei, chiar cei mai buni, caută să profite de împrejurări cu fetele... Gândesc uneori la unele lucruri... Am repulzie şi ură pentru asemenea lucruri..."

Se întunecase şi fetiţa mea nu-mi putea vedea ochii. Desigur că-mi eşiseră din cap, atât eram de surprinsă şi de plină de duios interes pentru vorbele ei. Draga mea fetiţă, atât de zvăpăiată în aparenţă şi atât de „după moda veche" în fundul sufletului!

— „O fată se prezintă mai bine în faţa lumii, când şade acasă la părinţi" continuă Netta. „Chiar când nu are un cămin atât de drăguţ ca al meu şi nu se bucură de libertatea mea.

Cele ce se consideră nefericite şi se plâng de tirania mamelor, încă o recunosc în sufletul lor. Mai ales, dacă, măritându-se au găsit o soacră şi mai acră decât mama lor despotă. O mamă ori cum ar fi ea, nu se poate să nu-şi iubească fata.

Gongul răsună în casă vestind cina. Erau orele şase, ore la care cinează fetele care merg la repetiţii, la teatru.

Pe când fetiţa mea zbura pe scări să se spele pe mâni, eu descoperii trei ace împunse în speteaza fotoliului, patru ziare mototolite şi aruncate în toate părţile şi le privii pe gânduri.

— „Dar ce-ar fi căminul meu fără fiinţa ei vie, caldă şi de-o zăpăceală atât de fantastică?!

Dar nu-mi fac iluzii, — ştiu că totul va dura numai până ce, într'o zi, se va găsi unul care să mă facă soacră.

din englezeşte de Is. Sd.

PODUL CAROL AL IV-lea DIN PRAGA

Un fel de realism

Din când în când, după o perioadă mai lungă sau mai scurtă, care nu este deobicei în funcţie de persoanele ambiţii-artiştii unei epoci îi părăsesc temele favorite începând exploatarea unor noui zone de viaţă. Deodată, ceeace părea plin de farmec indicibil, plictiseşte; ceeace părea singular se arată a fi doar melodramatic; ceeace încântă prin noutate, oboseşte pur şi simplu.

Literatorul înţelege, evident când este mai sensibil la seismele vremii, că publicul nu-l mai urmăreşte—sau cel puţin, publicul de calitate. O panică, din ce în ce mai uşor perceptibilă, îl cuprinde ; panica specifică celor cari nu vor să fie părăsiţi de timpul lor, care simt că a fi contemporan este adesea lucru greu. Frazele li se par seci, eroii fictivi, dramele uzate. Şi poetul şi pictorul resimt de-altfel această panică, eşită din distonarea operii lor cu preocupările majore ale timpului.

Se vede atunci cu claritate că deşi există probleme mari asemănătoare pentru toţi oamenii, fiecare epocă le pune altfel. E nuanţa sau soluţia care lipseşte şi care inspăimântă pe acel ce declamă un poem patriotic într'un moment solemn sau pe sculptorul proslăvind un subiect venerabil în bronz, dar de care totuşi mulţimea se îndepărtează, cu privirea nemulţumită sau obosită.

Şi atunci, când procedeele tehnice cele mai savante nu mai au efecte certe, când temele cele mai dramatice nu mai sgudue, când metaforele sau culorile cele mai vii nu mai uimesc — unii artişti înţeleg că pentru a nu rămâne închişi în manual sau oficialitate, este nevoe să privească din nou viaţa.

In aceste momente de epuizare, autor şi public au din nou în conştiinţă acest primordial adevăr: că la izvoarele oricărei arte noi sunt în viaţă; că graţie unor doze masive de viaţă, luate la timp, arta poate crede doar o clipă, în autonomia ei faţă de viaţă, dar că această iluzorie clipă nu poate fi prelungită.

Este ceeace se întâmplă cu regularitate aproape ciclică în artă şi este ceeace s'a întâmplat pentru ultima oară în ultimii ani.

Au simţit artiştii timpului nostru că arta nu mai putea trăi în cadrele ei vechi, că munca lor era din ce în ce mai asemănătoare cu aceea a unei maşini lucrând în vid, că ei încetau treptat de a interesa, că admiraţia se transformase în indulgenţă.

Şi pentrucă se ştie sau se crede că arta este domeniul libertăţii totale, că artistul mare îşi poate stăpâni opera cu tenacitate, că a cunoaşte tehnici multe sau multă istorie literară poate asigura creaţia, artiştii au început să lucreze altfel şi în bună parte s'au îndreptat către viaţă.

Şi cum se mai ştie, că, în ultimă instanţă, întoarcerea la viaţă se numeşte realism a apărut o serie de artişti realişti.

Dar realismul presupune şi alţi factori, care adesea au lipsit. Căci s'a întâmplat un curios fenomen artistic : au existat autori (şi ei există încă), cu prolifice tendinţe dealtfel, cari au vrut să se apropie de viaţă cu vechea lor structură sau cu instrumentele utilizate până atunci.

Acest paradox a fost ilustrat prin întoarcerea artei la stadiul ei cel mai primejdios, fiindcă el este cel mai apropiat de inutilitatea ei: descrierea. O bună parte din artiştii timpului nostru au redus arta la stadiul ei descriptiv, aş spune, cu un termen tehnic aproape de viziunea ideografică, aşa cum operează copiii sau primitivii : văd şi spun.

Intr'adevăr, în absenţa unui nou orizont, scriitorii au utilizat metoda inductivă a observaţiei. Ei observă, descriu cu deamănuntul, într'un cuvânt : reproduc.

Astfel se şi explică succesul deosebit pe care îl obţin procedeele proustiene sau joyciene.

Procedeul lui Proust de a ţine sub reflector un amănunt până la epuizare prin reducerea continuă a cercului luminos, precum şi metoda poetului irlandez, constând din redarea graficului exact al fluxului constiinţei, au căzut astăzi în patrimoniul public.

Cine vrea şi cine nu vrea descrie, crezând că astfel va răspunde necesităţii încă obscure pentru unii de a pune din nou, dacă se poate, arta în concordanţă cu timpul său.

Dar se uită, în general, că forţa psihologică a operii lui Proust nu vine dela descriere: ci că descrierea este pusă în slujba unei viziuni a lumii şi că graţie acesteia expertiza lui este atât de tulburătoare, după cum se pierde din vedere că afirmaţia lui Joyce este o butadă şi că în fond prin mintea eroului său nu trec gândurile din douăzeci şi patru de ore, ci lunga experienţă a unui Ulisse.

Deaceea poezia descriptivă, analiza meticuloasă fotografică, filmul documentar sunt doar materiale brute, care nu se pot reclama decât parţial dela un nou realism şi, în general, dela artă. Deaceea atâtea romane ale timpului nostru sunt doar cronici, monotone şi cu nimic pline de viaţă iar atâtea piese de teatru, cu pretenţia observării vieţii, sunt plicticoase exerciţii pedagogice.

Arta se regenerează prin realism. Dar realism însemnează înainte de toate privirea pieţii cu alţi ochi, cu ochii timpului. Când această primă dată există, restul este accesoriu. Un artist poate reedita viaţa în opera sa, altul poate inventa. Balzac observă, Flaubert inventă: amândoi sunt realişti şi amândoi sunt mari. Daudet observă aproape exclusiv, deasemeni Barbusse sau atâţia romancieri de bună voinţă ai epocii noastre: ei sunt plicticoşi, lipsiţi de vulcanica forţă artistică a unui Stendhal sau Thomas Mann, care n'au notat poate atât, care au înregistrat mai puţin, dar care au *văzut* mai mult, dintr'o singură privire sintetică.

Acestea trebue spuse, în momentul când începe să ia amploare o artă a amănuntului. Detaliul nu poate trăi automat şi artiştii cari vor înţelege că arta este reconstrucţie, graţie unor cunoştinţe psihologice şi tehnice ale timpului lor, şi că ea nu este nici fotografie, nici proces-verbal, nici inventar, sunt de pe-acum destinaţi eliminării.

Este evident că tot artistul are şansele sale şi posibilităţile sale inextensibile la infinit. Dar să se ştie cel puţin, că simpla copie a vieţii nu este artă, şi aceste veleităţi pot fi încurajate poate din punct de vedere moral, dar în nici un caz din punct de vedere artistic, — o ciudăţenie a lumii noastre fiind aceea că nicăeri ca în artă bunăvoinţa să fie mai puţin resplătită.

D. TROST

IMPRIMERIILE „ADEVERUL" S. A. BUCUREŞTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

DIRECTOR: M SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r. BUCUREȘTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov

Plata taxelor poștale în numerar conform aprobării Direcției Generale P. T. T., No. 137.382/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 931 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 9 Octombrie 1938

Adevĕrul

LITERAR ȘI ARTISTIC

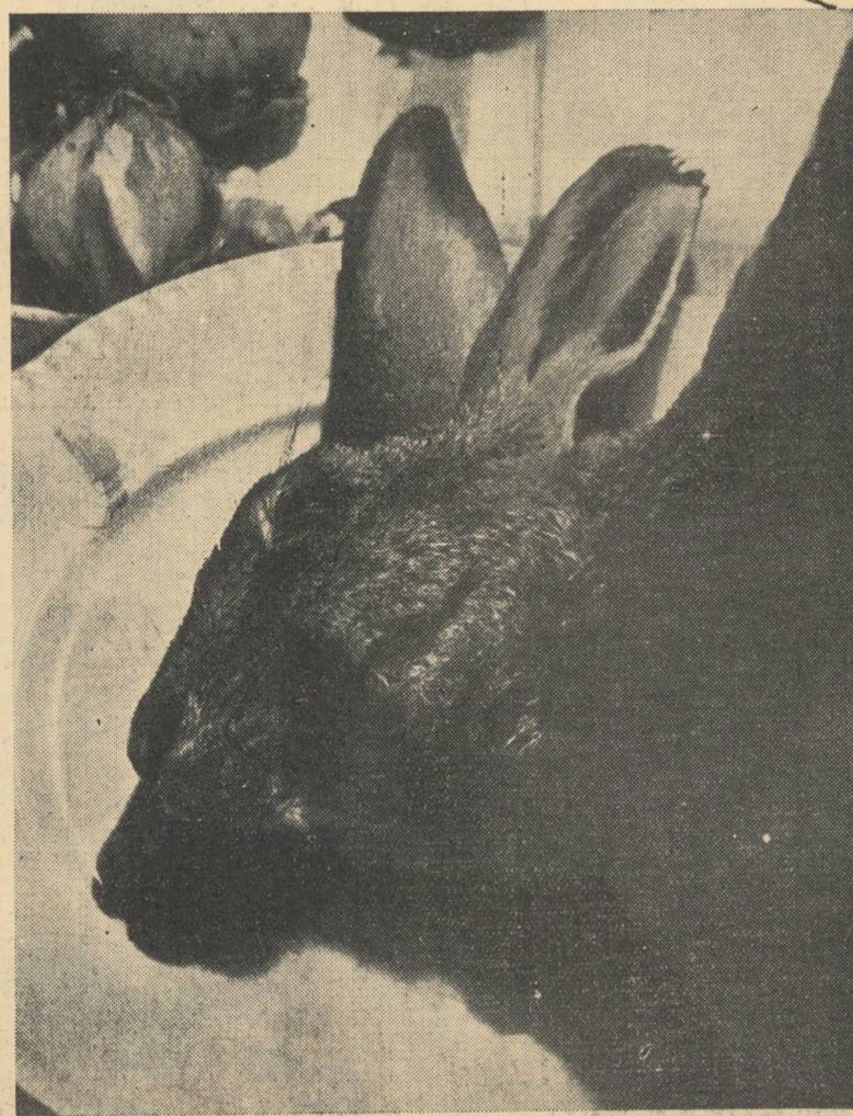
IN ACEST NUMĂR COLABOREAZĂ:

St. Antim, Al. T. Stamatiad, G. Călinescu, M. D. Ioanid, Iz. Sadoveanu, N. Papatanasiu, Tache Soroceanu, Gh. Nenișor, I. Șerban, Ștefan Tita, D. Trost, M. Pricopie și alții.

OCTOMBRIE

FEMEIA MODERNĂ

de IZ. SADOVEANU

De la războiu încoace, caracterul, puterea și poziția femeii în lume au marcat o însemnată scădere, pretutindeni. In Franța s'a mai agitat, e drept, chestiunea drepturilor femeilor. Dar în Rusia femeile, de curând emancipate, nu au decât o parte neînsemnată în politică și nu s'au ridicat la situații înalte, așa precum se aștepta. In țările fasciste ele au fost trimise brutal spre misiunea lor adevărată de „mame ale rasselor", până ce nevoia unui efort comun împotriva catastrofei războiului le-au chemat alăturea de bărbați prin ordin de mobilizare.

Fără să mai vorbim de noi, putem constata că și în Anglia democratică, unde li s'au dat toate drepturile, ele au ales rolul de podoabe ale vieții bărbatului, un simplu ecou al plăcerilor lor!...

Se zice că ar fi la numărătoare câte două femei pentru un bărbat, dar în țara aceasta unde femeile au drept de vot egal cu bărbații, nu există absolut nici o legislație în care să domine o părere femenină. Deci, cu toate că numărul este superior, ele nu au greutatea corespunzătoare în balanța orientării politicii Marei Britanii.

Lupta lor pentru drepturi care stârnea furia unora, dar le câștigase și admirația, încrederea multora, s'a potolit până la stingere. Glasul lor în lupta pentru pace s'a micșorat pe zi ce trecea. Pacifismul femenin a fost în timpul din urmă ca neexistent. Ele au adoptat chiar în această țară a democrației și a libertății în mod tacit porunca statelor totalitare de a nu fi decât simple „mame ale rassei". Insăși Lady Layton, solul pacifismului în lumea întreagă, delegata parlamentului în acțiunea internațională a „Reuniunei Universale pentru Pace" (R.U.P.), și care a fost și la noi în propagandă. Avea ea însăși șapte copii...

Bine înțeles că în țările în care progresul technicii și al mașinismului a adus ușurări efective în gospodărie, munca în cămin este mult mai ușoară decât înainte și mama, oricâți copii ar avea, este mult mai liberă economicește decât în celelalte țări. Dar femeile engleze, de pildă, nu profită de libertatea lor pentru a se ocupa de alte probleme și a contribui la soluționarea lor și nici măcar nu sunt gospodine, în înțelesul bun al cuvântului, ca bunicile lor. Ocupația lor principală rămâne petrecerea acolo ca și la noi.

(Urmare în pag. II-a)

OAMENI și FAPTE

Septembrie 1938

S'a vorbit cu drept cuvânt de zile istorice.

Fără a mai avea nevoe de perspectiva istorică — singura care poate da înțelesul exact al evenimentelor — se poate afirma că zilele acestea nu-și găsesc asemănare în trecutul lumii. Un continent întreg răscolit, oști de milioane de oameni gata să se arunce unele asupra altora cu

D. EDEN

hotărîrea de-a se extermina, o adâncă zdruncinare a economiei și o și mai primejdioasă tulburare a sufletelor, iată spectacolul pe care Europa l'a oferit Istoriei în luna Septembrie 1938.

Câteva ceasuri ne mai despărțeau de măcelul ce se vestea amenințător la orizontul însângerat al lumii, când oamenii de stat puși în fața nouilor răspunderi, au izbutit, cu dureroase jertfe, să împiedice catastrofa. Jertfele acestea se cunosc astăzi.

Simpatia lumii se îndreaptă, cum a spus d. Eden în Camera Comunelor, către Cehoslovcia. Admirabilei sale resemnări în fața unui destin vitreg, i se datorește pacea de astăzi, care oricât de precară ar fi e preferabilă unui războiu... Cehoslovacia răstignită pe altarul păcii, găsește de pe-acum ajutorul marilor puteri spre a-și putea reface existența zdruncinată și spre a-și continua misiunea istorică. Răspunzând criticelor îndreptățite ale opoziției, d. Chamberlain ca și d. Hoare au afirmat că guvernul britanic va pune la dispoziția Cehoslovaciei treizeci de milioane lire — (douăzeci și cinci de miliarde de lei) iar în ceeace privește securitatea ei, Anglia, Franța și Rusia i-o vor garanta. Este de dorit ca Germania care prin glasul șefului său a afirmat solemn că nu mai are alte revendicări teritoriale în Europa, să înceapă să colaboreze efectiv la construirea unei păci durabile. Prima dovadă a sincerității Reichului trebue să fie participarea guvernului german la actul de garanție ce va consfinți nouile hotare ale Cehoslovaciei.

Pacea care ne trebue

Recunoscând dela început că pacea rămâne bunul suprem al omenirii, bărbații de stat cari s'au întrunit la München au izbutit să înlăture coșmarul războiului. Acum, trebue să urmeze pacea, așa cum a statornicit-o dreptul și așa cum a sfințit-o sângele vărsat.

Dacă toată lumea e de acord că pacea să nu mai fie plătită cu sânge nu înseamnă însă că prețul ei ar putea fi mereu sacrificarea integrității statelor dornice de pace.

Această hotărîre se desprinde din desbaterea ce-a avut loc în Camera Comunelor și din declarațiile ce s'au făcut în Parlamentul francez.

Pace fără tribut, iată lozinca tuturor popoarelor care iubesc pacea adevărată.

Miliarde

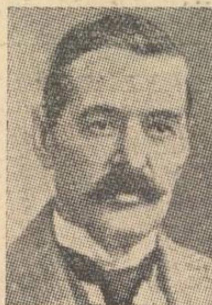
Nu s'au încheiat încă toate socotelile spre a se ști exact cât a costat mobilizarea țărilor în criza gravă prin care am trecut. E greu, de pildă, să se știe cât au costat pregătirile Rusiei sovietice, ale Italiei sau ale altor țări. Postul de radio Roma a difuzat o știre din Londra, după care numai mobilizarea engleză a costat câteva miliarde! Mobilizarea germană a fost apreciată la 150 de milioane de franci pe zi, iar cea franceză trebue să se fi apropiat de acestă cifră.

Miliarde!

Pacea însă merită acest preț exorbitant. Să nu se uite afirmația d-lui Duff Cooper, fostul lord al amiralității britanice: mobilizarea flotei engleze urmată după măsurile militare ale Franței, a avut rolul hotărîtor în tratativele dela München.

Numai aceste mobilizări — și repulsia poporului italian față de un războiu împotriva Franței — au hotărît pe șeful germanilor să facă unele concesiuni, deși declarase în ajun că memoriul dela Godesberg reprezintă ultimul cuvânt al Germaniei.

D. Chamberlain însuși a recunoscut că înțelegerea dela München nu e perfectă din punct de vedere al Dreptului — dar această înțelegere reprezintă singurul com-

D. CHAMBERLAIN

promis ce era cu putință față de situația amenințătoare la cari se ajunsese.

Se pare că opinia publică engleză, fără să conteste meritele primului ministru în opera realizată, simte totuși că pacea dela München nu e aceea pe care o dorea poporul englez. In afară de răsunătoarea demisie a d-lui Cooper, primul lord al Amiralității care a afirmat în Camera Comunelor că „poporul englez se simte umilit", în afară de critica pe care au făcut-o pactului münchenez d-nii Atlee, Sinclair și Eden, se desenează un curent puternic de opinie care cere stăvilirea concesiunilor.

Astfel, presa londoneză a publicat un apel către națiunea britanică, semnat de cele mai de seamă nume ale politicei și culturei — apel în care poporul englez e invitat să nu uite în mijlocul primei impresii de ușurare determinată de înlăturarea războiului, prețul cu care a fost plătită această destindere și cât anume riscă să mai coste în viitor". Apelul amintește „presiunea intolerabilă la care a fost supusă Cehoslovacia, sacrificiile cerute acestei țări și sporirea forței Reichului". Printre semnatari, amintim: lordul Cecil of Chelwood, Harold Nicolson, Av. Alexander, Hugues Wels, Wickham Steed, Philip Noel Baker, Mis Eleanor Rathbone, etc.

Ratificări

Camera franceză a ratificat înțelegerea dela München, consimțind să amâne desbaterea în jurul politicii externe a Franței. D. Daladier iese întărit. Poziția sa e la adăpostul oricăror surprize, ca și a d-lui Chamberlain dealtminteri. Dar pare în afară de orice îndoială, că poziția d-lor Daladier și Chamberlain atârnă numai de d. Hitler. Dacă șeful Reichului nu va încerca după câteva luni să obțină o nouă victorie, formulând pretențiuni, dacă va da dovezi de voință pacifică, atunci poziția d-lor Chamberlain și Daladier rămâne puternică.

Altminteri, conducerea Marei Britanii și a Franței vor trece pe alte mâini...

Echilibrul european

Germania se apropie de optzeci de milioane de locuitori, în vreme ce Franța a rămas la patruzeci și unu de milioane. E adevărat că imperiul colonial francez face din Franța o țară cu o sută de milioane de locuitori, dar acest imperiu e răspândit pe trei continente în vreme ce Reichul stă la frontierele franceze cu o forță de două ori mai mare. Necesitatea alianțelor franceze se impune deci, ca un imperativ vital pentru guvernul din Paris, oricare ar fi acest guvern.

Cum înțelegerea cu Anglia s'a do-

D. DALADIER

vedit că nu poate ajunge deocamdată până la o alianță militară cu țeluri defensive precise, iar apropierea de Italia chiar dacă va aduce o slăbire a axei Berlin-Roma nu va putea da Franței securitatea deplină, pare probabil că pactul franco-sovietic, sdruncinat de pe urma ultimelor evenimente, va fi întărit.

Afară bineînțeles de cazul în care d. Stalin va crede că acest pact nu aduce foloase Rusiei și ca atare Moscova va inaugura o nouă politică, trecând peste tot ce o desparte ca ideologie de alte puteri care i-au făcut propuneri concrete.

Se știe acum că mareșalul Tuhacevski a fost suprimat tocmai pentrucă lucra în vederea unei alianțe cu Germania și Japonia, socotind că aceste țări reprezintă o primejdie mai mică pentru Rusia decât Marea Britanie...

ACORDUL DELA MUENCHEN

de ST. ANTIM

Criza, ultima criză, criza iscată în chestia sudeților a fost rezolvată la München. Reprezentanții celor patru mari puteri apusene au căzut de acord ca Germania să ocupe imediat teritoriile locuite exclusiv de sudeți și organizarea unui plebiscit în regiunile unde populația sudetă e în majoritate. Polonia a obținut teritoriul Teschen, iar cu Ungaria tratativele sunt în curs și probabil că va obține și ea satisfacție. Cehoslovacia ajungând în situația în care a adus-o aranjamentul dela München a ținut să lichideze complect problema minorităților ca să aibă liniște cel puțin pentru viitor.

Sacrificiile Cehoslovaciei au salvat încă odată pacea lumii. Intrebarea e, pentru câtă vreme? Dela războiu încoace, crizele de acest fel au devenit intermitente în Europa. Germania își ia singură sau cere mereu câte ceva, și până în prezent a obținut totul. Cu așa preț, pacea a fost menținută pe Continentul nostru. Dar dacă mâine Germania formulează o cerere ce nu i se poate admite? In cazul acesta, războiul va deveni inevitabil.

Socoteala aceasta și-au făcut-o și reprezentantul Angliei ca și cel al Franței. Deaceia au obținut, din partea cancelarului, o declarație scrisă, prin care se angajează să nu mai formuleze pe viitor cereri noui în Europa. Asemenea declarațiuni, le-a mai făcut cancelarul și în trecut, totuși a anexat Austria, iar acum în urmă a obținut teritoriile locuite de sudeți. „Surprizele" au continuat dar și e nevoie de ele căci pe baza lor se menține regimul național-socialist în Germania.

Ba ceva mai mult, bănuim că de data aceasta ne aflăm în ajunul unor „surprize" serioase ca în trecut. E vorba ca cele patru mari puteri apusene să convoace un congres în vederea reglementării situației generale în Europa. Aceasta este o veche dorință a Italiei, care nu s'a putut însă realiza atunci pentrucă tratatele erau încă în vigoare. Azi însă, când tratatele de pace sunt ca și inexistente, un pact în patru are toate șansele de izbândă, mai cu seamă că Europa este oarecum lipsită în momentul de față de un statut juridic valabil.

Experiența trecutului ne învață ce înseamnează un congres al marilor puteri. Socoteala o vor plăti până în cele din urmă micile State.

(Urmare în pagina II-a)

HUMOR

Legalitate.

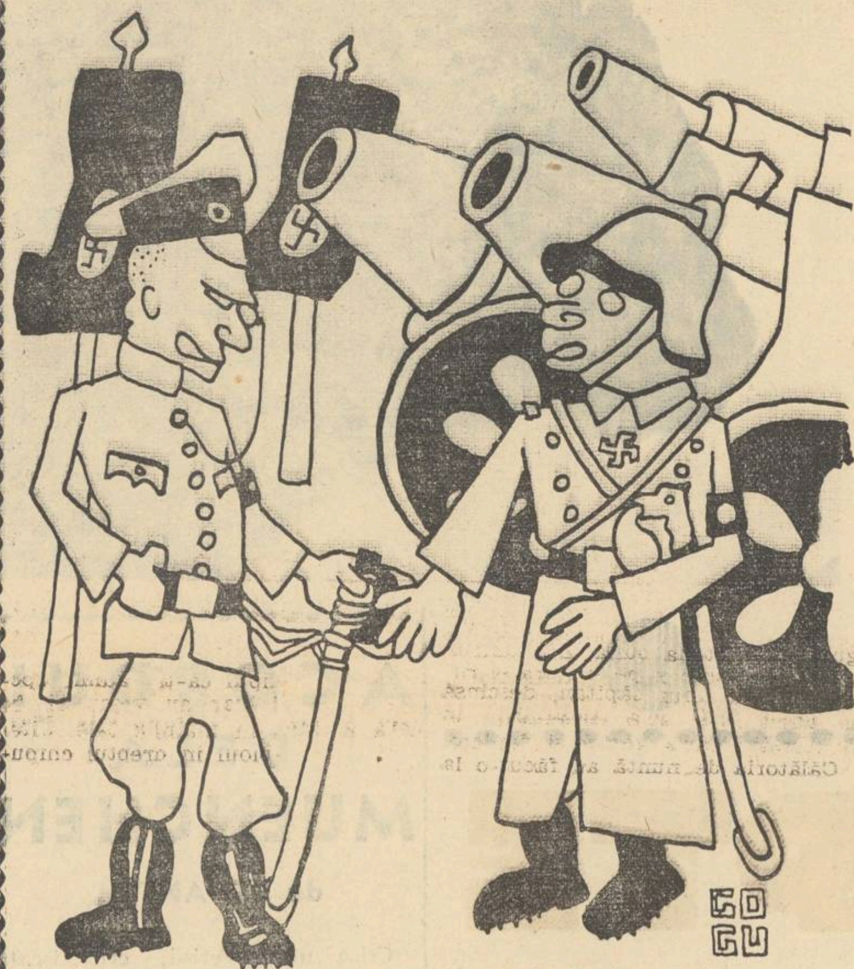
— ..și te previn cinstit; orice gest inamical din parte-ți va provoca imediat ruperea relațiilor diplomatice.

— Oprește, oprește! Ai omorît primul tău epure.

— Ei, acum ce mai spui, dragă ?...

Logică.

— Și să nu uităm istoria care ni-i arată pe cehi de trei ori năvălitori în Germania.

— Ar trebui imediat un vast program de înarmare.

— Ajutooor!... nu vezi că mă asasinează ?

— Cum vrei să văd dacă mi-te așezi în față ?

Pompierul :

— ..r fi trebuit să fac două drumuri !...

Femeia modernă

(Urmare din pagina I-a)

Bărbatul pleacă după treburi de dimineață, chiar când e bogat sau mai ales când e bogat, căci bogăția acolo este mai ales muncă și luptă. Femeia are grijă desigur să dea porunci. dar cea mai mare parte dintre gospodine cumpără mâncare gata preparată și-și petrece toată dimineața la oglindă, cu coafeza sau manicureza, ascultând radio. Dacă are ajutor în ținerea gospodăriei dela mașini, mașina de curățit praful, împletituri admirabile în magazine, tot ce dorește în cofetării și magazine de coloniale, are și amuzamente mecanice. Matineuri la teatru, după amiază la cinema, seara măcar radio, dacă nu operă, operetă cabaret..

Se zice că ele încurajează artele și literatura. Poate în alte țări... La noi e drept vizitează expozițiile, dar nici măcar nu îndeamnă pe soții lor, oricât de bogați ar fi, să cumpere tablouri. Cumpără unele cărți de literatură, dar nu citesc decât cel mult romane polițiste și încă.. Odinioară femeile din Capitală ca și din provincie erau publicul cel mai numeros pe care conta autorul și librarul. Acum?!.. Dacă nu ar fi cărțile didactice nici nu ar mai exista librării.. Gustul acesta sigur al femeii de altă dată în artă și literatură s'a pierdut, pentrucă dacă Radio și Cinematograful au sporit circulația culturii, ziarele și revistele s'au ruinat. Gustul femeei mijlocii, chiar dacă ea a trecut prin universitate, s'a deformat prin artificialul banal al unei culturi fără valoare, cu care se amuză la orice oră din zi și din noapte.

Cinematograful, pe care-l iubesc atât de mult, are o mare influență asupra lor. Prin felul lor de a fi crescute, fetele din clasele mijlocii și de sus, nu au nici o idee despre realitatea vieții. In filmele cele mai tragice, ea își vede confirmate iluziile cele mai deșarte și concepțiile cele mai depărtate de real. Cum să pătrundă până la sufletul lor grozăvia luptei pentru trai, amenințările războiului de mâine, necesitatea efortului și a muncii, când eroinele de la cinema ies din luptele și scenele cele mai violente fără a avea măcar o buclă desfăcută din artistica și complicata lor coafură?!.

Visul fetițelor din aceste clase, cu experiența de la cinema, la care să adaogă acea a romanelor de cinci lei intră în grozava luptă pentru viață.

Idealul fetelor de măritat ca și al fetelor ce iau o slujbă la un birou sau la stat, e să-și aleagă tipul de vedetă care cred că li se potrivește mai bine și, astfel deghizat să pândească omul bogat, care ar putea să le scutească de orice grijă și orice muncă, pentru ca să se arunce asupra lui, cu toate seducțiunile căpătate din asemenea experiență și... să-l cucerească.

Această fantastică lipsă de simț și experiență a realității la femei, le face să încapă în încurcături ce pot deveni calamități și tragedii pentru viața lor.

O fetiță de treisprezece ani, foarte frumușică și dotată pentru pictură, studiind într'o zi figurele lui Carpeaux, zise: „M'am coafat întocmai ca figura ce reprezintă dansul și cred că voi fi o femee foarte rea. Voi trece peste cadavrul alteia ca să-mi cuceresc norocul"! In realitate era ființa cea mai dulce, mai nevinovată și mai candidă ce se poate imagina. Dar iată la ce falsificare a naturii duce educația cinematografului și a literaturii eftine, a „ceaiurilor numai între tineret", în care, fără nici o educație prealabilă alta de cât aceasta, el este lăsat în prada instinctelor ce fierb atât de amestecat și turbure în adolescență!

Bărbații ori câte rivalități sunt în lupta pentru viață, se pot întâlni și petrece sincer între ei. Femeile nu se pot întâlni fără a se critica unele pe altele și a-și trimite săgeți înveninate.

Se înțelege, sunt multe femei care fac excepție și pot trezi admirația noastră prin viața, purtarea, devotamentul, inteligența și talentul lor, iar altele duc o luptă și fac o muncă ce nu poate inspira decât respect. Noi vorbim aci, însă, de tipuri obișnuite care caută să învingă prin aparența lor exterioară și să-și creeze prin coafură, haine și lux, o personalitate pe care nu o au. Pentru acestea „haina e armament și moda strategie". O fată care nu știe să piardă un ou, este încântată când știe să-și aleagă îmbrăcămintea și să aibă succesul de a fi cea „mai bine" la un ceaiu sau la un bal. Și atunci știind că nu poate avea „efect" dacă apare de mai multe ori în aceiași rochie, va căuta cu ori ce preț să aibă alta mai strălucită pentru apariția ei următoare în saloane și tot astfel... până unde?!

In țările mari, Marea Britanie, America, asemenea întreceri se petrec numai în cercurile unde oamenii au mulți bani de dat pe gârlă — La ce se poate ajunge însă într'o țară ca a noastră unde bogăția e, adeseori, numai aparentă și se reazimă pe acrobație sau pe... escrocherie?!..

Vina nu este numai a femeilor, ci și a bărbaților, care le încurajează, adică a atmosferei și concepțiilor în care trăește lumea de azi.

Toți trăim și am trăit în convingerea că civilizația și-a atins apogeul și că Războiul cel mare a fost cel din urmă. Ne-am legănat cu iluzii și continuăm.. Spiritul brutal german a fost înfrânt, Liga Națiunilor va judeca procesele dintre Națiuni ca tribunale pe acele dintre indivizi, progresele științei ne vor ajuta să creștem copii sănătoși ori care ar fi moștenirea lor, tot știința ne va orienta spre cariera cea mai potrivită și va rezolva problema șomeurilor, asigurările vor stabili o situație materială garantată, pe bazele științii se schimbă și legile divorțului și educația copiilor, chiar dacă bărbații mai murmură și se arată îngrijorați, femeile nu vor să vadă decât partea bună. Petrec, își iau vacanța la munte și la mare, călătoresc în grupuri vesele fără grijă de vulcanul de sub picioare, care clocotește și izbucnește pe ici pe colo. Le încântă galeriile de artă, peisagiile splendide, ele vor să participe la perfecțiunea civilizației și toate grjele zilei de mâne sunt lăsate pe seama vrăjitoarei numită știința, adică la întâmplare și noroc.

Nimeni nu vrea să știe cât de grozave sunt vremurile pentru sute de mii și milioane de oameni muritori de foame în timp de pace, supuși la torturi de o sălbătăcie neînchipuită în războiu, care poate deveni și soarta noastră dintr'o clipă în alta. Este ceva putred care amenință la fiecare pas, iar situația femeii este poate pilda cea mai evidentă.

Trecută prin Universitate, femeia are prea puține șanse de a-și câștiga pâinea și să ajungă la situații prin diploma lor. Fetele sunt crescute departe de realitate în toată viața lor. Școala le absoarbe până la adolescentă toată energia, nu știu cu câtă greutate și chibzuială sunt procurate de părinți mijloacele pentru traiul omenesc, pentru educația și petrecerile lor... Știu algebra, dar nu cunosc ceia ce se chiamă un buget, fac multe marșuri, exerciții, excursii, parade și sporturi, iar mama face eforturi și sacrificii neînchipuite pentru ca în viața lor atât de plină de tot felul de ocupații și programe, să nu mai introducă alte preocupări, ce ar fi un efort peste măsură de suportat, picătura pentru paharul plin. Indopate astfel cu cunoștiinți de tot felul, ele sunt apoi aruncate în vâltoarea unei vieți pentru care nu au fost pregătiți.

IZABELA SADOVEANU

Acordul dela Muenchen

(Urmare din Pag. I-a)

Se pregătește dar o eră de noui nedreptăți și de noui nemulțumiri și visata și trebuitoarea liniște nu se va întrona pe Continentul nostru. Adevărul e că Europa a îmbătrânit și a sărăcit; războiul mondial a sleit-o de puteri și a golit-o de bogății. Când Asia a ajuns într'o situație asemănătoare, războaiele au început și declinul a venit. Europa e amenințată de o soartă la fel. Continentele își au viața și vârsta lor. Dela bătălia dela Maraton, de când civilizația a pășit cu Greci pe Continentul nostru și de când se poate socoti începutul egemoniei Europei în lume, au trecut două milenii și jumătate. In acest lung răstimp, Continentul nostru a stat în fruntea omenirii. El e azi obosit și nu mai poate suporta un al doilea război ca cel mondial.

Așa se explică abdicarea dela München și acelea, care de sigur că vor urma.

ȘT. ANTIM

DIN ȚARA SOARELUI

Traduceri din poezia japoneză

MICILE BĂRCI

Plouă potop:
Micile bărci
Și-au pierdut capul.

INTREBARE

Ce-au să spună oare,
Văzând pe nisip
Urma pașilor noștri?

VÂNTUL DE TOAMNĂ

Vântul de toamnă suflă
Printre frunzele moarte,
Ca și tristeța prin sufletul meu.

EROII

Sub valuri de iarbă,
Acei ce-au luptat,
Acuma, visează.

UNEI RÂNDUNICI

Mică rândunică,
Nu-mi uita casa,
Când te vei întoarce.

AL. T. STAMATIAD

UNDE BAT VÂNTURILE

INCEPEA să se întunece în odaie. Afară, peste crengi desfrunzite, ploua mărunt, ploaie de toamnă.

— Dece nu-mi spui, Anușa? Te cunosc de două săptămâni și nu știu nimic despre tine.

Cum o sâcâie băiatul ăsta frumos și dulce! Na,, o să-i spună, ca orice fată de teapa ei, și pe urmă adio! Ei, dacă-o lăsa-o, treaba lui!

— Știu eu ce vrei tu, Petruț... Vrei să știi cum m'am întâlnit cu Vlodia și ce e cu individul ăsta al meu. Iți spui drept că nici eu nu prea știu bine ce vânt l-a adus acasă la,noi în Chișinău. Eu eram prin clasa a cincea liceală, când ne-a venit în casă, adus de tata. Era pictor — spunea că era angajat să zugrăvească niște biserici. Picta frumos. Uite colo, portretul meu făcut de el acum patru ani. Să știi că are lucruri bune, pe care le vinde și el cum dă Dumnezeu. Când l-am văzut întâiu, nu mi-a plăcut deloc. Avea o privire — nu știu cum să-ți spun — niște ochi albaștri, și rotunzi care mă străpungeau, deși se uita foarte rar la mine... nu-mi dădea nicio atenție. Când îl vedeam apărând cu pasul rar, cu umerii lați și spatele boltit și niște brațe lungi pe care le simțeam tari, mi-era parcă frică de el. Și avea și un păr cânepiu și aspru — ce nu pot să sufăr eu la un bărbat. Nu-mi plăcea tipul ăsta deloc. Totuși când râdea, parc'ar fi fost un copil, așa se însenina și se îmbuna. Pentrucă îmi plăcea cum râde — deși râdea rar — îmi făceam de lucru prin camera unde se afla. A început, pe urmă, să-mi placă să stau lângă el, să vorbesc cu el.

Tata spunea că rusul ăsta era un nobil refugiat, care avea moșii în Rusia și acum făcea pe pictorul ori cânta și juca în trupe de cazaci. Asta era încă ceva care mă atrăgea spre el, dar mi-era și frică de făptura lui atletică și de taina pe care o miroseam în viața lui. Dela o prietenă vecină cu noi, aflasem că era filat de poliție, fiindcă făcea contrabandă el știe cum și ce fel.

Cu tata era prieten bun. Hoinăriau amândoi prin oraș sau se închideau în odaie și vorbiau, ceasuri întregi, de-ale lor. Mamei, femeie așezată și plăpândă, nu-i plăcea acest Vlodia Akimov. Dela o vreme tata, care era funcționar mic la administrația financiară, începu să se salte din nevoi, avu bani mai mulți și ne umplu casa cu de toate. Nici nu mă întrebam de felul învârtelilor tatei. Ce mă interesa era că nu duceam lipsă de nimic și că visul meu se va împlini: să urmez drama și canto la Conservatorul din București.

Cam peste un an s'a întâmplat nenorocirea la noi în casă: tata a fost amestecat în niște nereguli bănești dela serviciul lui și s'a împușcat. Rămăsesem cu mama pe drumuri. Singura ruda mai apropiată, un frate al ei, ne dădea mai nimic, numai să nu murim de foame.

N'am mai urmat la școală, mama s'a îmbolnăvit de piept, chinuită mereu de frica zilei de mâine, tocmai când începusem să mă împlinesc la trup și să-mi simt sburdând inima la dragoste. Știam cât eram de frumoasă, când treceam pe stradă printre bărbații cari mă desbrăcau cu ochii, oricât eram de sărăcuț îmbrăcată. Vreo doi, trei ofițeri și niște studenți se dedeau rău în vânt după mine. Dar, fiindcă eram nenorocită, eram dârză.

Vlodia dispăruse din casa noastră. Își făcea un stagiu de un an la pușcărie, pentrucă trăsese cu revolverul într'o amantă a lui, din gelozie. Intr'o zi ne-am trezit cu el în casă, neschimbat, ca și când nu i se întâmplase nimic. Avea glasul mai prietenesc, vorbia mult cu mine — se vedea că-i plăceam — se interesa de boala mamei, aducea doctorul și ne făcea servicii în oraș — ba am aflat că ne ajuta foarte discret cu bani, pe care îi da ca împrumut mamei.

Eram tare tristă, plângeam toată ziua. Dacă n'ar fi fost mama atât de bolnavă, aș fi plecat în lume sau m'aș fi sinucis. Mă bătea mereu gândul să mă duc la mare și să mă'nnec noaptea, sărind depe vapor...

Imprimăvărase bine — asta era acum trei ani — când mama bolia rău, era pe ducă. Vlodia venia în fiecare zi și pleca seara. Odată mi-a fost tare frică să nu moară mama chiar în noaptea aia și l-am rugat să rămâie mai târziu. Atunci am plâns mult și... s'a întâmplat ce-ți închipui și tu între mine și el, pe când mama gemea în somn în odaia de-alături...

— Și tu... ai vrut? Cu voia ta a fost? se împotmoli inima lui Petruț.

Anușa râse și-l sărută pe gură.

—Tu crezi că mai știu? Mi-era și frică de omul ăsta, dar simțeam și nevoia să mă sprijin de el, să mă'ncolăcesc de un stâlp.

Tăcu. Petruț scormoni mai adânc.

— Ei și pe urmă?... Spune-mi tot, tot...

— Pe urmă, a murit mama curând. Peste câteva luni m'am apucat să iau lecții de dans la un prieten bătrân al lui Vlodia, ca să joc pe scenă în trupe de cazaci. Vlodia a fost bun cu mine, s'a sbătut ca să-mi ușureze viața, cât a putut și el. Alerga după tot soiul de treburi și afaceri la Iași, la București, pe malul Nistrului, apoi picta și reușia uneori să vândă câte ceva.

Acum doi ani când s'a înjghebat o trupă de dansatori și cântăreți ruși și basarabeni, a intrat și el cu mine în trupă. E un bariton admirabil.

Am colindat multe orașe și de trei luni suntem în București și cântăm și jucăm pe Calea Griviței. Gata! Ți-a plăcut? Așa e că povestea mea aduce cu a altor fete ca mine?

Tăcură amândoi uitându-se în întuneric unul la altul.

— Dece mă mai chinuești, Anușa? Și dece vrei să te crezi ce nu ești?... Ei, dar să-mi spui altceva: îl iubești pe Vlodia? Ai mai iubit pe altcineva?

— Domnule judecător, ți-am spus de atâtea ori că nu-l iubesc și că n'am avut amanți. E de o gelozie animală, mai bine zis drăcească. Dac'ar ști ce fac eu acuma, m'ar omorî. Câteodată îl urăsc de moarte, când văd că are numai el dreptate.

—Și... când ți-a spus că se'ntoarce?

— Ți-e frică să nu te prindă aici?

— Așa crezi tu?... Nu, dar..

— E plecat la Chișinău. Vine mâine. Altfel nu te-aduceam eu aici.

Am fost chiar azi acasă la el și m'am asigurat.

— Ascultă Anușa. Am să te smulg din brațele omului ăsta. Auzi tu? am avere și sunt stăpân pe faptele mele. O să plecăm în străinătate și o să fii nevasta mea. O să urmezi canto la Paris.

Ea îl asculta nepăsătoare.

— Spui prostii, Petruț. Faci dragoste de două săptămâni cu o femeie și vrei s'o iei de nevastă.

— Vrei să pleci de aici mâine? Să știi, te muți mâine într'o garsonieră cu mine sau plecăm undeva în provincie, dacă ți-e teamă.

Inoptase. Din stradă, răzbătea până în mijlocul camerei răvășite lumina lămpii electrice. Ochii femeii luminau umed din umbra pernei. Tăceau amândoi de mult. Petruț vru să aprindă lumina.

— Nu, nu aprinde. Imbracă-te pe'ntuneric și pleacă. E târziu. Trebuie să mă duc la „local".

Expresia „local" îl mâhni. Se pregăti de plecare, vorbindu-i de planul lui, pe care avea să-l înfăptuiască chiar a doua zi. Ea tăcea cu un singur gând: O să m'arunc în vâltoare.

— Așteaptă puțin să mă uit afară. Să nu te vadă cineva.

Nu știa nici ea dece-i tremură carnea. Ieși în vestibul în vârful picioarelor. O dâră de lumină din stradă se prelungia pe covor. Nimeni. Deschise binișor ușa. In umbră, răzimat de colțul casei, o privia Vlodia. Ea scobori treptele scării și se apropie de el.

— Te-ai întors?... ori nici n'ai plecat... m'ai pândit.

Nemișcat la locul lui, el îi ardea fața cu văpăile ochilor.

— Cine e năuntru?

Ea îi luă o mână rugându-l, în agonie.

— Ascultă, Vlodia.

— Cine e năuntru?

— E amantul meu... Ascultă, Vlodia. Să nu-i faci nimic. Lasă-l să plece și pe urmă ai să mă judeci, sunt în mâinile tale, să mă'mpuști, să mă gâtui... că tu ești obișnuit.

El își trase mâna dintr'a ei.

— Să te omor numai pe tine... nu și pe el...

Privirea lui căzuse în pământ. Apoi se urni, grea, până în fruntea ei, în tăcere. Un scuipat o plesni în ochi prelungindu-i-se pe obraji. Ea îl primi bucuroasă, ca pe o mângâiere.

— Vlodia

Omul din umbră se mișcă, pe urmă porni spre poartă cu spatele boltit ca de o povară. Femeia îl urmări, împietrită, îl văzu ieșind și se răzimă în locul lui de colțul casei, până auzi ușa din vestibul.

— Ce e cu tine? Cine a fost? Ce stai așa?

— Nu... a fost... a venit cineva dela local, o colegă, să-mi spună ceva... că trebuie să viu mai devreme... astăseară duminecă.

Cu o mișcare ascunsă, își șterse fața și-și petrecu iubitul până la poartă. Se uită pe stradă. Era pustie.

— De mâine ești a mea Anușa, numai a mea.

— Da, da, numai a ta, numai a ta.

Se întoarse, se trânti în pat și stătu mult cu mintea în întuneric. Apoi începu să plângă ușurel, așteptând ceasuri întregi, până după miezul nopții.

— Lasă, o să m'arunc în mare, în marea vieții și ai să vezi tu cum o să înot și fără tine, Vlodia.

Anușa ar fi vrut să muște din bucuriile lumii, cum mușca însetată boabele ciorchinelor uriașe noaptea la Colonade în tovărășia lui Petruț și a prietenilor lui, care o plictiseau uneori spunându-i măscării la ureche. „Petruțu meu, prostuțu meu, e băiat bun și-mi place și am să-l iubesc din ce în ce mai mult", se destăinuia Zoei Mitrea, singura prietenă din viața ei de local.

Apartamentul pe care Anușa și Petruș Dinescu îl ocupau pe strada Romană, era alcătuit dintr'un dormitor de lac alb ca de fată și dintr'un hall cu un birou elegant, care era în așteptarea viitoarelor dosare de procese ale lui Petruț. Dar nu avea el nevoie deocamdată de procese. Papà, care era profesor și moșier în Ilfov, îi servia lunar sume frumușele și, pe deasupra, băiatul moștenise un imobil de raport în Rahovei, dela mamă-sa, care murise cu doi ani în urmă.

Petruț avea o soră mult mai vârstnică decât el, măritată cu un magistrat, și o alta ceva mai tânără, urâtă și atinsă de idioție.

Anușa n'a putut să se bucure decât treptat de simpatia și mai târziu de primirea ei în familia din partea rudelor lui Petruț.

Intrusa a fost înfierată mai întâiu de papà, care apoi a cunoscut-o, a apreciat-o ca pe-o fată frumoasă și la locul ei și, odată, i-a făcut și oarecari mărturisiri de duioșie galantă. Papà Anton era un bătrân înalt, în putere, care avea pielița feței roză, mustăți cenușii, arcuite în sus și totdeauna îngrijite și unse discret cu briliantină, niște buze cărnoase, roșii și răsfrânte, lăsând să se vadă dinți țapeni, lungi și neregulați, niște ochi mici și vii care știau să râdă și să fie dulci, un păr mai mult alb, împărțit într'o cărare fără cusur și niște mâini care, deși vânoase, erau catifelate, albe și calde. Avea obiceiul, când vorbia lucruri de ispită, să clatine mâinile și tot trupul la dreapta și la stânga ca o barcă pe valuri sau cu o grație feminină la fox-trot. Avea o amantă statornică și era gata oricând să culeagă un fruct întâlnit în cale, dar nu la voia întâmplării, nu fără precauții higienice și fără să-și asigure savoarea dechisului deplin al întâlnirii.

Intrând într'o zi în dormitorul Anușei, a găsit-o numai în combinezon.

— Pardon, Papà, s'a sfiit ea, repezindu-se să-și treacă un capot.

— Nu-i nimic, drăguță... Dar cum, nu te porți în pijama, când stai în casă? O să-i trag urechile lui Petruț, că nu ți-a luat o pijama elegantă, de mătase fină. E hee! draga mea, ăștia tinerii nu știu să-și echipeze drăguțele, cum îi stă bine femeii, ca să fie, mă rog... (aici s'a clătinat ispititor). Știi că Petruț e plecat în provincie, să nu-l aștepți astăzi.

Când a mângâit-o cu înțeles, ea s'a tras înapoi, dar nu și-a pierdut cumpătul.

— Ce e, papà, nu te lași de blestemății?..,

— Eu?... Ehei, sunt activ și încă cum...

Dac'ai vrea...

Deodată, văzându-l cum îi tremură mâinile și buzele, a pufnit-o râsul, care s'a prelungit cu lacrimi făcându-l pe bătrân să se așeze, sfârșit, pe un fotoliu.

— Ce râzi așa?... Dacă n'ar fi fost fiu-meu la mijloc. Dar așa... lucruri de-astea nu fac eu.

De atunci popa Anton a avut pentru ea gânduri mai bune și proiectul de căsătorie a ei cu Petruț nu i s'a mai părut monstruos.

Lucica Albu, sora cea mare a lui Petruț, a privit-o la început cu un dispreț fără margini manifestat printr'o nemiloasă ridicare de sprâncene epilate deasupra unor ochi verzi de ghiață. Dar frate-său nu era omul care să cedeze, când aflase „în femeia aceasta sensul vieții" lui, cum spunea el. Descoperind și ea că Anușa e frumoasă, că are tip de englezoaică și că nu e proastă nici incultă, Lucica a făcut-o confidenta amorurilor ei, ale căror mărturii o opriau de cinci, șase ori în cursul unui tur pe Calea Victoriei pentru conversații scurte cu bărbați. Totuși nu era lipsită de oarecare afecțiune pentru soțul ei, un magistrat puțin filosof, căruia îi mergeau vorba că dormia câteodată în ședință și la spectacole și de a cărui familie de boieri moldoveni ea era foarte mândră.

Ii cumpăra cravate și-i ducea seara, când vroia să-i facă o surpriză, nuga de școcolată.

Biata Sonia, sora cea mică a lui Petruț, era pentru Anușa numai adorație, decând a văzut-o.

— Ce frumoasă ești dumneata, Anușa!... Ce gură mică ai!... Ce fericită ești!... îi spunea cu gura spumoasă, privind-o galeș și lăcrimos de după sticla groasă a ochelarilor. Ii dădea în semn de dragoste mici daruri: panglici sau fâșii de dantelă, vechi, vreo cruciuliță de argint sau acuarele cu flori sau marine făcute chiar de ea.

Anușa s'a dus la ofițerul stării civile cum s'ar fi dus cu un grup de fete și băieți la strand. La cununie făcută în casă, și-a invitat pe singura ei prietenă bună, Zoe Mitrea, colegă de trupă și pe singura ei rudă, văduva unui căpitan, descinsă în acest scop dela Alexandria în București, foarte gătită și fardată.

Călătoria de nuntă au făcut-o la Paris. Au fost la spectacole, au vizitat muzee, s'au sărutat în parcuri și au luat masa în împrejurimile Parisului. Anușa ar fi vrut să se informeze despre condițiile de intrare la conservator, dar a fost repede convinsă că e preferabil să urmeze canto la București. Seara întreba pe Petruț, obosită.

— Mâine unde mă duci? Imi cumperi ce ți-am spus?

Intorși în țară, au continuat să locuiască provizoriu în apartamentul din str. Romană, unde grija menajului se reducea deocamdată, pentru Anușa să pregătească dimineața, la spirt cafeaua cu lapte.

Petreceau serile în oraș până noaptea târziu și se sculau dimineața la zece. Petruț dormia greu cu gura rumenă deschisă, sforăind ușor, cu fruntea palidă încadrată de plete inelate. De n'ar fi avut mustață — deasă, neagră, potrivită frumos la bărbier — ar fi părut un copil. Ii privia uneori cu deamănuntul trăsăturile, apoi se întorcea pe partea cealaltă, ca să citească ceva.

Intr'o zi Zoe Mitrea i-a adus o veste neașteptată.

— Știi ceva, Anușa?... am văzut pe Vlodia.

— Da?... Ce mai spunea? A întrebat de mine?

— Nu. Dar i-am vorbit eu. I-am spus că te-ai măritat. El își închipuia că ești tot în vreo trupă.

Vestea o turburase. Acum un an, imediat după ruptură, s'a interesat de câteva ori de el tot prin Zoe. Peste o lună el nu se mai afla în trupă. Se împăcase cu femeia pe care era cât pe aci s'o omoare la Chișinău și dispăruseră amândoi din București.

—Iar a venit pe aici? Ce învârtește? nu se putut stăpâni să n'o întrebe pe Zoe.

— Are o expoziție de pictură cu încă un pictor basarabean pe bulevardul Brătianu.

Pentru seara aceia, Anușa și Petruț erau invitați la masă, la Lucica Albu. Anușa își pusese inelul (cu un diamant mare tăiat în migdală), pe care Petruț i-l oferise în ajun. Ea stărui să treacă pe Bulevardul Brătianu. Văzu firma expoziției lui Vlodia Achimov.

— Hai să intrăm aici.

Intrară.

— A cui e expoziția? întrebă Petruț uitându-se la tablouri. Nu prea-mi place pictura asta.

Anușa îl auzia ca'n vis. Pe Vlodia îl bănuia numai, aplecat la o masă, citind un ziar. Se încumetă să se uite spre el.

El îi întâlni liniștit ochii. Când îl privi a doua oară, îl văzu citindu-și ziarul. Se liniști și începu să examineze tablourile Ajungând într'un colț al sălii, avu un fior: își văzu chipul într'un tablou pe care-l cunoștea. Își aminti că pozase, tocmai când a avut loc ruptura. Era ea, înfățișată până la genunchi, stând pe un divan pe jumătate goală. Corpul era de o puritate de linii și figura de un colorit diafan care o ameţiră. Părul mai ales, blond și viu, era o minune de tehnică. Degeaba o scuipase Vlodia.

— Parc'ai fi tu asta, remarcă Petruț.

— Chiar eu sunt. Mi se pare că e expoziția lui Vlodia.

— Cine?... Da?... Atunci ce căutăm noi aici?

— De unde vrei să știu eu dinainte? îi spuse ea aspru. Ascultă, nu vrei să-l cumpărăm?

— Dacă vrei tu, de ce nu?...

Ea se uită în toate părțile și descoperind la ușă un om de serviciu, în chemă.

— Ia vino, te rog. Cât costă tabloul ăsta?

— Nu știu, coniță. Vă spune d. pictor.

— Ia întreabă-l.

Omul se întoarse cu răspunsul.

— Spune că e vândut.

— Văd că nu e marcat.

— Așa a spus. E vândut.

— Plecară din expoziție.

— Să știi, Anușo, că nu vrea să ni-l vândă.

— Am să trimit pe cineva să-l cumpere. Nu vreau să mai aibă el nimic, care să-i amintească de mine. E și tare frumos tabloul.

Anușa petrecu o noapte cu somn întrerupt de gânduri turburi în care plutia făptura lui Vlodia, boltită deasupra mesei din expoziție.

A doua zi dimineața, ieși după cumpărături și merse deadreptul la el, temându-se că nu-l va găsi, că se va închis expoziția sau că Vlodia o va da afară.

— Bună ziua, Vlodia. Am venit să cumpăr tabloul.

El era tot la masă, parc'ar fi rămas așa de ieri. Se sculă încet și se apropie de ea. Era svelt, cu fața arsă, mai trasă ca altă dată, și cu ochi albaști străpungători.

— Ți-am spus de ieri. E vândut.

Ce caldă și joasă era vocea lui!

— Ascultă, tu minți. Uite cinci mii de lei. Spune-mi dacă nu vrei mai mult, îți dau, insistă ea punându-i banii pe masă.

El nu-i aruncă banii în obraz cum s'ar fi așteptat ea. Luă, ca un stăpân, poșeta din mâna și-i băgă banii și i-o înapoie.

— Ți-am spus odată.

— Atunci ești o canalie, îi aruncă ea ocară.

El nu mai spuse nimic.

— Iți închipui că-ți admir opera?... O, ba! Dar nu vreau să fie ceva al meu în mâinile tale. Uite!

Scuipă tabloul în dreptul chipului.

El o privi greu în ochi, apoi scoase o batistă și șterse tabloul. După aceea se întoarse, oprindu-se la fereastră să privească afară.

Anușa se întreba dacă nu e cumva nebun. „Ce fac eu, de ce am venit aici?... Stai tu, Vlodia".

Căută în poșetă, scoase niște foarfeci mici, și, dintr'o mișcare, sfâșie de sus până jos pânza.

— Vlodia, ia vino să vezi ceva.

El se apropie încet cu o mână în buzunar.

— Ce e?

Când dete cu ochii de tablou, rămase înmărmurit. Ea pufni de râs.

— Asta meriți, mărșavule.

„Am înebunit, am înebunit" își spuse ea ca pe altă lume. Deodată simți o palmă grea peste obraz. Își acoperi obrazul cu mâna, și se uită la Vlodia.

— Nu mă mai bați?... Haide, bate-mă, mai trage-mi câteva palme.

Ii luă apoi mâna care o lovise și o sărută mult, plângând.

Peste o săptămână pe vapor, Anușa privia în larg cerul și marea cu brațul răzimat de umărul tare al lui Vlodia, în drum spre Egipt. Porniau din nou împreună, spre o viață unde bat vânturile.

M. D. IOANID.

Notele unui umil medic de provincie

Unii își închipue fericirea ca un extaz continuu. Fericirea nu e decât o mulțumire sufletească, de scurtă durată și repetată, o totalizare de mici satisfacții sufletești.

⁕

Copiii și adolescenții nu au concepția fericirii. Aceasta este numai apanagiul vieții mature. Tânăr, fericirea o ai fără să știi, adult, trebue s'o cauți ca s'o guști.

⁕

Fericirea o posedă cei mai mulți fără să știe. E cașicum ar poseda o piatră nestemată de a cărei valoare mare nu-și dau seama.

⁕

Fericirea nu o prețuești decât când ești nenorocit. Paradox: trebue să fii nenorocit ca să fii fericit.

⁕

Fericirea este să nu posezi nimic.

A alerga după un lucru și a-l găsi după multă trudă, dă mai multă fericire de cât dacă îl posezi deagata.

⁕

Bogăția nu e o fericire. Faptul de a spera o bogăție, de a munci ca s'o posezi, de a o poseda în sfârșit, dă mai multă fericire decât aceluia care o posedă.

⁕

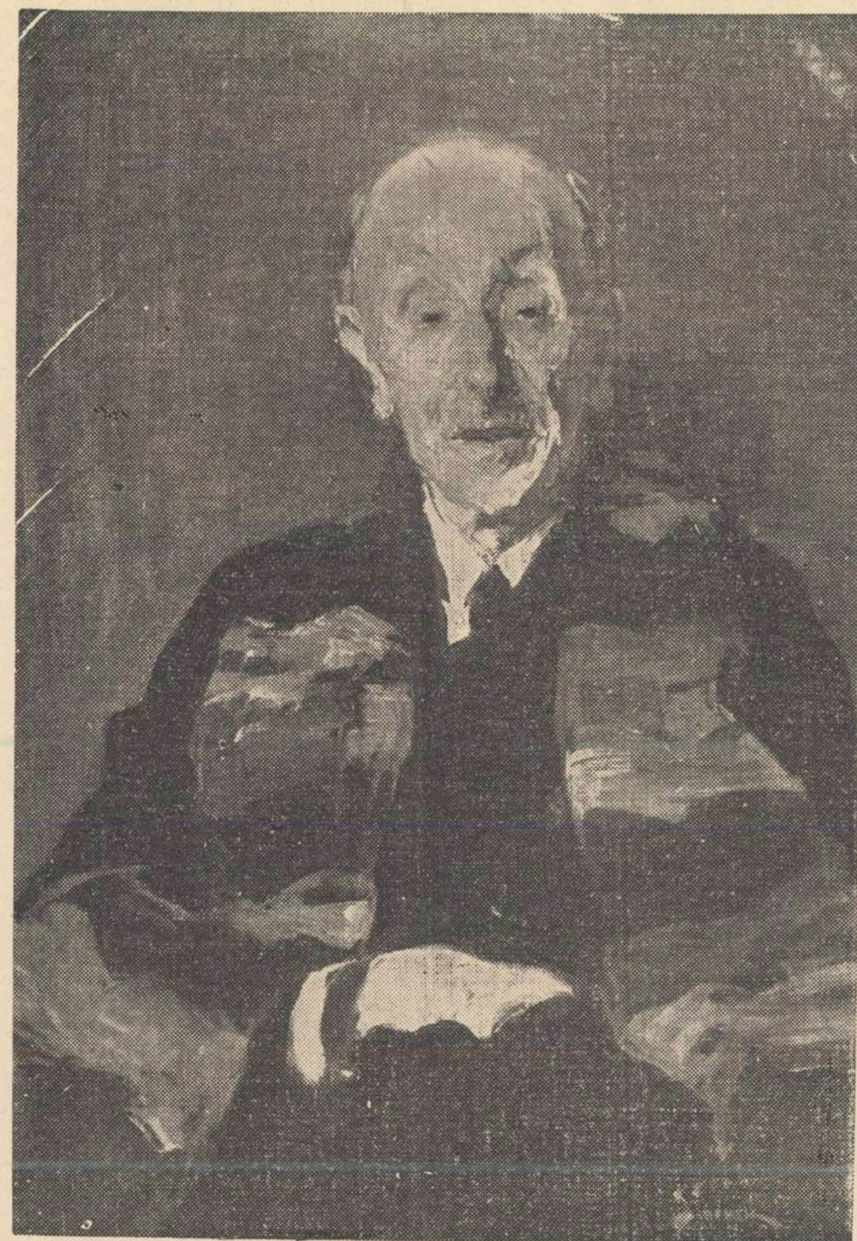
Viața este făcută din alternanța fericirii și a nefericirii. Paradox: trebue o nouă nenorocire ca să fii iar fericit.

⁕

Fericirea nu o capeți numai în lucrurile mari, o capeți și în lucrurile de cea mai mică neînsemnătate.

⁕

Imi place femeia, însă atâta timp cât uit că există un demon în ea.

S. Stoinescu: Portretul Contelui De La Forest d'Jvonne

A apărut
Excelenta publicație lunară

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE TOAMNĂ
PE LUNA OCTOMBRIE 1938
Cu următorul bogat și variat cuprins:

SUMAR:

GRĂDINILE INTRE DIGURI

PERSEPOLIS:
O noapte prin haremul lui Darius

LA VANĂTOARE, IN DELTA

SOFIA ARNOULD:
Viața galantă a unei mari curtezane.

SEX-APPEAL-UL NEGRILOR

FEMEEA SĂ SE INTREȚINĂ SINGURĂ

CUM SE POATE TRĂI FĂRĂ BANI

UN RECORD:
Ocolul pământului în cinci ani

BĂRBAȚII NEURASTENIZAȚI

NEINȚELESUL ALBION

TRATAT COMPLET DE CHIROMANCIE

RITM — GRAȚIE — MIȘCARE

și două nuvele originale:

BOMBONICA
și
ADEVĂRATA FERICIRE

JOCURI, MODĂ, HUMOR, etc.

140 pagini, tipărite în Heliogravură cu sute de fotografii și ilustrațiuni
PREȚUL LEI 25

CEREȚI

AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

CHARLES ROLLAND

MISTERELE MADAGASCARULUI

În luptă cu puterile demonice ale naturii și oamenilor, în cadrul exotic al marei insule africane!

Două povești minunate

Prelucrare de M. Pricopie

Pe când la Meca se afla o mare mulțime de credincioși cari făceau cele șapte tradiționale înconjururi ale sfântului templu Kaaba, un drept credincios se deslipi din rând, se apropie de templu, ridică pânza care-l acoperea, și zise, în chip de rugăciune, următoarele cuvinte, dar destul de puternic pentru ca să fie auzite de toată lumea ce se găsea acolo:

— Doamne Dumnezeule!.. Fă ca femeea aceia să se supere pe soțul ei, pentru ca iarăși să se'ndrăgostească de mine!

Ceilalți drept credincioși, la auzul acestei rugi nerușinate, se'aruncară asupra lui, îi traseră o sfântă de bătaie și-l târîră la picioarele Emirului El-Hadji.

— Ticălosul acesta a spurcat templul cu o rugăciune nerușinată!

La auzul urâtelor vorbe pe care le spusese în cel mai sfânt templu al musulmanilor, Emirul încruntă sprincenile:

— Să fie spânzurat chiar în clipa aceasta!

— Stăpâne, se rugă condamtul, ascultă povestea vieții mele, iar dacă după aceia mă vei afla vinovat, atuncea fă ce vrei cu sângele meu!

— Spune!"...

Eu sunt un om cu o meserie foarte urâtă: culeg de pe lângă abatoare mațele ce sunt aruncate, le curăț și apoi le vând celor ce au nevoie să facă ghiudemuri, ori altfel de cârnați. Câștig astfel o pâine foarte amară.

Intr'o zi, pe când umblam cu marfa pe străzi, văzui că toți oamenii se grăbeau să se ascundă pe după porți. De la capătul uliței veneau mai mulți sclavi cari cu bastoane puternice sileau lumea să se dea la o parte.

— Ce este oameni buni?, am întrebat eu.

— Poate că trece haremul unui om bogat!, mi se răspunse.

Neavând unde intra ca să mă ascund, m'am alăturat de o casă și mi-am vârât nasul într'un perete, și-am stat așa până ce trecu tot convoiul.

De-odată simții că brațul puternic al unui sclav sudanez mă'nfașcă de ceafă, în vreme ce un altul îmi luă măgarul.

Incepui să țip iar lumea'mi sări'ntr'ajutor.

— Nu-i vinovat omul!... Nu s'a mișcat de lângă perete!

A fost în zadar!.. M'au legat cobză și m'au târât după convoiul haremului până în interiorul curței unui palat măreț.

Socoteam să-mi fi venit ceasul unei morți în chinuri grele, și-mi făcusem ultima rugăciune, când mă trezii că mă trage de mânecă o sclavă frumoasă.

— Omule!... Hai după mine!.. Nu te teme, că nu ți se va întâmpla nimica rău!

Sclava m'a dus la baie unde mă dete pe seama altora două care mă desbrăcară de zdrențe, mă spălară cu săpun parfumat și cu apă multă, apoi mă parfumară și mă'mbrăcară cu niște haine așa de frumoase și așa de necunoscute mie, încât nu m'aș fi priceput cum să le'mbrac singur.

„La urmă de tot, m'au dus într'o încăpere mobilată cu niște lucruri despre care nu m'aș pricepe să vă dau lămurire.

„Pe un pat de ivoriu și de abanos stătea o femee tânără și frumoasă cu mult mai mult de cât o hurie din raiul Proorocului. Ea mă luă de mână și mă duse la o masă încărcată cu cele mai mari bunătăți, cu fructe aromate și cu vinuri grecești.

„Dimineața, când am plecat de-acolo, mi-a pus în mână o batistă de mătase care-avea ceva rotund legat la un colț.

„Și-am plecat la meseria mea zilnică, după ce mai întâi am dat știre despre locul unde se află bordeiul meu

„La cel dintâi abator am deslegat batista și-am aflat în ea patruzeci dinari în monezi de aur pe care le-am pus bine numai decât.

„Mi-am continuat ocupația zilnică, iar seara când m'am tras către casă, am dat peste un sclav care mă duse tot la acel palat, iar dimineața plecai cu alți patruzeci dinari în batistă.

„Și așa se petrecură lucrurile vreme de opt zile la rând.

„A noua seară, pe când stăteam la masă, veni o sclavă care șopti ceva stăpânei la ureche. Aceasta se ridică pe dată și porunci să fiu închis într'o cameră mai dosnică unde stătui singur până dimineața. Atunci veni la mine femeea cu care-mi petrecusem atâtea nopți la șir:

— Știi Dumneata de ce te-am închis aici? mă'ntrebă ea.

Făcui semn că nu.

— Aseară mi s'a întors bărbatul! Iți datoresc o lămurire: soțul meu e cam hârbarnic! Calcă deseori pe alături cu drumul casei. Eu știam asta, dar nu prea m'am revoltat. Insă, acum vre'o două săptămâni, pe când stam cu el în grădină, l-am văzut că pleacă de lângă mine și că se duce deadreptul la bucătărie. La început am crezut că îi va fi fiind foame, dar cum întârzia mereu, m'am dus după el și l'am găsit drăgostindu-se cu cea mai urâtă și mai murdară dintre sclavele mele. Atunci am hotărât să mă răsbun drăgostindu-mă și eu cu cel mai scârbos dintre oameni. După patru zile de căutare, te-am aflat pe dumneata ca fiind cel mai josnic bărbat. Acuma, dacă bărbatul mi s'a întors acasă umilit, urmează ca dumneata să te retragi. Dacă se va întâmpla să mă mai înșele odată, voi avea grijă să te chem!

Cu cinci sute de dinari în mână, m'am întors la meserie, dar am așteptat în van o nouă chemare: din nefericire pentru mine, soțul se cumințise.

„Asta m'a hotărît să viu la Meca anume ca să mă rog lui Dumnezeu ca să'ndrepte pașii soțului pe căi strâmbe.

„Iată pentru ce am spus acele vorbe, Emir El-Hadji!

Emirul rămase gânditor multă vreme. Apoi zise:

— „Oameni buni!... Eu cred că trebuie să-l iertăm!"

ȘPAGA

Intr'o noapte, Harun Al-Rașid se plângea lui Giafer și Masrur că nu poate dormi, când cel din urmă izbucni într'un râs zgomotos.

Califul se supără:

— De ce râzi?... Din prostie, sau din batjocură?

— Pentru numele lui Dumnezeu, Stăpâne, jur pe sabia Profetului că nu râd de cât numai pentru că mi-am adus aminte de glumele unuia oare care Ibn Al-Karabi!

— Atunci du-te și adă-mi-l pe acest Karabi!.. Poate că glumele lui îmi vor putea însenina inima!

Masrur dete o raită prin cetate și-l găsi pe Karabi, căruia-i spuse de dorința Califului.

— Sunt gata să merg la palat!

— Stăi, nenișorule!.. Nu merge chiar așa!.. Califul nostru este o inimă generoasă și te va dărui împărătește!... Mai întâi trebuie să-mi făgăduiești că-mi dai o șpagă de 75% din ce vei căpăta!

— O ho!.. 75% e prea mult!.. Dar 30% dau!

— Atunci nu te du!... 75% fără discuție!..

Ibn Al-Karabi gândi o clipă, apoi răspunse surâzând:

— Bine!.. Primesc!... 75%!

Masrur îl duse la serai și-l înfățișă Califului.

— Ibn Al-Karabi!... Am auzit că dumneata ai un adevărat sac plin cu vorbe de duh! Desleagă-l, dar să știi că dacă nu găsesc nimica bun înăuntru, ai să capeți o mardeală la tălpi!

Ibn Al-Karabi surâse, apoi povesti o seamă de glume, dar de așa proastă calitate, încât Califul se supără:

— Dați-i o sută de lovituri la tălpile picioarelor.

Slujitorii împărătești puseră mâna pe el și'ncepură a-i trage cu sete. Liniștit de tot, Ibn Al-Karabi își numără loviturile, iar când ajunse la cea de-a douăzeci și cincea, ridică mâna'n sus.

— Destul, Măria-Ta!.. Atâta este partea mea!.. Restul să i-l numărați lui Masrur, cu care m'am înțeles să-i dau o șpagă de 75% din ce voi căpăta de la Măria-Ta!

Califul începu să râdă cu toată inima, apoi făcu semn, iar oamenii îl înhățară pe Masrur, căruia îi dară cu tot temeiul la tălpi.

Nedeprins cu asemenea mâncare, Marsur începu să se vaite:

— Mă mulțumesc numai cu o șpagă de 10%, sau cel mult 20%. Renunț la rest în folosul Măriei Sale Califul!

Harun Al-Rașid râdea de se tăvălea pe jos, dar nu iertă cu nimic pe Marsur.

Pe urmă dărui pe fie care bătut cu câte o mie dinari aur, iar după aceea, Karabi găsi multe vorbe de spirit pentru care căpătă plată deosebită.

INVĂȚĂTORUL

Un golan oarecare avu odată gândul bun să se lase de toate păcatele și să se facă om cinstit între oameni cinstiți. Socoti el îndelungă vreme toate meșteșugurile, dar nu se putu opri de cât la acela de Invățător, singurul pe care ar fi putut să-l mânuiască, măcar că nu știa să scrie, nici să citească o singură buche. Ca un om umblat ce era, știa că pentru a fi un Invățător bun, nu este nevoie să fii burduf de carte, ci numai să fii lingușitor cu cine trebuie, și mai ales șiret cu toată lumea.

Golanul își făcu rost de haine pompoase, își vârâ capul într'un turban cu multe tuiuri, își porunci la un meșter lemnar un snop de felurite vergi, apoi închirie o prăvălie în centrul orașului, pe pereții căreia rândui felurite poze. Iar locuitorii din mahala, bucuroși că au o școală în apropiere, nu'ntârziară să-și aducă odraslele la'nvățătură.

Invățătorul rândui pe copii ce'nvățaseră carte în altă parte, ca dascăli la cei ce nu știau nimica. Iar el se plimba printre copii cu o nuia groaznică în mână.

In acest fel, treburile merseră de minune.

Odată însă intră în școală o femee care ținea o scrisoare în mână. Invățătorul, făcând fețe-fețe, căută să fugă, însă femeea se ținu scai:

— Invățătorule!.. Am primit o scrisoare de la bărbatu-meu, dar n'are cine să mi-o citească!

— N'am vreme!.. Trebuie să mă duc undeva!

Femeea-l apucă de haină.

— Pentru numele lui Dumnezeu, trebuie să mi-o citești! Bărbatu-meu e plecat de-acasă de cinci ani și'n toată vremea asta n'am avut nici un fel de știre de la el!

Strâns cu ușa, Invățătorul trebui să ia scrisoarea în mână și să o desfacă, dar nu putu spune nimic. De necaz, se lovi cu palma peste frunte și-și trase turbanul peste ochi. După aceste semne, femeea socoti că Invățătorul va fi citit vești rele.

— Vai de mine!.. O fi murit?.. Nu-mi ascunde nimic!

Invățătorul făcu un semn din cap.

— Nenorocire! strigă femeia. „Să-mi rup hainele"?

Acelaș semn din partea învățătorului.

— Să-mi smulg părul de pe cap?

Acelaș semn.

Femeea-și luă scrisoarea și se duse țipând către casă. Rudele, prietenii și vecinii veniră lângă ea.

— Cum s'a'ntâmplat, frate, de-a murit omul? întrebă unul. Din care cauză a murit?

— Nu știu! răspunse femeea, dar trebuie să fi scriind aici!

— Ia dă'ncoace scrisoarea!

Un vecin o luă, o citi în întregime apoi sări'n sus:

— Cine ți-a spus că-i mort?.. Trăiește omul!.. Este sănătos!.. Iată ce scrie: „Află că sunt sănătos și că socot să mă'ntorc iarăși acasă peste 15 zile. Iți trimit o haină de in și o ferigea de mătase. Cu sănătate.

Femeea luă scrisoarea și se'ntoarse la școală.

— De ce m'ai mințit, Seic?.. Bărbatu-meu n'a murit! Scrie că se'ntoarce-acasă peste jumătate de lună, și că-mi trimite o haină de in și o ferigea de mătase!

Invățătorul răspunse liniștit:

— Eram grăbit și am crezut că haina de care vorbește scrisoarea este o amintire care ți [illegible] trimite de la un soț mort!

VETERANUL

de AL. GR. PIEPTEANU

Intâmplarea este autentică și merită să v'o povestesc. Eroul meu este neica Ghiță Cioponel. L-am întâlnit pe șoseaua ce duce spre port unde își exercită profesia de supraveghetor, cantonier de șosele, sau cam așa ceva.

Slăbuț și mic la trup, cu o greblă la spinare, fără de care îmi închipui că lui neica Ghiță i-ar ședea rău, își vedea de slujba care, după cum am constatat în timpul cât am stat de vorbă, nu-i cerea un efort prea mare, îngăduindu-i să discute cu trecătorii, să-și fumeze tacticos țigarea și să se uite pe cer, cercetând timpul probabil de mâine.

Aprinserăm câte o țigare și ne trântirăm la rădăcina unei sălcii pletoase cu umbra deasă. Mai din una din alta, ajunserăm la ce se mai aude prin străinătățuri, după expresia lui neica Ghiță.

— Ce, nu cumva se aude iar de v'un pârjol ca 'n nouă sute șaișpce?

— Nu cred, îi răspunsei eu, ne-o feri Dumnezeu.

Neica Ghiță mă fixă lung, se scutură de parcă ar fi trecut moartea pe lângă el, clătină capul alene de câteva ori și zise:

— Ehei, nică, nică, ai dreptate, să ne ferească Dumnezeu de focul și pârjolul de atunci. D-ta nu știi ce a fost în timpul ăla, căci ești tânăr și n'ai luat parte la războiu; dar întreabă-mă pe mine, care numai când mă gândesc, mi se face părul măciucă.

„Domle" n'am să uit până m'o băga în mormânt zilele alea... Mi-aduc aminte uite ca acum... ne retrăgeam pe muntele Susai. Era o noapte de nu vedeai la un pas; iți băgai deștele în ochi. Eram cu vre-o trei camarazi; rătăcisem de grosul trupei. Eu, nică, aveam și calul colonelului care mi-l detese în primire, parcă îl aud s'acum:

— Ghiță!

— Ordonați, Don Colonel.

— Ghiță, băiatule, ai grijă de cal ca de ochii din cap că-l am de când am eșit sublocotenent.

Și cum spun, ne retrăgeam prin niște văgăuni, când odată auzim un tropăit și un răcnet: halt! Nemții. Incremeniserăm. Ce te faci, Ghiță, mă întrebai eu? Ceilalți camarazi vruseră să se mai ascundă, dar degeaba, inamicul ne și înconjurase, cu armele întinse spre noi. Ne luară puștile și unul din ei îmi luă și calul, când, odată, auzii p'un Neamț care era mai aproape de mine:

Tu, ești, mă Lixandre, nică, zimie.

Când mă uitai și eu mai bine la el, cine crezi d-ta că era?

Lixandru Neamțu, mecanicul dela moară dela Frățești.

Tu, ești, mă Lixandre, nică, zisei eu?

— Eu, neică Ghiță.

— Mă, nică, e greu de noi; voi acum, care vasăzică, se chiamă că ne luați prizonieri?

El, săracu, nu zise nimic și-l văzui cum plângea de focul meu. Dar eu de colo, îi ținui inima:

— Mă Lisandre, nică, acu ce-o fi, o fi; taci, nu mai plânge, numai să ai grijă de calul colonelului că e vai de capul meu când s'o face pace și dă-mi vr'o chitanță... sau bon de richiziție...

— Lasă-l dracului de cal, — zise el, vezi de tine mai bine.

Și ce să vezi, nică, — adevărat Rumânul lui Dumnezeu Neamțu ăsta de Lisandru — mă trase de o parte, se desbrăcă de haina lui, îmi dete și o tichie d'aia nemțească de care purtau ei în loc de capelă și-mi zise:

— Imbracă-te și ia-o din loc spre frontul vostru, dacă te întâlnești cu nemții să zici numai atât: nics, că nu-ți face nimic, dar mergi prin pădure și mai ferit până dai de ai voștri.

Mă, nică, rămăsei cu gura căscată.

— Bine, mă Lisandre, nică, Dumnezeu să-ți dea sănătate, că știu eu ce vasăzică să fi prizonier, după cum am citit și în cărți despre războiul de la șaptezeci și șapte.

Și când să plec, odată mi-adusei aminte:

— Mă Lisandre, nică, n'a ici — și-i detei o hârtie d'un pol — știu că treci pe la Frățești, să i-o dai țați-i Leanchi. — Leanca era nevastă-mea — și plecai după ce mă îmbrățișai cu el...

Nică, nică, ce-am pățit. Am mers vre-o cinci zile prin munți și prin păduri, până am ajuns la front la Mărășești. Ce-am pătimit în astea cinci zile, oi spune și morților. Mă, nică, ziua stam ascuns prin păduri și locuri dosnice; iar noaptea mergeam și iar mergeam. De atunci am rămas și cu o pârdalnică de boală de sperietură, de care abia acum doi trei ani am scăpat, după ce mi-am descântat de sperietură și mi-a vărsat cositorul biata baba Sanda, Dumnezeu s'o erte. Te miri din ce, tresăream ziua nămiază mare.

Auzi tu, să mergi cinci nopți întruna cu frica în sân.

Intr'o noapte, prin munții Buzăului, m'am întâlnit față în față cu doi inși. Când îi văzui cu șepci în cap, crezui că sunt Nemți și odată făcui cum mă învățase Lisandru neamțu: Nics. Dar ei de colo, fără nici una nici alta, îi văzui că ridică mâinele în sus rămânând nemișcați, înțelesei că se predă. Când le luai seama că erau ruși și fiindcă erau doi, mă prinse, nică, o frică; și fiindcă eram în haine nemțești adică Neamț, iar ei Ruși — mă gândi că mai bine să mă predau eu lor și ridicai și eu mâinele în sus, așa că acum se chema că ne predăm toți trei.

Nu știu cât voi fi stat așa, că m'am pomenit că sunt singur. Rușii fugiseră de frica mea. Mă, nică, nici că am văzut oameni fricoși ca ei, parcă îi văd și acum cum tremurau de frica mea. I-am lăsat în pace, mi s'a făcut milă de ei... de, oameni străini, săracii.

In altă seară, m'am speriat de niște afurisite de tufe răslețe, crezând că sunt Nemți, de am zis la nicsuri de mă dureau fălcile; iar într'o zi pe înserat văzui două țărănci cu un coș mergând spre sat. Le strigai din urmă să-mi dea o bucată de pâine că n'aveam.. Mă, nică, când m'au zărit — parcă ar fi văzut pe dracu, au rupt-o de fugă țipând.

Fugi ele, fugi și eu după ele; nu știam de ce fug, când mi-am adus aminte că eram Neamț...

In astea cinci zile n'am mâncat decât o bucățică de pâine și de sete am răbdat de mi se uscase beregata. Prăpăd mare!

In a cincea zi, când se lumină de ziuă, eram pe un deal.

Mă uitai în vale, ce crezi: era ca la panoramă, uite, Nemții ici, ai noștri ici. Eu care vasăzică eram cam în mijlocul frontului. Cum oi fi ajuns acolo Dumnezeu știe.

Așteptai până se înseră și mă târâi pe burtă spre ai noștri. Ajunsesem ca la o aruncătură de băț de tranșee, când odată auzii;

— Stăi.

Incremenii pe loc și cum dracu mă prinsese, că eram culcat cu burta p'un afurisit de pietroi colțuros de-mi spărgea mațile nu altceva. Nu putui să mai rabd de jungheetura din burtă și mă ridicai nițel de șolduri drept când: prrrrr.

Ce crezi, nică, vre-o cinșpe mitraliere trase în mine de la ai noștri. Nemții începură și ei.

Ce să-ți mai spun? Uitasem și de pietroi și de mațe și de tot. Am avut noroc că nu m'a lovit nici o cățea de mitralieră.

Când se liniștiră, mai mă târâi nițel și de după o tufă, cu gura pe jumătate, zisei spre ai noștri:

— Mă fraților, nu trageți, că eu sunt.

— Care ești tu ăla mă, auzii de-la ei?

Până să răspund eu auzii pe unul:

— Ia, ia, ia tăceți mă... ăsta e gură de giurgiuvean... și mie pe urmă:

— Tu ești, mă neică Ghiță, — — el mie.

— Eu mâncă-te-ar nica, — răspunsei.

Cine credeți că era? Băiatul lui Crăciun Tugui din Oncești, că pe mine mă cunoștea tot județul...

Mă luară în tranșee, îmi deteră, nică, ce să-ți spun? țigări, mâncărică, că eram lihnit și mă duseră la colonelul lor. Ii povestii colonelului toată tărășănia.

— Mă nea Ghiță, îmi zise colonelul, strașnic om mai ești... și odată văz că-mi pune un galon pe umăr.

Tăcu.

— Dar cu calul cum a rămas, îl întrebai eu crezând că a terminat, ai mai întâlnit pe colonelul dumitale?

— Păi se putea? Când m'a văzut, m'a strâns în brațe plângând de bucurie... și prima vorbă:

— Ghiță, băiatule, dar calul?

— Domle Colonel, n'am avut ce să fac, a căzut și el prizonier; dar nu e nimic, știu pe cine să apuc când s'o face pace... pe Lisandru Neamțu dela Frățești; și colonelul n'a mai zis nimic. D'aia zic, ferească Dumnezeu de războiu...

Ii strânsei mâna și plecai, — eu spre oraș, el cu grebla la spinare spre port.

Din urmă mă ajunse un prieten cu trăsura. Ii spusei despre povestea lui nea Ghiță.

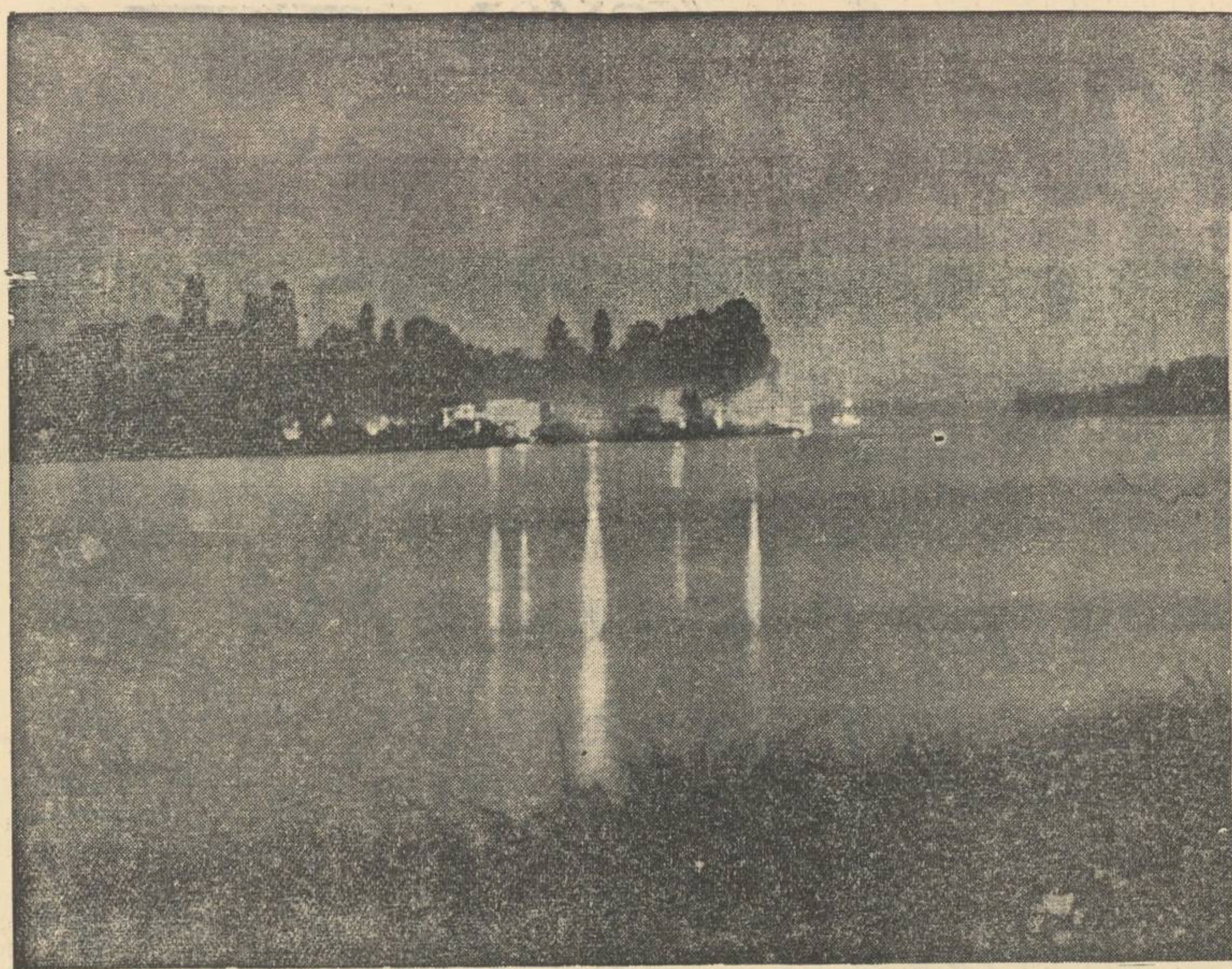
Prietenul începu să râdă cu hohote și, bătându-mă cu mâna pe umăr, îmi zise:

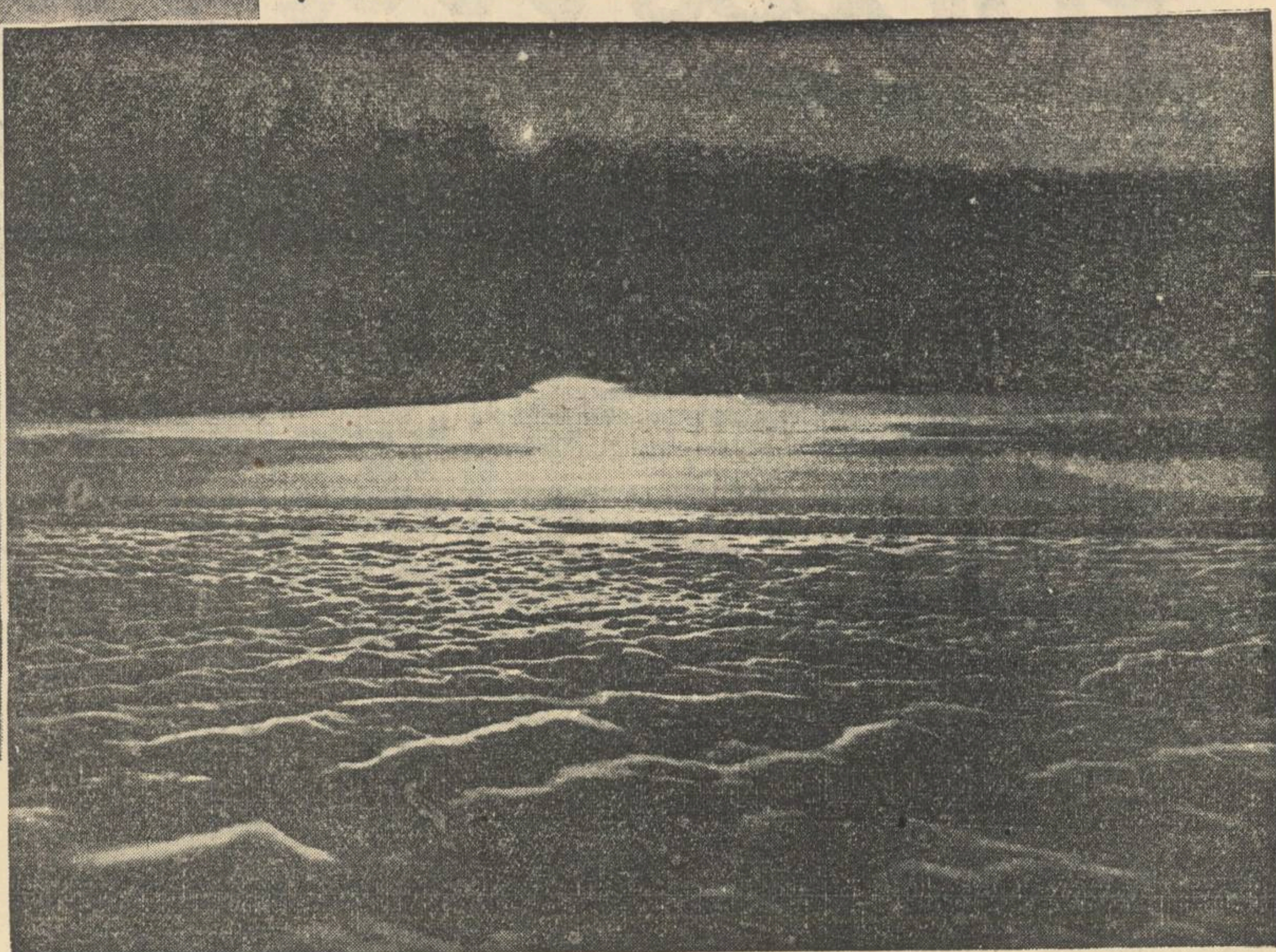
— Și d'aia ești emoționat?

— ?

— Dă-l dracului pe nentu Ghiță, că nici n'a fost în războiu; a fost reformat.

JOCURI de APĂ și de LUMINA

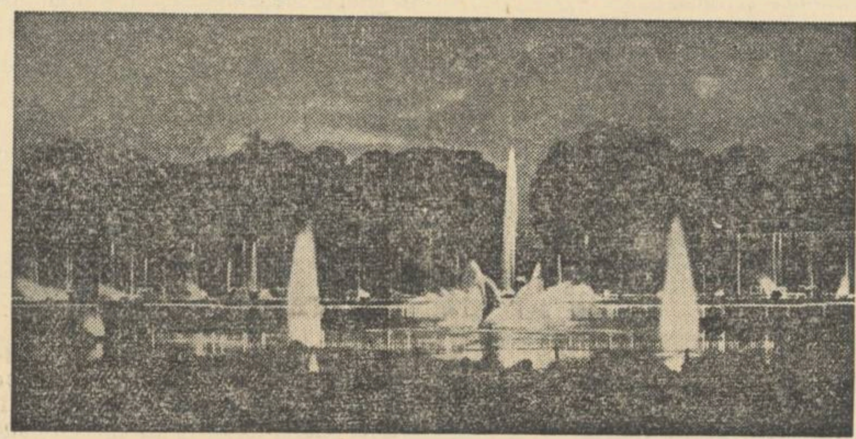

NU vom vorbi despre căderile naturale de apă, despre curgerea vicleană a râurilor, despre mersul nestăvilit al fluviilor, despre fluxul şi refluxul mărilor, despre valurile enorme care se joacă cu bărcile şi nici despre toate atracţiile patetice ale oceanului. Nu vom evoca decât din memorie şi spre a servi de comparaţie cataractele de mare spectacol, misterul isvoarelor, al gheizerilor care ne fac să credem că pământul e un vas prea plin. Ne vom ocupa astăzi despre apa ca „materie plastică".

Nostalgia noastră pentru unda apei este atât de puternică încât suntem fericiţi dacă în câmpul nostru vizual putem introduce o suprafaţă strălucitoare şi fluidă. Râvnim să întâlnim apa în drumurile noastre familiare, s'o introducem în grădini şi apartamente. Există în noi o dorinţă pentru decorul mobil. Şi ne închipuim furia omului primitiv care cerca să prindă cu mâinile acest element ce aluneca mereu strânsorii sale.

Numai paradoxele se realizează. Acesta este dealtfel esenţialul definiţiei lor. După mult înconjur, apa a ajuns dacă nu în întregime mlădioasă, cel puţin supusă dorinţelor noastre. Gândiţi-vă numai câtă evoluţie a technicei şi câte materiale au trebuit pentru domesticirea şi captarea apei! Fântâni, ţevi, robinete, diguri, roţi, pompe, motoare, — toate ne arată că omul poate fi socotit meşter al apei. Graţie lui au fost schimbate legile gravităţii — căci e destul să fie întoarsă o manivelă pentru ca să ploaie de jos în sus ori să isbucnească fâşii de apă în risipă nebună de proecţii, în mănunchiuri fermecător decorative, în arabescuri care se sfarmă şi împrăştie exuberanţă grandioasă, ori în cascade dense şi monumentale.

Principiul existenţii apei este **dinamismul.** Apa stătătoare nu-i vie decât datorită peisagiului din care face parte, — nuferii, trestiile şi musculiţele ei nu aduc decât o notă de melancolie. Mlaştinele sunt inobilate prin oglindirea lunei iar bazinurile preţuesc prin cadrul architectonic care le înconjoară şi prin peştii roşii care înoată în ele. Singură apa mobilă, curgătoare, săritoare, oferă un spectacol viu, căruia nu-i mai trebue nici un accesoriu.

E greu de descris toate posibilităţile de întrebuinţare decorativă ale apei. Există jocuri simple precum există jocuri monumentale. Astăzi, apa domesticită face parte din preocupările decoratorilor. Sunt întrebuinţate fonduri de bronz, de plumb, de sticlă, de mozaic, care se asociază jocurilor apei. Apa, materie flexibilă, se poate adapta tuturor fanteziilor imaginaţiei, se poate urca cât de sus, se poate armoniza cu perspective de orice format, poate decora o piaţă publică sau resfrânge jocuri de lumină într'un vas de sticlă pe o mesuţă.

Apa, datorită jocurilor ei, înfrumuseţează mai cu seamă grădina care înconjură locuinţa noastră. Fântâna înseamnă aici o mobilă şi o atracţie în acelaşi timp: ea măreşte spaţiul şi împrumută decorului exterior un caracter de intimitate şi lux. Fântâna constitue în faţa liniilor liniştite ale architecturii o podoabă vie, sclipitoare şi mereu alta.

Marele curţi ale imobilelor sunt în general reci, anonime, aproape ostile. Sunt deajuns câteva straturi de flori înconjurând o fântână cu un contur plăcut, pentru ca să dea viaţă şi fantezie ansamblului.

★CINEMATOGRAFUL

Goldwyn - Follies. **Datorită posibilităţilor de care dispune cinematograful, spectacolele de revistă s'au bucurat de montări uluitoare. Casele de producţie s'au luat la întrecere, risipind averi, fantezie şi uneori gust. De câtva timp însă, nu se mai putea aduce nimic nou în acest gen. Se epuizaseră toate resursele în ceiace priveşte ritmul ansamblului, numerele de senzaţie şi decor. Nu mai vorbim că aceste filme reeditau acelaşi poveste cu un producător nenorocit care încearcă şi întâmpină greutăţi în alcătuirea unei reviste, dar oferă în mai multe reprize scene de probă ce erau revista însuşi.**

Goldwyn Follies are o notă de noutate: a părăsit vechea temă şi a legat printr'o intrigă verosimilă o serie de numere de music-hall speculând toate variaţiile pe care le-ar putea oferi. Avem astfel în acelaş film reprezentaţii comice cu fraţii Ritz, spectacole coreografice cu balerinele Operei din New-York şi cu trupa de balet a casei Goldwyn, fragmente de operă cu soprana Helen Jepson, cântece sentimentale, exibiţiile unei păpuşe însufleţită de un ventrilog şi altele. Toate aceste contribuţii sunt de cea mai bună calitate. Numai că fiecare a fost oarecum diminuată prin faptul repetiţiei până la saturaţia spectatorului. De exemplu, păpuşa ventrilogului Edgar Bergen e amuzantă odată, de două ori, dar apărând mereu ajunge să plictisească. La fel cu tenorul Kenny Baker: are o voce plăcută, caldă, insinuantă, dar 7-8 cântece lungi, debitate cu aceiaşi ingenuitate şi bunăvoinţă, sunt prea mult deodată. Cantitatea depreciază valoarea.

Producătorii au vrut să alcătuiască un spectacol bogat, fastuos minunat, — reuşeau şi dacă filmul era mai scurt. Şi încă ceva: prea se simte că totul a fost gândit, studiat şi că n'a fost permisă nicio notă spontană, exuberantă, de inspiraţie întâmplătoare. Prea multă perfecţie oboseşte. Elementul omenesc e strivit oarecum de comenzile regisorilor, de cerinţele tehnicienilor şi aplicarea atâtor procedee de anumit efect.

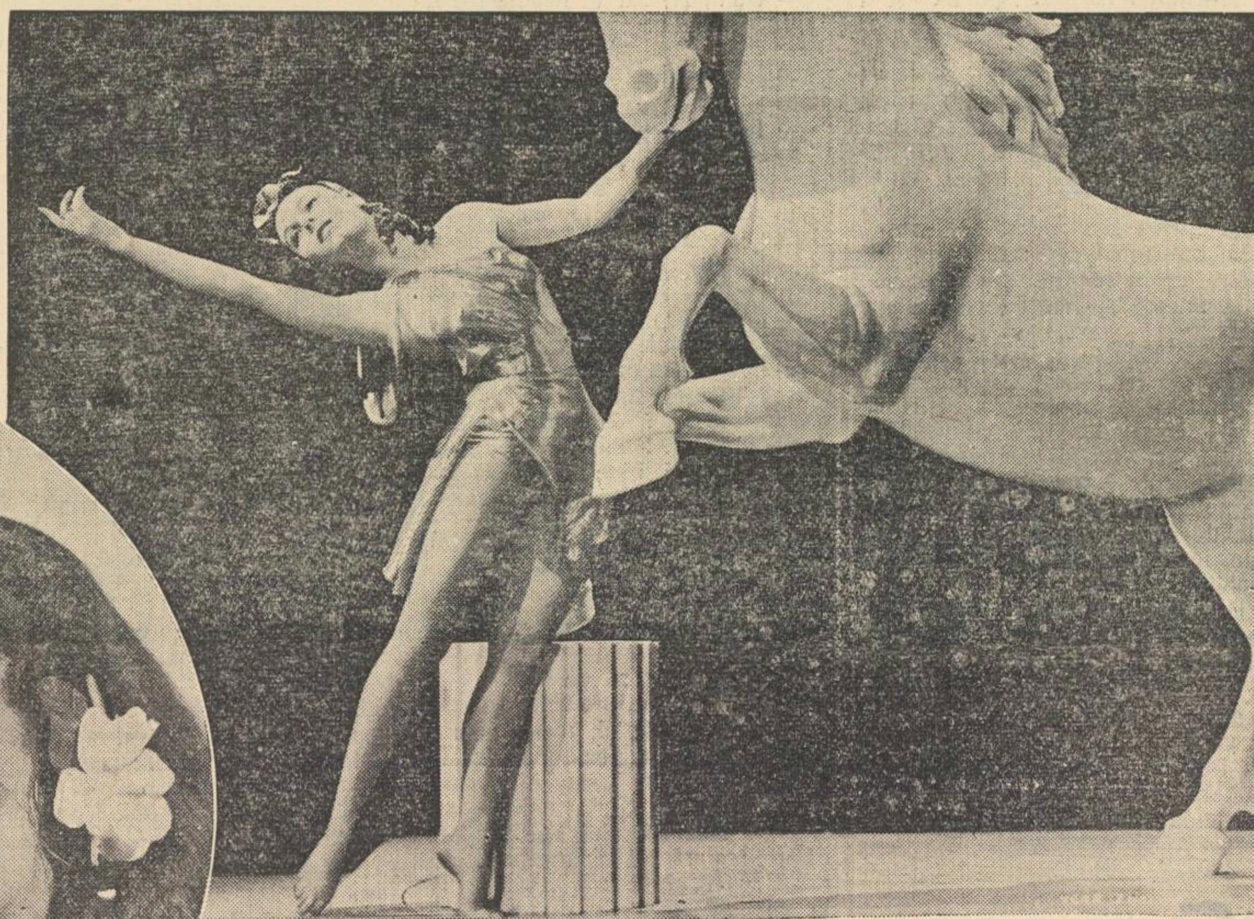
Vom recunoaşte totuşi, că baletul nimfelor, cu întreaga lui punere în scenă inclusiv decorul, rămâne o realizare de mare frumuseţe artistică, o dată în evoluţia acestui gen. Vera Zorina, ieşind din apa lacului, poleită în aur ca o întruchipare de vis, este o apariţie de neuitat. Are multiple daruri coreografice şi e de o frumuseţe din cele mai sigure şi mai constante.

Dorothy Lamour şi Ray Milland

Andrea Leeds şi Charlie Mc. Carthy

Vera Zorinna

Tura, zeiţa Junglei. **N'am putea dori ca imaginea cinematografică să ajungă în totul câştigată de culoare, — e bine să rămâe şi filme negre, în special pentru temele psihologice, — dar cel puţin în două genuri: revista de music-hall şi poveştile de junglă, culoarea nu mai poate fi de acum înainte evitată.**

Goldwyn-Follies şi Tura, zeiţa Junglei au scos în evidenţă marea contribuţie a culorii în subiectele jumătate realitate, jumătate vis. In general, faţă de ce am văzut până astăzi, progresele tehnice înfăptuite în aceste două filme sunt concludente pentru viitorul culorii cinematografice.

Stridenţele şi opacităţile aproape au dispărut. Trupurile şi feţele nu mai sunt farduri fotografiate, peisagiile nu mai par pânze vopsite, lumina circulă în voe, perspectiva există. Mai ales în Tura, zeiţa Junglei, film care se desfăşoară în plin aer, raportul între valori este just, imaginea pe cât posibil ferită de violenţe cromatice. Cu cât tonurile vor fi mai mlădiate după mediu, cu atât ideea de realitate va fi mai complectă. Incă odată, cinematograful nu trebue să imite pictura. Culoarea unui trup sau a unei feţe nu poate fi aceiaşi în casă şi afară. Un trup nu poate rămâne cărămiziu pe aleia unei păduri, printre crengile unui copac unde verdele, culoarea dominantă, influenţează lumina generală. Nu e vorba numai de culori rafinate în cinematograf ci şi de culori posibile.

TACHE SOROCEANU

Jocul de-a dragostea

de LEW GUMILEVSKY

CAP. IX

Autorul îşi permite o mică abatere dela cursul firesc al povestirei

Depozitul central al T. P. F. S-ului, cu vasta-i curte şi cu magaziile-i de beton se învecina cu calea ferată Octombristă; intrarea principală însă dădea într'o stradă înfundată care păstra din moşi-strămoşi numele de Gouciarnaia. Cu trepidaţii sălbatece şi răspândind o putoare grea în tot cartierul motocicleta aştepta de o jumătate de oră în faţa biroului. Personalul biroului şi depozitului locuind la doi paşi de cartierul Gouciarnaia, n'aveu nevoe de vehicule cu motor. Conducătorii administraţiei niciodată nu umblau cu ele: afacerile de aci făcându-se pe o scară restrânsă, nimeni nu se gândea să şi le procure. Aşa că prezenţa acestei maşini era un adevărat eveniment şi evenimentul acesta era comentat prin colţurile birourilor: unele comentarii au isbutit să străbată chiar şi dincolo de curtea depozitului înconjurată cu ziduri de beton amestecat cu cioburi de sticlă.

Se ştie de mult în stradă că maşina e a Regiei şi că nu va porni de acolo până ce nu va fi ridicat individul după care a fost trimeasă; în birouri, în special, se ştie că motocicleta a venit după Harry. Dar Harry... se evaporase! Şi el nu numai că nu venise, dar nu mai era chip nici de găsit pe nicăeri, nici de funcţionarii trimeşi să-l caute, nici de însăşi directorul care întreba pe la toate autorităţile cari aveau un cât de mic contact cu biroul lui Harry, la telefon.

Intr'acestea, prin birouri, emoţia natural ,sporită şi de trepidaţiile motorului, pe care şoferul, în vederea executării urgente a misiunii ce-i fusese încredinţată, nu vroia nici în ruptul capului să-l oprească, părea să fi întrecut orice margine. Funcţionarii şuşoteau mereu între ei, agenţii forfoteau, iar directorul care răcnind furios „ca-ta-stro-fa", fără a lăsa un moment receptorul din mână, cerea mereu domnişoarelor dela telefon să-i dea legătura specială.

Ca de obiceiu, aci se făceau, natural, tot felul de presupuneri. Incepând cu presupunerea că Harry e urmărit în legătură cu sinuciderea Neniukovei şi sfârşind, după comentariile gazetelor, cu credinţa că nefericitul logodnic s'a fi îmbătat, de inimă rea, şi s'o fi aruncat apoi înaintea tramvaiului sau automobilului.

Pe Harry în timpul acesta, în adevăr, cu anevoe l'ai fi putut găsi. Fiindcă şedea sdrobit ca la mort, în laboratorul lui Salomasov: pe un căpătâi de scaun, cu şapca în mână şi vorbea cu glasul stins. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte că în cameră la Salomasov se găseşte un particular şi că discută, într'aceste, pe un ton atât de însufleţit! Atât era el de abătut, nimicit, strivit. Şi cât de puţin aducea acum cu idealul vieţii sale! Din pereţi, din nefericire îl priveau cu nepăsare în clipa aceea în locul portretelor în cadru mărit al eroului din film, nişte biete diagrame şi mostre de porţelan, aşa că bietul băiat nu mai avea de unde să împrumute energie şi curaj.

Vocea îi slăbise, trupul; se topise mâinile îi tremurau iar favoritele îi erau falnice la vedere. Salomasov îl privea cu milă, dar nu putea să-i dea nici un ajutor.

— Ghemul se desface de unde nici nu bănueşti — îi spunea el, — eu n'am nici un amestec aci şi aşa că degeaba ai venit să mi te tângui....

Harry, încurcat, se apără:

— Doară pentru tine s'a făcut toate acestea. Tu m'ai rugat.

— Nu eu te-am rugat, ci tu singur te-ai oferit să intervii la autorităţi.

— Şi oare n'am intervenit?

— Şi pentru intervenţii mi-ai şterpelit raportul...

— Desigur, pentru ca femeia asta să te ajute. Ştii că ea făcuse la casa de odihnă cunoştinţă cu Telejnikov.

— Şi eu te-am rugat să cauţi protecţii pela fuste!

— Dar tu mi-ai spus că...

Plictisit, Salomasov, oftă, se întoarse şi tăcu. Harry mai că nu plângea şi aci îl ameninţa, aci începea să se roage. Slăbea şi decădea din ceas în ceas, tot mai mult. Salomasov îi ocolea privirea: îi era nespus de silă să-l mai vadă pe acest tânăr. El nu putea goni din minte chipul Kettyei şi tremura de revoltă. Harry se agăţa cu desnădejde de tot ce-i cădea sub mână, pentru ca să se poată salva. Şi când Salomasov îi pomeni de Ketty, chiar şi atunci îi spuse:

— Fă-o pentru ea, Victore, ajută-mă de dragul ei!

— La ce? — mirat, îl întrebă acela.

— Doamne, dar ei m'acuză c'am furat...

— Şi vrei să spui că n'ai furat?

— Dar vezi că eu am vrut să te ajut pe tine... —

— Iar ai început...

Plecând şi revenind de câteva ori la fereastră, tânărul căută să rupă discuţia. dar de fiece dată Harry găsea un nou pretext de a-i cere ajutor.

In timpul acesta unul din agenţii care căuta urmele contabilului dispărut pela toate localurile T. P. F. S.-ului, isbutise prin nu ştiu ce mijloace s'afle că tânărul om cu favorite a fost văzut în sala laboratorului T. P. F. S.-ului. Nici n'apucă să-i transmită bine ştirea aceasta şefului contabilităţii, când acela, cu strigătu-i „ca-ta-stro-fa!", se şi puse în legătură cu inginerul Velikanov, care discuta în linişte cu secţia chimică. Intrerupt de telefon şi luând numai decât contact cu contabilitatea, Velikanov, multă vreme nu înţelese despre ce e vorba, şi tăgăduia într'una prezenţa în instituţia condusă de el, a unui om cu favorite. Doar la pomenirea lui Telejnikov putu să-i smulgă consimţământul de a căuta îndată între zidurile laboratorului pe contabil. El trimise uşierul să întrebe pe toţi funcţionarii, dacă n'a venit cumva la vreunul dintre dânşii un tânăr om cu favorite dela contabilitate. Şi află, spre marea lui mirare, că un asemenea personaj nu numai că a fost, dar se şi găseşte şi acum la Salomasov.

Şi îndată i se aduse la cunoştinţa lui Harry că-l aşteaptă de un ceas la poartă o motocicletă care a umplut strada de miros şi sgomot şi inimile funcţionarilor de grijă.

Lui Salomasov, se părea că Harry s'a pipernicit şi a slăbit îngrozitor. Vestea aceasta îl nimicise. Cu mâni tremurătoare îşi puse şapca în cap.

— Ascultă, — articulă el, făcând o ultimă sforţare pentru a se agăţa de prietenul său, — ascultă, hai cu mine împreună. Să le spui şi tu ceva, să le spui că toate aceste sunt numai minciuni şi că nu mi-ai dat niciun raport...

Se încurcase de tot şi nici singur nu mai ştia ce spune. Salomasov îl luă frumuşel de umeri şi-i făcu vânt din odae, ştiind acum un singur lucru, că rusul e la fel de respingător, şi în căderea lui în nenorocire şi în trufia lui în vremuri fericite.

A APARUT No. 356

Cinema

Din ... la ... spicuim

CINEMATOGRAF LA DOMICILIU

Graţie televiziunii arta imaginilor însufleţite va fi introdusă în cele mai îndepărtate târguşoare şi cătune ale pământului.

HOLLYWOOD FĂRĂ MASCĂ

— Ce nu s'a scris încă despre viaţa intimă a cetăţii filmului —

CE VOR FACE VEDETELE DUPĂ CE VOR FI FOST SILITE SĂ PĂRĂSEASCĂ ECRANUL

VEDETA TREBUE SĂ FIE INDRĂGOSTITĂ DE REGISORUL EI?

GRETA GARBO, VĂZUTĂ DE ŞOFERUL EI NEGRU

CE ESTE O SCRIPT-GIRL

CAP. X

Nu vor fi lipsite nici acum de interes pentru cititor, după părerea autorului, unele amănunte ale straniei povestiri

Agentul nu se mai înapoia. Telefonul contabilităţii era continu ocupat. Petr Nilâci se plimba agitat prin birou şi adeseori arunca câte o privire pe fereastră, cu toate că nu se putea vedea în stradă şi ar fi fost chiar problematic să recunoască motocicleta Regiei într'atâtea altele. Pe acoperişul înclinat de tablă lângă colţul zidului de piatră, porumbeii gungureau, ţinânduse cu ajutorul aripelor de povârnişul tablei. Privindu-i, o roşaţă vie năpădi obrajii lui Petr-Nilâci şi brusc, se întoarse să-şi reia plimbarea în sus şi'n jos.

Sumeiko intră cu o adresă din partea procurorului. Era nouă-nouţă şi parcă inofensivă la vedere. Ea conţinea o largă descrie a celor întâmplate. O depuse tăcut pe birou. Telejnikov citi adresa şi luă tocul să iscălească. Şeful secţiei chimice îl opri.

— Imi daţi voe, Petr-Nilâci, cred c'ar fi mai bine să nu vă expuneţi în această afacere...

— De ce?

— Reputaţia d-voastră...

— A!...

Preşedintele trustului zâmbi şi iscăli. Sumeiko, după o oarecare codeală, luă hârtia.

Petr Nilâci îi dădu lămuriri.

Trimiteţi-o pe adresa lui Kaptenikov, voi vorbi eu cu el la telefon să dea imediat curs procesului.

Şumeiko înclină din cap şi ieşi. Upravdelul intră după el şi raportă că motocicleta s'a înapoiat, însă fără omul urmărit.

— Dar unde este el? — întrebă el supărat, recunoscând cu ciudă că totul în această afacere îi merge pe dos. A murit? A fugit?

— Cred că mai repede o fi fugit decât a murit, — răspunse serios Nicolai Semenâci, — l'am găsit la laborator, de acolo a fost adus la birou şi pe drum a dispărut şi nu s'a mai dat de urma lui.

De necaz lui Petr Nilâci îi venea să lase toată chestia asta baltă, dar după aceea luă deodată o hotărîre fermă să se ducă personal spre a se răfui cu el.

— N'ai pe aci un revolver? întrebă dânsul.

Nicolai Semenâci îl privi cu nedumerire, dar îi răspunse afirmativ.

— Dă-l încoace, — porunci Petr Nilâci.

Upravdelul înălţă din umeri, dar nu se mişcă din loc.

— Hai, nu mai face pe nebunul, Petr Nilâci, căci....

Telejnikov râdea.

— Ce nu cumva vei fi crezând c'am dat in doaga muerilor? Nu, Nicolai Semănâci, în mine tot mai există o picătură de sânge revoluţionar! Haide, dă-mi revolverul.

Nicolai Semenâci şovaia.

— Hai dă-mi mai repede, că doară n'oi fi nebun să mă sinucid! — răcni Telejnikov enervându-se. — ce-ai holbat ochii aşa la mine de parc'aş fi strigoi?

— Dar ce vrei să faci cu el? — întrebă acela cu neîncredere.

— Vreau să dau ochii cu escrocul, să-l silesc să-mi spună adevărul. Ei, haide, Nicolai Semenâci, mai repede!

Nicolai Semenâci îi aduse un Browning nou de buzunar, iar Petr Nilâci îl puse în palma-i largă, îl mângâe uşor, şi-l puse apoi cu băgare de seamă în buzunar. Se uită pe urmă la ceas, spuse: „Voiu avea de furcă până la patru! Deci pe mâine!" Automobilul regiei nu sosise încă, dar la poartă pufăind aştepta o motocicletă. Petr Nilâci întrebă „ocupat?" şi, aflând că mai e liberă pentru o jumătate ceas îşi zise: „Voiu putea face şi o sută de tururi!" apoi spuse şoferului numele străzii, tot aceea pe care acum o săptămână căutase la braţ cu tânăra femeie umila locuinţă a lucrătorului autodidact.

Peste vreo zece minute Petr Nilâci se afla la destinaţie, dar după uşa tindei necăjite, îmbibată de miros de bucătărie, în odaia care i se întipărise perfect în minte, găsi pe o femeie necunoscută. Ea întâmpină pe musafir cu o grimasă de dispreţ.

— Pe Henric Feodorovici îl căutaţi? — bolborosi ea, ca răspuns la glasul iritat dar respectuos. — Eu nu pot să-mi închipui ce comedie o fi jucând Henric Feodorovici! Nici odată n'a locuit el aici şi nici prin minte nu i-a venit aşa ceva!

— Dar eu i-am făcut o vizită aici acum o săptămână! — îngăimă foarte încurcat Petr Nilâci. — Trebue să-l găsesc cu orice preţ!

— N'aveţi decât să-l căutaţi acasă — răspunse ea mai potolită, — dar nu aci. Eu nu mă ţin de farse... Ea, probabil a luat în lipsa mea cheia dela o vecină şi a însemnat un fel de fugă, iar — el s'a făcut c'o caută, şi peste noapte s'au cărat împreună acasă! Tare aveam nevoe de comediile lor! Ei se ceartă pe urmă ea vine să mă întrebe de Henric Feodorovici! Nu, nu, să mă iertaţi vă rog să vă duceţi direct la el! Aici nu este teatru...

In mintea lui Petr Nilâci totul începuse să se limpezească tot mai mult. Se felicită singur de măsurile sale de precauţiune şi pipăi cu băgare de seamă revolverul ce-i atârna greu ca piatra în buzunar. Femeia îi dădu adresa şi adaose morăcănoasa:

— Iar Ninei Vasilievna să-i spuneţi aşa, că nu şade frumos s'amestece pe o femeie bătrână în comediile ei!

Sprijinindu-se în clanţa uşii şi ascunzându-şi în umbra tindei faţa, în care i se urcase un val fierbinte de sânge, Petr Nilâci, întrebă:

— Nina Vasilievna? Una aşa micuţă, albă, frumoasă, cu ochii verzi..

— Desigur, e nevasta lui! — răspuse simplu femeia şi trânti uşa în urma musafirului nechemat.

Fulgerat de o neagră şi dureroasă bănuială, Petr Nilâci bâjbăi câteva secunde cu mâinile la uşa de afară şi ieşi la aer curat. Motocicleta duduia la poartă. Petr Nilâci străbatu cu paşii largi, caşicând ar fi fugit, lunga curte şi, pipăind Browningul fierbinte în buzunar, dădu şoferului adresa lui Gabe.

Acest gest îi dădea senzaţia materială a forţei sale. Şi cu ea se ridică la etajul al treilea unde locuia Gabe In clipa aceea chiar, prin uşa locuinţei pe care Petr Nilâci, o căuta, pe platforma întunecoase se strecurase un tânăr om cu favorite dese şi cu obrajii palizi. Petr Nilâci desigur, nici nu observase că pe lângă el a trecut chiar contabilul dela depozitul central, dispărut, tot în dimineaţa aceea, dar strecurarea aceasta repede, ca a unui şoarece, în întuneric, a figurei celui urmărit, îi rămăsese, nu ştiu de ce în minte. Intră prevăzător în apartamentul descuiat şi bătu la uşa ce-i fusese indicată de către cineva. Era pregătit pentru orice eventualitate.

Dar după uşă nu se petrecea nimic neobişnuit. Dinaintea unei mese rotunde Gabe şedea şi amesteca cărţile de zor. Atât era de cufundat în ocupaţia sa, că, strigând: „intră" — nu-şi ridică ochii atunci spre vizitator, şi când, şi-i ridică, tot nu-şi întrerupse ocupaţia.

— A! — mirându-se, dar nu prea tare, tărăgăni acela, — d-voastră? Asta înseamnă că dacă Mahomed nu vine la munte, atunci muntele vine la Mahomed. Vă rog, luaţi loc!

Şi-i indică divanul. Telejnikov grăi:

— Vă surprinde vizita mea?

— O, nicidecum! — lăsându-şi cărţile ripostă el. — Şi dacă mă surprinde ceva, nu e faptul c'aţi venit dar faptul c'aţi venit prea repede. Cum zice proverbul...

— Lăsaţi proverbele la o parte! — îl întrerupse Petr Nilâci cu asprime.

— O? — se miră acela, — păcat! Şi mie-mi plac grozav proverbele ruseşti. Aide, fie, după cum doriţi.... Şedeţi. Poate că veţi fi obosit?

Petr Nilâci s'aşează, dar la o distanţă respectabilă de gazdă. Gabe zâmbea, dar nu spuse nimic şi înclină capul, caşi când s'ar fi pregătit s'asculte.

— Am aflat totul, — spuse scurt Telejnikov, — să vorbim fără ocol...

— O, cum să nu, mă rog, — răspunse Gabe, — şi eu deasemeni am aflat totul Am luat deja notă despre d-voastră.

— Cu atât mai bine!

— Pentru mine-i încă şi mai bine, — urma Gabe, — vă pot spune fără sfială ce vreţi dela mine....

— Haide, încearcă! — răspunse provocător vizitatorul.

— O, mă rog, — spuse acela, — sper că n'aveţi intenţia să pescuiţi cum s'ar zice, în apă turbure. Foarte bine! Oare e atât de mare vina noastră? Am înscenat un mic joc, unul pierde şi altul câştigă. Iar d-voastră pretindeţi acum să tac? Aşa?

Cu o calmă curiozitate Petr Nilâci îşi examină convorbitorul. Toate aceste nu păreau altceva de o escrocherie ordinară.

— Ah, uite ce-i! — înţelegând, sfârşit aluzia lui Gabe, spuse el. Nu, eu n'am venit pentru asta. D contra, v'aş ruga să n'ascundeţi n mic şi să povestiţi, totul, din fir păr... Atunci când veţi fi întreb fireşte! — adaose el, — şi unde v trebui!

— Ei, nu mă înebuniţi! — îl întrerupse Gabe râzând. — Nu veţi încerca, cred, să vă sdrobiţi pentr cinci mii de ruble, cariera, şi să faceţi cunoscut la toată lumea jocu de dragoste... Mai bine, vorba ceea aţi tăcea ca copilul în scutece. M nu mi-a fost teamă de ceeace am făcut.

— Să nu vă temeţi nici de acum înainte.— observă Telejnikov ursu şi scoţând un oftat adânc, îi pus ultima întrebare: — spuneţi-mi în că un lucru: cine era femeia aceea care...

Ii era nespus de greu să termin fraza Gabe închee cu veselie:

— care a jucat mica comedie dragoste? O, asta e o femeie uim toare, o artistă originală, o fiin genială! O!

Gabe se răsturnă pe spat fotoliului dându-şi ochii p ste cap foarte satisfăcut faptul c'a putut înşira toate calităţile acestei femei. Petr Nilâci îl întrerupse brusc:

— Cine este dânsa?

— E nevasta mea, — răspune el, — nevastă-mea, născută Serghievskaia.

— A...

Telejnikov se sculă. Gabe îl imită, intenţionând să-l petreacă onorabil până la uşă.

— Nu vă fie teamă, — spunea el, petrecându-şi musafirul până la uşă — mie nu-mi place să discut despre afacerile mele...

Petr Nilâci îl fixă.

— Şi d-voastră numiţi toate acestea, afaceri?

Gabe îşi înălţă deodată cu mândrie capul şi făcu doi paşi îndărăt.

— Da! — ţipă el, — da, da! Astea sunt afacerile mele.. D-voastră aţi pus stăpânire pe toate celelalte afaceri şi pe mine, inginerul, m'aţi înlăturat, m'aţi băgat la contabilitate ca să mă usuc acolo câştigându-mi bucata de pâine... urlă el cu o voce ce căpăta intonaţii tot mai stridente şi mai supărătoare, — d-voastră sunteţi marxist, existenţa determină conştiinţa, aţi înţeles? Adieu!

El râse cu hohote şi deschise uşa larg lui Telejnikov, iar Telejnikov ieşi afară cu repeziciunea unui om care se înăbuşă, cu disperarea cu care te mână afară dorul de libertate. Cu paşi gigantici aleargă pe scări, şi aspirând cu voluptate fumul otrăvitor al motorului, porunci să fie dus acasă.

Vroia să-şi facă repede o bae, să se spele bine peste tot corpul să-şi curăţe murdăria care se depusese pe el în această zi.

A APARUT Nr 87

MEDICUL NOSTRU

SUMAR

CHELIA

Ce este ea şi cum trebue să fie tratată

ECZEMA ANALĂ ŞI GENITALĂ

Cine e vinovat de răspunderea blenoragiei: bărbatul sau femeia?

OZENA Boala fetelor frumoase

CINE TREBUE ŞI POATE SĂ FACĂ EDUCAŢIA COPIILOR

Maladii ignorate de purtătorii lor

VACCINUL ŞI CANCERUL

Un nou tratament al tuberculozei

VITAMINELE ŞI BUCĂTĂRIA

Obrazul - oglinda caracterului

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

16 PAGINI 5 LEI

Anul acesta, marii croitori parizieni care dictează moda din lumea întreagă, au avut mai multe isvoare de inspirație: tablourile lui Manet, Toulouse-Lautrec, anul 1900 și expoziția persană. Așa că, pentru seară, pe lângă rochiile colante care se poartă mereu, vor fi multe rochii foarte lungi gen crinolină, turnură sau cancan. Apoi, decolteuri „corbeille" cu umeri goi și fără bretele, volane, tulluri și dantele — iar coafurile cu părul ridicat în vârful capului, vor fi împodobite cu pene, panglici și flori. In genere, vom semăna cu bunicuțele noastre la 20 de ani.

Pentru dimineață se poartă fuste scurte, plisate de jur împrejur sau puțin cloche, centuri în formă de corsete și jachete de diferite lungimi și lărgimi: bolerou, jachetă sac, redingotă ajustată și trois-quart larg. Sunt moderne încrustațiile, aplicațiile sau brandenburgurile de catifea, sutaș sau blană. Mantourile au godeuri sau pli-wateau-uri în spate.

Decolteurile rochiilor sunt cele mai multe montante și cu plăci lucrate în nid d'abeille, crețișori ori broderii. Mânecele sunt foarte largi, cu manșete strâmte și corsaje drapate.

După cum vedem, anul acesta nu vom avea scuza de a nu fi avantajate pentrucă „așa vrea moda". Anul acesta se poartă de toate; depinde de noi să alegem forma și modelele care să nu ascundă imperfecțiile și să se scoată în evidență ceiace avem frumos.

G. S.

VIAȚA TEATRALĂ

„EDIȚIE SPECIALĂ"
de Camille F. Wynn, la Teatrul Regina Maria

Când cortina s'a ridicat asupra primului tablou din piesa „Ediție specială", la Teatrul Regina Maria, am avut deodată senzația că vom asista la ceva nou, la ceva neobișnuit în viața noastră teatrală.

Intr'adevăr, scenea era împărțită în cinci compartimente, suprapuse pe două planuri, compartimente ce alcătuiau fiecare o mică scenă aparte. Un reflector ce comanda parcă magic fiecare scenuță, ne plimba cu o iuțeală vertiginoasă pentru o acțiune dramatică (din circa două în două minute) prin toate aceste compartimente unde într'un ritm accelerat, personagiile — pe cât le era îngăduit de spațiul restrâns — se agitau și vorbeau.

Abia după câteva minute ne-am dat seama că direcțiunea Teatrului Regina Maria, ne chemase la un spectacol cinematografic, nicidecum la unul teatral, iar filmul pe care-l urmăream era realizat — pentru un film — cu mijloace atâtâ de rudimentare, de parcă veniserăm să vedem anteproectul primului film sonor.

S'a făcut credem, o greșeală. Am fost întotdeauna părtași sinceri al evoluției în orice domeniu de artă, și mai cuseamă în domeniul artei dramatice. Dar, de data asta, progresul a fost, pare-se prea radical, întrucât dela teatru, am ajuns la... cinematograf.

Se săvârșește o mare eroare atunci când se caută imixtiunea a două arte ce nu au nimic comun una cu alta: teatrul și cinematograful.

Câte filme proaste n'am văzut, fiindcă aveau drept scenariu o piesă de teatru. De data aceasta lucrurile s'au inversat: un scenariu de film a fost adoptat pentru scenă iar rezultatul a fost tot atât de slab.

Nimic nu îndreptățea pe autor— Camille F. Wynn, — să încerce o asemenea experiență, cu atât mai mult cu cât scheletul piesei este bazat pe un conflict ce putea, în condițiuni normale, să constitue o excelentă lucrare dramatică. Dar acest conflict a fost prezentat în forma unui film, și vă asigur că pe scenă lucrurile s'au petrecut cu totul altfel decât ni le-am fi închipuit

Conflictul este simplu: o gazetă de reportagii senzaționale sperând a-și mări tirajul, desgroapă o veche crimă pasională. Eroina acestei crime, Nancy Townsend, a fost achitată de jurați și acum și-a refăcut viața. In momentul când primul articol apare, ea e pe punctul de a-și mărita fata, care nu știe nimic de aventurosul trecut al mamei sale. Inebunită de durere, Nancy Townsend se sinucide, și după ea, soțul ei. Spre a se răzbuna, Jeny fiica ei — omoară pe directorul gazetei.

Autorul a imaginat pentru acest conflict din viața presei americane, un cadru de cinematograf: 55 de tablouri, și un ritm vertiginos al desfășurării lor.

Rezultatul a fost negativ, cu totul negativ. Ceeace caracterizează evoluția unei acțiuni dramatice în spațiu, este relieful personagiilor și profunzimea scenei. Amândouă aceste elemente au dispărut în „Ediție specială", din cauza micșorării cadrului scenic. Personagiile se loveau cu capul de tavan, — iar tavanul era real și nu imaginar, cum de pildă este mai întotdeauna pe o pânză pe care se proectează un film, unde marginea de sus a pânzei delimitează spațiul cinematografic al personagiilor și nu reala dimensiune a cadrului de acțiune.

Așadar, dispărând elementele principale de teatru, au rămas doar cele cinematografice. Ori, pânza este un lucru, iar scena altul. Pe scenă decorurile sunt fixe, locul personagiilor delimitat. Aparatele cinematografice de înregistrare au la îndemână mijloacele de a apropia sau depărta pe spectator de locul acțiunei, după cum se face sau nu un prim plan. Jocul planurilor este nul în teatru, iar personagiile se învârtesc la aceiași distanță. Rezultatul e simplu: monotonie a cadrului, monotonie ce devine obositoare până la sfârșit.

Niciodată nu ni s'au evidentiat vizibil ca la reprezentarea „Ediției speciale", însemnătatea principiilor esențiale ale teatrului.

D. Aurel I. Maican a făcut eforturi lăudabile pentru montarea acestui spectacol. D-sa s'a bucurat de concursul unui ansamblu excelent, din care desprindem în primul rând pe d-na Lucia Sturdza Bulandra și d. G. Storin, care au avut minunate accente tragice. In special d-na Lucia Sturdza Bulandra a jucat cu forță dramatică admirabilă. D. Tony Bulandra, în rolul unui redactor șef, ni s'a părut mai puțin aclimatizat. E adevărat că d. Tony Bulandra știe să joace teatru și nu cinematograf. Foarte bună interpretarea d-lui M. Iordănescu-Bruno și a d-lui R. Bulfinsky, — din nou sacrificat, și pentru a câtea oară? D-na Tantzi Cocea și d. M. Septilici au alcătuit un excelent cuplu de tineri logodiți, iar d. V. Ronea a arătat că e pe cale de a deveni un element mai mult decât util. Agreabil debutul d-nei Lisette Verea, în rolul unei reportere în goană după știri senzaționale. Debutul d-sale merită a fi subliniat. Numeroși interpreți, și anume, d-nii Ion Aurel Manolescu, I. Constantinescu, Al. Fintzi, Niculescu Cadet, I. Talianu, N. Antoniu, Virgil Vasilescu și d-nele Nora Piacentini, Clody Pertola, Tina Radu, Fifi Harand, Angela Mateescu și Nutzi Dona, au contribuit la omogenitatea ansamblului.

Spectacolul va avea probabil un succes de curiozitate. Atât și nimic mai mult.

„SUMMA CUM LAUDAE" DE FRANZ-KARL FRANCHY LA TEATRUL NAȚIONAL

Prima noutate a stagiunei Teatrului Național, a fost „Summa cum laudae", piesă a unui autor necunoscut încă nouă, d. Frantz-Karl Franchy.

Mărturisim că această lucrare, ce se bucură — zice-se — de o mare stimă în străinătate, nu ne-a încântat de loc. Intâi pentrucă mediul în care se petrece piesa ne este necunoscut și nu ne poate interesa. Al doilea, pentrucă autorul dă dovada unei perfecte stângăcii în desfășurarea acțiunei, și însfârșit, pentrucă e prea mult retorism și încercări demonstrative în dauna elementelor pur dramatice.

D. Franz-Karl Franchy ne dă impresia de a avea o adâncă aversiune pentru teatru, pentru tot ceeace constitue material scenic. Nu e preocupat decât de a-și valorifica teoriile prin ajutorul unor personagii ce nu au nicio viabilitate, nicio consistență umană. Aceste personagii demonstrează în continuu, prefăcându-se că iau parte la conflictul dramatic. In realitate, ele sunt simple păpuși superficiale care nu conving și prin aceasta, nu interesează.

Autorul înainte de a fi om de teatru, se arată un teoretician. Oricine poate avea părerile sale și nimeni nu-l poate împiedeca pe d. Franz Karl Franchy de a le avea pe ale sale și nici de a le expune în public. Numai că teoriile autorului ar fi găsit un cadru de realizare mult mai potrivit într'un articol de pildă, sau într'un eseu, decât într'o piesă de teatru, care — autorul pare a nu da importanță acestui lucru — se valorifică cu ajutorul scenei.

Acțiunea se desfășoară într'un mediu de studenți săraci; obiceiurile și viața acestor studenți nu le cunoaștem, și ar fi putut să ne intereseze, dacă autorul s'ar fi străduit să ne prezinte un conflict real din această viață. Ori, d-sa își compune acest cadru numai spre a ne convinge că supremația spiritului se reduce în fond la goana după existență. Personagiile nu trăesc, ci vorbesc. Ele se complac într'un lirism artificial, care nu ne mișcă, ci dimpotrivă ne obosește; fiece vorbă e demonstrativă, fiece gest e gândit, nu spontan. In ambianța aceasta discursivă și departe de orice realim, puținul dinamism al conflictului se pierde și dispare în vâltoarea tiradelor filozofice, a cuvintelor care nu-și găsesc ecoul pe care-l caută, în publicul, cu drept cuvânt, indiferent.

D. Soare Z. Soare a căutat să ne distreze cu mijloacele artificiale. A reușit în parte și îi suntem recunoscători. D-sa dându-și seama de lipsa oricărui embrion dramatic în piesa „Summa cum laudae", s'a căznit să ne ia ochii cu decoruri somptuoase, cu jocuri de lumini agreabile, cu o interpretare omogenă. A reușit astfel să ne dea două decoruri foarte bune: squarul părăsit al unui oraș mare în zorii zilei, și o expoziție de tablouri pitoresc imaginată.

A reușit deasemenea să închege un ansamblu de mâna întâi. De pildă d. V. Valentineanu, în rolul unui student ros de tuberculoză și refugiat în căutarea unor idealuri spirituale, a jucat cu acea melancolie și acea distincțiune ce-l caracterizează. D. Pop Marțian a fost gălăgios și autoritar ca întotdeauna. D. Al. Critico, excelent. D. V. Lăzărescu un interpret care își dă multă osteneală. D. P. Nove, un element promițător, iar d. V. Antonescu, calm și bonom ca în majoritatea creațiunilor sale D-nele Tantzi Economu și Kitty Gheorghiu, par însă a-și fi epuizat toată gama posibilităților lor. Au fost, ce e drept, și prea des întrebuințate. D-na Lilly Popescu, această excelentă artistă, care apare pe scenă atât de rar, a jucat cu multă discrețiune. Ansamblul a fost complectat de d-nii G. Baldovin, H. Polizu, I. Horațiu și d-nele Nelly Sterian și Carmen Tăutu.

Un spectacol în general, sub așteptări.

*

Nu mai avem spațiul necesar spre a vorbi de deschiderea Teatrului Ligii Culturale, unde s'a jucat cu un mare succes „Oedip Rege" de Sofocle și nici de admirabila punere în scenă a d-lui Sahighian pentru piesa „Clownul" a cărei premieră a avut loc Sâmbăta trecută la Studioul Teatrului Național.

Vom vorbi de aceste două excelente spectacole în numărul viitor.

GH. NENIȘIOR

științifice

ANIMALE INVENTATOARE

MUZEUL de istorie naturală din Viena prezintă, într'o colecție specială, o serie de invențiuni realizate de insecte, păsări și alte animale, care au anticipat cu milioane de ani, unele din dispozitivele tehnice ale omului.

Expoziția permite publicului să asiste la un mare și variat număr de exemple, înfățișând animalele lucrătoare, din toate colțurile lumii, și pe care deobiceiu, le vedem numai în imaginile din cărți.

De remarcat sunt varietățile de case, clădite de viespi, termite și alte insecte cu o viață socială. Una din aceste locuințe, — un cuib de viespi din Brazilia — este prezentată în secțiune, pentru a se putea constata cu ușurință cum insectele se deplasează dela un etaj la altul, după o rampă spirală perfect executată.

Sisteme pentru condiționarea aerului, realizate numai prin aripile insectelor, caracterizează numeroase tipuri de arhitectură ale micilor vietăți.

Deasemenea sunt interesante procedeele de țesătorie, împletiri, confecționarea de plase, fabricarea hârtiei, precum și a pereților dublii pentru izolarea căldurii.

JUBILEE TEHNICE IN 1938

Technica înregistrează în anul acesta numeroase jubilee importante.

Astfel, acum 275 de ani Otto von Guericke, celebrul primar din Magdeburg, a realizat prima mașină pentru producerea electricității prin frecare.

Acum 250 de ani, tehnicianul german Theward a pus la punct procedeul pentru turnatul oglinzilor.

Se împlinesc 200 de ani de când elevețianul Bernoulli, a reușit, cu ajutorul efectului de reacție a apei expulzată din tuburi, să acționeze vapoarele de apă. Ideia este și astăzi încă de actualitate.

Acum 100 de ani s'a inventat prima mașină pentru turnatul literelor în tipografie Tot acum un veac, A. C. Bequerel a arătat calea pentru obținerea metalelor prin procedeul electrolitic; James Nasmyth a construit primul ciocan cu aburi, August Steinhein a pus la punct primele ceasuri electrice. Din aceiași epocă datează realizarea primei mașini de nituit cu aburi, precum și aceea a vagonului de cale ferată cu 6 roate de către Lindley.

Acum 75 de ani, Alfred Nobel a descoperit principiul aprinderii inițiale prin mușuroaiele de aprindere; americanul Bullock a brevetat prima mașină rotativă pentru legatul cărților, iar Werner Siemens a imaginat încălzirea orașelor cu gaz.

A trecut o jumătate de veac de când s'a introdus fotografia prin pelicule, s'au realizat pilele electrice uscate, s'a pus în evidență câmpul magnetic rotitor, iar Dunlop a imaginat camerele cu aer comprimat pentru echiparea bicicletelor.

In sfârșit, acum 25 de ani, Langmuir a inventat lampa cu gaz, iar Bergius a realizat sinteza benzinei prin cărbune.

DE CE MOARE PEȘTELE PE USCAT

Se admite în general că peștii scoși din apă și depuși pe uscat, mor de sufocație, întrucât oxigenul din aerul atmosferic nu poate trece prin bronchiile lor în sânge.

Iată însă că un savant american, prof. A. G Hunthsman dela Universitatea din Toronto, în urma unor îndelungate experiențe, a făcut de curând o interesantă descoperire care răstoarnă cu totul vechea teorie în această privință.

Profesorul Hunthsman susține că moartea peștelui scos din apă e produsă, nu prin înăbușire, ci din pricina luptei violente pe care peștele o dă în aceste condițiuni, consumându-și energia până la epuizare.

Intr'adevăr, țesuturile peștilor prinși au după moarte foarte puțin sau chiar deloc glicogen, substanța zaharoasă care furnizează peștelui energia sa. Deasemenea sângele peștelui mort pe uscat cuprinde într'o mare proporție acidul lactic un produs chimic final, rezultat dintr'o istovire mușchiulară.

Rezultă din aceste documente fiziologice că moartea este provocată mai mult printr'o încordare istovitoare decât printr'o sufocare.

O altă dovadă ne furnizează faptul că peștii nervoși ca de pildă, scrumbia și batocul, mor mult mai repede atunci când sunt retrași din apă, decât peștii liniștiți ca de pildă, țiparii care nu se sbat cu atâta îndârjire.

SENZAȚIA DE CALD ȘI FRIG

Doi medici americani, doctorii J. D. Hardy și T. W. Oppel au făcut de curând o interesantă comunicare relativă la mecanismul senzației noastre, în ceea ce privește percepția căldurii și a frigului.

După cum se știe, noțiunea de temperatură fiind cu totul relativă și percepțiile noastre complect subiective, o cercetare pur psihologică în această materie devine extrem de delicată.

Medicii americani pomeniți, folosind procedeele de măsurători precise, utilizate în domeniul științelor fizice, au ajuns la concluzii deosebit de interesante.

Astfel, ei au constatat că, în general, corpul omenesc este mult mai sensibil la căldură decât la frig.

Intr'adevăr, e nevoie de o scădere de temperatură de patru miimi dintr'un grad centigrad, pe secundă, pe pielea noastră, pentru a stimula senzația de frig. Pentru provocarea senzației de căldură e suficientă însă numai o creștere de opt zecimi de miimi dintr'un grad centigrad, pe secundă.

Numărul organelor terminale de frig pe centimetru pătrat de piele, este mai mare decât aceia corespunzător percepției senzației de căldură.

VITALITATEA BROAȘTELOR

Un exemplu impresionant de vitalitatea extraordinară a broaștelor ne-a fost furnizat de o recentă întâmplare din sudul Africei.

Un vânător de șerpi din această regiune, tăind în bucăți un șarpe capturat și prealabil rănit prin împușcare, a constatat cu uimire că din cadavrul șarpelui astfel disecat apar 12 broaște vii și nevătămate și alte câteva având distruse numai picioarele dinapoi, pe care reptila începuse să le digere.

Ing. I. S.

CĂSNICIE ŞI CĂSĂTORIE

Căsătoria nu este decât forma consacrată a căsniciei, care de cele mai multe ori este o dramă. Ea uneşte sub acelaş acoperământ două fiinţe egoiste, care în curând se pot convinge că nu au nimic comun între ele, deşi sunt condamnate, pe viaţă la o convieţuire, devenită, îndată ce perechea a trecut pe la ofiţerul stării civile, domiciliu forţat.

Nu poate fi vorba nici de dragoste, nici de plăcere sau de voluptate. Gardienii acestei închisori sunt gelozia, cearta, plictiseala şi moartea eului. Cele două fiinţe care s'au înhămat la acelaş jug, spre a scăpa de singurătate, plătesc acest gest cu anihilarea fiecăruia în parte.

De altfel nu poate fi căsnicie pentru două fiinţe libere, iar cei ce nu se pot supune constrângerii, nu pot alcătui o căsnicie...

Religia, prin faptul că o declară „indisolubilă", recunoaşte mai sincer firea ei adevărată, care e de a fi „un fapt social", adică: sacrificarea individului în favoarea speciei. Ea singură are, de altfel, şi autoritatea de a o consacra, căci religia e templul speciei în comunitate. O societate, însă, trebuie să se simtă solid aşezată pe principii tari, pentruca să-şi poată astfel îngădui a omorî individul şi a-l reduce la robie, făţiş şi fără nici un înconjur.

In căsnicie, femeile sunt, fără îndoială, mai nefericite decât bărbaţii. Mai întâi prin propria lor condiţie şi misiune în coliba dela ţară, caşi în ruina din mahalaua oraşului, unde ele poartă tot greul vieţii, a gospodăriei şi a creşterii copiilor.

Şi unde se poate zice cu adevărat că ele sunt superioare bărbatului, căci izvorul excelenţii lor este în chiar mizeria condiţiei lor umane. Oricare ar fi condiţia sa însă, femeia nu se preînoeşte decât prin sacrificiu, care o reînvie din bătrâneţe şi toropeala sufletească. Crescând copiii, ea nu socoteşte niciodată dacă va fi sau nu răsplătită. Nu aceasta are valoare pentru ea. Ceia ce o animă şi îi dă viaţă nouă, împiedecând-o de a simţi bătrâneţea, este faptul că are ceva de îndeplinit, un scop spre care se avântă cu ardoare şi silinţă neistovită. In mijlocul copiilor săi mama cea mai necăjită şi mai îndurerată se simte de folos şi atât cât e de folos nu se simte bătrână.

Altfel se prezintă lucrurile însă când intră la cântar valorile spirituale. Cine ar putea, zice André Suarès, vorbind de Tolstoi şi nevastă-sa Sofia Andreevna, să cântărească la egal o femee ca atâtea altele şi un om atât de mare cum nu este de cât unul, poate la zece secole.

Deobiceiu orice femee cu puţină nobleţă sufletească aspiră să ia un om care să fie deasupra mijlociei. Dar vai de femeia care nu e decât un tip mijlociu, din acele ce există în serii, şi se căsătoreşte cu un om exceptional. Puterea de sacrificiu a femeii în cazul acesta este pusă la cea mai grea încercare.

Dacă în orice căsnicie obişnuită echilibrul se stabileşte prin sacrificul unuia din cei doi căsniciţi, în căsătorii de felul acesta femeia este întotdeauna victima. Dacă primeşte sacrificiul pentru acest copil mai capricios de cât toţi ceilalţi copiii, care e soţul ei, dacă i se devotează cu aceiaşi abnegare de sine şi bunătate deplină cu care se devotează copiilor săi, atunci idealul căsătoriei se realizează deplin.

Dar când aceste „oi însemnate cu fierul roşu şi destinate să facă parte din turma din vecii vecilor şi pentru vecii vecilor", sunt cuprinse de nebunia eului; ele devin atât de rele şi de urâte încât omul superior este ispitit să se poarte cu ele tare şi dur".

Nietzche zice că el măsoară bărbăţia după modul „aspru" în care bărbatul ştie să trateze femeia, când ea nu acceptă rolul ce i se impune faţă de el. E comod şi uşor să te porţi astfel, adică cu egoism brutal, dar un om cu adevărat superior nu se va decide cu uşurinţă.

Cu cât mai înalt e spiritul, cu atât e mai spinoasă conştiinţa, dovadă compromisul destul de urât pe care-l face Tolstoi rămânând în sânul familiei până în ajunul morţii. Dacă omul de geniu trebue să facă victime şi în cazul lui Tolstoi victima cea nenorocită a fost nevasta lui, el trebuie să ia cunoştinţă de faptă, să o recunoască şi să plătească paguba din prisosul funestei lui măriri, cu preţul fericirii sale personale.

Lupta se dă aci între geniul speciei, care cere supunerea la jugul căsniciei şi geniul individual, care-i porunceşte să se rezerve întreg pentru opera sa. Victima este femeia care ascultă de geniul speciei şi caută cu orice preţ să-l supună concepţiilor ei femenine, chiar de ar trebui să-l supună la tortura eternă, dacă alt mijloc nu ar avea la îndemână. Marele om nu se poate decide de cât în ajunul morţii să dea lovitura brutală femeii, pe care a îmbolnăvit-o sufleteşte măreţia monstruoasă a acestui copil, care dela căsătorie nu a încetat de a creşte, pe când ea a rămas ce a fost, „femeia în serie" dela logodnă şi căsătorie. Discipolii săi care-i cer să se poarte brutal şi să fie credincios ideilor sale, neînţelegând pateticul acestei mari personalităţi, compătimirea duioasă a acestui om puternic, care nu se poate hotărî să rănească de moarte „atotputernica fragilitate a inimii", esenţa veţii...

In câte căsnicii nu se repetă pe alt plan şi în alte proporţii aceiaşi dramă a căsniciei, o dramă amestecată cu comic şi burlesc, cu atât mai sinistră cu cât scena pe care se petrece este mai meschină. Nu se urăsc poate, dar soţii simt nevoia să se certe şi să trăiască ceasuri turbure şi plini de bănuieli, de remuşcări şi groază. Pentru ce?

Pentruca să procreeze şi să perpetue la infinit mediocritatea, ori prostia, şi să crească herghelii cu tineri şi tinere de măcelărit pentru fantazia şi ambiţia unor nebuni, într'un viitor războiu.

Suferinţele unui Tolstoi ale unei Sofia Andreevna, soţia sa, nu vor fi servit la nimic decât pentru ca marele om să exclame în cele din urmă: „Eu sunt vinovat pentrucă am adus pe lume copii stupizi, care nu-mi pricinuesc de cât neajunsuri şi plictiseli", sau să facă pe înţeleptul Sergiu, fiul lui Tolstoi, să exclame cu durere o săptămână înaintea morţii tatălui său: „Singura mea părere de rău, e că Leon Nicolaevici nu a părăsit Iasna Poliana cu treizeci de ani mai de vreme".

IZABELA SADOVEANU

Decadența paradoxului

Printre simptomele de profundă modificare a înțelegerii noastre despre lume se așează desigur și treptata noastră renunțare la paradox.

De sigur că acesta dăinuește în unele conștiințe frivole și că farmecul lui arhaizant mai există pentru unele structuri psihologice încă nesincronizate secolului acesta. Dar nu este mai puțin adevărat că această atracție pentru o formă de spirit estetizantă a depășit momentul ei culminant și că ea este treptat părăsită de vigoarea modernă.

Paradoxul a inflorit în acea epocă bizară din jurul anului 1900, în timpul unei halte artistice, în toiul luptei dintre idealiștii filozofiei sau ai religiei și oamenii de știință, a unei democrații de suprafață și a unei lâncezeli ce trebuia să devină epuizare mai târziu. Formula „fin de siècle" caracterizează nu numai moda, opereta sau arta decorativă, ci un întreg mod de viață care a ales drept blazon paradoxul.

Ironia fină, conciziunea estetizantă, ciudățenia căutată cu tot prețul, supremația expresiei strict verbale formează corespondentul literar și uneori științific sau filozofic al încercărilor hibride și aparținând unei generații care căuta în „modern utilul" alierea naturalismului cu decorativul convențional, cu discursurile ei frumoase în care se împăcau tezele religioase cu descoperirile darwiniste și cu teoriile ei umanitariste însoțite de o sălbatecă politică imperialistă. Paradoxul evocă contradicția unui sfârșit de secol, a acelui sfârșit de secol molcom, purtând în el gravele tare ale unui întreg sistem ideologic vicios, neajuns însă la maturitate, încă legănat de câteva iluzii și de câteva nădejdi. In el se regăsește atmosfera pe care un Aldous Huxley a reconstruit-o cu ochiul ager, cu oameni mergând la biserică din convenție și iubind din plictiseală sau Galsworthy care ar putea depune și el pentru această lume sufocând în reguli strîmte pe cari și le edictase de altfel singură, cu eroi petrecând după amiezile în jocuri minore și tragice, cu serile împărțite protocolarelor întrevederi, în care și sinuciderile au ceva teatral. Este lumea pe care o prevăzuseră unii romancieri naturaliști și unii pictori impresioniști, lumea pe care o va diseca mai târziu un Proust sau proslăvi autorii de piese „bulevardiere".

Această lume, în care zăcea tristețea unei generații ce nu mai avea nimic de descoperit, pentru care creația era o vanitate și adevărul o stare relativă, a dat amploarea paradoxului fie cu o ironică certitudine ca Rémy de Gourmont, fie cu conștiința morbului interior, ca nefericitul Oscar Wilde.

Paradoxul a angajat și a entuziasmat tocmai partea cea mai vizibilă a societății timpului, stratul cel mai înalt, care ascundea de-altfel un clocot tot mai amenințător, dar care, asemenea Romanilor din epoca decadenții, admira glasul meșteșugit al barbarului.

Este evident că și alte filoane cresc în această epocă. Dar suprafața ei este profund atașată paradoxului, mod facil și amuzant de a exprima o idee, posibilitate ispititoare de a răsturna o părere, instrument de înlocuire a cercetării cu butada, amestec hibrid de humor și exagerare.

Ceeace importă în paradox, este contrastul, este incisivitatea, este surpriza. Alăturarea unor termeni streini printr'o indulgentă mistificare amuza generația de care am vorbit, fiindcă ea știa bine că era incapabilă de a cerceta ea singură mai departe și fiindcă nu i-ar fi fost de nici un folos un progres pozitiv. Un grup de oameni care cultiva religia deși nu era credincios, care lăuda democrația timpului deși o disprețuia, care se entuziasma pentru culturile primitive deși nu le înțelegea succesiunea și importanța sau care sprijinea filozofia mistică în ciuda desvoltării laboratoarelor și a industriilor mari, nu putea decât aproba spumoasa încercare de a reduce contradicția timpului la contradicția unei formule izbitoare, în care atmosfera estetizantă pe care o dorea se găsia din plin.

Dar, cum se spune, multe lucruri s'au schimbat de-atunci. Multe îndoeli s'au risipit, multe adevăruri s'au consolidat. Contradicțiile au început să fie lămurite, fugitivele utopii ale anului 1900 s'au risipit în luptele grele de mai târziu. Cu încetul a trecut timpul frivolității în raporturile dintre oameni, ca și cel al „relativităților" istovitoare din știință, ca și cel al artei „pe care o imită viața". cum spunea cel mai tipic reprezentant al acestei atitudini decadente. Serioase colaborări s'au stabilit între oameni, încrederea în știință precum și foloasele ei au devenit din ce în ce mai evidente, problemele societății au devenit din ce în ce mai urgente, o artă destul de robustă și amenințătoare și-a făcut loc. Moda nu a mai fost aservită luxului baroc al epocii trecute și pe străzi s'a vorbit despre progresele Americii.

In această lume, schimbată, paradoxul nu mai putea dăinui și în măsura în care el persistă el este semn de absență dela gravitatea contemporană și dela marile nădejdi pe care ni le dau timpurile noastre.

Acel ritm specific al tuturor epocilor, ritmul eșit din raporturile dintre oameni și din modul lor de a valorifica împrejurările în care trăesc respinge paradoxul ca un vestigiu desuet aparținând unei epoci care era incapabilă de a înțelege viața altfel decât frivol și comod, într'un tragism de cele mai multe ori mai curând sgomotos decât adânc.

In neastâmpărul îmbătrânit al exagerării, în comicul silit eșit din contrastul căutat cu îndemânare, în aparenta facilitate care ascunde adesea greutatea de a surprinde doar pentru a surprinde, nu se mai regăsesc „timpurile moderne" ale marilor artiști contemporani, la care ciudățenia vieții este legată de vederi mult mai sumbre și mult mai tenace.

„Timpurile moderne" nu mai pot gusta neîncrederea paradoxului pentrucă la orizontul lor se văd grele sarcini și reale posibilități. Contemporanii nu mai gusta cu aceiași seriosă distracție iluzia pentrucă își dau seama că au în primul rând datoria de a înfăptui. Desigur că și astăzi mai răsună cuvintele elegante ale unui paradox inteligent — adică abil. Dar plăcerea pe care o resimt auditorii este astăzi cu mult mai puțin vie, răbdarea lor este mult mai redusă, ci știu că este vorba de un joc, mai adesea de un procedeu, care poate amuza o clipă dar pe care îl vor părăsi de îndată. Nimeni nu mai poate face astăzi din paradox o regulă de viață.

Nimeni nu mai poate asculta cu o simulată seriozitate dezarticularea tuturor cunoștințelor noastre de dragul unui zâmbet distins.

Nimeni nu mai poate stima o inteligență care distruge pentrucă este incapabilă de a lucra și admirația de odinioară este astăzi doar o palidă politeță sau o supunere regretabilă.

Se simte astăzi cu ușurință că în paradox este o anumită neputință dureroasă, eșită dintr'o convulsie mult mai profundă decât o mărturisește genul și mai ales că însăși arta nu mai poate folosi această formă minoră.

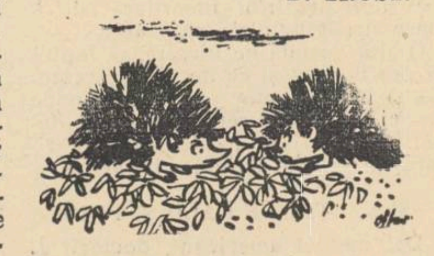
Este o neputință dureroasă, conștientă evident de scăderile ei, care face din paradox în raport cu arta, ceace este cinismul în raport cu sinceritatea. Și cinismul este o formă maladivă de sinceritate, de dureroasă conștiință a inutilității unui act și paradoxul poartă în el aceiași tristă mărturisire de abandon vital, de înlocuire a acțiunii prin comentar, de plictiseală devenită metodică.

Desigur că timpul nostru mai cunoaște acest gen. Dar practicarea lui, pentru grupe din ce în ce mai reduse de oameni, poate constitui doar un diagnostic: cine iubește paradoxul, cine îl cultivă, cine mai leagă regulile lui de viață de înmulțirea contradicțiilor—dovedește prin aceasta o gravă depărtare de timpul modern.

Este un simptom care trădează oboseala în locul dorinții de a trăi, dorință pe care nu o confundam cu entuziasmul naiv, dar care exprimă doar simpla tendință a oricărui organism viu de a persista.

Dispariția paradoxului, dimpotrivă, este unul din semnele îmbucurătoare ale unei atitudini din ce în ce mai responsabile pentru o umanitate care va prețui crescând extraordinara plinătate a vieții și care va încerca să-i înțeleagă altfel ciudățenia.

D. TROST.

Puterea demoniacă

Puterea răului, acțiunea demoniacă se manifestă în toată natura, dar domeniul său special este în planul omenirii, unde se arată ca bază a personalității în genere și mai ales a personalității omului de geniu. Cei vechi au personificat această forță echivocă, în anumite divinități, neoplatonicienii au considerat-o ca o trecere intermediară, între om și divinitate; sub masca fatalității interioare ea se identifică cu propria personalitate a celor pe care-i socotește Shakespeare, în dramele sale, ca pe niște posedați, de pildă Macbeth și însuși Hamlet.

Ceia ce exteriorizează asasinii și eroii lui Shakespeare sunt faptele demonului lor interior. actele comise sub stăpânirea unei forțe fatale ce le creiază destinul inexorabil, căruia nu i se pot sustrage. Prin această forță demonică mulți cugetători, între care și Goethe, au căutat să dea interpretare unor fenomene turburi, în fața cărora rațiunea rămâne nedumerită pentru că nu le poate găsi locul nici în puterea Binelui, nici, explicit, în puterea Răului, căci ele nu se pot atribui nici lui Dumnezeu, nici lui Satan în mod categoric.

In tot cazul Goethe, de pildă, nu le consideră ca direct opuse ordinei morale a Universului, ci mai degrabă le privești ca o forță care se încrucișează cu Binele și cu Răul, formând astfel „urzeala și plasa" în țesutul Universului. Astfel apare în cartea a XX-a din „Adevăr și Poezie", acest element demoniac binefăcător și pervers în extrema sa complexitate și esențiala sa contradicție. In scurta întrevedere a lui Goethe cu Napoleon, la Ehrfurth, în 1808, marele poet rămâne profund impresionat de semnul demoniac pe care-l citește în persoana lui Napoleon. In el recunoaște Goethe semnul „celor ce au angajat lupta cu universul și nu pot fi conduși decât de el". Forța aceasta se manifesta în Napolen prin puterea înăscută de a supune omenirea, prin puterea de atracție pe care o exercită, putere pe care o poseda deopotrivă Petru cel Mare ca și Cagliostro. Acest demonism îi apare lui Goethe ca „o putere extraordinară emanând dela unii indivizi care nu se disting uneori nici prin talente, nici prin excepționale calități morale în viața de toate zilele.

E vorba deci de o forță cu totul irațională, capricioasă și fatală, dar care, în acelaș timp, poate uneori să se manifeste și ca o putere creatoare, mai ales în puterea tainică a muzicii. Suntem prin urmare departe de concepția creștină în care „demonul" reprezintă limpede numai răul. Demonul acesta de care e vorba în concepția antică, acea a lui Goethe și a poeților moderni, nu e întotdeauna un factor destructiv, ci poate reprezinta și o forță pozitivă poate fi element dinamic și productiv, imprimă omenirii un nou avânt, iar tot cei ce provoacă asemenea evenimente sunt însemnați cu puterea celui nenumit. Ele insuflă omului spiritul de risc și aventură însă, sau pofta pentru fructul oprit. Omul e ispitit prin ea să pătrundă misterele cele mai adânci și să intre în altarele cele mai sfinte.

Nici Mefisto nu poate fi considerat ca reprezentant al acestui demonism, căci el e un personaj ordinar și cu totul negativ. Mefisto este un demon așa cum îl închipuia secolul al XVIII-lea, sceptic și batjocoritor, pe când demonul modern este Ispita, voită de însuși Dumnezeu ca antiteză opusă lui.

In poemul „Faust" al lui Goethe, adevăratul demon e însuși Faust. El poartă semnul demonic, un Mefisto. De aci vine farmecul lui turburător, caracterul în care rezidă esențialul demonicului modern; setea nestinsă de cunoaștere, care este la origina tragediei goetheene și din care decurg toate aventurile lui Faust. Această sete de cunoaștere îl împinge pe Faust spre magie, îl face chiar să ia calea morții spre a ajunge la „Necunoscut" și tot ea îl împinge să închee Pactul final cu Cel Necurat. Indrăzneala demoniacă, „pasiunea pentru imposibil și disprețul pentru posibil", sunt semnele care în Faust prevestesc pe Nietzsche, adevăratul demoniac modern. La filosof atracția abisului, a vidului, a voluptății amețelii revin sub cele mai variate și mai neașteptate imagini. Dinamismul, pasiunea, puterea emotivă care se desprinde din vorbele lui Zarathustra, puterea de fascinație asupra celor ce vin în atingere cu el, sunt cele mai vădite semne ale demonismului Goethe s'a eliberat de demonism creînd Faust, după cum s'a eliberat de patima pentru Charlotte Buff creînd pe „Werther". Nietzsche însă l-a trăit în sufletul său cu atâta putere încât a fost sfărâmat, după cum sfărâmați au fost Rafael Sanzio și Mozart. Goethe vedea în tragicul sfârșit care a răpit pe acești doi mari creatori în plină creație și în plin clocot de viață, „puterea necumpănită a demonilor interiori". La Nietzsche acțiunea acestor puteri demoniace se vădește în chip de netăgăduit și evidențiază nu numai darul de a creia cele mai înalte valori umane, ci și grozava năvală a forțelor dezlănțuite de ea, pornite cu timpul, fără a găsi în cale diguri și zăgazuri, care să conțină și să orienteze. „Ich sterbe an mein Wort" „mor de verbul meu). „Ich bin zerbrochen an mein wort" (sunt zdrobit de verbul meu) zice Nietzsche. E aceiași fatalitate în viața și persoana lui Nietzsche care stăpânește și drama lui Goethe și personagiile lui Shakespeare. Tirania, care-i apasă pe ei, o simte și Nietzsche dar nu are puterea să i se împotrivească, nu poate decât să se tânguie: „sunt un biet animal de sacrificiu", după cum se exprimă adesea, recunoscând puterea formidabilă de care nu se poate elibera

Despre femei şi despre dragoste

Pentru a iubi și pentru a fi fericit în iubire trebue mai multă desteptăciune decât își închipue cineva.

Până la momentul fatal al cuvântului da, *sau, dacă preferați, până la înfrângere, o femee nu are nevoe de vicleșuguri ca să păstreze un amant. Curiozitatea îl ațâtă, dorința îl susține, speranța îl încurajează. Dar odată fericit, e rândul femeii să pue totatâtea griji ca să-l păstreze, cât a pus el ca s'o învingă: trebue ca dorința de a-l fixa s'o facă inventivă. O inimă este ca o întindere mare de loc, o capeți ușor și o conservi greu.*

Ca să faci pe un bărbat să devie inamorat, farmecele corpului ajung, ca să-l faci statornic, trebue ceva mai mult: ai nevoie de dibăcie, de ceva tertipuri, de multă minte, și chiar de un pic de toane și de schimbare de caracter. Dar din nenorocire femeile, de îndată ce au cedat, sunt prea drăgăstoase, prea îndatoritoare. Ar trebui poate pentru binele comun ca ele să reziste mai puțin la început și apoi mai mult.

Cine va vrea să-și păstreze un soț sau un amant, trebue să-i lase întotdeauna ceva de dorit; fiecare zi trebue să-i făgăduiască ceva nou pentru a doua zi.

Variază plăcerile, procură bărbatului agrementele nestatorniciei în acelaș obiect, și răspund de stăruința și fidelitatea lui.

A te lăsa în voia imboldului violent al unui amant, să te scufunzi, ca să spun așa, în obiectul iubit, este procedeul unei amante fără pricepere. Aceasta nu este iubire, aceasta înseamnă iubire de o clipă, înseamnă să faci din amantul tău un copil alintat. Vreau ca o femee să se conducă cu mai multă reținere și măsură.

EROII LUI CARAGIALE

de G. CALINEŞCU

„Să mă mai jur — eu?... Nu m'am jurat? N'am plâns? Cu ce m'am ales? Nu mai mă jur pentrucă nu mă crezi; de plâns aş mai plânge, dar nu mai pot... Dar... în sfârşit nu strici dumneata... eu stric... nu trebuia să-mi puiu mintea cu un copil ca dumneata... D'aia zic şi eu mai bine că s'a întâmplat aşa. Tot trebuia să isprăvim odată... Am isprăvit..."

La fel de gingaş în sentimente este şi Chiriac, care se sileşte să folosească cele mai alese cuvinte şi figuri, potrivite pentru un tejghetar. Fireşte dramaturgul îi dă un limbaj pur pentru clasalui, lipsit de radicale bufone, asemănător mutatis mutandis celuia al Ilenei din *Păcat*, tocmai pentru a nu strica momentul sublim. Scena de toane erotice între Chiriac şi Veta reprezintă tratarea

unui conflict etern în mediu de mahala, cu toată decenţa pe care însă o cere materia:

CHIRIAC *(ieşindu-i cu un pas înainte)*. — Te duci?

VETA *(stă)*. — La ce să mai stau? Ce mai am eu cu dumneata?

CHIRIAC. — Nu-mi mai zice „dumneata".

VETA. — Cum pofteşti să-ţi zic?

CHIRIAC. — Cum mi-ai zis până ieri.

VETA. — Azi e azi, ieri a trecut *(porneşte să iasă)*.

CHIRIAC *(tăindu-i drumul)*. — Şi nu vrei să se mai întoarcă.

VETA *(scoboară un pas„ depărtându-se de el la dreapta)*. — Nu.

CHIRIAC *(apropiindu-se)*.— Veta!

VETA. — Nu; lasă-mă... Ce folos câtă fericire am avut un an, dacă într'o zi am plâns-o toată! Nu, nu mai voiu; mai bine mi-este aşa cum sunt...

CHIRIAC. — Dar eu... eu ce să fac?

VETA. — Ce fac şi eu... Invăţul are şi desvăţ, nu ştii dumneata?

CHIRIAC. — Desvăţ! lesne din gură. Ii scoţi rumânului ochii şi după aia-i zici: „Lasă că nu e rău şi fără să mai vezi... mai bine că s'a întâmplat aşa! N'o să mori fără luminile ochilor!... Invăţul are şi desvăţ... Dar dacă n'oiu vrea eu să mai trăesc aşa!... care va să zică să mor, ai?

VETA. — Ei! bine ar fi să poată muri omul când vrea! dar... nu moare nimeni de asta!

CHIRIAC. — Dar dacă eu voiu muri? *(Se repede şi ia spanga dela puşcă)*. Vezi dumneata spanga asta?

VETA *(se repede la el şi vrea să i-o smucească)*. Chiriac!

CHIRIAC *(luptându-se cu ea)*. — Fugi! lasă-mă!...

VETA *(luptându-se)*. — Nu te las! Te ştiu eu cine eşti. Nu te las! Nu voiu să ţi se tragă moartea dela mine.

CHIRIAC. — Lasă-mă! lasă-mă!... *(se luptă)*.

VETA *(desperată)*. — Chiriac! *(înecându-se)*. Dacă vrei să te omori, omoară-mă întâi pe mine! *(se luptă din putere)*. Chiriac!... Nu ţi-e milă de mine? Toate, toate de un an an şi mai bine le-ai uitat într'o zi?... Chiriac!...

CHIRIAC. — Tocmai pentrucă nu le-am uitat, vreau mai bine să mor. Dacă nu mai este nimic între noi, spune-mi dumneata cum să mai trăesc! Dacă mă laşi, dacă nu mă mai vrei, tot mort sunt eu; mai bine, lasă-mă; adio viaţă *(se smaceşte)*. Lasă-mă!

VETA *(ţinându-l strâns)*. — Chiriac! Vrei să strig? eşti nebun?

CHIRIAC. — Da! sunt nebun, fireşte eu sunt nebun; m'ai înebunit dumneata; dumneata să-mi tragi păcatul! Câte gânduri şi dor m'a ars pe mine, nu mă 'ntrebi?

VETA. — Dar tu pe mine, nu mă întrebi?

Scena aceasta nu e caricaturală şi dacă trezeşte zâmbetul, un zâmbet de simpatie, este fiindcă tinerii şi amanţii au fost totdeauna personagii de cofedie, inteligenţa lor fiind victima pasiunii lor. Chiriac şi Veta simulează ca într'o comedie de Marivaux, periferic, supărarea şi desperarea ca să provoace o reîntărire a jurămintelor.

Nici doamna cea tânără din *Luna de miere* cu tot mahalagismul ei nu e înfăţişată caricat, ba chiar autorul nu-şi poate reprima o exclamaţie de admirare. Cu „capul pe rezemătoarea banchetei, cu ochii 'nchişi, este o strălucitoare frumuseţe blondă, de vreo douăzeci şi doi şi trei de ani". In ciuda vulgarităţii, nerăbdarea ei erotică are o nuanţă de impudoare sălbatecă.

„— Mariţo! întreabă încetişor doamna cea tânără, ridicând capul de pe rezemătoare; ce face Mişu? doarme?

— Ei! aş! răspunde şi mai încet domnul cel din faţa mea.

— Atunci, dece nu vii la loc? şopteşte doamna.

— Mai stai un minut soro, zice cocoana, că nu mori! Uite e şi omul ăsta străin.

— Firar al" dracului! Dracul l-a mai adus şi p'ăsta!"

In fond autorul este iritat şi gelos de atâta exibiţie şi către sfârşit în ameninţarea de a denunţa pe imprudentă are o impulsiune de răzbunare.

IN *Păcat* înfrigurarea erotică este scutită de orice amestec cu nota umoristică şi femeia apare aşa cum o gândeşte scriitorul în clipe de exaltare:

„Vorbe?... Incap vorbe?

Cum o femeie ştie alinta — cum degetele ei delicate se înfig în muşchii încordaţi — şi gura ei rece ca ghiaţa, şi ochii ei beţi — şi puful mărunt de pe obrajii aprinşi zbârlit de fiori — încovoiala lâncedă a trupului — izbiturile inimei ei de pereţii sânului — şi mirosul fără nume ce-i radiază din rădăcinile părului — şi cât e de bine să te părăseşti în stăpânirea acestor atâtea simţiri ce te 'nvăluesc din toate părţile ca nişte vârteje de aburi calzi saturaţi de esenţe adormitoare.

Cu ce vorbe să le spun?... Astea se simt şi se gândesc, de spus nu se pot spune... A fost o măcinare a sufletului dulce şi dureroasă, o exaltare a simţirii, îngrozitoare şi delicioasă".

Mânjoloaia este şi ea o enigmatică, voluptoasă şi luătoare în râs femee, ţărancă da, însă nicidecum lipsită de graţie şi de feminitate.

„Femee curată!... M'am aşezat la masă făcându-mi cruce după datină, când deodată un răcnet: călcasem, se vede, cu potcoava cizmii, pe un cotoi bătrân, care era sub masă. Cocoana Marghioala sare repede şi deschide uşa de perete; cotoiul supărat dă năvală afară, pe când aerul rece năpădeşte 'nnăuntru şi stinge lampa. Caută chibriturile pe bâjbâite, caut eu încolo caută cocoana 'ncoace — ne-am întâlnit piept în piept pe 'ntuneric... Eu, obraznic, o iau bine'n braţe şi'ncep s'o pup... Cocoana mai nu prea vrea, mai se lăsa; îi ardea obrajii, gura-i era rece şi i se sbârlise pe lângă urechi puful piersicii... In sfârşit iacă jupâneasa aduce tava cu demâncare şi cu o lumânare. Pesemne om fi căutat mult chibriturile, că ţilindrul lămpii se răcise de tot".

EXISTĂ o curioasă, pentru cine judecă superficial pe Caragiale, schiţă, *Intre două poveţe*... care ne descoperă sub masca histrionului un om plin de sensibilitate şi de gingăşie erotică faţă de femeea tânără. In sala unui bal, eroul subînţeles matur, se sbate, cu privire la o tânără fată, între două poveţe (imagine romantică: „Trebue să fii prea sec de spirit, ca să te laşi ameţit de un drăcuşor aşa de tânăr". „Trebue să fii prea sec de spirit, ca să nu te laşi purtat de atâta farmec..." Fata, de cinsperece ani, este descrisă astfel:

„...In costumul de mătase neagră, cu clinuri şi bentiţe stacojii; cu manteluţă de catifea, care-i împlinea talia micuţă, încă neformată bine, mititelul Mefisto avea nişte mişcări de o mlădiere diabolică: asta îmi amintea vorba că un drăcuşor se poate strecura prin cea mai îngustă crăpătură. Ceea ce mai ales se potrivea de minune cu atributele personajului erau cei doi ochi negri, cari aruncau de sub tichia de catifea nişte priviri câte odată insuportabile. In totul era, simţeam bine, o arătare primejdioasă un prilej de pierzare, de care trebuia să fug făcându-mi cruce".

Eroul e îmbiat de o femee frumoasă şi văduvă şi asta irită pe fată. Caragiale are prilejul să descrie cu multă fineţe întâiele semne ale vieţii sentimentale în vârstă încă nevinovată:

„Rămăsei încremenit în picioare, pe când drăcuşorul, fierbând şi bătând nervos din vârful botinei de lac îşi aruncă departe mantaua de catifea şi mănuşile roşii. După ce mă privi apoi îndelung cu ochii pierduţi, se trânti pe o canapea, ascunzându-şi capul în amândouă mâinile. Stam pe loc, cuprins de un vag sentiment de frică; însă încet-încet, în faţa acestei minuni, frica începu să se schimbe într'o delicioasă senzaţie.

După mişcarea umerilor înţelesei că drăcuşorul plângea înfundat cu hohot. Nu mai puteam sta locului; mă repezii fără să ştiu ce fac şi, luând în braţe cu putere drăguţul corp, uşurel ca o pană, îl ridicai drept în sus. ..plângea cu adevărat, sbătându-se în braţele mele ca o pasăre sălbatică rănită, pe care o culege brutal vânătorul.

„Nino, i-am strigat: nu-i frumos ce faci! un drăcuşor nu plânge niciodată!... Te rog!... Nino!..."

Pe sub perdeaua de lacrimi, atât de bogate şi de ieftine la aşa vârstă, ea 'mi aruncă drept în ochi o privire nespusă; încet-încet apoi, pleoapele cu genele mari închiseră ferestrele atât de luminoase ale acelui suflet ciudat; faţa i se făcu cum e varul, nasul se subţiă, buzele se albiră şi se întredeschiseră, şi fermecătorul cap al micului Mefisto se aplecă pe spate, lăsat în gol în afară de braţul ei.

„A leşinat! trebue deşteptată!" auzii la urechea stângă, care se ridicase la o stare exaltată de sensibilitate, pe când urechea dreaptă era, poate tocmai pentru asta, cu desăvârşire surdă. Atunci, simţind că mi se opresc bătăile inimii, îmi aplecai binişor capul şi-mi apropiai buzele mele de ale ei... Erau reci ca ghiaţa. Iar când voiră să se deschidă spre a zice o vorbă, — ce vorbă, nu ştiu— simţii că mă ciupeşte cineva de urechea surdă. Era domnişoara Ana, care venise pe la spate, fără s'o auz, râzând, foarte veselă; zdrobită de oboseala dansului, ne spuse gâfâind.

„Destul!... Nino, te caută toţi în bal; trebue să pleci!"

Am îmbrăcat amândoi repede cu manteluţa lui pe bietul drăcuşor care era cu totul aiurit; i-am şters frumuşel lacrimile, i-am aranjat frizura deranjată sub tichiuţa de catifea şi i-am deschis uşa secretă. Drăcuşorul a stat o clipă în prag,apoi cu volubilitate felină, s'a repezit înapoi la mine, să-mi dovedească iute, că aceleaşi buze pot fi reci ca ghiaţa şi fierbinţi ca flacăra cea mai vie".

Cine este în stare să scrie pagini atât de suave, nu e desigur un om cu ochii răi pentru femee, un creator de tipuri feminine vulgare şi reci. Natura operei înlătură în genere pe femee din paginile lui Caragiale, iar acolo unde apare, ea trebue să se potrivească mediului. Dar sub infirmitatea lipsei de cultură, femeea carageliană, când e tânără, trezeşte totdeauna o vie admiraţie. Vorba magazinerului:

„...Cum să n'o iubeşti! E lucru mare domnule, când îţi spui!"

OBSERVAŢIA psihologică, fie şi sub forma cauzalităţii, arată un Caragiale, scriitor serios. De altfel asta trebue să fi fost şi intenţia lui. *Năpasta, O făclie de Paşte, Păcat, In vreme de războiu* sunt scurte aspecte dintr'o operă gravă pe care n'a dus-o până la capătul ei. Dacă marele prozator este azi socotit aproape numai autor de comedii şi de schiţe umoristice, se cade să observăm că piesele teatrale au fost compuse în tinereţe şi că schiţele sunt propriu zis articole de gazetă. Om greu de urnit la lucru, Caragiale nu ne-a lăsat opera pe care o medita el. Ne putem face o idee de ce putea fi această operă din examenul compunerilor serioase.

Un element fundamental la un prozator este „natura", înţelegând aici natura vie şi natura moartă, într'un cuvânt simţul de realitate. In Balzac, bunăoară, nu este natură geologică şi vegetală, dar sunt priveli̧şti de interior uman, descripţii. In teatru, în schiţele umoristice exterioară nu are ce intra, totul acolo întemeindu-se pe observarea naturii morale. Dar în nuvele ca *Păcat, In vreme de războiu* şi celelalte, cu oricâtă sobrietate, lumea inertă trebue să existe, ca fiind lichidul în care pluteşte omul ca fiinţă etică. Şi într'adevăr realitate înconjurătoare se află în oarecare măsură în toate scrierile serioase ale lui Caragiale. S'a pretins însă că marele prozator ar fi dispreţuit „natura", făcând în acest sens profesiuni de credinţă orale. Lucrul nu parte credibil şi dacă a fost spus nu trebue luat în serios. Caragiale nu face de loc impresiunea unui om pentru care lumea întinsă nu există ci numai a unui observator miop în privinţa aceasta. Noi ne-am obişnuit atâta cu scrierile sale, încât avem credinţa că altă modalitate de tratare este exclusă. Totuşi o analiză atentă ne-ar dovedi că anume părţi sunt perfectibile.

In *Om cu noroc*, schiţă satirică, prilejul descripţiei îi este oferit autorului de împrejurarea plimbării eroilor noaptea pe lună:

„O noapte de Septembrie limpede ca sticla curată... vreme dulce şi lună plină... zece trăsuri mergând la pas şi banda roşiorilor cântând un marş triumfal în frunte — de neuitat".

Platitudinea este învederată şi dacă nu se bagă de seamă (cum nicăeri în opera lui Caragiale nu se observă), asta vine de acolo că aici puţin interesează natura în sine cât impresiunea pe care ea o face eroilor. Iar aceştia sunt oameni obişnuiţi. Autorul a găsit formula cea mai bună prin care omul de toate zilele îşi exprimă admiraţia în faţa priveliştilor sublime. Deci Caragiale fuge din poziţiunea creatorului direct în aceea de ascultător. Şi aici — dată fiind atmosfera ironică — metoda pare la locul ei. Dar sunt împrejurări în care autorului nu-i mai este îngăduit să asculte, ci să-şi dea impresiunea nemijlocit, în chip oricât de fugar.

„Am petrecut — zice autorul în lirica *Intre două poveţe* — în Italia câteva luni, pe care nu le pot uita niciodată... o încântătoare călătorie în Italia...

Desigur că autorul nu trebuia nicidecum să descrie Italia. Scurtă ori lungă însă impresiunea artistică se caracterizează prin transfigurare. Descripţia în literatură este elementul cel mai eftin şi totdeodată cel mai scump. Simpla tehnică a percepţii poate da unei compuneri fără observaţie adâncă un luciu de smalţ. Critica academică însăşi reţine dintr'o operă mai ales descripţiunile, de vreme ce în conceptul de imitaţie stă toată estetica acestei critice. Marele artist se fereşte de descripţia inutilă şi de cele mai multe ori realitatea moartă se reconstitue la el prin valori invizibile separat.

„Natura" în marea artă este nu mai puţin un instrument esenţial de creaţiune, căci ea înfăţişează nivelul la care autorul se aşează în univers. Arta nu se ţine după sistemul cosmic solar, ci după cel geocentric cu această observaţiune că terestritatea coboară până la individ. Sunt atâtea universuri antropocentrice câţi indivizi sunt. Natura e stratul de aer care înconjură pe creator, e simbolul lui. Că un peisagiu se preţueşte prin starea sufletească pe care o sugerează e un vechiu deacum adevăr estetic. El trebue corectat, întrucât priveşte proza prin observarea că nu există natură naturală, ci numai natură ca univers propriu al individului şi că acest univers trebue să fie numaidecât vizibil. Un creator al cărui cosm nu este evident sau măcar deductibil, suferă de o mare deficienţă. Şi mai cu tărie se aplică acest principiu la acel aspect al naturii ce se chiamă mediu. Mediul nu e un adaos decorativ, ci abural; fragranţa, umbra pe care oamenii le trimite înaintea lor. Descripţia sufrageriei pensiunii în care se petrece drama din *Père Goriot* de Balzac, este portretul moral al casei, cu unitate morală colectivă. Acolo sufrageria este eroul principal şi oamenii vin şi se aşează la locurile lor ca nişte piese anatomice secundare.

De bună seamă că nu era locul ca prozatorul să descrie în schiţa anuntată mai sus Italia. Insă, fiind vorba de o impresie puternică „de neuitat", trebuia să depăşească această plată convenţie şi să desvălue fugitiv universul său. El putea spune pe scurt aşa: „..am străbătut Italia dela zăpezile Alpilor până la măslinii fumurii ai Siciliei", ori „am contemplat cerul de pe pleşuvul Subasiv şi de pe Vesuviul cel plin de sgură". Putea da o mulţime neprevăzută de simboluri ale exaltării sale. „Incântător", „care nu le pot uita" sunt atribute abstracte ce dau de bănuit că autorul este desbrăcat de acele straturi de umbră care-i constituesc universul.

DE obiceiu Caragiale caută să scape de reconstrucţia mediului prin ascultarea monologului eroilor cu privire la partea de univers în care se petrece acţiunea. De pildă în *La Hanul lui Mânjoală*, coconul Fănică face consideraţii topografice:

„Un sfert de ceas până la Hanul lui Mânjoală, de-acolea până'n Popeştii-de-sus, o poştă în buestru potrivit, un ceas şi jumătate... Buestraşu-i bun... dacă-i dau grăunţe la han şi-l odihnesc trei sferturi de ceas... merge. Care va să zică, un sfert şi cu trei, un ceas, şi până'n Popeşti unul şi jumătate, fac două şi jumătate.. Acu sunt şapte trecute: al mai târziu până la zece, sunt la Pocovnicu Iordache... Am cam întârziat... trebuia să plec mai de vreme... dar în sfârşit!... de aşteptat mă aşteaptă.."

Cu monolog, acest examen al orariului merge dar nu trebue să ne închipuim că nu era cu putinţă o versiune mai creatoare de atmosferă. Iată o ipoteză:

„Până'n Popeştii-de-sus e tot pădure şi drum bolovănos... n'ar strica să odihnesc calul vre-o trei sferturi de ceas la hanul lui Mânjoală. Cerul e senin şi luna albeşte calea ca ziua. La zece tocmai bine ajung. „Brr! ce frig. Miroase a zăpadă. Măcar să beau un rachiu!"

Ipoteza este întărită de aluzia la situaţia muntoasă a localităţii: „O sumă de care poposesc în curtea hanului; unele duc la vale cherestea, altele porumb la deal. E o seară aspră de toamnă.

In *La conac* Caragiale avea prilejul să creioneze el tabloul. Se mulţumeşte însă cu câteva banalităţi, date de altfel ca posibile gânduri ale eroului:

„Din Poeniţa vine domol la vale un călăreţ tânăr în buestru făcănit... N'are de ce să gonească: soarele nu s'a ridicat nici de două suliţe; înainte de nămiezi, are să ajungă la conac, la Sălcuţa, dincolo de jumătatea drumului.... Acolo stă un ceas, să dea grăunţe calului; până la toacă, e'n oraş, la boerul „Etc".

Deci acelaş clişeu al stabilirii orariului ceeace dovedeşte lipsa invenţiei. Ba nu! Mai încolo vine şi o scurtă descripţie, dar ce silită, ce plată!

„E a doua zi de Sfântul Gheorghe. Ceru-i fără pată cât de slabă în tot largu-i de jur împrejur. La vale, în zare adâncă, sclipeşte îndoind aerul dimineţii calde, iar în păduriştea de mesteacăni de pe poala din bătaia soarelui, păsările primăverii se'ngână şi care de care se'ntrec în feluri de glasuri."

In *O vizită la castelul „Iulia Haşdeu"*, reportaj nu lipsit de ironie se cere la un moment dat reconstrucţia atmosferei. Caragiale o încearcă dar, cu multă stângăcie, oricât articolul n'ar suferi o prea mare desvoltare artistică:

„...Ies în curte şi mă afund în grădină unde creşte o vie de curând plantată; departe înspre apus, se desemnează dealurile pe valea Prahovei, pe când, faţă în faţă, către răsărit se ridică la aceiaşi înălţime dealurile de pe valea Doftanei. E o linişte pătrunzătoare, pe care n'o întrerupe decât lătratul câinilor castelului, — care îşi reclamă tainul de hrană şi mângâituri dela d-na Haşdeu, — şi şueratul locomotivelor căii ferate".

Asta e tot şi insuficienţa nu stă în scurtime ci în atitudinea prozaică. Privind spre dealurile înconjurătoare, autorul urma să piardă o clipă noţiunea vieţii diurne. Negăsind suficientă putere contemplativă pentru a alimenta clipa sublimă, Caragiale umflă fraza cu explicaţiuni în fond triviale. Căci de vreme ce lătratul are rostul aici al unui simbol de singurătate este supărător să aflăm că animalele latră aşteptând hrană dela d-na Haşdeu, precum e de prisos a lămuri că fluerul (simbol al nostalgiei) nu e numai al locomotivelor dar a locomotivelor căii ferate. Mult mai sugestiv, ar fi fost să se zică aşa:

„...Ies în curte şi mă afund în grădină printre aracii unei viţe tinere. Linişte desăvârşită de amiază rurală. Departe dealuri înspre apus şi înspre răsărit. Undeva şueră o locomotivă şi în fundurile ogrăzii se aud hămăituri de câini".

POPA Niţă din „Păcat" intră în salonul prefectului şi rămâne izbit de bogăţia interiorului. N'ar fi stricat puţină coloare descriptivă, din care să deducem îndreptăţirea admiraţiei părintelui. Caragiale dă şi aici ton retoric descripţiei aruncând-o asupra conştiinţei popei şi presărând-o cu adjective şterse: „minunat", „de gust".

„Popa trecu în salon şi se opri un moment la uşe... De mult nu mai intrase în aşa apartament! De mult, nu-i mai lovise vederile aşa combinaţie de forme şi colori! Era în adevăr minunat. Salonul da în grădină, şi reflexul copacilor, trecând prin perdeluţele de răţea, dădea şi mai mult farmec acestui interior şi bogat şi de gust".

In acelaş aparat retoric este prezentat şi interiorul casei Mânjoloaei:

„Multe odăi curate şi odihnite am văzut în viaţa mea, dar ca odaia aceea... Ce pat! ce perdeluţe! ce pereţi! ce tavan! toate albe ca laptele. Şi abajurui şi toate cele lucrate cu igliţa în fel-de-fel de feţe... şi cald ca sub o aripă de cloşcă... şi un miros de mere şi de gutui".

Ca încercare descriptivă e prea puţin, ca impresie a unui om simplu e prea mult din cauza pretenţioasei imagini a aripei de cloşcă.

Caragiale duce procedeul retoric în exprimarea senzaţiilor până la declaraţiunea că ele depăşesc mijloacele verbale:

„Vorbe?... Incap vorbe?

Cum o femee ştie alinta — cum degetele ei delicate, etc.

Cu vorbe să le spun?... Astea se simt şi se gândesc, de spus nu se pot spune.."

Dacă teoria ar fi luată în serios, arta însăşi ar dispărea. Evident, metoda aceasta de alunecare peste dificultăţi merge o singură dată. Repetată, ea apare ca o puerilitate.

Inlocuirea descripţiei şi sugestiei prin exclamaţii a trecut, ca un bun literar câştigat, la epigonii lui Caragiale. Ion Al. Brătescu-Voineşti exprimă astfel deliciile unui prânz: „Ce masă înfricoşată! Ce pastramă fragedă ca roua! Dar ugerul ăla de purcică de se topea'n gură!... Dar ceapa verde!... Nu se mai puteau sătura".

CARAGIALE: Scenă din „De-ale Carnavalului"

E adevărat, cum am zis, că insuficienţa factorului cosmic în opera lui Caragiale nu se bagă de seamă, fiindcă scriitorul orientat în direcţiunea morală ştie să micşoreze şi să înlăture partea creatoare de atmosferă. Nu putem vorbi aşa dar de cusururi dar dacă analizăm unele din compunerile cele mai caracteristice observăm că ele ar putea absorbi, cu folos, ceeace le lipseşte.

Continuarea în pagina 11-a)

CĂRŢI ŞI REVISTE

Câteva portrete de poete franceze

Trei poete iubite de acelaş autor care strălucea pe firmamentul literar în 1900: Augusta Holmes, Ju-

Jane Catulle-Mendès

dith Gautier şi Jare Catulle Mendes. Catulle Mendes, căci el este fericitul, a fost Parnasian, romancier, critic, erudit, original şi temut ironist. Dar mai ales adorat.

„J'ai porté fierement la Honte d'être beau", ne spune el însuşi în acest alexandrin. Era se zice un adevărat Lohengrin al Cafeneului Napolitan. Il putea vedea ori cine, după teatru, discutând cu ţigara în gură, cu cravata lavallière fluturând pe cămaşa fracului, cu barba şi pletele care-i stăteau foarte bine.

A scris mai multe drame, iubea nopţile instelate şi de aceia poate a avut trei soţii, trei stele în literatură, de oarece stelele dela Cinema încă nu fuseseră inventate. Cea dintâi e cunoscută din nume: Augusta Holmes, compozitoare şi poetă. Fusese foarte frumoasă dar... înainte de războiul dela 1870... Pozase ca model pentru pictura lui Henri Regnault „La Renommée".

Dela ea au rămas câteva romanţe câteva poeme simfonice, cântate pentru glorificarea expoziţiei din 1889, Lutèce, Les Argonautes, etc., căci era mai mult compozitoare de cât poetă.

Un contemporan o descrie la sfârşitul cântecului, agitând pălăria sa demodată şi o sacoşă plină de tot felul de mizerii necesare şi manuscrise de muzică. Dar nimeni, zice acest contimporan nu avea timp să râdă căci întâlnea lama rece şi albastră a ochilor ei de Irlandeză, căci din Irlanda era originară.

— „Eşti o mare fiinţă legendară"! îi zicea Alphonse Daudet, la el la Champrosaye unde venea adesea.

A doua nevastă a fost Judith Gautier, fiica lui Theophile Gautier. Debutase în viaţă frumoasă, brună, cu ochii negri, dar vai! a lăsat să o năpădească, de timpuriu, obezitatea şi cum era şi înaltă, uşor ne putem explica porecla de „elefant alb", pe care i-o dădeau confraţii.

In tinereţe însă trezise o pasiune puternică în sufletul lui Richard Wagner, care s'a inspirat dela ea în personagiul fermecătoarei Kundry, voluptoasa şi maternela eroină din Parsifal.

Edmond de Goncourt citează părerea despre ea a tatălui ei, părere ciudată dacă în adevăr este veridică.

— „Fiinţa cea mai uimitoare", ar fi zis Theo despre ea „un creer minunat, dar un creer care ar fi... intr'o farfurie, fără nici o legătură cu viaţa şi purtarea ei, lăsând-o puerilă... şi cât se poate de gâscă. Nu e de cât un instrument în faţa foii de hârtie".

A trăit multă vreme la ultimul etaj al unei case romantice din Rue Washington, apartamentul era luminos dar jos în plafon, cuşti mari şi largi pline de ciripit şi zbateri de aripe erau în toate părţile, ceeace dădea iluzia unui parc, mai ales că erau şi flori în massă!

In apartamentul stil Imperiul al II-lea strălucea ca o pată de lumină un Boldine, mâinele Judithei, subţiri, cu degetele lungi, aproape chinezeşti.

Erau mereu în contact cu chinezii, cu eruditii cărora îşi petrecea timpul traducând poeme antice, de pe vremea lui Ming sau a lui Tchang.

Dar adora şi pe Shakespeare aceastâ fiică a marelui Mandarin al Literelor franceze, Théo!

Augusta Holmès

A treia şi cea din urmă Doamnă Patulle Mendés, cea adevărată şi definitivă e o poetă plină de graţie şi de sinceritate.

Venită din provincie ca să aducă elevului blond, maestru Catulle Mendés, omagiul tinereţii, a darurilor ei poetice, obţinu dela el tot ce ceru. A câştigat inima, numele, bencara la teatru la primele reprezentaţii şi îndestulă glorie ca frumuseţea sa, să fie masacrată în caricaturile lui Sem.

Ii plăcea să facă senzaţie şi atunci apărea palidă ca o gardenie la aceste premiere, ochii îi erau în cearcăne vinete, din care strălucea mai viu lumina lor albastră, culoare egipteană. Părea o zeiţă sub podoaba orchideelor de taffetas sau de catifea, dar o zeiţă care trecuse pe la costumierul teatrelor din Paris... Pe atunci când nu erau modele de azi, ea singură îndrăznea să-şi aducă oglinda şi fardurile în salon unde avea oaspeţi şi să se fetuiască înaintea tuturor. Erau vremurile fericite dinainte de război, pe când unele femei aveau răgazul să-şi trăiască viaţa în a-

Judith Gautier

fară de realitate, după voia lor. Totuşi aceasta nu a împiedicat'o să fie o mamă duioasă, sfâşiată în toată fiinţa ei de durerea pierderei copilului său unic, micul „Prince" pe care l-a plâns atâta de duios, în special în poemul „Ses Rires".

En bonds gracieux et nerveux,
Comme il riait de tout son être,
De lienvol de ses cheveux
Et de ses grands yeux d'enfant
maître.

Eufrosina Dvoicenco: Notules

EUFROSINA DVOICENCO: Tome dix huitième, fascicules 1 et 2 de la „Revue des Études Slaves" Paris. Imprimerie Naţionale (1938).

O SATIRA POLONĂ IMITATĂ DE ASACHI ŞI STAMATI. Extras din „Revista Fundaţiilor Regale" (August 1938).

Neobosita cercetătoare a Arhivelor şi documentelor privitoare la influenţele ce au contribuit la formarea primelor noastre începuturi literare, a dat la lumină încă două lucrări de serioasă cercetare şi critică inteligentă, relativ la influenţele slave şi polone primite în această epocă.

Interesând mai deaproape literatura în broşura editată de Institutul de studii slave, este notula privitoare la incidentul numelui poetului rus, Puşkin, cu familia Balş, una din cele mai boereşti din oraşul Chişinău, unde poetul era primit şi sărbătorit.

După mărturia lui Liprandi, unul dn prietenii lui Puşkin care a lăsat multe documente privitoare la şederea lui Puşkin în Basarabia, de care s'a servit d-na Dvoicenco, Marghioala Balş, o femee care se apropia de treizeci de ani, destul de drăguţă, cu spirit vioi, bună de vorbă şi posedând bine limba franceză, se întreţinea cu plăcere în convorbiri cu poetul. Acesta era destul de îndrăzneţ la vorbă, ceia ce nu displăcea tinerei femei, care-i răspundea în bună parteneră.

Iată însă că în Chişinău apare la orizont o altă frumuseţe femenină Doamna Albrecht. Poetul nestatornic îşi arată preferinţa pentru noua venită, deşteptând gelozia Doamnei Balş, care îi adresează lui Puşkin reproşuri. Acesta însă nu-i asculta reproşurile de cât pentru a arăta atenţiunei numai fiicei sale Anica Balş. Doamna Balş se simte ofensată şi caută să jignească în toate împrejurările pe Puşkin, până ce într'o seară ea jigneşte în chipul cel mai grav onoarea poetului. El cere satisfacţie soţului, dar boerul moldovean îi arată atâta dispreţ, încât clocotitorul Puşkin se aruncă asupra lui pentru a-l lovi. Se interpun prietenii şi până în cele din urmă, prin intervenţia Viceguvernatorului Krupenski şi a generalului Puşkin, comandantul care ţinea locul generalului Orlov, la divizie, Balş se hotărăşte a cere scuze poetului. Dar aceste scuze au fost făcute într'o formă care a scos din sărite pe Puşkin. El a răspuns dând o palmă boerului pe lângă aceasta, şi scoţând un revolver din buzunar, îl îndreptă asupra insultătorului.

Doamna Droicenco a complectat informaţiile lui Liprandi şi Gorceacov, precum şi acele rezultate din versurile însuşi ale poetului, prin ciorna unei scrisori a lui Theodor Balş, fără îndoială către guvernatorul Basarabiei, general Inzov. In această ciornă se găseşte povestită aceiaşi scenă a incidentului cunoscut dar descrisă cu totul alt-fel. Documentul acesta de cea mai mare importanţă, a fost găsit recent de d-na Dvoicenco, în Arhivele Academiei Române de Ştiinţe, cu prilejul cercetărilor sale privitoare la relaţiile familiei Balş cu Rusia (manuscr. 1098).

A doua broşură de aceiaşi autoare este privitoare la influenţa lui Krasicki, „acest La Fontaine şi Boileau al Poloniei", asupra lui Asachi şi Stamati, care amândoi au imitat foarte aproape, fără însă a arăta izvorul inspiraţiei (după obiceiul vremei), cunoscuta satiră a scriitorului polon: Zona Modna (soţia modernă). In broşură se tipăresc ambele versuri, originalul şi traducerea, după care urmează o serie de comentarii de cel mai mare interes asupra metodei lui Asachi şi Stamati de a „imita" operele străine analizată şi în studiile asupra lui Stamati din alte lucrări ale doamnei Dvoicenco şi caracterizările ce es la lumina din aceste comentarii.

Iz. Sd.

Al. Predescu, Popas pe Jii

(Edit. Pavel Suru).

Reportaj pitoresc asupra vieţii industriale de pe Valea Jiului, lume alcătuită din lucrători şi ingineri români, pionieri ai unei noi orientări în viaţa românească. Cunoscutul scriitor ne evocă o regiune măreaţă şi impresionantă în înfăţişarea ei, amestecată cu o expunere clară şi extrem de interesantă a chestiunilor technice. Cartea aceasta ne deschide orizontul nou al unei părţi din ţară, în care se înfiripează o civilizaţie mecanicistă, cu caracterul ei esenţial, creând o nouă valorificare a bogăţiilor ţării, în inima şi în vecinătatea „României Agricole" de până în prezent.

Trăim, cu autorul, viaţa grea şi în ritm precipitat din atelierele metalurgice de la Lupeni, Aninoasa etc. în această carte cu viziunea clară a realistului, scrisă vioi şi antrenant de un pun literat.

Destinul

Pentru ducele de Enghien destinul a fost tragic şi plin de greutăţi dela începutul până la sfârşitul vieţii sale. Chiar în dragoste, unde ar fi avut şansa să guste o fericire neturburată de nici un nor, i s'a împotrivit întâi împrejurările, apoi familia.

In 1874, tot prin forţa destinului, căzând bolnav în lagăr, este transportat la Ettenheim, intrând sub îngrijirea Charlottei de Rohan Rochefort, viitoarea lui soţie. Tânăra nepoată a cardinalului de Rohan, pe atunci episcop de Strasburg, îl îngrijeşte cu cea mai mare grijă. Ea era frumoasă, gingaşă şi de un caracter ferm şi bine desemnat. Se iubiră cu dragoste statornică pe care nimic nu o va putea înfrânge, nici chiar moartea. Dar de la început, principele de Condé se opune căsătoriei căci el socotea că ducele, un Burbon s'ar mezalia într'o astfel de legătură. Totuşi, după şapte ani de legătură, ei se căsătoresc în 1802 tot în secret, căci Prinţul de Condé, şeful emigraţilor, este atât de îndârjit împotriva „Republicii" în cât lupta chiar împotriva Franţei. Chiar la Ettenheim, unde s'au aşezat după căsătorie, cei doi soţi nu locuesc sub acelaş acoperământ, terorizaţi fiind de bătrânul neindoplecat.

După doi ani dela căsătorie, Ducele de Enghien este ridicat din ordinul lui Napoleon, căci cu toate rugăminţele Charlottei şi ale prietenilor, el nu voise cu nici un preţ să fugă sau să se ascundă. De şi nu făcea parte din nici un complot, totuşi, ca şi unchiul său, el era duşman feroce al Revoluţiei şi nu aştepta de cât ocazia să pornească războiul împotriva ei. In solda Angliei, care aţâţa duşmănia antirevoluţionarilor, el făcea parte din acea categorie de emigranţi care ziceau: „Piară Franţa, numai ca Regele să domnească".

Ura pe primul Consul, acel uzurpator pe care totuşi îl admira. Dar avea un suflet de cavaler şi de aceia despreţuia complotul şi pe complotişti. Nu voia decât lupta pe faţă, în lumina zilei. Primul Consul nu a cedat de cât după intrigile machiavelice a alianţei lui Fouché cu Talleyrand, exasperat poate şi de atâtea comploturi şi atentate.

Execuţia Ducelui de Enghien e un fapt istoric a cărui cruntă tragedie nu a fost încă uitată. In ziua când a fost ridicat, o zi de cu zorile îngheţate din luna Fevruarie, prinţesa Charlotte, în casa vecină cu a soţului ei, a fost deşteptată din somn de zgomotul cailor şi al trupelor. In clipa în care se apleacă spre fereastră, ea îşi vede soţul depărtându-se în ceata prizonierilor.

Tot personalul şi toţi prietenii au fost ridicaţi odată cu el. Nici gardianii care l-au arestat nu cunosc pe Duce. Unul din ei terorizează pe Ducesă să-i arate pe soţul ei.

Charlotte fără a răspunde izbucneşte în plâns.

— „Ah! Domnule, mi-ţi răpit tot ce am avut mai scump în lume!"

Ea nu-l mai revăzu. Dus în goană la Paris, d'Enghien este apoi expediat la Vincennes, unde e condamnat după un simulacru de judecată. Nici nu apucase a se dezmetici din toate cele ce i se întâmplau, când a şi fost pus în faţa unui pluton de 16 soldaţi, în dimineaţa mohorită şi ploioasă, în şanţul noroios al castelului. Atunci a înţeles. A cerut o pereche de foarfeci, şi-a tăiat o şuviţă din păr, şi-a scos inelul din deget, le-a pus într'o scrisoare ce era scrisă cu câteva clipe mai înainte şi a cerut, ca ultimă graţie, să fie trimise soţiei sale, princesa de Rohan.

Ultimile sale cuvinte au fost:

— „Ce greu e să mori ucis de chiar mâna Francezilor".

Toate protestele trimise curţilor din Europa după această execuţie au rămas fără ecou, căzând în tăcere, indiferenţa şi ipocrizia tuturor, precum s'a întâmplat atât de des şi în vremurile noastre de după război.

Nenorocita Charlotte de Rohan, a mai trăit treizeci de ani după tovarăşul ei, treizeci de ani de durere şi amintiri torturătoare, dar indestul pentru ca să afle şi de exilul şi de moartea lui Napoleon, la sfânta Elena...

Ducele d'Enghien — **Charlotte de Rohan-Rochefort**

Al. Gr. Piepteanu, Răscruce

1937. Roman (Edit. Bucureşti).

Scene din războiu de pe front şi dindărătul frontului, care pot fi considerate mai mult ca un reportagiu animat, de cât ca un roman, pentrucă, după cum se întâmplă în mai toate aşa zisele romane din vremea noastră, e vorba aci de un material brut, oferit într'o formă curgătoare, şi nu de un roman construit, echilibrat după o anume tehnică, fără de care nu poate exista literatura în senzul ei adevărat. „Structura", ori cât ar fi ea de fantezist lucrată, îşi are în literatură ca şi în muzică cerinţele ei peste care nu se poate trece. Aşteptăm pe d. Al. Gr. Piepteanu cu o altă operă în care să regăsim talentul său maturat, iar opera trecută prin focul artei şi făurite după cerinţele literaturii.

Iz. Sd.

Fraţii Tharaud

Fraţii Tharaud erau prea puţin cunoscuţi acum vre-o patruzeci de ani. Se ştia despre ei că s'au născut în Angoulème şi au trecut de la colegiul Saint Barb, că s'au legat prieteni cu Péguy la şcoala Normală, cu Louis Gillet, că avea în camera lor depozite din „Les cahiers" şi că şi-au editat prima lor operă: „Le Coltineur debile" la librăria Bellais, adică la librăria lui Peguy.

Jérome Tharaud, după ce a fost lector la Universitatea din Budapesta (1906) se reintoarce la Paris, unde o duce greu până ce devine secretarul lui Barrès la care intră secretar, dimpreună cu fratele său Jean, lucrând în această combinaţie timp de zece ani.

In 1906 numele lor e scos din obscuritate prin premiera operei lor „Dingley illustre écrivain", cu premiul Goncour. Această scriere e mai mult o nuvelă de cât un roman, în care e interesantă stăruinţa lor de a ajunge la perfecţionarea literară.

Trei provincii vecine Angoulême, le Périgord şi le Limousin, au dat materialul pentru trei cărţi ale fraţilor Tharaud: „La Tragédie-de Ravaillac", „La Vie et la Morte de Déroulède" şi „La Maîtresse Servante". Ei au cunoscut sufletul lui Ravaillac, suflet mai sfâşiat de îndoeli şi întrebări asupra misiunii sale, de cât a fost corpul său tras pe roată, pedeapsa nenorocitului regicid, după cum în cealaltă carte, asupra lui Déroulède, au scris o cronică contimporană, dictată în mare parte de solul natal al poetului „Cânturilor de soldat" şi al animatorului „Ligii patrioţilor".

Capo d'opera, însă, din aceste trei este „La Maitresse Servante" apărută în 1911, în care se înfăţişează sufletul ţăranului francez. Aventura vestită este acea a unei lucrătoare fine şi inteligente, pe care un Limousin, amantul ei o aduce la el la ţară şi acolo în contact cu el şi mai ales cu mama lui, simte trezindu-se în ea virtuţile atavice ale rassei: devotament, religiozitate dar mai ales pace şi bucurie decurgând din umila muncă de toate zilele.

Dar tocmai când erau sărbătoriţi pentru aceste trei cărţi, toate de pe domeniul francez, cei doi fraţi iau altă orientare. Ei încep să scrie amintirile lor din Europa Centrală despre acei evrei pe care i-a văzut în rolul lor istoric de intermediari între Orient şi Occident şi de colportori de idei şi de sentimente, ca şi în acel de „evrei sălbateci" cum îi numeau însăşi coreligionarii lor: acea mulţime neagră, cu ochi de foc, cu cizme prin care eşeau degetele şi levita unsuroasă'. Au pătruns, prin uliţele strimte şi murdare cu miros greu, în locuinţe şi sinagoge în care „implorau pe Dumnezeu cu o furie indecentă"... Intrevedeau zic autorii vieţi despre care nu mi-aş fi putut închipui că există undeva".

„L'Ombre de la Croix" este un aspect cu totul nou şi neaşteptat al talentului lor. Pentru prima oară se scrie despre exilul lui Israel, aşezarea sa de azi pe mâine în Europa, gândirile sale îngrijorate de nomazi şi rătăcitori îndreptate mereu spre Ierusalem. Inainte însă de a scrie l'Ombre de la Croix, cei doi fraţi s'au dovedit excelenţi reporteri şi corespondenţi de războiu,, înzestraţi cu o neobişnuită cultură şi extrem de interesaţi pentru tot ce vedeau scriind „Le Ballade a Scutari", după cum mai târziu au scris: „Le Passent d'Ethiopie" şi „Cruelle Espagne".

In 1914 ei au luat parte la războiu ca fantasini francezi, iar în 1917 au fost chemaţi de Lyautey la Marra Kech, unde au luat contact cu Ismail, şi au cunoscut nobleţa acestor scoborâtori din Abraham, dar nu din soţia sa legitimă ci din servitoare. Aci a cunoscut, ca şi în Palestina, confruntarea fraţilor inamici: gheto marocan „unul din locurile cele mai spăimântătoare din lume" jidovimea mizerabilă şi forfotitoare, alături de civilizaţia islamică cu caracter de oameni cu stare, fără griji, iubind plăcerea şi odihna".

Seduşi de măreţia vieţii marilor şefi marocani, fraţii Tharaud au scris splendide pagini despre ea, dar s'au întors repede la Evrei. Aceştia îi interesau pentru că erau fiinţe cu psihologie mai complicată şi mai profundă, trecută prin lectura şi convieţuirea cu Biblia, Thorah şi Talmudul, pe când Arabii nu posedau de cât Coranul. Ei sunt creaţi pare-se pentru a înţelege pe Israel cu defectele şi calităţile lor şi a-l explica omenirii.

„La Rose de Saron" pune sub ochii cititorului portrete care pot figura alături de acele ale rabinilor din Amsterdam pictate de Rembrandt. Decât aci sunt reprezentaţi tineri veşnic flămânzi ai sărăcăcioaselor seminare aşa numite „yechiba", „ogari slabi pe urmele Talmudului". „La Rose de Saron" a avut un succes tot atât de mare ca „l'Ombre de la Croix" mai puţin bogată în înduioşeri de cât aceasta, dar plină de substanţă pentru minte.

In „Petite Histoire de Juifs" se dovedeşte îndemânarea cu care ştiu fraţii Tharaud să se mişte în cercul ideilor şi să atragă pe cititor. Nimic obscur, nimic greoi, căci ei nu redau de cât quintesenţa lucrurilor pe care şi le-au asimilat perfect. Multe lucruri noui în mijlocul atâtor altele vechi şi archicunoscute, vederi ingenioase şi curioase.

Aceiaşi istorie o scriu fraţii Tharaud sub o formă mai concretă în „La jument errante", care nu e altă cineva de cât Prinţul lui Israel, transformat în vită de povară prin vrăjile lui Asmodeu.

După războiu ei sunt împinşi a face anchete în Europa, dintre care cea dintâi a fost: „Quand Israel est roi", în care descrie mesianismul otrăvit şi revoluţionar al ovreilor ţărani din Ukraina, Polonia şi Ungaria. Ei căutau să realizeze un Ierusalim nou, visul mesianic de veacuri a unei cetăţi în care să nu mai fie nici săraci, nici bogaţi şi în care să domnească justiţia şi egalitatea desăvârşită".

In „l'An prochain a Jerusalem" avem o anchetă asupra lui Israel împărţit în două tabere: cei cari ţineau cu legea veche şi Havuţianii „raşi ca nişte porci". Din înălţimea colinei Sion fraţii Tharaud, privind asupra lumii, proclamă superioritatea civilizaţiei creştine faţă de acea arabă ca şi de acea ebree, lipsite „de acea pondere pe care orice occidental o poartă în sine şi care face ca să-i stea spiritul în picioare".

In „Vienne La Rouge" descrie dictatura ovreiască, iar în „Quand Israël n'est plus Roi" ofensiva lui Hitler împotriva Evreilor.

Ceia ce e interesant la aceşti scriitori e că nici o carte a lor nu e mediocră. Anchetele ca şi povestirile de călătorii oricare le-ar fi subiectul se citesc cu un interes pasionat, de aceia toate cotidianele mari în toate părţile lumii unde se petrec evenimente însemnate. Ei ştiu să le redea nu numai prin imagini preţioase şi fericite, ci ştiu să cântărească şi înţelesul faptelor, ideile şi concepţiile.

Fiziceşte aceşti doi fraţi împreunaţi sufleteşte, nu se aseamănă între ei. Jérôme chel şi mic, are ochi plini de bunătate de şi adesea maliţioşi. Jean e mai înalt, brun la faţă şi la păr seamănă mai mult a spaniol. Care vor fi fiind asemănările morale şi psihice dintre ei, nimeni nu poate şti.

Lucrează împreună după anumite metode. Intâi încep a vorbi, discutând pe larg şi îndelung ideele conducătoare până ce şi le asimilează şi le aprofundează, clasificându-şi cugetarea pe măsură ce trebuie să-i dea forma, să o exprime. Atunci se aşează amândoi la masa de scris şi încep a pune pe hârtie primele idei. Astfel au scos ei la lumină multe gusturi şi iubiri care domneau de secole în provinciile şi satele franceze. Chiar gustul lor de a călători şi mai ales în spre Ierusalem, este o amintire a acelor cultivatori de viţă de vie din evul mediu, care la un moment dat îşi lăsau ogorul şi via luând-o razna în spre pământul sfânt.

A apărut No. 524

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

RADIO ŞCOLAR
Spre o „Universitate Radio" mărită

ACTUALITĂŢI IN TELEVIZIUNE
Reorganizarea scenei de Televiziune. O invenţie interesantă. Emisiuni de imagini în U. S. A.

NEO-MONOCIRCUIT 2+1
Montaj modern de recepţie, monocircuit, cu mare randament

CRONICA UNDELOR SCURTE
Programul permanent al marilor posturi pe unde scurte. Noui emiţătoare, Cum se recepţionează undele scurte

Programul posturilor europene pe săpt. 2 Oct. — 8 Oct. 1938

Cereţi azi

Tot New-Yorkul se alarmează, se pasionează de misterul lui „E. — 10"!

INSEMNĂRI și POLEMICI

Strachini

Intr'o revistă de provincie cetim următoarea poezie intitulată „Moartea":

Doamnă simplă să-mi aduci
Zona cu nuanțe clare
Când o fi ca să-mi apuci
Fruntea'n coasă și încleștare.

Și m'aud călcând sonor
Peste visul de probleme
Prea înalt și incolor
Ochiului rămas în vreme.

Te-oi fi auzind matale, precum spui, călcând sonor peste visul de probleme, dar noi te vedem călcând în străchini cu poezia d-tale "emetică... Așa că, până să-ți aducă Doamna simplă, zona cu nuanțe clare, ai face foarte bine dacă ți le-ai procura aceste nuanțe clare pe alte căi. Cu dușuri, de pildă...

Sahara

In cuprinsul aceleași reviste Transdunărene cetim:

Mi-am luat dragostea în palme
Am ținut-o în vântul amintirilor
Te-am găsit candelă mereu arzând
In sahara sufletului meu.

Cum vine asta: mi-am luat dragostea în palme? Ce fel de dragoste o fi având poetul de poate s'o ia în palmă? Cam suspect...

Și apoi cum de-o ține în curent, fie și-al amintirilor și o găsești și candelă în... Sahara? Ce fel de Sahara? Desigur, aceea a inspirației.

Materie argintie și cenușie

Din editorialul intitulat „Capitala și provincie", al aceleași reviste:

„Azi un nou efort: foaia noastră va căuta să apară regulat cu toată sărăcia noastră, în ciuda lipsei de materie argintie..."

Și mai departe:

„Suntem mândri că nu ne lipsește de cât darul cu care e înzestrat capitala: BANUL. In schimb avem ceva mai scump pe care ea nu o are: SUFLET."

Românește — se scrie: Capitala e înzestrată, și nu înzestrat. Și: în schimb avem ceva mai scump pe care ea nu îl are: Suflet. Și iată că după cum scriu d-nii redactori ai revistelor în chestiune, se face elocventă dovadă că le lipsește nu numai materia argintie, respectiv banul, ci și cea cenușie...

Huța-Huța

Intr'o revistă basarabeană care, precum am arătat în numărul trecut, ne informează că pe ulițele provinciei de peste Prut, curg... visele, un alt poet scrie:

PĂMÂNTULUI

Aplec asupra-ți o lumină grea
a frunții și a ochilor mei,
tinerețea mea zbucni din el
ca niște plopi înalți ca tei.

Trimit spre fața-i vastă neagră
Și raza gândului fatal;
Cu el mă legăn împreună
Pe acelaș cosmic val.

Bagă de seamă, poete, cum te dai huța-huța pe acelaș cosmic val, să nu pățești ceva. Doamne ferește, s'ar putea să cazi și atunci cine o să mai trimeată pământului raza gândului fatal?

Robie

O revistă de provincie care consacră mai mult de jumătate din spațiul de care dispune tinerelor „talente", publică o poemă intitulată „Tu" din care reproducem versurile de mai jos:

Tu
Ești visul meu de aur,
Tu ești tânără
Și bine,
De câte ori te întâlnesc în cale
Ași tot mușca
Din tine".

Iată un fenomen neliniștitor. „Ași tot mușca din tine". Direcțiunea revistei în loc să-i publice versurile, ar face bine să-l prezinte pe d. poet la un institut antirabic...

Pețit și poezie

In aceeaș revistă, tot în paginile consacrate tinerelor „talente". De data aceasta o domnișoară „poetesă" exclamă dramatic:

M'am săturat de vorbe goale
Nu vreau
Mai mult să m'amăgesc
Vreau să cunosc pulsația
Sângelui năvalnic,
Sun tânără: Vreau să trăesc!

Mă rog matale, ai tot dreptul! Dar pentru „chestii" din acestea intime, ai face mai bine să te adresezi unei pețitoare...

Elucubrații în serie

Trebue neapărat să se înființeze un serviciu de apărare — și nu pasivă — împotriva atacurilor la bunul simț pe cari de câtăva vreme le-au deslănțuit o seamă de versificatori. Ne străduim aici să atragem atenția publicului cititor asupra acestor inadmisibile atentate literare și să-l punem în gardă pentru a nu încuraja foile cari tipăresc elucubrațiile junilor „inovatori". E o datorie continuă de a urmări stârpirea unui rău ale cărui ravagii se întind din nefericire.

Iată, pentru azi, o nouă mostră de poezie modernistă:

Din fructul negurei răzlețe
— Enupăr pal, sub giulgiu de brocat —
Câțiva citroni își flutură binețe
Prin poarta — azurului blocat.
Și'n filigram de chilimbar
— Aureole pe culme de zenit —
Un cârd de nori și-aruncă incendiar
Petale trase 'n ebonit.

Nu ne mai ostenim să „analizăm" rând cu rând această inepție și să subliniem aberațiile cuprinse în așa zisele versuri. Nu e nevoe să fii critic specialist pentru a-ți lămuri cu ce ai deaface; oricare cititor are la dispoziție posibilitatea de a-și face singur o idee despre valoarea unor asemenea producții.

Să judece deci cititorii și să dea verdictul.

Calea poetului

D. N. F. Costenco, unul din fecunzii barzi de la „Viața Basarabiei" scrie:

Ce știți voi? Ce?! Poetul
Iși are calea sa și soarta sa.
Pe asfaltul străzilor el va valsa
In văzul ochilor miopi
Și curiozităților bolnave,
Cu o domniță în pantofi de bal,—
Și nici mocirla nu-i va murdări —
Și nici invidia nu-i va mușca —
Cum joacă macul aurorii pur
Pe-al mlaștinelor luciu, în azur.

Intr'adevăr: ce știm noi? ce?! Suntem niște ignoranți față de d. Costenco care știe atâtea. Calea poetului indicată sau mai exact descoperită de d. F. N. Costenco — în văzul ochilor miopi și curiozităților bolnave! — duce direct nu spre glorie, ci la balamuc. Se îndoește cineva de lucrul acesta? Și are d. N. F. Costenco — în orele de luciditate — altă părere? Dacă are, îl rugăm să valseze pe caldarâmul Chișinăului cu domnița dumisale și se va convinge de partea cui e dreptatea...

Iar traducerile

După Baudelaire, i-a venit rândul și lui Rainer Maria Rilke să fie maltratat în limba română.

D-ra Maria Banuș s'a crezut chemată să transpună în românește câteva din poeziile acelui perfect creator care a scris „Cartea orelor" și atâtea nepieritoare opere.

Iată un exemplu din Rilke cel masacrat de d-ra Banuș:

Unde e moartea-i? O'nainte să se sfarme
Cântecul tău, acest motiv o să-l găsească?
Din mine unde cade ea?... Fetiță — aproape.

Alt exemplu:

Fii mereu mort în Eurydice, mai mult cântând sună iară,
sue, mai mult lăudând în relația curată.
Aci 'ntre pieritori, fii a declinului țară,
fii un pahar sunător ce s'a spart cu sunetu-odată
Fii — și totodată să știi și condiția neființei,
adânc nesfârșit al intimei tale vibrații,
Deplin s'o'mplinești această singură oară.

Exemplele ar putea fi nenumărate, câte sunt versurile lui Rilke stâlcite de îndrăzneața traducătoare. Nu s'ar putea organiza și împotriva traducătorilor de felul d-rei Banuș și al altora un sistem de apărare? A cititorilor și scriitorilor străini?

Evocarea simbolismului

D. Jean Ajalbert publică un interesant volum intitulat „Mémoires en vrac", în care evocă una din cele mai frumoase epoci ale mișcării literare franceze, făcând să apară toate figurile — dintre cari unele atât de curioase — ale școalei simboliste ca și ale personajiilor mai de seamă ale vremii.

Aflăm amănunte inedite ca de pildă: Georges d'Esparlès lucra la compania de omnibuse, Ernest Regnauld era secretar al comisariatului de poliție din al 18-lea arondisment, Albert Lamain „se ducea regulat la birou", Ephraim Mikhael dădea lecții particulare și Jean Ajalbert însuși era practicant — neplătit — în biroul unui avocat, Martin du Gard.

Mai aflăm că în saloanele Leonidei Leblanc, protejata ducelui d'Aumale, se întâlnea tumultosul tineret al vremii, în rândurile căruia figurau: Jean Lorrain, Jean Rameau, Leon Dreux, Rollinat, Catulle-Mendès. Acolo, Gustave Kalm inventa ritmul nou al unor muzici nouă, Emile Goudeau cânta „Revanșa animalelor" asupra oamenilor.

Era epoca duelurilor, rămășiță a romantismului, unii, ca Robert Caze, mureau pentru o femee, alții — ca Ajalbert înfruntau spada pentru motive ridicole. Dar în afară de maștrii simbolismului, din memoriile lui Ajalbert răsar și alte chipuri: Jules Vallès, Severine, Maurice Barrès, Viliers de l'Isle Adam, Morèas, Maeterlink, Lignac Rafaeli.

Feeria simbolismului se stinge la 1890. Prin Ajalbert retrăim câteva din orele lui agitate, intrăm în ceeace Théophile Gauthier numea — la crepusculul romantismului — „Castelul Amintirii".

O carte bună, cu treziri de nostalgii după o vreme într'adevăr fericită.

● D. EMIL FANEA e un glas tânăr, care se face tot mai des auzit la microfon. In concertul său de cântece românești (25.IX.15.45). — în cadrul „Orei satului", ne-a prezentat lucrări cunoscute, dar într'o interpretare nouă și frumoasă.

D-ra NELLA DIMITRIU ne-a surprins — în concertul său de Luni (26. IX. — 22.20) — cu glasul pe care nu i-l mai recunoaștem, într'atât practica scenei i-a schimbat maniera simplă și caldă din începuturi. Cât privește programul, concertul a cuprins bucăți nepotrivite. In deosebi, acele trei partiții de Elena Nonia Chiru, cu accentuate reminiscențe banale, din romanțele răsuflate, pe care le-am fi putut auzi cântate de diseurii tarafurilor de lăutari.

● In proectele anunțate, anul trecut, se hotărîse o serie de simfonice din studio care să poată fi auzite nu numai la haut-parleur ori în cască. dar în chiar studio-ul radiofonic. Formula este obișnuită, peste graniță, unde audițiile simfonicelor — în studio — sunt frequente.

Nu ar fi prea târziu nici anul acesta, ca să se pună în practică această idee. Am aplauda-o, furtunos.

● „Opera" — pe discuri — integral redată pe doză electromagnetică, n'am văzut că e o formulă nimerită cu educația muzicală a masselor de auditori. Am scris în repetate rânduri, pledând pentru retransmisiunea operelor muzicale — din studio și în românește, în traduceri acceptabile.

Apreciem linia tradițională păstrată din începuturile radiodifuziunii române, dar nu înțelegem dece nu se încearcă și ideea montajului de arii, dintr'o operă anume. Sau retransmiterea din studio, cu detaliile sonore puse la punct, așa cum s'a făcut, mai demult, cu „Răpirea din Serai" a lui Mozart. Purtăm încă o amintire frumoasă acelei emisiuni, dirijată de d. Alfred Alessandrescu.

● Cabaretul muzical al săptămânii s'a mărginit numai la un simplu concert de discuri cu jazz. Dece se mai numește „cabaret muzical" șirul de discuri?

Dacă Serviciul de studii ar prinde astfel de emisiuni, la B. B. C., la Radio-Paris, oriunde — la urma urmelor, ar fi nimerit să se schițeze cuprinsul strălucitor și divers, de replici, dansuri, jazz, cuplete umoristice, dialoguri, imitații. Un „cabaret muzical" — e acolo un ceas de goană voioasă, în ritm îndrăcit.

Dacă, la noi, s'ar întâlni laolaltă, lângă microfon: Tănase, Stroe și Vasilache, Ion Manu, oricare diseur ori diseuse, Vasiliu-Birlic, Grigoraș Dinicu, jazzul Ghindă, Timică, Zavaidoc, s'ar putea înjgheba un cabaret muzical, prezentat cu haz de un speaker bine dispus.

● Noua „oră", inaugurată de curând, — „Muncă și voie bună" s'a deschis cu un cuvânt al d-lui ministru Mihail D. Ralea. Se deschide astfel o cale nouă în văzduhuri, — spre muncitori. Rămâne însă să se afle modul în care s'ar putea pune la îndemâna fiecărui muncitor un aparat de radio.

● Lui Michel Holzer, întâiul maestru de muzică al micului Schubert, îi lăcrimau ochii când vorbia despre fostul său școlar. „Când voiam să-l învăț ceva nou, — spunea el, știa de mai înainte. Așa că, eu nu i-am dat nici o învățătură, cu adevărat, ci numai am vorbit cu el — și-l admiram în tăcere".

Ceva din prodigioasa ușurință a lui Mozart. Poate mai multă precocitate. Căci Mozart, — dacă a compus la 17 ori 18 ani lucrări remarcabile și mai ales — unele din cele mai fermecătoare, sonate pentru pian, nu a produs încă — la vârsta aceea nimic care să se poate compara, în amploare și adâncime de inspirație, cu intensitatea tragică din „Margareta torcând".

Incă dela început adolescent, Schubert atinge limitele ultime ale sublimului. Sensibilitatea, formată în el prematur și desfășurată deplin, se exteriorizează mai mult decât aceea a lui Mozart; emoția nu mai e stăpânită; potopește. E dintr'o altă epocă: nu mai e un clasic; trăește în plin romantism.

Fecunditatea sa e extraordinară. A scris mai mult de șase sute lieduri, opt simfonii, quatuor-uri, trio uri, sonate, mai multe misse și opere. Improvizează mereu — și nu poate evita inutile lungimi. Adesea, muzica sa simfonică și cea de cameră, cuprind în ele câteva capo-d'opere incontestabile.

„Trio în si bemol major" *e prea puțin cunoscut. E un trio pentru violină, alto și violoncel. Schubert a scris două asemenea. Acesta a fost compus în 1817. Schubert avea 20 ani. Acest trio a fost înregistrat* de trio Pasquier *(Gramophone D. B.—3.3.19 și 3.20) — format din trei frați: Jean, Pierre și Etienne Pasquier, unul din ansamblurile care fac multă cinste Franței.*

Cunoscuți în lumea întreagă, sunt excelenți ambasadori ai prestigiului francez.

Inregistrarea lor e de primul ordin. Acești trei virtuozi pe care nu-i oprește nici o dificultate tehnică, sunt în acelaș timp niște interpreți admirabili.

Ascultați întâia mișcare: allegro moderato ce întovărăștre, ce frumos echilibru al sonorităților, ce perfect sincronism și cât de bine prinși de spiritul lucrării poantă de indolență, de delăsare în simțământul care-l caracterizează pe Schubert. S'ar spune că ascultați niște vienezi, într'atât au pătruns intim simțirea acestei muzici.

Câtă îndemânare pun ei în trăsătura răsucită, care sfârșește atât de curios întâia parte.

A doua mișcare e un andante puțin cam Haydn: e aci o bonomie surâzătoare și artiștii executanți o redau, minunat.

Menuett-ul care vine apoi, nu e numai un dans, ci o confidență discretă, ușor emoționată, în care-i vorba de o iubire trecătoare, desigur. Remarcați cum acești primi timpi, pe care interpreții îi atacă in piano, *cresc apoi în intensitate, pe'ncetul, luând în urmă o expresie pătrunzătoare. Gustați apoi grația trio-ului.*

Rondo final își are refrain-ul durat pe un fel de mic lied foarte austriac, pe care executanții îi redau, cum trebue — intenția naivă.

Oricum, avem două discuri „Schubert", de o valoare care nu se poate statornici. Pe de altă parte, pianistul Gerald Moore și violoncelistul Emmanuel Feurmann dau o versiune foarte studiată a „Sonatei" in la minor"; *Gerald Moore are un toucher variat și inspirat; Feurmann știe să [illegible] coardele subțiri ale instrumentului său, sunete moi.*

(Columbia L. F. X. 536—537).

Intr'o cronică viitoare, vom reveni asupra imprimărilor cu lucrări de Schubert. In cursul acestui an, incrustările în ceară cu muzica compozitorului „Rosamundei", au fost foarte numeroase și prețioase.

N. PAPATANASIU

Barbu Lăzăreanu: „Cu privire la..."

D. Barbu Lăzăreanu este un obicinuit al bibliotecilor. D-sa cotrobăește prin rafturi, scutură colbul de pe cărți și manuscrise vechi și cu antenele minții sale cercetează filele și sufletul fiecărui volum ce-i pică în mână. Aidoma unui scafandru, d-sa se adâncește în apele trecutului, de unde scoate la iveală o lume neștiută, dar care își are covârșitoarea ei însemnătate pentru deplina înțelegere a trecutului nostru cultural.

D-sa iscodește izvoarele de inspirație, coordonează fapte și întâmplări, dând un sens, o precisă semnificație unor lucruri aparent fără nici o însemnătate. Astfel, primul ciclu al colecției „Cu privire la..." aduce o inedită și prețioasă contribuție la înțelegerea clasicilor noștri în lumina unor cu totul personale interpretări și a unor date necunoscute până azi. Alecsandri, Eminescu, Creangă, Hașdeu, Coșbuc, Caragiale sunt înfățișați în studii succinte. dar pline de rodul unor investigații atente și amănunțite.

Evident, lectura acestor studii cari cuprind și o parte închinată folklorului și linguisticei, este foarte instructivă și interesantă pentru orice lector. Sunt însă aceste studii hotărît necesare tineretului, care are astfel prilejul să cunoască și să adâncească pe marii noștri clasici, precum să și guste frumusețile vocabularului din toate regiunile locuite de Români. Așteptăm pe cât de curând continuarea acestui ciclu valoros din toate punctele de vedere.

ȘTEFAN TITA

EROII LUI CARAGIALE

(Urmare din pag. 9-a)

In *O făclie de Paște* prepararea mediului este imperioasă și chiar autorul intuește aceasta când începe a descrie locurile:

„Valea Podenilor este o văgăună închisă din patru părți de dealuri păduroase. In partea despre miazăzi, mai cufundată, se adună, din șipotele ce izvoresc de sub dealuri, niște băltae adânci, deasupra cărora se ridică ca niște perii stufișuri dese de rogoz. Intre partea băltoasă și partea mai ridicată despre miazănoapte în mijlocul văii, stă hanul lui Leiba: e o clădire veche de piatră, sănătoasă ca o mică cetățuie; deși terenul e mlăștinos, hanul are zidurile și beciurile bine uscate".

Tabloul este corect dar insuficient. Caragiale s'a mărginit la condițiile curat materiale: mlaștina cauzatoare de malarie, beciurile sănătoase bune pentru păstrarea vinului. Compunerea cere însă crearea în jurul malaricului și evreului Zibal o atmosferă de spaimă. Pădurile, mlaștinile, izvoarele acestea nu sunt elementele de existență ale unui evreu. Pentru el hanul închis trebue să înfățișeze un mic ghetto, un protest împotriva sublimului naturii. Contrastul dintre tristeța, pentru evreu, a mlaștinilor și a pădurilor și zidăria goală, abstracția, aceasta ar fi fost aici tema literară. Caragiale n'a tratat-o. Ascuțite în opera lui Caragiale sunt numai percepțiile fenomenelor vizuale ori acustice în clipe de încordare. De pildă:

„Gura lui era uscată. Ii era sete. Spălă un păhăruț în cada cu trei picioare de lângă tarabă și voi să-și toarne rachiu bun dintr'un șip; dar gâtul șipului începu să clănțănească tare pe buzele paharului... Aceste sunete erau și mai supărătoare. A doua încercare, cu toată voința lui de a-și birui slăbiciunea nu avu mai mult succes. Atunci, renunță la pahar, lăsându-l să cază domol în apă, și înghiți de câteva ori din șip. Puse după aceasta la loc șipul, care atingând scândura produse o ciocnitură de speriat. Un moment, se opri înecat de această impresie".

Tot astfel în *Păcat*:

„Popa, cu coatele pe masă, strângându-și tâmplele în pumni, rămase înecat de sudoare, cu ochii țintiți la o muscă ce umbla mărunțel pe tabla de marmură albă: el urmări insecta până la marginea mesii Ce socoteală s'o fi făcut în capul cel mic cât un bob de mac, nu se poate spune; destul că musca stete pe loc, își desmorți labele de dinapoi, apoi deodată se 'nălță și pieri. Omul, deșteptat, se ridică de pe scaun și ieși.

E admirabilă mărirea senzațiilor mărunte într'o conștiință bolnavă. In schimb lipsesc în *Păcat* elementele de realitate substanțială. Evident că figura eroului, oricât de sumar creionată, ne interesează, ea fiind până la un punct explicarea faptelor ce urmează. Portretul caragialian este insuficient și retoric:

„Un băețan voinic — barba deabia-i mijește, și sub căciula de oaie părul creț și des... și niște ochi blânzi — și mintos tânăr!

O cât de slabă evocare a vieții de seminar nu era de prisos. Țăranul închis între zidurile acelea rău mirositoare de dormitoare și refectorii ar fi apărut cu atât mai îndreptățit să sară zidurile.

In *Două loturi* vine cazul ca să intrăm cu eroii în bordeiul unor țigănci farfurigioaice. Autorul face bine înțeles o scurtă descripție:

„Și zicând aceasta, baba a aprins o lumânare de seu ș'a trecut în odae, urmată de boeri. Odaea are două paturi, o masă, o laviță, un scaun și o sobiță de tuciu. Pe amândouă paturile, stau grămezi de haine, încălțăminte, pălării, șaluri purtate, pe sub paturi și pe laviță feluri-de-fel de mărfuri de farfurărie și sticlărie...

„La vederea mormanelor de vechituri, d. Lefter tresare; se repede și 'ncepe să scotocească luând și examinând pe rând bucățică cu bucățică, fir cu fir. Câte reflexiuni ironice picante, sentimentale, se pot face asupra unei așa grămezi pestrițe de vechituri, cu privire la zădărnicia lumii trecătoare prin care au trecut și ele o clipă, nouă, neveștejite! Dar d. Lefter n'are vreme să filosofeze... el caută... caută mereu...

Mai potrivite de cât observațiile picante erau aici, în căutarea febrilă, demonstrațiunea catagrafică a felurițelor piese vestimentare pe care Lefter pune mâna pe rând. Ele ne-ar fi dat o idee pitorească asupra acelui infern de cârpe.

Dacă nu putem face lui Caragiale o vină din ce n'a pus, de vreme ce prin natura inspirației, nu se observă că n'a pus ceeace un altul ar fi putut pune, nu e mai puțin adevărat că indiferența față de natură de care se vorbește nu e o indiferență programatică ci o curată insuficiență. Caragiale nu are simțuri pentru universul care înconjură și definește pe om, nu are văz, nu are auz, nu are miros. Oamenii vorbesc și atâta tot. Caragiale nu e Balzac și nici n'ar fi putut probabil scrie romane, căci în romane, cu toată frecvența dialogului, observația gestului vorbirii nu e totul, acolo existența unei ambianțe și a unui sens cosmic fiind fundamental presupusă. Omul nu trăește numai din cuvânt. Omul poate să tacă mereu și totuș să se exprime. Un mut are viață morală capabilă de a fi tratată în roman. Un om se exprimă prin ochi, prin crisparea feței, prin strângerea pumnilor, prin îmbrăcămintea lui, prin mișcare, prin mirosul pe care-l exală, prin interiorul lui mai ales, Sufrageria din *Père Goriot* exprimă o clasă de epave ale societății, poarta casei lui Grandet simbolizează pe avarul provincial. Dintre toate mijloacele de expresie a vieții morale vorbirea nu reprezintă decât cel mult o jumătate din totalitatea posibilităților. Caragiale folosește numai această jumătate.

OMUL AR TREBUI SĂ TRĂIASCĂ 150 ANI
UN PRÂNZ IN SUBTERANELE LINIEI MAGINOT
DAC'AM BOMBARDA ANGLIA
CURIOZITĂȚILE VATICANULUI
NOUL GUVERN CEHOSLOVAC
FAȚĂ IN FAȚĂ CU GERMANIA
TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ
„Realitatea Ilustrată"
„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"
48 pagini 10 lei

ACTUALITĂȚI

MESAJ CĂTRE VIITOR

In America se pune la punct aşa numita capsulă a timpului. Este vorba de un instrument în formă de torpilă, lung de 7 picioare, care va conţine probe din toate comorile civilizaţiei noastre şi care va fi îngropat la 50 de picioare adâncime în pământ, sub clădirea Westinghouse dela expoziţia mondială din New York, ce se va deschide în 1939. Acest instrument va trebui să ducă timpurilor viitoare, celor mai îndepărtate generaţii şi străbătând tulburări seculare, „mesagiul timpului nostru".

Metalul din care este construit învelişul este rezultatul a 5 ani de lucrări şi se chiamă Capaley, un aliaj din cupru, crom şi argint, combinate astfel ca să rezulte un metal mai tare ca oţelul. „Capsula timpului" care a fost construită de un comitet de ingineri dela Westinghouse, cuprinde 7 secţiuni care conţin tuburi de sticlă de mare rezistenţă unde aerul va fi înlocuit printr'un gaz inert care va servi să protejeze obiectele închise în capsulă. Printre dovezile civilizaţiei noastre se vor găsi cărţi şi reviste reproduse în micro-filme, precum şi produse selecţionate ale laboratoarelor şi industriilor oraşelor secolului al 20-lea.

CEL MAI MIC HAN

In Comitatul Dorchester, Anglia, s'a vândut de curând la licitaţie cel mai mic han din lume, numit „Hanul la Potcovărie". Construit în 1527, el a fost de sute de ani în stăpânirea aceleiaşi familii. Un bărbat de statură potrivită poate atinge cu uşurinţă acoperişul căsuţei, care nu cuprinde de cât o bucătărie şi o cameră de 4 metri jumătate pe 3 metri jumătate, unde încap vreo 12 oaspeţi. Fără trunchiul sdravăn al unei sălcii, această cocioabă romantică s'ar fi prăbuşit de mult. Totuşi, pitorescul căsuţei a cucerit pe cumpărători şi preţul hanului minuscul a ajuns la 20.000 de şilingi.

ATLEŢI ORBI

Vestita şcoală pentru orbi din Overbrook (Anglia) are o echipă de atleţi luptători care de 9 ani de când a fost formată a cunoscut succese aproape neîntrerupte în matchurile disputate. Până acum doi ani se ofereau orbilor în luptele lor cu rivali normali avantajul primei prinderi în braţe aadversarilor. Astăzi, luptătorii din Overbrook au ajuns atât de tari încât matchurile lor se desfăşoară obişnuit, fiecare adversar părăsind colţul său la primul sunet al gongului. Aceasta nu a împiedicat echipa de atleţi orbi să înscrie a 39-a victorie consecutivă din ultimii şase ani de carieră.

„FOCUL LICHID"

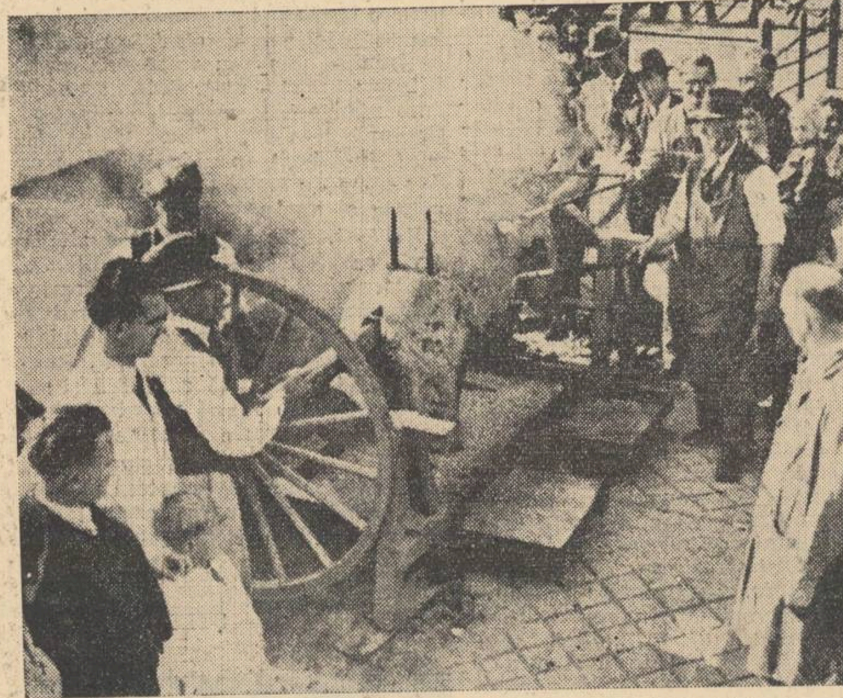
Puterile focului misterios din Evul-Mediu, numit „focul lichid", „focul mărilor", focul artificial" au fost mult exagerate. Era un amestec de salpetru, pucioasă, răşină şi alte materii uşor de topit şi care avea proprietatea de a se prinde pe obiecte şi de a le arde fără ca apa să le poată stinge. Secretul acestei compoziţii a fost destăinuit în 673 Bizantinilor de un transfug arab şi de atunci întrebuinţarea lui s'a răspândit mai ales în bătălii navale. Perfecţionările aduse cu vremea acestui mijloc de luptă au condus la descoperirea forţei propulsive a rachetelor şi apoi la descoperirea prafului de puşcă.

SUNETE IN CIRCUIT TELEGRAFIC

Acum câteva zile a avut loc la Western Union Building din New-York o demonstraţie de o mare însemnătate. Un muzicant a cântat pe celebra orgă electrică Hammond care a entuziasmat printre alţii şi pe Toscanini. Dar de data aceasta n'a fost vorba de un concert ci să se obţie sunete într'un circuit telegrafic multiplicat prin cablu unic. Experienţa a dovedit că pot fi transmise mai multe feluri de unde electrice, fiecare de o putere diferită, pe acelaş cablu şi în acelaş timp. Astfel Western Union a ajuns să obţie deodată 12 curente de intensitate variată. Şi demonstraţia fiind făcută pe un cablu care permite emiterea a 8 texte simultane, este deci posibil, cu acest sistem, să fie expediate 96 de texte diferite.

200 MII DE SPECTATORI

Cinematograful din Paris unde rulează filmul „Albă ca zăpada şi cei 7 pitici" opera creatorului desenelor însufleţite Walt Disney, a primit pe al 200 miilea spectator. Intâmplarea a făcut ca spectatorul acesta să fie un scriitor şi evenimentul a fost sărbătorit cu cuvântări şi şampanie.

REINVIEREA UNUI OBICEIU VECHIU

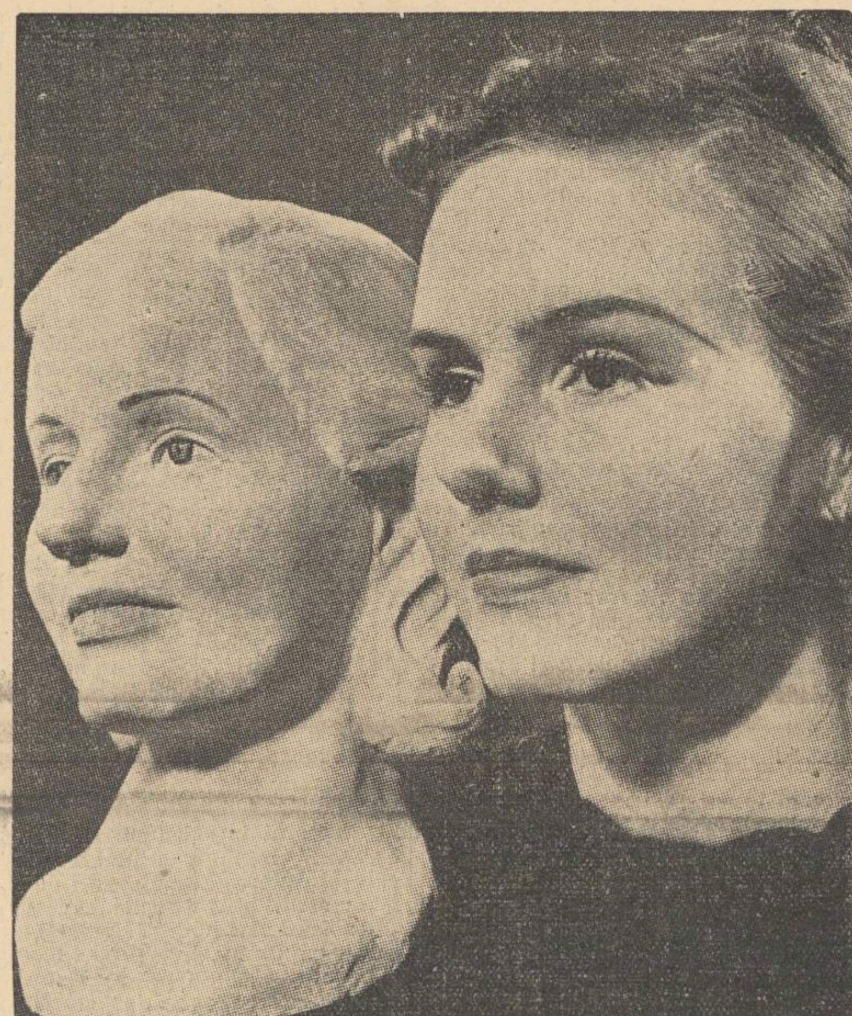
Englezii au reînviat zilele acestea, la Exter Market, un vechiu obiceiu dispărut de mai bine de 100 de ani. Un bou întreg a fost fript în aer liber, într'o piaţă publică, Boul cântărea 300 de kilograme şi s'au făcut din carnea lui vreo 3000 de sandwiciuri, care au fost pregătite pe loc vândute locuitorilor şi curioşilor în folosul spitalelor şi operelor de binefacere din oraş. Un bătrân de 75 de ani, Fred Tyler, care a supraveghiat frigerea boului timp de 8 ore, a obţinut titlul dispărut de 100 de ani, acel de „campion bucătar al vechii Anglii".

„JOCUL CELEI MAI POTRIVITE JUMĂTĂŢI"

In Cuba se întrebuinţează un mijloc original spre a grăbi ritmul căsătoriilor. Noul joc, care se chiamă „Găseşte-ţi cea mai potrivită jumătate" a fost scornit şi răspândit de una din principalele staţiuni de radio ale Havanei.

Fetele şi băeţii, dorind să se căsătorească, sunt supuşi unui examen al sângelui spre a fi determinate grupele ce pot să se potrivească în mod cât mai fericit. După aceasta, viitorii soţi din aceiaşi categorie îşi aleg, din nişte coşuri mari pline cu portocale tăiate în două, câte o jumătate şi caută să găsească apoi pe deţinătorul de sex contrar al celeilalte jumătăţi.

Perechile astfel formate sunt apoi căsătorite pe cheltuiala organizatorilor. Li se dă un mic apartament cu chiria plătită deînainte şi pentru primul copil li se promite un ajutor de 20.000 lei.

UN NOU PROCEDEU DE MULARE

La New York, puteţi avea în câteva clipe masca sau bustul d-v. Datorită invenţiei unei noi materii plastice, prin metoda cunoscută a mulajului, se obţine o reproducere a modelului mult mai rapidă şi mai exactă decât ar putea-o obţine talentul şi instrumentele unui sculptor. Dar trebue să precizăm că această nouă metodă nu poate înlocui sculptura. Intre aceste două tehnici, este exact aceiaşi deosebire ca între pictură şi fotografie.

Procedeul este extrem de simplu: materia plastică se întinde pe obrazul modelului şi se scot două mulaje, unul al feţei şi celălalt al părţii dela spate al capului. In acest tipar se toarnă o substanţă care se numeşte „piatră lichidă" şi care se solidifică extrem de repede. Se scoate forma şi după câteva retuşări, bustul e gata. Asemănarea este izbitoare.

REGELE MARIA I

In luna Iulie 1888 — sunt cinci-zeci de ani de atunci — un sub-ofiţer francez a ocupat câteva sate şi terenuri din Indochina până la el neexplorate, s'a proclamat rege sub numele de Maria I, şi şi-a confecţionat atât pentru el cât si pentru viitoarea lui armată uniforme strălucitoare. Dar câteva luni mai târziu, o misiune franceză descopere isprava subofiţerului care preferă să fugă decât să dea explicaţii, refugiindu-se la Hong-Kong, unde joacă rolul unui rege în exil. Aici deschide un birou de distincţiuni şi titluri de nobleţă şi s'au găsit naivi, printre care un financiar belgian care a plătit foarte scump titlul de „Duce de Sephir". Dar cum era cheltuitor, regele Maria I a murit în mizerie

UN SAVANT FRANCEZ TRECUT LA ISLAMISM

In anul 1924, o carte foarte curioasă, intitulată „Orient şi Occident" a atras atenţia lumii intelectuale asupra unui tânăr orientalist francez, cunoscut până atunci în cercurile de specialitate. Numele lui este René Guénon şi catolic convins a contribuit la apropierea dintre Europa şi Asia, mişcarea pornită a doua zi după încetarea marelui războî. Puţin timp după aceia a părăsit Franţa şi lumea a crezut că s'a consacrat studiului textelor budiste. Realitatea este abea acum aflată: orientalistul francez s'a convertit la islamism. Studiind la Universitatea din El-Azhor din Cairo, René Guénon a devenit Mahomed el Françaoui.

UN MUZEU DE ARTĂ POPULARĂ

Societatea de Istorie din New-York a cumpărat Muzeul de Artă populară americană ale cărui colecţii cuprind 15.000 de obiecte. Acest muzeu care păstrează opera de pictură, de sculptură în lemn, argintărie, olărie, sticlărie, precum şi mobile, unelte de bucătărie, ţesături, costume, jucării şi altele îţi înlesneşte să urmăreşti întreaga evoluţie a simţului artistic în America, începând chiar dela origine, când influenţele europene sunt foarte simţite. Muzeul va fi transportat în curând în noul local al Societăţii de Istorie din New-York, actualmente în construcţie.

FEMEI DIPLOMATE

In urma diplomaţilor de carieră se profilează chipurile câtorva femei al căror rol în politica externă este cu atât mai eficace, deoarece este discret şi necunoscut de cei mai mulţi. Astfel, găsim pe lady Ivy Muriel Chamberlain, cumnata primului ministru şi văduva lui Sir Austen, care a lucrat atât de mult pentru împăcarea diplomatică între Anglia şi Italia. Apoi este viconitesa Astor, socotită campioană a unei înţelegeri anglo-germană. Iar principesa Ştefania de Hohenlohe a fost inspiratoarea negocierilor între Sudeţi şi Misiunea Runciman. In luna Mai, când d. Henlein a fost la Londra, principesa a fost aceia care l-a introdus în societatea londoneză. Şi tot ea l-a convins pe prinţul de Hohenlohe să întrunească în castelul său pe d. Henlein şi pe vicontele Runciman.

BUDHA AMITABHA

Guvernul chinez a achiziţionat şi splendida statue de marmoră a lui Budha Amitabha din secolul al 6-lea, care a fost una din piesele culminante ale Expoziţiei de Artă chineză dela Londra în 1936. Indată după cumpărare, statuia a fost dăruită în semn de prietenie anglo-chineză Muzeului Britanic din Londra, ai cărui reprezentanţi, într'o şedinţă solemnă, şi-au exprimat profunda lor gratitudine pentru acest dar generos.

IN INSULELE HAWAI

D-ra Judith Dane, din Honolulu, a găsit un mijloc original şi plăcut să-şi câştige viaţa. Instalată pe o plajă aurită din insulele Hawai, cu maşina sa de cusut şi cu un maldăr de stofe, sub o umbrelă mare, frumoasa Judith croeşte şi coase pe loc costume pentru bae.

Acest magazin cu totul original se bucură de un succes fără precedent: succes faţă de fetele tinere care nu pot rezista plăcerii de a-şi satisface imediat o cochetărie... succes faţă de ceilalţi spectatori, mai ales bărbaţi, pe care-i distrează faptul să asiste la toată această tehnică croitorească.

COMEMORARE

S'au împlinit 100 de ani dela moartea poetului german Adalbert de Chamisso. Cine n'a citit „Ciudata istorie a lui Peter Schlehmihl", cunoscută mai ales sub titlul „Omul care şi-a pierdut umbra" ?

Născut în Franţa, în 1781, din pricina revoluţiei emigrează împreună cu familia în Germania încă din copilărie şi devine ofiţer în armata prusacă. Dar Chamisso este un desrădăcinat şi nicăeri nu-şi poate găsi pacea sufletului.

Povestea omului fără umbră este şi povestea sa. Suferinţa poetului o găsim mărturisită în acest fragment autobiografic scris în limba franceză şi descoperit printre manuscrisele poetului : „Sunt francez în Germania german în Franţa, catolic între protestanţi şi protestant între catolici, om de lume printre savanţi şi pedant în restul societăţii, — sunt străin peste tot. Aş vrea să cuprind prea multe, dar totul îmi scapă. Sunt un nenorocit".

Chamisso este unul din cei mai reprezentativi poeţi germani şi opera sa a rămas vie până în zilele noastre. Şcolarii citesc cu aceiaşi plăcere poemul lui, „Bătrâna spălătoreasă" şi legenda „Jucăria urşilor". Chiar poeziile sale mai sunt încă citite, mai ales „Iubirea şi viaţa unei femei" care a fost imortalizată de muzica lui Schumann.

PLANTE CURIOASE

Generoasă, natura ne oferă vegetalele cele mai ciudate. Unele se disting prin obiceiurile lor asemănătoare cu ale animalelor, cum sunt plantele carnivore, şi prin însuşiri din cele mai curioase, cum sunt plantele emiţătoare de sunete, sau cele care-şi schimbă culoarea după ceasurile zilei.

Dar poate şi mai interesante sunt unele plante din familia Mesembriantemeelor care au o aparenţă atât de asemănătoare cu a pietrişului încât fără exagerare le putem numi plantele - pietre. Pământul presărat cu aceste ciudate plante are mai degrabă aparenţa unei plaje decât a unei grădini. Un soi foarte mic din această familie de plante şi care creşte în sudul Africei dă naştere la două frunze cărnoase, un fel de limbă de vre-o 7 centimetri lungime şi patru centimetri grosime. Aceste frunze sunt întâi verzi, dar apoi se înroşesc până se confundă cu pietrele dinprejur. Imitarea aceasta a mediului este un adevărat fenomen de apărare a plantei-pietre contra maimuţelor cărora le place straşnic carnei ei fragedă. Cultura plantei pietre este din cele mai simple şi se poate face şi în oale, dar când se strică vremea să avem grijă să le ducem într'un loc uscat şi bine luminat. Inflorirea ei aduce o notă veselă, originală şi din cele mai neaşteptate.

UN NOU PROCEDEU DE IDENTIFICARE A PÂNZELOR VECHI

In laboratorul lui British Muzeum din Londra, un savant ungur, Georg Aczel, a pus la punct metoda cea mai modernă de identificare a tablourilor datorite maeştrilor vechi, şi prin urmare metoda cea mai sigură pentru a descoperi pe falşificatori.

Identificarea acestor tablouri se făcea până acum pe o bază mai mult empirică, adică recunoaşterea stilului. Teoria lui Georg Aczel se bazează pe o constatare simplă ca oul lui Columb, dar la care nu s'a gândit nimeni. Până la sfârşitul secolului al 18-lea, pictorii îşi amestecau singuri culorile şi aceasta după o reţetă pe care o păstrau în mare taină. Aşa dar, dacă se analizează o părticică de culoare desprinsă de pe o pânză de Titian, de exemplu, poţi să fii sigur că orice tablou ale cărui culori prezintă exact aceleaşi caractere chimice este un Titian sau din şcoala lui.

Georg Aczel mai face încă o constatare, analoagă grafologiei. După ani de studii şi graţie examenului microscopic al tablourilor, el a constatat că trăsăturile pensonului unui pictor sunt tot atât de constante ca şi scrierea oricărui om. Apoi, savanul ungur a împrumutat criminalogiei o metodă de identificare: de pe un tablou de Giotto, cunoscut mai dinainte, a luat amprenta degetului celui gros al maestrului, amprentă veche de 600 de ani. Această descoperire i-a permis să declare autenticitatea unor opere care păreau a fi de Giotto, fără însă să îndrăznească nimeni a afirma acest lucru. Aczel găsise ampreta pictorului care probabil că a pipăit pânza să vadă dacă era uscată.

IMPRIMERIILE „ADEVĚRUL", S. A., BUCUREŞTI

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIU
18

DIRECTOR:
M SEVASTOS

Preţul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcţiei Generale P. T. T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

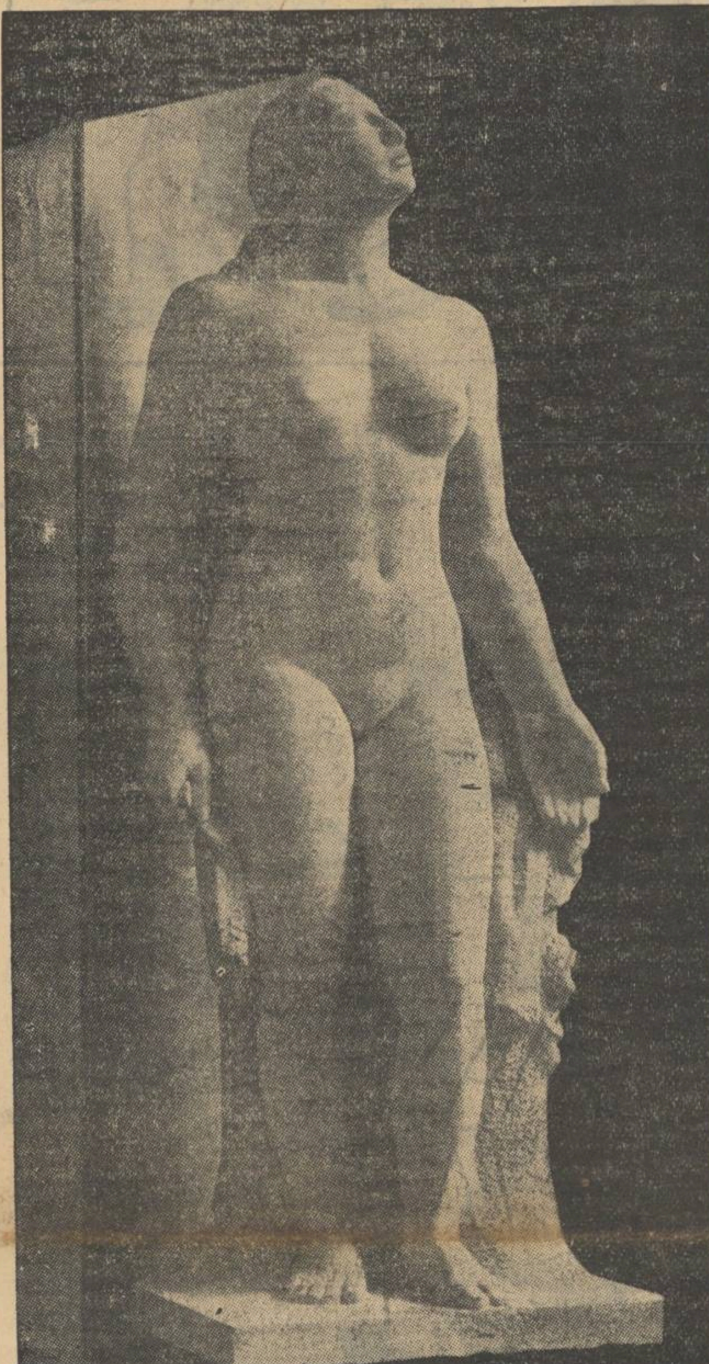
Anul XIX, Seria III, No. 932 — PREŢUL LEI 5 — Duminică 16 Octombrie 1938

Adevĕrul

LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR COLABOREAZA:

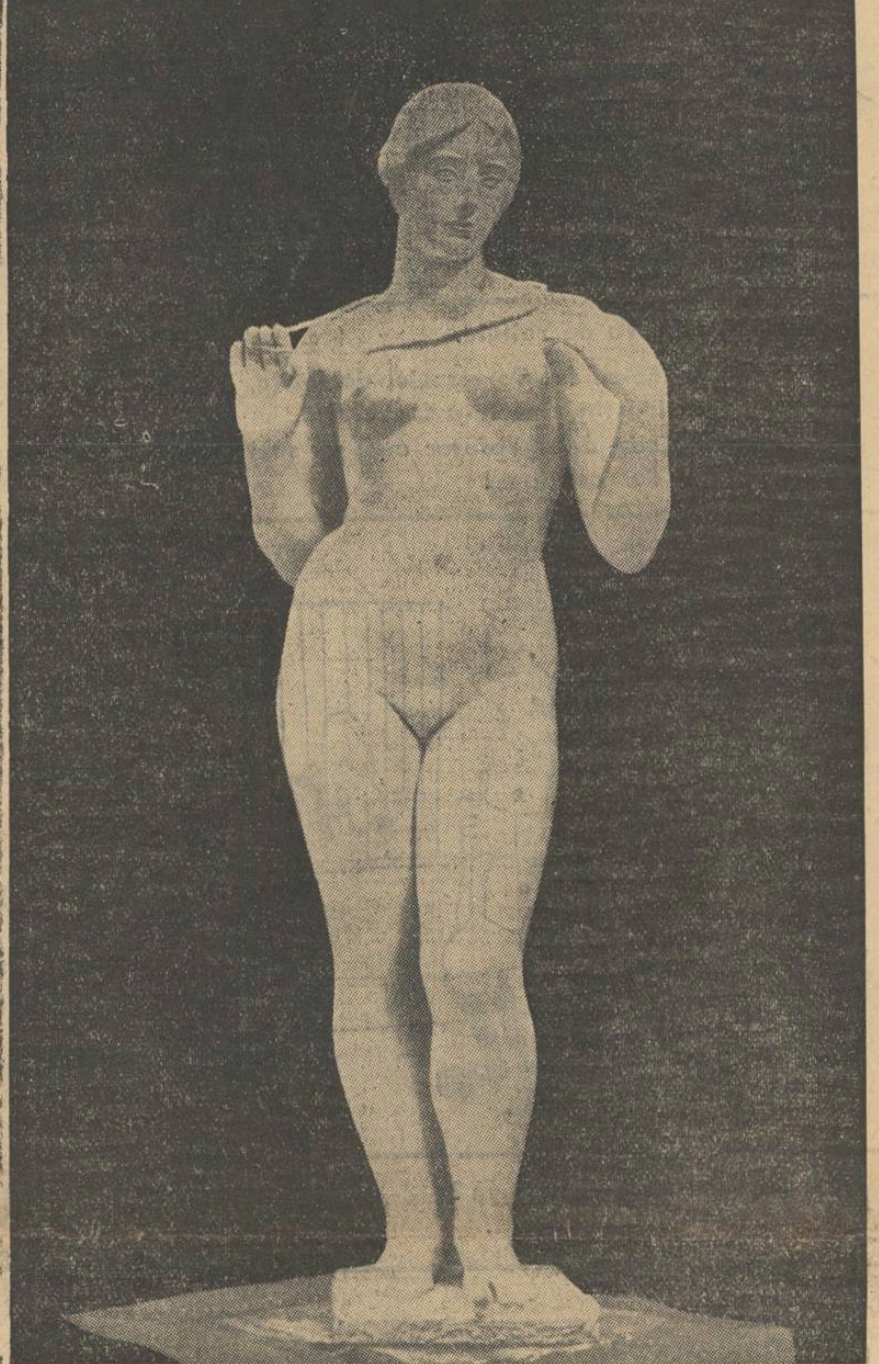
Victor Eftimiu, St. Antim, Sergiu Dan, Iz. Sadoveanu, George Lesnea, G. Spina, Tache Soroceanu, Gh. Nenişior, Ştefan Tita, D. Trost, N. Papatanasiu, I. Şerban şi alţii.

FIORAVANTI: Aşteptare

BESNARD: In luminiş

MAILLOL: Venus

TRAGEDIA SPANIOLA

de VICTOR EFTIMIU

„Voluntarii" străini din Spania încep să fie retraşi. Rămaşi între ei, fraţii nu se vor mai măcelări. Monumentele nu vor mai fi rănite. Să recapitulăm:

In Spania, mai mult decât oriunde pe continent, drepturile poporului, lumina satelor au fost oprite 'n loc de forţele reacţionare, latifundiarii pământului, ai nobleţei şi ai clerului.

Acolo omul de jos e mai sărac decât oriunde, catolicismul inchizitorial a oprimat secole întregi mulţimile, iar „granzii de Spania", în frunte cu regele detronat au socotit această splendidă ţară, cu un trecut magnific şi cu mari posibilităţi de viitor, o moşie a lor pe care continuau s'o exploateze ca pe vremea când Ruy Blas striga consiliului de miniştri:

— Poftă bună, domnilor!

*

Motivul? Ca pretutindeni: „stârpirea comunismului".

In loc să privească lucrurile în faţă şi să facă un pas înainte spre democraţie şi progres — conjurând, în felul acesta, pericolul bolşevizării — unii conducători de popoare, care nu simt mersul lent şi sigur al umanităţii spre destine noui, se încăpăţânează în apărarea vechilor formule.

Dacă, în amănuntele unei gospodării de stat, conducătorii României au fost lamentabili, în schimb în momentele mari, în răscrucile istoriei, au ştiut să se adapteze, cu inteligenţa şi supleţa lor seculară, nevoilor momentului; secularizarea averilor monastireşti, alăturarea de Anglia, Franţa şi Rusia în marele războl, împărţirea pământului la ţărani, votul obştesc şi tendinţa de a îmbrăţişa formele democratice apusene ne-au ferit de sguduiri mai mari, au înlăturat, pentru totdeauna comunismul dela noi.

Biserica românească şi în general, ortodoxia, dacă n'au dat marile figuri ale catolicismului, dacă n'au reprezentat, ca Roma, o forţă formidabilă de cultură, de artă şi de politică şi de morală, — nici n'a biciuit mulţimile, impunându-se prin teroare, dominând prin ruguri şi ca-

(Urmare în pagina II-a)

OAMENI ŞI FAPTE

O păsuire...

Bucuria lumii, după acordurile dela München, s'a sfârşit. O imensă îngrijorare i-a luat locul. Ceaţa deasă ce înconjura lucrurile începe să se risipească şi în lumina crudă a realităţilor, pacea dela München nu se mai înfăţişează în culori atât de vesele.

Din ce în ce se ridică mai multe glasuri autorizate în Anglia, în Franţa şi în Statele-Unite, arătând că pacea dela München nu e decât un armistiţiu smuls cu jertfe grele, o păsuire pe care forţele întunericului şi ale războiului au acordat-o lumii. Şi dacă aceste glasuri n'au izbutit îndeajuns să convingă popoarele că pacea nu e încă decât un deziderat, iată că însăşi şeful germanilor s'a însărcinat să ajute la opera de trezire. Discursul rostit Dumineca trecută la Saarebrük, (adică la câţiva kilometri de frontiera franceză) de Führerul-Cancelar, are meritul de-a fi limpede. Atât de limpede încât guvernul britanic l-a înţeles şi s'a grăbit să dea replica: creiarea unei armate permanente care să pună la adăpost Anglia de orice surprize.

Ingratitudine

Pentru cei cari cunosc unele amănunte din criza gravă ce-a frământat Europa în ultimele săptămâni, nu mai încape nicio îndoială asupra faptului că Marea Britanie a scos dintr'o mare încurcătură pe conducătorul Reichului. O publicaţie franceză de dreapta aduce în privinţa asta informaţii precise asupra atmosferii ce domnea în Germania când se profila la orizont o coaliţie anglo-franco-rusă: „Malgré les démentis officiels, il est prouvé que la Reichswehr résista aux perspectives de guerre. Des troubles sérieux, des mouvements d'insubordination se manifestèrent à Cologne, Hambourg, Leipzig, Munich, Bayreuth, Dusseldorf, Hanovre, Chemnitz".

Intervenţia d-lui Chamberlain, înainte de-a fi decisivă pentru pacea Europei, a fost salutară pentru Germania.

Era de aşteptat ca şeful germanilor să nu piardă primul prilej spre a-şi arăta recunoştiinţa faţă de Marea Britanie, mai ales că nici nu se uscase bine cerneala pe documentul amical semnat la München de d-nii Chamberlain şi Hitler.

Führerul-Cancelar a făcut contrariul.

Ducându-se la Saarebrük (frontieră franco-engleză după declaraţia istorică a lui Baldwin: „frontierele Angliei sunt pe Rin") d. Hitler a rostit un discurs mânios în care, printre alte amabilităţi, a avertizat Anglia să nu se mai amestece unde nu-i fierbe oala. Führerul recunoaşte Marei Britanii dreptul de-a se amesteca în treburile Palestinei dar în ceeace-l priveşte „n'are nevoe de guvernante engleze"...

D. Chamberlain care s'a dovedit o „guvernantă" atât de binevoitoare, are motive pentru o melancolică meditaţie asupra ingratitudinei...

Serviciul militar obligator

Măsurile militare luate de Marea Britanie nu reprezintă încă introducerea serviciului militar obligator, aşa cum îl cer cele mai multe dintre ziarele engleze. Aceste măsuri însă trebue socotite ca un pas hotăritor spre serviciul militar obligator, fără de care eforturile pacifice ale Marei Britanii nu vor putea da alte rezultate decât lamentabilul rezultat dela München.

O adevărată revoluţie s'a produs în mentalitatea britanică, căci e o revoluţie această unanimitate a opiniei publice în jurul măsurilor militare ale guvernului.

Autorul acestei revoluţii e d. Hitler.

Anglia care s'a arătat întotdeauna refractară introducerii serviciului militar obligator, e silită de împrejurările de astăzi, să-şi creieze o mare armată. Această forţă armată o va ajuta să apere pacea, fără a mai plăti agresorilor eventuali drept preţ al păcii, integritatea ţărilor care vor să trăiască libere.

Replica engleză

Dela început, pacea pe care o aducea, cu avionul, d. Neville Chamberlain, a apărut în ochii multor oameni de stat englezi, ca un compromis impus de ameninţările Reichului. In afară de şefii opoziţiei, numeroşi conservatori cari până eri sprijineau guvernul, au formulat critici aspre la adresa primului-ministru, arătând că metodele sale nu pot asigura o pace durabilă.

Discursul rostit de d. Hitler la Saarebrük a avut un prim efect în creşterea curentului anti-german din Anglia şi a trezit replica firească: accelerarea ritmului înarmărilor britanice. Este aproape sigur că d. Chamberlain a pierdut mult din optimismul său, ceeace va aduce în curând o remaniere a cabinetului destinată să facă loc elementelor hotărîte să asigure pacea fără concesiuni. O depeşă a anunţat că la Londra se vorbeşte de intrarea în guvern a d-lor Churchil şi Eden. Deşi nu se poate socoti ca iminentă această remaniere, este sigur că ea se va produce sub presiunea opiniei publice.

Atitudinea d-lui Churchil

D. Winston Churchil nu este numai omul de stat care exercită o influenţă covârşitoare asupra unei mari părţi a opiniei publice mondiale, ci şi unul dintre scriitorii cei mai puternici ai Marei Britanii. „Memoriile" sale sunt, fireşte, mărturiile unui om politic dar nu mai puţin şi un document uman de-o mare însemnătate.

Descendentul Ducelui de Malbourough întruneşte cele mai diverse însuşiri ale temperamentului insular, la care se adaogă căldura unui temperament mai de grabă galic. Atitudinea sa în timpul crizei europene din Septembrie dovedeşte nu numai o înţelegere profundă a marilor interese de totdeauna ale Marei Britanii ci şi o viziune limpede a destinelor omenirei în faza istorică prin care trece. Despre d. Chamberlain a spus cu ferocitate: „D. Chamberlain a avut de ales între război şi dezonoare. A ales dezonoarea dar va avea şi războiul".

O asemenea atitudine i-a adus o sinceră şi mărturisită antipatie din partea Germaniei şi a d-lui Hitler, care vede în el pe unul din cei mai primejdioşi adversari ai heghemoniei germane.

Clarificări franceze

Un aspect curios al crizei europene îl oferă noua constelaţie politică a Franţei, aşa cum se desemnează astăzi. In vreme ce unii oameni de stânga s'au raliat dela început guvernului, aprobând sforţările sale de-a menţine pacea cu orice preţ, o bună parte dintre fruntaşii dreptei au cerut rezistenţă şi fermitate. Astfel d. Léon Blum, şeful partidului socialist se găseşte alături de d. Daladier, în vreme ce d. Tardieu, de pildă, se află pe-o poziţie învecinată cu a comuniştilor.

La fel d. Paul Reynaud, care deşi continuă a fi ministru de justiţie în actualul guvern, nu şi-a ascuns nemulţumirea faţă de politica externă a cabinetului.

Cât priveşte pe d. de Kerilis, directorul ziarului de dreapta „L'Epoque" şi deputat, acesta continuă să afirme că Franţa a suferit o adevărată înfrângere.

DISCURSUL DELA SAARBRUECKEN

„Guvernanta engleză"

de ST. ANTIM

Puţine zile după aplanarea conflictului cu Cehoslovacia şi după semnarea acordului dela Muenchen, prin care Anglia şi Germania se leagă să nu mai ducă război între ele, Cancelarul a rostit un discurs la Saarbruecken în care a atacat Marea Britanie. Cuvântarea aceasta a provocat consternare în sânul cabinetului britanic iar opinia publică engleză a fost penibil impresionată. Presa din toată lumea comentează în toate chipurile discursul dela Saarbruecken.

Adevărul e că primul ministru britanic abia întors dela Muenchen a cerut în discursul rostit în Camera Comunelor, cinci sute de mii de voluntari pentru aviaţie şi şi-a exprimat voinţa de-a continua înarmarea Angliei. Ba ceva mai mult, după discursul primului ministru Marea Britanie se îndreaptă văzut spre serviciul militar obligator. Măsura aceasta gravă constitue o cotitură decisivă în istoria Angliei, şi nimeni nu se înşală în ce anume scop a fost luată şi mai cu seamă împotriva cui a fost luată.

S'ar părea dar că Fuehrerul are serioase motive de nemulţumire şi că aceste motive l'au determinat să atace Anglia în discursul dela Saarbruecken. Să închei un acord de neagresiune cu un popor şi să te înarmezi apoi imediat contra acelui popor, e în adevăr, un fapt puţin comun. Cu toate că aparenţele pledează în favoarea acestei ipoteze, adevărul e însă cu totul altul. Cancelarul nu-i atât de naiv încât să fi luat în serios acordul încheiat cu primul ministru britanic. El ştie că între Anglia şi Germania sunt încă mari socoteli de regulat şi că acordul, mai mult platonic, dela Muenchen, nu poate servi drept bază trainică pentru rezolvarea multiplelor probleme pendinte între Anglia şi Germania şi care vor veni foarte curând în desbatere. De-aceia, supă-

(Urmare în pag. II-a)

HUMOR

Pedagogie; ora de religie.

— Spune-mi tu, Tomescule, dealurile, gârla, copacii ăştia cine le-a făcut?

— Nu ştiu d-le profesor căci eu sunt aici numai de şase luni!

— Cum vindeţi bosseţii?

— 450 de lei metrul...

ACTICIENII ŞI CONFLICTUL CHINO-JAPONEZ

— ... îi momesc uşurel cu ceai şi cu orez şi harşt! deschid ăvilarele!

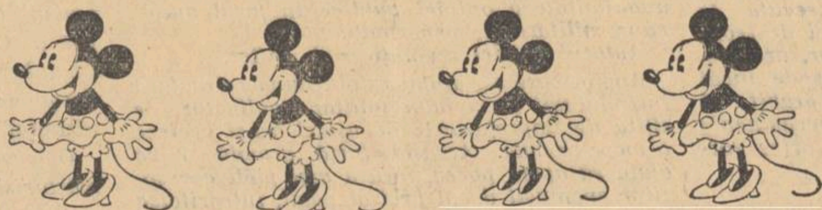
— Şi-l strângi în chingi pe Ciang-Kai-Şec.

...... acuma vezi şi tu Ionele, dacă epurele e prea scump să iei niscaiva peşte!

— Strânge-i să pârâie; închipueşte că e capul unui rival.

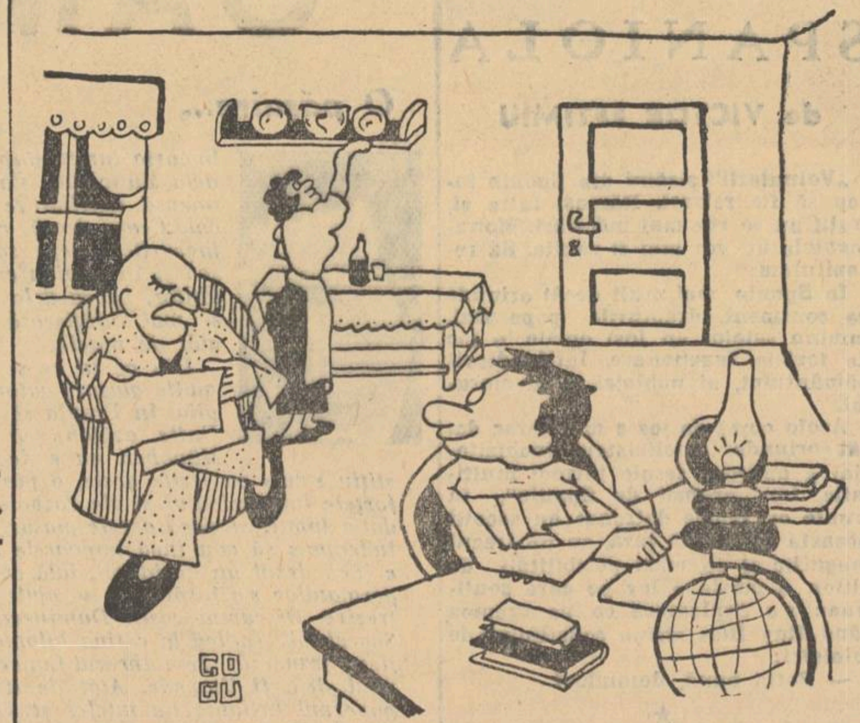
APĂRARE PASIVĂ.

— Te-aş ruga să nu profiţi de faptul că nevastă-mea e slabă în apărarea pasivă că te fac piftie!

BOXERII LA MUZEUL DE ANTICHITĂŢI

— Ăsta trebue să fie campionul lor.

CURSURILE

— Tată, nu ştii matale care e cursul Dunării?

(dormitând) — Cam între liră şi dolar!

Discursul dela Saarbruecken

(Urmare din pag. I-a)

area dela Saarbruecken nu putea orni dela nerespectarea acelui a-ord, pe care desigur nici Fuehrerul u l'a luat prea în serios.

Adevăratul motiv de nemulţumire rebueşte căutat aiurea. Italia nu re cuvânt să fie mulţumită de pro-resele Germaniei în Europa cen-ală. Prin anexiunea Austriei, ea 'a văzut exclusă din această re-iune a Continentului nostru; alipi-ea teritoriilor locuite de sudeţi a ntărit şi mai mult poziţia Germaniei în centrul Europei. Apoi nu trebue-şte uitat că Italia are importante minorităţi germane în Tirol iar por-tul Trieste e populat şi el în mare parte de germani pe lângă faptul că Italia a pus stăpânire pe el cam în iolul în care Cehoslovacia se impo-sedase de regiunea Teschen — iar Reichul a mărturisit intenţiunea de a-şi aduna pe toţi congenerii înăun-trul graniţelor imperiului. Toate aceste împrejurări au contribuit ca Italia să ezite în zilele de criză şi să nu mobilizeze atunci când toate ce-lelalte mari puteri luaseră măsuri militare în vederea războiului ce părea inevitabil.

De-asemenea, nu trebueşte uitat că Italia trece azi prin mari greu-tăţi economice. Anglia i-a făgăduit sprijin financiar important însă după ce acordul dintre cele două ţări va intra în vigoare, şi acordul ace-sta nu devine operant decât în ziua când Italia îşi va retrage voluntarii din Spania. Şi Italia a început re-almente să-i retragă. Concomitent cu lămurirea situaţiei din Spania, se normalizează şi raporturile dintre Italia şi Franţa. Aceasta din urmă s'a arătat dispusă să numească un ambasador pe lângă regele-împărat, recunoscând astfel anexiunea Abisi-niei.

Acesta este adevăratul motiv al supărării Fuehrerului. Atitudinea a-doptată de Italia imediat după în-tâlnirea dela Muenchen l'a făcut să vorbească la Saarbruecken despre „guvernanta engleză" cu aluzie vă-dită la situaţia de dependenţă în care s'ar găsi Italia dacă se alătură de Marea Britanie.

Discursul din urmă al Fuehreru-lui stă dovadă neîndoioasă că înţe-legerea dintre cei patru reprezen-tanţi ai marilor puteri apusene n'a rezolvat decât chestia sudeţilor. Ea e departe de-a fi pacificat Europa. Inţelegerea aceasta a provocat cel mult un nou desechilibru pe conti-nentul nostru, care va necesita o nouă regrupare de forţe, bazată pe alte alianţe. Frământările şi ame-ninţarea păcii lumei vor continua însă.

ST. ANTIM

Tragedia spaniolă

(Urmare din pag. I-a)

mere de tortură. Ortodoxia, n'a cu-noscut inchiziţia. N'a provocat. De aceia nu a creat nemulţumirea sur-dă, scrâşnetul din dinţi al celor lo-viţi, nevoia de represalii, ostilitatea intelectualilor şi a mulţimilor.

★

Spania a fost — şi mai este, până la retragerea „voluntarilor" străini pradă unui război intern a cărui in-tensitate omenirea n'a cunoscut-o până acum. Fiindcă n'a sângerat şi s'a îngrăşat în vremea măcelului u-niversal, plăteşte scump această de-zertare dela jertfa comună. Zarurile s'au aruncat. In locul unui singur front, la frontiere, ca în războiul cu alt popor, — sunt sute şi mii de fronturi în fiecare colţ al patriei. A cui victorie să prevezi, — şi împotri-va cui?

Oricine ar fi biruitorul, acest mare şi nobil popor va eşi sleit. Atâta în-cordare, atâtea jertfe, înseamnă li-chidarea.

Mulţimile sărace, ţăranii fără pă-mânt şi mai ales femeile — care pâ-nă azi ţineau ochii în pământ, nu în-drăzneau să vorbească în faţa băr-batului, într'o semi-sclavie orienta-lă — au pus mâna pe puşcă şi nu vor renunţa aşa de curând la o li-bertate şi o demnitate pe care gu-vernul liber ales al Spaniei lui Aza-na le-a oferit-o cu înţelegere şi ge-nerozitate.

O reîntoarcere la sălbătăcie, — scria acum vreo paisprezece ani ma-rele gânditor Miguel Unamuno, fu-git din Spania dictaturii lui Primo de Rivera — este necesară, la anu-mite intervale, popoarelor şi uma-nităţii.

Iată şi dezideratul lui Unamuno împlinit, — deocamdată în ceeace priveşte propriul său popor.

Cei care am trecut prin marele război universal nu ne-am fi putut închipui orori mai cumplite decât cele comise de armatele ocupate în teritoriul străin. Ne explicăm acele acte de barbarie prin ura seculară, prin antagonismele popoarelor de altă rasă, prin lipsa de dragoste şi respect faţă de peisagiul şi monu-mentul ridicat de geniul Creator al naţiunei protivnice.

Iată însă că Spania ne-a dat exem-plul unei auto-distrugeri necunoscu-tă în istorie.

Numai în năvălirile barbarilor se pomenesc cruzimi aidoma, dar le credeam mărite de legendă.. Azi trăim în plină şi hidoasă realitate. Zeul Marte a privit şi-a secerat des-tul în holdele de aur ale Spaniei in-vincibile... Nu se poate găsi şi pen-tru ţara lui Cervantes un Muenchen salvator?

VICTOR EFTIMIU

SERVICIUL DE NOAPTE

NUVELĂ DE SERGIU DAN

I

LUI Ion Gherasim zis și Ion Petrescu nu-i plăcea vorba lungă. Și fiindcă deschidea gura foarte rar, și-atunci ca să morfolească, abia auzite, două trei cuvinte, funcționarii ceilalți îl scoteau om prost, iar domnișoara Angela, dactilografa directorului general, nu-l putea suferi. Domnișoara Angela era o fată care nu ascundea ce-avea pe inimă, mai ales că nu i se putea întâmpla nimic numai pentrucă spunea lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu „nătărău bătrân" sau „mutră plouată" și încă în vreo câteva feluri. Oricum i-ar fi spus domnișoara Angela și oricât de idiot ar fi fost hohotul de râs al celorlalți funcționari, Ion Gherasim zis și Ion Petrescu nu răspundea niciodată nimic. Poreclele batjocoritoare ale dactilografei directorului general treceau parcă pe deasupra lui fără să-l atingă, iar râsetele sgomotoase ale funcționarilor de la registratură se spărgeau în auzul lui, fără putere. Așa era el, Ion Gherasim zis și Ion Petrescu și poate că așa a fost și pe când era tânăr, deși nimic nu e sigur. Pentrucă era așa cum vă spun și pentrucă toți îl știau așa, cele ce s'au întâmplat la 18 Iunie au stârnit mirarea tuturor. La 18 Iunie, domnișoara Angela a întins practicantului Nicolau o hârtie și i-a spus ca de obicei: „Dă-o nătărăului bătrân s'o înregistreze". Asemenea cuvinte poate să pară curioase și chiar revoltătoare oriunde, dar acolo, în biroul societății „Metropola", nu. De multă vreme, dealtfel, nimeni nu mai făcea haz de porecla asta. Nici măcar domnișoara Angela. Spunea așa numai din obișnuință, fără nici o răutate. Până atunci, de câte ori domnișoara Angela îi spusese „nătărău bătrân" sau altfel, Ion Gherasim zis și Ion Petrescu nici nu ridica ochii din hârtiile de pe birou ca și cum i-ar fi spus: „stimate domnule Petrescu". In ziua aceea însă, 18 Iunie, s'a întâmplat un lucru nemai pomenit. Dupăce domnișoara Angela a sfârșit fraza, se scurse un minut, un minut nici mai lung nici mai scurt ca oricare altul — și, deodată, Ion Gherasim zis și Ion Petrescu a ridicat capul și privind aspru spre domnișoara Angela, zise doar atât: Domnișoară! Apoi a lăsat iar capul în jos, continuând să treacă în registru hârtiile îngrămădite pe masă. Făcea treaba asta foarte liniștit cașicum nu s'ar fi întâmplat nimic. A urmat o clipă lungă de nedumerire. Practicantul Nicolau care între timp se apropiase de masa de lucru a lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, a rămas în picioare, uluit, cu o hârtie în mână, iar domnișoara Angela părea căzută din cer. Stătea acolo, lângă un birou și privea spre Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, făcând parcă o mare sforțare ca să înțeleagă bine ce se petrecuse. După felul cum mărise ochii foarte albaștri dealtminteri și puțin triști, de-o tristețe neroadă, și după cum îi tremurau buzele se vedea limpede că o mânie ucigătoare îi gâtuia glasul. Nu se prefăcea, cum s'ar putea crede, domnișoara Angela. Deaceea se grăbi să întrebe, e-adevărat însă că pe-un ton șovăitor, aproape sfios:

— Ați spus ceva, domnule?

Și îndată, fără să mai aștepte răspunsul, repetă, deastă dată cu o voce mult mai stăpânită, cu o voce ce se vroia amenințătoare:

— Ați spus ceva, domnule, sau mi s'a părut numai?

Funcționarii ceilalți, adică practicantul Nicolau, șeful registraturii Prasa și un desenator pe care-l chema Klein sau ceva asemănător, încetaseră lucrul și așteptau cu răsuflarea oprită să vadă ce va urma. Ion Gherasim zis și Ion Petrescu a înălțat iar capul și fără s'o privească pe domnișoara Angela, făcu liniștit, cu o voce moale:

— Nu, nu vi s'a părut, domnișoară. Am vrut să vă atrag atenția asupra unui lucru... asupra unei chestiuni, dacă vreți, pe care n'o permit...

Vocea începuse să-i tremure și mâinile îi tremurau deasemenea pe registru, se vede fiindcă nu găsea vorbele potrivite spre a spune ce gândea. In schimb domnișoara Angela își revenise cu totul, căci se auzi deodată:

— Ce nu permiteți, domnule? Aș dori să știu ce nu permiteți?

Glasul, se simțea încărcat de-o mânie abia reținută.

Ion Gherasim zis și Ion Petrescu se ridică atunci în picioare sau mai curând, sări în sus ca mișcat de-un resort și întinzând capul peste birou, răcni:

— Vrei să știi ce nu permit? Vrei să știi? Eu... eu nu-s caraghiosul dumitale... Nu permit! Nu permit nimănui să-și bată joc de mine! Auzi? *Ni-mă-nui!*

Se opri și își șterse cu mâneca o spumă ivită la colțul gurii. Răsufla greu. Se trânti apoi pe scaun și mâinile începură din nou să-i tremure. Degetele băteau parcă pe scoarța groasă a registrului cadența unui marș repede întretăiat de răsuflarea grea a omului. Continuă să vorbească, dar acum nu se mai adresa nimănui, vorbind parcă numai pentru dânsul, căci rămase cu privirile rătăcite pe masă:

— Eu, dacă vrei să știi, eu am o fată ca dumneata...

Nu se știe, nimeni nu știa, nici practicantul Nicolau, nici șeful de birou Prasa, nici Klein desenatorul, ce avea de gând să spună Ion Gherasim zis și Ion Petrescu amintind că are și dânsul o fată ca domnișoara Angela, dactilografa directorului general; nimeni nu știa fiindcă nici nu ajunse la capătul gândului. Domnișoara Angela îl întrerupse, batjocoritor:

— O fată ca mine?

Și începu să râdă cu poftă, un râs fără farmec, mânios, repetând mereu: „O fată ca mine? Ha! ha! ha! Intocmai ca mine? Ha! ha! ha! Ai zis, nu zău, dar repetă înc'odată, că ai o fată ca mine!"

Văzând cum râde domnișoara Angela, ceilalți fucționari își simțiră inima venind la loc și începură să râdă și dânșii, fiecare în felul lui, unul mai înfundat, altul mai deschis. Desenatorul Klein întrebă abia stăpânindu-și râsul:

— *Was sagt er? Was sagt der Kerl?*

Nimeni nu avu timp să-l lămurească pe Klein, căci o clipă după aceea Ion Gherasim zis și Ion Petrescu sări iar de pe scaun și începând să agite brațele prin aer, strigă:

— Da, am o fată ca dumneata! Ca dumneata, dar nu tocmai!

Glasul îi deveni (o adevărată minune se săvârșise în ziua aceea de 18 Iunie) usturător și continuă pe acest ton parcă împrumutat dela alt om sau parcă trezit din fundurile sale somnolente:

— Ca dumneata, dar nu tocmai! Dânsa nu știe să facă atâtea lucuri... Ea e mai proastă!

Insoți cuvintele acestea cu o clipire a ochilor, foarte șireată, cașicum între dânsul și domnișoara Angela ar fi fost un limbaj secret al privirilor, cașicum ar fi voit să zică: „mă'nțelegi tu, hai?"...

Și începu să râdă deabinelea scoțând din gâtlej un sunet uscat „hî-hî-hî" și repetând încă odată:

— Ea nu știe atâtea, fata mea!

Și clipea mereu din ochi, privind-o înveselit pe domnișoara Angela.

Ea s'a ridicat încet, parcă cu teama de-a nu face sgomot ridicându-se, și fără a privi spre locul unde se afla Ion Gherasim zis și Ion Petrescu s'a îndreptat spre ușă. Privită cu luare aminte, s'ar fi zis că reține ceva apăsându-și pieptul cu palma, — un cuvânt tare, un răcnet, un hohot de râs sau poate char lacrimile gata să izbucnească. Ieșind, trânti ușa cu putere, și toate privirile funcționarilor, afară de-a lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, s'au ridicat de pe mesele de lucru ca să vadă cum se clatină ferestrele sguduite de violența cu care domnișoara Angela trântise ușa. Câteva clipe toți rămaseră așa, apoi după ce schimbară priviri între dânșii, fiecare își plecă iar capul pe masă. Practicantul trăgea cu coada ochiului spre Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, iar desenatorul scoase o țigară din buzunar și ieși din birou. O bună bucată de vreme nu se mai auzea decât fâșâitul foilor mari ale registrului, întoarse fără grabă de Ion Gherasim zis și Ion Petrescu — și în răstimpuri svonul străzii. Desenatorul Klein intră apoi și reluându-și locul la masa de lucru, șopti:

— *Angela weint. Sie weint schreklich!*

Șeful de birou clătină capul îngrijorat apoi arătă cu tocul în direcția lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu. Acesta își vedea de treabă foarte liniștit. Pe obrazul lui se putea ceti fără sforțare, o mare mulțumire, un aer aproape victorios.

II

Pentru funcționarii cari fuseseră de față la scena petrecută în biroul registraturii, destinul lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu apărea pecetluit. Deaceea, de câteori se auzeau pași de coridor, funcționarii ridicau privirile spre ușă, așteptând să se întâmple ceeace li se părea de neînlăturat. Din clipa în care desenatorul Klein a intrat spunând că domnișoara Angela plânge, toți au priceput că lucrurile se apropie de sfârșit și că nimic nu mai poate feri pe Ion Gherasim zis și Ion Petrescu de acest sfârșit. Pendula atârnată deasupra unei hărți a ținuturilor petrolifere exploatate de Metropola, bătu unsprezece când ușa se deschise și în pragul ei apăru Stan, ușierul dela cabinetul directorului general. „A trimis să-l cheme sus" gândi șeful de birou și toți ceilalți gândiră acelaș lucru, căci privirile lor se întâlniră deasupra lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu. Dar el continua să treacă hârtiile în registrul desfăcut pe masă, fără să aibă măcar curiozitatea de-a vedea cine intrase. Ușierul Stan se apropie de masa de lucru a șefului de birou și spuse: „D. inginer vă roagă să-i trimiteți dosarul Nr. 42".

Șeful de birou nu-și stăpâni un gest de dezamăgire auzind că ușierul venise pentru altceva, nu ca să poftească sus pe Ion Gherasim zis și Ion Petrescu. Și ceilalți funcționari deasemeni schițară fără voe câte-un gest de nedumerire cu aerul de-a zice: „Uite, nu-l cheamă încă..."

O jumătate de ceas trecu așa, fără ca vreunul să scoată o vorbă. Se auziră iar pași, mai întâi coborînd scara principală, apoi apropiindu-se de ușă. „Acum e" își ziseră funcționarii plimbând priviri neliniștite de la ușă spre Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, care așeza în clipa aceea, nesinchisindu-se de tulburarea celorlalți, niște plicuri galbene. Dar nici de data asta nu venise nimeni pentru dânsul. Era un funcționar care întreba dacă fusese sau nu trecut pe tabloul concediilor de vară — și cum nimeni nu încerca să-l lămurească în privința asta, funcționarul dădu din umeri nemulțumit și ieși.

Iar se scurse un sfert de ceas în tăcere — și tocmai când nimeni nu se aștepta, când începuseră să-și repete: „se vede că Ion Gherasim zis și Ion Petrescu are noroc" — ușa fu trântită de perete și înaintea privirilor uluite ale funcționarilor se ivi directorul general, chiar dânsul, nu mai încăpea nici o îndoială deși lucrul părea de necrezut. Directorul general se opri lângă ușă, măsurând cu o privire foarte aspră capetele aplecate puțin înainte ca să poată prinde ușor poruncile directorului general, dacă bineînțeles ar fi avut de dat vreo poruncă, directorul general obișnuind să vorbească foarte încet, fie dintr'o timiditate organică, fie din dorința de a-și feri glasul de orice osteneală fără folos.

— Care e Petrescu zis Gherasim? se auzi însfârșit vocea directorului general, fără mânie, deși trântise adineauri ușa cu-atâta hotărîre.

— Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, se grăbi acesta să rectifice cu un surâs destul de umilit.

Directorul general întoarse privirea spre Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, dar numai o secundă — apoi se adresă șefului de birou Prasa:

— Domnul Petrescu nu mai face parte din personalul nostru.

— Incepând de astăzi, domnule director general? întrebă Prasa:

— Nu. Incepând chiar de-acum, se auzi glasul catifelat al directorului general care întretimp își mutase privirea spre desenatorul Klein. Te rog să iei măsuri imediat, adăugă el, privind distrat pe șeful de birou.

Ieși îndată și funcționarii rămaseră în picioare, cu capetele aplecate puțin înainte, ascultând pașii directorului general pe scări. Iși reluară locurile, trântindu-se sgomotos pe scaunele lor și răsuflând ușurați cu aerul unor oameni cari s'au încredințat că o nenorocire ce se vestise mare n'a fost atât de mare pe cât se așteptau. Șeful de birou își reveni cel dintâi și se apropie cu un pas foarte abătut de Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, care ședea parcă năucit, continuând însă cu mișcări automate să așeze plicurile galbene, după datele lor: care erau din 12 Iunie mai spre marginea mesii, care din 13, alături, iar celelalte mai spre mijloc — și-așa până la plicurile din 18 Iunie așezate chiar în fața lui.

— Lasă astea, dragă Gherasim, zise șeful de birou. Acum, că s'a întâmplat, lasă-le dracului de plicuri... O să le claseze Nicolau.

Practicantul, auzindu-și numele, se ridică nehotărît.

— Nicolau, îi spuse șeful, vei aranja tu plicurile, fiindcă domnul Gherasim trebue să plece .

Se opri puțin, apoi adăugă:

— Chiar acum, mi se pare că așa a spus domnul director general.

— Da, așa cred c'a spus, întări Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, pe-un ton nepăsător, ca și cum ar fi vorbit de-o pricină ce nu-l privea deadreptul.

Șeful de birou căpătase o mare poftă de vorbă, poate fiindcă vroia să se arate binevoitor cu Ion Gherasim zis și Ion Petrescu.

— Vezi dumneata, făcu el așezându-se în fața lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, am avut dela început o presimțire rea... Imi ziceam, nu știu dece, că azi o să se întâmple o nenorocire... Dar și dumneata! Să-ți pui mintea cu un copil! Nu, zău, ce ți-a venit așa, odată?

Zicând astfel, șeful plimbă o privire circulară prin birou ca și când i-ar fi luat martori pe toți ceilalți pentru adevărul spuselor sale.

— Te'nțeleg foarte bine, reluă apoi, domnișoara Angela te-a insultat.. Adică ți-a vorbit fără nici o considerație... Inețeleg foarte bine, dar te'ntreb: dece să faci atâta caz de purtarea ei tocmai acum — nu-i așa? — tocmai acum când sunt mai bine de opt luni de când îți vorbește atât de.. Insfârșit, ca o persoană lipsită de orice educație... E-adevărat că n'aș fi crezut că directorul general — ai văzut ce blând e — să se supere atât de rău, dar când Klein a venit să-mi spună c'a văzut-o plângând am înțeles îndată că chestia e gravă... Când plânge domnișoara Angela nu se mai poate face nimic... Directorul general nu vrea s'o vadă plângând... Acum un an — nu ții minte? — când Vlădescu dela Contencios a ciupit-o, domnișoara Angela a început să plângă. (Intre noi fie vorba, avea dreptate să plângă, nu-ți este permis ție, oricine-ai fi s'o ciupești pe domnișoara Angela...). Și fiindcă domnișoara Angela a plâns, Vlădescu a sburat din slujbă! Ce vrei? Așa e directorul general: nu poate să vadă o femee plângând....

Ion Gherasim zis și Ion Petrescu se pefăcuse, asta e sigur, într'un om nou sau înviase într'însul un glas amorțit de mult căci întrerupse batjocoritor pe șef:

— Nu poate să vadă o femee plângând? Dar când a dat afară pe Ioniță ușierul și nevastă-sa a plâns o zi întreagă pe coridorul direcției?

Șeful de birou mări ochii, mirat din cale-afară, având aerul să zică: „vrăsăzică de-ăști'mi ești? Și eu care te credeam mut!" — apoi izbucni supărat:

— A, pardon, pardon! Să ne'nțelegem. Eu am zis că directorul general nu sufere să vadă plângând o femee... Când zic: o femee, — nu-i așa? — nu mă gândesc numaidecât la nevasta lui Ioniță ușierul... Să ne'nțelegem, dragă Gherasim: una e-o femee — hai? — și alta e-o servitoare!

Ion Gherasim zis și Ion Petrescu nu-l mai asculta. Iși luă pălăria din cuier și fără să privească îndărăt, ieși. Nici nu se apropiase bine de ghișeul casieriei când un braț îi întinse dinlăuntru un plic: câteva bilete de o mie, despăgubiri pentru concediere, și o hârtie.

— Semnează acolo, se auzi un glas.

Ion Gherasim zis și Ion Petrescu iscăli fără să citească, duse plicul la buzunar și plecă repede.

III

Azi ai avut o zi bună, tată! strigă Maria, fiica mai mare a lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, zărindu-l intrând cu câteva pachete în brațe.

— Da, fata mea, am avut o zi bună, făcu el fără s'o privească.

Maria îi luă pachetele, unul câte unul, și înainte de-a le pune pe masă le duse la nas spre a descoperi ce conțineau.

In casa lui Ion Gherasim zis și Ion Petrescu, ziua bună se cunoștea după pachetele pe care le aducea dânsul. Cu cât venea mai încărcat cu-atât ziua fusese mai bună, dovedind că a luat leafa sau o gratificație.

— Cum de v'a dat gratificația asta? întrebă nevastă-sa când el îi întinse cele câteva bancnote.

Ion Gherasim zis și Ion Petrescu se desbrăca în clipa aceea și rămase cu haina în mână, privindu-și nevasta cu un aer prostit, neștiind ce să răspundă.

— Azi nu e ziua chenzinei, reluă nevastă-sa pe un ton bănuitor. Ce e cu banii ăștia?

— A fost onomastica directorului general și...

— Ințeleg! Ințeleg! îl întrerupse ea; și obrazul i se lumină deodată. S'a gândit și la noi! E frumos, oricum e frumos din partea lui!

Nu mai vorbiră despre asta.

IV

Se scula ca și înainte la șase dimineața, iar la șapte pornea, ca s'ajungă fără întârziere la slujbă. De multe ori se trezeau în el păreri de rău tulburi. Ii părea rău că răspunsese la obrăzniciile domnișoarei Angela, îi părea rău că nu spusese nevesti-si adevărul. „M'a dat afară, așa trebuia să-i spun" gândea, dar îndată își răspundea, fără convingere: „Nu. E mai bine că nu i-am spus. Ar fi strigat, ar fi plâns, ar fi spus: ce ți-a venit deodată să te-arăți atât de mândru, când ai două fete aproape desbrăcate?" O cunoștea bine pe nevastă-sa. Așa ar fi vorbit, ba poate și mai rău. Mai bine că nu i-a spus. „Mai bine să creadă că mă duc la slujbă"...

La început, ședea toată ziua pe-o bancă la șosea, ca școlarii cari trag la „fit", dar cu timpul începu să întârzie prin cârciumile din jurul Gării de Nord cu micii funcționari, cu lucrători ceferiști, cu oameni fără meserie, cunoștiințe întâmplătoare legate repede. Se îmbăta foarte rar, întotdeauna în urma celorlalți și rămânea mohorît toată vremea în mijlocul voioșiei sgomotoase a tovarășilor de cârciumă. Scotea rar câte-o vorbă, adâncit în preocuparea ce nu-l părăsea niciodată: cum să explice nevesti-si, la ziua obișnuită a lefii lipsa banilor? După cele dintâi cincisprezece zile a mințit-o spunându-i că „Metropola" trece printr'un moment greu și n'are cu ce plăti salariile. Nevastă-sa l'a privit bănuitoare și a tăcut. Decâteori îi spunea: „Duhnești a băutură, măi omule, nu vezi că duhnești a băutură?" — el îi răspundea: „A oferit șeful un pahar. Nu puteam refuza". A

Pentru unele din ele, avem adevărata dragoste părintească fiindcă îi aminteau de fetele lui...

Domnișoara Angela dactilografa directorului general, nu-l putea suferi...

încercat să găsească un loc, o slujbă cât de mică, de orice fel, dar peste tot s'a lovit de-acelaș răspuns: Regretăm foarte mult, dar nu avem nici un loc liber. Unii adăogau — e-adevărat —: „încercați peste câteva luni". Dar astea erau vorbe. Ion Gherasim zis și Ion Petrescu nici nu se mai gândea la slujbă. E greu să pătrunzi undeva. Sunt atâția oameni tineri. Nimeni n'are voe de-un bătrân ca dânsul — și pe deasupra, de-un om care nu știe decât să țină la curent un registru de intrare și ieșire. nimic altceva.

— Trebue să cauți mereu, îi repeta câte unul. Nu se poate să nu găsești nimic, dacă vrei! Un om ca dumneata, ehei, nu se găsește ușor! Totul e să dai de cel care are nevoe...

Dar cei cari îi vorbeau așa, abia își țineau capul pe umeri de beție și mizerie; gura le mergea fără frâu numai ca să spună ceva. Oameni cari nu mai puteau pricepe nimic, cu mintea sdrențuită, rătăcind ca umbrele prin cârciumile din jurul gării.

— Dece nu te uiți prin jurnale, că doar știi să citești? făcea câte-unul, încercând să-i fie de folos. Acolo, în jurnale, scrie cine caută funcționar, cine caută slujnică... De ce nu te uiți?

Nici nu răspundea, mulțumindu-se să dea din umeri. Când pornea spre casă, se oprea însă la un chioșc de gazete și începea să parcurgă înfrigurat anunțurile. Așeza la loc gazeta, mormăind: nimic, nici azi nu-i nimic. Odată totuși, privirea îi lunecă pe câteva rânduri imprimate cu o literă mai mare, cu litera ce se întrebuințează la moartea oamenilor de familie bună, în anunțurile mortuare.

Se caută un portar. Să fie *prezentabil*. Atât scria în anunț și dedesubt era numele unei străzi din dosul Ateneului și un număr. Gherasim ieși repede din chioșc. Se vedea că îl neliniștea cuvântul „prezentabil", căci se opri la o vitrină și rămase câteva clipe acolo, măsurându-se cu asprime. Nu se găsea prezentabil, după acest examen. Porni mai depate amărît, ca o actriță care se descopere urîtă chiar în seara debutului. „Să încerc totuși" — își zise. Când ajunse în fața clădirei indicate în anunț, se opri stânjenit. Iși rezemă trupul de zidul de peste drum și rămase acolo multă vreme, cu ochii la casa care căuta portar prezentabil, neștiind ce să facă. Târziu își aduse aminte că în anunțul din gazetă nu se spunea la care ceas să se înfățișeze cei cari ar dori să capete locul. Intră în gangul clădirii, gândindu-se doar să întâlnească vreo servitoare spre a afla despre ce e vorba. In gang, la dreapta, o ușă. Perdele groase. Și mânerul de metal al unei sonerii. După ce trase timid de mâner și dupăce auzi clinchetul totuși puternic al soneriei, Gherasim își aduse-aminte că nu intrase în gang de cât cu gândul de-a întâlni vreo servitoare. Ii păru deodată rău că sunase. „Mă vor goni. Nimeni nu vine la 7 seara să întrebe despre o slujbă", îi trecu prin cap. Se dădu chiar cu un pas îndărăt, gata să fugă. Ca la lumina repede a unui chibrit, își aminti că mai fugise odată așa, dupăce sunase la o casă. De mult, cu patruzeci de ani în urmă. Ehei! Dar atunci nu venea să caute un loc de portar. Suna la locuințele boerești și fugea. Lumina slabă a amintirei se stinse brusc. Se auziră pași coborând — apoi o fereastră se deschise.

— Ce dorești?

Era o slujnică.

— Am cetit în gazetă că e nevoe de-un potar.

Slujnica se gândi o clipă, apoi zise:

— Așteaptă. Mă duc să văd dacă cucoana s'a sculat.

Fereastra se închise. „Trebue să fie boeri mari, își zise Gherasim. Nu știe dacă s'a sculat cucoana — și-i șapte".

Slujnica întârzie mult. „Poate m'a uitat" îi trecu prin cap lui Gherasim. „E o casă mare, o casă care are nevoe de portar", se mai gândi. Insfârșit, fereastra se deschise iar și în cadrul ei se ivi capul unei femei. „Altă slujnică, desigur" își zise Gherasim.

— Așteaptă, că-ți deschid acum, auzi el. Fereastra se închise și în aceeaș clipă o cheie se învârti în broasca ușii.

— Intră.

Avea o voce aspră, slujnica — sau poate numai răgușită de vin. Nici nu-l privi pe Gherasim, când îi zise: „Șezi aici, până vine cucoana. Dacă te'nțelegi începi serviciul chiar în astă seară". Femeia urcă treptele încet și Gherasim o văzu dispărând pe o ușă, sus.

(Continuare în pag. 4-a)

AMARUL LUI NEA IONICA BALAN

de Constantin Argeșeanu

CASA DE PE MALUL VEDEI

Nea Ionică Bălan își iubise nevasta ca pe ochii din cap, pentru că

...„neică, eu când mi-am pus în gând să mă însor, nu umblasem în muereturi și fleacuri — și mi-am deschis ochii întâia oară pe ea. Nu m'am dat la femeile altora că nu mi-e firea, iar de fete mari nu m'am legat că e păcat.

Taica, Dumnezeu să-l erte, atunci când era să mă însor, mi-a spus: „Măi băete, cu cine te-ai însura... treaba ta, că eu nu mă amestec. Dar să știi una, când o fi să te însori — și de-o fi cumva să stai pe gânduri, la ales, te dai pe lângă ea... și dacă oi simți așa, un vino încoace, pe aia s'o alegi...“

In privința asta, Tincuța era așa cum îi spusese lui Nea Ionică taică-său, D-zeu să-l erte.

Avea ochi de amantă de haiduci și... „ți se făcea de ocnă, neică, dacă te uitai în ei...“

Pe Nea Ionică îl făcuse D-zeu din plin — și dacă nu băgai bine de seamă când dădeai mâna cu el, ți-o scotea din umăr, că trebuia să stai trei zile în oblojeli de scrântitură.

Când te abătea drumul pela el, la conacul din Răteasca, vinul se bea în ulcele de pământ, că Nea Ionică avea părerile lui în privința asta:... „Nie, neică, atât mi-e greu... ca să pot cuprinde cu palma, că fărâm și potcoava. Dar oala — vezi — e mai largă... și dacă n'o pot prinde în palmă, n'o sparg...“

La Pitești în tinerețea lui, făcea prinsori la șantan și spărgea țapii de bere numai strângându-i, iar în liceu, când luptase odată în circ, „omul cu brațele de fier“ zăcuse în pat, cu umerii „pe-aceiași linie“, trei zile întregi:

...„ca să nu mai zică, neică, ăla cu fluerul că ar fi cumva îndoială ori bănuială în vre-o privință ca asta...“

*

După războiu m'a dus odată drumul spre Răteasca și m'am abătut iar la conacul din marginea Vedei.

Nu mai văzusem pe Nea Ionică de pe la Iași, din vremea refugiului — și mă opresc din nou, ca odinioară.

L-am găsit singur.

Știam că se despărțise de nevastă-sa și la ulceaua cu vin, seara în cerdacul casei, l-am lăsat pe el să spună povestea asta.

„...Când am prins-o, neică, am rămas încremenit în pragul ușii și cu toate că îmi clocotea sângele în mine, doar atât am putut să spun: Noroc, frate Trișcă!

Il știi pe Trișcă... Petrache Tudoran.

Când l-am văzut că se face galben ca ceara și că rămâne cu ochii albi ca de mort, țintă în ochii mei, mi-a fost și mie frică... Zic, moare din sperietură neică, și n'a fost măcar luptă dreaptă.

Așì fi vrut să-l iau de gât și să-l fi îngenunchiat în fața femeii, grămadă ca pe un moloz și apoi s'o pun pe ea să-și ridice ce i-a fost drag.

Am închis ușa și m'am rezemat de ivăr. Cum oi fi fost la față, nu știu; dar pe el îl văd numai cum se dă în spatele ei de frică, pe semne, să nu trag.

Nu știu cât oi fi stat așa fără să zic nimic. Mă uitam la amândoi, par'că erau doi șoareci într'o cursă și mi s'a făcut scârbă.

După furia care mă prinsese, am simțit așa că par'că îmi toarnă cineva untdelemn cald prin vine și m'am liniștit, neică, de par'că nu era nevastă-mea goală cum o făcuse măsa, cu Trișcă alături, ci vreo femee de casă streină, unde ai fi intrat din greșală.

Zic, îmbracă-te femee că e rușine și treci de grabă de pune masa, că eu sunt flămând. Și am rămas în ușă...

Trișcă mă pândea din ochi și numai ce se îndreptă și el: Frate Ionică, omoară-mă, fă ce vrei, că eu mă dau legat.

— De ce să te omor Trișcă, neică, doar mi-ai fost ca un frate. Prieteni am fost de când treceam înot apa Vedei, în coate și eram numai de-o șchioapă. Și văzând că Tincuța nu se mișcă de după pat, mă uit la ea:

— Pune femee masa, că doar n'ai vrea s'o pună slugile, să te vadă așa.

Imi trecuse furia...

Ea s'a sculat fără nici o vorbă și a trecut alături; iar Trișcă, tremurând tot, dă să-și adune și el hainele.

Mi-a venit, așa, un gând...

— Da' unde te duci, zic.

— Dacă vrei, zice, eu o să plec și ce-ai vrea să hotărăști, o să rămână mâine...

— Trișcă, neică, din casa mea n'a plecat nimeni fără un pahar de vin și tu îmi ești prieten ca frate. Ai să stai cu mine, neică, — și ce-o fi, o să hotărîm cu Tincuța de față, că alta n'am ce face.

Când a ispăvit femeia de pus masa, i-am așezat pe amândoi alături și eu în fața lor. Ea numai în fustă și el în cămașe.

Ea nu vrea să mănânce și sta cu mâinile la ochi:

—Trișcă, mănâncă, frate-meu, că noi avem de vorbă noaptea asta. Ia, femee, și mănâncă, nu-mi mai plânge ca la nuntă.

— Ionică, dacă ai de gând să mă omori, omoară-mă, că eu nu-ți fac nici o vină — zice ea plângând la o vreme.

Mi-a fost milă neică, prea o iubisem — și acum mi-era rușine de lacrimile ei.

— Du-te, femee, și te culcă—, pentrucă mâine trebue să te pregătești să pleci cu Trișcă.

— De ce nu ne dai drumul acum... zice el.

Atunci am simțit par'că negru înaintea ochilor...

Tâlhar de-ar fi fost, l-așì fi iertat... dar așa? Mă știi doar... i-am pus mâna în gât și l-am ridicat dintr'odată peste masă. Știu că am auzit țipătul Tincuții și apoi i-am dat drumul mototol pe podele. Din țipătul ei, mi-am venit în fire.

— Nu te omor, Trișcă... nu, neică. Ocna se plătește mai greu, nu așa; dar ai să stai cu mine la masă trei zile și trei nopți — m'auzi — să știi că mi-ai fost musafir... și trei zile și trei nopți ai să bei cu mine, neică, și trei zile și trei nopți am să te bat, pe îndelete, că altfel mi-e teamă să nu te fărâm dintr'odată și nu face să intru în pușcărie.

Ai fi zis că sunt nebun, dar eu eram mai liniștit decât atunci când pândeam moartea în tranșeele de pe Momiia.

...Și ce să-ți spun — trei zile și trei nopți l-am ținut la masă și beam, neică, eu de amar și el de frică. Era casa încuiată toată și slugile păzeau la porți în drum, ca de om rău.

Cădea de pe scaun de somn și îl trezeam în harapnic: Bea, Trișcă frate-meu, că eu amar beau... și dacă îmi trece amarul, mi-e teamă să nu mă apuce furia ca să te strâng de gât...

Peste trei zile i-am încărcat în saivane și i-am trimes la Sălcuța, la el.

Am avut proces la Pitești pentru secfestrare de persoane, că m'a reclamat la jandarmi, dar în ușa tribunalului m'am apropiat de el:

— Trișcă, pe mine nu m'a purtat nimeni, neică, pe scările tribunalului... de ce m'ai adus frate-meu?

Trișcă s'a făcut iar galben, ca în noaptea când l-am prins la mine și și-a retras reclamația, de s'au mirat toți avocații.

De-atunci nu l-am mai văzut.

Tincuța s'a măritat apoi cu el că n'a vrut s'o primească altfel taică-său acasă, iar eu n'am mai avut nopți. Ziua plecam, încălecam și treceam dincolo pe Teleorman; dar nopțile mă omorau, neică și nu știam cum să le trec. Imi venea câteodată, așa, să pun foc casei și să stau în drum cu pistolul în mână, să mă uit cum arde și să nu las pe nimeni să se apropie să stingă.

UN CANTEC DE HOȚI...

Seara se lăsase pe nesimțite și vinul din borcanul de sticlă se făcuse ca sângele...

„Tu ai băut, măi neică, vreodată cu hoții?

In cerdacul casei nu se mai vedea nimic. Doar devale peste apa Vedei, strânsă în ezătură ca un lac, luna bătea printre plopii malului punând parcă un dig de lumină alături de digul de pământ.

Nea Ionică Bălan se întoarse încet în scaun:

— Ai băut, neică, vreodată cu hoții ?

— N'am băut, nea Ionică... nici n'am întâlnit hoți, în viața mea, decât legați.

— ...Eu am băut, neică !

— Cu hoții ?

— ...Cu niște hoți cari veniseră să mă calce. Mă despărțisem, neică, de trei luni de Tincuța și eram singur ca aseară când m'ai găsit. Tot toamnă, ca pe vremea asta.

Trecusem în odaia a mică și mă culcasem fără să pot dormi, cu ochii deschiși în întuneric și gândul... ca apa Vedei.

La ușa cea mare din scară aud odată un scârțâit greu și pe urmă un fel de răbufnire scurtă. O fi vântul, zic, și mi-aduc aminte că nu am pus drugul de fier la oblon.

Când să dau din odăiță în odaia a mare, văd ușa din cerdac deschisă și în lumina ei erau patru inși, neică.

Mă lipesc de usciorul ușii și îmi zic: Ăștia cred, pe semne, că nu sunt acasă. Carabina era în perete, alături de ușe, o scot binișor din cui și aștept să văd ce fac.

Ai auzit de feciorul lui Ghinea din Păroși?... Andrei al lui Ghinea?

— Am auzit că a murit, nea Ionică.

— L-au împușcat jandarmii ast' toamnă devale spre Rociu... El era.

Scăpase din ocnă dela Râmnic și se-apucase iar de hoție. L-am cunoscut de pe glas când vorbea prin odaie. Zice: Umblați cu socoteală și iute, mă, să nu dați casa peste cap că vă tămâiu...

Eu din ușe zic :

— Tu ești Andrei ?

S'a făcut tăcere ca de moarte și hoții au rămas toți încremeniți:

— Să nu miște nimeni, Andrei, că trag...

— Nu trage, dom'le Ionică, că eu sunt.

— Aprinde, zic, chibritul că nu vă fac nimic. Andrei freacă un chibrit și îi spui să aprindă lampa a mare de pe masa din mijloc.

După ce face lumină, zice :

— Iartă-mă, dom'le Ionică, credeam că nu e nimeni acasă.

— Măi băete, eu n'am nimic în mână, spune-le ăstora să nu miște cumva, că mi-e destul să-i pun la unul mâna în gât și nu mai scapă.

— Lăsați, mă, toate alea la o parte, zice.

Intru în odaie după ce las carabina și Andrei sta la fereastra asta care dă în cerdac. Il văd că își desface revolverul și cuțitul și le pune pe masă: — Decât să mă împuște jandarmii, mai bine să mă împuști d-ta, dom'le Ionică.

Nici n'apucă să termine, că odată aud o trosnitură din colțul despre grădină al odăii — și nu știu cum mi-oi fi ferit capul, că am simțit glonțul pe la ureche.

Trăsese, neică, unul din ei cu revolverul și glonțul s'a înfipt drept în garderobul de lângă sobă. Se vede și acum .

Știu că am răcnit odată : Băă !

(Și când a răcnit odată, nea Ionică, așa cum o fi răcnit el atunci, cred că s'a auzit până devale în Vedea, că am auzit valea hăulind).

...Hoțul a încremenit, neică. L-am luat odată de brâu și când l-am izbit în perete a rămas lat pe dușumea. După aia am închis ușa și am pus drugul pe dinăuntru:

Nu mai trageți, neică, vre-unul?

...Andrei, frate-meu, aveți noroc noaptea asta că m'ați găsit, neică, amărât — altfel v'așì omorî pe toți...

Dar așa... o să stați colea la masă, să beți, neică, alături cu mine până la ziuă, că altfel nu scapă niciunul. Bani nu vă dau... scoală-l pe ăla de jos“.

Și i-am pus pe toți la masă.

Știi, că feciorul lui Ghinea făcuse școala de cântăreți la Pitești — și a cântat și în strană, până s'a făcut hoț.

Cânta amarnic, neică; eu îl știam demult... Cântă Andrei zic, cântecul lui Popa Radu din Păroși.

Era, neică, înainte de războiu un popă, care avea patru feciori, toți hoți — cu tat'său în cap—și le eșise și cântecul :

Popa Radu din Păroși
Cu feciorii nalți și groși...

— Domnule Ionică, zice Ghinea, dacă vrei să auzi un cântec, pune-l pe ăsta—și îmi arătă cu capul pe unul din ei, unul înalt și negricios și cu sprânceana spartă de parcă era lovit de potcoavă de cal... Știe cântece de-ale lui Iancu Jianu, zice.

Tu de unde ești, măi băete?

— Sunt de dincolo, de peste Olt.

Măi, neică, ori știi cântecul lui Iancu Jianu, ori nu-l știi... că ăsta, neică, cine îl știe îl cântă trei zile și trei nopți, că atâta ține.

— Il știu — zice.

Eu auzisem, neică, pe vremuri cântecele astea dela răposatul bunicu-meu, care era văr cu Iancu Jianu și care a lăsat și pieptarul ăla de zale pe care îl am dincolo pe scrin. Auzisem și lăutari bătrâni cântând.. pe Dură, pe Pantelică dela Câmpulung, pe Briceag din Stoenești... dar ăsta cânta, așa cum să-ți spui, fără viers. Jelea doar vorbele, fără să le cânte — și le spunea așa răgușit și plângând, cum n'am auzit în viața mea :

Mândruțele dela Jii
Cu cercei portocalii
Cu buzele nărămzii,
Murgule, aici rămâi...
Aici te beau, te mănânc
Și 'ndărăt nu te mai duc
Că mi-am băut banii toți
La crâșmar, gazdă de hoți...

Ala, căruia îi spărsesem capul de perete, scotea vin dela butoiul din chelarul de alături și turna în ulcele... și se făcuse ziuă afară.

Glasul hoțului se topea pe vorbele cântecului, când mai încet și răgușit, când învia și se pornea răstit și repezit. Muia vorbele fără viers, lung, așa cum cântă Oltenii la coasă și mie îmi venea să plâng și să mă omor, ca să-mi rămână noaptea aia — a din urmă — să nu mai vină altele ca să mai rămân singur, fără nimic pe lumea asta...

Că la urmă, m'a pomenit odată cântând cu el :

...gazdă de hoți
La crâșmar gazdă de hoți...

. . . . . .

Măi crâșmar, gazdă de hoți
Ține-ți muierea de poți

A treia zi le-am dat toți banii... șaisprezece mii de lei.

Am, neică, butoiul ăla de patruzeci de vedre

L-am băut, în cinci inși, în trei zile și în trei nopți, vine câte opt vedre de om.

Atâta a ținut cântecul.

TINCUȚA

S'au încheiat, neică, trei ani de când n'am eșit din Răteasca.

Și-am spus amarul ăsta ca să știi și tu cum am trăit până în noaptea când s'a întors Tincuța acasă.

Era pe primăvară.

De două săptămâni se porniseră ploile și dăduseră oamenii drumul la zăgazuri, că venise Vedea mare. Așteptasem să dea drumul apei cei dela vale, dela Plopi, pe urmă cei dela Rociu și dela Lunca Corbului, — și ieșisem și eu cu oamenii mei să dau drumul zăgazului de devale, că venise Vedea de se ridicase apa până în cotul cel mare al Răteaschi.

Știi, că toată apa Vedei este strânsă în iazuri — că ea nu curge decât primăvara — și de-aci, până în Teleorman devale, numai la noi sunt unsprezece iazuri mari.

Muncisem, cum îți spui, la datul drumului apei și venisem acasă după miezul nopții. Drumul era numai o apă — și nu-l ghiceai decât după plopii din margine... și ploua de parcă ar fi venit potopul

Nici nu-mi scosesem cismele, când vine Boboc... Costache ăsta pe care îl am eu la cai — și bate în geam.

—Ce este, măi, zic.

— Dom'le Ionică, eși — zice — până afară.

Mie mi-e frică să nu fi dat ăia din Săpata drumul iazului mai în sus și să fi rupt cotul dela mine din Prund. Mă dau jos în sălița cea mică și întreb:

— A dat apa în Prund, mă?

— Dom'le Ionică, să vii până la poartă...

— Spune mă ce este, că n'or fi dat Tătarii.

— A venit coana Tincuța.

— Hai ?

— Plânge la poartă.

— Costache... te împușc ca pe un câine, Costache, de n'o fi adevărat — și m'am trezit că-l strâng de gât.

El zice : — E la poartă, Dom'le Ionică... pe jos... singură... nu vrea.

Haina o lăsasem în casă ; eram numai cu capul gol și am dat năvală la poartă.

Tincuța era jos, făcută ghem în ploaie și în noroiul drumului, fără nimic pe ea decât fusta și marama udă în cap.

Am luat-o așa ca pe un copil și i-am strigat lui Costache :

— Deschide ușa... ușa din față prin cerdac, și spune-i Lisavetii să vie în odaia mare.

Imi atârna, taică, în brațe ca omul înecat — și am adus-o pe scara asta, că nu vream să știe slugile toate și am ajuns cu ea în casă. Lisaveta lui Boboc era la ușă, cu mâna la gură și plângea.

I-am dat-o în brațe..., atâta am putut.

Părul Tincuței se desfăcuse, neică, până în podele și fața era albă ca de moartă... și ochii închiși..

Tincuța mea..

Nu e nimic dacă plâng, neică... de tine nu mi-e rușine.

...A dus-o în odaia ei care nu mai fusese desfăcută de când plecase după Trișcă — și când a desbrăcat-o, a venit Lisaveta să mă cheme

Tincuța nu mai vorbea... A deschis odată doar ochii la mine și i-am văzut lacrimile cum curgeau încet pe obraz.

Am stat în genunchi toată noaptea... și când a venit Costache în spre ziuă, în goană, cu doctorul dela Poiana Lacului, Tincuța murise în brațele mele.

Zăcuse trei săptămâni la Trișcă... și cum fugise pe jos noaptea, cum venise pe ploaie numai cu picioarele goale și cum ajunsese pe drumul numai cu apă până la mine, nimeni nu știe...

Peste trei zile am îngropat-o aici, la biserica cea mică de peste gârlă... Au venit toate neamurile, dar n'am lăsat pe nimeni pe poartă.

Popa Tiberie, ăl tânăr, zicea că e dreptul lui Trișcă s'o îngroape, că el îi este bărbat.

Dar lui Trișcă i-am trimes vorbă, că dacă îl prind, îl împușc în mijlocul drumului... și am adus pe popa ăl bătrân, pe părintele Proca, din Prund, care m'a deslegat și mi-a citit, neică, la groapă moliftă de deslegare a despărțeniei, că zicea el, tot întâia cununie este dreaptă în fața lui Dumnezeu.

Așa m'am cununat eu cu Tincuța a doua oară, în fața gropii... și plângeau, neică, trei sate adunate în genunchi în poarta cimitirului... și boceau femeile cu fața în țărână și plângeau oameni în toată firea— și popa ăl bătrân slujea plângând —că vezi tu, nu s'a mai auzit de asemnea nuntă.

Numai eu nu puteam plânge.

— — — — — — — — —

Povestea asta mi-a spus-o Nea Ionică Bălan în toamna trecută, în cerdacul casei lui de pe malul Vedei, în trei seri cât mă ținuse la el.

La despărțire mi-a dat o pereche de pistoale bătute în argint, pistoalele lui Răducanu Bălan — tovarăș cu Iancu Jianu — și pieptarul de zale de oțel al căpitanului de haiduci.

— Nu mai țin, neică, decât lucrurile Tincuții... atât.

Incolo, am dat tot... că nu mai am nevoe de nimic decât, poate, de carabină: O păstrez pentru Trișcă. Incolo... dau foc la tot ce-a rămas.

Și Nea Ionică a început să rânjească: — pentru Trișcă, neică. Pe feciorul lui Ghinea, tâlharul, l-am iertat... dr pe ăla tot l-au împușcat jandarmii.

Pe Trișcă... nu-l împușcă jandarmii...

Și Nea Ionică iar începe să rânjească.

Mi-a trecut un fior prin inimă și am făcut ochii mari, dar Nea Ionică Bălan și-a oprit strâmbătura gurii și m'a îndemnat iar cu glasul lui domol:

— Sue-te, neică, sue-te în poștalion, că te-am ținut trei zile... și ai fi avut treabă.

CONST. ARGEȘEANU

SERVICIUL DE NOAPTE

(Continuare din pag. 3-a)

Holul ea mare și întunecos. Sub scara acoperită de-un covor roșu, se afla o masă de lemn și câteva fotolii îmbrăcate în piele. „O să lucrez aici și Maria o să creadă că sunt încă la „Metropola”, — își zise Gherasim aruncând o privire mulțumită prin hol. „Aici nu e nici un registru. Trebue numai să păzesc ușa”, continuă el, și în clipa aceea nu-și putu stăpâni un sentiment de bucurie că a nimerit un loc atât de ușor. „Nu e aproape nici o muncă să supraveghezi o ușă!” De sus, se auziră pași. Cineva se apropia, târîndu-și picioarele încălțate în papuci mari de casă. In capul scării se ivi o femee, cu părul auriu, foarte auriu, căzut în neorânduială pe tâmple — o femee rotundă cu brațele goale, stăpâna fără'ndoială. Inainte de-a descinde, cu o mână rezemată de balustradă, trupul ei se aplecă și Gherasim o auzi întrebând:

— Dumneata ai mai fost portar undeva? Știi să păzești *intrările și ieșirile?*

La aceste cuvinte, Gherasim răspunse cu un glas înfundat:

— Numai asta am făcut toată viața. N'a intrat și n'a ieșit nimic la Metropola douăzeci de ani fără să fi trecut pe la mine.

— Aha! Ai fost la *Metropol,* reluă femeia, și o veselie de-o clipă îi lumină obrazul.

Gherasim înțelese îndată că femeea credea că slujise la hotelul Metropol; se vede că n'auzise niciodată de Metropola petroliferă. „Imi va cere acum un certificat de bună purtare dela hotel”, îi trecu prin cap lui Gherasim. Dar femeea nici nu se gândea la asta. Intrebă însă:

— Și dece ai plecat dela Metropol? Dece ai plecat?

Acum femeia era la un pas de dânsul și Gherasim o putea privi în voe.

— Să vedeți, făcu el pe-un ton de om cumsecade, am plecat din cauza domișoarei Angela.

— Angela? N'o cunosc! zise femeia ;apoi, hotărîndu-se deodată să renunțe la alte întrebări:

— Serviciul dumitale e numai noaptea. Vii la ora nouă și pleci dimineața la șase. Primești lumea, dar nu deschizi oricui... Mă'nțelegi? Aici nu e bordel, să intre cine vrea... De doi ani decând am deschis salonul acesta n'am primit nici un golan... Dealtfel în primele nopți n'ai să deschizi nimănui fără să mă chemi pe mine. Pe urmă ai să te obișnuești să cunoști singur lumea.

In clipa aceea se deslănțui soneria. Câteva fete năvăliră în hol, sgomotoase. „Bonsoir tanti” spuneau, trecând pe lângă femeia, care de bună seamă, era stăpâna. Fetele aruncară câte-o privire spre Gherasim zis și Petrescu și-apoi râseră înfundat.

V.

Nu era o slujbă ușoară, asta. Să stai toată noaptea pe-un scaun în hol și să alergi la ușă decâteori se aude soneria, să deschizi ferestruica și să cauți să deosebești într'o clipă dacă cel care a sunat merită să intre sau nu. Uneori vin grupuri de oameni cu chef — și aceștia sunt cei mai primejdioși. Nu arareori se întâmpla ca unul pornit pe ceartă să-și descarce mânia pe Gherasim, înjurându-l. Cu deosebire era un client tânăr care nu lipsea aproape nici o seară, obișnuit să strige lui Gherasim: „Mă codoșule, deschide!”. E-adevărat însă că în afară de obiceiul acesta ciudat — avea o inimă bună și nu pleca niciodată fără să arunce lui Gherasim un pol, doi, după cât era de vesel. Cu vremea noul portar s'a obișnuit și cu înjurăturile și cu bacșișurile clientului tânăr — și când nu-l vedea venind, îi părea rău. Fetele se purtau destul de bine cu dânsul, ba uneori, dimineața când *tanti* hotăra să nu mai fie primit nimeni, îl invitau sus să mănânce cu ele.. Gherasim le privea cu coada ochiului, gândindu-se cu o groază care-l înăbușea, ce-ar zice nevastă-sa dac'ar ști ce fel de slujbă are. Fiindcă nevastă-sa știa că Metropola lucrează acum și noaptea și Gherasim face parte dintre cei cari au slujba de noapte spre a avea o leafă mai mare. In afară de leafa pe care i-o dădea *tanti,* Gherasim mai strângea, încă pe-atât, din bacșișurile clienților și ale fetelor. Pentru unele din ele (Elsa și Marioara) avea o adevărată dragoste părintească, fiindcă îi aminteau de fetele lui. Ura însă pe Adela cea groasă care i-a strigat odată, hohotind: „dece nu-ți aduci fetele aici?” — ceeace l-a scos din sărite și era gata să se năpustească asupra ei, s'o gâtue.

O singură dat i-a fost teamă, dar numai o clipă. Viața dublă pe care-o ducea era amenințată. Nevastă-sa îi spuse: „Diseară mergem la cinematograf și de-acolo trecem pe la Metropola să te vedem”. Fetele lui au primit propunerea asta bătând din palme. „Nu!” a răcnit Gherasim, simțind o roșeață vie acoperindu-i obrajii. Sângele i se aduna la tâmple, umflat gata să spargă vinele. „Nu! să nu veniți! Chiar eri a fost dat afară un funcționar fiindcă a venit să-l vadă nevastă-sa, la serviciu. Direcția nu permite”.

Și iarăș, numai o singură dată ar fi vrut să-și părăsească slujba, o dată când un domn chefliu l-a plesnit cu palma peste obraz, jumătate glumind jumătate serios.

„Dece dai în mine? Dece dai?” începuse să strige, cerând socoteală. Dar *tanti* interveni împăciuitoare: „Haide! Nu fă atâta scandal pentru o palmă. Asta face parte din meserie. Un portar bine crescut chiar când primește o palmă nu insultă pe clienți”.

Veni toamna, toamna de aur a Bucureștilor. Intr'o Duminică, după amiază, o Duminică însorită, Gherasim a pornit la plimbare. Fetele lui la doi pași înainte, el cu nevastă-sa mai în urmă. Cortegiul acesta familiar înaintează încet pe Calea Griviței, iese în calea Victoriei și se apropie de Cișmigiul încă înflorit. Acolo, pe calea Victoriei, apar deodată Elsa și Marioara îmbrăcate la fel, în rochii de culoarea uniformelor jandarmeriei, cu pălării așezate numai pe tâmplă. Fetele lui Gherasim privesc spre cele două fete care surâd. Când ajung în dreptul lui Gherasim, fetele amândouă îi strigă voioase: „bună ziua, unchiule”... Nevasta lui Gherasim s'a întors cu fața la dânsul, vrând să ceară lămuriri, iar fetele s'au oprit să asculte. Dar iată ce s'a întâmplat: Ion Gherasim zis și Ion Petrescu a îngălbenit deodată, apoi a bălănganit brațele înainte ca un om care se îneacă și s'a rostogolit pe trotuar. Oamenii cari au venit să-l ridice de-acolo, au spus că nu le-a fost dat să vadă până atunci un mort cu o privire atât de înspăimântată.

SERGIU DAN

Tactica maternă...

Când o fetiță de șaisprezece ani se îndrăgostește de un băiat de optsprezece, mama înțeleaptă nu se arată nemulțumită și nu dezaprobă pe față această tinerească aventură.

Dimpotrivă, caută orice prilej să pună pe cei doi îndrăgostiți în contact.

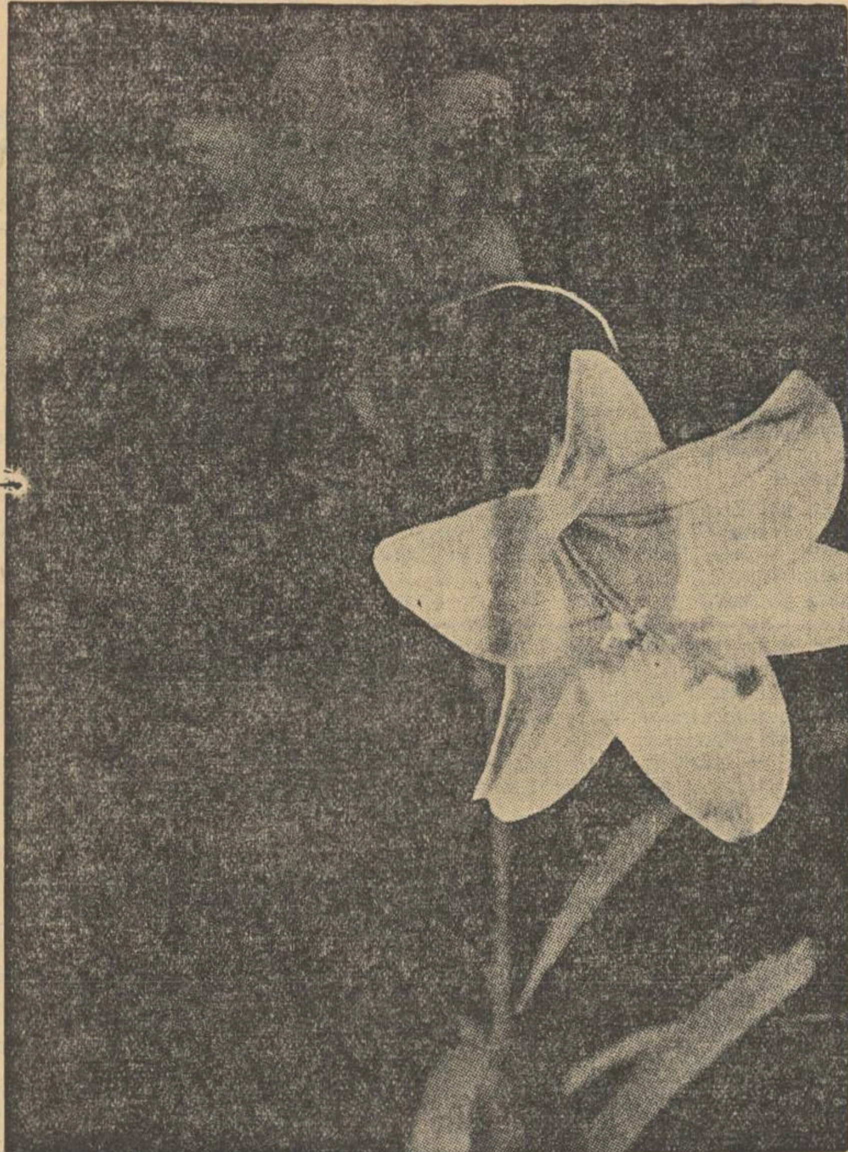
Invită tânărul la masă și se arată foarte mulțumită că îi vede împreună cât de des. După câteva luni observă, în adevăr, că ei încep a se vedea din ce în ce mai rar, până ce sfârșesc prin a flirta cu alte fete și cu alți băeți.

Ce face însă cu băieții care între 13 și 15 ani, încep să năzuiască „a intra în lume”? Ascultă în tăcere planurile lor de vacanție și dorul de a pleca în explorări și experimentări diverse. Apoi caută să transforme casa așa ca să o găsească băeții mai atrăgătoare. Aranjează o cameră cu jocuri, o terasă pentru dans și un patefon cu plăci antrenante, apoi îndeamnă băeții să-și poftească prietenii câteodată seara....

De multe ori această tactică se dovedește a fi bună.

A apărut
Excelenta publicație lunară
MAGAZINUL
NUMAR SPECIAL DE TOAMNA
PE LUNA OCTOMBRIE 1938
Cu următorul bogat și variat cuprins:
SUMAR:
GRADINILE INTRE DIGURI
PERSEPOLIS : O noapte prin haremul lui Darius
LA VANATOARE, IN DELTA
SOFIA ARNOULD : Viața galantă a unei mari curtezane.
SEX-APPEAL-UL NEGRILOR
FEMEEA SĂ SE INTREȚINĂ SINGURĂ
CUM SE POATE TRAI FARA BANI
UN RECORD : Ocolul pământului în cinci ani
BARBAȚII NEURASTENIZAȚI
NEINȚELESUL ALBION
TRATAT COMPLET DE CHIROMANCIE
RITM — GRAȚIE — MIȘCARE
și două nuvele originale :
BOMBONICA ȘI ADEVĂRATA FERICIRE
JOCURI, MODĂ, HUMOR, etc.
140 pagini, tipărite la Heliogravură cu sute de fotografii și ilustrațiuni
PREȚUL LEI 25

Nou! Cereți
AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE
H. T. MAGOG
CAPTIVUL PĂDURII VIRGINE
Indrăgostit de o imagine.
In căutarea fantastică a frumoasei aviatoare dispărute Barbara Dingle.

ARTA GRĂDINILOR

Istoria lumii începe cu o grădină: Paradisul, loc ideal al plăcerilor, loc unde natura oferă toate frumusețile ei pentru a încânta **Omul.**

Falnice ori modeste, grădinile fără număr care de atunci au înflorit pe pământ, au ascultat de vechiul vis al paradisului mereu căutat, cuprins în aceste două cuvinte: om și natură.

Câteodată omul a vrut să imprime pe chipul naturii pecetea personalității sale, iar alte ori a trebuit să se prefacă, dându-i iluzia libertății. Astfel că arta grădinelor a oscilat fără încetare între disciplină și realizare proprie, între Versailles, culme a voinței omenești de organizare și parcul național din Yellowstone, culme de creație a peisagiului natural.

Sub semnul disciplinei stau grădinile italiene ale Renașterii, inspirate după acele ale Romei imperiale, ferite de ori ce sentimentalitate elegiacă și recurgând la contribuțiile arhitecturii, sculpturii și apei; grădinile olandeze în formă de pătrate, triunghiuri, romburi și stele, cu aleele lor presărate cu nisip roz, alb, galben sau roș și cu chioșcurile lor decorate cu faianță; grădinile arabe ale Spaniei, împărțite în porțiuni foarte mici, amintire rămasă dela Mauri, parfumate de trandafiri și eucaliptus și răcorite de bazinuri emaiate; grădinile franceze clasice, mai ales acelea creiate de Le Notre care a lărgit cadrul compunerii de până atunci, socotind magistral proporția, perspectivele, efectele jocurilor de apă și orânduind dealungul aleelor și maselor disciplinate de verdeață, statui, vase, bazinuri și motive arhitecturale, pentru realizarea unui ritm.

La capătul opus al acestui stil se găsește grădina japoneză care concentrează într'un spațiu mic frumusețile unei naturi variate și care ajunge câteodată până la miniatură, recurgându-se la o vegetație pitică. Mai plină de fantezie este grădina chineză care oferă vizitatorilor surprize la tot pasul și care întrunește pe o scară întinsă toate peisagiile posibile, dela cele mai plăcute până la cele mai înfricoșătoare.

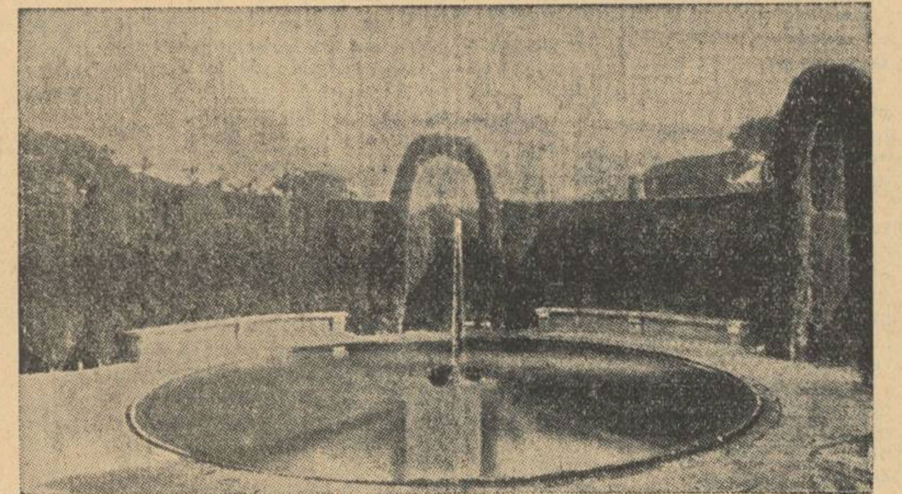
Aceste ciudate frumuseți ale Extremului-Orient au fost remarcate în Anglia pela mijlocul secolului al 17-lea, într'o lucrare a arhitectului William Chambers. Grădina englezească s'a inspirat dela stilul chinezesc? Pe la sfârșitul aceluiași secol, în tot cazul se naște o puternică mișcare pentru libertatea și varietatea naturală în vegetația grădinelor. Copacii și plantele sunt lăsate să crească în voe și parcurile să se integreze în câmpiile înconjurătoare. Ia ființă astfel „grădina peisaj", care va cunoaște numeroși adepți. In Franța, unde Jean Jaques Rousseau își bate joc în cartea sa „La Nouvelle Héloise" de „frumoasele alei aliniate, de frumoșii copaci orânduiți ca niște dragoni, ori ca niște idoli", se formează grădinele dela Petit Trianon, Ermenonville, Bagatelle și Malmaison.

Care sunt tendințele actuale în arta grădinelor? Se încearcă prefaceri, bineînțeles. Totuși, Romantismul, iubitor al sălciilor plângătoare, al ruinelor melancolice, al aleelor misterioase și întortochiate, disprețuiește disciplina rece și arhitectura grădinelor, iar spiritul științific al vremii noastre înlătură, la rândul său, așa zisa naturaleță a grădinei peisaj.

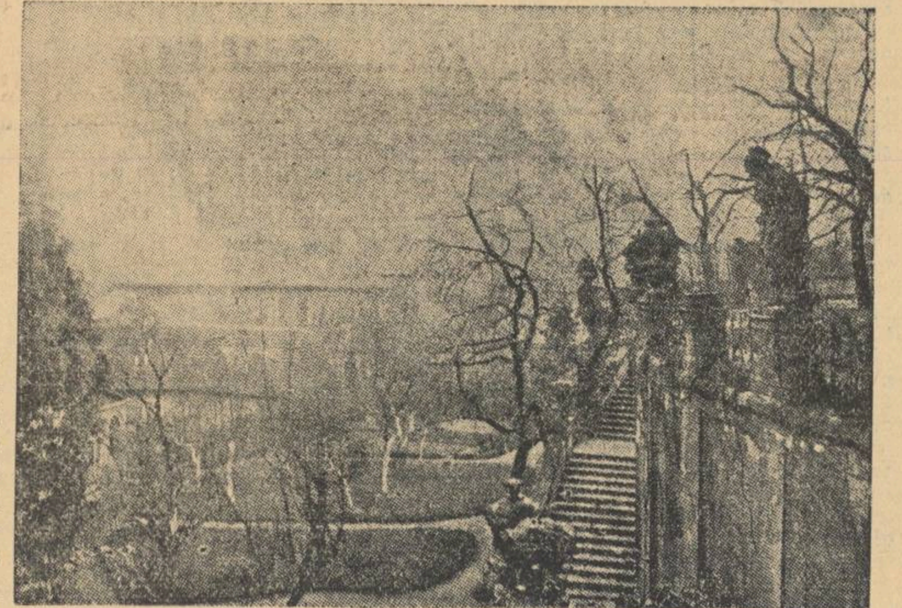
Dar în artă, unde evoluția se produce prin reacțiuni torențiale, un curent nu reprezintă niciodată opusul mișcării pe care o combate. Astfel se face că grădina disciplinată, astăzi atât de răspândită, nu reeditează stilul lui Le Nôtre, dela Versailles, deosebindu-se prin materiale întrebuințate, prin compunerea ei, sintetică și de loc analitică. Și apoi, ea se servește de unele contribuții de origină romantică: de exemplu, de plante cu frunzișul colorat, cu înflorirea de lungă durată.

Ni se pare că am vorbit până acum oarecum didactic. Altă dată vom încerca să evocăm terasele semiramide, udate cu apa Eufratului, paltinii Faraonilor aplecați deasupra nuferilor divini, grădinele de trandafiri ale Persiei, parcul lui Valerius Asiaticul, unde a iubit Messalina, mânăstirile ferecate ale Evului Mediu, umbra copacilor palatului din Digh, unde strălucea ca o oglindă apa lacului lui Krishna, fermecătorul Amphion, unde a văzut lumina zilei Anna de Noailles, grădina din Bordeaux, unde Francis James a înțeles nostalgicul parfum al insulelor...

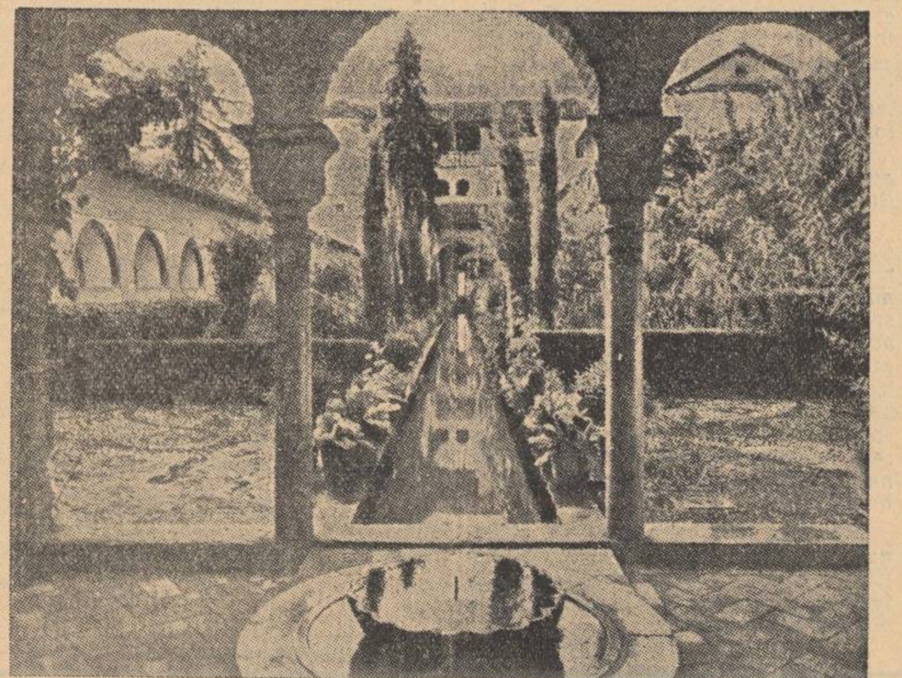
Și câte altele, pe care este deajuns să le numești, pentru a deștepta ecouri de poem...

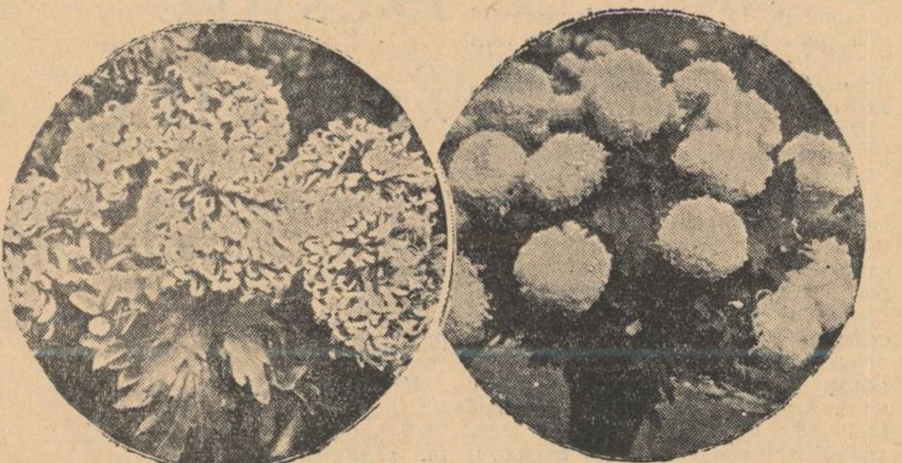
Barcelona

Praga

Grenada

EXPOZIȚII

Seziunea plastică încă nu s'a deschis. Au început conferințele, concertele, teatrul, dar pictura nu se vor prezenta iar publicului decât odată cu preludiul iernii, în Noembrie. Atunci sălile de expozție se vor popula dintr'odată. Nu-i datorită artiștilor această întârziere, cât a nu trece pragul unei expoziții dea nu trce pragul unei expoziții decât când e frig afară. Poate că atunci, pentru lumea aceasta, peisagiile însorite, florile, zâmbetul primăverii, cuprinse în cadre aurite, sunt mai prețioase.

Așa se face că la Fundația Dalles, unde în plină seziune sălile sunt neîncăpătoare pentru năvala expozanților, acum stau singuratice, într'un colț, numai tablourile d-nei Elena Popea.

Am fost în mai multe rânduri acolo, la ore nimerite, și n'am văzut pe nimeni întârziind în fața panourilor. Câte o pereche, în drum spre alte țeluri, trecea distrată prin fața unei munci din cele mai serioase și mai rodnice.

Păcat! Elena Popea este un nume cu prestigiu în pictura românească. De vreme îndelungată și-a trasat liniile unei concepții și a lucrat statornic pentru limpezirea și stăpânirea mijloacelor ei de exprimare. Am prețuit-o întotdeauna. Pentru rafinamentul culorii, pentru subtilitățile desenului, pentru varietatea transpunerilor. Tonurile puternice, care într'o vreme se întretăiau, înscriind reflexe și arabescuri cromatice, poate puțin reci, calculate, au făcut loc unei armonii însurdinate, de o nobilă calitate a materiei.

Imaginea care altădată rezulta din linii tăioase și dintr'un modelaj chinuit, acum a ajuns de o calmă și largă plasticitate. Influențele cubismului, acel ceva aspru și voit dinamic, voit puternic, au dispărut aproape în întregime, — expresia artistică devenind caldă, intimă, corespunzând unei sensibilități feminine.

Toată priveliștea este scăldată într'o lumină aurie, unde formele leneșe, discrete, ascultă de chemări domoale ca într'o pastorală. Sunt lucrări care vin de departe, din atâtea experiențe și confruntări, lucrări care nu putea să se nască dintr'odată. In ele se răsfrânge un rafinament de înaltă treaptă artistică

Anul acesta, Elena Popea ne mai aduce un dar: proectele de icoane. Nu i-l bănuiam. Dar câte posibilități sunt în om și nu te știe nici el singur!

Astfel, Elena Popea ne prezintă schițe compuse într'un ritm nou bizantin, cu delicateță și cu dragoste pentru subiect, cum în pictura noastră religioasă întâlnim foarte rar. Am dori să i se dea putința să-și definească minunatele sale intenții iconografice de astăzi.

Suntem siguri că pictura bisericei încredințată Elenei Popea va fi o operă de artă. Oprindu-se în fața panoului din fundul sălii de expoziție, e ușor pentru oricine să facă aceiași prevestire.

TACHE SOROCEANU

Științifice

EFORTUL MECANIC AL PIANISTULUI

Un fizician austriac a calculat lucrul mecanic, ce-l îndeplinește un pianist cântând la instrumentul său.

Aflăm astfel că simpla apăsare a clapelor, cu un singur deget în pia-

nissimo, necesită o presiune echivalentă cu o forță de 110 grame. Un fortissimo corespunde unui efort de vreo 600 de grame.

Când un virtuoz pianist exersează zilnic 10 ore, el furnizează acelaș lucru mecanic ca și o mașină cu aburi cu o presiune de 600 de chintale.

UN MEDICAMENT SENZAȚIONAL

In timpul din urmă s'au înregistrat în domeniul terapeutic un remarcabil remediu medical, un nou preparat, — sulfaminalida — care a dat rezultate senzaționale în tratamentul unor anumite infecțiuni microbiene, până atunci fatale în majoritatea cazurilor.

Un savant german Gerhardt Domagk, după o serie de încercări reușite, făcute asupra șoarecilor, a injectat această substanță bolnavilor, suferind de o infecție a sângelui și considerați ca pierduți. Rezultatele au fost miraculoase.

Sulfaminalida reprezintă o nouă speranță a medicinei. Acest produs s'a dovedit de o extremă eficacitate în cazul inflamațiunilor bășicii și rinichilor. In meningita, datorită streptocopului — boală care a provocat aproape întotdeauna moartea — noul preparat a salvat 36 de pacienți din 45, câți au fost tratați prin acest procedeu. Impotriva irizipelului, efectul este deasemenea rapid. In sfârșit, este primul remediu cu adevărat activ, descoperit în lupta contra gonoreei. Medicii speră să găsească în acest instrument o armă puternică în combaterea pneumoniei.

Nu se știe modul cum acționează miraculosul medicament. Se crede că el nu distruge bacteriile, ci numai le paralizează și le întârzie desvoltarea, permițând astfel globulelor albe din sânge să le absoarbă.

Se cuvine însă să amintim că sulfaminalida nu este un remediu inofensiv în toate cazurile, trebue folosită numai după prescripția medicului, iar dizolvanții trebuesc aleși cu un doesebit discernământ.

Ing. I. S.

Semnificaţia jurnalelor intime

Jurnalul intim este documentul care pune în lumină, mai e ocvent decât alte manifestări de ordin artistic, grija oamenilor de a găsi o motivare pentru viaţa lor

Jurnalul intim, a cărui desvoltare excesivă în secolul trecut şi în timpul nostru a atras atenţia psihologilor şi moraliştilor, a depăşit de mult şi simpla semnificaţie literară.

Jurnalul intim este un gen propriu ultimilor decenii, deşi în forme rudimentare poate fi găsit şi cu mult înainte. Căci ce sunt nesfârşitele „corespondenţe'', scrisori trimise sau păstrate din veacul trecut, dacă nu începuturi de confidenţe masive şi ce sunt explicaţiunile asupra genezii operelor şi a sensului lor dacă nu anticipări asupra marei crize confesionale de mai târziu?

Este evident că jurnalul intim are faţă de încercările anterioare, anumite caractere proprii: el este scris anume pentru a încredinţa anumite relaţii interioare, ele este aşternut fără preocupări vizibile de stil, el caută înainte de toate sinceritatea, adică expunerea necontaminată de aprecieri posterioare. Aceste elemente erau doar în germene înainte şi afirmarea lor constitue fundamentele unui gen propriu timpurilor noastre.

Spuneam că alături de consideraţiunile literare, s'au alăturat şi consideraţiuni psihologice şi etice în jurul jurnalului intim. Cetitorii au înţeles, mai lesne sau mai greu că e proză care nu era nici decum destinată plăcerii artistice, nu putea fi epuizată de regulile acesteia.

Punctul de vedere dominant al psihologilor faţă de jurnalul intim, a fost considerarea lui ca document ţinând de natura adolescentului. Iar punctul de vedere etic, dominant, a fost de a lua în considerare coeficientul de sinceritate deţinut de fiecare dintre autori.

Credem că aceste puncte de vedere, deşi legitime, nu epuizează semnificaţia jurnalului intim. Acest mod original şi modern de a transmite preocupările cele mai personale se bucură de un prestigiu care nu poate fi explicat prin simplul interes literar sau ştiinţific.

Un jurnal intim este, de cele mai multe ori, neinteresant. Nu există fabulaţie ingenioasă; stilul e deobicei neîngrijit, fiindcă există foarte mulţi autori cari ţin un jurnal cu serioasa intenţie de a nu-l încredinţa publicului; textul este deobicei înnecat în amănunte banale şi cetitorul mediu are de cele mai multe ori prilejul să exclame interior că el a resimţit majoritatea celor expuse — şi adesea unii nu se înşeală.

Valoarea morală nu în sens conformist ci vitalist al jurnalului intim este deasemeni adesea foarte scăzută.

A fost desigur pe vremuri o pildă de curaj şi de sfidare a ipocriziei timpului expunerea nefalsificată sau intenţionat exagerată a tendinţelor intime şi a dorinţelor impure.

Dar pilda a fost dată de mult şi nimeni nu mai poate obţine admiraţie doar pentru faptul că este sincer: când sunt repetate, şi virtuţile se banalizează.

Nici punctul de vedere psihologic nu poate menţine viu interesul pentru jurnalul intim. Psihologia adolescentului a stabilit liniile principale ale jurnalului intim. A descoperit tendinţe schizotimice, a reţinut pornirea spre visare erotismul, interesul pentru detaliu şi multe altele.

Şi totuşi jurnalul intim constitue unul din cele mai veridice şi ataşante modalităţi de exprimare ale epocii noastre şi a preocupărilor ei. Căci ceeace afirmă psihologii, atunci când ei vorbesc despre caracteristicele jurnalului intim sau moraliştii cu gândul la cinica abandonare a principiilor consfinţite de uzuri şi legi — în favoarea unei morale biologice — sunt date care trebuesc complectate imperios printr'o înţelegere mai adâncă a acestui fenomen literar.

In primul rând, există o lature asupra căreia nu insistă de loc urmărirea strict psihologică a datelor unui jurnal intim: validitatea lui. Se spune că jurnalele trădează o stare de adolescent, dar nu se spune cu acest prilej dacă ceeace gândeşte un adolescent prezintă vreun interes deosebit pentru restul vieţii lui. Sau se spune că jurnalul înlocueşte o morală socială cu una personală, dar nu se adaogă întrucât aceasta este justificată.

Aici este problema centrală a jurnalelor intime şi a semnificaţiei lor şi prin aceasta jurnalul intim depăşeşte sfera documentului literar, psihologic sau moral.

Privit critic şi trecând peste demarcaţiile citate sensul lui destul de puţin vizibil, destul de puţin coherent, chiar destul de puţin înţeles de autorii lui, apare altul.

Jurnalul intim este documentul care pune în lumină, mai elocvent decât alte manifestări de ordin artistic, crescânda grijă a oamenilor de a găsi o *motivare* pentru viaţa lor.

Desigur că jurnalul intim evidenţiază persistenţa unei psihologii de adolescent. Dar ce este adolescenţa altceva decât epoca când individul îşi pune problema restului vieţii sale? Desigur că marea majoritate a oamenilor părăsesc această preocupare, dar nu fiindcă o rezolvă, ci fiindcă ei *se obişnuesc* cu viaţa, ceea ce este cu totul altceva. In general, doar în adolescenţă îşi pun oamenii această întrebare, (când şi-o pun o singură dată) care este atât de vastă încât este aproape ridiculă, şi care constitue totuşi sâmburele existenţii lor. De aceea visul sub clar de lună, florile strânse între paginile unei cărţi favorite, privirea melancolică îndreptată asupra toamnei ploioase sunt frecvente şi deşi constitue moduri primitive de a înregistra camenii, nevoiţi să răspundă mai târziu nevoilor sociale, dacă au aceste gânduri, le au numai în adolescenţă. Prelungirea psihologiei adolescentului la adult poate fi un fenomen explicabil chiar prin patologie cum o face bunăoară teoria adleriană, şi totuşi întrebările puse în adolescenţă, rămân întregi.

Frecvenţa mare a jurnalului intim constitue aşa dar pentru noi semnul elocvent al începutului unei noui conştiinţe printre oameni: nevoia de a asigura raţional cauzele existenţii lor. Expunerea celor mai scurte şovăeli, a celor mai mici întrebări sau a celor mai neînsemnate detalii face parte din tendinţa omului modern de a nu se mai mulţumi cu bazele biologice ale existenţii sale, ci de a căuta justificări raţionale.

De aci provine farmecul ascuns şi adesea maladiv al jurnalelor intime. De aci provine neliniştea instantanee pe care o comunică primele rânduri ale unui jurnal intim. De aci provine solemnitatea fiecărui amănunt. Cetitorul care începe un jurnal intim simte surda lui aderenţă la preocuparea esenţială a autorului său. El simte că fiecare om vrea să trăiască *pentru ceva:* fie vis, fie realitate. Spunem, fie şi vis, amintindu-ne de fraza lui Jens-Peter Jacobsen, acest Flaubert al Nordului, care spune cu dreptate în „Niels Lyhne" că „vrem să trăim visul nostru".

Puţin importă realitatea cauzelor pentru care omul modern vrea să trăiască: el vrea să trăiască *pentru ceva,* independent de faptul (examinabil din alt punct de vedere), că e contaminat de bovarism sau că din potrivă are o vedere limpede a vieţii.

De aci provine şi tristeţea jurnalului intim, din această contemplare a vieţii pentru a-i descoperi justificările. De aci provine şi gustul amar al fiecărui jurnal intim „găsit". Cetitorul are conştiinţa unei apropieri, chiar când faptele povestite nu-l privesc prin aceeaşi ascunsă preocupare. Şi de aceea jurnalul intim poate fi prost scris, dar nu lipsit de interes, poate fi banal, dar totuşi foarte personal, poate fi mediocru, dar totuşi pasionant. Nu „materialul" interesează aici, ci atitudinea interogativă în faţa vieţii pe care o are ori ce jurnal intim de oarecare seriozitate. „Tristeţea mea e pentru mine mai preţioasă decât însăşi viaţa" spunea Elisabeta de Austria nefericitului artist Ludovic II al Bavariei, ilustrând atitudinea contemplativă şi întărind încrederea ei în necesitatea de a înţelege motivele pentru care un om trăeşte.

De aceea, chiar când e ridicol, un jurnal intim nu este pentru aceasta mai puţin grav. Chiar când faptele expuse dovedesc un orizont strâmt şi o existenţă lipsită de atracţie, întrebările fundamentale persistă. Nu este scenă mai tragică în „Donul molcom" al romancierului Mihail Cholokov, decât aceea în care ofiţerii râd sgomotos la lumina focului de jurnalul intim al unui tânăr student, mort pe front, care plecase la luptă doar pentrucă iubita lui Lisaveta, siluită pe vremuri de un Cazac, nu mai putea uita pe primul ei amant. Chiar o existenţă minoră, în clipa când ea îşi examinează limitele, este străbătută de o conştiinţă tragică şi este demnă de ascultare.

Inţelesese bine unul din creatorii genului, profesorul Henri-Frédéric Amiel, care trebuia să fie preocuparea sa timp de patruzeci de ani şi preocuparea multor altora.

Intr'adevăr, într'o scrisoare din 1841, încredinţa următoarele rânduri care ar fi putut constitui un manifest pentru toate jurnalele intime de mai târziu: „Eri seară, m'am întors acasă, în odaia mea şi acolo, sub privirea stelelor care se strângeau sus, am reflectat cu seriozitate. Mă întrebam ceeace m'am întrebat de douăzeci de ori, care ar putea fi gândul în jurul căruia aş putea orândui viaţa mea, ideea dominantă, scopul, mobilul care ar trebui să înglobeze toate celelalte, să domine restul şi să dea unitate carierii mele".

Şi Amiel utilizând ca deobicei eufemismul, înţelegea prin carieră, întreaga lui existenţă.

D. TROST

Despre fericire

Fericirea nu este pentru oamenii de rând. Darul de a preţui fericirea nu îl au decât anumiţi indivizi rafinaţi.

*

Fericirea ta e ca o piatră nestemată pe care o preţuesc alţii.

*

Monotonia fericirii aduce saturaţia. Paradox: caută intenţionat condiţii noi de nenorocire că să capeţi iar sentimentul fericirii.

Elena Popea: Schiţă de icoană

PRIVEGHIU

de GEORGE LESNEA

Nu mai eşti, o, nu mai eşti!
Glasul tău s'a stins în ceaţă,
Bulgării-ţi adorm pe faţă,
Ca să nu te mai trezeşti,
Ca să nu ne mai vorbeşti,
Despre stele, despre viaţă...

Nu mai eşti, o, nu mai eşti!

Cum să mai deschizi spre grai,
Gura ta de viermi pândită?
Cum cântai, cum mai cântai,
Despre cer şi despre rai,
Liniştită, fericită,
Aşteptând să fii iubită....

Cum cântai, cum mai cântai!

Spune, oare, nu te frig
Amintirile, aghiazma?
Nu ţi-i groază, nu ţi-i frig?
Nu te 'năbuşă miazma,
Ce sporind, te-a împânzit,
Depe trupul râncezit?
Au nu-ţi vine-aşa un gând,
Să te năpusteşti urlând
Şi prin lut să scurmi, să fugi,
Dintre putredele rugi?

Nu ţi-i groază de strigoi?
Spune, nu ţi-i dor de noi?

O, ce faci când ploaia sură,
Se strecoară prin pământ,
Curge pe sicriul frânt
Şi-ţi alunecă pe gură?
Ce spun, oare, ochii trişti,
Ce nu poţi din loc să-i mişti?
Că n'ai braţe să te aperi,
Că n'ai flacără să scaperi,
Că n'ai unde să te-ascunzi,
Că nu poţi să te cufunzi
Mai adânc, să scapi de ploi
Şi de groaza de strigoi...

Spune, nu ţi-i dor de noi?

Pretutindeni numai zgârci,
Numai oase fioroase,
De zăvozii beznei roase,
Uite, uite numai hârci!
Ale cui sunt, ale cui?
Toate-s ale nimănui...

Uite cum spre tot ce cugeţi,
Vin buluc strigoii bugeţi.
Fără vorbe, fără gânduri,
Nevăzuţi şi 'ntunecoşi,
Rod cu dinţii lor băloşi,
Lemnul umedelor scânduri.
Stau rostogoliţi pe râne,
Rod turtiţi de negrul cort,
Cum şi tu vei roade mâne,
Din sicriul altui mort.

Dar tu colo 'n hăul mut,
Nu vrei să te schimbi în lut.

Nu mai vrei să zaci întinsă
Şi de viermii lâncezi linsă.
Vrei să-ţi piepteni părul plin
De ţărâna grea şi udă,
Să te întinzi ca după trudă, —
Vrei să te mai mişti puţin,
Vrei să stai în vântul bun,
Când cad stelele din prun
Şi priveliştii vrei să sorbi,
Pentru ochii stinşi şi orbi.

Spune, nu-ţi regreţi obrazul
Roz şi dulce ca atlasul?
Nu regreţi că pier tăcute,
In viespar de bezne reci,
Buzele pe care 'n veci,
Nimeni n'o să le sărute?
Nu regreţi că ochii tăi,
Nu vor mai zări lumina,
Nu vor mai privi spre văi,
Nici spre alţii 'n vâlvătăi, —
Că s'or cotropi cu tina,
Iar din carnea care zace,
Mâzgă neagră se va face?

Spune, nu cumva aştepţi,
Suspinând neputincioasă,
Să sosească cei de-acasă,
Să te scoată, tot frumoasă
Şi sub cer să te deştepţi?
Nu-ţi aţii urechea mică,
S'auzi ce-i deasupra ta?

...Oricât plopii-or fremăta,
Oricât mierlele-or să-i zică,
Prea adânc eşti subt picior,
Să te-ajungă glasul lor...

Nu. Nu. Nimeni nu-i în stare,
Dusa viaţă să-ţi redea.
De-acum nu vei mai vedea,
Cum răsare 'ntâia stea, —
N'ai să mai priveşti la soare,
N'ai să mai contempli luna,
Trebuie să zaci aici,
Fără să te mai ridici,
Totdeauna, totdeauna...
Ca să mai învii spre toate,
Nu se poate, nu se poate...
Inima-ţi n'o să mai bată,
Niciodată, niciodată...
Putrezind cu viermii mici,
Trebuie să zaci aici...

Pentru ce să-ţi fie dor,
De pământ, de iarbă verde?
Nimeni n'o să te dezmierde,
Groaza asta se va pierde,
Te vei risipi uşor.
Cei rămaşi să mai suspine,
Vor veni cu toţi la tine.
Dormi, căci strâmtul tău caic,
A 'nceput călătoria,
De-acum nu mai e nimic,

Veşnicia, veşnicia...

A apărut No. 525

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

„ORA PREMILITARĂ"

Emisiuni pentru premilitari la microfonul nostru

IN DOMENIUL UNDELOR

— Televiziunea anunţă apropierea avioanelor — Radio şi femeea — Recepţiile şi petele solare — Casa Radiofoniei din Hollywood etc. —

Radiojurnalul la staţiile europene

Tabloul complect şi sistematic al emisiunilor de presă, diferitele ore ale zilei

MASTER POPULAR 1+1

— Montaj modern şi economic, cu lămpi roşii şi difuzor dinamic —

Programul posturilor europene pe săpt. 9 Oct. — 16 Oct. 1938

Cereţi azi

Tot New-Yorkul se alarmează, se pasionează de misterul lui „E. — 10"!

Jertfa inutilă a d-nului Temistocle

Imprejurările, mai tari decât voinţa omului, au convins'o pe domnişoara Nina că e mai bine să fii soţia unui bătrân bogat de cât logodnica pe termen îndelungat a unui tânăr iubitor dar sărac în permanentă căutare de situaţie. Şi aşa s'a făcut că domnişoara Nina — foarte tânără şi cât se poate de frumoasă — a devenit doamna Temistocle Evanghelidis, „coloniale en-gros" şi proprietar al câtorva imobile cu venituri respectabile.

In primii ani ai căsătoriei, Doamna Evanghelidis s'a bucurat de toate bunătăţile: trai îmbelşugat, rochii luxoase şi petreceri destul de dese în barurile elegante; prostuţă şi mai cu seamă lipsită de senzibilitate, putem spune chiar că se simţea fericită, dumneaei neavând alte pretenţii decât să treacă pe Calea Victoriei legănându-şi şoldurile învelite în mătasea cea mai fină şi arborând primăvara şi toamna pe umărul stâng o vulpe argintie. Apoi era fericită când venea vara şi făcea zeci de borcane de dulceaţă sau mai târziu când trona între grămezile de prune pentru marmeladă şi de varză pentru murături, pentrucă trebue să spunem că domnul Temistocle era un om cu o poftă de mâncare excepţională. De altfel, dumnealui şi spunea: „Nimic nu-i mai bun pe lume decât o mâncare bună, dar ştii, una bună", filozofia domnului Temistocle fiind aceea a omului sigur de averea lui şi de drumul ce şi-l'a fixat în viaţă.

Numai că de la o vreme drumul doamnei Evanghelidis a început să nu mai fie exact acelaş pe care mergea şi venerabilul ei soţ. Dela o vreme, murăturile au început s'o cam plictisească, traiul egal şi monoton în tovărăşia domnului Temistocle a devenit împovărâtor şi permanenta prezenţă lângă ea a unui om trecut de mult de pragul maturităţii o cam stingherea. Mai ales că intervenise şi altceva: domnul Temistocle, cu trecerea timpului, începuse să-şi dea arama pe faţă.

Acum că Nina făcea parte din proprietăţile Evanghelidis, dumnealui o trata în consecinţă: după cum nu obicinuia să facă nici o reparaţie caselor, lăsându-le aşa cum le construise, ne mai înţelegând să facă vreo nouă investiţie, la fel nici Ninei nu-i mai punea la dispoziţie bani pentru prea multe rochii. Argumentele nu-i lipseau şi în special unul: că numai cocotele fac lux şi poartă rochii prea deschis colorate. Şi mai era ceva. Cu cât îmbătrânea, domnul Temistocle devenea gelos. Plimbările Ninei erau cronometrate, ora plecării şi sosirii de acasă şi acasă era fixată mai precis decât mersul trenurilor şi dacă se întâmpla o întârziere de câteva minute, domnul Temistocle îşi lua pălăria şi mânca în oraş singur. Un regim de teroare fu instaurat: la cinematograf nu mergeau decât la periferie pentrucă acolo era sigur domnul Temistocle că nu se va găsi cine să îndrăznească să-i curteze soţia şi dacă—foarte rar— se duceau la restaurant, alegea o masă într'un colţ: strategic domnul Temistocle se aşeza cu spatele la un perete având în faţă perspectiva sălii; vis-a-vis o aşeza pe Nina, aşa că femeea avea în faţă privirea severă a soţului, deoparte peretele, în spate sala şi îi rămânea doar în cealalta parte o mică porţiune de sală supraveghiată atent de cerberul conjugal.

Dar leac de frică nu există şi ceeace trebuia să se întâmple, s'a întâmplat: Nina s'a îndrăgostit de cineva. Amantul Ninei, la patruzeci de ani era în adevărata floare a vârstei; tandru şi pasionat, îi oferea ceeace îi lipsea acasă: farmecul câtorva ceasuri de iubire caldă, cuvinte frumoase ca scoase din cărţi cari o îndepărtau pe fiecare zi tot mai mult pe Nina de atmosfera „coloniale en-gros" în care trăise ani dearândul şi nădejdea că — poate — cândva îşi va lua zborul din cuşca aşa zis aurită a domnului Temistocle.

Trebue să recunoaştem un lucru: domnul Temistocle era om deştept. De aceea la un moment dat a început să-şi dea seama că în sufletul Ninei se petrece ceva. Precis nu ştia ce, pentrucă dacă ar fi ştiut fără îndoială că n'ar fi stat la îndoială să-şi alunge pur şi simplu soţia. Dar ceva tot bănuia dumnealui şi anume: că Nina ar fi oarecum nemulţumită cu marea disproporţie dintre vârsta ei şi a lui şi cum omul nu-şi mărturiseşte sie-şi niciodată ce crede într'adevăr despre el, aşa şi domnul Temistocle se convingea că e vorba numai de aparenţa dumisale nu şi de fondul făpturii.

Din ziua în care domnul Temistocle a socotit că a descoperit cauza profundă a neliniştii ce o cuprinsese pe Nina, a început să caute şi leacurile de combatere. Ce să facă să pară mai tânăr? Nici o clipă cu toate analizările dese ce le făcea obrazului său în oglindă — nu i s'au prezentat în mintea dumisale iscoditoare totuşi mijloacele de întinerire. Ce să facă? Ce să facă?

Multe nopţi de insomnie a petrecut domnul Temistocle privind cum dormea şi zâmbea în somn Nina. De ce e tristă ziua? De ce zâmbeşte noaptea? O furie cumplită îl cuprindea în ceasurile acelea grozave de noapte albă, o furie oarbă împotriva tinereţii Ninei.

In una din nopţile acelea, domnul Temistocle a coborît din pat şi iar s'a aşezat în faţa oglinzii: capul de buldog apărea mai sinistru acum când nu mai avea nici haină, nici guler, nici cravată. Mustaţa albă sub nasul cârn îi părea şi mai albă şi puţinul păr ce-i înconjura chelia, părea şi el mai alb ca niciodată. Intr'o străfulgerare — pe care mai târziu domnul Temistocle avea s'o considere genială — izbucni în limba strămoşilor săi: „Evrika!". Nina se trezi speriată şi văzându-l în mijlocul odăii îl întrebă ce s'a întâmplat. „Nimic, ai să vezi mâine". Şi domnul Temistocle se culcă din nou şi adormi fericit.

A doua zi era mare haz în prăvălia „La Portul Pireu". Râdeau băeţii din băcănie, zâmbeau clienţii obicinuiţi. Ce se întâmplase. Domnul Temistocle îşi răsese mustaţa! Vreme de patru decenii, de când îl ţinea minte lumea, domnul Temistocle purtase mustaţă stufoasă şi chipului lui sver această podoabă capilară îi venea oarecum bine contrabalansând pustiul cheliei. Şi deodată, peste noapte, domnul Temistocle distrusese mustaţa şi împreună cu ea respectul până şi al băeţilor din prăvălie. Ce ştiu ei? îşi spunea domnul Temistocle. Ce ştiu ei, ce face „dragostea" din omul cel mai serios?! Când a dat Nina cu ochii de Temistocle, întâi s'a îngrozit, apoi i-a venit să râdă. Bietul om!

Şi într'adevăr, bietul Temistocle şi-a dat repede seama că jertfise inutil pe altarul căsniciei frumuseţe de mustaţă. Dar n'a dezarmat. Şi-a spus că ar mai trebui ceva, că poate transformarea lui e necomplectă. Şi iar au început nopţile de chin şi de insomnie. Poate chelia e de vină. Ce să facă? Ce să facă? Să-şi pună perucă ar fi fost prea prea. Ce-ar fi dacă şi-ar vopsi cele câteva fire de păr? Şi — eroic — domnul Temistocle şi-a vopsit în negrul cel mai profund cununiţa de firişoare din jurul cheliei. Hazul băcăniei a crescut, Nina a zâmbit cu compătimire, dar domnul Temistocle şi-a recăştigat liniştea: era convins — sincer — că nu mai exista nici un motiv care ar putea-o face pe Nina să nu se simtă bine la braţul lui pe stradă. Era întinerit: crai fără mustaţă, cu păr negru ca pana corbului. Se simţea omul în stare să bată concurenţa oricărui actor de cinematograf.

Intr'o noapte, Nina cu zâmbetul înflorit pe gura ei senzuală, dormea fericită. Domnul Temistocle care mâncase ziua o copioasă porţie de sarmale era tulburat în somn şi se trezi brusc. O privea pe Nina şi — fericit — îi sorbea zâmbetul cu o uşoară sărutare. In clipa aceea, Nina începu să râdă, hohotind, din somn şi glasul ei ciripi: „George, nu, nu! Ce frumoase sunt tâmplele tale albe, părul tău argintiu"...

A doua zi domnul Temistocle intentă acţiune de divors. Ceeace nu-i ierta. Ninei, nu era atât infidelitatea mărturisită fără voe prin somn şi confirmată, în urma unei scene grozave la lumina zilei, cât faptul că iubea pe un om cu părul cărunt când el—Temistocle—îşi jertfise mustaţa albă şi îşi vopsise cele câteva fire de păr alb, tocmai ca să-i fie mai pe plac.

G. SPINA

A APARUT No. 397

Cinema

Din sumarul cuprins, picuim:

DA!... SAU NU?

CUM PUTEŢI ŞTI DACĂ SUNTEŢI S'AU NU INZESTRAŢI PENTRU ECRAN?

O VIZITĂ IN IMPĂRĂŢIA AUTORILOR ŞI „CITITORILOR" DIN STUDIO

DIVORŢUL LUI TARZAN

UN SULTAN A CERUT IN CĂSĂTORIE PE DOROTHY LAMOUR şi OLYMPE BRADNA

CÂND PLOUĂ LA HOLLYWOOD

FORTRETE:

DOUGLAS FAIRBANKS Jr.
BASIL RATHBONE

VIAȚA TEATRALĂ

„OEDIP REGE"
La Teatrul Ligii Culturale

„CLOWNUL"
de Serk Roggers, la Studioul Teatrului Naţional

Teatrul Ligii Culturale, urmând un program de educare bine stabilit, şi-a deschis stagiunea în anul acesta cu „Oedip Rege".

Ne întrebăm cu amărăciune, dacă d. profesor N. Iorga nu s'ar fi interesat îndeaproape de teatru, dacă d-sa nu ar fi creat Liga Culturală, câţi ani vor mai fi trecut, fără să ne fie dat să ascultăm această capodoperă a literaturii clasice?

Jucând în stagiunea precedentă „Hamlet" şi în anul acesta „Oedip Rege", Teatrul Ligii Culturale a devenit fără îndoială, focarul vieţii noastre teatrale, lăcaşul unde străluceşte singura flacără adevărată a teatrului românesc.

Ceeace a făcut d. Nicolae Iorga pentru arta noastră dramatică, fără reclame, fără gălăgie, cu modestie, dar cu câtă râvnă, în cei câţiva ani de când s'a inaugurat Teatrul Liga Culturală, înseamnă mai mult decât toate eforturile risipite zadarnic de către toţi directorii care s'au perindat pe scenele noastre.

Deaceea trebue înaine de toate să aducem prinosul nostru de recunoştinţă acestui adevărat animator al teatrului românesc, d-lui profesor Nicolae Iorga.

„Oedip Rege" s'a reprezentat la Teatrul Ligii Culturale în excelente condiţiuni. D. Ion Sahighian, regisorul atâtor succese de calitate, a înscenat tragedia lui Sofocle, cu o simplicitate desăvârşită, neştirbind deci nimic din toată măreţia ei.

Cu un mănunchiu de interpreţi tineri, d. Sahighian a realizat un spectacol omogen.

In rolul lui Oedip a apărut d. Dorn Sireteanu, un actor cu multiple posibilităţi, care a redat figura nenorocitului rege cu o deosebiă prestanţă. In rolul Jocastei, d-na Ecaterina Niţulescu, pe care n'am mai avut ocazia de a o vedea în ultimul timp pe scenă, a găsit accente tragice de cea mai bună calitate. Excelentă apariţia d-lui Gh. Soare în Creon. Iaă un tânăr actor, care ar putea interpreta cu succes roluri de prim plan din literatura dramatică clasică. In păstorul bătrân care vine să destăinuiască misterul naşterii lui Oedip, d. G. Damian a arătat încă odată, că este unul din cei mai înzestraţi actori din tânăra generaţie. D. Dordea a avut multă prestanţă în Tirezias, iar d-nii P. Dumitrescu, Cezar Teodoru şi P. Ştefănescu s'au achitat cu conştiinciozitate de rolurile ce le-au fost încredinţate. D-nele Ecaterina Maican şi Medine Saban s'au integrat perfect în ansamblu. Cât despre d. Sergiu Dumitrescu, d-sa a demonstrat că posedă reale calităţi actoriceşti.

Excelentă traducerea d-lui Eug. Dinescu, cum şi muzica de scenă a d-lui Ed. Membrée, executată cu discreţiune de orchestra sub conducerea d-lui Petre Giugaru.

Spectacolul prezentat de Teatrul Ligii Culturale a fost admirabil. Credem însă că d. Ion Sahighian a greşit nedând o atenţiune deosebită figuraţiei. Nu trebuie uitat că orice tragedie antică se joacă în faţa poporului, şi acest popor — mai cu seamă în Oedip Rege — are un rol determinant în desfăşurarea acţiunei, subliniind prin reacţiunile sale de ansamblu, punctele culminante ale tragediei. D. I. Sahighian ar fi trebuit să e ocupe în deosebi de aceste mişcări de masse, şi să le dea cât mai multă omogenitate. Spectacolul ar fi câştigat, credem, în măreţie. Oricum, aşa cum se prezintă, spectacolul realizat pe scena teatrului Ligii Culturale este mai mult decât bun, procurându-ne momente de adevărată înălţare sufletească.

●

Studioul Teatrului Naţional, după un an de dibuiri şi de cercetări, ne-a dat însfârşit ocazia de a asista la un spectacol de adevărată artă. Insistăm asupra cuvântului spectacol, întrucât textul, — „Clownul" de Ser Roggers — care a stat la baza acestei realizări, nu se ridică cu nimic deasupra mediocrităţii.

S'a făcut încă odată dovadă — dacă mai era nevoie — că reuşita în teatru depinde numai de valoarea spectacolului şi nicidecum de aceea a textului.

Făuritorii acestui mare succes din viaţa noastră teatrală sunt d-nii Ion Sahighian, I. Finteşteanu, Ovid Brădescu şi N. Atanasiu. Vom încerca să arătăm mai jos contribuţia fiecăruia la realizarea acestui spectacol desăvârşit.

După cum indică şi titlul, „Clownul'- este o piesă care ne redă un episod din viaţa oamenilor de circ. Intâmplarea imaginată de autor se întinde pe o durată de mai mulţi ani, conflictul suferind din această cauză o evidentă lipsă de omogenitate. Deasemeni acest conflict e lipsit de imaginaţie, reducându-se în fond la o banală melodramă. In câteva cuvinte iată despre ce este vorba:

Fraţii Thomson — fraţi de afiş numai — alcătuesc o pereche de acrobaţi foarte apreciată. Din cauza unei neînţelegeri, Charly scapă din mână pe Tom, care se prăbuşeşte la pământ de la o înălţime de 15 metri. Accidentul un e mortal, şi Tom, după ce e internat într'un spital, dispare. Charly îl are pe conştiinţă şi e incapabil să se mai urce pe trapez. Decade din ce în ca mai mult, până ce într'o zi muritor de foame, ajunge la o baracă de saltimbanci din marginea unui oraş. Au trecut câţiva ani. Directorul acestui circ de periferie e un bătrân dresor de fiare sălbatice, Orlando, care a avut şi el momente de glorie cândva, împreună cu Fraţii Thomson. Se regăsesc amândoi în mizerie şi Orlando pentru a-i găsi o meserie lui Charly, îl convinge să se facă clown. Această scenă care constitue momentul culminant al spectacolului, este uimitoare. Charly ajunge un clown celebru, şi după ce se căsătoreşte cu o femee frumoasă, îl regăseşte pe Tom în America, infirm, ajuns şi el clown mediocru, pentrucă nu mai poate evolua în aer. Charly bogat, îl va scoate din mizerie luându-l partener.

După cum se vede, conflictul nu străluceşte prin nimic. O dramă banală, lacrimogenă, eftină. Şi totuşi... ce spectacol admirabil.

Primul căruia i se cuvine laude neprecupeţite este d. I. Sahighian, consacrat de data aceasta ca un regisor fără pereche. S'a văzut din primele replici autoritatea d-lui Sahighian, care stăpânea ansamblul în cele mai mici detalii, găsind pentru fiece gest, fiece replică o nuanţă diferită, dar potrivită, şi imprimând întregului spectacol ritmul acela egal, susţinut dealungul întregei opere, ritm, după care umblă toţi regisorii noştri în realizările lor, fără să-l găsească.

Am văzut ce înseamnă aportul unui regisor iscusit în primul tablou, care înfţişa culisele unui circ în timpul reprezentaţiei. Toate intrările şi eşirile erau minuţios studiate, iar figuraţia prin mijloace simple, adevărate, ne reda la perfecţie acea ambianţă specifică unor culise de circ.

Punctul culminant al spectacolului a fost atins însă în tabloul următor. Şi aici intervenţia d-lui Sahighian s'a simţit în cele mai mici amănunte. Intâi o scenă admirabil interpretată de d-nii Finteşteanu (Charly) şi Ovid Brădescu (Orlando). Orlando la început nu-l recunoaşte pe Charly, apoi cad unul în braţele celuilalt, îşi destăinuesc mizeria şi însfârşit Orlando îl convinge pe Charly să se facă clown. Cu o emoţie vădită, cu o simplicitate minunată cei doi actori au interpretat această scenă în mari virtuoşi. Dar încântarea noastră nu se opreşte aci. Charly se lasă greu convins. El ştie să se urce pe trapez, dar nimic nu-l atrage către meseria de clown. Orlando îl lasă singur în faţa unei lăzi în care se găsesc toate accesoriile unui bun clown. Charly începe prin a se uita distrat la ele, nedându-le nici o importanţă. Deodată îşi aminteşte că tatăl lui a fost clown. O arie îndrăcită se aude în culise, desigur muzica ce acompania numărul tatălui său, şi în acea clipă figura lui Charly se iluminează. Unul câte unul, ia toate accesoriile din ladă, se grimează, se îmbracă şi în faţa noastră, devine clown. Momentele sunt unice. Noi, simplii spectatori suntem chemaţi să vedem, cum în ochii noştri, creaţia artistică se plămădeşte pentru a se realiza. Suntem martorii celor mai tainice clipe, atunci când nebuloasă încă, aria se cântă, se găseşte şi îşi ia sborul către o formă definitivă. O adevărată scenă de commedie del arte, în toată puritatea ei, în toată frumseţea ei. D. I. Finteşeanu a jucat această scenă — ne întrebăm dacă a jucat-o pur şi simplu şi dacă n'a trăit-o cu adevărat, — deslipit complect de realităţile cotidiane, izolat acolo pe înălţimile scenei, transfigurat de arta pe care simţea că o crează, că-i dă naştere, că se realizează prin fiinţa lui, lăsându-se dus de instinctul acela minunat şi inexplicabil al artistului în momentul creaţiei.

Trebue să mărturisim că această scenă ne-a impresionat nespus de adânc. Jocul d-lui Finteşteanu, condus de siguranţa şi clar-vederea d-lui Sahighian, ne-a dat clipe într'adevăr de neuitat. Câtă stăpânire de sine, câte aptitudini pentru arta actorului, câtă sensibilitate, câtă agilitate, a arătat d. Finteşteanu în acea scenă, trecând prin toate mijloacele de expresie artistică, cântând cu un simţ muzical admirabil, e de neînchipuit.

Trebuesc menţionaţi toţi interpreţii acestei piese, fiindcă toţi, de la cel mai mic la cel mai mare şi-au făcut cu prisosinţă datoria: d-nii C. Antoniu (un element înzestrat), C. Duţulescu, C. Neacşu, Cristian Niculescu, I. Damian, Dobre Ene, M. Gingulescu, M. Balaban, Florin Scărlătescu, d-nele Elvira Godeanu (care a jucat ca întotdeauna cu multă discreţie) Fifi Mihailovici (excelentă în rolul unei balerine), Nelly Dordea, Lucia Georgescu, Eugenia Popescu, Tantzi Blezu.

GH. NENIŞIOR

CINEMATOGRAFUL

Cinematograful trece astăzi printr'o criză de seriozitate. Toţi comicii de seamă fac mari eforturi ca să distreze, dar nu reuşesc. Sunt adoptate scenariile cele mai complicate şi mai îndrăzneţe, se cultivă mai ales farsa burlească, de o exuberanţă şi o rapiditate care nu lasă timp spectatorului nici să răsufle, nici să reflecteze; actorii uzează de mimica nebunilor; sunt revărsate torente de glume, de situaţii, de efecte comice — acestea din urmă câteodată fericite, dar repetate în cursul filmului până la destrămarea calităţii lor iniţiale.

Pare că producătorii socot că au de a face cu un public de neurastenici care are nevoie de procedee brutale şi în mare cantitate pentru a i se câştiga atenţia. Trebue să fie din ce în ce mai greu să faci pe oameni să râdă, judecând după înmulţirea efectelor comice ale unei opere în timp. Prea mult combinate şi lungite — interpreţii având obligaţia să umple cu orice preţ durata acţiunii — filmele comice şi-au pierdut continuitatea improvizaţiei. Conţinutul sufletesc şi verosimilitatea lipsesc cu totul, spectatorul neputând să se identifice cu eroii. Se bănuesc prea mult sforile dintre culise care fac din personagii vii păpuşe automate. Dacă publicul râde câte odată, faptul se datoreşte plăcerii pe care o simte oricine în faţa nenorocirii semenului său. Cum să nu râzi când cineva e silit să mănânce sticlă şi să bea cerneală?

In disperare de cauză. Americanii fac acum apel la artistele lor dramatice, punându-le să joace comedie. Dacă Stan şi Bran ori Fraţii Ritz nu izbutesc să ne amuze, va izbuti oare Katharine Hepburn? Insuşi trăsăturile feţii ei, colţuroase, aspre, exprimând mereu o stare de bolnăvicioasă pasiune, sunt tragice. Şi ce nu e silită să facă Katharine Hepburn în filmul „Leopardul Suzanei"?... Să alerge într'una, să cânte, să răcnească, să cadă într'o prăpastie, apoi într'o baltă, să umble în patru labe, să se lase plesnită în plină faţă de ramurile unui desiş de pădure şi altele. Şi câte elemente de haz, după părerea producătorilor, nu sunt introduse în film? Un câine dresat, un leopard domesticit, alt leopard sălbatec, un os de animal preistoric, o mătuşă originală, un vânător care imită răcnetul animalelor din junglă — şi lista nu-i complectă.

Poate că e destul să oferi publicului savoarea unei situaţii încurcate, cu eroi care joacă omeneşte, pentru a ajunge să distrezi. Naivitatea tinereţii, poezia unui sentiment, şarja unui obiceiu, pot alcătui o operă plăcută, hazlie, cuceritoare. E cazul filmului „O fetiţă delicioasă". Unde totul: scenariu, regie, joc, sunt de cea mai bună calitate, de cel mai fin spirit. Mai ales interpretarea în care Deanna Durbin este iarăşi o apariţie fermecătoare.

După „O sută de băeţi şi o fată", film care a fost primit cu entuziasm în lumea întreagă şi care a consacrat-o, la 16 ani, vedetă, ne îndoiam asupra viitorului ei. De obiceiu, când o artistă ajunge să placă publicului este pusă să joace mereu ca să aducă maximum de beneficii casei producătoare. Deanna Durbin până acum a avut noroc — a întâlnit oameni pricepuţi care fac totul ca să-i scoată în valoare personalitatea şi darurile ei multiple de interpretă a tinereţii.

Duceţi-vă s'o vedeţi în noul ei film, — vă veţi simţi mai senini, după aceia mai sănătoşi şi veţi iubi viaţa mai mult, cum o iubiţi Primăvara când sunt flori pretutindeni.

Casa din Malta. Subiectul filmului este destul de complicat. Pe lângă cele două personagii principale, intervin multe altele, în legătură — e drept — cu acţiunea, dar prezentate copios. Şi apoi, întreaga structură sufletească a poetului arab, exaltarea lui amoroasă şi sfârşitu-i tragic, ţin prea mult de melodramă.

Cu atât mai mare este meritul lui Pierre Chenal, care a izbutit să realizeze un film excelent, cu cât a avut de luptat cu un subiect ce pare neverosimil. Este un regisor îndemânatic care ştie unde să pue accentul pentru a câştiga în expresie plastică o scenă, ştie să gradeze desfăşurarea unui sentiment şi să lege între ele imaginele.

Regisorul francez a fost ajutat în sarcina lui de artişti de prim ordin ca: Pierre Renoir, Louis Jouvet, Dallio, Fanny Holt, Aimos. Şi de acea prea frumoasă şi talentată Viviane Romance, una din cele mai fermecătoare apariţii din câte am văzut în cinematograf. E atât de frumoasă, încât ajungi să ai o mare bucurie numai privind-o, fără să te mai intereseze ce spune, fără să mai urmăreşti subiectul. Şi darurile frumuseţii ei nu sunt cât de puţin complicate cu subtilităţi de expresie, ci clare, precise, îmbietoare, ca spectacolul unui fruct sau al unei privelişti însorite.

Viviane Romance poate da singură preţ unui film.

TACHE SOROCEANU

In fotografiile noastre: Katharine Hepburn, Vivianne Romance, Herbert Marshall, şi Cary Grant.

Călătoria lui Marco Polo

Pe lângă aceştia, sunt o mulţime de alte păsări, cu pene foarte frumoase, colorate cu fel şi chip.

Să intrăm acum în pământurile vestitului „popă Ion", cari formează provincia Senduc.

Senduc este o provincie dinspre soare-răsare, bogată în sute de oraşe. Ea e sub stăpânirea Marelui-Han, căci urmaşii lui „popa Ion" sunt supuşi acestuia. Cu toate acestea, întotdeauna, Marele-Han îşi dă fetele sau rudele după regi descendenţi din neamul lui „popa Ion".

In această provincie era capitala lui „popa Ion", când el era stăpânitor al Tătarilor şi lui îi aparţinea toate aceste provincii şi regate înconjurătoare.

Regele provinciei este acum un anume Gheorghe, care este al şaselea stăpânitor dela „popa Ion".

n această provincie, se află o cetate numită Ciagannor, care înseamnează „lac alb". Aici este un mare palat al Marelui-Han, care vine aci destul de des, pentru că în împrejurimi sunt multe lacuri şi râuri bogate în lebede, tot aşa ca şi câmpii întinse, unde trăesc cocori, fazani, potârnichi şi multe alte feluri de păsări. Marele-Han se îndeletniceşte deseori cu vânătoarea prin aceste locuri şi cu şoimii săi, prinde numeroase păsări, spre marea-i satisfacţie.

Sunt aici cinci feluri de cocori, pe cari, iată! vi le descriu: unii sunt peste tot negri cum e corbul şi foarte mari la înfăţişare; alţii sunt albi şi au aripile foarte frumoase, căci pe pene au nişte ochiuri de o culoare aurie, tare sclipitoare, aşa cum se vede pe penele de păun, iar gâtul îl au argintiu; alţii seamănă cu ai noştri; cei din a patra specie sunt mici la înfăţişare şi au la urechi un smoc de pene argintii şi negre, tare frumoase, şi, în fine, cei din a cincea sunt cenuşii, au gâtul argintiu şi negru şi sunt foarte mari.

După această cetate, dai peste o vale, unde Marele-Han a pus să fie construite mai multe căscioare în care ţine un mare număr de păsări din neamul potârnichiilor. Acestea sunt păzite de o mulţime de oameni şi sunt atât de multe, că rămâi uimit văzându-le. Iar când Marele-Han vine aici, i se gătesc fel de fel de mâncăruri din aceste păsări.

Vom părăsi această ţară şi vom merge cale de trei zile între miază-noapte şi apus.

După ce pleci din această cetate şi mergi timp de trei zile, dai în cale peste un oraş anume Ciandu, pe care l-a ridicat Marele-Han care domneşte astă-zi şi care se numeşte Cubilai-Han. In această cetate, Cubilai-Han a pus să se ridice un palat mare de tot, din marmură şi din piatră, ale cărui săli şi camere, toate sunt aurite şi minunat de frumoase.

Dela acest palat, pleacă un zid care împrejmueşte şaisprezece mile de pământ, în care se găsesc fântâni, râuri şi livezi şi unde Marele-Han ţine fel de fel de animale, printre cari sunt mai mult cerbi şi căprioare, a căror carne este dată spre mâncare şoimilor.

Această livede împrejmuită cu ziduri este ca un fel de grădină zoologică. Marele-Han se duce aici odată pe săptămână şi ia cu el pe şeaua calului leopardul lui favorit de vânătoare. Când vrea, şi aceasta se'ntâmplă adesea, el asmută animalul asupra unui cerb sau a unei căprioare, iar acesta, care atâta aşteaptă doar, se repede asupra vânatului şi-l sfâşie spre marea desfătare a stăpânului său. Carnea vânatului e aruncată după aceasta în coliviile şoimilor, cari o mănâncă cu lăcomie.

Tot aici, Marele Han a ridicat un palat, în întregime din trestie, dar aurit pe dinăuntru şi împodobit cu figuri reprezentând fel de fel de animale şi de păsări, lucrate cu multă dibăcie. Acoperişul este tot din trestie, dar acestea sunt atât de bine înţesate, încât nu pătrunde prin ele nici o picătură de apă. Pe lângă aceasta, palatul e făcut în aşa fel, încât poate fi ridicat şi mutat oricând dintr'un loc în altul, căci e susţinut de mai bine de două sute de frânghii de mătase

Marele-Han locueşte aici trei luni pe an: Iunie, Iulie şi August, când fuge de călduri şi vine să se răcorească aici. De altfel, palatul de trestie nu stă ridicat decât în acest timp, în restul lunilor anului fiind mereu desfăcut.

In fiecare an, când vine 20 de August, Marele-Han pleacă din această cetate şi din acest palat şi vă voi spune din ce cauză.

Se mai află pe aici o rasă de cai albi şi de iepe albe ca zăpada, fără nici o pată, şi cari sunt în număr aşa de mare, încât trec peste zece mii. Laptele acestora nu poate fi băut, însă, decât de împăratul, adică de

Marele-Han, şi încă de un neam de oameni numiţi Horiaţi, cărora Gingis-Han le-a acordat acest privilegiu drept răsplată pentru o victorie pe care el a repurtat-o numai datorită lor. In colo, nimeni, dar absolut nimeni, n'are voe să guste din acest lapte de iapă albă.

Aceste animale albe sunt, deaceea, foarte onorate, căci atunci când ele trec pe undeva, toţi cei ce le întâlnesc trebue să se prosterneze în faţa lor ca şi în faţa unui mare stăpân şi, nu numai atât, dar nimeni n'are voe să le treacă pe dinainte, ci trebue să aştepte trecerea lor.

Dar să vă mai spun ceva despre acest lapte. In fiecare an, la 28 August, Marele-Han, face pomană cu el, risipindu-l în aer şi pe pământ, pentru ca să bea din el spiritele. Vrăjitorii i-au spus Marelui stăpân al Tătarilor că altfel s'ar abate asupra sa toate relele. In această zi, Marele-Han pleacă, deci, de aici şi se duce în altă parte, unde are loc această ceremonie.

Să nu uit, însă, să vă spun şi o altă minune. Marele Han are la palatul său nişte oameni înţelepţi, dintre cari unii se numesc **tebet,** iar alţii **kesmur.** Ori, aceştia, ori când ar vrea Marele-Han, pot face prin vră-

SCENE DIN FILMUL „MARCO POLO"

jile lor să se oprească ploaia cea mai mare, să se împrăştie ceaţa, în sfârşit să alunge orice timp rău departe de palat. Aceştia ştiu atâtea arte diabolice şi atâtea farmece, încât nimeni nu-i întrece şi deaceea sunt foarte temuţi. Ei conving oamenii să creadă că ceea ce fac este operă sfântă şi Dumnezeiască, dar nu e adevărat, căci aceasta este opera diavolului.

Iată acum şi o deprindere a acestor astrologi: când cineva e condamnat la moarte şi executat, ei îl iau, îl coc şi-l mănâncă. Nu l-ar mânca însă, dacă acesta ar fi murit de moarte bună.

Dar să vă mai povestesc şi o altă minunăţie pe care sunt în stare s'o facă aceşti vrăjitori, cari se mai numesc şi **bacsi.**

Marele Han stă la masă în sala principală. Cupele pline cu vin, cu lapte sau alte băuturi bune sunt aşezate jos în jurul mesei la o distanţă mai bine de zece paşi. Ori, aceşti vrăjitori numiţi bacsi fac atâta prin arta şi farmecele lor, încât aceste cupe pline se ridică singure, fără, deci, ca nimeni să le atingă, se apropie de masă şi vin de se aşează drept în faţa Marelui-Han. La aceasta sunt martore zece mii de persoane, astfel că întâmplarea nu încape pic de îndoială că n'ar fi adevărată.

ând vin sărbătorile idolilor, aceşti bacşi merg la Marele-Han şi-i spun: „Sire, se apropie sărbătoarea idolului nostru cutare (şi numesc idolul de care e vorba). Măria Sa ştie, Sire, că această sărbătoare ne aduce timp rău şi ne pricinueşte mari pagube în toate în vitele şi'n grânele noastre, dacă nu-i oferim idolului daruri şi jertfe. Indură-te Sire, şi dă-ne atâţia berbeci cu capete negre, atâta tămâe, atâta lemn de aloe, atâta din cutare lucru şi atâta din cutare, ca să-i putem aduce idolului nostru mare preaslăvire şi mari sacrificii, căci numai aşa el ne va avea în grijă pe noi, vitele şi grânele".

Ei comunică mai întâi această rugăminte boerilor şi tuturor celor mai puternici de pe lângă Marele-Han, iar aceştia, la rândul lor, o repetă stăpânului lor. Acesta se execută numai decât, dându-le vrăjitorilor tot ceea ce ei cer pentru prea slăvirea idolilor lor. Iar după aceea, bacsi-i îşi serbează idolul şi aceasta de atâtea ori câţi idoli au.

Vom lăsa, însă, acest subiect şi vă vom vorbi despre prea marile fapte şi minunatele lucruri ale stăpânului stăpânilor tuturor Tătarilor.

Incep să vă povestesc acum toate minunăţiile Marelui-Han, care domneşte în timpul de faţă şi care se numeşte Cubilai-Han, ceea ce vrea să zică marele stăpân. Şi, pe bună dreptate, el îşi merită acest nume, căci ori cine trebue să ştie că acest Mare-Han, este cel mai puternic dintre oameni şi că are mai multe pământuri şi bogăţii cum n'avu nimeni altcineva, dela Adam, primul nostru strămoş şi până astăzi. Şi vă voi demonstra limpede în această carte că el este cel mai mare senior care a fost vreodată şi care va mai fi.

Cubilai-Han, descinde în linie dreaptă din Gingis-Han, din care trebue să se tragă întotdeauna stăpânitorul tuturor Tătarilor, şi el este al şaselea mare-han, adică al şaselea mare stăpânitor al tuturor Tătarilor.

Puterea o luă în anul 1256 dela naşterea lui Hristos şi aceasta datorită marilor sale calităţi, căci, cu toate că îi era disputată de rudele şi fraţii săi, el isbuti să pună mâna pe ea prin străşnicia de care dădu dovezi. Aceasta, de altminteri, îi revenea şi de drept. De când el a început să domnească şi până acum în anul acesta 1298, să tot fie vreo patruzeci şi doi de ani. Acum el s'ar putea să aibă vreo optzeci şi cinci de ani.

Inainte de a fi domn, el merse de mai multe ori la război şi de fiecare dată se arăta un brav şi bun căpitan. De când este însă domn, n'avu decât un singur război şi acesta pe la anul 1286, din cauze pe cari iată-le:

Cubilai-Han avea un unchiu anume Naian, care destul de tânăr fiind, era stăpânitor a o mulţime de ţări şi provincii, astfel că putea aduna din toate acestea o armată de patru sute de mii de oameni călări. Şi cum toţi strămoşii lui fuseseră supuşi Marelui-Han, tot aşa era şi el, Naian. Dar, cum v'am mai spus, el era tânăr de tot şi n'avea decât treizeci de ani.

Astfel fiind, când se văzu el atât de puternic încât putea să adune sub comanda lui o cavalerie de patru sute de mii de oameni, îşi zise cu îngâmfare că nu vrea să mai fie supus Marelui-Han şi, nu numai atât, dar îşi propuse să-i smulgă şi alte ţinuturi.

Pentru aceasta, el avu grijă mai întâi să trimită mesageri la Caidu, un senior mare şi puternic, care, ca şi el, era rudă a Marelui-Han şi totodată duşman de moarte al acestuia. Se aliară deci, cei doi duşmani şi hotărîră să meargă împotriva Marelui-Han, atacându-l unul pe de-o parte, iar altul pe de alta. Aşa dar, Caidu îi răspunse lui Naian că proectul acesta îi convine de minune şi că el stă gata pentru ziua cea mare. Şi astfel, cei doi aliaţi făcură toate pregătirile şi strânseră o mulţime de armate de oameni călări şi pedeştri cu cari să se repeadă fiecare asupra Marelui-Han.

Când Marele-Han află aceasta, nu se miră deloc, dar, ca om înţelept şi chibzuit ce era, îşi făcu toate pregătirile timp de zece sau douăsprezece zile; dar aceasta atât de tainic, încât nimeni nu ştia, în afară de căpeteniile sale imediate. El strânse mai bine de trei sute şaizeci de mii de soldaţi călări şi o sută de mii de pedeştri. Ar fi putut avea soldaţi câţi frunza şi iarba, dar celelalte armate cari erau foarte numeroase, erau plecate să cucerească ţinuturi depărtate, astfel că nu i-ar fi sosit la timp. El se mulţumi, deci, cu armatele pe cari le avea în apropierea sa. Şi, când Marele-Han avu în jurul său puţinul acesta de armată, chemă la el pe vrăjitori să-i prezică de partea cui va fi victoria, iar aceştia îi răspunseră că totul va fi după dorinţa sa.

l porni, deci, în fruntea oamenilor săi, iar drumul decurse atât de bine, încât după cale de douăzeci de zile, sosi la o mare câmpie, unde îşi avea tabăra Naian, cu cei patru sute de mii de ostaşi ai săi. Sosirea aici avu loc noaptea, iar marşul acesta fusese atât de tainic încât duşmanul nici nu se aştepta la aşa ceva. Marele-Han pusese ca drumurile să fie straşnic păzite şi oricine fusese găsit în cale, fusese prins. Iar acum, când sosiseră aici, Naian habar n'avea de ce se întâmpla şi dormea dus în cortul său, cu soţia pe care şi-o iubea ca pe ochii din cap.

Noaptea se scursese şi începuse să se crape de ziuă. Era momentul să se 'nceapă bătălia. Marele-Han se urcă pe un deal şi de aici aruncă o ochire asupra câmpiei înconjurătoare. El stătea într'un turn purtativ, care era dus de patru elefanţi. Deasupra, pe acesta era stema sa, care era atât de sus, încât se vedea din toate părţile. Oamenii săi fură eşalonaţi câte treizeci de mii şi împărţiţi în aşa fel, încât să facă un cerc la un moment dat în care să-l înconjoare de toate părţile pe duşman.

Naian stătea liniştit sub cortul său, tot aşa ca şi oastea sa. Tabăra lui nu era păzită nici măcar de sentinele, căci el nici nu se sinchisea de un atac ca acesta. Vă închipuiţi, deci, cât rămase de înmărmurit Naian şi oamenii săi, când se văzură ca din senin înconjuraţi de armatele Marelui-Han. Ei alergară numai decât la arme şi îşi strânseră rândurile în ordine, aşteptând să dea piept cu duşmanul.

Şi în timp ce cele două armate stăteau pe picior de atac, iată că se auziră sunând trompetele Marelui-Han ca şi acelea ale lui Naian, care dădură semnalul de atac, după cum e obiceiul la ei. Numai decât măcelul începu şi fu atât de crunt, încât săgeţile curgeau ca ploaia, iar gemetele cari umplură văzduhul ar fi putut astupa şi bubuitul tunetului. Mulţi cavaleri şi cai muşcară ţărâna în această luptă, care dură de dimineaţă până când se urcă soarele la amiază. Dar, în cele din urmă, Marele-Han ieşi învingător. Când Naian şi oamenii săi se văzură înfrânţi, luară fuga, dar aceasta nu le folosi la nimic. Ei fură prinşi de pe urmă, împreună cu Naian şi se predară Marelui-Han cu arme cu tot.

Iar când acesta îl văzu în mâinile sale pe Naian, nu mai stătu o clipă la gânduri şi-l condamnă la moarte. Ordinele lui fură executate după cum urmează: condamnatul fu înfăşurat într'un covor des, iar, după aceasta, legat atât de strâmt, încât muri sufocat. Dar de ce această moarte şi nu una cu sânge? Pentru că el nu voi ca sânge din neamul împăratului să se verse pe pământ şi să-l usuce soarele şi aerul. Aşa stă scris în cartea neamului lor.

Naian era creştin botezat şi, în bătălia în care fusese învins, crucea îi servise de stindard. Ori, după înfrângere, oamenii cari se găseau aici şi anume mahometanii, idolatrii, jidovii şi toţi aceia cari nu credeau în Dumnezeu, începură să-şi bată joc de crucea pe care Naian o pusese pe stindardul său, spunând creştinilor: „Vedeţi cum l-a ajutat crucea Dumnezeului vostru pe Naian, care era creştin?" Dar, când Marele-Han auzi de aceste batjocuri şi de aceste răutăţi, îi mustră aspru pe bârfitori. Iar după aceasta chemă la dânsul pe creştini şi le alungă mâhnirea spunându-le: „Dacă crucea Dumnezeului vostru nu l-a ajutat pe Naian, aceasta a fost tocmai din cauză că ea a ţinut cu dreptatea şi cu buna judecată. Venind împotriva stăpânului său, Naian fu un trădător care îşi călcă credinţa, şi, pe bună dreptate, de aici i se trase nenorocirea. Crucea voastră este bună şi dreaptă şi deaceea niciodată nu va veni în ajutorul trădătorilor ca Naian". Creştinii îi răspunseră atunci mângâiaţi: „Prea mărite stăpâne, gura ta a grăit adevărul, căci nu se va pomeni vreodată ca crucea noastră să apere răul. Pentru trădarea şi perfidia sa, Naian a fost răsplătit aşa cum se cuvenea".

După ce Marele-Han îl învinse astfel pe Naian, se întoarse la Canbaluc, capitala sa, iar aici avură loc mari serbări şi mari petreceri în amintirea acestei victorii.

Cât despre celălalt duşman care se numea Caidu, Marele-Han nu avu să se mai obosească. Acesta, cum află de înfrângerea şi de moartea lui Naian, se temu să n'aibă şi el aceeaş soartă şi se'ntoarse dela orice gând împotriva stăpânului său.

Aşa dar, aceasta fu prima şi ultima dată când Marele-Han merse în persoană la un război şi aceasta pentrucă fusese indignat din cale afară de perfidia şi de îngâmfarea duşmanului său. In toate celelalte ocazii, el trimite pe fiii săi sau căpeteniile mai de seamă.

Dar să lăsăm acest război şi să continui să vă povestesc alte minunăţii despre Marele-Han. V'am spus şi din ce neam se trage şi ce vârstă are. Acum să vă spun cum răsplăteşte el căpeteniile cari s'au comportat bine în luptă, tot aşa ca şi pe aceia cari au fost laşi şi fricoşi.

Cât despre cei dintâi, el îi distinge astfel: pe acela care are sub comandă o sută de oameni, îl face comandant peste o mie şi-i dă o tăbliţă de argint; comandanţii de o mie sunt ridicaţi în rândul celor de zece mii şi li se dă ca semn distinctiv o tăbliţă de aur sau de argint aurit şi, în fine, cei de zece mii sunt înălţaţi în rândul celor de o sută de mii şi li se dă o tăbliţă de aur cu cap de leu. Pe toate aceste tăbliţe stă scris aceste cuvinte: „Prin puterea marelui Zeu şi prin marea graţie pe care el a dăruit-o împăratului nostru, fie numele hanului binecuvântat, iar aceia cari nu-l vor asculta să fie omorîţi şi nimiciţi". Toţi aceia cari au aceste tăbliţe, au şi brevete în care se spune tot ceeace ei sunt datori să facă.

arele stăpân al stăpânilor, care se numeşte Cubilai-Han, arată astfel la înfăţişare: are o figură destul de nobilă, o statură nici mare, nici mică, ci potrivită şi e destul de bine legat. Culoarea feţei îi este albă şi rumenă, ochii negri şi frumoşi, nasul bine făcut şi proporţionat.

El are patru soţii pe cari le consideră pe toate legitime. Fiul cel mai mare pe care îl are dela aceste soţii este moştenitorul imperiului, când moare Marele-Han. Toate aceste soţii sunt numite împărătese şi fiecare are un nume al ei particular şi îşi ţine curtea sa. Nu mai puţin de trei sute de domnişoare de onoare, frumoase şi atrăgătoare, apoi o mulţime de valeţi şi de călăreţi şi mulţi alţi bărbaţi şi femei formează curtea fiecăreia dintre soţiile Marelui-Han, astfel că în jurul fiecăreia se găsesc aproape zece mii de persoane.

Marele-Han are dela aceste patru soţii ale sale douăzeci de copii de sex bărbătesc. Cel mai mare se numea Gingis, în amintirea bunului Gingis-Han, şi el avea să fie mare han şi domnitor al întregului imperiu, dacă n'ar fi murit. El a lăsat un fiu anume Temur, care va fi mare-han şi domnitor, căci este fiul fiului mai mare al Marelui-Han. Temur este înţelept şi viteaz, după cum a dovedit-o de atâtea ori în bătălie.

Marele-Han mai are încă alţi douăzeci şi cinci de fii dela soţiile sale nelegitime. Nici aceştia nu se lasă mai pe jos în fapte vitejeşti şi fiecare dintre ei are rang de mare boer.

Dintre fiii pe cari el îi are din partea celor patru soţii, şapte sunt hani ai marilor provincii şi regate şi toţi îşi conduc cu chibzuială hoardele, căci sunt oameni înţelepţi şi bravi. Şi e firesc să fie aşa, căci tatăl lor, Marele-Han, este cel mai înţelept şi cel mai iscusit dintre oameni, tot aşa ca şi cel mai bun şi cel mai vajnic conducător pe cari Tătarii l-au avut vreodată.

Iar acum, după ce v'am vorbit despre Marele-Han şi despre fiii săi, să vă vorbesc despre Curtea sa.

Marele-Han locueşte în Cambaluc, capitala ţinutului Cathay, trei luni pe an: Decembrie, Ianuarie şi Februarie. El are în acest oraş marele său palat a cărui descriere iat-o:

Inaintea acestuia este un mare zid patrat, a cărui fiecare latură are o milă lungime, ceea ce face patru mile înconjur. Zidul are o mare grosime, e înalt de zece picioare, e de culoare albă şi prevăzut cu creneluri. La fiecare colţ al zidului este un palat mare, frumos şi bogat, în care se păstrează toate obiectele de război ale Marelui-Han, ca: arcuri, tolbe cu

săgeţi, şei şi frâe pentru cai, strune pentru arcuri şi tot ceea ce e trebuincios la război. La mijlocul fiecărei laturi este încă un palat asemănător cu cele din colţuri, astfel că de jur împrejurul acestui zid sunt în total opt palate şi toate opt sunt pline cu obiectele de război ale Marelui-Han.

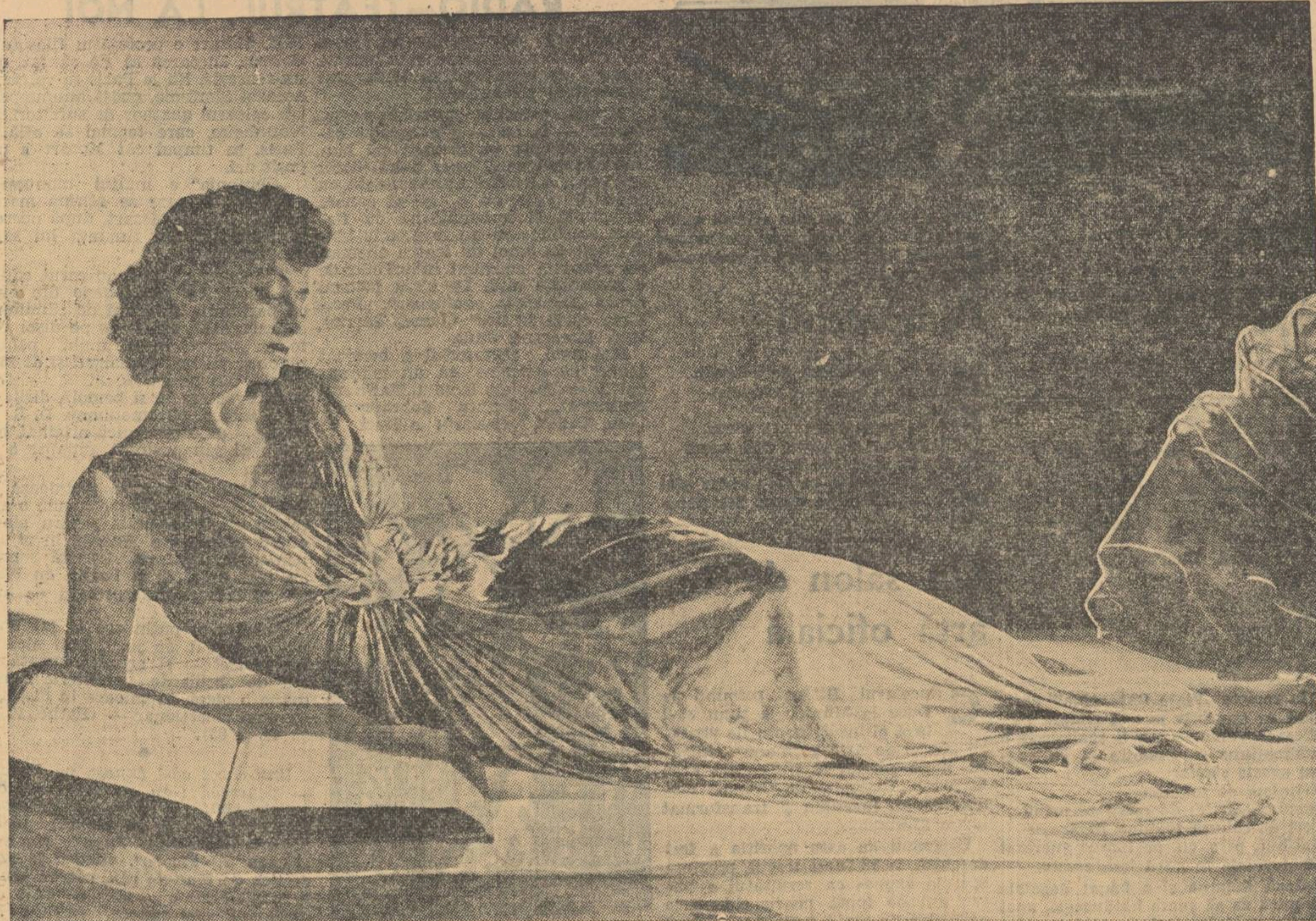
Acest zid, în partea dinspre miază-zi, este prevăzut cu cinci porţi, dintre cari aceea din mijloc este mai mare şi nu se deschide decât la intrarea şi ieşirea Marelui-Han, iar celelalte două din lături sunt ceva mai mici şi servesc pentru intrarea şi ieşirea celor din suită.

Inăuntrul acestui zid, este un altul, mai mult lung decât larg. De jur împrejurul acestuia se află tot opt palate ca şi la cel din afară şi în ele se păstrează, tot aşa, obiectele de război ale Marelui-Han. Acest zid are şi el cinci porţi în partea dinspre miază-zi, asemănătoare cu acelea ale zidului din afară. De fiecare cealaltă latură a acestor două ziduri nu este decât o singură poartă.

Prelucrare de Gheorghe I Georgescu

(Urmează)

STIL CLASIC SAU STIL ROMANTIC

Moda din anul acesta pune față în față două siluete, două forme; clasică și romantică și nu se știe pentru care femeile vor opta până la sfârșit. Deocamdată victoria celei mai romantice pare deplină.

Rochia de seară, în stil clasic, cu linii severe, lipite de trup, face impresie admirabilă pe un corp înalt și frumos; și femeile s'au deprins să poarte cu ținută sigură toate drapajele și faldurile savante care le transformau în statui vii.

După această grație oarecum disciplinată, urmează subit, aproape fără tranziție, cochetăria frivolă și stilul fermecător al rochiilor romantice: umeri despuiați, talii subțiri și peste tot volane, ruje, dantele spumoase. Vom vedea chiar pași mărunți în ghetuțe înalte. Iată silueta femeii din anul acesta! Un contrast uluitor. Imaginea însă nu este lipsită de farmec, — ea împlinește poate un dor neexprimat, o speranță de reîntoarcere a vremurilor în care grija de căpetenie a femeilor era să merite galanteria bărbaților.

Deocamdată ne aflăm într'un stadiu de tranziție în care va trebui să se schimbe cu încetul, nu fără mici lupte și ezitări, obiceiuri deprinse de ani: mersul, atitudinea capului, pieptănatura, ținuta.

Hotărât însă, stilul romantic, cu fantezia lui îndrăzneață și grațioasă, va înlătura aceste piedici și va face un salt vesel în viața de astăzi, căci plictiseala este cel mai mare dușman al modei.

G. S.

CRONICA FANTEZISTĂ

Regele boxului

Jim Mac Carter era la vârsta de 31 de ani cel mai celebru om de pe întinsul pământului: era șampionul mondial de box. Copiii, femeile, bărbații din cele mai îndepărtate colțuri îi cunoșteau înfățișarea, îi știau pe de rost palmaressul, stadiul antrenamentelor, regimul alimentar și sentimental la care-l supunea managerul, în sfârșit, aproape întreaga biografie, cu excepția unui singur amănunt: cum a ajuns boxeur. Un redactor al marelui cotidian „Morning Telegraph" a izbutit în cele din urmă să afle chiar din gura șampionului și amănuntul acesta interesant. Iată ce ne povestește el:

Ar părea curios; dar până la vârsta de 27 de ani, Jim Mac Carter nu numai că nu s'a ocupat de box, nu fusese însă în viața lui la un match. Era profesor de chimie la un liceu din Philadelphia, orașul său natal, și tot timpul și-l petrecea în laborator. Ca om, era de-o blândețe și o timiditate fără pereche. După multe cercetări reușise să descopere al 86-lea element pe care-l botezase „philadelphium" în cinstea orașului său natal. Deși această descoperire era fără îndoială epocală, Jim Mac Carter o ducea cât se poate de greu. Firește, se bucura în anumite cercuri de-o stimă și o considerație excepțională, aceasta însă era pur platonică. Eroul nostru nu putea să-și plătească măcar o chirie ca lumea pentru laboratorul său particular. Proprietarul în loc să se arate fericit că adăpostește în imobilul său un savant reputat, manifesta cu totul alte sentimente. Ii era permanent teamă de vreo explozie în laborator, se temea să nu prindă pereții miros, în sfârșit nu scăpa ocazia să nu-și arate nemulțumirea.

De bună seamă, culmea nemulțumirii a fost atinsă atunci când chiriașul l-a rugat să-l păsuiască încă vreo câteva săptămâni cu chiria. Ei nu, asta era prea mult! Zadarnic se ruga Mac Carter, — Mister Brown, proprietarul, era intransigent. Nici măcar lacrimile savantului, care l-a implorat să nu se atingă cel puțin de eprubete, nu l-au înduioșat. Ori chiria, ori evacuarea. Și în absența profesorului i-a evacuat laboratorul. Când Jim Carter s'a înapoiat și și-a văzut eprubetele sparte pe trotuar, a simțit o scorbură în piept și i s'a încrucișat privirea. A urcat repede scările și s'a oprit la Mister Brown, care avea tocmai musafiri la masă. Fără nici un preambul, Mac Carter l-a lovit năprasnic. Acesta a fost marele lui noroc!

Fiindcă, întocmai ca în orice autentică întâmplare americană, mister Brown, avea printre invitații la masă pe Giacomo Luci, cel mai de seamă manager de box din întreaga lume. „Omule, pumnul d-tale merită milioane", exclamă Luci și în entuziasmul său dete să-i sărute mâna. Din clipa aceia soarta lui Mac Carter era hotărîtă. Giacomo Luci s'a ținut zile și săptămâni de el până la convins să-i accepte propunerea. E drept, că l-a favorizat și o întâmplare cu totul neprevăzută. Jim Mac Carter iubea pe frumoasa Flora Benett. O iubire de savant, adâncă și nemărturisită.

Ei bine, fata asta frumoasă își râdea de el. Nu numai că nu-i răspundea în nici un fel privirilor lui învăpăiate, dar îl mai și poreclise: hidrogen sulfurat. Auzi, hidrogen sulfurat... Ei nu, la dracu 'n colo cu știința și laboratorul lui. Giacomo Luci avea dreptate. Ii va urma sfaturile și se va apuca de box. Și așa a făcut.

In patru ani, Italianul acela zgomotos care-i îndrumase cu totul neașteptat făgașul existenții a făcut din el omul cel mai celebru din lume: regele boxului, așa îl supranumiau toții. Era bogat, nespus de bogat, iubit, admirat, temut, respectat. Copiii, femeile, bărbații de pe întinsul globului îi cunoșteau palmaressul, stadiul antrenamentului, culoarea cravăților, regimul alimentar și sentimental, etc...

Interview-ul luat de redactorul lui „Morning Telegraph" se termină astfel:

— Ce lucru vi se pare mai de seamă în viață, mister Mac Carter?

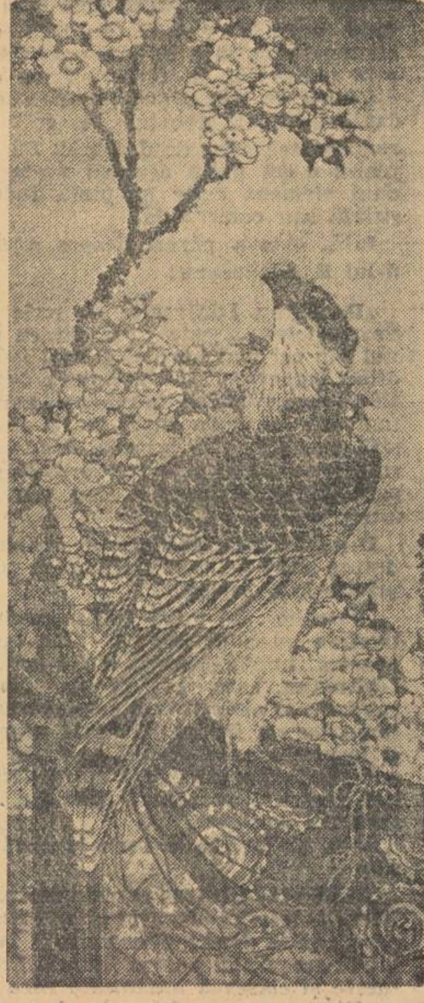
— Pumnul! Din clipa când am început să 'mpart pumnii în dreapta și în stânga, a 'nceput lumea să-mi acorde importanță. Azi, e suficient să arăt numai numele și să capăt tot ce vreau. Iți dai seama: e cel mai puternic din lume...

— Aveți vreun regret?

— Da, acela de a fi studiat. Descoperirea philadelphiumului m'a adus în situația de a fi evacuat de proprietar. Descoperirea swingului extra lateral în tehnica pumnului mi-a adus milioane, auzi d-ta, milioane!

Pentru puținii cari nu știu, adăogăm amănuntul că Jim Mac Carter este contemporanul nostru...

ȘTEFAN TITA

MADAME RECAMIER SAU ARTA DE A PLĂCEA...

„Ștofa umană dispare, spre a face loc unor lucruri convenționale și de comandă care ascund trăsăturile adevărate".

***Acesta este păcatul biografiilor romanțate — după cum spune foarte just scriitorul* Joseph Turquan.**

Biografii d-nei *Récamier*, printre care trebue să citām mai întâi pe d-na *Lenormant*, nepoata ilustrei femei, au falsificat faptele, dând drumul fanteziei poetice în dauna adevărului istoric.

De aceea, scriitorul Joseph Turquan a vrut, ca în această nouă carte despre Madame Récamier, să ne dea adevărata înfățișare psihologică a aceleia care, timp de peste o jumătate de veac, a domnit peste o curte compusă din prinți, duci, miniștri și artiști, vrăjindu-i pe toți cu farmecul spiritului și frumuseței sale.

In salonul d-nei Récamier s'au perindat cele mai reprezentative figuri ale veacului.

Personalități ca: d-na *Tallien, Barras*, d-na *de Staël*, d-na *Hamelin, Barère, La Harpe, Camille Jordan, Ouvrard, Mathieu* și *Adrien de Montmorency, Eugène de Beauhornais, Fouché, Bernadotte, Generalul Moreau, Masséna*, etc., au frecventat salonul în care — la începutul consulatului — atmosfera era antibonapartistă.

Ca și d-na de Staël, d-na Récamier ar fi dorit să fie inspiratoare, sau poate muza politică a lui *Napoleon*.

Dar, din păcate, marele om de stat n'a priceput acest lucru. Și când Fouché a vrut să facă o apropiere între cei doi protivnici, era prea târziu.

In ce consta farmecul d-nei Récamier? Avem două portrete de-ale ei. Unul de baronul *Gérard;* celălalt de *David*. E o femee — cum am spune astăzi — cu sex-appeal; are ochi languroși, trup svelt; dar deși îi plăcea să pozeze în fața pictorilor, desculță, picioarele — ca și mânile — sunt lipsite de frumusețe.

Nu ne putem lua, spre a aprecia obiectiv farmecele ei, după mărturiile contimporanilor. Unii dintre ei, ca *Benjamin Constant* bunăoară, o ridică în slavă; iar dușmanii o critică aspru.

In orice caz, trebue să ținem seama de efectul produs asupra colectivității, de câte ori d-na Récamier apărea în public. La teatru, la biserică sau pe stradă lumea căsca gura la ea și epitetele admirative sburau de pe buzele tuturora. A fost destul să meargă cu cheta în biserică, pentru ca să adune 20.000 de franci, sumă fabuloasă pentru epoca aceea; iar când s'a dus la Londra, a fost mai sărbătorită decât un ambasador!

Eroina noastră a trezit pasiuni vulcanice în sufletele contimporanilor săi. Măritată dela vârsta de 15 ani c'un bancher ce-i putea fi tată, dar care profita de succesele mondene ale soției sale, d-na Récamier cunoștea la superlativ arta de a flirta. A plăcea devenise la dânsa o meserie! Făcea din zi noapte și din nopte zi. Se scula la orele cinci după amiază și primul ei contact cu lumea pământească era oglinda. (Bănuesc că d-na Récamier reprezintă un caz caracteristic de Narcisism). *Lucien Bonaparte* și prințul *August de Prusia* au fost victimele ei nenorocite. Cel dintâi a urât-o toată viața, iar cel de-al doilea a murit cu numele ei pe buze.

Dar uneori intrigile ei amoroase erau pe punctul de-a da naștere unor conflicte diplomatice, cum a fost cazul cu *Metternich* și cu contele *Tolstoi*.

După căderea lui Napoleon, d-na Récamier se reîntoarce la Paris, unde continuă să „domnească" în salonul ei și chiar și în altele căci voga saloanelor de tot felul se manifestă în aristocrație cât și în clasa burgheză.

Noul ei adorator, Benjamin Constant, ar dori să alcătuiască cu ea, un duo pasional după ultima rețetă romantică. Dar d-na Récamier nu se complace în această situație. E prea rece; prea clasică — dacă putem spune astfel — e o senină ce nu admite decât madrigalul de salon și flirtul fără consecință — căci din pricina unui defect fiziologic, relevat și comentat tehnicește de dr. *Cabanès* — a rămas fecioară!

Rivalitatea dintre *Chateaubriand* și *Montmorency* e atât de puternică și gelozia atât de mare, încât acesta din urmă, spre a rămâne micul favorit al d-nei Récamier, întrebuințează toată influența pentru ca autorul lui *„Atalie"* să fie numit ambasador la Berlin! Dealtminteri mai târziu — grație intervenției d-nei Rècamier — Chateaubriand a asigurat alegerea lui Montmorensy la Academia Franceză! Intr'adevăr, ce n'a făcut această femee! A creat miniștri, academicieni și generali care erau cu toții îndrăgostiți de dânsa!

In mijlocul acelor intrigării, al acelor sfori trase spre a deveni ministru sau academician, d-na Récamier se complace. N'are decât o dorință: să fie pe primul plan al actualității.

Scriitorul Joseph Turquan a scris o carte vie în care nu tămâiază pe eroină ci ne-o înfățișează cu toate defectele și calitățile ei.

D-na Récamier a fost o frivolă și o virtuoză a cochetăriei, o femee care n'a trăit decât pentru a plăcea bărbaților.

Ea a mai fost și o mare egoistă căreia i se potrivesc de minune cuvintele lui Benjamin Constant: *„Vous faits le charme de tout le monde, vous ne pouvez faire le bonheur de personne"*.

INSEMNARI și POLEMICI

Opera d-lui Barbu Lăzăreanu

Barbu Lăzăreanu, e un nume care de aproape patru decenii apare în arena literelor româneşti. In ziare, periodice, pe coperta a zeci de broşuri şi volume, numele d-lui Barbu Lăzăreanu s'a impus atenţiei diverselor generaţii de cititori şi toate nu s'au putut deslipi de scrisul acestui harnic şi modest publicist, pasionat istoriograf literar în a cărui vastă operă s'a găsit totdeauna ceva frumos, ceva nou, ceva cu deosebire interesant.

Din colbul arhivelor moarte, din infoliile uitate în biblioteci, d. Barbu Lăzăreanu a scos la lumină studii utile pentru cunoaşterea exactă a evoluţiei limbii şi scrisului românesc, punând la dispoziţia marelui public dar şi a specialiştilor un bogat material documentar.

Nu ne-am fi ocupat de opera d-lui Barbu Lăzăreanu — căruia îi repugnă orice discuţie în jurul activităţii ce desfăşoară — dacă n'am fi aflat din cronica judiciară a ziarelor că printr'un curios joc procedural în legătură cu decretul-lege pen-

D. Barbu Lăzăreanu

tru revizuirea cetăţeniei române, se încearcă excluderea d-lui Lăzăreanu dela avantagiile calităţii de cetăţean român. Nu discutăm aici temeiurile juridice ale drepturilor în baza cărora d. Lăzăreanu a devenit cetăţean român: justiţia imparţială va hotărî. Dar ne îngăduim să credem că dacă d. Lăzăreanu ar fi cerut cetăţenia română sub imperiul articolului 7 din Constituţia dela 1866 şi după prevederile celei din 1923 sau ale celei nou, încă în baza meritelor sale culturale, ar fi beneficiat de dispensă de stagiu şi i s'ar fi acordat cetăţenia: aportul la cultura românească adus de d. Barbu Lăzăreanu e cel puţin egal cu acela al unui element activ pe piaţa industrială sau comercială.

Iată, câteva păreri despre opera d-lui B. Lăzăreanu:

„D. Barbu Lăzăreanu — scrie d. Perpessicius — este cunoscut ca unul din cei mai harnici şi mai iscoditori cercetători de bibliotecă, ispitit să meargă până în măduva amănuntelor şi căruia istoriografia noastră literară îi datorează nenumărate descoperiri şi o foarte utilă operă de circulaţie a atâtor bunuri intelectuale".

D-na Izabela Sadoveanu, vorbind despre seria de studii intitulată „Cu privire la..." scrie:

„Socotim de mare folos pentru trezirea gustului pentru literatura noastră, micile broşuri ale d-lui B. Lăzăreanu, care pot circula fiind subţirele şi atrăgătoare prin prezentarea lor cu ilustraţii, citate scurte şi impresionante detalii curioase şi amuzante. Ele pregătesc astfel terenul pentru o adevărată istorie a literaturii române".

Şi d. Al. Philippide scrie la rândul său:

„D. Barbu Lăzăreanu este un pătimaş al istoriei literare: ştie să descopere şi să descue cotloanele şi tainiţele trecutului nostru literar. Preţueşte şi clasează amănunte rare şi inedite cu aceeaş dragoste şi cu aceeaş precisiune cu care cunoscătorul distinge vinurile vechi. O documentare fără cusur este înfăţişată într'o formă plăcută şi într'o limbă meşteşugit împănată cu arhaisme şi cu cuvinte rare".

Aceasta e opera d-lui Barbu Lăzăreanu. Omul continuă să se strecoare prin viaţă ca printr'o bibliotecă: tăcut, modest, fără să tulbure pe nimeni.

Şi, pentru cine nu e încă edificat asupra operei vaste a d-lui Lăzăreanu, publicăm mai jos o listă a lucrărilor sale.

In editura „Adevărul": Umorul lui Bogdan Petriceicu-Haşdeu.

In editura „Ancora": Ursitul fetelor şi al vădanelor.

Alte cărţi: Anton Bacalbaşa; Câţiva povestitori; Lespezi şi moloz (din istoricul medicinei româneşti).

„CU PRIVIRE LA...": 1. Mihai Eminescu, I; 2. B. P. Haşdeu, I; 3. Ion Creangă; 4. Mihai Eminescu, II; 5. Vasile Alecsandri; 6. George Coşbuc; 7. Epigramă şi epigramişti; 8. B. P. Haşdeu, II; 9. Folklor, I; 10. Folklor, II; 11. Umor, I; 12. Umor, II; 13. Gramatică şi vocabular, I; 14. Teatru, I; 15. B. P. Haşdeu, III; 16. I. L. Caragiale; 17. Gramatică şi vocabular, II; 18. Gramatică şi vocabular, III; 19. Mihai Eminescu, III; 20. Traduceri şi traducători, I; 21. Teatru, II; 22. Traduceri şi traducători, II; 23. Asaki şi Heliade; 24. Mihai Eminescu, IV.

POEZII în **Arhiva**, organul Societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi, în colecţia anilor 1901—1903; **Poezii** în **Reînvierea** (director A. D. Xenopol), 1903; Poezii umoristice, epigrame şi fabule în **Zeflemeaua** lui George Ranetti, în **Jurnalul politic şi literar** condus de Ranetti şi Al. Antimireanu şi în **Furnica** lui Ranetti şi Nae D. Ţăranu; **Poezii** în **Scena literară** sub direcţia lui A. de Herz.

CERCETĂRI ŞI STUDII în „Adevĕrul literar şi artistic" dintre anii 1921—1938: Caragiani, Bogdgan Petriceicu Haşdeu, Gherea, I. L. Caragiale, P. P. Carp, Tipurile lui Ioan Ianov, Gheorghe Sion, Teodor Codreanu şi „Uricariul", A. D. Xenopol, Vicleniile lui Scapin şi Preţioasele lui Molière în cele mai vechi traduceri româneşti, Tragedia regelui Lear, Ion Heliade-Rădulescu, J. A. Vaillant, Variantele isprăvilor lui Nastratin Hogea, Părerile literare ale lui Take Ionescu, „Cântecul clopotului" de Schiller şi câteva din versiunile-i româneşti, Iancu Văcărescu şi C. Aristia traducători ai unei ode latine asupra Carlsbadului, Doctorul Constantin Istrati, Din istoricul Facultăţii de medicină (vechea şcoală de hirurgie a armatei şi profesorii ei), Tony Bacalbaşa poet epic, „Românul glumeţ" şi „Magazia de veselie" (din istoricul umorului popular), Dimitrie Iarcu (didactica românească în prima jumătate a veacului trecut), Activitatea ştiinţifică a lui Dimitrie Onciul, Insemnări despre Ioan Grămadă, Ioan Păun-Pincio, Corespondenţa lui Anton Naum, Corespondenţa lui Miron Pompiliu, Gheorghe Tăutu, Observaţii istorice şi gramaticale în jurul unui lexic monetar (un capitol de numismatică şi semasiologie), C. A. Rosetti, Vocabularul bănăţean al Corei Irineu, V. Gh. Morţun, Al. G. Florescu, Gheorghe Panu, Al. Sihleanu, Consoana de sprijin şi vocala-proptea, G. Coşbuc, Arhiva Reuniunii române de cântări din Sibiu, Un pseudonim necunoscut şi o operă-feerie a reginei Elisabeta, Kernbach (Gheorghe din Moldova), O variantă din „Lepturariul" lui Arune Pumnul a legendei Mama lui Ştefan cel Mare, (capitol de literatură comparativă), Istoricul Victor Motogna, Din opera necunoscută a lui Alexandru Davila, Notele zilnice ale lui Ştefan Petică, un ciclu de Cercetări despre Biblie: Biblia lui Şerban, Biblia lui Samuil Micu, Bibilia lui Andreiu Şaguna, Ceva despre Palia dela Orăştie.

Bibliografia foiletoanelor şi carnetelor din „Adevĕrul" şi „Dimineaţa" dintre anii 1921—1937 cuprinde mii de nume şi de titluri. Articolele privesc: figurile proeminente — şi cele nedreptăţite — ale marei revoluţii din Ardeal, Ţara Românească şi Moldova (1848); literatura depe timpul Căimăcăniei lui Nicolae Vogoride şi Teodoriţă Balş; presa din aride şi Teodoriţă Balş; presa din ajunul şi din timpul Unirii dela 1859; altele se ocupă de: dascăli şi de vechi arhive şcolare; sânt şi cercetări despre oamenii de ştiinţă cari au făcut literatură (Dimitrie Brândza şi alţii); despre follorişti: Anton Panu, Gheorghe Poboran, Ioan Baroc Iuliu Zanne, Al. Lupeanu-Melin, Artur Gorovei, Emilian şi Cătărina Novacovici, Elena D. P. Sevastos, Ion Pop-Reteganul, Tudor Pamfile, Tiberiu Crudu; despre gimnazii, licee şi profesori: Ioan Veniamin Adrian, Gheorghe şi Ioan Nădejde, Liceul din Focşani, Bonifaciu Florescu, Anghel Marinescu (parte din cercetările acestea au fost reproduse în Anuarele liceului Mihai Viteazul); etimologi, linguişti şi filologi: V. Bogrea, H. Tiktin, Axente Banciu, Al. Philippide, Lazăr Şăineanu, Sextil Puşcariu, August Scriban' istorici, arheologi şi epigrafişti: Haşdeu, M. C. Şuţu, Ioan Ursu, Al. Papiu-Ilarian, Vasile Pârvan, Gh. G. Mateescu, Radu Rosetti; bibliografi şi bibliotecari: Ioan Bianu, Al. Sadi-Ionescu, Georgescu-Tistu; poeţi şi nuvelişti: Ion Gorun, D. D. Patraşcanu, George Ranetti, Artur Stavri, Raul Stavri, G. Topârceanu, B. Nemţeanu, P. Cerna, Rodion, Al. Macedonski, Giordano, Gheorghe din Moldova, Toma Florescu, Dimitrie Anghel, N. N. Beldiceanu, Alexandru Obedenaru, Th. D. Speranţă, junimiştii: Maiorescu, V. Pogor, N. Skelitty, Theodor Rosetti, Iacob Negruzzi; autori şi comentatori de legiuiri: Evstratie logofătul, Costache Conachi, Ioan Radvin, Şt. Longinescu, Petre Missir, Corneliu Botez; figuri din literatura universală şi traducătorii lor: Homer, Virgil, Plaut, Dante, Shakespeare, Montaigne, Goethe, Heine, Puşkin, Al. Petőfi, Lamartine, Ada Negri, Björnsterne Biörnson, Gerhard Hauptman, Lessing, Voltaire, Frédéric Mistral, Maxim Gorki; pagini din istoria ziaristicei româneşti: Gheorghe Bariţiu, Eliade-Rădulescu, Gh. Asaki; muzica românească şi lăutarii veacului trecut. Serii întregi de cercetări şi note despre: Eminescu, Caragiale, Creangă, Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, N. Bălcescu, Timoteiu Cipariu, Simeon Bărnuţ, G. Ibrăileanu, Gherea (volumele 4 şi 5 din **Studii critice** de Gherea sânt scoase şi adnotate de Lăzăreanu)...

La Radio Bucureşti, Universitatea Radio d-sa a ţinut conferinţe pe marginea „Epigonilor lui Eminescu"; Ţichindeal gură de aur, Donici cuib de 'nţelepciune, Pan finul Pepelei; causerii despre folklor, numismatică şi paleografie.

La Societatea regală română de istorie a medicinei, comunicări despre medicii de odinioară.

Vină

Dintr'o plachetă de versuri intitulată „Halucinaţii" desprindem:

Mă scol chinuit
Mă culc chinuit
Harapnicul visurilor negre
Imi şueră noaptea în somn.
Cu un arici mă'nţeapă neliniştea...
Aş vrea să plec,
Să evadez.
Dar unde mă întorc nu văd
Decât fantome
Alb, negre, înfiorătoare...
Dece sunt chinuit mereu?
Ce vină am eu, Doamne,
Ce vină?

Mare vină, Dom'le: că scrii „versuri"...

Oftat

In revista „Viaţa Basarabiei" care, dacă ar suprima pur şi simplu publicarea versurilor, a fi realmente o publicaţiune interesantă — au apărut aceste strofe:

Nelinişte de toamnă
Suspină zările; de mâni te prind.
Nori de cenuşă toamna fugăreşte
Hai-hui, prin vii, pe lanuri şuerând
Cu degetele în gură haiduceşte.

Dacă toamna şi-a băgat degetele în gură ca să şuere haiduceşte, apoi atunci poetului trebuia să i se vâre tot pumnul în gură să nu mai „cânte"...

Mai departe, poezia continuă astfel:

Şi cai neliniştiţi, hipnotizaţi
de ochiul depărtărilor viseazâ
la şipote, fugari cu zâne. Staţi!
Un mort, din negre adâncimi,
oftează.

O fi citit şi el, sărmanul, în negrele lui adâncimi, versurile de mai sus şi de asta s'a pornit pe oftat, deşi la drept vorbind râsul era mai justificat. Dar cum, în negrele adâncimi, râsul e, desigur, interzis, oftează şi el, săracul! Ce să facă?...

Gând

Tot în „Viaţa Basarabiei" dintr'o poemă intitulată „Poveste":

Din flori născută, risipit parfum,
Din dor plecată, doruri unde nu-s, —
Priveşti, pierdut, din vremuri ce-au apus
Prin freamătul tăcerilor de scrum.

Aici sunt stânci — sub dânsele-i abis;
Aici e frunte — dedesupt e gând.

Ei, frunte o fi, nu zicem ba, dar că dedesupt e gând, aceasta nu este chiar atât de sigur...

Parşiva

Acelaş poet declamă în „Final Bahic":

Aici prietene Vasile, iată,
In faţa martorilor o să spun:
Eu câteodată parcă sunt nebun
Şi lira vieţii simt că-i sfărâmată.
Şi ştiu că tot ce fac deşertăciune-i...
Veniţi să vă sărut. Şi-aşa sunt beat...
Să spui parşivei că-s nemângâiat
Şi am iertat-o, în sfârşit, tu spune-i.

Oricât l-ai ruga pe Vasile să intervie, suntem siguri că parşiva n'o să revie la mata, domnule poet, decât atunci când ai s'o rogi... în proză.

In vitrină

Aceiaş revistă are o cronică informativă foarte bogată şi foarte originală. Printre alte informaţiuni, cetim, de pildă, unele de savoarea şi ineditul acesteia:

„Iacob Slavov e pe cale a ieşi în vitrine cu o plachetă de vreo douăzeci de poezii: Clape de clavir".

Iacob Slavov ar face bine să bage de seamă atunci când o eşi în vitrină, ca nu cumva să răstoarne aranjamentul sau să spargă geamul.

Principii nutritive

Intr'o plachetă de versuri apărută într'o colecţie de provincie un tânăr inspirat ciupeşte coardele lirei sale şi scoate următoarele accente:

Inimă eşti păcătoasă,
Am să te zmulg din mine într'o zi.
Şi-am să te asvârl în ţărână
Să îngraşi brazda întoarsă.

După cele mai elementare cunoştinţe, pentru îngrăşatul brazdei întoarse cum se exprimă poetul, se întrebuinţează dejecţiuni animale, băligarul, de pildă.

In situaţia aceasta, având în vedere siguranţa cu care afirmă autorul principiile nutritive ale inimei sale, ne temem să n'o fi confundat cu altceva...

Dimpotrivă

Din aceiaşi plachetă de versuri:

Vai! clipa aceia nu-i departe!
Ce dureroasă este clipa
Când nu voiu mai putea cânta,
Când lira-mi va cădea din mână
Şi de ciment se va spărgea!

Ei, linişteşte-te că nu-i chiar atât de dureroasă clipa aceia. Dimpotrivă...

Un salon de artă oficială

Cancelarul Hitler, primind pe Duce la Münich, a ţinut să-l facă el însuşi onorurile vizitării „Casei de Artă germană", ridicată, după planul şi indicaţiile sale, în locul „Palatului de Cristal" distrus de un incendiu şi transformat într'o grădină...

Discursul cu care opoziţia a fost deschisă, la 18 Iunie trecut, prezintă operele expuse ca rezultatul a patru ani de luptă penru eliberarea artiştilor de toată influenţa străină şi în special de estetica „jidovească" marxistă, negroidă, chiar... din alte ţări, care omoară arta străină şi o înfierează cu stigmate detestabile.

Dar, după ce cei doi „Conducători" au vizitat expoziţia artei purificate, oprindu-se, bine înţeles, mai mult în faţa bustului lui Mussolini de Josef Thorak, au trecut şi în salonul artei aşa zisă degenerată, unde erau expuse operele scoase din muzee şi colecţii particulare spre a fi expuse indignării şi hulii publice...

Cinci sute de mii de oameni au vizitat această expoziţie de „artă degenerată", anunţa presa oficială ca cel mai mare succes al expoziţiei de la Münich...

Palatul acestei expoziţii, ridicat în „Englische Garten" este primitor, catalogul luxos, dar interesul prezintat de operele expuse destul de mediocru. Nu întrece întru nimic valoarea acestor opere ortodoxe pe acea a operelor dintr'o expoziţie anuală obişnuită, din timpul dinainte de războiu, în Paris. Portrete, peisagii, compoziţii eroice şi mult mai rar compoziţii decorative se perindă prin faţa vizitatorilor, fără a lăsa vre-o impresie deosebită. După cum uşor se poate închipui, Fuhrer-ul a inspirat multe opere, dar nu s'a realizat în nici o capo d'operă.

Bustul lui Arturo Toscanini alt Italian în afară de Duce, surprinde în această expoziţie oficial germană, pentru că marele muzician s'a manifestat peste ori ce fel de sisteme politice şi mai ales împotriva tuturor direcţiunilor opresive. In total multe busturi oneste, câteva academii şi bronzuri de un clasicism... prudent, perspective din toate părţile Reichului exacte şi adesea bine executate. Cele mai bune pânze sunt acele ce se inspiră din viaţa muntenilor şi a ţăranilor", ne fiind lipsite de savoare". Lipsesc însă „farurile" care să domine aceste mii de valuri şi vălurele şi mai ales nu se afirmă nimic nou din care să se desprindă formula artistică guvernamentală. Multă silinţă, respectul convenţiunilor, o mare dorinţă de a fi pe placul conducătorilor, atât şi nimic mai mult. Spiritul creator suflă unde-i place şi se vede că nu i-a plăcut să sufle în arta oficială... Ceia ce a fost mare şi creator în Germania, a fost înainte de 1933, adică înainte de proclamarea social-nazistă. Richard Strauss are azi şaptezeci de ani, de şi a rămas încă atât de tânăr şi plin de foc, Liebermann (evreu de geniu ca Heine şi Mendelsohn a murit la 80 de ani, după ce a dominat o epocă întreagă spiritul artistic german).

Furtwängler era deja celebru la această epocă, Pfitzner scrisese de mult opera sa de căpetenie „Palestrina", Gerard Hauptmann număra cincizeci de ani de glorie.

Ceilalţi oameni de talent, mari artişti creatori, admiraţi de lumea întreagă literatură Fraţii Mann, Zweig, muzicanţi, oameni de teatru ca Bruno Walter, Max Rheinhardt, Moïssi, şi atâţi alţii au fost alungaţi, ca şi marele gânditor Einstein.

Această „automutilare" intelectuală, fără precedent în istoria lumii, a lăsat goluri imense care nu se pot umplea oricât ar fi de exemplară disciplina acestui mare popor şi oricât ar fi de savantă propaganda guvernanţilor săi.

MICRO-DISC

RADIO—TEATRUL, LA NOI

Pentrucă săptămâna nu ne-a adus nimic excepţional, vom încerca o serie de variaţiuni pe tema „radio-teatrul românesc".

Pornit pueril şi primitiv, radio-teatrul — la noi — a încercat o oarecare dirijare pe drumul cel bun, sub conducerea şi regia d-lui Victor Ion Popa. Cu o trupă permanentă, cu repetiţii dese, cu o **culisă sonoră** înfăptuită şi îmbunătăţită cu fiecare emisiune cu un repertoriu bine drămuit de omul de teatru chemat, s'a ajuns la emisiuni radiofonice de o frumuseţe rară. De n'am pomeni decât **„Cântarea cântărilor", „Fericirea costă 12 lire"** (James Barrie), încă înseamnă mult.

Mai apoi, repertoriul a încercat jocuri de extreme, cu un mănunchi de radio-piese bune (**„Marinarul Smirniot", „Sonata dobrogeană" „Ion Vodă", „Calcar"**) alături de

piese care n'aveau nimic comun cu microfonul. Regia artistică **foarte îngrijită** a semnat şi d. **Dem. Psatta.**

Repertoriul ultimei stagiuni de radio-teatru a decepţionat. Microfonul n'a prilejuit difuzarea pieselor originale de calitate, care să se apropie cât mai mult de formula adevăratei piese de teatru radiofonic. Piesele „originale" n'au trecut de acele alcătuiri de dialog, fără esenţă şi tipuri oarecari. Doar „Şcoala femeilor" de M. Drumeş a însemnat o frumoasă excepţie. Atât. Incolo, emisiunile duminicale au cuprins „adaptări radiofonice" adică o serie de piese din marele repertoriu de scenă, prescurtate pentru o emisiune de un ceas şi ceva. Shakespeare, Molière, G. Diamandy, Sofocle, Alecsandri, Al. Davila şi B. P. Hajdeu au fost „adaptaţi", până la a nu mai fi recunoscuţi. Era nevoe să se procedeze la asemenea operaţii de amputare literară? Nu! Ce s'a urmărit? Să se prezinte şcolarilor un „Hamlet" drept roman poliţist? Marelui public o piesă pe care n'a văzut-o? Frumuseţile teatrului clasic? In rămăşiţele difuzate nu se lăsase nimic din farmecul şi haina aleasă a fiecărui autor clasic.

Nu ar fi fost mai bună de pildă, formula „clasicilor în extrase", prezentate de un crainic? Interesant că în „Hamlet", anonimul „adaptator" colaborase cu Shakespeare adăogând o scenă, intervertind chiar depănarea scenelor, pentruca povestea poliţistă, cu un prinţ danez şi cu un rege ucigaş, să pară şi mai tare!.

Ce să mai spunem de ceilalţi clasici? Nu înţelegem cum Dir. Programelor a putut îngădui difuzarea acestui ciudat gen de radio-piese! Dar discuţia în jurul teatrului nostru radiofonic nu e închisă. Vom reveni, îndeosebi asupra problemelor de regie.

MOZART. Mozartienii s'au bucurat la apariţia ediţiei germane a „Simfoniei concertante în mi bemol" (Columbia. L. F. X.-508-până la 511). „Simfonia" — pentru destule pricini — nu e una din marile capod'opere ale lui Mozart. Unele părţi monotone ne supără. E inegală şi — alături de un cântec minunat şi de pe acum beethovenian — cum e a-

cela care se ridică şi se desfăşură în **Adagio**, se găsesc pasagii cam lungi. Iar pe de altă parte, înregistrarea cu orch. filarmonică din Berlin şi cu patru soli berlinezi: basson, clarinet, corn şi oboi, nu ne satisface, pe deplin. Timbrele instrumentelor trebuiau să fie mult mai limpezi.

„Simfonia concertantă" datează dela sosirea lui Mozart la Paris, în 1778. Mozart e protejatul filosofului Grimm. Incearcă să fie cântat, dar nu reuşeşte. Nu la Paris se va cânta această Simfonie, scrisă anume pentru celebrul quatuor de suflători din Mannheim, care tocmai se află la Paris, în timpul cât Mozart a poposit aci.

„Simfonia" e întâiul monument sonor — în care se afirmă marile ambiţii ale lui Mozart, după operele încântătoare din tinereţa lui salzburgheză.

Tot franţuzii însă au cerut editarea lucrărilor mozartiene din epoca parisiană. In afară de „Simfonia concertantă", s'au tras pe disc: patetica „Sonată în mi minor", pentru piano şi violină, cu Szigeti şi de Magaloff (Columbia. L. F. X. — 479) —şi „Uvertura în si bemol", dirij. de Ed. Fendler. (Gramophone. D. B. — 5050) — de o puternică originalitate şi cu al său pastoral andante à **la Grétry.**

In 1781, Mozart se instalează la Viena, „ţara pianului", — cum o numeşte el. Scrie mult pentru piano chiar, mai ales o „Sonată în re" — pentru două piane. Această sonată s'a tras pe plăci la Pathé, cu Wiener şi Doucet, interpretată de minune.

Toucher-ul puţin sec al lui Wiener e corijat de jocul mai ales al lui Doucet — şi această bucată în stil de „brillante galanterie", rămâne o piesă de valoare în discoteca unui colecţionar — (Pathé. P. A. T. 94 şi 95).

*

Unii socot că-l cunosc pe Mozart — pentrucă i-au ascultat principalele simfonii, mica „Suită nocturnă", pentrucă au reţinut câteva arii din „Don Juan" şi din „Nunta lui Figaro", fiindcă li s'au cântat de bine-de rău, câteva sonate pentru pian, — dar cu atât nu înseamnă că-l cunosc. Intinsa lui producţie e un univers care — până mai eri — era interzis profanilor. Ea nu-i accesibilă, de-altfel, decât numai literaţilor muzicii — cari au timpul, mijloacele, curiozitatea ca să descifreze nenumăratele partiţii, nicicând cântate în concerte.

Dar discul ne desvălue câte puţin pe acest Mozart necunoscut. Imbogăţirea colecţiilor noastre se face în condiţii încă nesperate. Curând vom avea la dispoziţie esenţialul lui Mozart, eşantioanele cele mai caracteristice ale unei opere imense, pe care — până acum, melomanul — chiar cultivat, numai o bănuia, — de o diversitate extraordinară şi miraculoasă abundentă.

Iată un disc de Mozart care trebue pus în primul plan; e o delicioasă interpretare, — de Irène Ioachim — a lied-ului „Intr'un crâng singuratic", scris la 1773, pe un poem în franţuzeşte — de Houdar de La Motte.

Aci, Mozart ne surprinde şi ne emoţionează prin îndemânarea pe care o pune în ilustrarea unui text, de a-i prelungi rezonanţele, — ne încântă cu felul minunat de a vădi intenţiile cele mai tainice ale versului.

Schimbări de ritm, o adaptare continuă a conturului melodic la ideea ori la imaginea pe care trebue s'o tâlmăcească. Mozart uzează de toate resursele artei sale pentru a reda cât mai expresiv poemul pus pe muzică. Poemul e o mitologie de epocă, o pastorală galantă aşa cum se scria la finele celui de-al 18-a secol. Tema e aceasta: un călător află într'un crâng întunecat pe Amor, adormit. Vestitul copilaş are chipul roz şi buzele minunate. Seamănă mult cu Sylvie — pe care el jurase s'o uite. Suspină. Amor se deşteaptă şi-l străpunge cu o săgeată:

„Va, dit-il aux pieds de Sylvie,
„De nouveau languir et brûler.
„Tu l'aimeras toute ta vie —
„Pour avoir osé m'éveiller".

Dela un capăt la altul, liedul e minunat. Nu poţi rezista farmecului său. Totodată, nu poţi să nu admiri deplinătatea atinsă în adăogirea semnificaţiei muzicale — celei a cuvintelor. Divinul, purul Mozart e în acelaş timp unul din muzicienii care au tâlmăcit cu multă intensitate dorinţa fizică, emoţia cărnii. Suspinul care scapă amantului tulburat e subliniat de o scurtă oprire a frazei muzicale.

Amorul s'a deşteptat. Imprudentul muritor va fugi? Nu. Ii ghicim consimţământul pentru tot ce-l aşteaptă, în curând — în constatarea murmurată şi repetată:

„Lamour se réveille d'un rien..."

Trimiterea săgeţii e o scenă repede, închipuită de compozitor — cu o extremă vioiciune. Ea se'nchee cu strigătul rănitului, atins în inimă. Se va remarca apoi frumoasa volută melodică înfăşurată împrejurul cuvintelor: „Va aux pieds de Sylvie"— şi care consacră înfrângerea amantului. Nu e decât o simplă reluare a temei iniţiale, dar îndulcită prin substituirea unui *re bemol — lui do — care începe a doua măsură; îndulcită însă şi de accentul mai tandru al interpretei. D-na Irène Ioachim interpretează fermecător melodia lui Mozart. E, cu adevărat, foarte rar să se poată întâlni laolaltă atâta prospeţime şi atâta distincţie. Şi, culmea hazardului, gravarea acestui mic disc — e perfectă. (Gramo. DA — 4.917).*

N. PAPATANASIU

CARTI

REVISTE

Romanul, formă de literatură modernă

Romanul aparţine, cu estetica sa proprie, exclusiv literaturii moderne. El nu a existat decât dela Balzac, încoace, în forma sa caracteristică, după cum nu a existat nici poezie modernă decât dela Baudelaire înainte. Se'nţelege că evoluţia sa dela origină, care e în primele poeme epice şi până azi, se mai poate urmări în romane ca acele ale d-nei de La Fayette, Le Sage, J. J. Rouseau, Chateaubriand; etc., iar în special în acele ale d-nei de Staël, Benjamin Constant şi mai ales ale lui Stendhal, care au prevestit multe din trăsăturile structurii sale actuale. Chiar Balzac, deşi este supranumit „părintele romanului francez" nu a contribuit la alcătuirea şi construirea romanului modern decât pentrucă a dat bazele pe care apoi s'a întemeiat Flaubert, adevăratul constructor al esteticii romanului modern, căci el a construit genial şi riguros, în materialul, pe care Balzac cu talentul său tumultuos, l'a adunat în „Comédie Humaine".

După aceşti doi mari îndrumători şi creatori se ştie că au urmat grupe, strânse mai ales în jurul lui Flaubert, ai căror şefi îl proclamau ca „maestru", dar pe care nu l'au urmat în efortul său de a aprofunda realitatea şi a perfecta forma, ci mai mult au căutat să-şi amplifice domeniul din care adunau materialul. Dintre aceşti Zola, ca un maestru nou, deşi sub autoritatea lui Flaubert a fost acela care a mai putut da viaţă mormanului de fapte ce făceau materialul romanului naturalist. El, însă, putea să scrie gros, urmând o linie cam vulgară, căci vedea lumea în mare şi era posedat de suflul unui adevărat aed. In jurul său s'a strâns o adevărat familie de romancieri, care însă nu şi-a dat seama că opera lui Zola reprezinta epoca sa şi că de aci vine forţa ei reală. Profitând de faptul că cei doi mari îndrumători fixaseră un criteriu romanului, după ce alţii îi fixaseră limba, creatorii de mâna a doua îşi găsesc norma şi opera lor îşi capătă locul în cadrul desemnat de maeştri.

In ansamblu, toţi cei ce se grupaseră în formula naturalistă gravitau în jurul maeştrilor fără a-i depăşi, „se învârteau în loc" cum zicea Huysmans. Sau dacă îi întreceau în ceva, era numai în unele amănunte, care nu însemnau un pas înainte. Toţi cei ce au însemnat ceva pe acele vremuri, ca Alfons Daudet, Camille Lemonnier, Loti, Barrés nu au făcut deci decât să se'nvârtească pe acelaş loc, apropiindu-se mai mult sau mai puţin de modelele lor. Fraţii Goncourt, cu scrisul lor „artist" nu au avut o influenţă însemnată asupra contimporanilor lor. Insuşi Maupassant, cu tot talentul său remarcabil, nu se reliefează în perspectiva trecutului, pe când alţii s'au anihilat şi s'au banalizat cu totul, ca Octav Feuillet sau Theuriet, pierzându-se în amestecul general. Au rămas doar ca diferenţiaţi, răzvrătiţii, izolaţii, acei ce s'au zmuls singuri, ori au fost aruncaţi prin puterea lucrurilor, neputând fi legaţi de grup din cauza firii şi a caracterului. Astfel au fost: Huysmans, Fraţii Rosny, Dascaves, Barbey, Villiers şi în special Mirbeau care deşi era un naturalist necontestat şi este privit ca atare, a fost printre „sălbaticii ce nu s'au putut disciplina în grup.

Ori care ar fi diferenţialele dintre naturalişti, nu se poate zice că vreunul din ei, sau chiar din cei răzvrătiţi, au avut o operă care să însemne un pas înainte, marcând un moment în evoluţia romanului modern. Pentru aceasta ar fi trebuit să se introducă în estetica sa „valori noi". Numai astfel s'ar fi putut rupe cadrul, găsindu-se o eşire, un drum în afară, cu ţinta în absolut...

In literatura contimporană acest pas pare a fi fost făcut de „Romanul Fluviu". Având-uşi origina şi, până la un punct, norma în „Comédie Humaine" a lui Balzac sau în „La Famille des Rougons" a lui Zola, „Pasquier", „Les Hommes de bonne volonté" sau „Les Thibaud", — deşi nici unul din ele nu este încă terminat ca serie, se prezintă într'o formă nouă a romanului modern. In unitatea multiplă a operei din romanul fluviu, se simte „unicitatea" sufletească a autorului, silinţa sa de a reda, cu o technică relativ simplă, complexitatea timpurilor noastre. Problemele pe care trebuie să le rezolve „romanul fluviu" sunt, fără îndoială, numeroase şi grele: să fie accesibil publicului deşi se reazimă pe concepţii, largi şi înalte ca gândire, să rămână operă de artă deşi urmăreşte cercetarea riguroasă a unor chestiuni încurcate, să simplifice pentru a disciplina fără a sacrifica concretul, realul cu bogăţia sa, necesară artei.

Trebuie apoi să nu piardă din vedere că cititorii din vremea noastră sunt prinşi în marea lor majoritate de utilitarismul feroce al vieţii, că „nu au timp" deşi îl risipesc, că nu mai au nici urmă de viaţă interioară şi că pentru a o înlocui au nevoie de senzaţii violente, care adesea îi dărâmă fiziceşte. Pentru a răspunde la toate aceste cerinţe absurde şi contradictorii, romanul fluviu oricât ar căuta să se comprime e prea luug şi volumele din serie apar unul după altul... Publicul citeşte aceste volume la apariţia lor, dar câţi cititori le mai reieau în totalitatea lor, pentru a le prinde şi realiza „unitatea" la care ele aspiră?!

In celace priveşte viaţa colectivă ele aduc o concepţie nouă, e adevărat. Această concepţie e cu totul deosebită de acea a naturaliştilor. Ast-fel Zola nu se depărta de concepţia sa fundamentală în reprezentarea colectivului, căci el îl reprezenta prin individual. Ideia pe care o reia romanul fluviu, un roman fără personagii, a fost intuită de un romancier de mâna a doua: Paul Adam în scrierea sa „Les Lions", iar aceia de psihologie a mulţimilor a preocupat pe Rosny, cel mai în vârstă. Din aceste tendinţe abia mijânde la naturalişti s'a născut ideia romanului contimporan de a pune în acţiune massele, în funcţiune de ele însăşi cu voinţele lor gregare, cu instinctele, pasivitatea şi posibilităţile lor în devenire. Personagiile nu vor fi suprimate, dar ele nu vor mai fi fiinţe luate în parte, cazuri excepţionale, analizate până la saturaţie, nici documente omeneşti, ci feţe ale vieţii, clipe de sinteză ale unor personalităţi superioare, care să le transmită gânditorilor, intelectualilor din lumea întreagă ca „mesagii esenţiale". Probabil însă că forma de roman fluviu va fi acea care va triumfa, căci sub forma aceasta nu va ajunge decât în biblioteci în epoca în care suntem ameninţaţi de romanul vorbit, dela radio...

Romanele viitoare vor fi desigur scurte şi viguroase, netrecând peste trei sute de pagini şi vor lua, probabil consistenţa unor romane ca „Espoir" al lui Malraux, fiind în acelaş timp artă şi putere de generalizare a unor inteligenţi supraomeneşti, ca aceea a unora dintre bunii scriitori actuali.

In tot cazul cercul închis al naturalismului a fost sfărâmat. Drumul e deschis. Un drum greu şi îngăduit unei restrânse minorităţi omeneşti.

IZABELA SADOVEANU

A APARUT Nr. 88

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

CUM SĂ NE FERIM DE GRIPĂ

ASTMA, cauzele şi tratamentul ei

• GASTRITELE •

FĂCEŢI-VĂ SINGURI MASAJUL

FOBIILE VIEŢII SEXUALE

Copilul dvs. este inteligent?

SFATURI DE TOAMNĂ PENTRU INGRIJIREA FRUMUSEŢII

Influenţe meteorologice asupra cauzelor boalelor şi epidemiilor

PĂRINŢI, NU FIŢI NERVOŞI!

O descoperire epocală pentru femei

Obrazul - oglinda caracterului

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

16 PAGINI 5 LEI

Revista pentru moralizarea şi instruirea deţinuţilor

(Anul XI. No. 9. — Septembrie)

Publicaţiunea cu titlul de mai sus îşi are un rol educativ şi social precis. Ultimul număr cuprinde un material redacţional cât se poate de instructiv. Sunt reproduse poezii de G. Coşbuc. In restul numărului întâlnim numele Arhim. Scriban, Ion Simionescu, Al. Lascarov-Moldovanu, I. M. Râureanu.

Insemnări ieşene

A apărut numărul pe Octombrie al revistei „Insemnări ieşene", care cu fiecare nouă apariţie îşi îmbunătăţeşte atât condiţiile tehnice cât şi conţinutul.

Numrăul recent apărut aduce versuri de d-na Otilia Cazimir şi articole, studii, literatură semnate de d-nii Adrian Pascu, Ionel Teodoreanu, Victor Măgură, Alexei Antohi, C. Isac-Doru, N. N. Toniţa, Gr. Popa, Emil Condurachi.

Vii şi interesante notele.

Viaţa Basarabiei

(Anul VII. No. 10. — Octombrie)

Revista aceasta care apare în provincia de peste Prut, împlinind un resimţit gol, ar putea fi şi mai utilă şi interesantă dacă ar supraveghia mai cu atenţie materialul literar pe care-l publică. Numărul pe Octombrie aduce o serie întreagă de colaborări exclusiv basarabene, dintre cari unele interesante.

Remarcăm cronica socială: „Despre sănătatea satelor" şi studiul polemic al d-lui Porucic: „Lămurirea unei mistificări".

Colette a scris o nouă carte

„Bella-Vista" e un han pe coasta Mediteranei, pe care-l ţin două femei. Autorul povestirii a descins la acest han în aşteptarea mutării sale în căsuţa lui care era în reparaţie. El se interesează de cele două femei, pereche îndoelnică, pe care o spionează în acelaş timp şi un omuleţ delicat şi crud, omorâtor de păsăruici. Drama se lărgeşte din ce în ce, până la o grandoare umană în încheere.

Titlul volumului îl dă povestirea cu acest nume, cu care începe opera Colettei, alcătuită în totul din patru nuvele, două lungi şi două scurte.

Foarte mişcătoare e nuvela „Gribiche" în care vedem murind o biată fată decăzută, figurantă la un Music Hall, din pricina manoperilor unei mame, sinistră exploatatoare a fiicei sale.

In toate aceste nuvele este aceiaşi experienţă a vieţii, răsfrântă fără bunăvoinţă şi fără indignare, cu o obiectivitate care ar fi desăvârşită dacă nu s'ar simţi durerea marei scriitoare, care, legată, înlănţuită de această viaţă, nu-şi poate face nici o iluzie asupra ei.

Din ce în ce, technica literară a doamnei Colette se dovedeşte a fi atât de perfectă, încât pare absentă din literatura ei, iar arta ei pare din ce în ce mai directă şi mai confidenţială. Dezbrăcată de romanesc şi de ori ce podoabe romantice, naturalismul său impresionist devine din ce în ce mai moral, tocmai prin această ţinută de o desăvârşită estetică, din ce în ce mai firesc izvorâtă din sufletul său. Rămânem cu impresia, după ce am închis ultima sa carte, că e de ajuns să fii cu mintea lucidă şi spiritul veridic pentru a dovedi cât de urâtă este viaţa peste care nu planează spiritul (vulturul răzbunător, cum îi zice Barbey d'Aurevilly). Ca în toată opera literară a acestei desăvârşite scriitoare, căile simţurilor sunt larg deschise asupra lumii şi compun bogăţia orchestrei sale artistice şi totul e proaspăt, limpede, transparent, dureros de exact şi fără greş în siguranţa cu care pune trăsătura cea mai justă, alege elementul cel mai esenţial. Mai presus de ori ce ea este artistă, artistă incomparabilă şi numai prin puterea artei atinge culmea spiritualităţii.

Iz. Sd.

O nouă tălmăcire din Serghei Esenin

In curând d. George Lesnea va tipări un nou volum de tălmăciri din Serghei Esenin. Cartea va conţine câteva din marile poeme ale genialului poet rus.

Autoportret de Serghei Esenin

Revista C.F.R.

(Anul XXV. No. 5—6)

Revista C. F. R. este o publicaţiune de specialitate, care prin cuprinsul ei variat şi atractiv reuşeşte să intereseze pe orice lector. Studii, comentarii, dări de seamă formează cuprinsul numerelor 5-6, apărute recent.

Din cauza abundenţei de materie, continuarea romanului „Jocul de-a dragostea" de Lew Gumilevsky, va apare în n-rul viitor.

20.000 KM. PE JOS ŞI FĂRĂ BANI

MAHATMA GANDHI VREA SĂ INTINEREASCĂ DUPĂ RESTABILIREA PĂCII

Lupta dintre scandaloasa Simone Simon şi cluburile femeilor americane

UN POPOR CARE „FUGE DIN FAŢA DIAVOLULUI"

Bijuteriile blestemate ale nefericitei împărătese Charlotta

O PAGINĂ DE MODĂ

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPARITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini 10 lei

George Sand

S'a născut în 1804, patru Iulie, în timpul unui bal dat de părinţii săi: Maurice Dupin de Francueuil şi Sophie Victoire-Antoinnette Delaborde. Familia sa aparţinea pe deoparte liniei aristocratice coborîtoare din mareşalul de Saxa, prin tatăl său, iar pe de alta plebei celei mai impure...

George Sand

La vârsta de patru ani a plecat în Spania cu mama sa, care-şi urma în tabără tovarăşul, ofiţer în armata lui Murat. După ce s'a întors în Franţa a trăit cu părinţii săi la Nohant, la bunica sa Aurora de Saxa. Apoi după moartea tatălui său, rămase singură numai sub tutela bunicii, care nu s'a putut împăca cu mama sa.

Fetiţa sămăna în multe cu mămăsa: în spontaneitate, în apucăturile băeţeşti, în sinceritate, având şi multă nevoie de căldura iubirii materne.

D-na Dupin de Francueuil era însă de ghiaţă, ceiace făcu pe fetiţă să se închidă de timpuriu în ea însăşi, primind cu durere „dezmierdările de ceremonie" ale acesteia. Pare că mai mult a urât decât a iubit pe această „Cocoană Mare", ce se arăta în lume ca o divinitate, neavând decât priviri reci şi dispreţuitoare pentru cei din jurul ei, fără vre-un sentiment simplu şi omenesc. Ea a destăinuit fetiţii, din gelozie poate, purtările fără de ruşine ale mamei sale. Totuşi sub ocrotirea ei, George Sand, a devenit o fată bine crescută, cu spirit larg şi liberal, căci, lucru ciudat, d-na Dupin de Francueuil, deşi extraordinar de pretenţioasă în ceiace priveşte ceremonialul antic în viaţa de toate zilele, era pasionată pentru doctrinele enciclopediste.

Tânăra Auroră se ferea pe cât putea de tovărăşia solemnă a bătrânii Aurora. Excelentul său biograf, John Charpentier, ne-o înfăţişează, în această epocă a vieţii sale, grozav de liberă în toate apucăturile, sălbăticută fără nici o disciplină, alergând prin parcul dela Nohant, şi prin ogoarele din împrejurimi, când călare, când pe jos, vânzând cu o îndemânare şi o dibăcie rară, bătându-se şi jucându-se cu copiii din sat, impregnându-se de spiritul panteist al ţăranilor şi îndrăgostindu-se pentru toată viaţa de natura în care şi-a trăit primii ani ai vieţii.

La treisprezece ani intră în „Couvent des diseaux", unde trece printr'o ascuţită criză de misticism. In ceiace priveşte însă cultura sa intelectuală ea şi-o face singură după ce a eşit din pension, citind mai întâi filosofi şi moralişti austeri, apoi pe scriitorii preromantici: Byron, Chateaubriand, Rousseau.

In 1822 se căsătoreşte fără dragoste cu Baronul de Dudevant, cu care are doi copii. Căsătoria a fost absurdă din toate punctele de vedere. Această fată foarte tânără, destul de drăguţă ca fizic, posedând pe lângă aceasta 500.000 franci şi domeniul Nohant.

Acelaş biograf ni-l arată pe baronul Dudevent, cu documente şi mărturii, ca pe un om grosolan, de un egoism revoltător, leneş, desfrânat, beţiv, brutal. El devine în curând geniul cel rău al tinerii sale soţii. De un temperament arzător, ea nădăjduise să se iniţieze prin el în voluptate, dar şi aci decepţia ei a fost amară. Brutalizată, bătută, ruinată, ea a răbdat multă vreme, mulţumindu-se cu legătura platonică, dragostea pur spirituală, a lui Aurelien de Ièze.

Apoi, ajunsă la capătul răbdării, se hotărî a rupe căsătoria şi se duse la Paris, unde îmbrăcând haine bărbăteşti, apăru, în cercurile de acolo, cu Jules Sandeau, dela care şi-a împrumutat în parte numele de scriitoare, dar care, în afară de aceasta, nu i-a mai dat decât neplăceri şi pagube de tot felul.

Rupe cu dânsul şi de aci înainte viaţa ei se împarte în două: pe deoparte munca literară aprigă şi pasionată, impusă la aceasta şi de nevoile vieţii sale dezordonate, dar şi de celebritatea pe care şi-a câştigat-o destul de timpuriu, pe de altă parte o viaţă de aventură, cu dragostea ei mereu schimbătoare.

John Charpentier povesteşte cu deamănuntul, istoria numeroaselor legături de dragoste ale lui George Sand. Căutând să înţeleagă firea acestei femei de geniu, el şi-o explică scurta durată a acestor amoruri prin firea lui George Sand, care avea numai spiritul înflăcărat, temperamentul său fiind mult mai greu de încălzit: negăsind niciodată la îndrăgostiţii ei, ceeace dorea, se decepţiona repede şi nu-şi înmulţea experienţele decât în speranţa de a-şi găsi eroul cerut de afinitatea cu ea, care să-i dea în fine vibraţiile la care aspira. Aceasta se deduce din chiar mărturiile proprii ale scriitoarei, ca şi din acele ale contemporanilor.

In timpul de faţă publicul se interesează mai mult de psihologia şi personalitatea lui George Sand, decât de operele sale, dintre care multe au căzut în discredit, fiind cam plicticoase la citit şi puţin variată în alegerea subiectelor. In curând nimeni nu va mai cunoaşte opera lui George Sand decât din antologii. Paginile jurnalelor sale vor rămânea singurele interesante, pentru că adesea sunt sincere şi dovedesc o personalitate femenină de cel mai mare interes.

IZ. SD.

Cartea în zilele de criză

In aceste zile în care una din cele mai mari crize ale istoriei umane, se desfăşoară pe culmea ei şi în care nu ne este nimic alta îngăduit decât aşteptarea evenimentului neprevăzut, avem datoria de-a ne aminti, totuşi, ce serviciu ne-a făcut şi ne mai poate face în viitor cartea.

Atitudinea lumii moderne care consideră idealismul ca ceva cu totul opus realismului, în loc de a recunoaşte că fiecare îşi are locul ce li e destinat într'o minte cu miez şi echilibrată, este o cauză de confuzie în gândire şi un izvor de greşeli din cele mai grosolane. O minte care nu cunoaşte decât legea visului său, este o minte bolnavă, dar şi o viaţă lipsită de vis este pieirea omului. Aceste două puncte de vedere nu sunt în conflict. Este un fapt în deobşte cunoscut că cel mai desăvârşit realism se găseşte adeseori pe buzele celui mai primejdios visător, în vorba unui paranoic, prizonier al fantaziei sale, ca şi în discursul celui mai încăpăţânat om de afaceri.

Realiştii cu stilul lor propriu, pretinşii obiectivi, care se afirmă ca partizanii unei absolute literaturi fără tendinţe, sunt adeseori nevropaţi visători, care însă nu s'au întrebat niciodată dacă ceeace ne servesc ei ca realităţi sunt în adevăr realităţi mai palpabile decât cele ce ne oferă poezia, în substanţiala sa ficţiune.

Când e vorba de Goethe, Tolstoi, Cervantes, Shakespeare, Dante, chestiunea nu se pune, căci a le lua apărarea ar însemna să vrei să luminezi soarele cu o lumânare. Clasicii din toate literaturile sunt, bine înţeles, în afară de orice discuţii, chiar în timp întunecaţi de politică.

Deci să ne întoarcem la cărţile noastre în aceste zile de criză, nu ca în spre o evadare din viaţa de toate zilele cu grijele ei, dar cu dorinţa de a întări valorile şi a le reaminti omenirii dezorientate. Astfel vom ajunge să eşim din indiferenţa actuală şi ne vom obişnui iarăşi să privim timpul nostru în perspectiva istoriei şi istoria în perspectiva veşniciei. Domeniul minţii nu are margini; în ţările democratice putem întâlni pretutindeni oameni care gândesc ca noi şi chiar dacă întâlnim unele insanităţi mintale nu trebue să le numărăm printre problemele vremii actuale.

Să ne amintim de Pantagruel care scria fiului său Gargantua privitor la invazia lui Pichrochol pe teritoriul său, că a încercat să folosească „mânia tiranică" a invadatorului, dându-i ce credea că poate să-i facă plăcere", deşi n'a obţinut în schimb decât „mai mare neîncredere" — el căuta cu orice chip, în furia lui, vărsare de sânge, oricât de mică". Bagă deci bine de seamă, îl sfătueşte el, să iei repede, orice expedient îţi cade la mână ca: forţe militare, bani, stratageme de război, salvând sufletele şi trimiţându-i la ei acasă".

Recitând pe vechii noştri tovarăşi, cărţile consacrate, vom găsi în ele nu numai o evaziune din realitatea actuală plină de griji, ci şi acea mare înţelepciune, pe care a hrănit-o libertatea de cuget în cei ce sunt chemaţi a o apăra.

„Festival"

Cu titlul de mai sus apare la Silistra o revistuţă condusă de un grup de tineri. Este lăudabilă strădania tinerilor cari cu mijloace aproape inexistente fac să apară o publicaţiune literară. Totuşi ar trebui desfiinţată pur şi simplu pagina închinată poeziei. Cu mici excepţiuni, totul este lamentabil şi ridicol. Şi apoi, dece dispreţul acesta pentru Capitală? E cu totul nefundat. In publicaţiile cari apar în Capitală în orice caz nu se pot strecura gravele erori gramaticale cari abundă în cuprinsul revistei.

ACTUALITAȚI

SIGRID GURIE

Cinematograful are astăzi o nouă și mare artistă: pe Sigrid Gurie. Incă din copilărie, visul tinerei fete era să se facă artistă, dar cum părinții nu voiau să audă de așa ceva, ea fu trimisă la Londra să urmeze cursuri de pictură. Luni dearândul, Sigrid economisi ban cu ban, locuind într'o odăiță mizerabilă și hrănindu-se cu ceai și pâine. Când avu bani destui, se îmbarcă pentru Statele-Unite și nu-și anunță părinții decât când vaporul fu în largul oceanului. Cum ajunse la Hollywood, obținu adresa marelui producător Sam Galdwyn, fiind sigură că va putea convinge pe acest magnat al filmului. Și în adevăr, Sigrid reuși să fie primită de acest om, socotit inaccesibil. Ea jucă în fața lui scene de Ibsen și a fost angajată imediat pentru rolul prințesei din filmul „Marco-Polo" unde a jucat alături de Gary Cooper și pentru rolul lui Gaby din Casbah unde a jucat alături de Charles Boyer. Intr'o săptămână, tânăra și încăpățînata norvegiană a ajuns mai departe decât sute de americane, în mai mulți ani.

O REGINĂ, MARE AMATOARE DE ARTĂ

Regina Elisabeta a Angliei se interesează, între altele, foarte mult de arta engleză modernă și a achiziționat în ultimul timp două opere ale unor artiști în viață: o pictură de Wilson Steer și una de Augustus John. Aceste cumpărături au o semnificație în istoria formării colecțiilor regale ale Marii Britanii: alegerea pieselor dealungul secolelor se făcea după considerații fie de ordin personal, fie datorită interesului istoric al subiectului sau al persoanei reprezentate. Valoarea artistică propriu zisă nu conta. Astăzi, M. S. Regina Elisabeta s'a oprit asupra unor opere interesante din punct de vedere pur artistic. Desigur că nivelul de artă al operelor din colecțiile regale se va ridica mult de acum înainte.

IRVING BERLIN

Intreaga Londră nocturnă așteaptă cu nerăbdare sosirea lui Irving Berlin „maestrul melodiilor" care trebue să vie în capitala Angliei pentru a prezida premierea marelui film „Alexanders Ragx Band" unde se vor auzi ultimile sale creații muzicale.

Acum vreo 40 de ani, un copil de 8 ani emigra la New-York din Rusia, împreună cu familia lui muritoare de foame. In 1907, tânărul care nu se putea hotărî pentru nicio meserie manuală și ale cărui vise erau populate de melodii, publică primul său cântec „Marie, tu care vii din Italia însorită", cu care câștigă vreo 70 de lei. Și ani de zile, desculț și flămând, bietul compozitor s'a târît din tavernă în tavernă, cântând pentru o bucată de pâine.

Astăzi, Irving Berlin câștigă 170 mii de lei pe săptămână și e prețuit în toată America.

GUSTUL RĂU AL VINULUI

Gustul de ouă stricate pe care-l au unele vinuri se datorește producerii hidrogenului sulfurat care se unește cu alcoolul și formează un eter sulfuric cu miros neplăcut. Toate acestea sunt provocate de prezența sulfului din must, pe care anumite drojdii îl atacă și-l reduc în stare sulfhidrică. Altădată nu se găseau în vin decât sulfați provenind din anumite pământuri calcaroase, astăzi sulful rezultă o parte din stropitul strugurilor și altă parte din dezinfectarea butoaelor. Din această cauză gustul rău la vinuri se întâlnește mai des. Pentru a evita desvoltarea acestui miros urât este deajuns să se separe drojdia de lichid imediat după ce s'a isprăvit fermentația. Când acest mijloc atât de simplu și de eficace nu a fost întrebuințat, se poate recurge la următorul procedeu: se adaugă vinului atacat drojdie proaspătă provenind dela un vin sănătos, se amestecă bine, se lasă în repaus și apoi se scurge încet lichidul fără a-l tulbura.

TREPANAȚIA IN ANTICHITATE

In caz de accidente survenite la cap prin lovituri violente, cum se crapă osul vasele sanguine ale cutiei craniene sângeroase în interior Cantitatea de sânge scurs crescând mereu, comprimă creerul din ce în ce mai mult până când rănitul, care la început era abea tulburat, își pierde cu încetul facultățile și intră în comă. Pentru a opri din vreme comprimarea creerului se face Trepanația. Această operație constă în a scoate dintr'o parte a craniului o părticică rotundă de os pentru a deschide astfel ca o ferăstruică în cutia craniană închisă din toate părțile.

Trepanația există din cele mai vechi timpuri. Nu numai că era practicată de medicii antichității, dar lucru uimitor, ea era obișnuită acum zece de mii de ani, la populațiile preistorice care nu cunoșteau decât instrumente de silex (piatră) și n'aveau idee de anestezicele noastre. Poate că aveau alte mijloace spre a provoca o stare de inconștiență, băuturi toxice sau somnifere, întrebuințate și acum de unele popoare primitive în timpul ceremoniilor magice. Dar sigur este că s'au găsit foarte numeroase cranii din epoca de piatră pe care se poate vedea că părți circulare osoase au fost scoase din timpul vieții omului.

Osul a crescut împrejurul orificiului ceeace dovedește că individul a trăit multă vreme după operație.

Câtă îndemânare trebue pentru a face această delicată operație numai cu un colț de piatră! Dealtfel, craniile trepanate în epoca de piatră nu erau atinse de fractură, — se presupune că era vorba de tratarea accidentelor convulsive sau epileptice, ori numai de un rit mistic.

Mai târziu, la Egipteni, Greci și Romani, trepanația a fost întrebuințată cu scop terapeutic. S'au găsit în mormintele egiptene, în săpăturile grecești și în cele dela Herculanum și Pompei, instrumente care față de ale noastre sunt ca puștile cu cremene ce se încărcau pe țeavă, față de arma cu repetiție din vremurile noastre.

CUM POȚI DEVENI BUN SOȚ

In orașul Kecskemet din Ungaria, s'a deschis de curând o Academie pentru formarea soților. Este primul așezământ de acest fel care există pe lume.

Iată câteva din materiile care se predau: estetica căminului, armonia în viața conjugală, veniturile în gospodărie, distracția și repausul în familie, camera copiilor etc. Apoi, profesorii caută să răspundă la diferite întrebări care pasionează pe ambii contractanți: visurile fetelor se realizează oare prin căsătorie?, femeia trebue oare să câștige și ea bani?

Foarte repede numărul auditorilor bărbați a ajuns pe cel al femeilor, și academia s'a văzut nevoită să creeze o secție specială pentru bărbați.

Conducerea instituției are ferma convingere că în scurt timp se vor contracta sub ocrotirea ei, numeroase și durabile căsătorii.

In Germania există de două luni școli pentru logodnice. Inainte de căsătorie fetele fac acolo un stagiu de 6 săptămâni pentru a putea să devie gospodine perfecte. Ele învață bucătăria, cum să echilibreze un buget modest, cum se mobilează o casă cu bani puțini și altele.

EUNUCI CELEBRI

Din cele mai vechi timpuri eunucii au cunoscut gloria puterii Unii dintre ei au ajuns celebrii în politică și arta militară. Alții au strălucit în domeniul intelectual. Printre cei mai cunoscuți, pentru a nu ne urca prea mult în trecut, am putea cita pe renegatul italian Hassan Agha care deveni șeful guvernului din Algeria și fu temutul adversar al lui Carol Quintul. Ali, care comanda armata lui Soliman al 2-lea în 1556, când turcii au invadat Ungaria, era deasemenea un eunuc. La fel, Paracelsius, părintele medicinei ermetice, Robin, botanist și spițerul titular a 3 regi francezi, și Maurepas, ministrul lui Ludovic al 15-lea și apoi al lui Ludovic al 16-lea. Putem enumera apoi pe Abelard, nemuritorul iubit al Eloisei, pe Favonius, sofistul gal dela sfârșitul secolului I, pe Kafur, negrul care a guvernat Egiptul timp de 20 de ani în secolul al 9-lea, pe Aga Mohamed, care se urcă pe tronul Persiei în 1779. Dealtfel numeroși eunuci au fost patriarhi la Constantinopol și Orientul a cunoscut mulți alții care au ajuns la cele mai mari situații.

ED. BENEȘ, JUCĂTOR DE FOOT-BALL

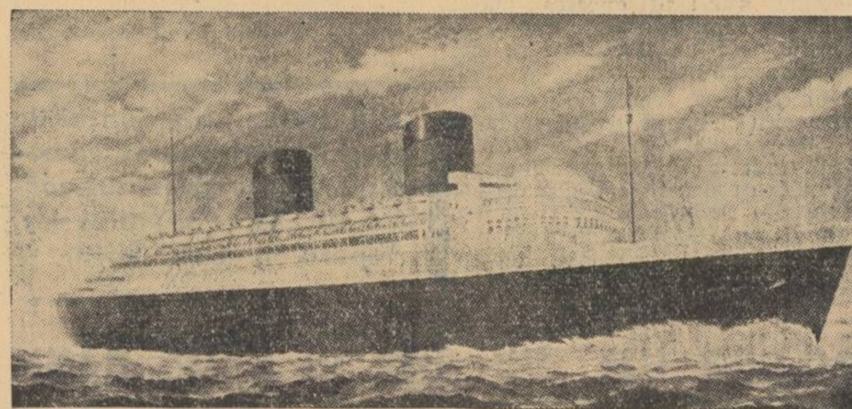
Pentru marile familii cehe este o tradiție să-și trimeată fiii la școlile din Franța. Iar dintre toate universitățile, aceea din Dijon a primit cel mai mare număr de studenți dela Praga. Astfel, înainte de război, la liceul Carnot se constituise o echipă de football formată numai din cehi. Căpitanul acestei echipe a fost multă vreme un tânăr băiat care de atunci a ajuns departe... Este Eduard Beneș, președintele republicei cehoslovace. Este cunoscută dragostea pe care d-sa o poartă literaturii. Grație inițiativei sale au fost traduse în limba franceză cele mai caracteristice romane cehe: „Temnița cea mai întunecoasă", de Ivan Olbracht, „Turbina" de Chapek-Chod și „Soldatul uitat" de France Sramek.

„MIRAJUL SENTIMENTAL"

Cunoscutul scriitor francez Henri Bordeaux s'a hotărît să scoată ediția operilor sale complecte. Intr'un volum care va apare în curând publică un roman intitulat „Mirajul sentimental" care, cu toate că a fost scris încă din 1894 și într'o epocă de mare succes pentru scriitor, totuș n'a văzut lumina tiparului niciodată. Romanul acesta fusese primit de „Le revue de Paris" și de librăria Perrin, și trebuia să apară, când Henri Bordeaux fu rugat de o prietenă care s'a recunoscut sub trăsăturile eroinei romanului, să renunțe la publicarea lui. Scriitorul francez s'a supus. Povestind faptul în prefața cărții, nu dă în vileag nici acum, după 40 de ani, numele modelului care i-a inspirat. S'a ghicit totuș că ar fi Contesa de Noailles.

UN DAR AL LUI ROKEFELLER-TÂNĂRUL

Așa numitul „Muzeu al Mânăstirilor" dela Metroolitan Museum of Art din New-York, inaugurat de curând, este considerat printre cele mai de seamă înfăptuiri muzeografice moderne ale Statelor Unite. Este o construcție în stil medieval, adăpostind colecții de artă din Evul Mediu. Această minunată realizare este datorită generozității d-lui John D. Rokefeller-tânărul, care ani dearândul a susținut cu ajutorul său bănesc și influența sa această grea întreprindere. In anul 1925, d. Rokefeller a înzestrat Muzeul Metropolitan din New-York cu fondurile necesare noilor achiziții care au îmbogățit metodic și în mare cantitate colecțiile de artă medievală ale acestei instituții. Apoi, când încăperile au devenit insuficiente, marele mecena s'a gândit la construirea unui local spațios și demn să alcătuiască un adevărat muzeu al Evului Mediu, închinat nu numai artelor plastice ci și arhitecturii. Realizare de un deosebit interes pentru oamenii de știință americani care nu pot întotdeauna să facă o călătorie în Europa pentru a studia monumentele originale.

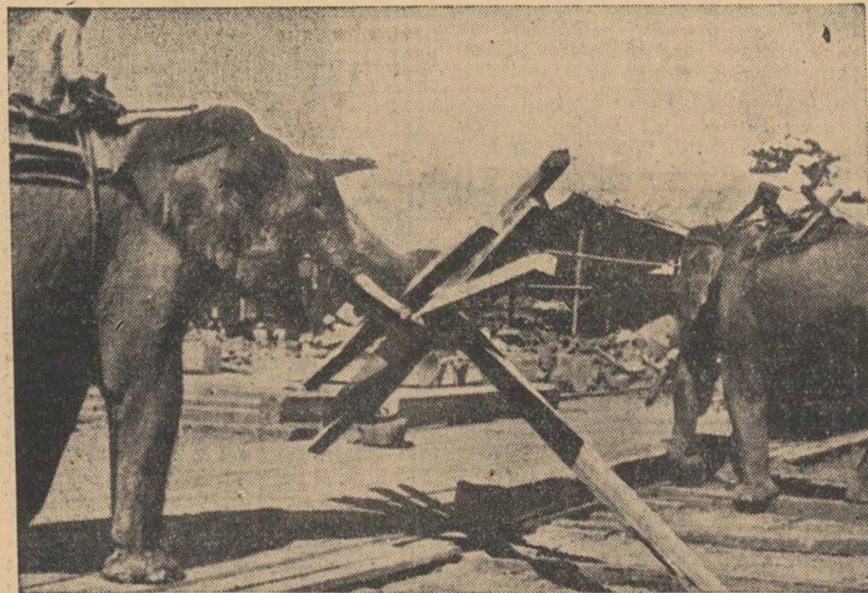

„QUEEN ELISABETH"

Noul vapor englez „Queen Elisabeth" care a fost lansat la 27 Septembrie în prezența Regelui și Reginei Angliei, este un adevărat uriaș al mărilor. Intrece pe „Normandie" și pe „Queen Mary", având 345 metri lungime, cântărind 85.000 de tone și putând transporta 2400 de pasageri. A costat 4 miliarde 500 milioane de lei.

Ansamblul acestui vas este cât se poate de armonios, liniile sunt moderne fără exagerare. Pentru „Queen Mary" constructorii și-au dat toată silința să asigure pasagerilor un maximum de confort, dar silueta vasului a fost cam neglijată. „Queen Elisabeth" este tot atât de luxos ca și fratele său, dar îl întrece în grație și viteză. Inginerii au căutat să micșoreze rezistența aerului, construind hornurile și catargurile mult mai scurte și schimbând sistemul de ventilație. Au suprimat apoi complect vibrațiile, grație unor pereți despărțitori speciali.

Uzina electrică a vasului ar putea alimenta cu curent un oraș de 200.000 de locuitori. In ceiace privește instalația interioară, nu se putea depăși confortul de pe „Normandie" sau „Queen Mary", dar și din acest punct de vedere noul vapor nu va avea nimic de invidiat uriașilor săi rivali. Pentru toate cele trei clase sunt instalate săli de bae și călătorii clasei a III-a vor putea și ei profita de piscina și restul amuzamentelor sportive, amenajate în secția turistică. Pentru fiecare clasă există apoi, câte un restaurant în aer liber.

ELEFANȚII DIN BIRMANIA

Capturați încă de tineri din mijlocul pădurilor, apoi dresați și educați, elefanții formează în Birmania cea mai supusă și mai îndemânatecă mână de lucru. Servindu-se de trompă, picioare și colți, elefanții îndeplinesc munci grele, unde este nevoe și de inteligență și de precizie. Ei aduc din albiile râurilor până la ferăstrăul mecanic, gigantice trunchiuri de teck, care coboară din munți pe valurile liniștite ale apelor Irrawady sau Salwin. Numai macarale uriașe ar putea îndeplini aceste lucrări. Scândurile, tăiate de ferăstrae sunt așezate apoi tot de elefanți în grămezi, ordonate frumos. Pentru a trage sau a împinge trunchiuri trebue desigur putere, dar ca să fie transportate 10 până la 15 scânduri, în echilibru pe colți, este o muncă delicată. Și dacă vreo scândură nu este bine așezată în grămadă, tot elefanții, cu o ușoară mișcare a trompei, restabilesc ordinea. Cornacul, cel care conduce elefantul, cocoțat toată ziua pe ceafa animalului pe care el l-a dresat și al cărui stăpân este, nu face de fapt nimic: vorbește elefantului frumos la ureche sau începe cu el o întreaga conversație, lovind ușor animalul cu mâna sau piciorul, explicându-i astfel ce are de făcut. Elefantului îi place să fie privit când lucrează și ochii lui strălucesc de mândrie când este admirat. Un elefant poate lucra neîncetat vreo 60 de ani și valorează între 50 și o sută de mii lei, după vârstă.

SOLDAȚI CU UMBRELĂ

Există obiceiuri foarte ciudate acum lăsate în părăsire, dar care pe vremuri au fost practicate de armatele diverselor țări. Astfel, în 1807, erau ofițeri spanioli care purtau umbrele. Garda de onoare spaniolă pe care generalul La Romana a trimis-o prințului pe Ponte-Carvo, devenit Carol-Ioan rege al Suediei, a intrat în Hamburg pe o căldură tropicală, călare și cu umbrele deschise.

In 1815, cu 8 ani mai târziu, generalul Alfons Colbert, invingător într'o luptă cu englezii, poartă printre trofeele victoriei sale, umbrelele ofițerilor britanici. Și chiar în 1893, în armata olandeză se puteau vedea ofițeri în mare ținută, purtând sub braț o umbrelă.

Unii tineri colonei francezi de pe vremea Imperiului obligau pe soldați să se ducă dimineața la grajduri cu părul pus în „papilote" la încrețit, iar alții pretindeau că oamenii de sub comanda lor să poarte mustață. Celor fără mustață li se dădea una falsă, făcută din postav negru și păr de cal.

Reamintim apoi, coada de păr a călăreților francezi devenită uniformă prin adăogirea unei piei de țipar umplută cu tărâță

UN MONUMENT DIN ANUL 2080, INAINTE DE I. C.

Egiptenii, ca multe alte popoare care au avut o civilizație înaintată, întrebuințau adeseori materiale dela monumente mai vechi ca să construiască altele noi. Astfel s'a găsit în temelia unui portal dela templul lui Amon din Karnac, 951 de pietre ce aparțineau la 11 monumente diferite, dintre care cel mai interesant a putut fi reconstruit aproape complect, în ultima campanie arheologică.

Este un altar provizoriu care servea pentru procesiuni și se prezintă sub forma unui chioșc de calcar alb cu baza aproape pătrată, având 16 coloane grupate câte 4 și în centru un altar de granit unde se așeza statuia lui Amon. Monumentul este de pe vremea lui Sesostris I din a XII-a dinastie, adică aproximativ din anul 2080 înaintea erei noastre și este cea mai veche construcție de acest fel din câte se cunosc.

Decorațiunea lui, compusă din inscripții și basso-reliefuri, este extrem de îngrijită iar figurile care reprezintă pe rege aducând ofrande lui Amon, sunt toate portrete de ale lui Sesotris. Un tablou orizontal cu heroglife conține lista provinciilor vechiului Egipt cu capitalele lor și cu zeii care erau adorați în fiecare din ele.

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

DIRECTOR:
M SEVASTOS

Preţul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcţiei Generale P. T. T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 933 — PREŢUL LEI 5 — Duminică 23 Octombrie 1938

Adevĕrul

LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR COLABOREAZĂ:

Iz. Sadoveanu, St. Antim, Victor Eftimiu, G. Spina, Ion Călugăru, Tache Soroceanu, Gh. Nenişior, Ştefan Tita, N. Papatanasiu, I. Şerban, Theo Zare şi alţii.

MISTICISMUL IN LUMEA MODERNA

de IZ. SADOVEANU

Civilizaţia de tip modern se caracterizează prin amestecul de doctrine, de idealuri şi sisteme cât se poate de opuse între ele, în care pot fermenta diverse culturi religioase şi filosofii. Incă din secolul al XVIII-lea au început a fi tot atâţi atei, cât şi credincioşi, căci de pe atunci există o lume, construită riguros mecanic, prin noile mijloace procurate de analiza matematică, altă lume în care se implântase rădăcinile biologiei cu Linne şi se întrevede o filosofie nouă a vieţii în natură, precum şi o preînoire a sistemelor antice de cugetare cu Spinoza, Descartes, Leibnitz, etc., o lume, în fine în care în ordinea teologică apar farsenişti, pietişti şi multe alte culturi noi, care pretind a poseda singuri şi fiecare în parte „adevărul", şi vor să stăpânească lumea în numele lui.

In secolul al XIX-lea şi în secolul nostru, progresul ştiinţelor exacte, explorarea tuturor regiunilor pământului, invenţiile miraculoase ale technicii şi maşinismului au deşteptat în suflete setea nepotolită de a cunoaşte, „apetitul enciclopedic" covârşitor din sufletul omenirii actuale. Omul nu se mărgineşte la cercetarea lumii închisă în marginile cunoscibilului, nu se mulţumeşte să stăpânească timpul şi spaţiul din lumea sa reală, ci curiozitatea şi setea sa de a afla şi a stăpâni, trece în domeniile tenebroase şi îndoelnice, în care imaginaţia omului a bănuit, din timpuri străvechi, existenţa unor taine cu puteri supraomeneşti.

De aci vine importanţa socială din ce în ce mai mare a „ştiinţelor" numite oculte.

In opera celor mai mari gânditori din secolul al XVIII-lea, de pildă în acea a lui Newton, găsim cu surprindere, alături de invenţia teoriei gravităţei, tentativa interpretării Apocalypsului cu ajutorul hipotezelor din Astronomia Argonauţilor, magia amestecată cu calculul matematic cel mai înalt şi mai riguros.

Rigoarea cercetărilor, severul control al observaţiei şi al experienţelor ştiinţifice, nu poate elibera pe om de atracţia doctrinelor şi a practicelor „iniţiaţilor" şi chiar ale şarlatanilor.

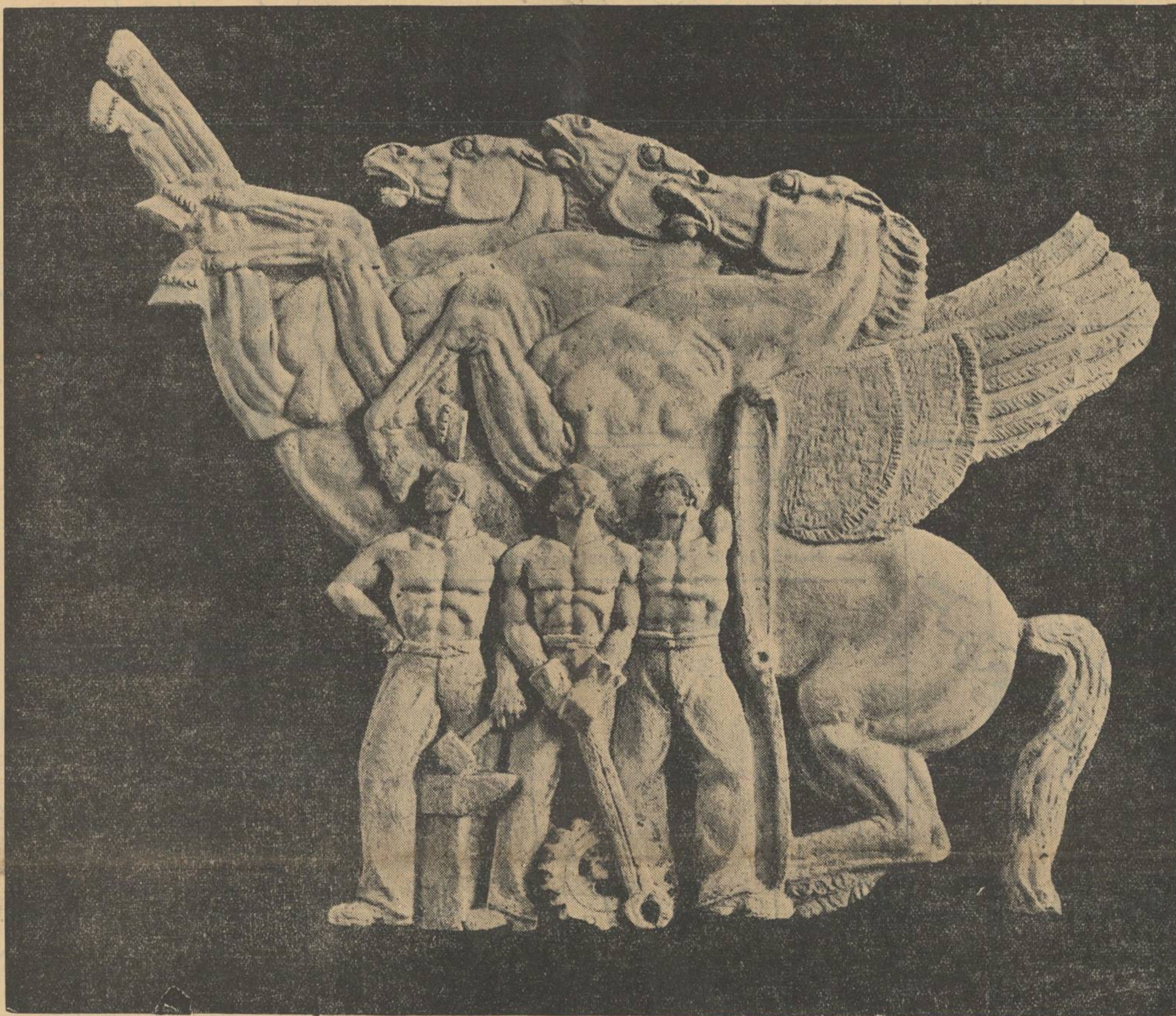
Lumea reală a devenit pentru mistici un text hieroglific în care totul e „semn", simbol al lumii lui Dumnezeu. Mistica a devenit un mod de a interpreta şi comenta în continuare cu felul de a medita şi comenta al istoriei, al filosofiei, al psihiatriei. Poetul, adept al poeziei pure, nu se socoate de cât ca un iniţiat căruia i sa arătat „semnul" şi care prin această cale pătrunde dincolo de lumea reală, într'o lume în care „a exista şi a cunoaşte" este unul şi acelaş lucru. Teosoful aşteaptă şi primeşte comunicarea imediată a luminii. In timpurile noastre magia, divinaţia prin aştri, prin evocaţiuni, coexistă laolaltă cu cultura clasică cea mai desăvârşită şi cu disciplina cea mai riguroasă a ştiinţelor exacte.

Faptul capital în misticism este că cineva simte şi are certitudinea că în cugetarea sa proprie se manifestă alt ceva de cât această cugetare, se introduc sau intervin, în grupul de atribute ce alcătuesc Eul, impulsii, judecăţi etc. care nu sunt ale lui şi care în domeniul în care se produc nu pot totuşi, fi ale altuia. O senzaţie venită la întâmplare Iea în sufletul misticului puterea de a-i schimba toată starea sufletească, îi dă impresia că ar fi atins un punct de contact între două lumi, două universuri, complect diferite şi fără nici un fel de amestec. Aceasta deosebeşte chiar starea mistică de delir, căci misticul rămâne în tot timpul un om obişnuit, păstrându-şi toate legăturile solide cu realitatea oamenilor normali.

El posedă, deci, o „a doua realitate", deosebită şi de realitatea interioară a „eului" pe care ori ce om o recunoaşte ca a sa proprie, dar şi de realitatea exterioară cunoscută prin simţuri. De la această realitate nouă misticul primeşte cunoştinţe clare şi sigure.

Faptul extraordinar este că oameni obişnuiţi cu logica şi atenţiunea internă îndelungată, cerută de munca ştiinţifică, care au conştiinţa operaţiunii lor spiritului lor, nu pot discrimina cum se produc „adevărurile" acestea care i se par venite dintr'un izvor secret. Ne întrebăm cum pot coexista calităţile unui sa-

(Urmare in pagina II-a)

Const. Baraschi: Bassorelief, la Fabrica I. A. R.

ITALIA SE APARA

de ST. ANTIM

Cesiunele de teritorii la care a fost obligată Cehoslovacia, sunt încă la ordinea zilei, mai cu seamă că diferendul cu Ungaria nu-i încă cu desăvârşire lichidat. Chestia care se discută azi e dacă Polonia şi Ungaria vor căpăta sau nu graniţă comună, călcându-se peste trupul Rusiei subcarpatine. Germania se opune la asemenea frontieră; Italia o sprijină. Pentru prima oară dar, de când există axa Roma-Berlin, Italia are o atitudine în divergenţă cu aceea a Reichului — şi aceasta constitue fără îndoială, faptul cel mai caracteristic în politica internaţională a Continentului nostru.

Adevărul este că anexarea Austriei a rărit raporturile dintre Roma şi Berlin. Acum câţiva ani, când d. Hitler şi-a manifestat la Veneţia, intenţia de-a anexa Austria, Italia a rupt cu Reichul. Primirea nu tocmai caldă, pe care d. Mussolini a întâmpinat-o din partea democraţiilor din apus; necesităţi de politică internă, l'au făcut să revină la prima sa alianţă, mai cu seamă că Germania i-a lăsat mână liberă şi i-a promis tot sprijinul ei în Mediterana, unde Italia urma să redobândească vechiul imperiu roman. Ce-a urmat ştie toată lumea: Italia s'a aruncat în Abisinia, care după ce-a fost cucerită s'a dovedit neaptă pentru a fi colonizată. Apoi, a fost îndemnată să meargă în Spania, unde nu numai că n'a fost în stare să scurteze războiul civil în favoarea lui Franco, dar încă l'a prelungit în chip inutil şi fără nici un folos pentru ea, căci prin acordul încheiat cu Anglia, Italia s'a obligat să nu se atingă nici de integritatea teritorială a Spaniei şi nici de independenţa ei. De altfel, legiunile italiene din Peninsula Iberică au şi început să fie retrase.

In timp dar, ce Italia vâna himere în apele Mediteranei, Germania şi-a întărit realmente poziţiile în Europa centrală, prin anexiunea Austriei şi acum în urmă, prin alipirea regiunilor locuite de sudeţi, ceiace-i dă posibilitatea unui control serios asupra Cehoslovaciei. Italia, care visa egemonia în bazinul Dunării, şi-a văzut aceste visuri spulberate.

Despre faimoasele procese-verbale dela Roma, pe care conta odinioară nici nu se mai vorbeşte azi. Ba ceva mai mult, Italia se vede azi ameninţată atât la Triest cât şi la graniţa tiroleză, locuită de importante minorităţi germane, tendinţa Reichului fiind de-a îngloba în graniţele sale pe toţi germanii, care trăesc sub stăpâniri străine.

Toate aceste împrejurări, de-o gravitate excepţională, au deschis ochii oamenilor dela Roma. Chiar în zilele critice, de pe vremea conflictului cu Cehoslovacia, Ducele a ţinut un limbagiu din care nu reieşea acel entuziasm de altădată pentru toate cererile Cancelarului iar chestia mobilizării italiene devenise foarte problematică. După întrevederea dela München, Italia face totul ca acordul cu Marea Britanie să intre cât mai curând în vigoare iar atitudinea ei faţă de Franţa, aplecarea acesteia de-a recunoaşte regelui Victor Emanuel titlul de împărat al Abisiniei, prin numirea unui ambasador la Roma, sunt fapte care lasă se se întrevadă noua linie de mişcare a Italiei.

Atitudinea ei în problema revendicărilor Ungariei ca şi dorinţa ei de-a da Poloniei şi Ungariei o graniţă comună, sunt indicii că axa Roma-Berlin numai funcţionează ca în trecut.

Adevărul e că schimbările teritoriale, intervenite anul acesta pe Continentul nostru ca şi teama unor noui modificări în aspectul Europei, au rupt vechiul echilibru, care se stabilise la noi. Azi, jocul de interese e cu totul altul decât cel de ieri, şi e deci foarte natural ca vechile alianţe să nu mai corespundă acestor interese şi să fim în ajunul unei regrupări a popoarelor. In orice caz, Italia e cea dintâi ţară, care nu se mai simte bine în angrenajul de până acum şi nu-i exclus ca ea să fie cea dintâi, care să ia iniţiativa unor modificări în politica internaţională a Continentului nostru.

OAMENI şi FAPTE

Consecinţele păcii...

Optimiştii foarte numeroşi acum douăzeci de zile, încep să se rărească. Oftatul de uşurare începe să fie un suspin de îngrijorare imensă. Consecinţele păcii dela München nu sunt cele întrevăzute de mulţimile bucuroase c'au scăpat de coşmarul războiului. In locul atmosferii de înţelegere o suspiciune generală care se traduce prin accelerarea ritmului înarmărilor. Anglia, Franţa, Rusia şi Statele-Unite şi-au dat seama că viitorul e încărcat de ameninţări şi au purces în grabă să-şi organizeze forţele militare. Insuşi d. Neville Chamberlain „omul păcii" stă în fruntea uriaşei sforţări pe care Marea Britanie este hotărîtă s'o facă. Bineînţeles că spiritele clarvăzătoare care nu s'au lăsat înşelate de mirajul păcii dela München, au arătat dela început că nu e vorba de o pace adevărată ci de-o pace impusă cu forţa.

Se pare că Anglia nu mai vrea să accepte în viitor o nouă ediţie, revăzută şi adăogită, a acestei păci precare. Din această hotărîre isvorăşte campania de înarmări cerută azi de întreaga opinie publică britanică.

„Dezarmarea" aeriană

D. Hitler care s'a împotrivit în 1933 planului de dezarmare, făcând să eşueze conferinţa dela Geneva, se declară astăzi partizanul cel mai hotărît al unei convenţiuni de limitare a înarmării. Mai ales în ceeace priveşte aviaţia de răsboi — führerul e dispus să se mulţumească cu forţele aeriene pe care le are cu condiţia ca Anglia şi Franţa să nu-şi sporească aviaţia lor. Cu alte cuvinte, Germania cere făţiş să i se recunoască supremaţia aeriană — căci forţele aeriene ale Reichului sunt astăzi superioare celor franco-engleze laolaltă. Sub această cerere de supremaţie se ascunde, în realitate, teama Reichului faţă de înarmarea aeriană a Franţei şi Angliei, ţări cu resurse bogate, în stare să depăşească aviaţia germană, într'un an de zile. Germania a ajuns astăzi la punctul culminant al desvoltării sale aeriene şi la capătul sacrificiilor posibile, în vreme ce Anglia şi Franţa n'au folosit nici pe sfert potenţialul lor industrial şi financiar în domeniul aerian. Iată dece Reichul se arată atât de iritat şi iată dece încearcă să oprească înarmarea franco-engleză printr'un pact aerian. Dar guvernul englez şi opinia publică engleză care priveau cu ochi buni un asemenea pact până acum câteva luni, astăzi după evenimentele cunoscute, nu mai vor să lase securitatea Marei Britanii şi pacea europeană pe seama pactelor, decât cu condiţia de-a pune în slujba pactelor o forţă armată în stare să impună agresorilor eventuali respectul păcii.

Discurs către America

D. Winston Churchil a rostit un discurs adresat Statelor-Unite, la postul de radio Londra. Marele om de stat a analizat cu o luminoasă înţelegere dar şi cu o neîndurătoare cruzime situaţia democraţiilor europene în urma „dezastrului dela München".

Concluziile d-lui Churchil sunt însă optimiste. Convins de necesitatea unui mare efort de înarmare care să împiedice pe viitor agresiunile statelor totalitare, d. Churchil a încheiat exprimându-şi încrederea în „forţele civilizaţiei" care continuă a fi superioare forţelor întunericului şi ale distrugerii.

Cum era de aşteptat, discursul d-lui Churchil a stârnit un imens răsunet în opinia publică americană.

Brazilia se apără

Nu numai Statele-Unite au hotărît să se apere de acţiunea spionajului german, ci şi statele sud-americane. In Brazilia s'a descoperit un complot al unei organizaţii de dreapta cu vădite simpatii pentru hitlerism.

Incercarea de insurecţie a fost reprimată fără dificultate, dar din cercetările făcute autorităţile braziliene au căpătat convingerea că d. Karl Ritter, ministrul Reichului, a sprijinit mişcarea revoluţionară. Preşedintele Vargas a procedat radical, cerând guvernului din Berlin să-şi recheme diplomatul compromis şi totodată a rechemat pe ministrul Braziliei în Germania. Raporturile diplomatice dintre cele două ţări sunt astfel rupte. In cercurile politice americane nu se ascunde satisfacţia pricinuită de atitudinea preşedintelui Vargas — destinată să arate Reichului că statele americane sunt hotărîte să împiedice orice amestec german în treburile lor interne.

Demnitatea franceză

Situaţia politică din Franţa tinde spre o clarificare. Urmările acordului dela München încep să se arate. Entuziasmul mulţimii pentru d-nii Daladier şi Bonnet începe să se răcească pe măsură ce adevărata semnificaţie a „păcii" dela München nu mai poate fi ascunsă. Cu deosebire elocventă este păţania d-lui Flandin. Fostul prim ministru a încercat să canalizeze într'o mişcare defetistă aspiraţiile pacifice ale poporului francez şi oroarea sa de război.

Folosind desorientarea provocată de acordul dela München, d. Flandin a mers mai departe decât poate admite demnitatea franceză, trimiţând o telegramă de felicitări cancelarului Hitler. In urma acestei atitudini, toţi fruntaşii „Alianţei Democratice" al cărei preşedinte e d. Flandin, au demisionat din această organizaţie, arătând că dezaprobă acţiunea sa. Printre demisionaţi e şi d. Paul Reynaud, ministrul de justiţie, dar nu lipsesc nici fruntaşii organizaţiilor de foşti combatanţi, ca d. Xavier Vallat, mare mutilat de război.

„Ultimul mohican"

Aşa se intitula singur Karl Kautsky, de câte ori era vorba de falanga acelora cărora le-a revenit misiunea de a apăra integritatea doctrinei marxiste. Dar Kautsky a apărat-o chiar împotriva celor cari se considerau a fi cei mai zeloşi continuatori ai lui Marx: pe vremuri contra lui Bernstein şi mai târziu contra lui Lenin şi Trotsky, el declarându-se pentru ortodoxia marxistă fără nici o exagerare fie în teorie fie în practica ei.

După o viaţă plină de lupte şi de activitate publicistică vastă, Kautsky a trebuit să ia drumul pribegiei: a fugit din Germania la Viena în 1933 când s'a instaurat regimul naţional-socialist şi în Aprilie 1938, a doua zi după proclamarea Anschluss-ului a părăsit şi Viena.

La vârsta de 84 de ani, în zilele în cari stânga de pretutindeni a înregistrat unul din cele mai dureroase eşecuri, Kautsky a murit în refugiu la Amsterdam. Ultimul mohican al gărzii marxiste a murit — probabil — desamăgit şi trist, aşa cum acum câteva luni a murit şi celălalt luptător social-democrat, Otto Bauer.

HUMOR

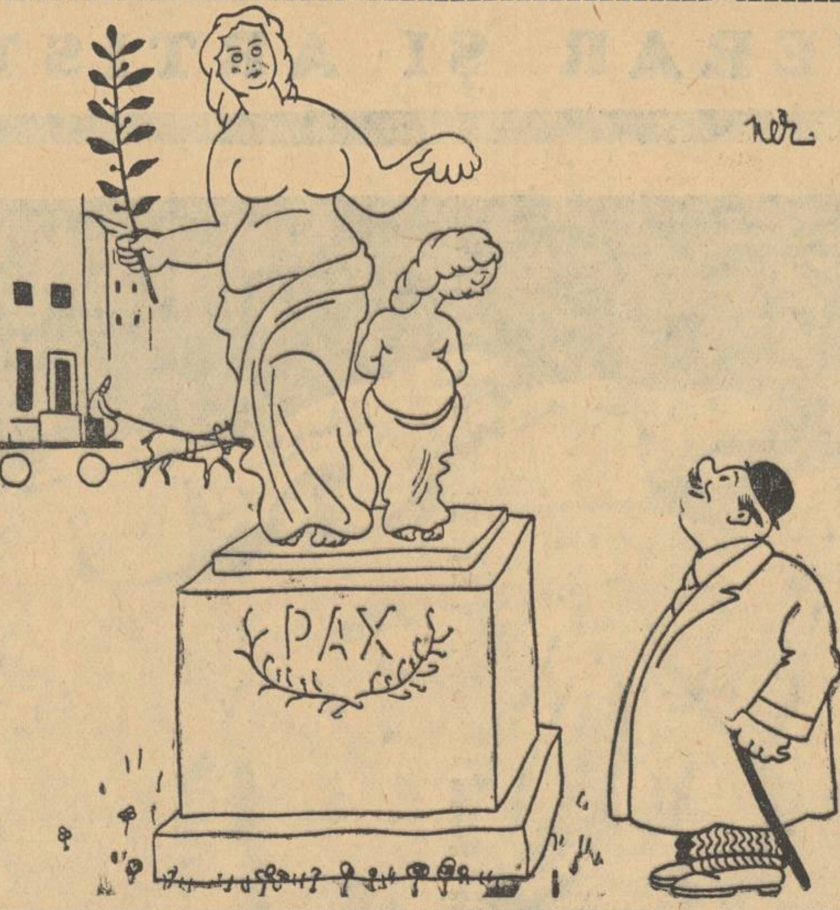
XENOFOBIE

— Iar o limbă străină!?
— Nu, e „birt economic", dar s'a spart un geam.

Incă unul care-şi vrea autonomia.

Poveste fără cuvinte.

UN PACIFIST RĂU INȚELES

— Mamă, iar a venit domnul acesta!...

E POSIBIL?

— N'am timp mult, te rog să fii scurt...

Misticismul în lumea modernă

(Urmare din pag. I-a)

vant, ale unui inginer, ale unor oameni înțelepți şi luminați, cu viziunele unui iluminat, „care se crede vizitat de personagii locuind alte lumi, primeşte informații de la ele şi îşi petrece o parte din viață în tainica lor tovărăşie?". Savantul mistic este o contradicție din cele mai neîmpăcate şi această contradicție se vede mai ales în cazul tipic al lui Svedenborg. Svedenborg „savantul" considera lumea senzibilă ca aparența superficială a unei lumi fizico-mecanică după modelul lui Descartes sau Newton. Ori care dintre savanții noştri de azi ne pot deasemenea propune forme de univers pe care nici imaginația umană, producătoare a tuturor invențiilor posibile, nici limbagiul obişnuit, nu pot exprima, ceia ce ne obligă a cugeta instrumentele şi calculele noastre. Aceiaşi savanți, Svedenborg în timpul său, savanții noştri din timpul de azi, admit ca inteligibil, care sfidează şi depreciază până şi noțiunile de efect şi cauză, răsturnând toate speculațiile vechi sau mai noi, în fie ce minut...

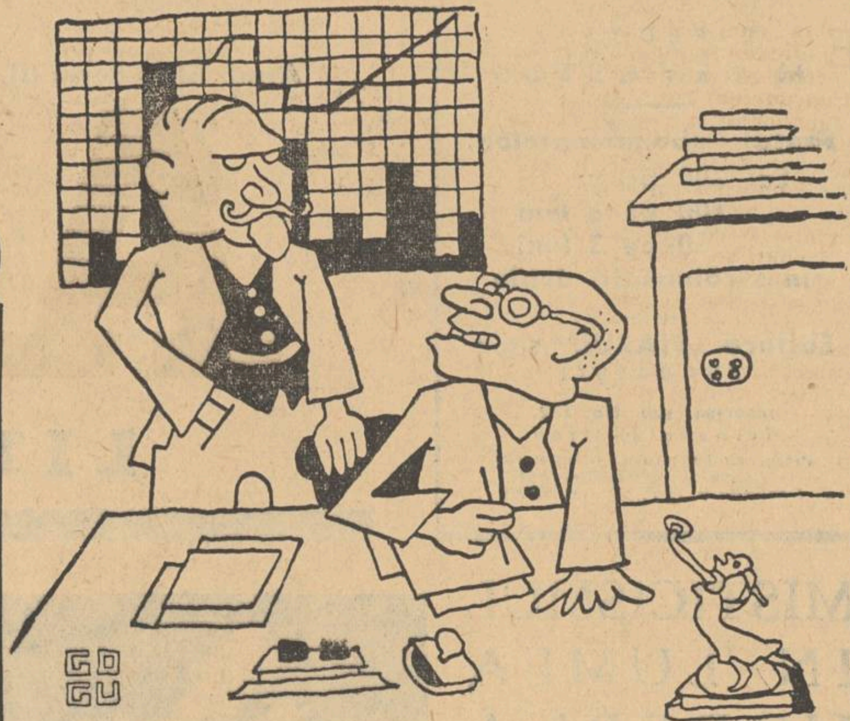
Acest „Univers" al abstracțiunilor este în adevăr dincolo de puterile omului de a cunoaşte, el este cu totul dezarmonizat, pe când „Universul" misticilor" este uman de o umanitate groasă şi neşlefuită.

Universul de fabricație ştiințifică nu poate servi nici măcar de simbol, căci este el singur un simbol, al cărui înțeles concret ne rămâne închis pentru totdeauna....

Ne amintim deci de experiențele profesorului Flournoy cu Hélène, mediul din Geneva care pretindea, în viziunele ei din stare de hipnoză, că este în comunicație cu locuitorii din Marte, vorbind chiar o limbă pe care o dădea ca limba locuitorilor din Marte, o limbă unică, în adevăr, o limbă care nu se vorbea nicăiri pe pământ. Ani de zile a studiat profesorul cu metodele cele mai riguros ştiințifice şi cu o răbdare de benedictin, zeul acestui mediu. A terminat însă prin a dovedi, pas cu pas, că nu era decât o alterare firească, prin traducerea unei stări născută din viața în curgere perpetuă, dar fără de întoarcere, esențial instantanee, a viziunilor din hipnoză. Minunea călătoriei prin Marte şi a limbii marsiene s'au dovedit a fi rezultatul unor alterații inconştiente a impresiilor reale, interpretații într'o stare sufletească a cărei limită este visul, după ce a fost multă vreme între „vis şi viață". Modul de transformare a celor apărute în aceste stări ca şi în viziunile iluminatilor trebuie să se asemene mult cu acel al visurilor....

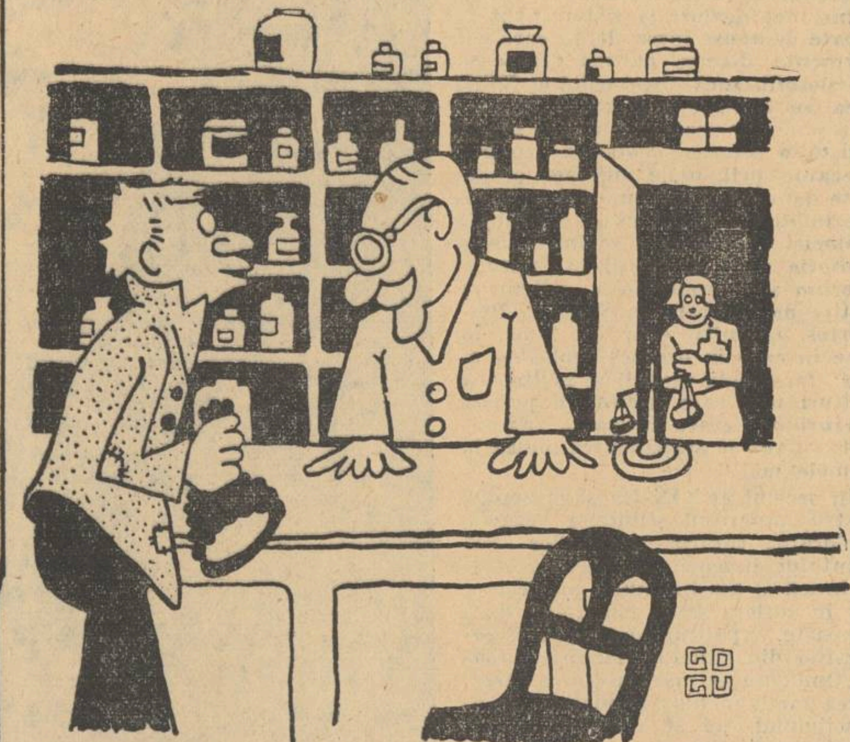
Un savant cu puterea de analiză şi calitățile de răbdare şi de lucru ale unui Flournoy, ne-ar duce poate şi în domeniul viziunilor mistice la aceleaşi concluzii ca şi studiul despre care am vorbit.

IZABELA SADOVEANU

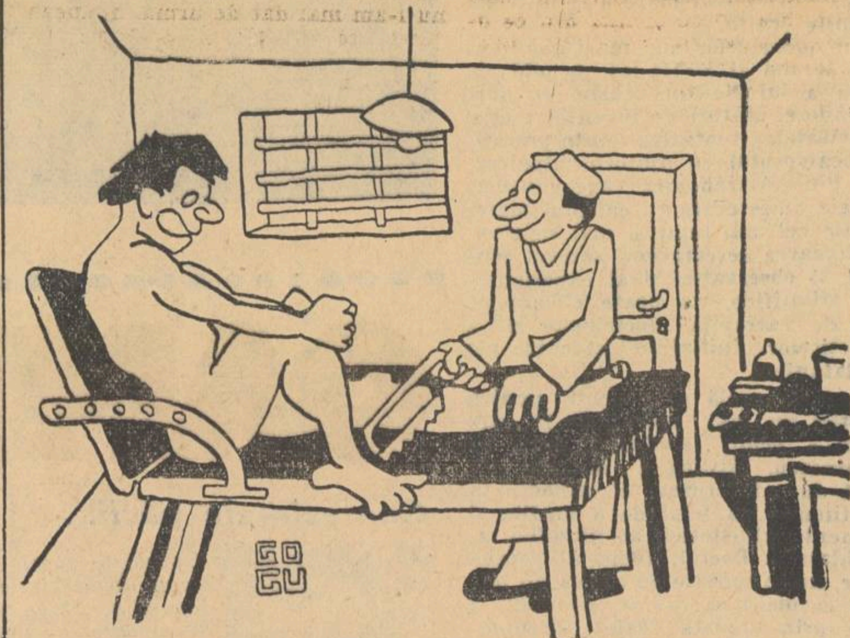
COMERȚ MODERN

— Ce trecem, deficit sau excedent?
— Un excedent deficitar.

DEPARAZITARE

— Şi cât praf de pureci vrei?
— D'un leu, că numai unul mă ciupeşte.

MAI TARE DECÂT CEHOSLOVACIA

— Te doare?
— Nu... Hârjâitul fierăstrăului mă face să scrâşnesc din dinți.

LITERATUL

— Ce să fac mai intâi? Romanul, tragedia sau raportul asupra ins. mânjărilor de toamnă?

O veche cunoștință

NUVELĂ DE VICTOR EFTIMIU

Era prin 1909, la Paris. Urcam scăricica primului etaj al cafenelei „Vachette", când un prieten, Titu Cerchez — astăzi funcționar important în poliția Capitalei — mă strigă și mă prezintă unui tânăr publicist parizian Léhibe Aronovisse care mă căuta de câteva zile prin cartierul latin.

Originar și el din România, Léhibe Aronovisse începea să publice prin ziarele socialiste ale Metropolei. Socotit anarhist periculos, în țară, el era urmărit pas cu pas de prietenul care mi-l recomanda — pe atunci agent al Siguranței — și care fusese trimis înadins, la Paris, pe urmele periculosului agitator.

Se împrieteniseră. Copoiul și vânatul erau nedespărțiți. Se înțelegeau de minune.

Lui Léhibe îi convenea să fie, deja, un personagiu, iar omul poliției binecuvânta această sinecură pariziană.

In fiecare zi, Titu Cerchez trimitea Siguranței Generale rapoarte detaliate despre activitatea anarhistului, precum și articolele umanitariste ale acestuia, tăiate din publicații de a doua mână. Cum meseria de revoluționar este în majoritatea cazurilor, mai puțin mănoasă decât cea de polițist, Léhibe Aronovisse era foarte des invitatul agentului special. Ceva candid prezida această tovărășie. Niciun fel de complicitate.

Fiecare își păstra punctul de vedere, libertatea de acțiune, insinuând, fiecare, că spionează pe cellalt ca să aibă, oarecum față de noi, scuza acestei stranii tovărășii.

De fapt, n'aveau nimic împotrivă, unul cu cellalt și nu urmăreau să-și facă niciun rău.

Când m'a strigat polițistul, eu mă aflam pe a șaptea treaptă a scării. Am primit imagina lui Léhibe Aronovisse într'o rază gălbuie de soare, care-i aurea firele de păr din jurul urechei și-i puncta cu un strălucitor fir de nisip începutul de chelie.

Văzut dela o relativă înălțime, în această aureolă, Léhibe Aronovisse mi-a rămas întipărit în minte pentru totdeauna, cu ochii în sus, cu capul turtit între umeri, colorat portocaliu, într'o atitudine pe care i-am mai surprins-o o singură dată și care, după un sfert de veac, aproape, m'a făcut să-l recunosc, deși purta alt chip și alt nume.

In vremea aceea îl întâlneam mai în fiecare Duminică la biserica românească din rue Jean de Beauvais. Nu se închina, dar asculta, cu evlavie, lângă ușă.

Odată mi-a spus:

— Nu sunt credincios, dar n'am nicăieri impresia că sunt acasă, ca aici. Mă duceam de mic la biserică, în orășelul din Moldova. Regăsesc același text... aceleași melodii... același ritual... mi se pare că sunt în patrie...".

Ciudat revoluționar-socialist acest Léhibe Aronovisse! Ciudat și pseudonimul acesta care trăda pe Leibu Aronovici, deși el nu ne spusese niciodată că-l cheamă așa, nici că este evreu și nici din ce oraș al Moldovei se trage. De altfel, nu-l întreba nimeni nici cine este, nici unde șade, nici ce căuta la capela ortodoxă. Marele farmec al Parisului e discreția. In afară de polițist, n'ai nevoie să arăți nimănui cartea de identitate. Iar Léhibe n'o arătase nici măcar polițistului său.

Cu doi-trei ani mai mare decât mine, Leibu Aronovici cunoștea scriitori, pictori, gazetari, francezi și străini. Aveam impresia că exagerează numărul și importanța relațiilor sale; îl consideram, totuși, un ghid prețios în viitoarea mea inițiere. Prin el, aveam să intru în prestigioasa lume a intelectualilor parizieni, să întâlnesc oamenii iluștri cari îmi vrăjiseră adolescența bucureșteană.

Faptul că eram gazetar eu însumi îi făcu și pe el să mă prefere celorlalți tineri români cari frecventau cafeneaua „Vachette", în majoritate studenți la drept.

Nu odată am fost amândoi invitații lui Titu Cerchez, în calitatea noastră de publiciști.

Se pare însă că Siguranța de la București aflase de prietenia polițistului cu revoluționarul, fiindcă, într'o bună zi, Cerchez fu rechemat. Părăsi cu regret cartierul, jurând că va descoperi și va plăti scump delațiunea.

Budgetul lui Léhibe se resimți de această despărțire. Il vedeam mai rar. Am impresia că o ducea greu și nu se arăta decât atunci când putea să-mi plătească un café-creme. (Eu o duceam mai greu decât el). Fiindcă eram, în tineretul românesc al cartierului, singurul său ascultător, aproape admirator, îi era greu să se arate, el publicist cu atâtea relații la Paris, subt aspectul unui om strâmtorat.

Cu guler totdeauna curat și cu monoclu, Aronovici apărea pe Rue des Ecoles, la Balzar sau la Soufflet, intra repede, ca un om preocupat, se ducea la taverna Pantheonului, fără să întâlnească pe nimeni cunoscut și nimerea la „Vachette", la ora când știa că sunt acolo.

Uneori mă lua cu el și mă ducea prin cartiere depărtate, la câte un evreu din Moldova, care ținea dughenită cu scrumbii sărate, mosoare și sticle de lampă. Am cunoscut, prin Léhibe Aronovisse, toată lumea aceasta de exilați din România, doctori modești, avocați, dentiști, negustori ambulanți de cravate și cămăși, — oameni cari nu vin la centru și trăesc modest, în așteptarea zilei când vor încropi ceva sau se vor reîntoarce în țară... Cu fiecare dintre ei, Léhibe avea câte o mică afacere. Pe mine mă lua când afacerea isbutise și partenerul ne invita la masă. Problema pâinei noastre celei de toate zilele avea, pe atunci, precădere. Toate sforțările orelor lungi, nesfârșite, ale întrebărilor și ale nădejdiilor noastre se duceau și nu totdeauna cu succes, spre soluționarea acestei bicotidiene halucinații,

De la unii mici oameni de afaceri pe cari îi cunoscusem prin Leibu Aronovici, am aflat mai târziu, că prietenul lor și al meu nu era un domn prea corect. Mi se păruse și mie câteodată că Léhibe exagerează. Când mă prezenta cuiva, îmi amplifica meritele, celebritatea din țară și, mai ales, abondența surselor mele de venituri. Am avut, nu odată, impresia că aceste vizite și relații pe cari mi le impunea, își aveau tâlcul lor, pe care nu l-am luminat niciodată. Mă tot împingea. Insinuia că am rude la poliția din București, la consilii militare și că aș putea salva dezertori. Mă punea să spun și anumite minciuni pe cari le debitam cu seninătate și chiar cu aplomb. Tinerețea și sărăcia sunt lipsite, odată cu alte valute, de moneda moralei. A cuceri un corn și trei felii de cârnat de Lyon era mai important decât a practica subtile etici. Ajunsesem, pe nesimțite, unelta lui Léhibe Aronovisse, care devenea din zi în zi mai elegant, se îngrășa, își dădea importanță și comitea tot mai mari indelicateți.

Odată, pe terasă, la Cluny, unde eram cu un grup de Români proaspăt sosiți din țară, a picat ca un șoim și a făcut o chetă pentru de Max, luându-mă și pe mine martor că marele tragedian e bolnav greu și că n'are lăscaie. Eu am roșit până la urechi, în vreme ce patru napoleoni mici ieșeau din jiletcile excursioniștilor români și treceau într'a lui Aronovisse, umanitaristul. O lungă listă de subscripție în care iscălitura falsă a ministrului țării atesta un dar de zece ludovici făcuți lui de Max, n'a fost iscălită de cei patru Români, din admirație și stimă pentru ilustrul lor compatriot, cu toate că-și dăduseră obolul.

Léhibe se mai ocupa cu vinderea de autografe ale scriitorilor celebri. Cunoștea un tip care imita la perfecție scrisul lui Anatole France, Paul Bourget, Pierre Lotti, etc. și vindea cu 20-30 franci un volum al acestora, cu dedicația, pentru persoana care colecționa autografe, de obiceiu, romăncă în voiaj de nuntă.

O atmosferă de suspiciune începu să înconjoare pe Léhibe Aronovisse care mai era antipatic băieților de bani gata din cartier pentru faptul că publica în foi revoluționare, unde era atacat Ionel Brătianu și ceilalți șefi ai României.

In 1911 am plecat spre țară, lăsând pe Leibu Aronovici cu planurile unei mari afaceri oneste. După un an, la o nouă călătorie în Paris, nu i-am mai dat de urmă. Spuneau băieții că am plecat la vreme, fiindcă eram să intru și eu în niște combinații cari au adus arestarea, întemnițarea și, mai târziu, expulzarea eminentului luptător pentru libertate.

Unii spuneau că Léhibe Aronovisse n'a fost arestat. In momentul când era să pună mâna poliția pe el, a intrat ca'n pământ. Cei doi birtași, evrei din România, cari făcuseră plângerea, acuzau pe al treilea român-evreu, un dentist, că l-ar fi adăpostit la el, sub alt nume sau că i-ar fi făcut rost de un pașaport pentru America.

De fapt, domnul Léhibe Aronovisse n'a existat niciodată. Am să vă spun numaidecât adevărata lui poveste.

In parlamentul din 1932 intraseră câțiva deputați evrei, câțiva socialiști și mai mulți reprezentanți ai partidelor de dreapta „Om de dreapta" în România înseamnă, în primul rând, antisemit.

Urcându-mă la tribună și vorbind pentru luarea unor legături normale cu Republica Sovietelor, eram des întrerupt. De pe băncile dreptei auzeam mereu strigăte:

— La Moscova! La Moscova!

Mai vehement de cât toți cei cari mă apostrofau era un deputat moldovean Lică Axentescu, un om de vreo cincizeci de ani, chel, cu ochelari și cu „mustața cât vrabia", cum scrie povestitorul.

La un moment dat se apropie de tribună, gesticulând cu fața spre mine.

O rază gălbue, căzută prin vitraliile cupolei, îi auri părul în jurul urechilor și-i aprinse un fir de nisip în creștet.

Văzut dela înălțimea relativă a tribunei, cu fața în sus și capul turtit între umeri, acest coleg îmi dădu o impresie de ceva trăit odinioară, de o senzație pe care am mai încercat-o cândva. O răscolire nostalgică a trecutului mă cutreera, tulburător.

Când mai trăisem acele clipe?

Fulgerător, îmi adusei aminte scăricica dispărutei cafenele „Vachette", Parisul din 1909, pe Titu Cherchez și pe tânărul care dorea să mă cunoască, Léhibe Aronovisse.

Nici o asemănare fizică. Nici glasul nu mi-l amintea. Dar cei doi metri cari ne despărțeau — în avantajul meu — și lumina portocalie care nimba fruntea deputatului moldovean, îmi afirmau absurd, că antisemitul și reacționarul acesta tumultos, nu era altul decât revoluționarul de odinioară, Leibu Aronovici.

Cuvântarea mea nu avu nici un răsunet.

Chiar a doua zi. o cameră arhiplină aplauda lunga și strălucita pledoarie a d-lui N. Titulescu, care explica dece nu este posibilă o luare de raporturi cu Sovietele.

— Admirabil discurs! îmi spuse la un moment dat, cu un aer triumfător, Lică Axentescu, pe care destinul îl pusese alături de mine.

— O să fie și mai admirabil de citit în „Monitor" după ce o face Titulescu pace cu Rușii! am răspuns eu, acru ca orice învins.

Imaginea din ajun dela tribună, mă urmărea. Omul acesta nu poate fi decât prietenul meu de acum un sfert de secol!... Trebue să desleg enigma!

Cel dintâi oracol pe care m'am dus să-l consult, a fost, bineînțeles, vechiul companion al tinereței noastre, polițistul.

Când l-am întrebat de Léhibe Aronovisse, Titu Cerchez se uită lung la mine, cu privirea nedumerită a lui Ponțiu Pilat, din nuvela lui Anatole France, „Procuratorul Iudeei".

Intrebat după mulți ani, la Roma, de patricianul Aenius Lamia, Pilat îi răspunse:

— Isus din Nazaret? Nu-mi aduc aminte!

Tot așa, eminentul polițist care, în imaginația mea, nu plutea decât întovărășit de umbra anarhistului din 1909, nu-și mai aduce aminte.

Nici un alt prieten din generația de atunci nu știa mai mult. Rămăsesem tot cu sumarele informații dela Paris: Leibu Aronovici făcuse niște escrocherii, fusese închis un an, apoi se exilase în coloniile franceze de peste Mediterana. Iși făcuse un cămin, trăia necunoscut de vechile cunoștințe, subt alt nume și avea trei copii. Aceste informații erau prea precise ca să fie adevărate. N'avea nimeni de unde să știe atâtea, din moment ce delicventul dispăruse fără urmă.

Dacă omul sărac care avea aceleași inițiale pierise, trăia Lică Axentescu, milionarul.

Urmărindu-l pe acesta, voi descoperi pe cellalt.

Am început discrete investigațiuni.

Dela câtiva colegi moldoveni, cari își făcuseră studiile la Paris prin 1910, aflai următoarele:

Lică Axentescu era creștin, fiu al unui preot sărac din județul Piatra Neamț. Iși luase doctoratul în drept la Paris, pe vremea noastră, dar nu venea niciodată în Cartierul Latin. Nu-l cunoscuse nimeni. Acum era foarte bogat. Era considerat cel mai șiret moldovean. Câștiga mult cu avocatura, dar mai mult cu acele fructuoase „afaceri" pe cari numai parlamentarii-avocați le pot face, în calitatea lor de oameni ai legilor. Pentru ceilalți ele înseamnă „trafic de influență".

Cei mai mulți clienți ai colegului nostru erau evrei: industriași bogați și proprietari de păduri din nordul Moldovei. In tovărășia lor, feciorul popii exploata mii de țărani. Aceasta, însă, nu-l împiedeca să fie unul dintre cei mai glorioși luptători împotriva lui Israel. Subvenționa ziare antisemite, vorbea la toate întrunirile și ridicase mai multe biserici, în județ.

— Iată dece-l vedeam mereu la biserică, în rue Jean de Beauvais! îmi spuneam eu, convins că îmi găsisem omul.

Nu l-am slăbit o sesiune întreagă. Am căutat să mi-l apropii. N'a fost greu. Mi-a surâs prietenește. Nu l-am întrebat nimic, nu i-am făcut nici o aluzie. Mă cucerise. Cât era de vehement în public, atât era de dulce la vorbă. M'a întrebat cu ce mi-ar putea fi de folos. M'a invitat la el, la conacul de pe malul Bistriței, să prindem păstrăvi.

Moldovean mieros, cu ochii galeși, sentimentali, spunând mereu „mă rog ția", el răspândea farmecul specific al celor de peste Milcov. Mă cucerise. Aș fi intrat în orice combinații necurate cu el, atât era de candid.

Intr'o zi l-am zărit la o masă, în bufetul Camerei.

M'am apropiat, m'am așezat lângă el, hotărît să dau asaltul.

— Mi-e dor de Paris! i-am spus.

— Nici eu n'am fost de mult! răspunse Lică, cu un oftat ușor în glas și cu ochii împăienjeniți de depărtări.

Apoi, familiar, ca și cum reluam o conversație întreruptă ieri, îi spusei mângâindu-i mâna.

— Cea mai bună a fost aia cu de Max!...

— Nu-mi aduc aminte!

— Știi, când ai făcut lista de subscripție!

Tot atât de famliiar, fără ca întrebările mele să-i pară însolite, el se gândi câteva clipe și repetă, calm:

Nu mi-aduc aminte!

— Dar chestia cu autografele, știi?

— Aia da... Mi-o aduc aminte!... clătină el capul surâzând.

„Cum să nu-mi aduc aminte, doar n'a fost numai una... Am aranjat aproape o sută de iscălituri! Ce dracu să faci, mă rog ția? Taica-mi trimetea vreo treizeci de franci pe lună, mari și lați... Cu ce plătești chirie, taxe, cărți, mâncare?

— Nu'înțeleg nici azi ce ți-a venit să-ți zici Leibu Aronovici? De obicei se întâmplă altfel... Oamenii își schimbă numele ca să pară Români. Ești primul moldovean care face pe israelitul.

— Câte odată nu strică să treci drept altul... Este o anumită lume unde o anumită origină, înseamnă o garanție. N'ai idee câte uși ți se deschid când ai un nume ovreesc... Toate merg mai repede... N'ai băgat de seamă ce cocoloșiți sunt creștinii însurați cu ovreică? Tot cahalul ține cu ei...

—Bine, bine, mă rog ția, dar cum merge asta cu antisemitismul? L-am întrebat, spunând și eu „mă rog ția".

— Eu totdeauna am fost antisemit, bădie!...

— De aia te-ai botezat Leibu?

— Din patriotism, să știi!

— Uite asta n'o mai înțeleg!

— Câte am făcut eu la Paris, dacă le făceam pe numele meu, ajungea neamul românesc de râs! Decât să fie escroc feciorul popei Axente, mai bine Leibu Aronovici!

— Ca patriotism, recunosc că e foarte răușit!... Dai ia spune-mi cum de te înțelegeai așa de bine cu negustorii din Faubourg du Temple, cu samsarii dela bursă, cu dentistul, cu balabustele din cartierul Saint Paul?

— Fiecare moldovean e puțin ovrei! afirmă Axentescu.

„Am copilărit la Piatra, cu Nuhăm și cu Moriț, am fost la ei în casă, am învățat multe dela părinții lor. Vara mă duceam când la Pașcani, când la Folticeni. Aveam și p'acolo prieteni din neamul lui Iuda. Ii păcăleam mai mult eu pe ei, decât ei pe mine. „Eu, drept să-ți spun, dacă nu mă văram printre ovreii din țară, o duceam tare prost la Paris... Numai cu ajutorul lor mi-am putut lua diplomele... Și acum lucrez tot cu ei... Trebue numai să-i cunoști și să fii mai șmecher ca ei. De altfel, să știi: nu m'am botezat Leibu Aronovici ca să fac poznele ce le-am făcut, ci le-am făcut, fiindcă mi se spunea așa"...

— Cam complicat...

— Când ai alt nume, îmbraci alt suflet. Când știi că nu-ți faci de râs numele părinților, ai mai multă libertate în mișcări. Numele te trage după el...

— In definitiv, cine te-a botezat așa?

— Dobitocul de Cerchez!

— Cine?

— Cerchez, polițistul...

— Asta chiar că n'o mai înțeleg!

— Să vezi!

„Eu, la Paris, locuiam la barieră, la Montrouge, într'o casă dărăpănată. Nu cunoșteam nici un român. Nu mă duceam în cartier de cât la cursuri; mi-ar fi fost rușine, eram desbrăcat, n'aveam de-o cafea.

„Intr'o seară, ieșind de-acasă, mă pomenesc strigat:

— Domnu Aronovici!

M'am întors fiindcă auzisem vorbă românească.

— Vezi că te-am găsit? Decând umblu după dumneata! Știu că ești anarhist, eu sunt dela poliția din București... mă cheamă Cerchez, dar n'am să-ți fac nimic, pe onoarea mea, ai să vezi! Credeam că am face cu un nebun. Dar era în mințile lui. M'a invitat la masă, s'a purtat foarte drăguț: bietul om mă luase drept altcineva și nu l-am desmințit ca să nu-i încurc socotelile. Să vezi. In casa din Montrouge la mansardă, locuia o nihilistă din Rusia, o femeiușcă pistruită și cocoșată, care scria și semna Léhibe Aronovisse, articole contra Țarului, a Regelui Carol I și a lui Ionel Brătianu.

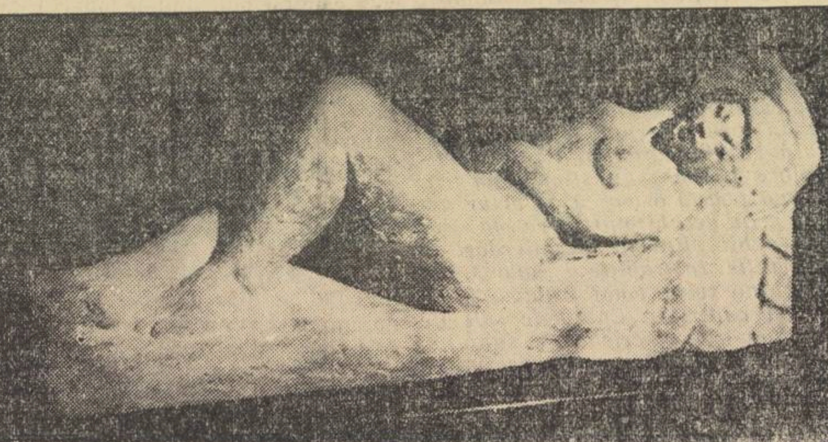
Agentul polițist îi iscodise adresa pe la vreo redacție. Cum dela București fusese trimis cu indicația că acel revoluționar era un evreu dezertor din armata română, Cerchez întrebase la concierja mea ce român locuește în acea casă, mă pândise și mă strigase „domnu Aronovici"... L-am lăsat să creadă ce voia. Numele acesta mi-a purtat noroc. Viața mi s'a schimbat în bine. Am prins curaj. Mi-am luat rolul în serios. Am venit în contact cu tot felul de revoluționari, mi-am făcut prieteni printre Evrei, am intrat în afaceri cu ei,am tras pe sfoară pe unii din ei, alții m'au vârât în combinații suspecte... am început să mă încurc de-a binelea. Cât p'aci s'o pățesc. Am dispărut. Adică am rămas la Montrouge. Mi-am lăsat mustăți, am pus ochelari. Nu m'a văzut nimeni sub chipul lui Leibu Aronovici. Articolele semnate Léhibe Aronovisse au continuat să apară, dar Siguranța română n'a mai trimis nici un detectiv pe urmele autorului. Prima experiență costase destul.

„Cu Cerchez mă întâlnesc, adesea, dar nici prin minte nu-i trece cine sunt. Dar matale cum m'ai recunoscut? In mai multe rânduri, îți spun drept, mi-a venit să mă dau pe față, în amintirea prieteniei noastre. Pe urmă am renunțat... Poate că mă uitaseși... Poate că m'ai fi demascat, când ne atacam la Cameră. Politica asta nu mai cunoaște nici prietenie, nici rubedenie, nici legături din tinerețe. Văd că matale te-ai dat cu bolșevicii... Poate că faci bine. Eu am rămas cu Isus Hristos, fiindcă sunt băiat de preot și m'ar blestema tataia de pe aceia lume, mă rog ția!"

Feciorul popei Axente vorbea cald, mângâietor, ca într'o poveste de Sadoveanu. Nici o urmă de umor, de ironie, de sarcasm, în spovedania lui domoală, candidă, evocatoare și plină de melancolie ca o înserare pe Siret. Un bucureștean ar fi scos efecte de cinism sau de vervă revoluționară, din soarta băiatului sărac, nevoit să poarte, între străini, un nume străin. Și-ar fi impestrițat mărturisirea cu paradoxe, citații sau inteligente surâsuri și demonice scăpărări.

Dar moldoveanul meu recapitula lucrările cu simplicitate, așa cum s'au petrecut aevea. L-aș fi ascultat până seara, dacă aprozii n'ar fi sunat clopote pe coridoarele Camerei și n'ar fi strigat, lungind ultimul cuvânt, sugrumând brusc ultima silabă!

— Domnii deputați sunt rugați să poftească la vooooot!...

Zoe Băicoianu : Nud

Scriitori români în gândurile și sentimentele lor

Intelectualistă, opera artistului e o carcasă ideologică al cărei colțuri se ascund sub faldurile cuvântului mătăsos. Lirică, ea e un șuvoi fără matcă, curgând haotic. Lamele de oțel ale gândirii îi fixează o albie și îi dă un sens.

Din opera unora și a altora — ne referim la nume ce cinstesc scrisul românesc — noi am izolat acele fraze în care gândirea, desbrăcată de cuvântul decorativ, sau sentimentul, constrâns de ea să devie inteligibil, ne introduc în intimitatea structurii ideologice și afective a operei.

Am exclus din culegerea noastră poezia: ea fiind un tot nefragmentabil, încercarea de a emite judecăți — din cunoașterea izolată a frazelor purtătoare de ascuțite sensuri — nu ar putea avea valabilitate.

Sanda Popescu

MIHAIL EMINESCU

— După orele care în amor se numesc păstorești, rămâne în om o profundă descurajare și tristețe, ba, susțin chiar, că în acele momente, omul e mai capabil de sinucidere, ba mai nepăsător față cu moartea de cât orișicând.

— Sunt oameni pe care spirite de observație și femeile îi descoase dintr'o singură apucătură — oameni cu puțin spirit, dar de un caracter tare, expres, consecvent.

— El (romanul) e metafora vieții. Priviți reversul aurit al unei monede calpe, ascultați cântecul absurd al unei zile, care n'a avut pretențiunea de a face mai mult sgomot în lume decât celelalte în genere, extrageți din astea poezia ce poate exista în ele și iată romanul.

— Trei sferturi ale lumii e așa — și dintr'al patrulea — Dumnezeule, ce puține's caracterele acelea, care merită a se numi omenești.

— Spiritul public este fapta puținor oameni. O singură frunte unsă cu mirul lui Dumnezeu e în stare să forme din oceanul cugetărilor omenești o singură volbură gigantică, care să se'nalțe din fundul abisului mărei până sus în nourii gânditori din ceriul luceafărului ce se numește geniu.

— Cosmopolit sunt și eu; aș vrea ca omenirea să fie ca prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atâtea colori. O prismă cu mii de colori, un curcubeu cu mii de nuanțe. Națiunile nu sunt decât nuanțele prismatice ale Omenirii, și deosebirea dintre ele e atât de naturală, atât de explicabilă, cum putem explica din împrejurări anume diferența dintre individ și individ.

— Sufletul omului e ca un val — sufletul unei națiuni ca un ocean.

— Când națiunea e'n întuneric, ea doarme'n adâncimile geniului și a puterilor sale neștiute și tace — iar când Libertatea, civilizațiunea plutesc asupră-i — oamenii superiori se ridică spre a le reflecta în frunțile lor și a le arunca apoi în raze lungi adâncimilor poporului...

— Poeții, filosofii unei națiuni (luminate) presupun în cântec și cuget înălțimile ceriului și le comunică națiunilor respective.

— A nu iubi, nu-i nimica — a nu *putea* iubi e grozav.

— Legile care compun fundamentul eticei chiar te'ndreptățesc de a cere cât ți s'a luat, de a face cât ți s'a făcut, pentrucă numai așa se poate restitui echilibrul, dreptul de pământ.

... afară de cumpene strâmbe și găinării în fața uliții mai există oarecari lucruri, de o însemnătate secundară într'adevăr, de ex. filosofia, poezia, artele, tot lucruri care scapă perspicacității numiților Domni (un membru dela primărie, un subcomisar dela poliție) dar a căror existență nu se poate nega.

... pentr'o minte mare totu-i problem, iar pentru 75 de dramuri de crier totu-i sigur.

— Orice a gândit un om singur, fără s'o fi citit sau s'o fi auzit dela alții, cuprinde o sămânță de adevăr.

— Omu-i ca o vioară... dacă pui degetul într'un loc pe coardă, sună într'un fel, într'alt loc, într'altfel, dar o vioară samănă cu alta.

... mirarea este mama înțelepciunii.

— In stare de nebunie toate ideile sunt de o cumplită realitate.

— Când auzim trâmbița marilor adevăruri, care se prezintă cu atâta conștiință de sine, să zâmbim și să zicem: Vorbe! Vorbe! Vorbe! S'ascultăm poveștile, căci ele cel puțin ne fac să trăim și'n viața altor oameni, să ne amestecăm visurile și gândirile noastre cu ale lor... In ele trăește Archaeus.

Poate că povestea este partea mai frumoasă a vieții omenești.

— Etern este tot ce este întotdeauna de față... în acest moment. Nu ce a fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăși stări de lucruri. *Ce este.*

— Oamenii sunt probleme, ce și le pune spiritului Universului, viețile lor încercări de deslegare.

— Politica lingăilor trebue lăsată pe seama lingăilor; pe flamura noastră trebuesc scrise pur și simplu voințele noastre.

— Puterea și mântuirea noastră în noi este.

(Urmare în numărul viitor)

De vorbă cu scriitorul Mihail Koltzov, despre literatura Rusiei de azi

Rolul social al scriitorului contemporan. Teoria „exprimării". Evoluția literaturii sovietice. Ultimele opere literare

D. Mihail Koltzov, unul din cei mai cunoscuți publiciști sovietici — în trecere prin București — a binevoit să ne dea câteva lămuriri autorizate asupra concepțiilor și operelor literatorilor Rusiei de azi, concepții și opere atât de discutate în lumea literară din toate țările.

*

Numele d-lui Mihail Koltzov, — membru în consiliul societății scriitorilor sovietici, redactor responsabil la „Pravda", secretarul „Asociației internaționale a scriitorilor pentru apărarea culturii", deputat în parlamentul rusesc — este cunoscut și dincolo de granițele patriei sale.

Făcând parte din generația scriitorilor ruși, cari au participat activ la războiul civil, Koltzov, cultivă în literatură, un gen caracteristic pentru stările din Rusia de azi, genul schiței realiste și combative.

Aceste schițe numite „ocerc" au caracteristica lor specifică prin aceea că operează cu un material uman și date reale și actuale. Eroul unui „ocerc" este totdeauna un personaj real și evenimentele descrise sunt și ele reale; numele „eroului" e și el cel adevărat. Cum aceste schițe se referă la evenimente din viața statului și la oamenii ce participă la ele, autoritățile se sesizează de cele scrise și iau de multe ori măsurile impuse de împrejurări. Astfel, „ocerc"-ul are un rol important în viața socială.

Mihail Koltzov este cunoscut în străinătate atât pentru activitatea sa de conducător al delegațiilor de scriitori ruși la reuniunile internaționale cât și pentru reportagiile asupra evenimentelor la zi.

Astfel, dela începutul războiului din Spania, Koltzov a stat mai multe luni la fața locului, iar cartea publicată de curând: „Jurnal spaniol" este una din cele mai impresionante mărturii asupra dramei spaniole.

D-l Koltzov nu este deci numai un scriitor ci și un publicist remarcabil

ROLUL SOCIAL AL SCRIITORULUI

Pentru început l-am rugat pe d. Koltzov să ne lămurească asupra rolului social al scriitorului din U. R. S. S.

— „Cred că problema rolului scriitorului — ne spune d. Koltzov — s'a pus totdeauna și pretutindeni. Din antichitate de când a apărut arta gândirii exprimate în cuvinte, scriitorul se întreba ce este el, profet sau bufon, conducător de oști sau toboșarul generației sale? Răspunsurile au fost totdeauna variate, uneori triumfale, alte ori distrugătoare.

Dacă scriitorii au suferit multe tentații și s'au înșelat de multe ori asupra rolului lor social, cauza stă în mare parte în caracterul deosebit al profesiunii lor. Munca scriitorului, producțiunea nu este niciodată anonimă. Numele autorului, individualitatea sa, ori cât de insignifiantă ar fi — servește oficial drept obiect al cererii publicului asupra calității cărții.

Când un muncitor produce de pildă, chibrituri sau țăranul — cereale, — el poate să pună în această muncă sufletul, toată capacitatea sa și totuși produsul muncii sale va fi anonim; vom avea în fața noastră simple chibrituri sau grâne. Dacă scriitorul a produs câteva cărți, oricât de neclare și fără de conținut ar fi, — el le iscălește totuși cu numele său și aceasta se socotește drept ceva normal. Este chiar obligator și cu cât rândurile scrise sunt mai puține și exprimă mai puțin, cu atât devine mai necesară semnătura autorului.

Aceasta a creat în parte, la scriitorii diferitelor epoci și popoare teoria falsă a „exprimării", care schimbându-și înfățișarea și terminologia, în fond se reduce totdeauna la credința că scriitorul are înlăuntrul lui — undeva poate între splină și rinichi, un fel de glandă, sau piatră filosofală, care produce ea însăși elementul scump: literatura.

Conform teoriei „exprimării" toată sforțarea scriitorului trebue îndreptată în descifrarea propriei sale ființe, fuga în conștiința personală, ferirea de orice influență din afară, pentru a da astfel posibilitatea glandei miraculoase să secreteze siropul artei.

Cred însă că, astăzi, teoriile acestea sunt în mare măsură înfrânte de realitatea vieții. Drumul creației și al vieții celor mai mulți scriitori, i-a salvat de mult de orice iluzii.

Congresele internaționale ale scriitorilor, pentru apărarea culturii, participarea activă a scriitorilor la curentele mari sociale — venirea lor la Madrid în 1937 — au arătat lumii că scriitorii au înțeles că sentimentele lor se nasc nu din lăuntrul lor — ci exprimă starea de spirit a popoarelor și claselor, tendințele, desamăgirile și speranțele acestora.

Dela stânga la dreapta: Mihail Koltzov, Andre Malraux, Maxim Gorky (Crimeia 1936)

PĂREREA LUI ROMAIN ROLLAND

„De altfel, continuă d. Koltzov, am vorbit despre toate acestea la ultimul congres internațional al scriitorilor unde m'am referit și la modul strălucit în care Romain Rolland, a exprimat această legătură întărită între scriitor și societate.

— „Este ceva nou aici — spune Romain Rolland — nu faptul că marii creatori — precursorii — cântă soarele înainte de răsăritul lui, dar faptul: *că însfârșit ziua începe, și a fost aruncată o punte între visul artei și acțiunea socială.*

Astăzi visul artei nu mai este țesut, numai din previziuni: ci se crează din viața materială. Se transformă în realitate rece".

ROLUL SCRIITORULUI IN SOCIETATEA RUSĂ SCRIITORII N'AU DREPTUL... SĂ SCRIE PROST

In ceeace-i privește pe scriitorii sovietici, continuă d. Koltzov, problema rolului lor în societate, a fost rezolvată de mult și cu totul altfel, decât în celelalte țări. Din clipa când scriitorul a spus *„da"* poporului său, care clădește o societate nouă, el devine un constructor egal în drepturi, al acestei societăți. Prin arta sa, el acționează asupra vieții, o împinge înainte, o schimbă. Aceasta face ca situația noastră, a scriitorilor ruși să fie atât de înaltă, dar totodată grea și plină de răspundere.

Unul din scriitorii noștri — *Sobolev*, a spus, — și aci există o parte de adevăr—țara Sovietelor dă scriitorilor totul, în afară de un singur lucru: dreptul de a scrie prost! De altfel creșterea nivelului intelectual al cetitorilor noștri întrece uneori pe aceea a scriitorilor! Autorul trebue să-și concentreze toate facultățile, toată capacitatea sa, pentru a nu rămâne în urma cetitorului, pentru a nu pierde încrederea sau pur și simplu atenția lui.

FOAMETE DE CĂRȚI

„Scriitorii noștri, n'au dreptul să scrie post și din cauza privilegiului unic de a-și vedea cărțile tipărite în tiragii la cari confrații noștri din străinătate nu pot visa măcar, în condițiunile actuale. La noi se poate vorbi de o adevărată „foamete de cărți", care nu reușește să fie învinsă până la capăt. Să vă dau numai două cifre concludente.

In Rusia de odinioară, în cursul a 30 de ani (1887—1916) s'au editat două miliarde de cărți. In U.R.S.S. numai în 15 ani, s'au editat cinci miliarde de cărți, iar la sfârșitul primului plan cincinal producția noastră de cărți a întrecut pe cea a Angliei Franței și Germaniei la un loc.

Iar în ceeace privește cărțile în limpile naționale ale popoarelor din patria mea, editām azi cărți în 104 limbi. 31 de naționalități care n'aveau alfabet, au primit alfabetul latin, abecedare și cărți în limbile lor naționale. Dacă luăm Ucraina, de pildă, numai în 1932, au fost editate 5200 cărți în limba ucraineană, ceeace face mai mult decât toată producția de cărți ucrainene în ultimii 120 de ani".

LITERATURA SOVIETICĂ IN ULTIMII ANI. ULTIMA CARTE A LUI GORKI

Il rugăm pe d. Koltzov să ne vorbească și despre operele sovietice din ultimii ani. Scriitorul ne amintește pe scurt etapele principale ale desvoltării literaturii sovietice, se oprește asupra hotărârilor oficiale, luate acum șapte ani, când s'au lichidat grupurile răslețe și s'a organizat asociația unică a scriitorilor, precum și asupra urmărilor pe cari le-au avut aceste hotărâri.

— „In general spune d. Koltzov, oglindirea proceselor sociale de transformare a societății noastre, devine principala temă a operilor literare.

Romanele *„Energia"* lui *Gladkov*, *„Kara Bugaz"* al lui *Panstovsky* *„Timpul înainte"* al lui *Kataev* și altele, oglindesc procesele de construcție a societății, formarea caracterelor și psihologia oamenilor noui.

Problemei relațiilor între oameni, a soartei intelectualilor cu trecut mic burghez și rolului muncitorimii în noile procese istorice, sunt dedicate romanele lui Ehrenburg, Leonid Leonov și Niculov.

Aci d. Koltzov, face o pauză, pentru a ne vorbi, cu accente de emoție despre ultima carte a lui MAXIM GORKY *„Viața lui Klim Lamghdu"* unde problema intelectualilor în societatea veche sunt ridicate la o înălțime ideologică superioară.

Lupta pentru colectivizarea satelor transformarea psihologiei țăranilor și a instinctelor lor de mici proprietari au găsit exprimarea lor literară în operile lui *Șelohov*, în cartea lui Pauferov — „Brusky" — în cărțile lui *Stavsky* și *Tardovskp*.

Un loc important după spusele d-lui Koltzov — îl ocupă în literatura rusă — tematica așa zisă a „apărării patriei".

Tema răsboiului civil de altfel n'a încetat un moment de a inspira pe scriitorii sovietici.

In ultimii ani au apărut: romanul lu Fadeev — „Ultimul don Udeghe". N. Virta — „Singurătatea" drama lui Korneiciuc: „Sfârșitul escadrei" și altele.

Totodată însă apar cărți în genul romanului lui Pavlenko: „In Extremul Orient — brodat pe tema răsboiului de mâine, a atacului Japoniei asupra extremului Orient sovietic.

D. Koltzov ne vorbește și despre lirica sovietică reprezentată azi printr'o pleiadă de poeți, cei mai mulți tineri, care compun versuri în limbile tuturor popoarelor din U. R. S. S.

O recunoaștere deosebită au căpătat-o în ultimii ani poeții *Tihonov, Nicola Bajan, Prokofief, Aseev, Lahuți, A. Bezarmensky, Tăcina, Kup Kupală, Alexandrovscki, Nepetz Markiș, Stulsky, Tabodze* și alții.

Un loc important ocupă în literatura sovietică și temele așa zise internaționale, reportagii sau cărți asupra unor țări și probleme străine, asupra luptelor sociale, la fel ca și romanele lui ALEX. TOLSTOI, *Novicov, Pribov, Iuri Tanianov* și alții.

ULTIMILE NOUTĂȚI LITERARE

Asupra ultimelor cărți de succes din U.R.S.S. d. Koltzov ne spune:

— In această privință trebue să menționăm în primul rând *„Pâinea"* lui *Alex. Tolstoi* și *„America într'un etaj"* de *Ilf* și *Petroff*.

De un succes deosebit se bucură astăzi ultima carte a lui Panstovskq și a lui Valentin Kataev *„Eu, fiu al poporului muncitor"*.

După aceste lămuriri asupra literaturii Rusiei de astăzi, d. Koltzov — care se înapoiază de la Praga unde a asistat la desfășurarea ultimelor evenimente — ne vorbește despre problemele păcii, despre viitorul umanității și își exprimă convingerea că nu totul este pierdut, cum cred cei cuprinși de descurajare astăzi.

Și ne amintim că la congresul dela Madrid al scriitorilor, d. Koltzov și-a încheiat discursul amintind deviza lui Don Qixotte: „Post tenebras, spera in lucem", — după întuneric, nădăjduesc că va veni lumina.

ILIE CONSTANTINOVSCHI

UN CUVÂNT BUN

(Fragment)

Mă uit la el, nu doarme. Este 1 și jumătate și eu i-am ținut lumina aprinsă în ochi, deși știu că nu poate adormi decât pe întuneric. Nu a spus nimic tot timpul, nu a repetat ca de obicei să sting lumina. A înțeles că ar fi fost imposibil să las cartea din mână. Acum mă gândesc că totul este aproape anormal. Să întâlnesc aceeași situație, atâtea nimicuri, dar aceleași cari m'au îndepărtat de atâtea ori de el și atâtea lucruri bune cari m'au făcut să regret, să am remușcări pentru gândurile mele nedrepte. Ce asemănare! Paul este așa de bun, cât mă iubește! Dintr'un elan de dragoste mă întorc către el. Nu știu dacă a adormit, cred că nu. Simt cât îi datorez, câte bucurii, câtă mulțumire, (uneori fericire). Ce bun e și generos. Și totuși cât am suferit din cauza lui, ce puțin înțelege de cele mai multe ori tot ce gândesc eu, felul meu de-a vedea viața, lucrurile, mentalitatea mea. Când văd că nu înțelege devin nedreaptă, mă îndepărtez de el. Se ridică între noi un zid care mi se pare că ne va separa pentru totdeauna. Mă înspăimânt de proporția ce-o dau simplului fapt că el are o fire mai dreaptă, mai puțin subtilă (să fie cuvântul potrivit?). Dar mă gândesc, ce vină are el că este așa? Am remușcări...

Trec mâna peste pieptul lui. Ce mulțumită mă simt așa. Il mângâi ușor. O tandrețä infinită mă cuprinde. Ii sărut părul, mâna. Mă rog din tot sufletul să nu mai intervină nimic, nicodată între noi. Să nu mă despart niciodată, nici cu gândul de el. Să-i iubesc mereu așa ca acum, sincer, cu dragoste adevărată. Să nu mă mai cuprindă îndoelile, să-l înțeleg așa cum e, să nu-l mai condamn pentru firea lui. Mă înduioșez și plâng ușor. Paul a simțit că sunt frământată, dar ca întotdeauna, nu știe ce să spună. Mă mângâie și mă sărută încet. Eu plâng și mai tare. El nu înțelege că pentru mine plânsul este o destindere, și se enervează. Imi taie dintr'odată tot elanul. Cu un ton vădit enervat îmi spune: „Să știi Irina că nu te mai las niciodată să citești o carte care te impresionează așa de mult. Ce însemnează plânsul ăsta?" Nu a știut cât de departe era cartea de adevăratul motiv al plânsului meu. Cu o vorbă m'a trezit. Așa face întotdeauna; când am mai multă nevoe de mângâiere, de dragoste, când sunt mai dornică de o desăvârșită apropriere între noi, atunci mă îndepărtează cu un cuvânt, cu un gest. O observație pe un ton aspru tocmai acum...

Mâna mi-a înțepenit. Simt că nu-l mai pot mângâia, că nu mai pot gândi pentru el nimic bun și frumos. Incepe să mă cuprindă revolta. Dece, dece, să răspundă așa, dece întelege atât de puțin din tot ce e în mine? Dacă mă închid, dacă nu-i pot spune ce am și dece sufăr (pentrucă într'adevăr nu-i pot spune), cel puțin să simt o alintare atunci când eu îi simt nevoia. Imi face așa de bine când îmi vorbește dulce și mă mângâie ușor pe păr. Mi-am îndepărtat mâna pe nesimțite. Incep să gândesc, judec limpede. Tot elanul mi-a trecut. Mă întorc către perete. Acum aș vrea să fiu singură. El nu face nici o încercare de-a repara greșala (el nu crede că a greșit). Imi spune iarăși sever: „Dece te-ai supărat acum? Nu am dreptate să nu te las să citești noaptea, nu vezi că nu mai poți dormi?"

Să încerc să-i explic dece anume mă frământ acum, plânsul meu, toate câte le-am simțit și gândit? Nu, nu ar înțelege. Cred că uneori mă găsește anormală, prea nervoasă, prea sensibilă. Ce mai spun nervoasă și sensibilă, dacă am pronunțat cuvântul cel mai tare, anormală Să fiu, într'adevăr? Dialogul se petrece în gândul meu. Un dublu dialog, ce i-ași putea răspunde lui Paul și răspunsul la întrebarea mea, dacă sunt... nu, termenul e prea tare. Teatralizez puțin scena. Mă detașez cu încetul de mine, privesc totul ca și cum ar trebui să o scriu. Făuresc o scenă falsă, nu mai sunt eu aceea de acum o clipă, sunt alta, o străină, un spectator. Ah, nu pot să-mi explic asta. Ce duh s'a instalat în mine și mă face să-mi privesc propriile sentimente și evenimente, să vorbesc și să răspund în gând ca și cum nu despre mine ar fi vorba? Imi închipui cum ar fi scrise toate cele ce nu le mai simt, le judec. Pierd noțiunea adevărului, nu mai știu ce simt în realitate, mă *falsific* pentru a vedea dacă nu e mai bine așa, dacă nu ar fi mai frumos dacă ar citi un străin. Mă îngrozesc. De unde am plecat? Ce face Paul? Am uitat de el. Am uitat cât trebuie să sufere el acum de detașarea mea, de răceala mea. Mă uit la el. Nu doarme; se întoarce când pe o parte, când pe alta, oftează. Și eu nici nu am auzit, nu, am simțit că se frământă. Mi-e milă de el. Milă? Nu, ce cuvânt urât. Dragoste, poate, dar acum mi se pare că nu chiar din dragoste m'am întors către el.

Dacă mi-ar spune acum o vorbă bună! Știe bine că nu pot adormi, așa supărată, singură. Știe foarte bine, i-am explicat de atâtea ori, dar niciodată nu face o tentativă de împăcare. Până la urmă tot eu mă înduioșez. Dar acum nu voi ceda, nu. Incep să mă montez. Imi pierd iarăși primul sentiment, pentru unul închipuit. Simt mâna lui pusă discret pe umărul meu. Dece rămâne rece? Mă gândesc puțin. [illegible] să-i pot răspunde. El a văzut ezitarea mea; lasă încet mâna, o duce pe frunte. Acum știu că somnul nu mai poate veni în noaptea asta pentru nici unul din noi și că suntem condamnați să ne chinuim cu tăcerea, toată noaptea, străini, unul lângă altul. Și totuși îl iubesc. Acum aș vrea să mai încerce odată o apropiere. Il pândesc, îmi țin respirația ca să simt mai bine orice mișcare. In odae este întuneric și nu disting aproape nimic. Stau cu ochii mari deschiși. Aștept. Dar el s'a închis și nu mai e posibilă nici o mângâiere, nici o vorbă din partea lui. Ce rău am făcut, regret. Ne-am fi împăcat și aș fi adormit, târziu, linștită. Intind mâna peste pieptul lui. Imi este cel mai neîndemânatec și mai drag gest. Ii sărut ușor părul. Se întoarce către mine, mă sărută, abia ca o atingere. Cu o voce înceată, înecată, îmi urează noapte bună.

Diminea̧ța, totul mi se pare că s'a petrecut în vis.

N. V.

PERSONAGII CELEBRE DIN COMEDIA ITALIANĂ

Tot Parisul secolului al XVII-lea, ca și micul Jean Baptiste Paquelin, marele Molière de mai târziu, erau pasionați de teatrul italian. Catherina de Médicis i-a adus din țara sa și i-a instalat la Paris, unde, după ce au descărcat căruțele lor pline de lăzi cu haine, decoruri, strălucind de flamuri colorate și zdrențe aurite clocotind de plesnituri de biciu, de râsete și cântece și de înjurături savuroase, au cunoscut un succes fără de asemănare. Era teatrul adevărat și nu acele „mistere" pline de predici de care poporul începuse a se cam plictisi. Totul era improvizații și de aceia era atâta vervă și viață, dar era și comedie adevărată, căci multe dintre ele erau pline de aventuri stranii și românești, de conflicte uneori până la tragic, alteori pline de haz.

Iată-l pe Scaramouche, valetul plin de vicleșug, îmbrăcat în negru, vioiu ca un mișcoriciu, grăind frumos și zgâriind ghitara. In el, publicul prevede pe viitorul Figaro. Cel care l-a ilustrat și l-a făcut nemuritor a fost un Napolitan, Tiberio Fiorelli. Insăși Ana de Austria îl chema la Louvre pentru a se distra.

Se zice că într'o zi, viitorul Rege Soare, care ave abia doi ani, zbiera și se zbătea ca un copil de țigan. Fiorelli luându-l în brațe începu să facă ghidușiile sale cele mai cu haz și micul copil regal, surprins se opri din zbierete, privi minunat, apoi izbucni în râsete. Râse atât și cu atâta poftă încât Scaramouche simți ceva cald curgându-i pe mânecă... Faptul acesta îi procură pe toată viața favoarea lui Ludovic al XVI-lea căci amintirea aceasta l-a făcut multă vreme să râdă.

Fiorelli a jucat teatru până la optzeci și trei de ani, rămânând mereu tânăr și iute în mișcări, dând cu acelaș suces răsunător „palme cu piciorul".

Apoi se retrase, căci în fine se simțea bătrân... dar se vede că el recunoștea că e bătrân numai pentru a face ghidușia cea mai mare din viața sa, căsătorindu-se cu o fetiță frumoasă de vre-o optsprezece ani. De aci înainte începu să joace în viață rolul de moșneag octogenar de care și-a bătut joc pe scenă în toată cariera sa. Iși închidea nevasta, o bătea și o chinuia atât de crunt, încât biata fată a fugit într'o zi la părinți. Dar octogenarul furios a urmărit-o și acolo, acuzând-o de infedilitate și cerând să fie pedepsită, tăindu-i-se frumoasele ei bucle... Poate că ar fi reușit dacă nu murea la 88 de ani...

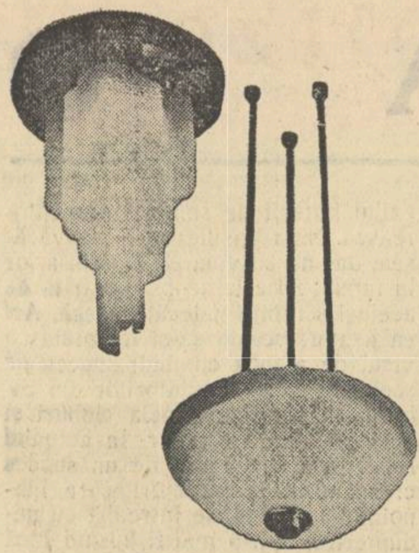
Altă vedetă a trupei italiene a fost Giuseppe-Domenico-Biancolelli, pe care Mazarin l-a adus din Italia și care juca pe Arlechino. Inainte de el Arlechino, îmbrăcat în zdrențe, cu fața spoită în negru și un măluroi în mână, făcea pe prostul, pe bietul tânăr credul și neîndemânatec, pe îndrăgostitul fără de curaj. Domenico îl preschimbă într'un personagiu spiritual, ușor și încântător, cu o grație strengărească și malițioasă de adolescent, mlădios ca o pisică. Rolul de prostănac fu trecut lui Pierrot, cel dat prin făină și Paiaței îmbrăcată în pânză de saltea. In locul zdrenței Arlechino îmbracă vestita haină în lozanje multicolore pe care i-o știm până azi. Pe față poartă o mască de velur negru, prin deschizăturile căreia lucesc ochii plini de dezmierdări și de maliție. In tradiție a rămas acest Arlechino zvelt, băiat frumos, spiritual și cuceritor. Cuvintele sale de spirit au rămas celebre și sunt nenumărate. El a fost acel, care vrând să-și vândă casa lui Polichenelle îi aduce ca probă o bucată de moloz. Auzind pe Regele Soare zicând, nemulțumit, despre o piesă că e detestabilă, s'a apropiat și i-a șoptit: „Mai încet, vă rog să nu audă Regele, că mă trimite îndărăt în Italia cu toată trupa mea. Toată lumea râdea de glumele, năzbâtiile și ghidușiile lui, afară de el. Ca toți marii comici, el era neurastenizat. A murit tânăr la 48 de ani, ca un erou al artei sale, căci voind să facă plăcere Regelui și-a prelungit prea mult dansul la curte. Apoi în costumul său de mătase ud de sudoare a alergat la teatru fără a se schimba, ca să nu-și piardă „numărul". — A dansat, a jucat rolurile înfrigurat și tremurând. După câteva zile a murit de o pneumonie.

Ceia ce e extraordinar este că, în viața lor privată, acești comedianți erau oameni serioși, cu viață foarte regulată, artiști din tată în fiu, din mamă în fiică. Fetița își învăța meșteșugul văzând pe mama sa jucând, când mama îmbătrânea și se retrăgea, fata îi urma, jucând în aceiași jupă de tafta dungată, în acelaș corsaj de velur, cu ciorapii roz sau vert-pomme, cedate de mamă și cu acelaș surâs, aceiași artă în aruncarea ochiadelor.

Chiar rolul de cochetă, vampă, cum am zice azi, era adeseori ținut de femei ce erau minuni de fidelitate și devotament, de pildă Françoise Biancolelli, una din fiicele lui Arlechino. Ea a inspirat o mare pasiune lui M. de Turquis, locotenent în garda franceză și el a luat-o în căsătorie fără să țină seamă de familie. Aceasta l-a amenințat cu dezmoștenirea. Atunci Françoise din devotament a declarat că renunță la

(Continuare în pag. 8)

Lumina în decorul modern

Progresele realizate în iluminatul prin electricitate au găsit întrebuințare nu numai în domeniul comercial și industrial, ci și în locuința omului. Un astfel de iluminat ne va aduce pe lângă confort, și o bucurie vizuală, o plăcere artistică, dacă este adaptat ambianței architecturale, dacă s'a ținut seamă de caracterul încăperilor unei case.

Iluminatul, tehnic modern, și-a stabilit dela început legile și principiile existenții lui. Dacă în locuința noastră aceste legi pot fi aplicate cu mai puțină strictețǎ ca în localurile publice, nu trebue totuși nesocotite, cum se întâmplă de multe ori. S'a abuzat de două extreme: de penumbra prielnică intimităților sufletești și de lumina orbitoare pentru festinuri.

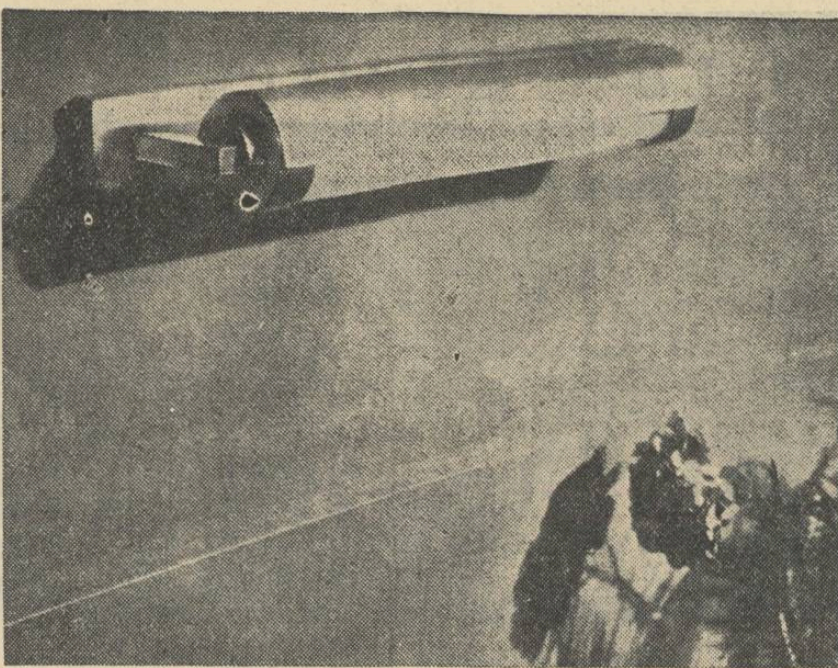
Trebue să existe însă și în iluminatul casei noastre un echilibru și o măsură. Pentru aceasta este potrivit să se stabilească fiecărei camere o lumină generală, de preferință o lumină indirectă ce poate fi complectată prin alte surse secundare, aranjate după gustul fiecăruia: o lampă specială pentru birou, un proector mic spre a scoate în evidență un obiect de artă sau un tablou, o lampă cu abat-jour pentru luminatul unei mesuțe cu lucruri familiare. Dar, încă odată, stăruim asupra importanței iluminatului general, distribuit indirect, singurul care poate da impresia luminei naturale.

Să nu se creadă însă că acest fel de lumină nu poate fi obținut decât prin aparate complicate sau prin modificări importante în architectura unei camere. Un policandru vechi, un lampadar, pot fi transformat în surse de lumină indirectă, fără ca liniile lor să sufere cea mai mică modificare.

Iluminatul indirect prin cornișă luminoasă este el însuși o realizare destul de ușoară cu condiția ca această cornișă să se găsească la o distanță suficientă de plafon (un metru până la un metru și cincizeci) și să se întrebuințeze reflectoare speciale.

Un procedeu de iluminat general foarte potrivit constă din întrebuințarea unui glob, unei sticle deja existente, luminându-le de sus, de deasupra. Paralel cu iluminatul general sau pentru a-l înlocui, se poate lumina indirect un colț al camerei dispunând de un reflector ascuns după o coloană sau într'un motiv architectural. Se întrebuințează adesea în decorație plăci de lemn pentru a modifica poziția falșă a unui perete, pentru a ascunde o sobă sau pentru a scoate în evidență un divan. După aceste plăci pot fi plasate câteva reflectoare care să lumineze o nișă sau alt colț al încăperii. Paravanele, care, astăzi, în case bine încălzite n'au decât o valoare decorativă, pot la fel contribui la luminatul camerilor mari: acelea care sunt din material transparent, dacă sunt luminate din spate, capătă un farmec neașteptat și un relief curios al desenurilor lor.

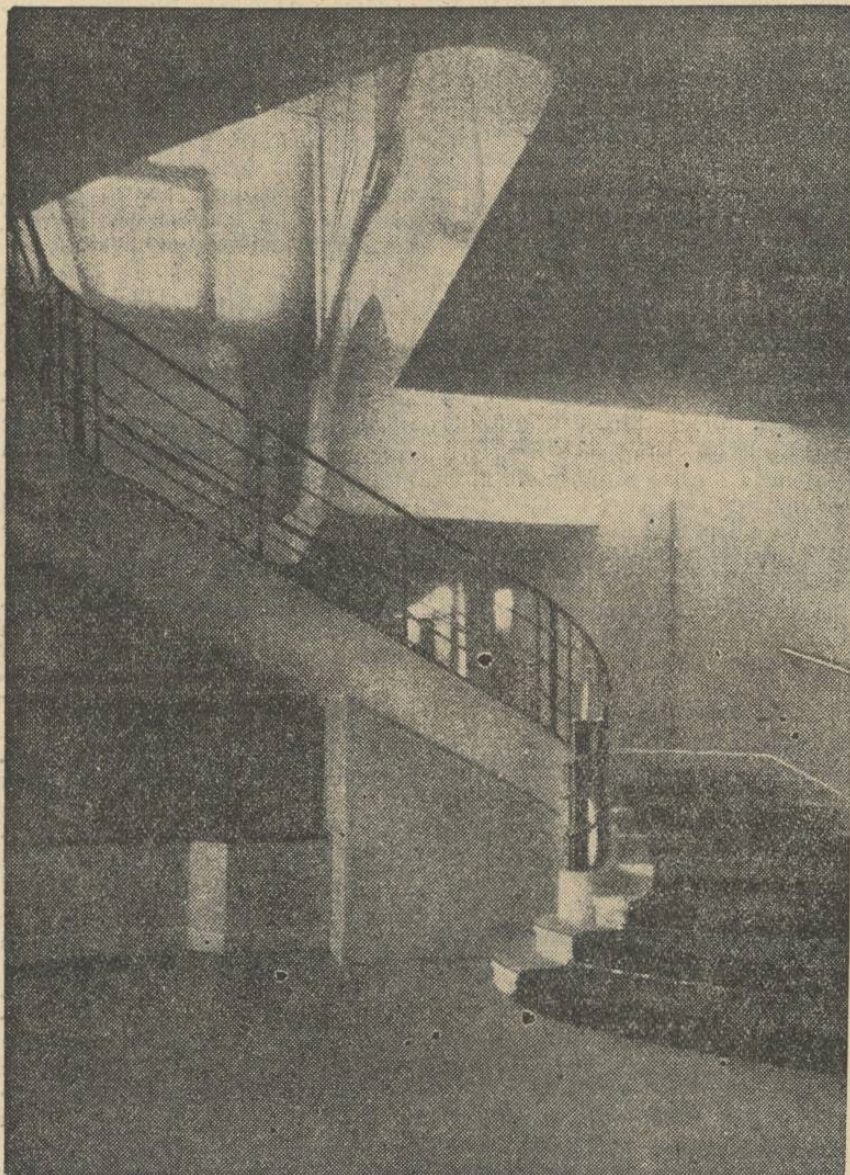
Există apoi, numeroase aplicații de o fermecătoare fantezie: lămpi ascunse sub o bandă de metal, sortite să lumineze cărți scumpe, lămpi ascunse în interiorul unui vas, puse să lumineze discret o gravură sau o pictură, lămpi care printr'un dispozitiv optic luminează exact contururile unui tablou ori ale unei statuete, obținându-se un efect în adevăr prodigios — perfecția genului.

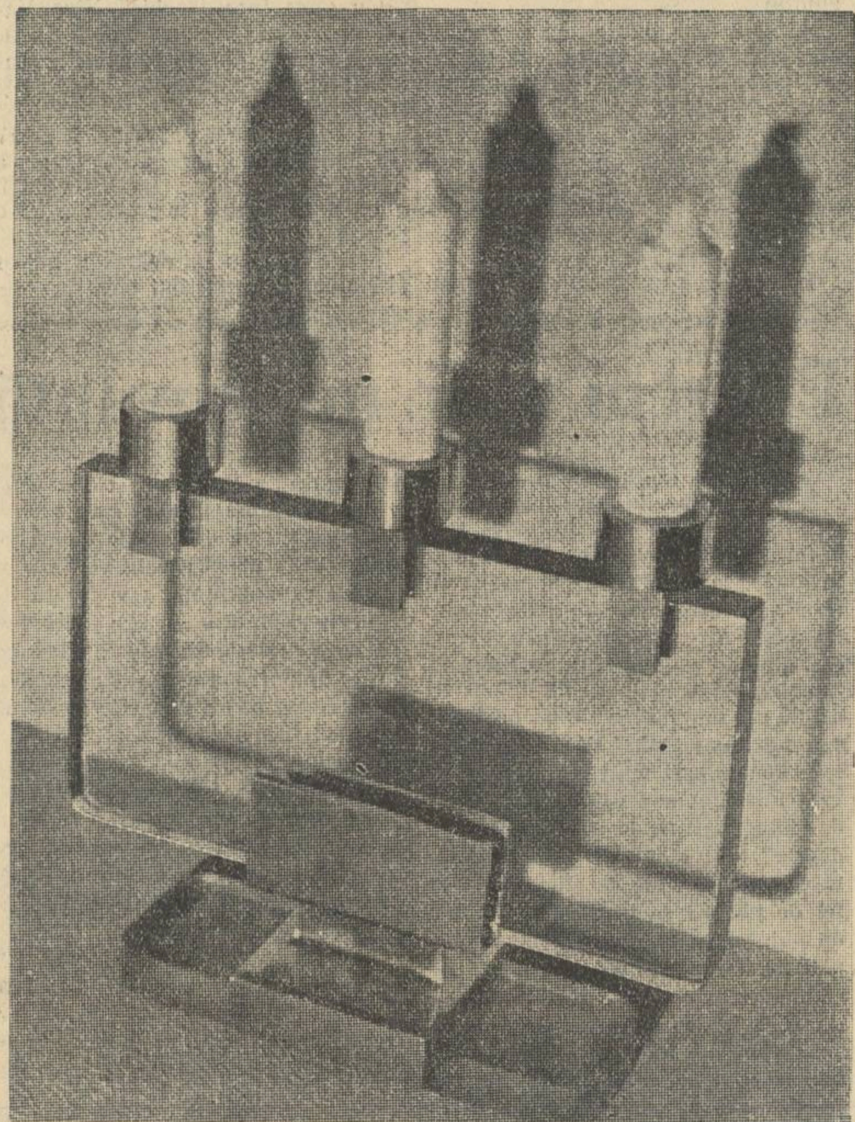

Intrebuințând umbra ca și lumina, reflectoare bine distribuite vor creia siluete mărite ale căror proecții ajung să ne facă să ne îndoim de situația adevărată, de liniile și volumele lucrurilor.

In toate aceste realizări technice, electricitatea joacă desigur un rol hotăritor, dar nu trebue să uităm niciodată contribuția unei idei, contribuția gustului și a fanteziei, care dovedesc însuși personalitatea stăpânilor casei.

EXPOZIŢII

Abea au trecut câteva luni dela ultima expoziție a d-nei Sorița Pria *și pereții sălii din strada Brezoianu sunt iarăși împodobiți cu scoarțe și covoare persane. S'a lucrat intens în atelierele dela Rășinarii-Sibiului, elevele s'au dovedit încă odată harnice, iar conducătoarea lor vrednică de sarcina ce și-a luat. Și cantitatea n'ar fi desigur un criteriu de prețuire dacă n'ar fi dublată de frumusețea și tehnica noilor realizări.*

Te întâmpină din fiecare colț modele noi, te bucură reușita transpunerii unui motiv vechi în înfățișare inedită și mai ales te cucerește coloritul. Aceasta este calitatea de căpetenie a d-nei Sorița Pria: simțul culorii. Al unei culori discrete, nobile, odihnitoare. Covoarele d-sale nu sunt niciodată suprafețe strident multicolore care luate aparte ar putea fi frumoase dar care nu servesc unității ansamblului. D-na Pria a înțeles că un covor trebue să dispue de un echilibru decorativ care să servească ordonanței generale a unui interior.

De aceia, covoarele d-sale se potrivesc aproape oricărei încăperi, se împacă chiar cu stilul modern de mobilă, fiind înainte de toate o întindere unitară de ton, unde cântă în surdină două sau trei nuanțe.

Scoarța românească, în general cu efecte decorative puternice, cere o numită ambianță, o numită complectare de stil care astăzi e greu de realizat după regulile confortului modern. Afară bine înțeles de colecționari, dar atunci nu mai e vorba de un lucru practic. D-na Sorița Pria a contribuit să aducă scoarța românească la o întrebuințare mai largă, atât prin modelele alese, discrete ca desen, cât și prin culoarea de cele mai multe ori odihnitor armonizată și sobră, aproape ca în vechile tapițerii franceze.

D. Ion Orleanu *este un tânăr care a studiat la Paris și expune la Ateneul Român priveliști din Veneția. In aceste scurte cuvinte de prezentare este cuprinsă o dramă care nu-i numai a d-sale. Ci a multor tineri. Găsindu-se prea de timpuriu în fața unei arte din cele mai rafinate cum este pictura franceză modernă, tinerii aceștia nu știu cum să se mai găsească pe ei înșuși, influențați când de o concepție când de alta. Și soarta poate să le fie tragică până la sfârșit.*

Nu-i atât de nimerit precum se crede să te duci la Paris când nu știi încă ce vrei ca pictor. Acolo cântă amețitor sirenele, în muzee și'n ateliere — pretutindeni.

Și apoi, de ce Veneția ca subiect? Locul e prea vestit pentru o inspirație minoră. Aventura picturală a d-lui Orleanu cu Veneția o vom pune pe seama tinereții sale.

Aceste rezerve făcute, vom recunoaște că acuarelele dela Ateneu au unele tonuri prețioase și unele interpretări spirituale. Dar în deosebi ne-au plăcut desenele — sunt puține ca număr, suficiente totuși, ca să ne arate putințile actuale ale d-lui Orleanu.

Mult mai stăpână pe meșteșug se dovedește d-ra Zoe Băicoianu *care expune în aceia sală, sculptură. Nu este egală în exprimare, dar câteva capete și câteva bassoreliefuri sunt modelate cu o înțelegere înaintată pentru formă.*

Planurile se îmbină armonios și expresia voită este accentuată sigur, puternic. D-ra Băicoianu va ajunge, fără îndoială, o artistă de valoare.

TACHE SOROCEANU

Zoe Băicoianu: Figuri

on Orleanu: Nud

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de LEW GUMILEVSKY

CAP. XI

Autorul are, însfârșit, ocazia de a înfățișa pe eroi în adevărata lor lumină

Era la acea oră târzie, când lămpile electrice încep dintr'odată să ardă mai viu; vecinii încep unul după altul a se liniști; sunetele tramvaelor se aud din stradă tot mai rar, și până și'n raritatea aceasta a lor se simte un fel de oboseală și o sete de odihnă.

Petr Nilâci se afla acasă. Aranja și examina piesele acelea cari ar fi putut servi, unui muzeu al revoluției. Ca să se despartă acum de ele i se părea o trădare sau o nebunie.

Dar în seara aceea, totuși, tresărise nu odată la auzul unor pași pe coridor, la un ciocănit în ușă sau la un sbârnâit de telefon. De bună seamă, n'aștepta pe nimeni, dar era la fel cu omul care abia s'a întors de la înmormântarea prietenului său: a aruncat el însuși un pumn de țărână pe cosciugul încărcat de flori, a călcat el însuși cu piciorul pământul ridicat de pe mormântul lui, și totuși, ascultă parcă cu încordare, tresare la un scârțâit de ușă, la fiece pas ușor prin cabinet, și până și la obișnuitul sbârnâit al soneriei dela poartă.

Incearcă să-și alunge gândul dela cele întâmplate. Și-i răușise aceasta grație colecțiilor sale de piese. Valuri de amintiri îi evoca fiecare piesă în parte, trezindu-i tot odată niște sentimente uitate, stinse, și, zâmbid, el se oprea aci deasupra unui vraf de gazete, aci deasupra unui teanc de mandate, aci deasupra unei colecții de gloanțe străine extrase din propriile lui picioare, mâini și coaste.

Și când isbuti în sfârșit, să se izoleze cu totul de evenimentele întâmplate și de eroii lor, tocmai în momentul acela ea, cu îndrăsneala unei soții și amente, pătrunse în odae.

O clipă doar, o clipă durase, cât Petr Nilâci privi curios la femee.

— Nina Vasilievna? — rosti el cu o liniștită mirare, și privind cu indiferentă mâinile ce se întindeau spre dânsul, se retrase după birou. Atitudinea lui severă zăpăci complect pe tânăra femeie. Dar își reveni numai decât. Temperamentu-i de actriță o salva în momentele critice.

— Da, Nina Vasilievna! — isbucni ea, da, Nina Vasilievna și toată crima-mi stă în aceasta? Tu știi însă că judecata nu se face atât de ușor, nu se dă așa de repede o asta — cum îi zice? Da, o sentință... Mai întâi trebue să se facă cercetări... Trebue să asculte pe acuzat...

— Știu totul, — șopti Petr Nilâci.

Ar fi vrut să fie aspru și neînduplecat, dar apropierea acestei femei continua să-l mai tulbure și acum: el vedea în căpșoru-i blond legat cu basma roșie, ca'n alte dăți, și în luminozitatea îndrăsneață a ochilor ei verzi, și în nesiguranța plină de teamă, și în toate, și'n fiecare gest al ei, mai mult pe vechea Katea decât pe recenta Nina Vasilievna. Nu ajunge doar durerea pentru a înmormânta un om, — dar mai trebue și timp pentru a-l uita.

Dar timpul era prea scurt. Incă nu putea să împace rațiunea cu sentimentul, răceala desgustului cu căldura dorinței. O contempla, îi sorbea parfumul delicat al gâtului, al umerilor și mâinilor proaspăt spălate și părea îmbătat.

Simțea ea oare aceasta? Nici vorbă. Incepu să rostească într'o doară:

— Ah, tu nu știi nimic. Ascultă întâi, ascultă-mă. Nu-i nimic adevărat, toate-s simple născocici, totul e minciună. Asta s'a început din glumă, deoarece mă plictiseam...

— Numai din plictiseală? — întrebă Petr Nilâci ursuz, — dar escrocheria...

Ea se retrase înspăimântată.

— Nu, nu, nu! Asta el a inventat-o, a inventat-o mai pe urmă! Dar eu mă plictiseam numai... Și ce trebuia să fac? Voi ați transformat viața într'un fel de post, un post lung, nespus de lung, pe un an întreg! ar — eu visam să merg undeva, unde lumea se distrează, se odihnește...

Și iată că te-am întâlnit pe tine... Puteam eu oare să fac destăinuiri? Puteam să înșel pe biata lucrătoare de a cărei soartă mă foloseam? Nu, nu! Și iată... Da, asta s'a început din glumă, și apoi m'am îndrăgostit, m'am îndrăgostit de-a binelea. Alungă-mă, dacă vrei, dar eu te iubeam sincer, te-am iubit și te mai iubesc încă!

Petr Nilâci clatină din cap și spuse cu asprime:

— Nina Vasilievna, termină odată cu această comedie!

— Comedie, exclamă ea, strângându-și mânile și frângându-și degetele palide și delicate. Nu, mie nu-mi arde de comedii. El mă bătea, mă tortura, mă silea să te înșel și să-i ajut în această afacere... Ce puteam să fac?

Căzu pe divan, gata să isbucnească în plâns. Petr Nilâci o mustră:

— Nu minți. Doară nu sunteți o copilă... Pentru ce a-ți venit, Nina Vasilievna?

— Pentru ce? izbucni ea. Știi că mă supun foarte ușor voinței bărbătești. Nu m'am supus și ție oare, pe timpul când te-am iubit? Nu ți-am fost prietenă? Ajutoare? Sfătuitoare? Ah, lasă-l pe el în pace... Nu-ți mai distruge cariera, scapă-mă și ia-mă dela el, pentru o altă viață, pentru o viață nouă! Lasă-l... Nu te compromite cu el, nu-ți sdrobi cariera...

Telejnikov surâse: grija de carieră — cât i se părea de comic!

— Noi ne gândim la datorie, iar nu la carieră, — bărbatul d-voastră știe acest lucru. D-voastră a-ți venit din propriul dv. îndemn, sau pentrucă el v'a îndemnat?... Tot din plictiseală, sau pentrucă „el v'a forțat"? — întrebă el cu un zâmbet cinic.

Petr Nilâci era posomorât și rece, dar ea, mai persista totuși în credința că-i e și acuma dragă. Incercase în câteva rânduri să-i cuprindă mâinile, să se apropie de el, să-l privească în ochi. Dar în zadar. Nu mai vedea însă vreun alt mijloc de a-i înmuia asprimea, de ai obține iertarea, de a-i putea vorbi a mai înainte. Se ridică și cu îndrăsneală se apropie de el.

— Ascultă-mă, — îi șopti ea la ureche de nu mă mai iubești? Nu mă mai dorești? Uite-te la mine, privește-mă în ochi, reamintește-ți de mine... Eu nu te mint. Te iubesc. Dă-mi gura ta. Nu te pot minți. Privește-mă în ochi...

Era în această îndrăsneală o vrajă amețitoare.

Petr Nilâci îndepărtă mâinile femeiei și o privi cu melancolie.

— Nevastă! Nevasta lui Gabe! — îngână el.

— Voi fi a ta, numai a ta. Ascultă-mă... Apoi îi șopti cuprinsă de emoție.

— El a fost arestat. L'au arestat pe Gabe. El mi-a promis că dacă-l vor pune în libertate, va dispare de aci pentru totdeauna. Fă te rog lucrul acesta. Redă-i libertatea. Și atunci voiu fi liberă, voi fi a ta, voiu fi a ta pe toată viața. Dragul meu, ajută-mă, scapă-mă din încurcătura asta, din coșmarul acesta îngrozitor, scapă-mă...

Petr Nilâci nu-și putea stăpâni emoția. Parcă s'ar fi mirat de propria-i slăbiciune...

Cu gura întredeschisă Nina Vasilievna îi zâmbea, ca atunci în amurg, în luminișul păduricei, cu amărăciunea vendelui pe buze și-și urmă șoptitul:

— Fă te rog asta. Cum îi zice? Da, iute asta, intervenția, pentru a fi pus în libertate... Iar eu voiu fi a ta, a ta pentru totdeauna... Fă-o te rog!

Petr Nilâci o îndepărtă gânditor și-i făcu un semn din cap.

— Da, numai decât. Voi face tot ce va trebui, grăi el.

Se îndreaptă spre telefon. Nina Vasilievna îl urmă.

— Dragul meu, dragul meu! O, cât te iubesc. Cât îți sunt de recunoscătoare. Mai repede însă, mai repede....

Petr Nilâci luă receptorul și ceru liniștit numărul. Nina Vasilievna se așeză la picioarele lui privindu-l rugătoare:

— Camarade Koftanikow, eu sunt. Iartă-mă că te deranjez atât de târziu tot în chestia de care te-ai ocupat până acum...

Petr Nilâci ridică privirea. Nina Vasilevna își pudra cu multă grijă fața.

Iartă-mă, îi continuă el, — dar chestiunea e gravă. Te rugasem astăzi să arestezi pe un nemernic...

Pâlnia cârâi nu știu ce răspuns.

— E arestat?... Dar vezi că am făcut o greșeală....

Nina Vasilievna scoase un suspin de ușurare și, cuprinzând capul plecat al lui Petr Nilâci în mâni, îl strânse la piept. El se desfăcu cu anevoe și se ridică. Incurcat în șnur trase și aparatul după dânsul. Temându-se să nu se întrerupă convorbirea și spre a nu pierde vremea cu descurcatul șnurului, Nina Vasilievna ridică tot aparatul în mâini. Petr Nilâci îi urmărea mișcările și continua să converseze cu un ton șuerat și autoritar la telefon.

— Da, am greșit. Va trebui s'arestezi, după cât se vede, nu pe un nemernic, ci pe doi! Da, pe doi!

Ea nu dădu nici acum drumul aparatului, ci, echilibrându-l, stătu s'asculte până la sfârșit, cași când i-ar fi fost teamă ca nu cumva să piardă din conversație.

Petr Nilâci ascultă cu încordare comunicările receptorului și răspunse:

— Da, pe doi. Pe Gabe și pe nevasta lui... Pe nevasta lui, Nina Vasilievna, tot la adresa știută, notează... Sigur. Da, da... Bine.

Femeia îl privi cu un fel de groază copilărească care-i luase puterea de a trânti măcar aparatul jos, ci îl depuse cu băgare de seamă pe birou.

Petr Nilâci căzu sdrobit în fotoliu. Nina Vasilevna luă paltonul de pe divan și se repezi fulgerător spre ușă, de parcă s'ar fi temut să n'o prindă cineva din urmă.

Petr Nilâci rămase neclintit. Ea-i aruncă din ușă o privire triumfătoare, apoi o trânti cu putere în urma sa.

CAP. XII

Autorul renunțând la dreptu-i de a încheia povestirea cu o sentință moralistă, o sfârșește doar cu o comunicare despre activitatea de mai târziu a eroilor.

Oricât de recentă ar fi povestirea noastră, s'a scurs, totuși, destulă veme de atunci, de când evenimentele pe cari le-am zugrăvit cetitorului se petreceau în realitate.

In răstimpul acesta. Gabe își împlinise osânda și urma să plece în exilul hotărît de sentința judecătorească. Nina Vasilievna îl întovărășea, dar nu cu voia ei: călătoria lor în fundul Siberiei a fost hotărîtă de aceiași sentință judecătorească. Aci ea a avut ocazia să-și înfăptuiască visul de a juca cu mult succes pe scenă în folosul locuitorilor din Siberia. A jucat apoi pela cluburi și pela colibele Yakuților. In actualul repertoriu se bucură de un succes crescând, și de multe ori seara, înapoindu-se acasă, se întreabă cu nedumerire, ce i-o mai fi lipsind încă vechiului ei prieten care stă mahmur și trage din pipă la gura vetrei.

Gabe discută cu ea rar de tot. E preocupat cu ale sale și face haz cu proverbele rusești, cari plac, după cât se știe, nespus de mult tuturor străinilor cari fac pe rusofilii.

In vremea aceasta își împlinea destinul și al doilea exemplar al genialului cinematografist american. Destinul acesta era, dealtfel, nu tocmai atât de crud. Tribunalul luând în considerație atot origina-i proletară cât și căința adâncă a vinovatului, i-a micșorat din pedeapsa convențională. A fost însă îndepărtat din slujbă și cum Harry nu mai figura printre personalul T. P. F. S.-ului, a fost isgonit și din cămin. Lucrul acesta nu prea îl mâhnea, fiindcă scăpa cu aceasta ocazie să mai dea ochii vesnic cu prietenele Kettyei și cu ea însăși, și asta îl despăgubea întrucâtva de pierderea locuinței. Intre timp răușise să se angajeze la un cinematograf, în postul neînsemnat de controlor la intrare, schimbare de soartă de care nu se prea sinchisea.

Până și Ketty a respirat ușurată și s'a grăbit să uite cât mai repede nefericita-i patimă pentru idealul ecranului. La aceasta, să fim sinceri, contribuia și Salomasov.

Ferice de tânăr! El cu aceiași căldură îmbrățișează și interesele argilei, și ale Kattyei și ale lui personale, cu tot elanu-i tineresc se ocupă nu numai de transformarea argilei în porțelan, dar și de transformarea fetei lui dragi în prietenă și om.

Acum sunt căsătoriți. El lucrează la proectul de diplomă și visează ca prin experiențele sale din laboratorul T. P. F. S.-ului să-și realizeze acum sau mai târziu ideea urmărită. Telejnikov abia așteaptă ziua când îl va putea vedea instalat la secția chimică, dar — Salomasov urmărește să se consacre activității științifice în laborator.

Ketty lucrează, însă nu la depozit, și aproape că nici nu se mai vede cu prietenele ei. Precauțiunea aceasta, de altfel, pare a fi de prisos. Pe ea preocupând-o cu totul alte lucruri, nu cred ca ele să mai aibă vreo înrâurire asupra ei.

Nu mai este între ele prietenia de mai înainte. Acum în locul Kettyei locuește delegata. Dorothea s'a măritat și așteaptă ordinul de încartiruire pentru o locuință nouă unde va trăi cu bărbatu-sa. Nelly și-a uitat de otravă și tot mai rar o întâlnești la galeria înăbușitoare a Teatrului Mare, — și numai la reprezentația „Insula lebedelor", îmi pare.

Mary e mai statornică ca celelalte, dar și dânsa a legat o prietenie cam suspectă cu vecina ei de pat și uneori o apucă pe neașteptate setea de cetit cărți și reviste.

Totul în lumea asta e trecător.

Până și Petr Nilâci se gândește că va trebui să-și părăsească vrând-nevrând odată și odată camera dela hotel „Savoy", unde zi de zi, cresc mormane de gazete, se înalță munți de hârtii nefolositoare, se umplu sertarele, se acoperă pereții, iar aerul devine tot mai înăbușitor.

— SFÂRȘIT —

Prieteni cari nu cuvântă

Cățeii de rassă s'au înmulțit într'o proporție impresionantă în lumea noastră bucureșteană. Este „abosolut necesar" pentru a fi la modă, ca o doamnă sau un domn să-și aibă cățelușul sau câinele său. De multe ori însă este o jale să vezi cât sunt de rău îngrijite aceste animale de soi și cât sunt de deformați cățeii cei mai nobili din neștiința sau neglijența stăpânilor lor.

In genere este mult mai bine să avem un cățel sau câine „corcitură", dar bine îngrijit, de cât unii cu „pedegree", ca vai de ei! Totuși, chiar la corcituri e bine să știm din ce fel de părinți se trag dacă îi luăm de pui, ca să nu avem surprize neplăcute. De pildă, cei mai drăgălași căței sunt acei care au în sângele lor un părinte „collie". Aceștia pot deveni oaspeții unui apartament din blocuri căci nu cresc prea mari și sunt foarte curați prin însăși firea lor.

In genere, dacă îi cumpărăm alegându-i dintr'o prăsilă mai numeroasă trebue să băgăm de seamă să nu fie rebegiți, rachitici din cauză că au fost rău hrăniți. Ceia ce e important este cercetarea labelor de dinainte care trebue neapărat să fie tari, dacă aspectul cățelușului se arată mai slăbănog, căci în cazul acesta, cu o hrană potrivită, puteți evita rachitismul de mai târziu.

Un cățel care se scarpină prea mult trebue să ne dea de bănuit. Poate să nu fie decât efectul puricilor, dar poate să fie și vreo egzemă moștenită. Adeseori iritația care-i face să se scarpine stăruitor este datorită hranei nepotrivite. In genere dacă e vorba mai ales de cineva care nu are multă experiență în alegerea și creșterea cățeilor e mai bine să nu ia un cățel cu asemenea apucături.

Cu cățeii corcituri putem avea unele surprize neplăcute chiar când le cunoaștem sângele în care este amestecat fie un tată, fie o mamă cu pedigree. In cazul acesta puii vor avea cu probabilitate o aparență de câini de rasă, fizic și labe puternice.

Dar nu există nici un fel de garanție pe baza aceasta. Cele mai bune corcituri par a fi terierii cafenii, cu părul lins, coada flexibilă și ochii mari căprui.

De obiceiu aceștia sunt curagioși și inteligenți. Alegem atunci unul cu trupul scurt, oase sănătoase, rotunjor și cu ochii de culoare închisă.

Avem toată șansa să fie sănătos și predispus a fi curat.

O corcitură care poate fi pusă în condiția de a alerga și sări în fiecare zi, îngăduindu-i-se a lătra în timpul acesta, va fi expus mult mai rar la boalele rasei canine de cât „un nobil cu certificat".

Orice cățel fie corcitură, fie de rassă, are nevoie de ciolane de ros, cel puțin de două ori pe săptămână.

Ciolanul și pâinea uscată sunt peria de dinți a cățeilor și contribuiesc la o bună digestie.

Regimul obișnuit al câinilor normali trebue să fie pâinea uscată, odată tare și altă dată muiată, amestecată cu verdeață și carne, odată crudă și altă dată fiartă.

Totuși nu le strică, dacă sunt mai ales corcitură, să fie hrăniți cu resturile de la masă, făcând oarecare alegere, evitând a li se da carne în proporții prea mari, mai ales cât sunt pui și observăm să nu fie prea fierbinte hrana ce li se dă. E bine să se prevadă un colț pregătit pentru cățele, cărora trebue să li se îngăduie prăsila, dacă vrem să le meargă bine

Concluzie: corciturele pot deveni câini foarte drăgălași, cu prea puțină cheltuială și cu „oare care" grijă și atenție..

Rene de St. Marceaux: Păcatul

Nou! Cereți

AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE ȘI PASIUNE
8 LEI
H. T. MAGOG
CAPTIVUL PĂDURII VIRGINE

Indrăgostit de o imagine. In căutarea fantastică a frumoasei aviatoare dispărute Barbara Dingle.

Cereți azi

MĂRTURIA MAIMUȚEI
Roman de BRUCE HARRISON
15 LEI
Romanele captivante

Tot New-Yorkul se alarmează, se pasionează de misterul lui „E. — 10"!

VIAȚA TEATRALĂ

Actualitatea lui Caragiale din critica dramatică

Au apărut de curând în editura „Fundațiile Regale" și sub îngrijirea d-lui Șerban Cioculescu, volumele IV și V din operele complecte ale lui I L. Caragiale.

Al V-lea volum care cuprinde cronicele dramatice, ne-au interesat în mod special. Aceste articole, scrise între anii 1877 și 1909, păstrează și astăzi o actualitate... îngrijorătoare pentru evoluția și destinele teatrului românesc.

Niciodată nu ne-am fi închipuit că moravurile vieții noastre teatrale, că toate condițiunile de realizare a spectacolelor, într'un cuvânt, că toate lipsurile inerente unor începuturi, să dăinuască și azi, cu aceiași tărie, cu aceeași intensitate.

Caragiale apare azi în cronicele lui dramatice mai actual decât ori când. Dacă în vremurile noastre toate observațiunile lui Caragiale ni se par normale, nu trebue uitat că făcând critica teatrului românesc încă din 1877, Caragiale s'a arătat un minunat înțelegător al tuturor problemelor de artă dramatică, cerând transformări radicale pe care aveam să le cerem și noi, o jumă- de secol mai târziu.

Pasiunea lui Caragiale pentru tot ceeace ține de arta dramatică, n'a scăzut niciun moment, nici chiar atunci când, numit de două luni director general al teatrelor, își amintea în scrisoarea adresată „Domniilor-lor domnilor redactori ai ziarelor din București" (22 August 1888), că e încă un autor dramatic unic în țară... unic nu prin talent ci pentru că era „unicul autor dramatic fluerat...." Mai mult, într'un articol asupra Teatrului Național (Universul 19.XI. 1899), după ce suferise atâtea deziluzii de pe urma pieselor sale, după ce o scurtă ședere în fruntea Teatrului Național îl descurajase pentru totdeauna de a mai încerca o îndreptare a teatrului românesc, nu se poate împiedeca de a declara că „nu sunt multe frumuseți pe lumea noastră mai mari decât un bun teatru".

Observațiile pe care le face Caragiale în legătură cu orice problemă de artă dramatică, sunt perfect valabile și azi. De pildă caracterizând spectacolele croite pe acelaș șablon, Caragiale la 29 Decembrie 1877, exclama cu indignare: „...nu se mai pomenește de manierele, obiceiurile, tradițiile locale; toți, de orice vârstă, de orice neam, din orice vreme, din orice loc, eroii de pe scena noastră se îmbracă, mănâncă, umblă, se mișcă, trăesc și mor după un singur tipar".

După șasezecișiunu de ani, — suntem în 1938 — s'a schimbat oare ceva în teatrul nostru? Nu se potrivesc de minune și azi, cuvintele lui Caragiale pentru directorii noștri de teatru, care, pentrucă un actor s'a bucurat de un succes deosebit într'un rol, nu-l mai întrebuințează decât în personagii similare (cazul D-nei Sonia Cluceru este caracteristic), sau pentrucă publicul apreciază un gen oarecare de teatru (să zicem comedie muzicală, și ne gândim în acest moment la d. Sică Alexandrescu), nu mai încearcă să evolueze, și să îndrepte gustul publicului spre senzații inedite de artă?

Dar asupra literaturei originale? La 11 Ianuarie 1778, Caragiale într'unul din articolele intitulat „Cercetare critică asupra Teatrului Românesc", articolele ce constituesc o admirabilă sinteză a mișcărei noastre teatrale din acea epocă, atunci când ia în considerație literatura dramatică românească, de care remarcă în treacăt că „a cam existat odată", rezumă situația în câteva cuvinte: „categoria pieselor originale, cari sunt așa de puține, că le-am putea număra pe degete".

Care este stardiul literaturei dramatice românești de azi? Evident, dacă nu mai sunt așa de puține, încât ne vine greu a le putea număra pe degete, cum zicea Caragiale, apoi deși sporite, — nu mult ce-i dreptul — ca număr, în privința calității lor, cu adevărat le putem întocmi un catalog sumar.

In ceeace privește literatura noastră dramatică, s'au făcut incontestabile eforturi. Politica introdusă de răposatul Mavrodi pe vremea când era director al Teatrului Național, a avut, ce-i dreptul, roade bune. Dar a fost o sclipire și atâta tot. Din avalanșa pieselor originale, jucate ani dearândul pe prima noastră scenă, n'au rămas decât „Omul cu mârțoaga" și „Titanic Vals". Ceeace ni se pare însă mai grav, este, nu lipsa pieselor bune (în câțiva ani nu se poate pretinde crearea unor zeci de capodopere), ci lipsa autorilor. Ici colo câte o lucrare reușită, dar dealungul carierii lor, niciun autor dramatic care să se impună, niciun autor cu suflu, în tot teatrul românesc Și azi, întocmai ca acum șasezeci de ani, întocmai ca I. L. Caragiale, avem netăgăduită impresie că literatura noastră dramatică „a cam existat odinioară". Nespus de tristă constatare, dacă trebue să ne mărginim la aceleași cuvinte ca în 1878. Toate criticele dramatice ale lui Caragiale, vin să constate, o jumătate de secol mai târziu aceeași stagnare a teatrului românesc. Sunetele de indignare ale lui Caragiale își găsesc azi un ecou jalnic în lumea noastră teatrală. Să fie într'adevăr imposibilă o îndreptare încât să putem exclama azi, ca și Caragiale într'un alt articol din ciclul cercetărei critice asupra Teatrului Românesc, că „de vreo câțiva ani încoace, dând mereu înapoi (teatrul nostru) a ajuns astăzi în desăvârșită decădere"? (5 Ianuarie 1878).

Caragiale era nu numai un mare om de teatru, dar și un admirabil gazetar. Trebuesc citite și răscitite toate acese articole, care dau dovada unui spirit critic de cea mai aleasă calitate. Remarcile lui Caragiale vor rămâne întotdeauna actuale, pentrucă se referă la probleme de ordin general, la principii elementare de estetică și de artă. Spre pildă, definind poziția unui bun critic, Caragiale observă: „Chestia în artă nu stă în atingerea absolutei perfecții, ci în o relativă lipsită de imperfecțiuni. Și tocmai aci stă rolul criticei: să semnaleze imperfecțiunile și să recomande eliminarea lor, dacă lucrul e cu putință".

Sau, vorbind despre jocul actorului, Caragiale situându-se pe linia lui Diderot, își exprimă punctul său de vedere cu o frază într'adevăr minunată: „artistul nu trebue să simtă el — nu trebue să aibă chiar simțirea; el trebue să aibă simțirea simțirii. (Pagini literare, 10, 10. 1890).

Și câte asemenea bijuterii se găsesc aruncate printre rândurile acestor cronice dramatice, cu privire la spectacol, la regie, la text, la public, într'un cuvânt la tot ceeace atinge de aproape teatrul și culisele

Dar pentru a reveni la actualitatea acestor articole în viața noastră teatrală, să ne oprim un moment asupra „localizărilor". Se știe că înainte vreme, localizările au constituit o plagă în teatrul românesc. Caragile, căruia încă nu i se jucase nici o piesă — 1878 — se ridică împotriva acestor localizări cu toate vehemența. „De la o vreme încoace, localizarea și plagiatul au ajuns a fi niște adevărate boale cronice în teatrul nostru", și mai departe: „Adevărul este că mai întotdeauna localizarea se potrivește ca nuca'n perete; dar nu face nimic — repertoriul Teatrului Național s'a mai înavuțit cu încă o „dramă cu mare spectacol" sau cu încă o „comedie de moravuri locale". Ceeace se petrecea cu aceste „localizări", era într'adevăr de necrezut. Ludovic al XI-lea al Francezilor este „transformat" în Vlad Țepeș, piese istorice străine a căror acțiune se petrece în Spania în sec. XVII-lea, ajung pe scena Teatrului Național, drame istorice românești cu acțiunea în jurul anului 1500, și câte și mai câte altele. Toate acestea Caragiale le caracterizează printr'un exemplu cât se poate de spiritual: „Este întocmai ca și cum un zugrav, d. C. I. Stăncescu de pildă, ar lua o icoană veche a lui Papa Clement VII și atârnând-o pe un perete al muzeului nostru, ar scrie dedesubtul ei: aceasta este icoana prea sfințitului Mitropolit al Moldovei Dosoftei, localizată de D. C. I. Stăncescu".

Localizările au dispărut azi din repertoriul teotrelor noastre, aproape cu desăvârșire. In schimb avem așa zisele „adoptări", a căror specialiști sunt incontestabil d-nii Tudor Mușatescu și Sică Alexandrescu, care „adaptează" toate piesele ce se reprezintă pe scenele conduse de d. Sică Alexandrescu, din orice limbă ar fi ele, germană, franceză, engleză, italiană ,etc. Aceste adaptări sunt în mod obișnuit simple traduceri în care se introduc câteva jocuri de cuvinte românești, sau piese în care se românizează numele personagiilor, strămutându-se acțiunea de la Paris la București și de la Bordeaux la Bârlad.

Dacă azi „localizările" s'au transformat în „adaptări', moravurile vieții noastre teatrale au rămas aceelași ca pe vremea lui Caragiale. In mai mult de o jumătate de secol, nu s'a făcut un singur pas înainte. Criticile dramatice, scrise cu o vervă îndrăcită de autorul „Năpastei", acum cincizeci de ani, sunt azi de o actualitate perfectă. Să însemne oare că teatrul — o artă universală — este inadaptabil climatului spiritual al României? Ar fi o constatare prea dureroasă pentru a-i da crezare.

GH. NENIȘIOR

CINEMATOGRAF

LIMPIADA din 1936. Reînviate în anul 1896, din inițiativa baronului Pierre de Coubertin care a murit anul trecut cenușa inimii lui a fost pusă într'o urnă și îngropată pe vârful muntelui Olimp) jocurile olimpice au cunoscut succese tot mai mari, culminând în grandioasele spectacole ce au avut loc în 1936, la Berlin.

Filmul acestei întreceri sportive între popoarele lumii a fost abia de curând terminat. Intârzierea aceasta pare oarecum curioasă. Iată câteva explicații. Germanii care au organizat desăvârșit desfășurea jocurilor au ținut să rămâie o mărturie a evenimentului, în icoane cât mai fidele și în acelaș timp cât mai artistice. Lucru deosebit de greu dacă avem în vedere că toate imaginele erau dinamice, unele la extrem, cerând deci mai multe unghiuri de vedere spre a putea fi captat momentul reprezentativ. In filmul obișnuit, dacă scena nu-i reușită, se revine până să obțină expresia dorită. In filmul Olimpiadei spectacolele durau o clipă și erau unice. Și încă ceva : la ele participau reprezentanții a 52 de țări.

S'a recurs deci la serviciul a 360 de operatori, — din fiecare colț și din unghiurile cele mai variate, obiectivele aparatelor cinematografice urmărind neîncetat jocurile. Au fost trase 400.000 de metri de film negativ, pentru decupajul căruia a fost nevoe de un an și jumătate, nerămânând până la urmă decât 3000 metri de film, lungimea obișnuită.

Din materialul brut, trebuia ales cu gust și discernământ artistic ceiace era demn să rămâe, nu numai ca documenți ci și ca frumusețe plastică, Mișcarea frânge liniile, le urâtește, mai ales când avem de a face cu o încordare și cu un efort duse până la limita puterilor. Astfel că întrecerea cea mai glorioasă putea să rezulte din film lipsită de grandoare.

De aici și din alte motive arătate mai sus, uriașa muncă a echipei de cinematografiști germani condusă de ochiul a-

(Cntinuare în pag. 8)

CINEMATOGRAF

(Urmare din pag. 7-a)

ger al artistei şi regisoarei Leni Riefensthal.

Am văzut filmul înainte de a fi prezentat şi e o adevărată sărbătoare a ochilor, chiar şi pentru cine nu-i sportiv, un imn închinat frumuseţii omeneşti, înfăţişată într'o unică varietate de linii şi forme. Nimeni dintre spectatorii Olimpiadei din Berlin, nici cel mai rutinat ziarist, nici cel mai iscusit reporter fotograf, n'ar fi putut surprinde şi reda ceea ce cuprinde acest minunat film.

Jucătorul de şah

E o poveste stranie: se spune că a existat cu adevărat în oraşul Vilna un baron austriac care, lovit de moartea unei fiinţe iubite, a inventat fel de fel de păpuşi automate spre a căpăta iluzia vieţii. Cu păpuşa copiată după trăsăturile dispărutei şi cu multe altele, cu rosturi diferite, bizarul baron îşi creiase o lume a lui, după plac, supusă, nemuritoare. Povestea aceasta ciudată e legată de o idilă de dragoste şi de zile tragice pentru Polonia subjugată de Caterina II-a a Rusiei.

Oricât de potrivit ar fi subiectul pentru o transpunere cinematografică, meritul regisorului Jean Dréville rămâne întreg. Nu numai că a izbutit să însufleţească romanul lui Dupuy-Mazuel în ceiace priveşte personagiile reale, dar a învins greutăţile prezentării acelei lumi de marionete halucinante. Măştile sunt de o mare putere de expresie, intervenţia lor în acţiune însă, unghiul de vedere sub care au fost introduse şi deci rostul şi semnificaţia lor, sunt datorite numai regisorului francez.

Jean Dréville cunoaşte importanţa amănunţirii unui tablou, a disocierii lui în fragmente simbolice, a plasării unui obiect în faţete caracteristice momentului. Când tablourile nu pot fi decât normale, obişnuite, Jean Dréville se mulţumeşte să aibă grijă de lumină, de legătura strânsă între vorbă şi mimică, de elocvenţa unui gest. Când e vorba însă, de intensitatea dramatică a unei situaţii, de ritmul accelerat al împrejurărilor, atunci imaginile sale se înlănţuesc fulgerător, aruncând răsfrângeri din expresia tuturor personagiilor şi a lucrurilor în cauză. Vezi cum parcă circulă emoţia, dintr'o lipire de pleoapă, dintr'o crispare a mânii, dintr'o umbră proectată pe perete dintr'un fragment de obiect însufleţit şi el prin puterea vieţii din jur.

Cinematograful are calitate să aducă pentru conturarea unui moment, unei clipe, torent de imagini. Când se uzează de această posibilitate, avem filme de o intensă plasticitate ca jucătorul de şah.

Masca lui Conrad Veidt contribue în largă măsură la reuşita realizărilor scenice de care am vorbit mai sus.

TACHE SOROCEANU

Şcoală pentru căsătoria modernă

Oraşul unguresc Kecskemét, a deschis de curând o academie în care să se formeze viitorii soţi şi soţiile lor. E primul stabiliment de acest fel în lume. Iată câteva din materiile din program: a) Se realizează visurile de tinereţe în căsătorie. b) Estetica în cămin. c) Armonia în viaţa conjugală. d) Veniturile căsniciei. e) Trebuie să câştige şi femeia. f) Problema camerei copilului. g) Petrecerile şi odihna în familie.

Se zice că, la unul din aceste cursuri, un puştiu a declarat sus şi tare: „Inainte femeia şi bărbatul făceau fiecare câte cincizeci de paşi pentru a se întâlni şi a se căsători. Acum bărbatul face douăzeci şi femeia şaizeci. In curând femeia singură va fi silită să facă „les cent pas"... După această eşire, s'a adăugat un nou capitol la program: „Avansul"... Numărul auditorilor a fost în curând egal cu acel al auditricelor, apoi academia a creiat o secţiune masculină. Direcţiunea are ferma convingere că în curând se vor schimba moravurile conjugale, sub egida sa.

Germania a luat-o şi aci înainte căci a înfiinţat de două luni şcoli pentru fetele logodite... Inainte de căsătorie fetele trebuie să facă acolo un stagiu de şase săptămâni pentru a deprinde gospodăria, gătitul, curăţitul, dar mai ales echilibrarea bugetului şi montarea casei cu cheltuială puţină. Şase săptămâni de şcoală nu e mult... le vor putea suporta şi fetele noastre, dar... o viaţă de economie şi de ban socotit la centimă?!...

CRONICA FANTEZISTĂ

Femeea în faţa oglinzii

Femeii i se aduc adesea învinuiri nedrepte. Cea mai curentă este aceia că-şi pierde prea mult timp în faţa oglinzii. Iată o afirmaţie care după unele păreri e nejustificată, după altele incompletă. Femeile, de pildă, admiţând chiar că pierd timp în faţa oglinzii, pretind că prin această pierdere, câştigă... în frumuseţe.

Ceace este foarte adevărat în unele cazuri, cum este iarăşi foarte departe de adevăr în altele. Acei cari suţin că afirmaţia de mai sus e incompletă, argumentează astfel: femeia îşi pierde la fel de mult timp nu numai în faţa oblinzii, dar şi în faţa unei vitrine cu bijuterii, toalete sau pălării... Pentru toţi aceia care găsesc cu cale să calomnieze femeia cu argumente de felul acesta există o replică definitivă, nu iscodită de vreo minte ageră, ci zmulsă de a dreptul din viaţă: Maria Curie. Această strălucită existenţă îndestulează valenţele unei nesfârşite serii de pilde în favoarea femeii.

Să revenim însă la tema iniţială: femeia în faţa oglinzii. Dacă Socrate a cioplit adânc în granitul axiomelor atunci când a spus imperativ: „cunoaşte-te pe tine însuţi", — apoi femeia, în faţa oglinzii, nu face altceva decât să traducă în realitate, porunca filozofului sinucis cu mătrăgună. Şi, desigur, nefiind satisfăcută de ceia ce vede în oglindă, se crede îndrepăţită să corecteze natura. Iată, succesul cosmeticelor!

De altfel şi aici, femeia din instinct nu face altceva de cât să urmeze o sugestie a unui spirit de elită al omenirii, nu aşa de bătrân ca Socrate, ci contemporan cu noi: Jean Cocteau. Acest scăpărător exemplar al literelor franceze afirmă undeva că oglinda ar face un imens serviciu umanităţii, dacă în loc de a resfrânge imediat imagina, ar reţine-o măcar o clipă pentru a o nimba cu frumuseţe, a o transfigura. Ceiace femeea se străduieşte să facă în faţa oglinzii.

Indiferent de rezultate, femeea se instalează în faţa oglinzii pentru a se înfrumuseţa. Adesea reuşeşte. O coafură măestriţ aranjată, un fard precis dozat sunt elemente de seamă într'o operă de transformare. Fiindcă asistăm la adevărate transformări nu numai fizice, dar şi cu puternice resonanţe în interior, în psihicul femeii. Dacă e adevărat că pe om îl înfrumuseţează bunătatea (amintiţi-vă, piesa lui Marlowe: „Omul şi masca" reprezentată de Teatrul Naţional acum câţiva ani), tot atât de adevărat este că frumuseţea îl înobilează sufleteşte. Făt Frumos şi Ileana Cosinzeana, întruparea idealurilor de frumuseţe fizică masculină şi femenină, erau personagii de unică aristocraţie sufletească în contrast cu zmeul zmeilor, crud şi hîd. Frumuseţea rimează sufleteşte cu bunătatea şi vice-versa.

E de înţeles de altfel ca un estropiat, un urît, conştienţ de deficienţa sa fizică să nu poată fi bun. Necesitatea menţinerii unui echilibru interior dictează o atitudine răutăcioasă.

In faţa oglinzii, femeea se transformă: chiar dacă nu izbuteşte să fie frumoasă, convinsă c'a izbutit, devine bună... Să [illegible] însă, ca o bună prietenă s'o facă atentă că operaţia de transformare fizică nu i-a reuşit! Atunci devine fioroasă...

O carte franţuzească, recent apărută: „J'etais une jeune fille laide" de Anne Marie Selinko, ilustrează persuasiv acest proces de metamorfozare fizică şi psihică. Eroina, din urîtă devine atrăgătoare, — din rea, bună, înţelegătoare, generoasă...

De aceia să nu se scandalizeze că femeia stă îndelung în faţa oglinzii. Infrumuseţându-se pe sine, înfrumuseţează însăşi viaţa.

Dacă ar fi oglinzi peste tot şi bărbatul ar avea ocazia să cate mai mult la ele şi-ar găsi cu siguranţă în priviri şi înfăţişare crâmpee de fiară... războinică. Şi, urmând pilda femeii, ar căuta să corecteze natura, corectându-se pe sine, la propriu şi la figurat.

Iată cum, printr'o înlănţuire de judecăţi, o coafură cu ondulaţii permanente, un rouge de buze sau de obraz pot ajunge până la urmă, agenţi de umanizare...

ŞTEFAN TITA

FEMININE

D-şoarelor, vreţi slujbă?...

Nu e de ajuns diploma universitară, nici cursuri la şcoala „Duployen"....

Vă dăm şi alte sugestii:
Modulaţi-vă vocea.
Nu fiţi năzuroase.
Dar nici prea ţepene şi oficiale
Ci deschise şi discrete.

Imbrăcaţi-vă bine, dar nu pretenţios.

Fardaţi-vă uşor şi bine faţa, dar nu puneţi roşu pe unghii.

Nu ţipaţi ca nişte copii rău crescuţi şi nu faceţi personalităţi în discuţiile cu oamenii.

Vârsta îşi are şi ea importanţa ei. Cu cât veţi fi mai aproape de douăzeci, cu atât aveţi şanse mai multe să găsiţi o slujbă bună.

Nu fiţi nici posomorîte, dar nici vesele din cale afară.

Se'nţelege că trebuie să fiţi impecabile ca tehnică şi cât se poate de bine crescute.

Fiţi foarte atente în răspunsurile date patronului. Nu fiţi însă îngrijate că nu veţi fi la înălţime, de obiceiu nu se cere să fii un fenomen pentru a fi primită în slujbă. Sunt însă unii patroni foarte ciudaţi. Ast-fel un şef de birou din cunoştinţele noastre, după ce a terminat interogatorul obişnuit, a închis ochii zicând:

— „Acum povesteşte-mi viaţa dumitale.

Solicitanta s'a roşit, a început să bâlbâie, apoi şi-a luat inima în dinţi, şi, dusă de căldura interioară a amintirilor, nu se mai putea opri din vorbă.

Nu a căpătat slujba: Vorbise prea mult!...

Dacă aveţi o slujbă, feriţi-vă de a distrage atenţia şefului prin intervenţia d-voastră directă, sau prin gesturile prea largi ale braţelor când scrîţi la maşină. Fiţi liniştite, mai ales când scrîţi sub dictare. Persoana care dictează se turbură şi se enervează dacă dactilografa se mişcă mereu şi nu stă la locul ei.

Căutaţi să preveniţi intenţiile şefului printr'o organizare desăvârşită a lucrului d-voastră, să vă corectaţi singure şi repede dacă aţi greşit, să nu băgaţi în seamă gesturile de nerăbdare ale şefului ,trecând chiar peste unele observaţii neplăcute. Să cunoaşteţi bine memoriile şi documentele, după înfăţişare şi locul unde sunt puse, chiar dacă nu le ştiţi conţinutul.

Să nu aveţi pretenţia că sunteţi la curent cu toate după o săptămână de lucru într'un birou, dar să nu vă zăpăciţi şi să vă pierdeţi capul, ci să vă purtaţi în mod firesc şi calm.

Slujbaşe cu reputaţie ne-au asigurat că în calificările lor, şefii de serviciu preţuiesc mai mult de cât ori ce la tinerele funcţionare personalitatea, aparenţa simplă şi ordonată şi, mai ales, glasul. Cu cât sunt mai înalţi în grad cu atât sunt mai nerăbdători şi suportă mai greu vocile ţipătoare şi stridente. Oamenii serioşi, de afaceri vor muncă în birou, nu joacă. Rutina în îndeplinirea slujbei este destul de bine preţuită. De aceia slujbaşa oricât de tânără ar fi ca vârstă, trebuie să aibă capul la muncă şi mânile rutinate, păstrând o atitudine de „birocrată" când se prezintă ca solicitatoare ca şi la lucru în birou. Cu atât mai mult o femee matură, pentru care sunt disponibile puţine slujbe, trebuie să-şi alcătuiască cu grijă înfăţişarea, spre a nu da impresia de a fi mai bătrână decât este, fiind neîngrijite ca exterior.

— „Să nu-mi trimiteţi o păpuşă fardată, nici un tip de la revistă, dacă vreţi să o primesc în birou" zicea un şef executiv către cineva care-i recomanda o secretară. „Mie-mi trebuie slujbaşe care să nu fie cu gândul la alte năzdrăvănii când le cer să fie cu capul la afacerile mele. Nu-mi trebue un şoricel veşnic neastâmpărat şi cu nasul în oglindă, ci o fată care să se prezinte bine, cu glas potolit şi mlădios, cu maniere bune, cu o personalitate plăcută, cu pregătirea technică desăvârşită, îmbrăcată corect"... Concurenţa din ce în ce mai mare de la uşile birourilor statului, ca şi de la acele ale birourilor particulare, trebuie să pună pe gânduri pe fetele care cer slujbe. E vorba aci de luptă serioasă pentru pâine şi nu de a copia pe cutare sau cutare vedetă de cinema pentru a cuceri un bogătaş!... Au trecut timpurile utopiilor cinematograful nu e realitatea...

VĀRIA

O EXPOZIŢIE „NAPOLEON"

In Castelul dela Nachod aproape de Austerlitz ,în Cehoslovacia se va deschide în curând o bogată expoziţie cu preţioase amintiri rămase de la Napoleon. Acest castel, clădit într'un frumos stil clasic, aparţine în prezent contelui Zdenek de Kinsky, strănepot al Mariei Walewska. Printre alte curiozităţi ale trecutului, expoziţia va prezenta reconstituirea camerei ocupată de mareşalul Poniatowski.

DANSUL LAMBERTH-WALK

Dansul cel mai nou venit din Anglia şi care a cucerit Riviera întreagă şi toate plajele moderne din străinătate, se numeşte Lambeth Walk. Este un dans fermecător, prezentând avantajul de a putea fi dansat fără nici o cunoştinţă coreobgrafică. Pe o muzică din cele mai vesele, perechele fac înconjurul sălii, se leagănă puţin, surâd cât mai mult şi la semnalul orchestrei bat din palme ca ţirolezii. E nu joc vesel şi deloc obositor, aşa că nu-i de mirare că are atâta succes.

ORIGINA HÂRTIEI

Se ştie că fabricarea hârtiei datează din cele mai vechi timpuri ale antichităţii, deoarece mult înaintea Egiptenilor care întrebuinţau papyrusul şi a romanilor care se serveau de scoarţa copacilor, chinezii fabricau din dud o foiţă suplă şi lucioasă. Poate că atât de îndepărtata origine a hârtiei şi minunele care s'au făcut de atunci încoace, au dat ideia unui danez, d-rul Karl Weiss, să colecţioneze diferite fabricate ale hârtiei. D-rul Weiss are 80.000 de mostre de hârtie.

FURNICA E CARITABILĂ

Dela fabula lui La Fontaine, furnica are reputaţia de a fi egoistă. Este o eroare deoarece, după expresia lui Maurice Maeterlink, furnica nu-i nimic altceva decât o sursă de caritate. Este mai întâi o „bonă de copii" de un rar devotament pentru odraslele comunităţii. Studiile Margueritei Combes dovedesc că noaptea furnicile însărcinate cu îngrijirea copiilor-furnici, îi obligă să facă o plimbare higienică, iar dimineaţa larvele sunt la locul lor. Apoi furnica îşi ajută aproapele. Wassmann spune că pnetru a cruţa unei prietene o primejdie, adesea se întâmplă ca o furnică lucrătoare să o oprească şi să o tragă de picioare. Marguerite Combes a văzut de mai multe ori furnici care apucau laba unei camarade ce voia să se arunce în focul care consuma muşuroiul.

Personagii celebre din comedia italiană

(Urmare din pag. 4-a)

soţul ei. Avusese timp să aibă însă doi copii cu el şi procesul îi înghiţise mica moştenire de la tatăl său. După separaţiune, a rămas credincioasă până la moarte soţului ei. Ei bine, pe scenă juca rolul „Isabellei", cocheta care foşnea în mătăsarii şi bijuterii false de strass. Lelio, Cleante şi Matamoro se bat pentru ea, pe când ea îşi râde de toţi, trecând de la unul la altul şi mâncându-le gologanii. Dar îndată ce ajungea acasă, îmbrăcată modest ca o burgheză, aproape săracă, acestă Regină a Teatrului, mândră şi incoruptibilă, făcea o economie sălbatică, pentru a-şi răsfăţa puţin copiii fără de tată... Când, după şapte ani de încercare, M. de Turquis îi revine, el moare.. Un singur noroc a avut în viaţă; Parlamentul înduioşat de atâta nobilă statornicie i-a făcut o mică pensie pentru a-i îngădui să crească copiii de nobil ca să fie demni de numele pe care-l poartă. După ce se lăsa cortina toţi aceşti artişti de calitate, putem zice cu toată sinceritatea:

„E finite la commedia"!

„CONFUZIE REGRETABILA"

Prin ploaia deasă care se cernea de la amiază încă, Horia Valerian mergea încet-încet, fără să-şi dea seama că pălăria era muiată complect, că hainele i se lipeau de trup şi că pantofii se lărgiseră de câtă apă intrase în ei. Mergea de ceasuri întregi, rătăcea pe străzi la întâmplare înşirând una după altele arterele principale ale oraşului, uliţele laterale, maidanurile. Privirile nu-i erau atrase nici de luminile vii ale vitrinelor din centru, nu-l tulbura verzuiul mort al lămpilor cu gaz aerian pe alocuri şi nu-l îngrozea întunericul beznă al mahalalelor. Mergea în neştire, nepăsător de vreme şi de ce se petrecea în jurul lui, împins parcă de un duh nevăzut.

— Bine, spuse într'un târziu. Dacă e aşa, aşa să fie. Vina nu-i a mea.

Monologul îi fu întrerupt de glasul unui trecător care i se adresă dojenitor.

— Da nu vezi, omule, cum mergi?

Omul nu vedea. Cel puţin nu vedea nici drumul, nici casele, nici gardurile pe lângă cari se strecura ca o fantomă, tot ce era exterior dispăruse pentru dânsul de câteva ceasuri, se topise în negură parcă, simţurile lui pentru lumea înconjurătoare a fiinţelor şi locurilor se anihilaseră făcând loc unei extrem de ascuţite atenţiuni, acordată în întregime celor ce se petreceau dincolo de lume şi de realitate: în sufletul lui tulburat peste măsură. Acolo, în inima lui, în gândire, se ridica tumultul unor stări până atunci necunoscute: spaimă, durere, ură, desgust, remuşcare; şi pe urmă o linişte imensă ca de cimitire sub lună în nopţile calme de vară.

— Bine, şopti iar omul care rătăcea prin ploae. Adică nu e deloc bine, — reveni singur asupra celor spuse, — nu-i bine deloc. E chiar rău. Rău de tot. Ce să fac?...

Dimineaţa pe la zece — cât a trecut de atunci? — s'a petrecut drama. Venise pe neaşteptate acasă să-şi ia nişte lucrări pentru biurou pe care le uitase la plecare. Artemisa nu l-a auzit când a intrat în vestibul şi el — prin oglinda de lângă cuier — a văzut-o citind o scrisoare. A stat câteva clipe, a aşteptat să termine de citit şi a văzut — tot prin oglindă — ascunzând scrisoarea sub salteaua patului ei. Atunci a făcut un zgomot uşor, ca şi cum ar fi intrat chiar în clipa aceea în casă şi Artemisa a tresărit.

— De ce te-ai întors?

— Să-mi iau nişte hârtii.

Artemisa l-a lăsat singur în odae şi cel dintâi gest al lui a fost spre patul unde era ascunsă scrisoarea. A luat-o în grabă, a scotocit în biurou şi a luat hârtiile uitate. Artemisa a venit şi ea, liniştită şi veselă spunându-i:

— Sunt gata şi eu. Dacă aştepţi puţin ieşim împreună.

— Te aştept.

Şi au plecat amândoi, vorbind despre nimicuri, despre casă, despre câte îşi spun doi soţi obicinuiţi de ani întregi să-şi împărtăşească unul celuilalt toate gândurile, toate sentimentele. Când au ajuns în colţul străzii, Horia i-a spus că e foarte grăbit şi că trebue să ia tramvaiul ca să ajungă mai repede la biurou. S'au despărţit, aşa cum se despărţeau de ani de zile, de atâtea ori el ducându-se la serviciu, ea după cumpărături sau la primblare.

In tramvai era lume multă. Horia ar fi vrut să citească scrisoarea furată, dar se temea: să nu-l cuprindă în văzul lumii un acces de nervi. să nu i se facă rău cumva şi pe urmă — fără să-şi mărturisească gândul — voia să amâne scadenţa tragică pe care fără îndoială că ar fi adus-o lectura scrisorii. Neliniştea îl chinuia şi drumul lung nu se mai isprăvea. Să coboare la prima staţie, să se oprească în mijlocul străzii şi să isprăvească odată cu îndoiala şi neliniştea? Dar sentimentul datoriei îl oprea în loc: trebue să ajungă mai repede la biurou, să predea lucrările şi pe urmă.... A ajuns în sfârşit!

Când Horia Valerian a intrat în biroul şefului, acesta i-a spus cu un ton grav:

— Domnule Valerian, să nu ţi se mai întâmple asemenea erori. Funcţionarii mei nu-s plătiţi ca să se plimbe în orele de serviciu. Ia loc, te rog.

Şi timp de trei ore încheiate, Horia nu s'a putut mişca din biuroul şefului care îi dăduse să-i facă o nesfârşită serie de referate urgente. Scrisoarea furată era în buzunarul hainei: o pipăia din când în când cu frică să n'o piardă şi totodată cu speranţa vagă că în definitiv, poate, n'are nici o însemnătate. Dacă e de la mama Artemisei şi el a dat proporţii ridicol de mari incidentului? Şi imediat venea alt gând: dacă ar fi fost dela mama ei, Artemisa n'ar fi ascuns-o sub saltea şi n'ar fi zâmbit atât de fericită citind-o, pentrucă deobiceiu, mama Artemisei se plângea în scrisori că e bolnavă şi cerea bani pentru doctori şi medicamente.

— Domnule Valerian, îi întrerupse firul gândurilor şeful. Eşti distrat. Şi nu-mi place ca funcţionarii mei să fie distraţi în orele de serviciu.

Era distrat Horia, după cum îi apărea şefului său? Dacă a te frământa gândurile cele mai sinistre, a ţi se înfăţişa într'o clipă, pe neaşteptate, dezastrul apropiat al unei întregi vieţi fericite, însamnă a fi „distrat", atunci fără îndoială că Horia Valerian era aşa cum îl catalogase şeful. Şi ceasurile treceau, grele, între referatele asupra consumului sării în diverse regiuni ale ţării şi gândurile chinuitoare ce se adunau în jurul scrisorii şi al Artemisei. Unde să fie acum ea? se întreba Horia. Desigur că e la întâlnire cu autorul scrisorii. Cine-i autorul? Cine-i? De ce-l înşeală Artemisa când ştie prea bine că pentru dânsa munceşte, că n'a încetat s'o iubească un ceas măcar din ziua când s'au cunoscut? Şi cum îl înşealā? Cum nu şi-a dat el seama de nimic? Ce actriţă excelentă e femeea aceasta care — cine ştie de când — îşi împarte viaţa cu doi bărbaţi fără ca unul dintr'înşii, el, Horia, care o vede mereu, să nu poată observa nici o schimbare în atitudinea şi purtările ei! Ce infame sunt femeile!

Şi totuşi Artemisa n'a fost infamă. Cu Artemisa a cunoscut întâlnirile romantice, cu ea a pătruns — la braţ — în viaţa plină de farmec şi bucurii. Acum însă s'au terminat: şi întâlnirile romantice şi viaţa fermecată...

Cu Artemisa a cunoscut întâlnirile romantice...

Şi izbăvirea a venit, în fine. La unu şi jumătate şeful l-a eliberat, atrăgându-i încă odată atenţia asupra ţinutei sale care cam lăsase de dorit.

In sfârşit, liber! Liber cu durerea şi cu scrisoarea care îi va lămuri taina Artemisei. Horia coborî grăbit scările biuroului şi ajuns în stradă se sprijini de zid, scoase scrisoarea şi o citi. Era ceeace bănuise de la început: un oarecare Alexandru îi amintea Artemisei că dragostea lor nu mai poate continua să fie ca până atunci un furt că el e gata — aşa cum îi spusese de atâtea ori — să „tragă consecinţele" şi că aşteaptă cuvântul ei hotărîtor, adică să divorţeze şi să-i devină soţie. „Doar n'ai să-ţi închizi toată viaţa cu un nenorocit de contabil", era ultima frază a scrisorii... Un nenorocit de contabil! îngână trist Horia. Pături frumos scrisoarea, oftă adânc şi se îndreptă spre casă. Nu se gândea la nimic n'avea nici un plan cu privire la ceeace avea să facă; pentrucă firea lui Horia nu era aceea a unui impulsiv, el nu văzu — cum se spune — roşu înaintea ochilor ci dimpotrivă, se trezi în mijlocul unui pustiu, cuprins de o tristeţe fără margini.

Artemisa îl aştepta ca deobicei: cu masa pregătită.

— De ce eşti trist, Horia?

— Mă priveşte, răspunse el pe un ton care o surprinse pe Artemisa. Ba te priveşte şi pe tine.

— Pe mine?

Horia scoase încet scrisoarea şi i-o arătă. Artemisa păli, se clătină în dreapta şi în stânga — ca o trestie bătută de vânt — şi se prăbuşi la pământ. In cădere tâmpla i se lovi de piciorul mesei şi sângele începu să ţăşnească din rană. Ce să facă Horia? Nenorocirea cui era mai mare? a lui? a Artemisei? Se reculese, chemă servitoarea şi cu ajutorul ei o transportă pe Artemisa la spital. Medicii nu-i dădură nici o speranţă: o vor opera urgent, o trepanaţie e absolut necesară. Dacă are noroc, scapă. Dacă nu....

Horia îşi făcuse datoria: o lăsă pe Artemisa în grija doctorilor şi plecă, aiurit spre casă. I se părea prostie. Era singur. Masa rămăsese pregătită aşa cum o găsise când se întorsese dela birou. Ce să facă acasă? Era singur, copleşitor de singur. I se spusese la spital să întrebe mai târziu de rezultatul operaţiei. Porni iar pe stradă, singur şi flămând. Pe la patru după amează, întrebă prin telefon de starea bolnavei. Aşteptă până să vină cineva care să-i dea un răspuns. Allo! aici internul, întrebaţi de o doamnă tânără, operată la cap? E grav, adică nu, nu mai e nici o speranţă. A murit acum o oră. O fractură nenorocită.

Horia lăsă receptorul să-i cadă din mână. A murit Artemisa... cu moartea, s'au încheiat toate socotelile dintre ei, toate socotelile înşelării, ale divorţului în perspectivă, ale vieţii lor otrăvite de uşurinţa femeei.

Şi din clipa când a aflat de moartea Artemisei, Horia a pornit pe străzi, ploaia a început să cadă, deasă, tot mai deasă, apoi a venit seara, noaptea şi el rătăcea mereu monologând în jurul dramei. A murit Artemisa! De ce a fost atât de slabă? De ce a căzut şi s'a lovit de piciorul mesei? Putea, la urma urmei, să nu i se întâmple nimic. Trebuia să fie tare, să-l facă să înţeleagă că are drept la altă viaţă, că el „nenorocitul de contabil", nu-i poate oferi ceeace aştepta ea dela viaţă ar fi înteles-o în cele din urmă, s'ar fi despărţit. In definitiv, dragoste cu sila nu se poate. De ce a fost atât de slabă? De ce a murit? Poate n'ar fi trebuit s'o lase singură la spital, poate ar fi trebuit să cheme alţi medici, mai buni. „O fractură nenorocită".

Noaptea trece încet când eşti singur şi umbli ud prin ploae. Dar oricât de încet, tot trece. Zorile tulburi ai unei zile ploioase se ivesc în sfârşit. Şi gândurile îl cuprind pe Horia, reci ca şi zorile, triste ca şi ele: Artemisa a murit, trebue să se ducă la spital, să îngrijească de înmormântare, să telegrafieze mamei Artemisei. Biata mamă! Biata Artemisa! De ce a murit? De ce n'a plecat mai bine, să-l fi lăsat singur; oricât ar fi fost de dureros tot era altceva decât să ştie că e moartă, iremediabil plecată. Biata Artemisa!

La poarta spitalului, în zori Horia aşteaptă nehotărît. In cele din urmă intră şi o soră care îl văzuse cu o zi înainte când o adusese pe Artemisa, se apropie de dânsul şi-i spune:

— Vă conduc eu.

La morgă desigur. In clipa aceea un hohot de plâns îl cuprinde pe Horia. Sora îi spune încet: „Curaj, aveţi curaj, domnule". Şi Horia străbate sală după sală şi în dreptul unei uşi sora se opreşte şi-i spune: „Intraţi". Horia se descoperă, pune mâna pe clanţă şi — tremurând — se strecoară înlăuntru.

In patul alb, veghiată de o altă soră, e întinsă Artemisa — mai frumoasă decât oricând — palidă sub pansamentele cari îi înfăşoară capul. Biata Artemisa! Şi Horia care îşi stăpânise plânsul, izbucneşte din nou în hohote.

— Vă rog, domnule, să n'o treziţi, spune sora.

Horia deschide ochii mari, o priveşte pe soră speriat apoi pe Artemisa: şi îşi dă seama că răsuflă încet că pieptul i se urcă şi coboară sub plapomă, că e vie. Artemisa trăeşte! Horia nu spune nici un cuvânt părăseşte camera şi se duce la cancelarie, acolo află dela internul de serviciu că făcuse o confuzie regretabilă: murise altă femee operată tot la cap, în aceeaşi după amiază în care fusese operată şi Artemisa.

Horia, cade obosit pe o bancă din sala de aşteptare. Ca prin vis, aude pe cineva spunând: „Săracul, toată noaptea a aşteptat, în ploae, la poarta spitalului... Aşa dragoste, mai înţeleg eu".

Şi Horia adormi, cu un zâmbet fericit înflorit în colţul gurii care cu câteva clipe mai înainte se crispase în hohot de plâns.

Regretabila confuzie a internului salvase dragostea lui Horia şi a Artemisei de la dezastru.

G. SPINA

STIINTIFICE

CREERUL MECANIC

Inginerii electricieni ai Universităţii din Pensylvania (Statele Unite) se ocupă actualmente cu punerea la punct a unei interesante instalaţii electro-mecanice denumită în mod sugestiv „creerul mecanic".

E vorba de o maşină complicată, care cântăreşte 6 tone şi concepută pentru a rezolva în timpul cel mai scurt unele probleme dificile de matematici superioare. Exerciţii, de natură să ocupe timp de patru luni pe cinci matematicieni concentraţi într'un studiu profund, le rezolvă „creerul mecanic", numai în... 15 minute.

Cheltuelile, necesitate de realizarea acestui aparat complicat, se ridică la 11.504 dolari (aproape 2 milioane lei).

IDENTIFICAREA TABLOURILOR VECHI

După 12 ani de cercetări savante, tehnicianul Friederich Herz din Anvers a descoperit un nou procedeu pentru identificarea tablourilor vechi.

In acest scop, el face o amprentă în ceară pe pânza de examinat. Apoi execută mulajul în gips şi acoperă stamparea cu o pastă, a cărei compoziţie reprezintă un secret de fabricaţie. Frecând uşor cu un tampon, apar preţioasele relevaţiuni grafice; pe care nici ochiul, nici obiectivul nu le-ar putea altfel descoperi.

Ilustraţia noastră înfăţişeaza pe inventatorul Friederich Herz cu fiica sa, ţinând în mână un tablou necunoscut al lui Rembrand. Procedeul menţionat a condus la descoperirea unei semnături, care ar fi rămas invizibilă cu ochiul liber.

CEA MAI MARE LAMPĂ DIN LUME

Acest record impresionant îl deţine un bec electric, prezentat de curând la expoziţia din San Diego (California). Becul e folosit într'un proect uriaş, destinat iluminării terenului de aterisare, într'un aerodrom californian.

Această lampă cântăreşte vreo 30 de kg., are o capacitate de 50.000 de waţi şi poate să ardă, fără întrerupere, timp de 120 de ore.

Fabricaţia ei a costat 600 de dolari (peste 100.000 de lei) şi a durat o lună întreagă.

VITEZA REACŢIUNII LA SEMNALE

In Chicago a fost expus un aparat, cu ajutorul căruia se poate măsura — cu aproximaţie de fracţiuni de secundă, — viteza de reacţiune a ochiului nostru.

Aparatul are o utilizare practică preţioasă, întrucât ne permite să stabilim durata de timp necesară unui pieton pentru a percepe schimbarea culorilor la semnalurile de circulaţie folosite la încrucişările de străzi.

Ing. I. S.

Realism literar

Marele romancier Emile Zola publica, acum vreo şaizeci de ani, în revista „Mesagerul Europei" din Petrograd o serie de articole pe care le-a adunat apoi în volumul întitulat **„Romanul experimental"**.

Aceste articole sunt şi astăzi — mai ales astăzi — actuale.

Marele cetăţean francez şi marele scriitor cu renume european afirmă în prefaţă: „Să-mi fie îngăduit a mărturisi în chip public întreaga mea recunoştinţă marei naţiuni care a binevoit să mă primească şi să mă adopteze, în clipa când nici o gazetă dela Paris nu mă primia şi nu îngăduia lupta mea literară. Intr'unul din cele mai cumplite ceasuri ale mele de jenă şi descurajare, Rusia mi-a redat întreaga mea credinţă, întreaga mea putere, dându-mi o tribună şi publicul cel mai literat cel mai pasionat".

Ceiace înseamnă că, dacă astăzi un Thomas Mann, un Lion Feuchtwanger, un Alfred Kerr sau un Heinrich Mann, ba chiar un James Joyce nu pot vorbi deschis sau deloc în ţara lor de obârşie, pe vremea lui Zola, idolul lectorilor tineri, nu găsia ascultare în Franţa celei de a treia republici. Şi nu găsia ascultare fiindcă înţelegea să le spună lucrurilor pe nume şi să nu împartă complimente în dreapta şi stânga. La fel cu scriitorii mari de astăzi obligaţi să se exileze din patriile lor. „Marea lege a vieţii — scria Zola în studiul „Banul şi Literatura — este lupta. Nu vi se datoreşte nimic. Veţi isbândi neapărat dacă sunteţi o putere şi dacă veţi cădea nu vă tânguiţi, căci înfrângerea voastră este dreaptă! Apoi, să aveţi respect de ban, să nu cădeţi în copilăria poeţilor de a-l cleveti: banul este curajul şi demnitatea noastră, a noastră a scriitorilor care avem nevoia de a fi liberi pentru a spune totul; banul face din noi nişte şefi intelectuali al secolului, singura aristocraţie posibilă".

Ca şi autenticii scriitori ai ceasului de faţă, Zola avea o înaltă opinie despre misiunea scriitorului în societatea contimporană. El pretindea ca scriitorul să fie bine plătit, pentru a-şi câştiga o independenţă cel puţin egală cu a marelui industriaş şi financiar. Şefii spirituali ai naţiunei trebuie — după Zola — să trateze pe picior de egalitate cu şefii economiei şi ai politicei!

Teza aceasta a fost desbătută şi la noi, acum vreo trei decenii, în polemica dintre „Viaţa Românească" şi domnul Simion Mehedinţi, cu privire la onoramdile cuvenite autorilor. In zilele noastre unele date ale problemei s'au schimbat, de bună seamă, teza a rămas totuşi în picioare. Fiindcă, atunci ca şi astăzi, ceiace determină evoluţia unui scriitor este cadrul societăţii şi presiunea ei. Şi fără o bază materială, adică fără a reprezenta pe cineva şi a mărturisi în numele unei colectivităţi, un scriitor nu poate exista. Şi scriitorul-erou care îşi jertfeşte existenţa, fiindcă se crede investit cu o misiune, nu poate face abstracţie de societate, adică de realităţile zilei, aşa cum sunt, nu precum ar dori ei să fie. Deaceia, lupta pe care o ducea marele romancier era una împotriva falsului lirism şi a vorbelor goale, menite să deruteze şi să îmbete pe cetitor; lupta lui era să risipească voitele şi nevoitele confuzii ale poetului, care se crede altceva decât om cotidian, cu cotidiane apetituri şi interese.

EMILE ZOLA

„Cel mai frumos elogiu ce se putea face altădată unui romancier era să se spună „Are imaginaţii". Astăzi, calitatea de căpetenie a romancierului este simţul realului", scrie el, iar în altă parte: „Lirismul în literatură este acea exaltare poetică ce scapă oricărei analize şi atinge nebunia."

După şaizeci de ani de felurite experienţe literare europene, după mai bine de jumătate de veac de beţii culturale lirice, urmaşii lui Zola, îşi dau însfârşit seama ce consecinţe dezastruoase a avut inflaţia de lirism şi dispreţul realismului.

Exaltarea lirică, inofensivă în poezie şi proză, a depăşit cadrul cărţilor şi gazetelor, inundând societatea omenească. Beţia de cuvinte literară, comică în literatură, ironizată, de marii critici ai secolului al IX-lea, a fost adoptată de tribunii şi conducătorii de masse.

Atmosfera fusese pe îndelete pregătită. Dacă pe vremea lui Zola mijiau numai zorii unei epoci turburi de îndepărtare dela realitate, astăzi o cunoaştem pe deplin.

Dispreţul pentru documentul autentic, dispreţul pentru adevărul linear trebuiau neapărat să ducă la anarhie în gândire şi faptă.

Cu intuiţia lui de mare artist — cu toate că dispreţuia stilul inutil înzorzonat — Zola a prevăzut degenerarea mentalităţii la care poate duce o lectură falsă şi falsificatoare a valorilor.

Cum însă el se ocupa de literatură ca determinantă a psihologiei colective şi nu determinată de strictura societăţii, adesea, adevărurile pe care le-a rostit, par astăzi, numai jumătăţi de adevăruri. iar lupta lui pentru instaurarea unui realism social, doar o indicaţie. Disciplina realităţii este un imperativ categoric pentru probitatea scriitorului. Din această disciplină, fără o pregătire teoretică, fără un fir conducător, prin labirintul realităţii, nu duce la nimic.

Ultimii ani, atât de patetici prin dramele colective şi individuale ce le-au scos la iveală, au indicat multor scriitori calea către realitatea cea neprefăcută. Toate iluziile poetice s'au spulberat. Este o întoarcere la Zola, care a înţeles misiunea purtătorului de pană şi obligaţiile lui, dar nu se ignoră nici forţa tumultuoasă a lirismului.

Incă acum aproape două zeci de ani, Alfred Döblin, marele romancier german, afirma că literatura europeană se îndreaptă spre un neo-naturalism.

In zilele noastre, realismul literar a ajuns un fenomen curent. Chiar dacă inflaţia de reportaj pitoresc şi politico-propagandistic pare lectura preferată a societăţii neliniştite şi acoperă manifestarea noului realism social, viguros şi desbărat de prejudecăţile şi naivităţile de care nu scapă nici un mare scriitor ca Zola.

Un mare curent literar nu dăinueşte însă efemer ca moda femenină. Un vast curent literar ca cel realist — sub zodia căruia se desvoltă în ceasul de faţă literatura — universală poate cunoaşte zig-zaguri, din el se recunoaşte în marile personalităţi şi în ţările care imprimă un ritm epocei.

Ori marile personalităţi literare ale secolului, în America ca şi în Rusia, depildă, sunt realişti desăvârşiţi şi ei sunt mărturisitorii vremei şi nu lirici întârziaţi.

ION CĂLUGĂRU

ÎNSEMNĂRI și POLEMICI

Veronica Micle

Printre dosarele secției a II-a civilo-corecțională ale Tribunalului Ilfov se află și cel cu numărul 1300 din anul 1889.

Acest dosar privește *„Aranjarea averei defunctei Veronica Micle* și ne aduce lucruri noi privitoare la această muză a lui Mihail Eminescu.

Așa ne arată unde a locuit Veronica Micle în București, precum și data morței acesteia și pe cele două moștenitoare.

Păcat că la acest dosar nu se găsește și inventarul averei, ci numai procesul-verbal de sigilare.

Iată cum glăsuește acesta:

PROCES-VERBAL 1)

Astăzi 5 August, anul 1889, orele 10 jum. a. m. Noi Constantin Pessicu, comisar de Poliție la secția 19 din București.

La această oră s'a prezentat în biroul secțiunei noastre femeia *Anica Pușlenghia*, servitoare, română, de 25 ani, domiciliată în strada Soarelui No. 11 bis și ne-a făcut cunoscut următoarele:

Stăpâna mea Doamna *Veronica Micle*, domiciliată în strada Soarelui No. 11 bis, plecând de-acum o lună de zile la Mănăstirea Neamț (Moldova), astăzi am fost chemată de Domnul *Ștefan Ney*, care era bun prieten cu stăpâna mea și mi-a spus că a primit o telegramă prin care îi comunică că Doamna *Veronica Micle*, a încetat din viață la Mănăstirea Neamț. Casele sunt deschise și cheile sunt la mine.

Defuncta are două fiice, una de 18 ani în studii la Paris și alta de 16 ani, profesoară în Botoșani, cea de a doua știu că se află la Mănăstirea Neamț.

Aceasta este declarațiunea mea, mi s'a citit și persist. Carte știu.

(ss) *Anica Pușleghia*

Noi în urma acestei declarațiuni și conform autorizațiunii Domnului Prim Procuror pe lângă Tribunalul Ilfov, am descins la domiciliul defunctei, situat în strada Soarelui No. 11 bis, însoțit de domnii *P. Enescu*, subcomisar cl. I și *N. Dumitrescu*, subcomisar cl. II, unde am aplicat provizoriu sigiliul secțiunii noastre, pe două uși ale intrării, până la facerea inventariului de domnul judecător de Ocol.

De cele ce preced am făcut prezentul Proces-Verbal.

Comisar ss. *C. Pessicu*
Asistenți
ss. *P. Enescu*
ss. *N. Dumitrescu*

Peste cincisprezece zile aflăm că au sosit moștenitoarele în București și în urma cererei făcută găsim al doilea Proces-Verbal prin care se anunță ruperea sigiliilor.

PROCES-VERBAL

Astăzi 18 August, anul 1889

Noi, Constantin Pessicu, comisar de poliție la secția 19, din București.

Conform adresei Domnului Președinte pe lângă Tribunalul Ilfov, secția a II civilo-corecțională No. 11.603 am descins în strada Soarelui No. 11 bis, la domiciliul defunctei *Veronica Micle* și am ridicat sigiliile aplicate pe ambele uși ale intrării, lăsând averea în primirea ficelor decedatei Domnișoarele *Valeria și Virginia Micle*.

ss. *Valeria St. Micle*
ss. *Virginia St. Micle*

De cele ce preced s'a făcut prezentul Proces-Verbal.

Comisar, ss. *C. Pessicu*
ss. *N. Dumitrescu*
Asistenți ss. *Enescu*
ss. *St. Nec.*

Am dat la lumina tiparului aceste două procese-verbale în credința că se vor găsi aici noutăți privitoare la Veronica Micle.

MILE POPESCU

1) Trib. Ilfov, secția II c. c. Dosar No. 1300/1889. Arhivele Statului.

Metodă critică

Intr'o revistă de provincie cu pretențiuni de a da oarecari directive mișcării noastre culturale, cetim următoarea frază într'un lung studiu critic:

„Dacă cei mai mulți stau azi în fața poeziei moderne ca Hanibal ante portas, trebue să aplice dictonul „Bate și ți se va deschide". Iar dacă poarta tot încuiată rămâne, atunci bătaia trebue aplicată deopotrivă și poeților și cetitorilor".

Părerea generală este că și criticilor cari scriu asemenea elucubrații...

Cum pot scoate?

Un tânăr poet care a scos până'n prezent două plachete de versuri, de altfel cu totul confidențiale, se lamentează în paginile unei reviste:

Cum pot face
Să am pace
Viață dulce și senină,
Liniștea cea mai deplină?
Cum pot scoate
Tot din mine,
Tot ce nu îmi face bine?

Incercați, cu sare amară...

Metamorfoză

Dintr'o lungă poemă în proză intitulată „Metamorfoză" apărută mai de mult într'o revistă de provincie, cităm:

„Pentru tine, Ileana visurilor albe, am să mă fac lan de grâu să-ți freamăt din spice dorurile toate. Am să mă transform apoi în pasăre măiastră, cu penaj bogat și strălucitor să-ți cânt din înălțimile albastre splendoarea formelor tale. Și'n urmă, am să mă fac nătâng și prost un animal de staul, ca mâna ta să odihnească doar o clipă pe fruntea-mi, între coarne".

Deși autorul ne mai spune multe alte prefaceri ce a suferit, noi nu-l mai putem crede. După măestria poemului, suntem convinși că metamorfoza s'a oprit la animal de... staul.

Pe voie

Un romancier nu tocmai cunoscut, deși pe coperta ultimului său volum ne informează că are un bogat stoc de romane, unele apărute, altele „în preparație", scrie într'unul din aceste romane cu conținut autobiografic următoarea frază:

„Ema era teribil de ambițioasă; ținea cu orice preț să pară cultă, superioară, inteligentă și de aceia, fiindcă eu o iubeam nespus de mult, ca să-i satisfac și voia aceasta, așa precum îi satisfăceam orice altă dorință, mă prefăceam că-s năuc, că-s prost, peste măsură de prost".

Fără îndoială, autorului nu i-a fost prea anevoie să facă Emei pe voie...

Strănutat

Am mai citat în cuprinsul acestei rubrici câteva versuri din placheta „Halucinații albe". Cum placheta, dişi mică, este totuși plină de inspirații... humoristice, reproducem și de data aceasta câteva „versuri". Ascultați acest:

POEM NOCTURN

Norii strănută:
Tună și plouă.
Strada este o oglindă a iadului.
La răstimpuri
Felinarele hohotesc lumină
Noaptea: smoală pentru pavajul lumii
și al eterului.
De ce oare
Strănută atât de tare
Norii?

Să-ți spunem noi: fiindcă nu și-au pus gomenol în nas...

Uitare

Din acelaș volumaș de halucinații albe și elucubrații... negre:

VIN

Să curgă vinul în cupe
Azi, sunt cârciumarul Bacus
Să bea fiecare
O cupă,
Două...
Cât vrea.
Uitarea e 'n aburul vinului.
Eu vreau
Să uit
Că mai trăesc,
Că am iubit
Că-am suferit!

Profită, omule, de ocazie și uită că ești și „poet". Iți vom fi adânc recunoscători pentru această amnezie...

Ceară

Intr'o revistă de provincie în care apar tot felul de producțiuni... literare, am citit, printre alte versuri, și acest modest catren intitulat simplu:

„EA"

Splendoarea ochilor tăi
Scapără numai văpăi.
Privindu-i, mă topesc încet
Ca o ceară de parchet.

Păi, dacă te topești atât de repede, nu ești... ceară de prima calitate. ești bun pentru dușumea sau ciment, dar nu pentru parchetul caselor moderne. Așa că nu prea ai șanse pe lângă „Ea"...

Talleyrand și Napoleon la teatru

O nouă dramă s'a jucat pe scena teatrului din Bâle, cu prilejul aniversării de un secol al morții acelui, pe care Goethe l-a numit „cel mai mare diplomat al epocei sale". Piesa e intitulată „Talleyrand și Napoleon" și e datorită lui Hermann Kesser.

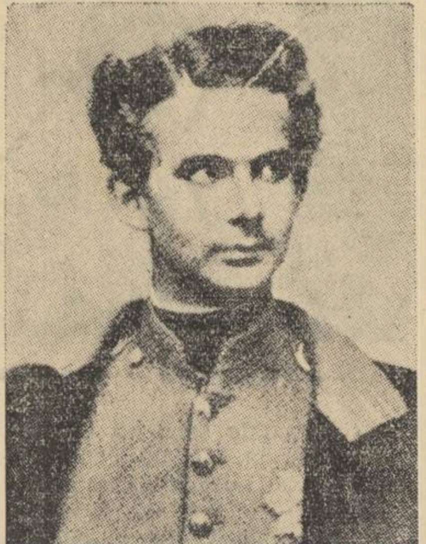
Marele tragedian Bassermann a jucat rolul principal, redându-ne un Talleyrand pe cât de briliant, pe atât de nuanțat, evoluând pe scenă, cu toată ușoara sa șchiopătură, cu o vervă de o măestrie neîntrecută, fiind în acelaș timp de un calm și o stăpânire de sine liniștit în mândria sa de gentilom și vechiu prelat, gata a face față oricărei situații. Hermann Kesser a intitulat piesa sa „Cronică dramatică", rupând pe față cu formula tradițională a dramei istorice în cinci acte. Aceasta i-a dat posibilitatea să lărgească cadrul istoric în care s'a desfășurat această carieră extraordinară. Talleyrand se arată aci ca „omul păcii" care nu prețuiește de loc războiul, omul negocierilor în opoziție cu Napoleon omul acțiunei, două principii opuse dar tot atât de esențiale vieții omului și Istoriei. Dar Talleyrand poate spune lui Napoleon, doborât, „am fost mai tare", nu poate însă să-i spună și „am fost mai mare".

Ludovic al II-lea de Bavaria

La douăzeci de ani Ludovic al II-lea de Bavaria părea un arhanghel cu chipul inspirat și trăsăturile fine arzând de viață sub buclele bogate, cu ochii poruncitori și visători.. La patruzeci de ani, puțin înaintea morții avem înaintea noastră un chip grăsun, de „majur", cu mustața ridicolă căzând pe o gură fără dinți..

Pe patul de moarte stârvul de 120 de kilograme, pescuit în lacul Starnberg, al unui biet nebun, era de o urâțenie hidoasă.

Totuși legenda în jurul său persistă în toată Bavaria, în imaginile regelui, în vorbele și amintirile oamenilor. Aceasta înseamnă, zice istoricul lui Ludovic al II-lea, Aldo Oberdorfer, că o bună parte din calitățile care atrag în suverani, își au origina în nebunia lor. Câți regi înțelepți intră timpuriu în uitare, pe când dragostea și amintirea popoarelor nu au părăsit încă pe nebunul de pe tronul Bavariei. Poporul l-a îndrăgit de cum l-a văzut mergând după sicriul lui Maximilian, ca moștenitor al tronului. Nimic n'a putut clinti credința și iubirea poporului bavarez pentru el. Niciodată, cu toată indiferența sa pentru popor, cu toate excentritățile delirante ale regelui, indignarea și mânia nu au trecut dincolo de cercul miniștrilor și al familiarilor din jurul său. Cu toate că regele fuge de el, îl ruinează cu fanteziile sale nebunești de costisitoare, poporul bavarez continuă să-l iubească până la moarte, ba și după moarte.

De sigur este foarte regretabil că a domnit pe tronul Bavariei un rege nebun tocmai în epoca dintre Sadova și Sedan, dar poporul își amintește numai că acest rege, abia suit pe tron se gândește să procure mijloacele de trai unui muzicant genial. De sigur la acea vreme era mult mai importantă chestiunea Schlewig-Holstein, dar Tristan... Parsifal... Totuși Ludovic de Bavaria nu a fost muzician, căci iubea muzica proastă deopotrivă cu cea bună, nu făcea alegere. Trebuie însă să fi fost adevărat că muzica lui Wagner atingea fibre tainice și profunde în ființa sa. Chiar după ce a încetat de a adora omul, reclama mereu muzica lui — Ludovic a fost multă vreme nebun fără ca cei din jurul său să aibă curajul să observe. El este cel ce a fost numit „regele virgin". Avea, e drept, oroare de femei și viața sa intimă a fost pătată de multă rușine tăinuită... Era de altfel dintr'o familie în care mulți din membri au manifestat fel de fel de manii și stări anormale. Fratele său mai mare, Othon, care trebuia să domnească, era internat într'o casă de nebuni și toți din familia Wittelsbad au avut câte un grăunte de nebunie.

Nebunie, fără îndoială ideia fixă de a construi, care-l face să-și ridice rezidențe pretutindeni în Bavaria, clădiri și castele fantastic decorate, semănate în munții siguratici și împăduriți. Risipește milioane peste milioane, ducând, fără nici un fel de grije, țara la faliment. Nebunie sălbatica sa mizantropie, care-l face să urască fața semenilor săi. Nevoia de bani — căci lista sa civilă e modestă și nu are nici avere personală — îl roade zi și noapte. Să aibă bani, bani mulți, să găsească un Colbert căruia să-i poruncească să-i scoată de ori unde și cu ori ce preț, cum îi găsea pentru regele Franței...

In 1870, desperat de victoria Prusiei, respinge cererea lui Bismark de a oferi la Versailles coroana de „Impărat", regelui Prusiei. Spumegă la ideia că el, regele Bavariei, cel mai mare stat german, după Prusia, să devină Vasalul ei!... Totuși, după ce a refuzat să meargă la Versailles își dă consimțimântul în scris. S'a știut că Bismark îi vărsa o rentă anuală de trei sute mii de mărci pentru acest gest...

Poporul însă se gândea și se gândește încă și azi, ca la un crai din basme, la regele mizantrop, învăluit în blănuri de hermină, fugind în întunericul nopții, în sania sa aurită, trasă de șase cai albi, spre castelele tainice. Nebunie, fără îndoială, dar o nebunie care ațîță imaginația poporului și îl ademenea. Numai în basme pot fi asemenea prinți zburând peste albeața zăpezii spre palate fermecate. Bine înțeles, veneau după aceasta notele arhitecților și ale furnizorilor, care erau plătite pe pielea lor... iar medicii în sfaturile lor secrete vorbeau de mania grandoarei!...

Când demnitarii desnădăjduiți au vrut să-l dea jos de pe tron și au chemat un consult de psihiatri, care să-l constate că e nebun, bietul rege convins până la delir de dreptul său divin, la tron, a avut un strigăt grozav.

„Să mi se răpească tronul este un lucru pe care-l pot suporta, dar să fiu declarat nebun, iată un lucru pe care nu-l pot suporta".

Ca toți nebunii era convins cu tărie că e cel mai sănătos om la minte. Prizonier în castelul său de la Berg, el și-a căutat moartea în apele lacului. Pe psihiatrul care l-a declarat nebun și l-a internat, l-a sugrumat, dar poate că în lupta cu el s'o fi înecat — ori o fi avut pur și simplu un atac de apoplexie.. Cine știe însă în ce abis de desnădejde s'o fi zbătut bietul rege nebun...

Se cunosc două serenade nocturne de Mozart: prima, în re, a fost scrisă pentru două mici orchestre de coardă în 1776, fără îndoială cu prilejul sărbătorilor de Anul Nou. A doua, în sol, de care vom vorbi, datează din 1787. E cu mult mai fermecătoare decât cealaltă, căci are în grația ei — acea deplină maturitate care se află în orice „Mozart" — dela „Nunta lui Figaro". E foarte adesea cântată și cunoscută în Germania sub numele de „Kleine Nachtmusik". In timpul festivalurilor salzburgheze — e tradițional să fie cântată sub cerul liber, la lumina faclelor.

Nu se cunosc împrejurările exacte ale „Micii muzici de noapte", cărei aniversări, cărei comande se poate atribui — sau dacă Mozart a voit — numai — să-și facă o serenadă sie-și, într'o noapte frumoasă, când și-a simțit inima plină de farmec. Ceeace e sigur, e că această „Kleine Nachtmusik" a fost o destindere, scrisă în goana condeiului, în mijlocul unei trude amarnice. In chiar acele luni de primăvară și de vară, în 1787, compunea două din cele mai însemnate opere de muzică de cameră, quintetele pentru coarde în ut și în sol minor — și continua, pe rupte, „Don Juan" — care trebuia cântată, la Praga, în Octombrie.

Ceeace distingea serenadele lui Mozart de celelalte opere simfonice ale sale, e libertatea planului. Astfel „mica muzică" cuprinde un allegro, o romanță, o adorabilă fantezie, în loc de andante, un menuett și un rondo.

Existau mai multe înregistrări ale acestor pagini care revarsă poezia cea mai tandră și mai voioasă, la Columbia; au fost însă acum eclipsate de două ediții recente, una la Gramophone, alta la Polydor.

La Gramophone (D. B. 3381 și 82) „Kleine Nachtmusik" e cântată de quatuor Pro Arte, ceeace surprinde puțin, la început. Totuși catalogul Nöchel indică precis că partitura „Kleine Nachtmusik", No. 525, în versiunea sa originală, a fost compusă pentru un quartet de coarde. Excelenții instrumentiști belgieni ai ,Pro Arte"-lui — au adăogat pentru circumstanță un contrabas.

Inregistrarea tehnică ireproșabilă, dar puțin cam rece, puțin prea uniformă-i apare cu totul înghețată când o comparăm cu excepționala interpretare a lui Furtwaengler, în fruntea unei mici orchestre de coarde (Polydor 566—188, 189 și 190). Maestrul german a dat accentelor un relief nou. Romanța undueste cu o grație inimitabilă. Rondo final, cu tema sprințară și scânteetoare — nu părăsea pământul — cu Bruxelezii solizi dar puțin lenți. Furtwaengler îi dă aripi.

Preferăm tâlmăcirea mai vie a lui Furtwaengler, care ia locul întâi — în vasta colecție a înregistrărilor mozartiene.

*

● O săptămână în cuprinsul căreia încep să se statornicească alesele compartimente ale programului. Mai întâi, am avut un concert simfonic al Orchestrei Radio, condusă de d. *Alfred Allessandrescu* (11.X.—21.20), cu *Simfonia în re minor* — de *Cesar Franck*, o adevărată încântare a sufletului și — în partea a II-a — cu *trei dansuri* pentru pian și orchestră de coarde, de *G. Sporck* (la pian: d. *I. Filionescu*) și *Till Eulenspiegel* al lui *Richard Strauss*. A fost un concert de înaltă ținută artistică; răscumpără multe „concerte" de masă și seară, pe care orch. Radio e silită să le execute, întotdeauna în dauna artisticului.

● Pe de-asupra, s'a retransmis întâiul simfonic al orch. Filarmonice, dela Ateneu. (13.X.—21.15 și 22.15).

Este o revenire la normal, într'un fel, când programul de radio capătă culoare și viață.

Iar dacă acestor retransmisiuni li se vor mai adăoga și concertele maestrului Enescu, vom putea uita — deși e foarte greu — faptul că astăvară, nu ni s'au retransmis — cel puțin în parte, Festspiel-urile de la Salzburg. S'a neglijat — nu știm dece — și am căutat să aflăm toate minunile înfăptuite acolo, pe alte unde. Radiodifuziunea românească nu trebue să-și îndepărteze auditorii și să-i înstrăineze.

Altfel, dece mai pune „impozit pe văzduh", cum a scris, mai demult, un clandestin, Postașului-Radio?

● S'au pornit și retransmisiunile de Operă, de fiecare Vineri seara, dela Opera Română. „Tristan și Isolda" nu e o operă pentru publicul muzical dela noi — și mai puțin pentru marele public. Retransmisiunea a fost, ni se pare — inaugurală. Singurul dar al retransmisiunii a fost prezența — la pupitru—a d-lui Ionel Perlea — (14.X.—20.10).

● Săptămâna s'a pornit cu o operetă E vorba de reluarea unei versiuni radiofonice a *„Evei"*, de *Fr Lehar*. „Versiunea" nu e deloc radiofonică; adaptarea textului original pentru microfon a fost făcută de o mână stângace. Farmecul emisiunii însă l'a prilejuit conducerea muzicală încredințată d-lui *C. Bobescu*, muzicianul chemat să rămână artist. In distribuție: glasul foarte radiogenic și cu măestrie condus al d-nei Emilia Guțianu-Alessandrescu, dela Opera Română.

*

HAYDN. Se știe că Haydn e creatorul simfoniei. Dacă nu a inventat-o chiar, dacă a avut și predecesori în acest nou gen care se ivia prin 1750, i-a dat însă o viață nouă, durabilă, prin capo d'operile sale.

Capo d'opere care ne par uneori puțin depărtate de sensibilitatea noastră. Nu ne emoționează — asemeni acelora de Mozart ori Beethoven. Pentrucă în ele drama *e absentă, drama care se ghicește sub* ut-minor-*ul lui Bethoven ori sub* sol-minor-*ul lui Mozart. Bunul Haydn are inima placidă. Se distrează. Scrie lucrări frumos închipuite, în care melodii încântătoare prilejuiesc desfășurări de o artă perfectă, de o simetrie impecabilă. E nevoe de un mare talent ca să reînsuflețească această artă de vis — care făcea deliciile franțuzilor din ultimii ani ai sec. 18-lea — ori în primii din sec. 19-lea.*

Bruno Walter excelează în aceste reînvieri și înregistrarea „Simfoniei militare" *— de Haydn, cu concursul orchestrei filarmonice din Viena — ne îndreptățește îndeajuns ca să-l iubim încă pe marele componist austriac (Gramo D. B.* 3421—3423). *Redându-i acestei simfonii accentul propriu austriac, vienez, ne apare mai întinerită chiar, ia un caracter pe care nu îl cunoșteam.*

„Simfonia militară" *nu-și merită, de fel, numele. I-a fost dat făcându-se aluzie la câteva acorduri de trompetă — pe la finele* allegretto-*ului. E însă una din cele mai celebre printre simfoniile lui Haydn.*

Bruno Walter dă un relief unic acelui foarte scurt adagio, *de la început, care ar fi părut că e numai o introducere fără importanță, destinată să facă un contrast cu veselia* allegro-*ului care urmează. Acest* allegro *nu-i mișcat prea repede de Bruno Walter — și prin chipul său de a-l ritma și a detașa timpul al 4-a din prima temă, îi dă o nuanță naivă, în felul tirolez, care-i dintre cele mai seducătoare.*

Cât privește a 2-a temă, face să fie cântată în chip fermecător și e de observat cu câtă grije potolește acompaniamentul într'un fel de ceață ușoară.

Apoi, un Allegretto *a cărui temă principală e împrumutată dintr'o ariettă franceză, pe-atunci la modă, (se afă de-asemeni și'n* Simfonia Reginei Franței), *află o vie interpretată la dirijor.*

Menuet-*ul e unul dintre cele mai reușite pe care le-a scris Haydn: are multă grație și mișcare. N'am înțeles dece Bruno Walter „respiră" între* Trio *și reluarea menuet-ului.* Presto *final e plin de antren. Cântat într'o mișcare îndrăcită, oferă Filarmonicei vieneze ocazia să-și justifice reputația și să arate ușurința jocului cu arcușul. Aceste discuri, să nu uităm, au de-acum o valoare istorică: nu vom mai auzi pe Bruno Walter în fruntea Filarmonicei din Viena.*

BEETHOVEN. Casa Telefunken a înregistrat pentru prima oară orchestra națională belgiană. Inregistrarea de care ne ocupăm s'a făcut sub diriguirea lui Erich Kleiber. E vorba de Simfonia a II-a, *de* Beethoven, *relativ puțin imprimată pe discuri, față de surorile ei mai ilustre.*

N. PAPATANASIU

138 MILIOANE OAMENI, FĂRĂ STARE CIVILĂ
400 MILIARDE LEI PE FUNDUL MĂRII
DE VORBĂ CU CHARLIE CHAPLIN
DOUĂ EPOCI IN ISTORIA CEHOSLOVACIEI
SPRE UN BLOC AL STATELOR ASIATICE

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini — 10 lei

CĂRŢI ŞI REVISTE

110 - sau 10?

Cineva dintre cei ce „cunosc" literatura — *literaturile* — inclusiv cea rusească, ni s'a plâns de uşurinţa şi superficialitatea cu care se scrie la noi critica literară, citând între exemplele intristătoare un foileton în care locul şi data naşterei lui Tolstoi se confundau cu datele respective ale altor doi mari ruşi...

Dar iată că scriind despre cel mai mare dintre clasicii ruşi, după citirea unei serii de biografii, necrologe, corespondenţe, note de jurnale — căci s'au scris multe, enorm de multe — ce-l privesc, ne scapă complectamente, numele satului în care s'a născut cu ziua respectivă, împreună cu o mulţime de alte amănunte personale, atât de apreciate de bio şi bibliografi. Le-am putea afla, ca să ne conformăm uzului calendaristic cu un singur gest, din orice manual — şi nu ne vine.

Viaţa lui Tolstoi, spre exemplu, nu diferă mult de viaţa multor nobili culţi care-şi părăsesc cariera militară sau cinovnicească pentru a se deda sub o formă sau alta — cultului ideilor. La conacul său din Iasnaia Poliana şi în celelalte locuri similare, moşierul Tolstoi trăeşte o viaţă normală, aproape tipică, de bogătaş rus cărturar: îngrijindu-se de gospodărie, fără să o neglijeze şi fără să exagereze, în mediul unei familii numeroase, citeşte şi scrie, scrie şi citeşte. Până şi viaţa lui familiară este normală — până la bătrâneţe, când inspirat de o chemare profetică — a unui Buddha, a unui Ion Botezătorul — îşi părăseşte moşia pentru a trăi o viaţă umilă de sfânt pocăit. Dar asta nu mai are nimic deaface cu Tolstoi scriitorul, cu literatura. Marea deosebire care-l ridică deasupra semenilor lui, este că citeşte mult. enorm de mult, că n'o face mânat de un pur interes cărturăresc, ci de un permanent foc sfânt, de un scop ce-i caracterizează adâncul firei mai mult decât toate datele bografice laolaltă: de a afla, de a descoperi, de a şti *adevărul*. Şi de a-l reda apoi în cadrul nesfârşit şi întunecos al *realităţii*, izvorul tuturor realităţilor: *adevărul*.

„Eroul povestirii mele — declară el însuşi — pe care-l iubesc din toate puterile sufletului meu, pe care am stăruit să-l redau în toată frumuseţea sa şi care întotdeauna a fost, este şi va fi admirabil, este: *adevărul*".

Mare talent. enormă putere vizionară şi de expresie, desvoltat până la apogeul redării artistice printr'o vastă cultură literară şi o autodisciplină supraomenască — cine ar putea tăgădui aceste calităţi la autorul lui *Războı şi Pace* şi *Ana Karenina?* Dar câte talente mari, chiar şi cinstite şi culte — ca să nu vorbim de cele sufocate de neştiinţă şi de cruzimile vieţii sau de fenomene ca Leonid Andreev care se mulţumea cu o cultură sumară ştiută — rămân veşnic, în lipsa dragostei pentru viaţă, în lipsa unei idei vitale, ca o maşinărie înzestrată cu toate fără forţa motrice suficientă, nişte mediocri excelenţi şi eminenţi ai rutinei? Ceeace îl ridică pe Tolstoi deasupra unei întregi generaţii de talente mari — realişti, romantici, mistici — este pasiunea sa pentru „materialul" omenesc şi istoric, iubirea sa până la o auto-negare evanghelică şi renegarea mediului său social, a clasei sale, iubirea fanatică a adevărului integru şi unic.

12

Nimic decât adevărul; tot adevărul. Plecând în explorare cu această deviză în epoca de descompunere a clasei boereşti şi a ţărănimii care se scutura din toate puterile ca să scape de jugul iobag şi de povara nedreptăţilor, scriitorul nu putea să nu ajungă la deviza *dreptăţii*. Nu putea să nu devie, prin „simpla" redare a realităţii, judecătorul necruţător a boerimii şi — cum îl aprecia cel mai de seamă teoretician şi fondator al societăţii muncitoreşti ţărăneşti în Rusia — purtătorul de cuvânt al protestului ţărănesc, al revoluţiei agrare.

Adevăr — dreptate; dreptate — lege. Nu poţi să fii judecător drept — cu atât mai puţin conducător spiritual — fără ideologia construită pe temeliile realităţii istorice, a realităţii *în mers*. Aci însă puterile marelui explorator de adevăr ajung la o limită: în găsirea legii vieţii. Spre nenorocul lui, odată cu desfacerea stărilor iobage, societatea rusească îşi creşte forme şi forţe noi, capitaliste şi proletare, o nouă luptă pentru deslegarea căreia nu mai ajunge spontanul protest ţărănesc şi prefacerea care urmează nu mai poate fi rezultatul revoltei satelor ci numai a unei revoluţii generale democratice, desvoltată apoi în una proletară socialistă cu care Tolstoi nu mai putea avea nici o legătură sufletească şi în care ţărănimea are să joace un rol auxiliar, iar boerimea rolul unui apendice al reacţiunei burgheze.

Tolstoi, crescut şi îmbătrânit în mediul vechiu, nu mai înţelege dinamica acestei lumi noi, a acestui nou conflict, el se simte străin în veacul al 20-lea şi, la bătrâneţe se refugiază, ridicând un viguros, elementar şi sguduitor protest împotriva civilizaţiei europene, într'un anarhism pasiv, transcendental şi evangelic — în *tolstoianism*.

O slăbiciune — şi nimeni altul decât Tolstoi admite şi chiar accentuiază slăbiciunea omului, a celui mai tare om — din care o posteritate nedemnă şi confuză caută să facă o caracteristică pentru Tolstoi, dar care de fapt nu este decât demarcarea şi conturarea măririi sale, a dimensiunilor sale uriaşe.

Tolstoianismul, învăţătura renunţului la viaţă şi luptă, este un episod trecător, aproape uitat deja, în istoria sgomotoasă a concepţiilor, teoriilor şi „sistemelor" filozofice care se succed şi se suprapun atât de numeros în veacul nostru. Insă opera lui, sculptura unei societăţi şi a unei epoci în granitul viziunei realiste: rămâne veşnic vie pentru timpuri şi generaţii viitoare.

Tolstoienii cari i-au urmat „învăţătura" s'au înpuţinat după moartea lui până la o complectă dispariţie. Dar stilul tolstoian este azi o tradiţie, urmată de tot mai mulţi.

Se vorbeşte de 110 ani dela naşterea lui. Dar noi ştim că din Tolstoi, în timp de 50 de ani ai Rusiei din vremea lui, se tipărea un număr total de câteva milioane, iar în cea de azi el este citit în optsprezece milioane de exemplare; observând cultul tot mai pronuntat al tradiţiei spiritului tolstoian în Rusia de azi, nu putem să nu ne întrebăm: 110 dela naştere? sau numai 10? şi oare nu mai urmează o renaştere şi mai viguroasă şi alte renaşteri peste 50, 100, 200 de ani?

THEO ZARE

O carte scrisă de un surdo-mut

Săptămâna viitoare, va apare „Infrângerea destinului" (Romanul unui surdo-mut).

Subiectul acestui roman este luat din viaţa surdo-muţilor şi este tratat de însuşi un surdo-mut, sculptorul V. D. Leorda.

Este demn de relevat că pentru întâia dată nu numai la noi în ţară ci în lumea întreagă, apare o asemenea carte din viaţa celor tăcuţi — carte care se va bucura, de sigur, de succesul meritat.

A APĂRUT Nr. 89

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

INGRIJIREA BUSTULUI

CUM, CÂND ŞI DE CE SE PRODUC REGULELE

AVEŢI TENSIUNEA RIDICATĂ?

SERUL ANTIDIFTERIC

Homeopatia: cum reacţionează organismul la căldură şi la frig

Un sfat preţios pentru femei

HIGIENA BOLNAVILOR DE HYPERTROFIA PROSTATEI

N'AVEM BĂI PUBLICE

Binefacerile aerului ionizat

INFLAMAŢIILE UTERULUI ŞI ALE OVARELOR

Invăţaţi să vă educaţi copiii

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

16 PAGINI 5 LEI

Mărunte

Aşezămintele Brâncoveneşti de sub înalta conducere a I. P. S. S. Miron Patriarhul României, împlinesc anul acesta o sută de ani dela înfiinţarea lor în 1838.

Cu acest prilej o expoziţie comemorativă a fost organizată la Ateneul Român.

Se expun odoare preţioase, manuscrise, documente, cărţi, publicaţii, medalii, peceţi, obiecte vechi, tablouri, etc., toate lucruri de o deosebită valoare şi importanţă de la Vodă Brâncoveanu şi de la cele două ctitorii brâncoveneşti — Spitalul Brâncovenesc — şi Biserica Domniţa Bălaşa — ce alcătuesc laolaltă „Aşezămintele Brâncoveneşti".

Expoziţia este deschisă de la 16-30 Octombrie, între orele 10-13 şi, 15-19. Intrarea liberă.

Editura **A. Mondadori** din Italia, a hotărît să traducă în limba italiană lucrarea d-lui Theodor Martas: „Viaţa amoroasă şi genială a lui d'Annunzio", editată de „CUGETAREA".

Aceasta în urma testamentului lăsat de d'Annunzio prin care editura Mondadori a fost obligată să traducă în limba italiană orice lucrare apărută în vreo limbă străină, care ar trata despre marele poet şi patriot al Italiei.

Ultimul descendent al lui Voltaire, la Stanciova, în România

Ultimul descendent al lui Voltaire, după spusele şi mărturia d-lui Ştefan Gabor, în „Marianne" 14 Septembrie, trăeşte, ca un ţăran oare care, la Stanciova, sătuleţ locuit de români, sârbi şi unguri. El se numeşte pur şi simplu „Wolter" şi d. Gabor l'a citit întâi pe un afiş pentru vânzare pe zidurile primăriei din sat. Atunci a aflat că Ion Volter era unul din cei mai „coprinşi" oameni din sat şi că de şi trăeşte la fel cu ceilalţi ţărani din sat, el nu este totuşi un ţăran ca alţii. Astfel nu are prieteni, trăeşte singur fiind extrem de autoritar, nu merge la slujba bisericească şi afirmă în ori ce prilej că el e de origină franceză.

Mergând să-l viziteze, la el acasă, d. Gabor a observat cu uimire că nu era nici un câine de pază şi că a putut pătrunde liniştit până în mijlocul unei grădini, fără a întâlni pe nimeni. In sfârşit a găsit pe bătrân ocupat cu grădinăritul, pufăind dintr'o lulea.

El a înţeles îndată despre ce era vorba, de şi d. Gabor nu ştia cum să se exprime ca să fie clar. A fost poftit în casă şi aşezat în „camera curată" şi i-a servit „rachie" făcută de el. Era, ne spune d. Gabor, un om cu privire scânteetoare şi inteligentă, cu chipul palid şi trăsături pronunţate, aproape dure, contrastând cu apucăturile sale blajine. La întrebarea d-lui Gabor, el răspunse:

— „Ştiu, vorbeşti despre Voltaire filosoful, a fost strămoşul meu.

— „Cum se face aceasta".

„— Străbunicul meu a făcut cunoştinţă la Paris, cu un baron Orcszi, care l'a urmat în Ungaria, schimbând numele întregii familii din Aronet în Voltaire, căci pe atunci Voltaire era în culmea gloriei. Acest străbun al meu, era văr primar cu Voltaire.

Satul Stanciova a fost întemeiat acum vre-o sută de ani, tatăl meu a primit pământ aci, unde m'am născut şi eu.

El a scos dintr'un scrin o carte cu scoarţele groase. Era traducerea lui Oedipe, a lui Voltaire.

Faptul acesta a păstrării unei cărţi cu conţinut atât de străin pentru sufletele aceste simple, dovedesc că ea a fost păstrată numai pentru numele de pe scoarţă a autorului.

In decursul convorbirei d. Gabor şi-a dat seama că ţăranul Ion Volter, cunoştea foarte bine viaţa strămoşului său.

Dacă trece drept ciudat în faţa locuitorilor satului, e că-i place să stea singur şi să citească.

Mărturiseşte că nu mai sunt alţi scoborâtori din familia sa în Franţa.

Şi iată cum valurile soartei au aruncat pe un ultim scoborâtor al patriarhului de la Ferney, în Banatul nost'...

A apărut No. 526

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

Galena „A. Munteanu"
— Un nou şi senzaţional aparat cu galenă şi randament maxim în ambele game de undă —

LA REDESCHIDEREA STAGIUNII DE RADIO-TEATRU
— De vorbă cu d. Victor Bumbeşti regisor artistic la postul naţional de radiodifuziune —

„AMIC 2+1"
— Montaj simplu, de mare randament, pe 3 game de unde —

NOUTĂŢI IN TELEVIZIUNE
Un profet al televiziunei — Televiziunea prin fier — Studioul de televiziune —

Programul posturilor europene pe săpt 16 Oct. — 23 Oct. 1938

A APĂRUT No. 398

Cinema

Cu bogatul cuprins următor:

UZINA LUI WALT DISNEY
— creatorul lui Micky Mouse —

AMERICA văzută de Annabella. Impresiv din California, Hollywood, etc.

VEDETELE DE CINEMA ŞI SUPERSTIŢELE LOR „ORIGINALE"

ULTIMILE ŞOAPTE DIN CULISELE HOLLYWOOD-ULUI

KAY FRANCIS SE CĂSĂTOREŞTE ŞI ABANDONEAZĂ PENTRU UN AN ECRANUL

ACTUALITĂŢI IN IMAGINI

O carte despre Briand

Autorul vieţii lui Clemenceau, Georges Suarez, ziarist şi istoric, a plănuit să scrie o viaţă a lui Briand în patru volume, care a şi început a fi dată publicităţii.

Briand despre care toţi prietenii lui ştiau că nu are obiceiul să scrie scrisori. Dar iată că moştenitorii au pus la dispoziţia lui Aristide Briand lăzi cu carnete zilnice. „Zugrăvit de el însuşi", el ne apare aşa cum nu l-a putut prinde nimeni din jurul său. Iată o scrisoare a lui d'Apalbert, de la Academia Goncourt.

„Cu inimă credincioasă şi caldă, am urmărit evenimentele din care se desprindea şi se exalta geniul Dumitale. Lucrul acesta nu l'ar fi putut prezice, acum zece ani, nici cei care cunoşteau mai de aproape vigoarea talentului şi bogăţia ideelor Dumitale. Cât despre caracterul Dumitale, el s'a vădit întotdeauna şi faptele Dumitale nu ne aduc nici o revelaţie nouă. Ele nu pot de cât să confirme de cât bucuria că s'au găsit în calea Dumitale, la toţi cei ce te-au iubit. De aci înainte aparţii mai mult omenirii de cât prietenilor. Imi închipui, însă, că manifestarea amintirilor cordiale, parfumată cu ceva vechime, nu te va fi găsit cu totul schimbat, în mijlocul solicitatorilor puterii şi gloriei Dumitale...

Briand era omul care ştia să răspundă prieteniei cu prietenie, mai ales că nu prea erau mulţi pe la 1902. Cu timpul însă valul crescând al linguşitorilor gloriei o fi reuşit să-i împingă îndărăt. Urmează să luăm cunoştinţă în volumele următoare.

„Azi"

No. 3.

Ultimul număr al acestei substanţiale publicaţiuni pe care în ciuda greutăţilor de tot felul, d. Zaharia Stancu o face să apară în condiţiuni din ce în ce mai bune, aduce, pe lângă admirabilul fragment al d-nei H. Papadat Bengescu, un mănunchi de tinere şi valoroase colaborări. „Azi" este mai ales o revistă de afirmare a tinerilor talente. Astfel în numărul recent apărut d. D. Almaş, care deşi este un nume cu circulaţie în presă, totuşi în literatură nu i s'a cunoscut până azi nici o manifestare, publică o nuvelă „Moartea colecţionarului de fluturi", care vesteşte un povestitor de mari resurse. In acelaş număr d. Anton Dimitriu publică un substanţial studiu: „Monarhie şi ierarhie". Apoi versuri d-ra Banuş (traduceri din Rilke, nu tocmai strălucit realizate) şi d-nii G. D. Panu, Miron R. Paraschivescu. In restul numărului d-nii: G. Talaz (cu o schiţă bună), Şefan Roll, Geo Bogza, D. Czara, I. Gruia, I. Ira, I. Şerbu, Horia Liman, N. Façon, E. Papu, Al. Talex, semnează note şi articole interesante şi vii.

Jurnalul Doamnei

ANUL I, No. 1

„Jurnalul Doamnei", deşi după titlu pare să fie o publicaţie care se adresează în primul rând publicului femenin, prin conţinutul bogat, variat şi viu reuşeşte să intereseze pe orice cititor. Revista aduce în primul număr semnăturile d-lor Eugen Lovinescu, Victor Eftimiu, Al. Bilciurescu, dr. Voina, dr. Gruia Ionescu, Tudor Muşatescu, Ionel Jianu, Liviu Floda, o serie de clişee sugestive şi artistic realizate, în general, un material redacţional de cea mai bună calitate. Este de altfel o preţioasă indicaţie pentru aceia cari nu au cetit încă revista, că pe frontispiciu figurează ca director un om de litere: d. Al. Bilciurescu. „Jurnalului Doamnei" este o publicaţiune utilă şi interesantă pe care o recomandăm nu numai cetitoarelor, dar şi cetitorilor noştri.

„Drum literar, artistic şi cultural"

OCTOMBRIE 1938, ANUL IV No. 2-3

„Drum" este o publicaţiune provincială care reuşeşte însă să iasă din linia de mediocritate a foilor de provincie, impunându-se prin atitudine şi conţinut. Numărul pe Octombrie apărut în foarte satisfăcătoare condiţii grafice, cuprinde un material literar bogat, din care desprindem foiletonul d-lui George Constant.: Romanul românesc şi studiul d-lui Gh. I. Neagu: „Cărţi mucezite".

„Gândul Vremii"

No. 7

Scoasă cu trudă de d. P. P. Stănescu, care continuă să lupte pentru idealurile umanitare şi să se menţină pe o poziţie asediată azi din toate părţile, revista „Gândul Vremii" aduce în ultimul număr interesante contribuţii semnate de d-nii prof. Gr. T. Popa Lotar Rădăceanu, V. I. Chicu şi numeroase note asupra evenimentelor şi cărţilor de actualitate semnate de colaboratorii revistei.

A apărut

Excelenta publicaţie lunară

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE TOAMNĂ PE LUNA OCTOMBRIE 1938

Cu următorul bogat şi variat cuprins:

SUMAR:

GRĂDINILE INTRE DIGURI

PERSEPOLIS: O noapte prin haremul lui Darius

LA VÂNĂTOARE, IN DELTĂ

SOFIA ARNOULD: Viaţa galantă a unei mari curtezane.

SEX-APPEAL-UL NEGRILOR

FEMEEA SĂ SE INTREŢINĂ SINGURĂ

CUM SE POATE TRĂI FĂRĂ BANI

UN RECORD: Ocolul pământului în circi an.

BĂRBAŢII NEURASTENIZAŢI

NEINŢELESUL ALBION

TRATAT COMPLET DE CHIROMANCIE

RITM — GRAŢIE — MIŞCARE

şi două nuvele originale:

BOMBONICA ŞI ADEVĂRATA FERICIRE

JOCURI, MODĂ, HUMOR, etc.

140 pagini, tipărite la Heliogravură cu sute de fotografii şi ilustraţiuni

PREŢUL LEI 25

PROBLEME DE EDUCAŢIE

Copiii de mâine

Vizitând mai multe centre de educaţie modernă în Londra, am dorit şi eu, acum vreo 15 ani, să văd la Bucureşti un centru de educaţie care să le samene. Căile ferate Române ridicaseră în cartierul „Ileana" locuinţe ieftine pentru lucrători, vile cu câte două apartamente mici, modeste, dar confortabile, cu posibilitate de gospodărie pentru fiecare familie, curte şi intrare separată. Era în cartier o şcoală primară destul de bună, băi, sală de conferinţe şi adunări, un spital de urgenţă şi de izolare imediată pe cale de-a se construi, iar planul unei biserici nu aştepta decât o nouă prevedere bugetară spre a se înfăptui.

Numai copilaşii, murdari şi zdrenţuroşi se jucau încă în praful sau noroiul uliţelor ca nişte purcei care cresc pe marginea drumului. Am plănuit atunci cu domnişoara arhitectă Maria Irineu, din serviciul arhitecturii Căilor Ferate Române o casă pentru a strânge şi a creşte copiii din acel cartier organizaţi de la un an şi jumătate la şase ani, aşa precum am văzut că era crescuţi la Londra în acele zeci de aşa numitele „Nursery schools", răspândite în toate cartierele. Apoi, profitând de prietenie, d-lui Inginer Răileanu, secretar la Ministerul Lucrărilor Publice, l'am convins după ce l'am făcut să viziteze o instituţie similară într'un cartier muncitoresc de la Suresne, lângă Paris, să construiască şi în cartierul „Steaua", o casă cu un singur etaj, în mijlocul unei grădine cu pomi mici şi flori în faţă, curte de pasări în spatele locuinţei. Mansarda a fost amenajată pentru pregătirea şi formarea fetelor din acel cartier de muncitori: ca mame sau crescătoare de copii, în locul străinelor fără nici o pregătire ce se numesc în derădere „bone" pentru copii. In subsol erau băile, adică o rigolă sub duş, cu stăvilare pentru a se avea o baie individuală în baia comună şi a se evita o eventuală contaminare.

Lângă baie era camera de „deparazitare" pe deoparte, iar pe alta o spălătorie sistematică şi uscător electric, precum şi o lingerie unde să se confecţioneze şi să se repare rufele copiilor, de către elevele de la mansardă. Tot în subsolul betonat erau şi bucătăriile, de unde se urca pe o terasă, deschisă vara, închisă iarna, mâncarea copiilor pregătită jos. Opt săli spaţioase, pe un coridor larg de patru metri şi lung cât ţinea faţada casei, erau încălzite cu sobe mari ale căror guri se deschideau pe coridor, servind astfel şi sălile „de lucru" şi „de joc", precum şi coridorul, care se putea deschide şi închide după sezon şi care îngăduiau copiilor spaţiu, aer şi lumină pentru ori ce anotimp, precum şi o căldură egală, întreţinută sistematic după o dispoziţie specială a satelor.

In mansardă s'au amenajat săli încăpătoare, unde să se formeze tinerele fete, din cartierul „Steaua" şi din alte cartiere, în mseria aceasta delicată care este îngrijirea şi creşterea copiilor. In aceste săli ele trebuiau să înveţe „cât se poate de practic" mişcările necesare unei educaţii fizice potrivite cu vârsta copiilor, jocuri şi cântece, exerciţii de ritmică, confecţionare rapidă şi expeditivă a îmbrăcămintei şi a jucăriilor, ceva cunoştinţe naturale, higienă, recitări şi povestiri ce erau apoi încercate cu copii, cu a căror supraveghere şi conducere trebuiau să fie însărcinate în echipe mici şi cu rândul, sub controlul şi îndrumarea maeştrilor şi a surorilor de ocrotire. Greutăţi nenumărate au fost învinse, până ce în fine „Căsuţa cu grădina", pentru copii mici şi „şcoala de mame şi moaşe" au luat fiinţă materială...

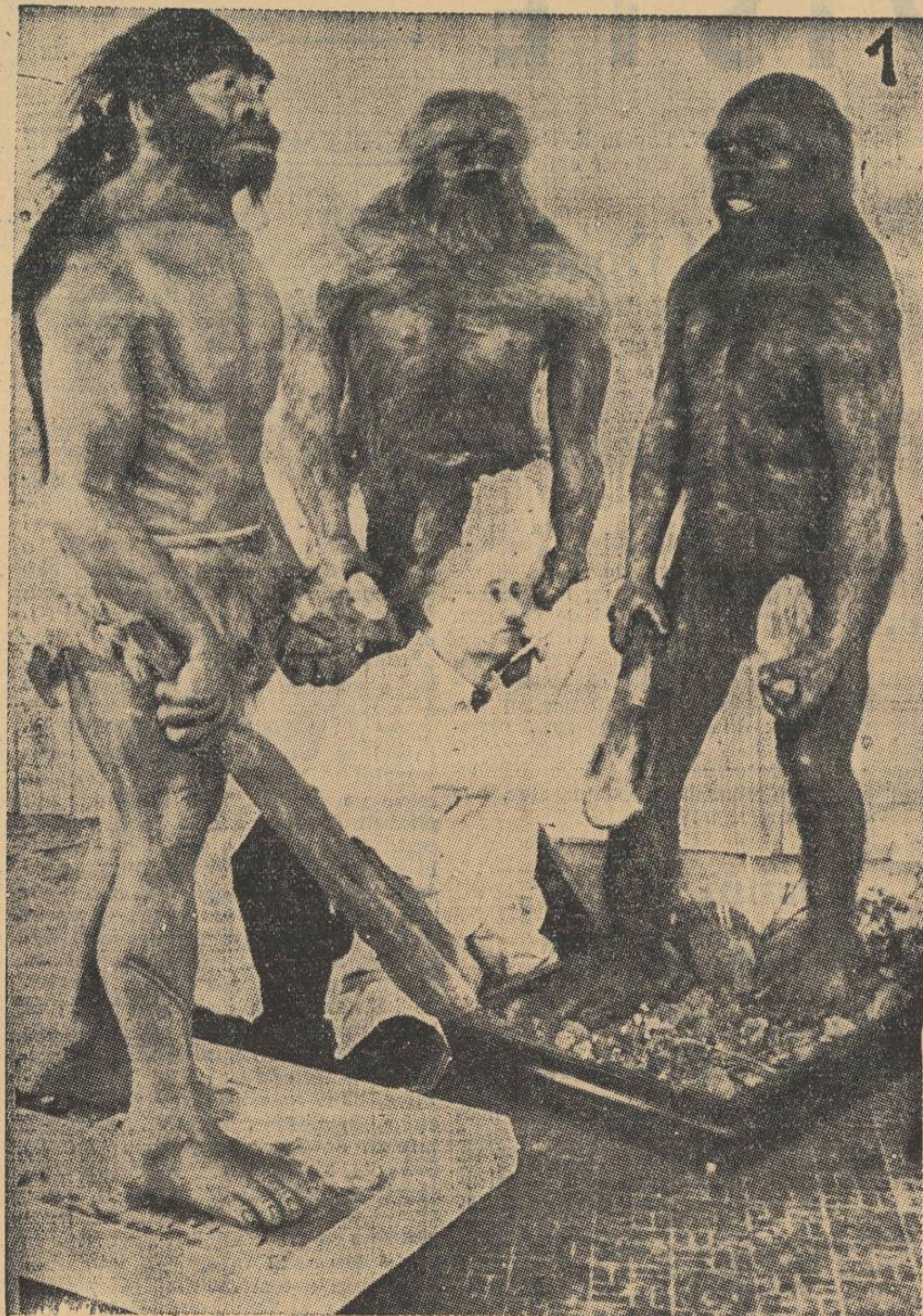
Dar... de la coupe aux levres!... Multe lucruri s'au schimbat. Prietenul nostru inginerul Răileanu, a plecat nu numai din minister, ci şi din Bucureşti... Clădirea s'a inaugurat cu mare alaiu — dar în ea s'a mutat şcoala primară, pentru ca în locul ei să se ridice un liceu de fete şi băeţi special pentru fiii de muncitori... Deci încă o fabrică de candidaţi şi candidate la slujbe de birou, în loc de o pepinieră de copii sănătoşi şi de mame iniţiate sau de crescătoare de copii cu pregătire adecuată, pentru a înlocui mamele silite de împrejurările vieţii a pleca din cămin.

In zadar am umblat pe la toate uşile? E cu neputinţă crearea unui centru de educaţie solidă. Azi cartierul „Steaua" are spital, biserică, baie... copiii însă trăesc tot ca purceii în stradă, casele şi-au luat înfăţişarea celor ce nu ştiu a trăi ca oamenii. Iar „domnişorii şi domnişoarele", fii şi fiice de muncitori se depărtează tot mai mult de familie şi de interesele clasei lor, pentru a înmulţi ceata celor fără de căpătâiu.

In cincisprezece ani, un centru de bună stare muncitorească şi un model de creştere higienică şi sănătoasă ar fi putut înflori în cartierul „Steaua". El ar fi putut fi o pildă şi un model şi ar fi putut servi ca „demonstraţie" încercări pline de greutăţi a „Centrului de Sănătate şi din sectorul de Verde de sub conducerea Institutului nostru de Higienă şi aceea a Misiunii Rockfeller.

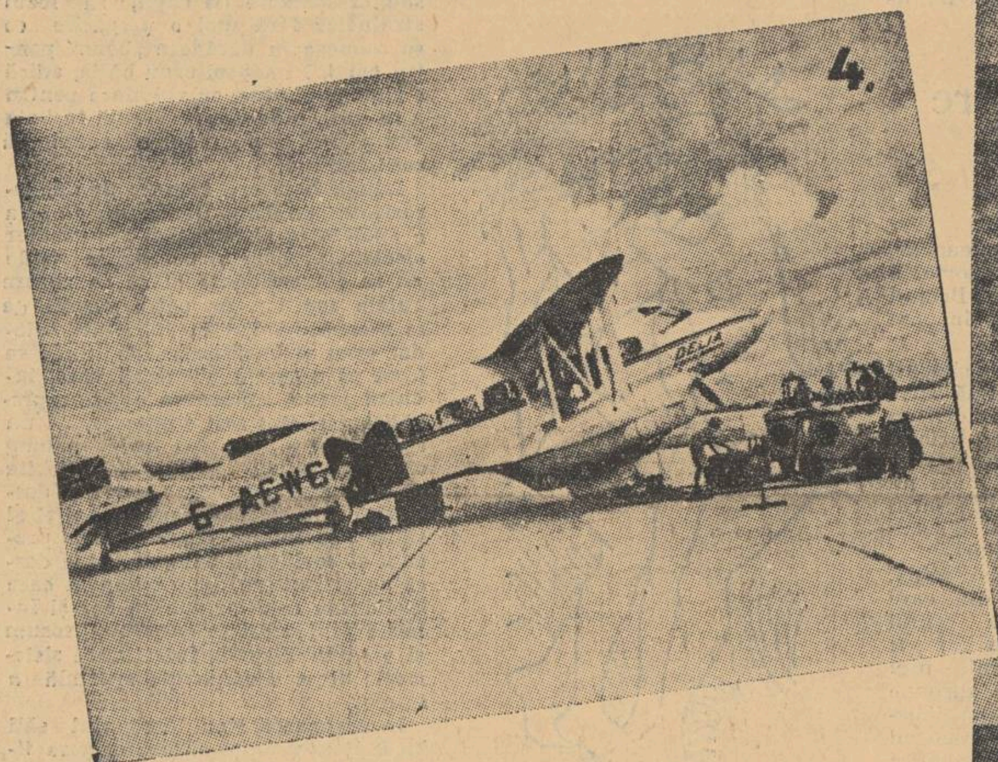
Nimeni nu vrea să ridice un deget pentru a asigura sănătatea fizică şi spirituală a „Copiilor de mâine"?

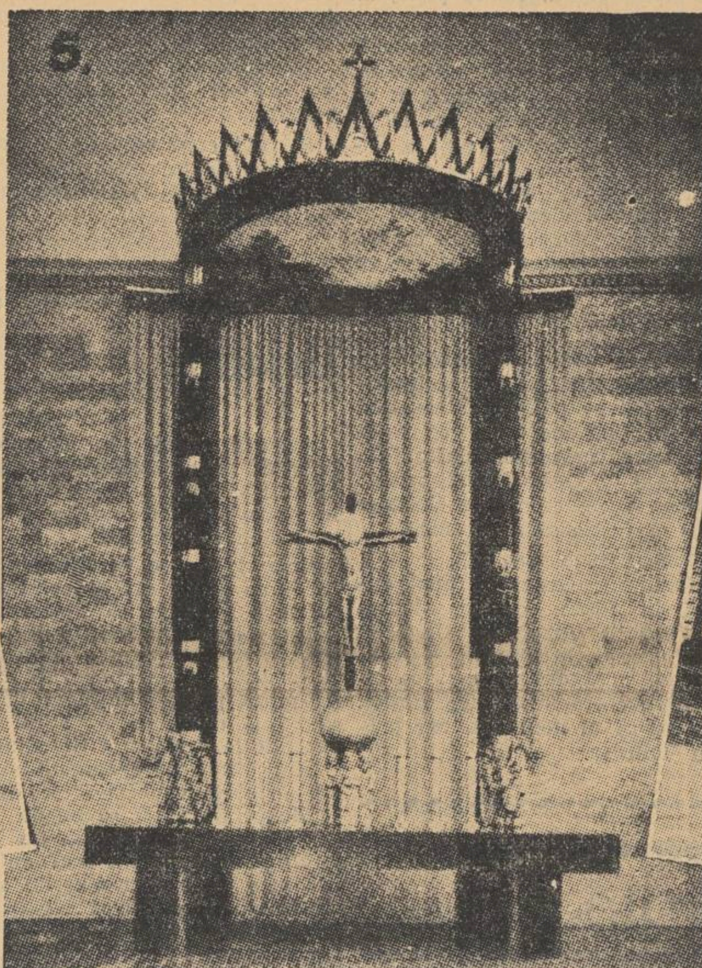
IS. S.

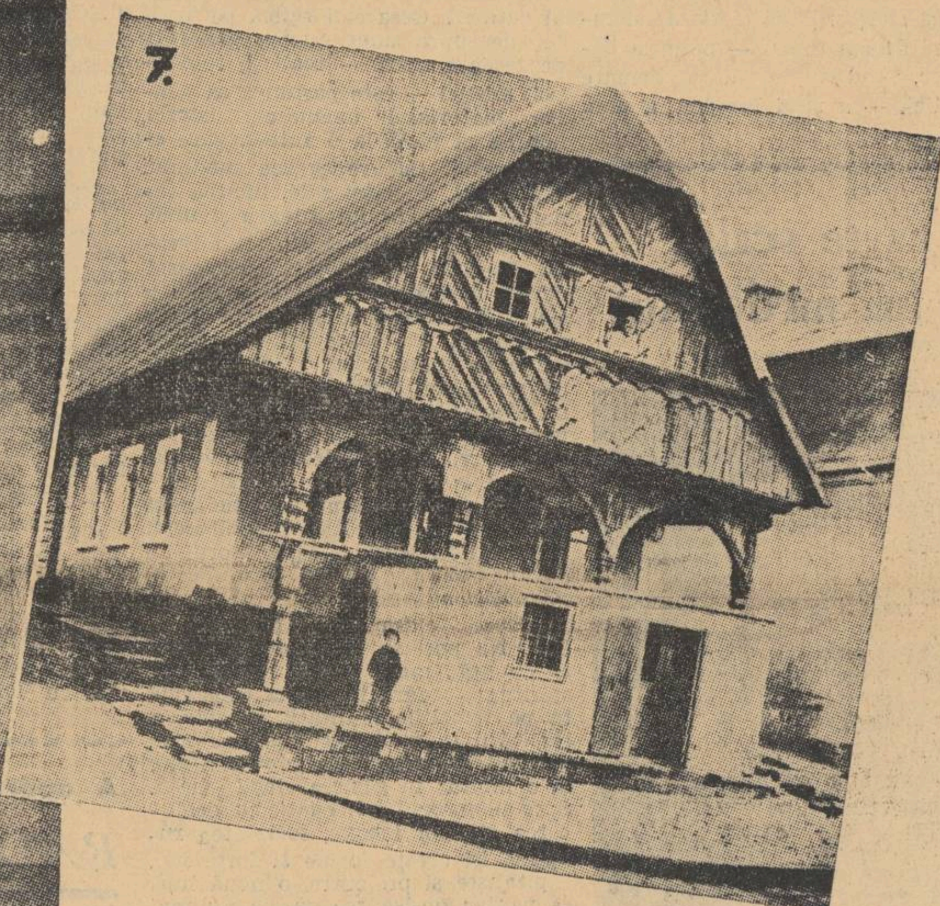

ACTUALITĂȚI

1. Acum câtva timp, cei mai vestiți antropologiști adunați în conferință la Cambridge ascultau cu adâncă mirare descrierea unei noi fosile antropoide, descoperită toamna trecută de d-rul Broom în cavernele dela Skerfontain din Africa de Sud. Până acum antropologiștii admiteau că primii oameni se deosebeau de maimuțe prin atitudine, dinți și structura creerului. Primii și cei mai cunoscuți strămoși ai omului erau: Pitecantropus erectus din insula Iava, care a trăit acum vreo 500 de mii sau un milion de ani în epoca de ghiață și care cu toate că este considerat de unii savanți ca maimuță, a fost definitiv clasat ca om de celebrul Sir Arthur Keith. Din aceiași epocă este cunoscut Sinantropus descoperit la Peking în 1929 și Eoanthropus descoperit la Sussex în Anglia de către Charles Dawson. Ori, ultimul descoperit, numit Australopitecus, care este tot un martor al epocii de ghiață, are gâtul gorilei, maxilarele maimuței dar dinți ca ai omului. Descoperirea aceasta a consternat pe savanți și în special pe Sir Arthur Keith care a declarat că ea răstoarnă toate concepțiile de până acum în antropologie.

2. In primele zile ale lunei Octombrie a fost expusă la München, în Galeria Weinmuller, o colecție de desene din secolul al 15-lea până în secolul al 19-lea. De multă vreme nu s'a văzut un așa de strălucit ansamblu de desene vechi, fiecare piesă meritând o descoperire aparte.

Renașterea italiană este admirabil reprezentată în această colecție, fiind expuse exemplare care nu erau până acum decât foarte vag cunoscute. Se găsesc, de exemplu, două desene de Leonardo da Vinci, într'o factură extraordinară ce nu poate fi comparată decât cu piesele aflate în Castelul Windsor. Iată apoi alte nume glorioase care semnează desenele dela Munchen: Perugio, Jacopo, Barbari, Guardi, Rubens, Tintoreto, Titian, Michel Angelo, Andrea del Sarto, Tiepolo, Veronese, David, Van Eyck, Gavarni și lista este departe de a fi completă. Toate aceste magnifice desene au fost vândute la licitație, începând din ziua de 13 Octombrie.

Desenul reprodus de noi este de Jacopo Barbari.

3. Calul a inspirat mereu pe artiști, atât pe cei din Extremul-Orient (China, Persia, India) cât și pe artiștii din Grecia Antică sau Europa modernă. Semnificația sa simbolică, frumusețea lui, interesul pe care-l prezintă ca temă picturală sau sculpturală, au atras în toate timpurile pe cei mai mari ca și pe cei mai umili maeștri.

Interpretările acestui subiect de inspirație sunt admirabil evocate de expoziția organizată de studenții Universității din Haward care s'au devotat în special studiilor și problemelor muzeografice. De la sculpturile care datează din secolul al 6-lea înainte de Cristos până la desenele de circ ale lui Toulouse Lautrec, dela statuetele chinezești până la minunatele picturi ale Renașterii italiene, ale artei flamande și olandeze și până la Géricault și Daumier, locul pe care-l ține calul în artă, este prezentat cu amploare și gust.

Asemenea expoziții atrag nu numai prin calitatea și interesul operelor expuse dar și prin lecția de istorie pe care ele o oferă.

4. Expoziția internațională de aeronautică va avea loc la Paris între 18 Noembrie și 4 Decembrie și va prezenta o imagine reală a stadiului în care se află aviația în lumea întreagă.

Acum 30 de ani, în Ianuarie 1908, Henri Farman, pe un avion Voisin, străbătea pentru prima oară un circuit de un kilometru. Iar acum câteva săptămâni, Howard Hughes făcea înconjurul lumii în 3 zile, 19 ore și 10 secunde. Acum 10 ani, Lindbergh, Coste sau Mermoz străbăteau Oceanul. Astăzi, parcursuri pentru pasageri regulate trans-pacifice și trans-atlantice leagă continentele între ele și le străbat în lung și-n lat.

Putem spune că epoca eroică a aviației s'a încheiat. Aviația a intrat realmente în economia politică mondială. Toate punctele imensului său domeniu vor fi reprezentate la Paris, în cadrul expoziției dela Grand Palais. In timpul cât va dura expoziția se va ține un congres de geografie aeriană, dela 20 la 26 Noembrie și un congres al transporturilor aeriene dela 29 Noembrie până la 4 Decembrie.

5. La Muzeul Rath din Geneva este deschisă în prezent o expoziție de artă religioasă modernă. Mai multe țări au fost invitate să participe la această manifestare dar nu au acceptat toate din cauza greutăților prin care trece lumea de azi.

Scopul acestei expoziții este să dea o idee despre principalele credințe care conduc spiritul artei creștine moderne și să apropie între ei pe artiștii creștini spre a se putea susține unii pe alții. Ar fi de dorit ca din modesta încercare din Geneva să se nască în toată creștinătatea o cooperație artistică internațională susținută de un comitet central în care să fie reprezentată fiecare țară sau grupare religioasă.

6. Actualmente toate țările din lume arată un interes crescând pentru folklor, adică pentru istoria artelor și a tradițiilor populare. La New-York, Societatea de Istorie cumpără colecții și clădește un muzeu de artă populară; în Anglia, la „Castle Museum" din orașul York sunt prezentate ansambluri privind industria și obiceiurile englezilor din toate clasele sociale, făcându-se cheltueli de 8 milioane de lei; în Franța se organizează în prezent un muzeu național al Artelor și al tradițiilor populare; la noi, d. Dimitrie Gusti prezidează de atâția ani cercetări întreprinse cu râvnă în aceleași domenii. Oamenii își dau seama că superstițiile și cântecele nu sunt numai povești pentru copii. Folklor înseamnă desigur și forma unui acoperiș sau a unui plug, un fel de a se ara sau de a măcina, un instrument de muzică, un cântec, un dans, un costum, dar folklor mai este și un foarte vechi și misterios raport al individului cu divinitatea, o expresie rituală care supraviețuește ritului, un lanț neîntrerupt care leagă pe omul de astăzi de cei mai vechi strămoși, care face din el un purtător al făcliei, martorul viu al civilizației dispărute.

Cu acest prilej reamintim numele unui precursor, care mult înaintea lui Sir James Franzer se consacrase studiului obiceiurilor de altă dată, notând caracteristica fiecăruia, conștiincios și cu dragoste. Il chema Alexis Monteil și timp de 40 de ani a răsfoit arhive, hărți și pergamente prăfuite, întrebând, ascultând mergând din oraș în oraș spre a scrie o serie de observații neprețuite asupra obiceiurilor vechi ale Francezilor. Alexis Monteil, cel mai modest dintre savanți și cel mai bun dintre oameni, a murit sărac și fără glorie în anul 1850, într'un mic sat de lângă Fontainbleau.

Pentru a sărbători, în 1940, al treilea centenar dela eliberarea definitivă de sub jug străin întâmplată în anul 1640, Portugalia pregătește o serie de mari manifestări, printre cari figurează o expoziție impozantă, cât mai posibil completă, a pictorilor portughezi primitivi. Biserici, mânăstiri, muzee, colecții publice și particulare vor contribui la realizarea acestei expoziții care va fi deschisă în aripa nouă a Muzeului de Artă Antică din Lisabona.

La expoziția Internațională dela Liège din 1939, Franța va fi reprezentată prin trei palate grandioase ce se vor înălța pe malul Meusei, cuprinzând, împreună cu grădinile, o suprafață de 7500 metri patrați. Aceste palate vor avea 8 turnuri de câte 16 metri înălțime. Franța a votat un credit de un miliard de lei pentru participarea sa la această expoziție.

Diamantul a rămas multă vreme necunoscut. Numai în ultimile secole înaintea erei creștine această piatră prețioasă a început să fie pusă în valoare. In ceiace privește șlefuitul, diamantul îl datorește întâmplării. Un tânăr din Bruges, Louis de Berquin, a fost primul care l-a pus în practică în 1450. Fără să cunoască meșteșugul prelucrării pietrelor, el observă, într'o zi, că două diamante dacă sunt frecate unul de altul se sgârie, se tae. Luă două diamante, le înțepeni în ciment, le ascuți și strânse praful rezultat. Pe urmă, cu ajutorul unui aparat de fier inventat de el și al prafului de diamant izbutește să șlefuiască alte pietre, după cum a crezut că li se potrivește. După șlefuire vine gravarea și aceasta este datorită unui oarecare Claude Briagues.

Regisorul George Stevens va înscena filmul „Gunga Din", după poemul lui Rudyard Kipling. Cu acest prilej, se va construi un adevărat oraș în Sierra Nevada, la 200 kilometri departe de orice locuință omenească. Oraș ciudat, din care jumătate va fi în stil modern și va cuprinde locuințe destinate să adăpostească 20.000 de oameni, timp de două luni: artiști, technicieni, decoratori, croitori etc. Cealaltă jumătate a orașului care va servi pentru filmarea vederilor va fi o reconstituire de sate indigene și tibetane. S'a prevăzut totul: apă, drumuri, electricitate. Va functiona chiar și un birou postal care va purta oficial numele acestui oraș nou și efemer: Gunga Din.

Walt Disney, creatorul desenelor însuflețite, împarte cu colaboratorii lui beneficiile filmelor sale. Partea care le revine acestora de pe urma filmului „Albă ca zăpada și cei 7 pitici" se urcă la suma de 180.000.000 lei. Cu toate că sunt destul de numeroși colaboratorii lui Disney — cam vreo 800 — partea care se cuvine fiecăruia este destul de mare.

Filmul „Albă ca zăpada și cei 7 pitici" este cea mai bună afacere financiară pe care cinematograful american a realizat-o în ultimii 10 ani.

Se realizează un mare film documentar asupra operei lui Michel Angelo. E o întreprindere foarte grea. Multe statui, basso-reliefuri și tablouri se află în biserici întunecoase, așezate în locuri de unde nu se poate vedea bine. Și este imposibil să fie mișcate din loc. Astfel a fost construită o serie întreagă de aparate de luminat, adaptate împrejurărilor. Pentru fotografierea celebrei statui a lui David au trebuit trei săptămâni de muncă și pentru întreaga filmare s'au întrebuințat 30.000 metri de peliculă, din care se vor alege numai 2000.

Orașele, ca și unii oameni celebri, au poreclele lor. Astfel vom numi mereu Roma „Orașul etern" și Sfântul-Petersbourg „Veneția Nordului". Poezia contribue și ea la aceste supra nume. Atena a devenit „Orașul coroanei violete", grație lui Pindar care a preamărit efectele de lumină și apusurile sale de soare. Și dacă Edimbourg a fost botezat „Orașul afumat", Veneția e numită „Logodnica mării", aluzie la ceremonia căsătoriei dogelui cu Adriatica. Iar Florenței i se mai spune „Fiica Romei", Cadix-ului „Corabia de piatră", Moscovei „Orașul alb".

In munții Shades din statul Alabama, un foarte bogat american, George Battey Ward, a reconstituit templul zeiței Vesta, pe care-l admirase în timpul unei călătorii în Italia. Milardarul adusese dela Roma o machetă a templului și o mulțime de documente. Construcția edificiului și a grădinelor sale a durat 15 luni, fiind întrebuințați 150 de lucrători. D. Battey Ward s'a instalat confortabil în templul său care prezintă evident câteva anacronisme: apă caldă și apă rece, electricitate, ascensoare și mobilă ultra modernă făcută din sticlă și metal. Proprietarul are în serviciul său 3 negri care au binevoit a-și uita momentan numele adevărat spre a se împăuna cu numele lui Pompeius, Scipion și Lucullus. O Mediterană în miniatură ține loc de elesteu. Luna trecută, pentru a-și sărbători aniversarea, d. Battey Ward și-a invitat prietenii și o trupă de girls din Holywood a evoluat în grădinele templului său, condusă de unul din cei mai reputați regisori, închipuind un ansamblu de vestale.

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

DIRECTOR: M SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov

Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcției Generale P. T. T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 934 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 30 Octombrie 1938

Adevĕrul
LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMĂR COLABOREAZĂ:

Tudor Teodorescu-Branişte, M. Sevastos, St. Antim, Iz. Sadoveanu, D. Trost, G. Spina, Ion Călugăru, Tache Soroceanu, N. Papatanasiu, Gh. Nenişior, I. Şerban, şi alţii.

ULTIMELE NOUTĂŢI LITERARE

de M SEVASTOS

Privim vitrina librăriilor. Urmărim cronica literară din reviste, rubricile de recenzii, precum și notițele informative din ziare asupra „ultimelor noutăți literare".

Găsim tot „cunoscuți".

Ici un debutant, încurajat de diferite reviste cu speranța unei progresări, aruncat pe urmă la coș — conducătorul publicației dându-și seama că toate încercările lui de a lansa un nou talent au fost inutile. Căci publicarea unui colaborator într'o revistă nu-i încă o consacrare. E, de multe ori, numai un gest de încurajare. Colaboratorii însă se prezintă la unii editori cu lucrările tipărite în reviste — izbutind, cu ele, să determine scoaterea „operelor" în volum.

Dincolo, un client al coșurilor redacționale izbutește să atragă asupră-i atenția unui editor fără gust literar, dar dornic „să dea o lovitură" cu un talent „ignorat", „sabotat" sau „atacat". Cu toate repetatele încercări ale atâtor editori de a impune de-adreptul nume nouă prin volume masive și îndrăznețe — înainte de purgatoriul revistelor — piața literară n'a prea înregistrat „fericite evenimente" de această natură.

Rezultatul este că librăriile sînt invadate de cărți proaste, scoase de edituri lipsite de spirit critic, cași de reviste — care și-au făcut edituri, și care consideră drept cel mai lăudabil punct de onoare tipărirea volumelor scrise de colaboratorii revistele respective. Cu modul acesta, publicația își poate face o reclamă în plus: „colaboratorul X. este autorul volumului cutare"...

Niște nenorociți, vrednici doar de postul de cusători ai dosarelor fiscale, devin — printr'o persistență exasperantă — autori de volume. Ei se strecoară prin redacții, pe la edituri, prin casele criticilor... Se întind ca niște melci cleioși. Fac servicii domestice, oamenilor cu trecere: le duc copiii la școală și soțiile, la strand... Se lasă bruftuiți și înjurați. Sînt dați afară aproape cu genunchiul — pentruca după un ceas să apară în aceiași casă, slugarnici și zîmbitori, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic...

Această lepră a redacțiilor și-a editurilor — pătrunsă până și în familiile conducătorilor de instituții culturale — reușește să-și tipărească banalitățile, prin rugăminți, insistențe, servicii casnice: ca prepararea murăturilor și procurarea de servitoare cu condicuță...

Cîte-odată, unii „scriitori" fac și oficiul de paravan sau de intermediar sentimental.

In schimbul acestor servicii, — printre care reclama presei ține locul de frunte (tînărul scriitor găsindu-și o fițuică pentru proslăvirea patronului), oameni influenți determină editurile să publice toate insanitățile.

In acest timp, opere de valoare — ca cele rămase de pildă pe urma profesorului Axentie Frunză — nu pot apărea. „Amintirile dela Muntele Athos" n'au putut vedea lumina tiparului.

De-asemeni nu-și găsesc editori volumele epuizate ale scriitorilor clasici. Iar cele existente sînt tipărite cu greșeli, neglijent.

Nu se mai află în comerț cărțile istoricului Radu Rosetti. In afară de studiile de specialitate: „Pămîntul, sătenii și stăpânii", precum și „Pentruce s'au răsculat țăranii?", — Rosetti are minunate opere literare: „Cu paloșul", „Păcatele sulgeriului", „Povești moldovenești", „Alte povești moldovenești" și minunatele „Amintiri", în care este descrisă plastic viața veacului trecut — în sate, cași'n casele boerești. Acest mare reconstructor al trecutului punea chiar în operele de pură imaginație un cadru de adevăr istoric. Volumele lui însă nu se pot procura din librării.

Un coleg a căutat în zadar volumele lui D. Anghel, St. O. Iosif și Em. Gârleanu.

Dar nici volumele scriitorilor buni de astăzi, epuizate acum zece ani, nu mai figurează în librării — mulți editori preferînd să publice cărți nouă fără nici o valoare, în speranța câștigării la loteria literară...

Atragem atenția editorilor asupra acestei greșeli. Un editor nu-i obligat să fie și critic literar, dar el trebui să aibă bunul simț a nu face pe criticul — ci să-și formeze mai bine un comitet de lectură, alcătuit din oameni cu gust.

Atunci nu ne-am trezi, ca astăzi, subt avalanșa cărților rele — care înlătură operele bune, strictul în același timp gustul cetitorului începător.

MAREŞALUL AVERESCU

de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

In fresca oamenilor politici ai României de ieri, mareșalul Averescu este o figură cu totul deosebită.

Aceasta, din două motive.

Primul: într'o epocă dominată de avocați și, într'o mai mică măsură, de profesori, el este singurul militar care izbutește să se impună în arena publică.

Al doilea: într'o țară, în care banca ministerială este ocupată aproape numai de reprezentanții oligarhiei, mareșalul Averescu este printre foarte puținii cari, fără nici o legătură de familie, izbutește să fie ceiace a fost.

Aceste două caracteristici arată cât de covârșitoare a fost personalitatea sa.

OMUL

Militar, mareșalul Averescu n'a adus în politică decât însușirile militarului: oarecare rigiditate în raporturile personale, ceiace i-a sporit autoritatea; o precizie de amănunt în studierea problemelor, ceiace a făcut ca guvernările sale să fie serioase, — serioase chiar în erorile lor.

Cei cari au trăit în intimitatea mareșalului, vorbesc cu emoție de duioșia acestui om, — o duioșie ascunsă sub masca rigidității. Rampa politică oferă diverse măști de rigiditate: rigiditatea aspră, colțuroasă a omului de bancă — Vintilă Brătianu; rigiditatea aristocratică a clasicului — Titu Maiorescu; rigiditatea olimpiană a dictatorului — Ion I. C. Brătianu. Mareșalul Averescu avea rigiditatea voită a comandantului. Era suficient să-l privești, ca să te încredințezi că știe să comande și că soarta d-tale și a semenilor d-tale este în mâini singure.

Mâinile mareșalului... Erau lungi, osoase, voluntare, extrem de impresionante. Pe sensitivul I. G. Duca l-au impresionat puternic. In eseul său *Mâinile*, o mică bijuterie de stil și de adâncire psihologică, mâinile acestea sunt minunat descrise.

Le-am privit și eu, o singură dată. Intr'o agitată seară de început de primăvară, agitată și din punct de vedere politic, agitată și din pricina unui vânt rece — întovărășiam pe d. dr. N. Lupu în casa lui Oct. Goga. D. Nicolae Titulescu se străduia să formeze guvernul. Printr'o gravă eroare de tactică — și numai un tactician strălucit, dublat de o inteligență minunată, cum este d. Titulescu poate săvârși atât de grave erori — d-sa isbutise să nemulțumească partidele mici, pe cari le nesocotise complet. D. dr. N. Lupu, pe atunci șeful micului, dar energicului partid țărănesc dizident, a prins din aer minunatul prilej de-a torpila formula Titulescu.

In câteva ore, s'a înjghebat așa zisa „Mică Antantă a partidelor", în cari intrau — în afară de fracțiunea Lupu — partidul poporului și fracțiunea liberal—dizidentă de sub conducerea d-lui Gh. Brătianu. După două săptămâni de străduinți, — a fost una din cele mai lungi crize de guvern din România, dacă nu chiar cea mai lungă — d. Titulescu a depus mandatul și s'a întors la Londra. Guvernul d-sale s'a format totuși, dar a fost prezidat de d. prof. Nicolae Iorga, cu concursul d-lui C. Argetoianu.

In cursul acestor negocieri de patrusprezece zile, mareșalul Averescu a delegat pe Goga să trateze cu d-nii dr. N. Lupu și Gh. Brătianu. Era unul din procedeele obicinuite mareșalului și caracteristice ofițerului de stat major. Când da o atare delegație, cel împuternicit avea și toată libertatea de acțiune, dar și întreaga răspundere.

In seara aceia, tratativele ajunseseră la punctul culminant; d. Titulescu ceruse blocului celor trei partide mici, — un răspuns scris. Mareșalul Averescu socotise necesar să-și exercite dreptul lui de control.

Când am intrat în casa lui Octavian Goga, venind, de-afară, din ceață și din vânt, am avut o senzație de destindere — și d. dr. N. Lupu și eu. O clipă mai târziu, a sosit mareșalul. Pe fața lui nu se mișca nici un mușchi: parcă ar fi venit din camera de alături. Când mi-a întins mâna — rece, grea, masivă, osoasă, o mână care parcă n'a mângâiat niciodată pe nimeni — am înțeles întreaga pesonalitate a omului.

D. dr. N. Lupu a început:

— Prietenul meu vă va citi pro-

(Continuare în pag. 3-a)

DUPĂ MUENCHEN

de ST ANTIM

A doua zi după semnarea acordului dela Muenchen, popoarele au răsuflat ușurate. Pacea fusese salvată și toată lumea era convinsă că printr'o înțelegere ulterioară, între marile puteri, ea va fi organizată încă pentru mulți ani. Bietele popoare nici n'au avut măcar răgazul să se bucure. In chiar discursul prin care anunța în Camera Comunelor încheierea acordului dela Muenchen, d. Chamberlain a vestit că Marea Britanie ab'a începe să se înarmeze. Franța a urmat pilda Angliei, iar în Statele-Unite vor fi chemați un milion de muncitori, cari să lucreze pentru apărarea națională. Lumea a devenit dar un vast arsenal, care nu mai permite nici o iluzie.

Adevărul e că de ani de zile, Statele totalitare și războinice și-au impus voința fără să întâmpine undeva cea mai mică rezistență. Germania nu numai că a desființat în chip unilateral tratatul dela Versailles, dar anul acesta a modificat, în două rânduri statutul teritorial al Continentului nostru, anexând mai întâi Austria iar acum în urmă, regiunile locuite de sudeți. Italia a cucerit Abisinia iar în ultimele zile, Japonia pare a-și ameliora situația în China.

Marile puteri, care au stat până în prezent impasibile, au început să-și dea seama că politica lor nu era chiar cea indicată. Germania nu mai întâmpină azi nici o rezistență în Europa centrală, de unde a reușit să disloace până și pe aliata ei, Italia iar mâine, când se va simți destul de tare, va formula, pe un ton cu totul altul, pretențiuni cu privire la colonii. In China, Japonia amenință interesele comerciale ale Statelor Unite iar Marea Britanie își simte de pe acum slăbită pozițiunea în Asia. Italia, deși a început să retragă voluntarii din Spania, constitue totuși un factor nou și activ în Mediterana, periclitând drumul imperial.

Această situație, pe care n'am înfățișat-o decât schematic, a dus la înarmările de acum. Unii ar înclina poate să creadă că tocmai aceste înarmări excesive sunt cea mai bună garanție a păcii, prin aplicarea dictonului si vis pacem... Dictonul acesta, de sigur bun pentru alte timpuri și în alte situațiuni, nu se potrivește nici pentru epoca noastră și nici cu stadiul în care au ajuns azi lucrurile pe glob.

De fapt, țările totalitare, nemulțumite, sunt în campanie de mai mulți ani. Statele democratice n'au răspuns la repetatele lor provocări, sperând să salveze pacea lumii cu sacrificarea unor interese minore și de așa natură încât să nu răstoarne echilibrul pe care se reazimă azi lumea. Campania țărilor totalitare continuă însă, și în mod fatal, ele se apropie de punctul nevralgic, care va declanșa în mod natural răsboiul. Japonia, prin prezența ei în Oceanul Indian, pare a se fi apropiat foarte mult de acest punct fatal iar Germania, dacă mai are drum de făcut, totuși nimeni nu se îndoește de pe acum încotro se îndreaptă.

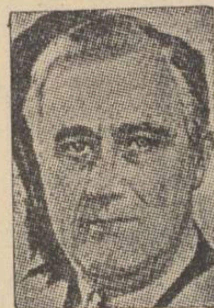
Războiul va izbucni nu pentru că îl vor anume popoare; el atârnă ca o fatalitate asupra omenirei. In adevăr, Germania, Italia și Japonia au câte un prisos de populație, pe care solul lor natal nu-l poate hrăni. Italia a pătruns în Abisinia, sperând să-și cucerească o colonie, unde să descarce prisosul brațelor. Foarte curând s'a vădit însă că Etiopia nu poate fi colonizată decât investindu-se capitaluri uriașe, de care noua ei Metropolă nu dispune, și chiar colonizată complect, ea nu poate constitui un debușeu îndestulător pentru sporul normal al populațiunei italiene. Germania a anexat Austria și regiunea sudeților, teritorii tot atât de populate și tot atât de sărace ca și solul Reichului. Dacă la început, Germania a realizat unele beneficii prin extinderea regimului ei intern asupra nouilor teritorii, apoi beneficiile acestea au putut fi realizate prin sărăcirea țărilor anexate, și foarte curând ele vor fi absorbite de economia deficitară a imperiului. Cu Japonia lucrurile stau și mai rău. China e aproape tot atât de populată ca și ea însă mult mai săracă decât dânsa. Războiul Japoniei e dela început un război deficitar. Stăpânirea Chinei o interesează poate numai pentru întărirea forțelor ei militare, cu care speră poate să debarce odată în Australia sau în Filipine.

Achizițiunele de până acum, ale țărilor totalitare nu sunt dar de natură să le satisfacă; ele le-au încurajat cel mult și le-au arătat că n'a trecut încă cu totul vremea acelora

Continuare în pagina II-a

OAMENI şi FAPTE

Un proces răsunător.

La New-York continuă procesul vastei organizații de spionaj german dirijat împotriva Statelor-Unite. Din desbaterile ce-au avut lor s'a stabilit că spionii urmăreau să afle secretele militare ale țării și în special să cunoască sistemul de apărare a coastelor. Opinia publică americană își exprimă indignarea pe-un ton foarte aspru, cerând nu numai stârpirea cuiburilor de spioni ci și expulsarea germanilor suspecți de pe teritoriul Statelor-Unite. Președintele Roosevelt urmărește personal desfășurarea acestei afaceri, fiind hotărît să tragă unele consecințe politice inevitabile. Nu se poate vorbi încă de-o rupere a relațiilor diplomatice cu Germania, așa cum a făcut Brazilia, dar este semnificativ faptul că ziarele americane nu-și ascund satisfacția față de gestul Braziliei.

Sfârșitul procesului va marca începutul unei noi faze în raporturile Statelor-Unite cu Reichul, raporturi care în ultima vreme ajunseseră dealtfel extrem de încordate.

Intrevederi istorice.

Asupra evenimentelor din ajunul ocupării Austriei de către trupele Reichului, publică interesante destăinuiri d. Guido Zernato, ministru în cabinetul Schuschnig.

Aflăm astfel exact cum s'a desfășurat faimoasa întrevedere dela Berchtesgaden dintre fuehrer și nefericitul cancelar austriac. Dela primele cuvinte, fuehrerul a început să răcnească tot felul de acuzații la adresa oaspelui său, iar la un moment dat l-a rugat pe Schuschnig să iasă afară. Șeful germanilor voia să consulte pe șefii Reichswehrului cari se aflau acolo. In cele din urmă, d. Hitler i-a comunicat cancelarului austriac că dacă nu se supune exigențelor sale va ocupa Austria.

După cum se știe d. Schuschnig s'a supus, dar această capitulare n'a evitat invazia... Cât privește soarta d-lui Schuschnig, ziarele engleze arată că el continuă să fie arestat într'o odaie a hotelului Metropol, unde așteaptă judecata.

Nici 5 minute.

Maiorul Attlee, șeful partidului laburist, a rostit săptămâna trecută un mare discurs politic la Londra. Vorbind despre ultimele evenimente internaționale, leaderul opoziției britanice a atacat politica externă a guvernului, arătând că metodele d-lui Chamberlain nu vor putea asigura pacea. „D. Chamberlain ne-a spus că a adus pacea pentru o generație... Afirmă că primul-ministru n'a adus pacea pentru „o generație", dar nici pentru o zi, nici pentru cinci minute", a declarat maiorul Attlee.

Dealtfel, opoziția a organizat meetinguri în toate centrele industriale, oratorii cerând o politică fermă față de statele agresoare.

Dizolvarea Camerei franceze.

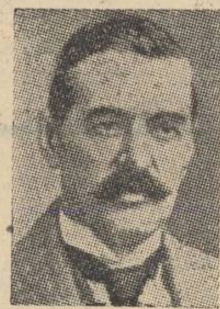

Unele ziare pariziene, înfățișând opiniile cercurilor conservatoare continuă să ceară dizolvarea actualului parlament și noi alegeri. Aceste cercuri sunt convinse că massele franceze au evoluat din 1936 până acum și ca atare Parlamentul ales atunci n'ar mai corespunde sentimentelor țării.

De notat că socialiștii și comuniștii nu se opun la dizolvare, deși o consideră neoportună. Cercurile de dreapta nu-și ascund supărarea pricinuită de „ezitările" d-lui Daladier. Se credea că d. Daladier va folosi popularitatea câștigată prin activitatea sa în serviciul păcii, spre a purcede la alegeri noi destinate să scoată o Camera mai... moderată. Alții nu se dădeau în lături de-a sugera primului-ministru un fel de „lovitură" anti-parlamentară și anti-democratică, dar d. Daladier a știut să reziste acestor ispite primejdioase.

Cât privește dizolvarea, ea este posibilă și constituțională, dar se observă că dela înființarea Republicei până azi, o singură dată a fost dizolvată Camera dar această dizolvare n'a avut urmări fericite pentru președintele care a acordat-o... Mac-Mahon a fost silit să părăsească președinția republicei...

Referendum...

Ziarul „News Chronicle" publică rezultatul referendum-ului organiza de „Institutul britanic pentru opinia publică". Acest institut s'a adresat cetățenilor cu două întrebări:

1) Sunteți mulțumiți de d. Chamberlain ca prim-ministru?

2) Trebue introdus imediat „registrul național" pentru serviciul militar obligatoriu?

La prima întrebare 57 la sută din răspunsuri au fost favorabile d-lui Chamberlain și 43 la sută contra, iar la a doua întrebare au fost 78 la sută pentru introducerea imediată a registrului național și 22 la sută contra.

Un alt referendum a fost organizat de Cambridge-Union.

Cu 471 de glasuri contra 282 politica externă a d-lui Chamberlain a fost condamnată.

VIAȚA TEATRALĂ

„Suferințele tânărului Werther”

de Marietta Sadova și Lucia Demetrius, după Goethe, la Teatrul Național.

Adaptarea pe care d-nele Marietta Sadova și Lucia Demetrius au făcut-o după romanul lui Goethe, constitue o mare isbândă din punct de vedere dramatic.

Intr'adevăr, în afară de faptul că încercarea de a dramatiza un roman întâmpină o serie întreagă de greutăți inerente deosebirilor fundamentale ce există între ceeace numim narațiunea în proză și piesa de teatru, însuși subiectul și fondul lui „Werther“ par și mai potrivnice unei atari dramatizări.

„Werther“ este prin esență romanul negativismului. Scena, pe de altă parte, cere imperios prezența unor elemente pozitive. A căuta deci o apropiere între aceste două noțiuni fundamental opuse, înseamnă a încerca din capul locului făurirea unui lucru, ce tehnic vorbind, ar părea irealizabil.

Totuși lucrul a fost cu putință, și desigur nu mică a fost contribuția d-nei Marietta Sadova pentru desăvârșirea acestei experiențe, întrucât, după cum logic trebue să credem, d-sale i-a revenit greaua sarcină de a imprima textului, ritmul dramatic necesar, spre a-l face viabil pe scenă, în cadrul unui spectacol.

D-na Marietta Sadova a dovedit că face parte din acea mare familie a autorilor dramatici care-și sprijină spiritul creator pe îndelungatele cunoștințe ce le oferă cariera de artist. D-sa a știut, păstrând tot țesutul negativ al lui Werther, să-l transpună pe scenă în cadrul elementelor corespunzătoare, și să ne redea într'un ton clar, pozitiv, toată drama lăuntrică a tânărului Werther.

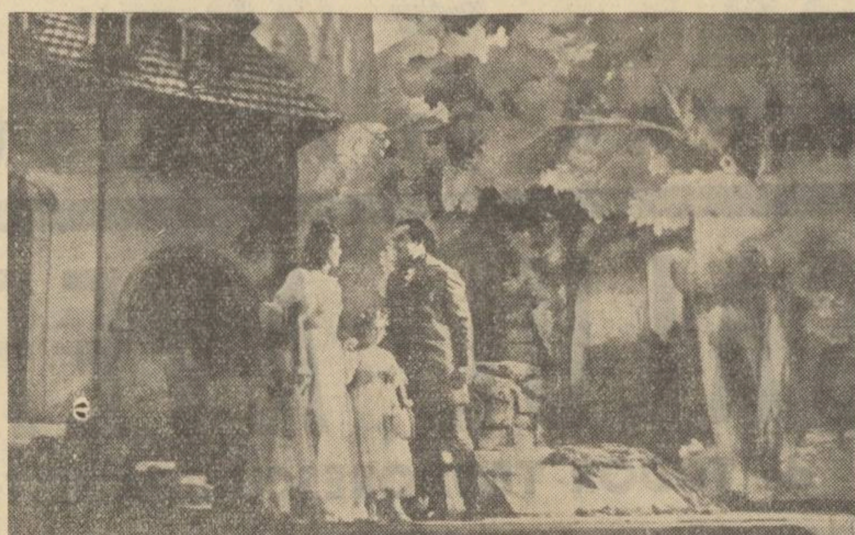
Pentru desăvârșirea acestei lucrări d-na Marietta Sadova a găsit în d-na Lucia Demetrius o colaboratoare ideală. Excelenta noastră romancieră a știut să păstreze textului teatral, toată frăgezimea, toată sensibilitatea și tot avântul romantic al lui Goethe, insistând asupra formei literare cu tot talentul pe care i-l cunoaștem din manifestările d-sale anterioare, pe tărâmul artistic.

Iată deci că d-nele Marietta Sadova și Lucia Demetrius au reușit un lucru puțin comun, și anume o bună dramatizare a lui „Werther“.

Arătam mai sus toate inconvenientele unei asemenea încercări. Werther este omul căruia îi place să sufere, care se complace în această stare și, care fără să vrea, dintr'un adânc instinct, acceptă tot ceea ce-l înconjoară numai pentru a putea suferi în voe. Toată această stare pur interioară, care se manifestă doar prin reflexe și a cărei exteriorizare dă naștere unui lirism împins până la extrem, este foarte greu de redat scenic. Apoi, dacă ne oprim asupra conflictului, găsim aceleași inconveniente, poate și mai caracteristice. In tot romanul dragostei dintre Werther și Lotte, niciodată Werther nu-i spune Lotte în față că o iubește. In loc de o declarație, care ar lămuri într'un fel această pasiune nenorocită, Werther se mulțumește să sufere. Suferă pentrucă afară plouă, pentrucă soarele apune, pentrucă pomii au înflorit, pentrucă a venit toamna. Suferă tot atât de intens de prezența Lottei ca de aceea a lui Albert, logodnicul ei. O perpetuă tensiune mișcă pe Werther în el însuși și nu în spațiu. De aci o stagnare narativă în evoluția unui conflict care în speță se prepară, caută să isbucnească și nu reușește decât în clipa când se rezolvă prin moartea lui Werther. Totul este după cum spuneam, negativ, în această capodoperă a lirismului. Când citești romanul lui Goethe te cuprinde o revoltă sinceră impotriva tânărului erou, căruia i-ai striga cu bucurie: „hai, decide-te odată“. Pe leit-motivul acestor suferințe, autoarele au evidențiat evoluția în timp a elementelor secundare, ce se fragmentează în jurul lui Werther, în diferite episoade: cunoașterea Lottei, revelația pasiunei, venirea lui Albert, căsătoria Lottei, încercarea de evadare a lui Werther, întoarcerea lui, și însfârșit moartea lui. Toate aceste episoade, mânuite cu multă îndemânare și așezate concentric în jurul lui Werther, care, întocmai ca punctul venal, rămâne nemișcat în suferința sa, au reușit să dea piesei o ținută dramatică de cea mai bună calitate.

Piesa se desfășoară încet, e adevărat, dar cu o ușurință care te prinde, și care te duce, încordat, până la desnodământ.

Spectacolul care este opera d-lui I. Sahighian, a fost cât se poate de bine realizat. Și de data asta d. Sahighian a reușit să se remarce, deși a păstrat o atitudine rezervată dela

D-na Elvria Godeanu (Lotte) și Dl. Emil Botta (Werther) într'o duioasă scenă din piesa „Suferințele tânărul Werther“.

început până la sfârșit. Excelentul nostru regisor și-a dat seama că „Werther“ se evidențiază cu mai multă finețe decât autoritate. De aceea, stând în umbră, neimprimând spectacolului nota sa personală, bucurându-se să aducă o contribuție a cunoștințelor sale mai mult decât al talentului ce-l caracterizează, a creat o ambianță romantică, în care lirismul tânărului Werther găsea un ecou potrivit, just.

Unde într'adevăr am regăsit intervenția d-lui Sahighian, a fost în omogenitatea interpretării. Niciun regisor nu se ocupă cu atâta stăruință ca d-sa de jocul actorului, elementul principal în desfășurarea unui spectacol.

In rolul lui Werther, am asistat la unul din cele mai fericite debuturi din viața noastră teatrală. D. Emil Botta, căruia i-a revenit greaua sarcină de a interpreta pe Werther, a fost o revelație uimitoare. Incăput pe mâinile unui regisor atât de iscusit ca d. Sahighian, d. Emil Botta a reușit să scoată la iveală comori de artă, pe care mulți nu le bănuiseră și nu știuseră să le aprecieze la justa lor valoare. (Mărturisim că făceam parte din aceeași categorie și că refuzam d-lui Botta creditul unei cariere fructuoase în teatru). Desigur d. Botta s'a arătat adeseori stângaciu, dar această nesiguranță isvora din însuși talentul d-lui Botta, din chiar sinceritatea lui. D-sa posedă tot ceeace se cere unui actor tânăr: sensibilitate, suflu, emotivitate. Cu mai multă experiență, d. Botta va cuceri un loc de frunte în rândurile marilor noștri actori.

D-na Elvira Godeanu în rolul Lottei a avut una din cele mai frumoase creațiuni din cariera d-sale. Jucând cu multă simplicitate d-na Elvira Godeanu a avut accente sincere și a fost o parteneră ideală d-lui Emil Botta.

Din restul ansamblului trebue să remarcăm în primul rând pe d-na Angela Luncescu, care a dovedit că nu există roluri mici pentru o mare actriță, cum și pe d-nii V. Cretzoiu și M. E. Balaban, două tinere elemente ce se evidențiază din ce în ce mai mult.

Apoi trebue făcută o mențiune specială tinerilor interpreți Petre Constantinescu, Ion Constantin, Mihai Georgescu, Mircea Georgescu, Geta Gheorghiu și Lidia Brătulescu, care la un loc să tot fi numărat... cincizeci de ani.

Toți ceilalți actori și-au făcut cu prisosință datoria, contribuind la realizarea unui spectacol excelent din toate punctele de vedere.

G. N.

*

Ultima premieră a teatrului Comoedia „Dragoste pe note“, comedie muzicală datorită d-lui N. C, Kalergi, după Etienne Rey prezintă toate caracteristicile decadenței noastre teatrale.

Un text amputat de orice fantezie, o muzică mediocră, o interpretare revuistică și rochii multe, rochii cu nemiluita, care sunt sortite probabil să compenseze lipsa unui cât de mic embrion de artă.

Asemenea spectacole nu se pot lua în considerațiune. Ne vine însă greu a crede că acelaș domn Sică Alexandrescu a montat anul trecut „Noaptea furtunoasă“ și anul acesta „Jocul de-a vacanța“.

Dar sunt atâtea lucruri de neînțeles în viața noastră teatrală...

GH. NENIȘOR

Scrisoare

Eram sătul de viață și poate prea curând,
Nimic nu mă robise, și zilele pe rând
Treceau fără să-mi lase impresii și regret,
Și inima tăcuse și lira de poet.
Atunci, ai apărut senină, luminoasă,
In noaptea vieței mele, o stea cea mai frumoasă!
M'ai rechemat la viață prin sacra ta iubire,
Mi-ai dăruit comoară de gânduri și simțire,
Mi-ai fost avânt spre culme și cântec inspirat,
Mi-ai fost a doua viață, și'n schimb eu ce ți-am dat?

O inimă trudită atât ți-am dăruit;
Pe ea s'o'ntrebi, atuncia vei ști cât te-am iubit!

AL. T. STAMATIAD

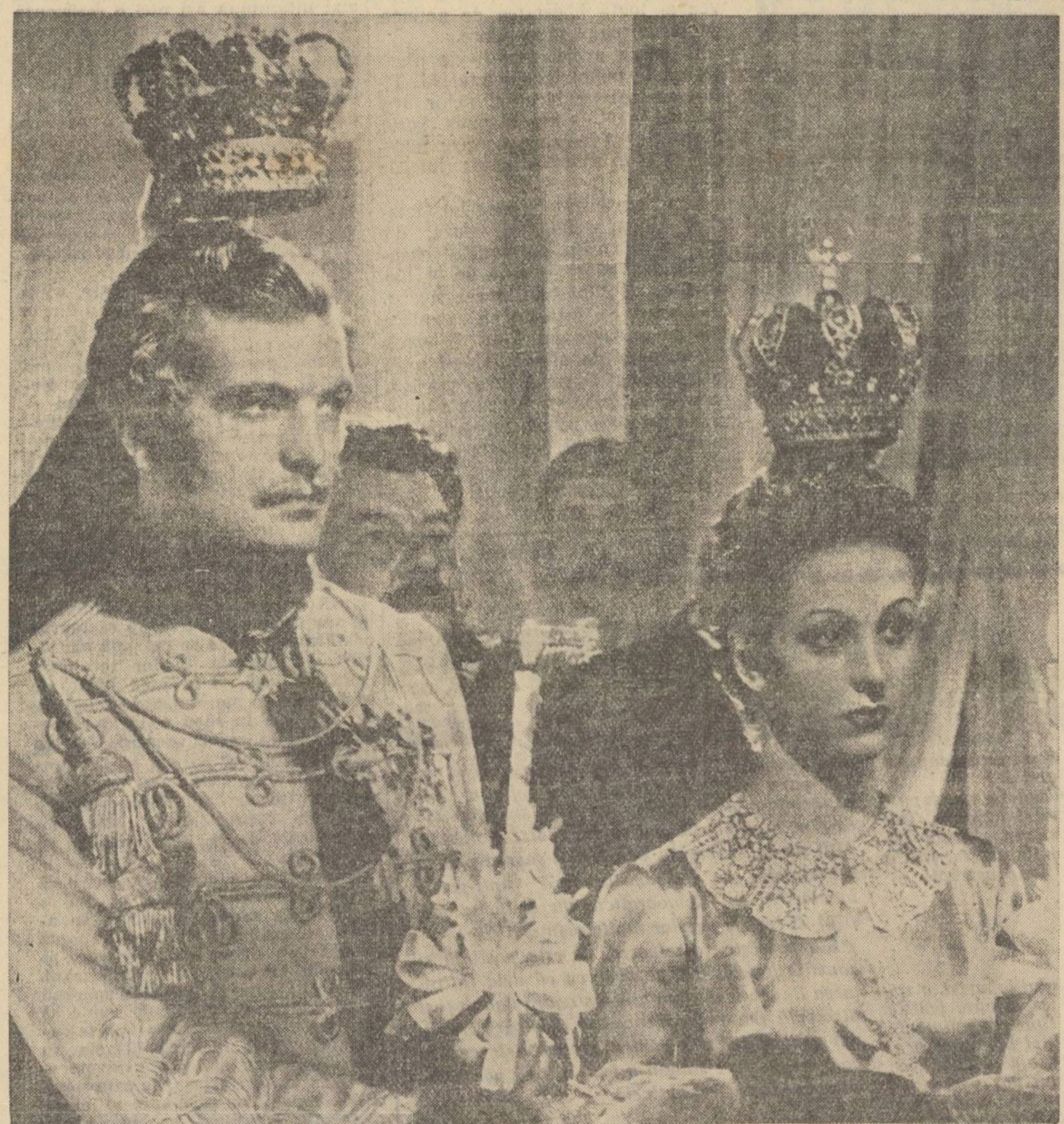
DUPĂ MUENCHEN

(Urmare din pag. I-a)

cari riscă și știu să îndrăznească. Indrăzneala are însă o margine, și țările totalitare par a se apropia de ea. Marile democrații din lume au început să se înarmeze febril; marginea de care vorbim va fi curând atinsă și războiul va deveni inevitabil, fatal.

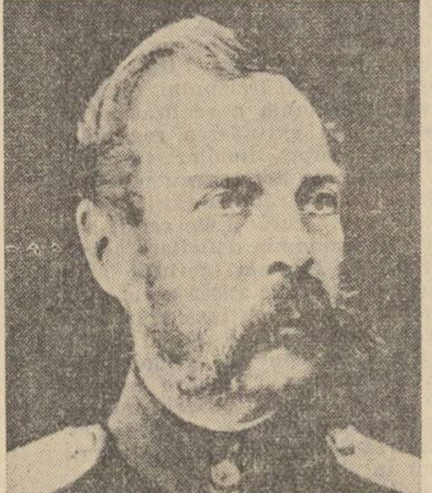
Europa nu mai poate suporta un al doilea război mondial. In primul ea și-a pierdut mare parte din bogățiile ei și aproape tot prestigiul de care se bucura în lume. Un al doilea conflict, va desăvârși ruina și discreditul, pricinuite de primul. Europa va ajunge în halul, în care a adus ea odinioară Asia, și se va adeveri astfel că și Continentele își au o vârstă a lor. Războaiele au pecetluit odinioară poarta Asiei, și tot ele hotărăsc acum destinul Europei.

ȘT. ANTIM

CINEMATOGRAFUL

KATIA

Țarul Alexandru al II-lea

Subiectul filmului e luat din romanul cu acelaș titlu al Principesei Martha Bibescu. O legendă fermecătoare țesută în jurul unei idile rămasă în istorie: eroii se numeau Țarul Alexandru al II-lea și Principesa Caterina Dolgoruki. Romanul lor de dragoste a fost unul din cele mai mișcătoare, sfârșind în chip tragic.

Caterina era o fată tânără, frumoasă și svăpăiată când soarta i-a scos în cale pe Alexandru, iar el a fost un țar mare care și-a iubit poporul și a ajutat ca nimeni altul pe săraci și pe năpăstuiți. Dar bunătății și spiritului său larg, li s'a răspuns printr'un atentat: a fost ucis de niște nihiliști.

A face să retrăiască în film personagii istorice, este o întreprindere foarte grea. Trebue să știi cât să asculți de istorie și cât de legendă; cât să accepți din partea de contribuție a imaginației scenaristului și cât din a interpreților. Vin apoi la rând cadrul, decorurile, costumele. Eroii, scoși din scoarțe îngălbenite și prăfuite trebue să trăiască aevea și să nu fie niște fantome. Pieptănătura și îmbrăcămintea vor respecta spiritul epocii dar vor fi creații noi, potrivite gustului de astăzi. Apoi, când e vorba de o acțiune petrecută la curtea imperială a Rusiei, decorurile sunt o problemă costisitoare de rezolvat. Inscenarea va trebui să întreacă realitatea istorică, pentrucă astfel spectatorii obișnuiți cu fastul și luxul din atâtea filme de până acum, vor fi desamăgiți.

In fine, de interpreți depinde marea reușită a realizării: ei pot rămâne, cu toate eforturile regisorului, simple păpuși trase de sfoară, intimidate de rol, sau pot fi ființe pline de viață și de adevăr.

Maurice Tourneur, regisorul filmului, a izbutit să învingă cu virtuozitate toate aceste greutăți și mai mult, să ne redea esența însuși a acestui frumos roman de dragoste: intensitatea, farmecul, sfârșitu-i tragic. Cinematograful a dat eroilor o viață nouă, mai frumoasă decât istoria însăși, pentrucă a ales cieace merita să fie înfățișat.

Danielle Darrieux, în rolul Katiei, realizează o mare creație amintind de acea minunată întruchipare a contesei Maria Vecera din „Drama dela Mayerling”.

Caterina Dolgoruki

MAREŞALUL AVERESCU

ectul de răspuns la propunerea lui Titulescu...

Octavian Goga, cu francheța lui uneori voit brutală, a întrerupt:

— Lupule, spune-mi un lucru: după răspunsul tău, Titulescu depune mandatul?

— Evident...

— Atunci, îl iscălesc fără să-l mai ascult. Atât mă interesează: să eșueze Titulescu...

Din fotoliul, în care luase loc, mareșalul a întrerupt, — politicos dar hotărât, cu vocea lui monotonă, rece, puțin nazală:

— Eu cred că e bine să cunoaștem totuși, textul...

Și-a pus mâinile pe genunchi, a închis ochii — cari și deschiși, erau mici — și a ascultat. Am avut impresia că nu ascultă. Când am terminat, mareșalul a propus trei sau patru rectificări, toate perfect întemeiate. Ne-a spus „noapte bună" cu aceiași politețe rece și a plecat.

Este, în această mică scenă, întregul fel de-a lucra al mareșalului Averescu în politică.

...Și totuși, cei cari i-au stat aproape vorbesc emoționați de duioșia acestui om rece: iubia copiii, își iubea prietenii și a avut o viață sentimentală dintre cele mai bogate.

Firea omenească e plină de contradicții și de paradoxe. Atâția insi, cari plâng de câteva ori pe zi, n'au totuși decât sensibilitatea lacrimilor. In schimb, oameni de ghiață ascund, în sufletele lor, tezaure de sensibilitate adevărată.

CEI CARI L-AU PĂRĂSIT...

I-a fost dat acestui om, profund atașat de colaboratorii săi, să cunoască toate abandonările cu putință. A fost părăsit rând pe rând de d. C. Argetoianu, de Octavian Goga, de d. Jenică Atanasiu, de d. I. Petrovici, de d. Manoilescu — de toți cei cărora le făcuse o carieră politică sau pe cari îi ajutase în urcarea scării ministeriale. Puțini șefi de partide și de guverne au dat elementului omenesc importanța, pe care a dat-o acest comandant. Pentru el, un minister era un sector de front și se socotea dator să aibă în fiecare sector, un subcomandant de mâna întâi.

Așa se explică faptul că primul guvern Averescu, cel din 1920, era mai mult decât o Academie: Matei Cantacuzino, Take Ionescu, N. Titulescu, P. P. Neguelscu, Meissner, Duliu Zamfirescu, etc. ocupau banca ministerială și fotoliile prezidențiale ale Senatului și ale Camerei; Octavian Goga abia putuse obține ministerul artelor iar d. I. Petrovici a intrat la lucrările publice abia după constituirea ministerului. Nici guvernele conservatoare, cu concursul junimiștilor, depe vremuri, — atât de slabe ca omogenitate și ca acțiune politică, dar atât de strălucite ca înmănuchiere de personalități — nu izbutiseră să însumeze atâtea nume mari.

Trebue recunoscut că, în acest minister, domnul Nicolae Titulescu a făcut acea dintâiu așezare modernă a impozitelor în țara aceasta. După aceia, Vintilă Brătianu a avut să simplifice *mecanismul* legii dar— obiectiv vorbind — *principiile* au rămas aceleași.

După cum trebue recunoscut că, tot în acest mare minister, Take Ionescu a pus bazele politicii noastre externe, pe care I. G. Duca și d. Titulescu, după aceia, au continuat-o și au amplificat-o. Punctul de plecare rămâne însă în 1920, când primele jaloane le-a pus Take Ionescu sub prezidenția — prezidenția reală, activă, fiindcă Averescu era un prezident activ până la despotism — a mareșalului.

Cei mai mulți dintre colaboratorii de-atunci ai mareșalului l-au părăsit. Până la urmă, i-au rămas credincioși patru oameni de vârste diferite de formațiune intelectuală diferită, — dar — toți — oameni de treabă: d-nii P. P. Negulescu, Meissner, Trancu-Iași și P. Papacostea.

Nu știu dacă mareșalul a privit aceste plecări ale celorlalți ca un comandant și, deci, le-a socotit dezertări sau dacă le-a privit ca un sceptic și, prin urmare, le-a nesocotit cu o înaltă filosofie. Știu însă că, în genere, asemenea lichidări de amiciții politice oferă vulgului spectacole dintre cele mai desgustătoare. Mareșalul Averescu a suportat aceste abandonări cu un calm desăvârșit.

Calmul comandantului?

Calmul scepticului?

Fapt este că mareșalul n'a făcut nici direct, nici prin presa partidului, polemicile obicinuite în atari împrejurări. Nici cuvinte de hulă. Nici comunicate injurioase.

Totul s'a petrecut fără sgomot, fără trivialitate — ca divorțurile în „lumea bună",

Drept este că și cei cari plecau, duceau cu ei întregul respect pentru omul sub comanda căruia lucraseră. Ca și Ion I. C. Brătianu, mareșalul nu impunea numai celor cari lucrau sub ordinele lui, ci și celorlalți. Iar când cei ce-l secondaseră, porniau spre partide mai norocoase, — nu se puteau elibera de influența fostului comandant. Nici marele talent de pamfletar al lui Octavian Goga, nici frumoasa pasiune pentru butadă a d-lui C. Argetoianu, nici netăgăduita vervă oratorică a d-lui Manoilescu, n'au dus la o polemică deschisă cu mareșalul. Au putut fi glume de culise, au putut fi mici șarje spuse după un dineu, între fructe și cafea — în special d. Argetoianu a avut, în această privință, lucruri excelente, cu spiritul d-sale caustic, — dar numai atât. Nimic în presă. Nimic la tribuna parlamentului...

AL. MARGHILOMAN

Intr'o țară, în care politica a fost năvălită întotdeauna, dar mai ales după războí, de un covârșitor val de mitocănie, lucrul acesta era mai mult decât un detaliu. Chiar în vremea celei mai oribile trivialități, mareșalul Averescu a știut să se mențină în zonele înalte, acolo unde nu pot ajunge decât ecourile tumultului de jos...

CALOMNIILE

Aceasta nu înseamnă că mareșalul Averescu n'a fost atacat. Dacă nu l-au atacat cei cari îl părăseau, — fiindcă este obișnuit ca prin atari atacuri să se justifice părăsirea, — i-au atacat, în schimb, adversarii. Și l'au atacat din plin. Cred că numai Take Ionescu a suportat atâtea injurii. Și era natural să fie așa: Take Ionescu și mareșalul Averescu sunt aproape singurii fii din popor, cari s'au ridicat în acea perioadă, pe culmi. Delavrancea a fost socotit, totdeauna, mai mult scriitor și avocat, decât om politic. Deaceia, a fost oarecum crutat.

Take Ionescu și mareșalul Averescu nu erau nici boeri ca Filipescu, Cantacuzino, etc., nici fii ai unui mare om ca frații Brătianu. Ei erau „prima generație". Ascensiunea lor trebuia oprită. Altfel, poate că le-ar fi venit în gând și altor oameni din popor să se apuce de politică și — în cazul acesta — ce s'ar fi ales, dragă doamne, din pătura conducătoare?" Pătura aceasta a reacționat instinctiv împotriva celor doi îndrăzneți, cari — fără nume deacasă, fără avere, fără o statue în familiile lor — au cutezat să treacă dincolo de limita îngăduită stării lor sociale și să ajungă la cârma statului. Take Ionescu n'ar fi fost insultat cum a fost, dacă s'ar fi mulțumit să rămână un avocat, un oricât de mare avocat. Sau un ministru oarecare, cum sunt și cum au fost atâția. Dar Take Ionescu, a fost un mare avocat și un mare ministru. Pentru această vină, a fost pedepsit cumplit: cele mai odioase campanii de presă și atacuri în parlament au fost îndreptate împotriva acestui om, care — supremă ironie — nu putea, prin temperament, să suporte asemenea lovituri.

In unul din primele lui discursuri, Take Ionescu — pe atunci în partidul conservator, ministru „începător" — exasperat de atacurile opoziției liberale, spune fățiș și emoționant, profund emonționant: el știe că este atacat fiindcă este singurul Ionescu, depe o bancă ministerială ocupată de fii de mari boeri...

Acelaș lucru s'a petrecut și cu mareșalul Averescu. In 1909, Alexandru Marghiloman l-a acuzat de incorectitudini săvârșite în calitate de ministru de război. Era după 1907, dupăce mareșalul Averescu reprimase răscoalele, restabilise liniștea și, odată cu salvarea țării, salvase și latifundiile boerești. Prin glasul superb al lui Marghiloman, marii latifundiari își arătau ingratitudinea față de salvatorul lor și al țării...

(URMARE DIN PAG. I-a)

Indată după război, în 1918, după ce fusese obligat —da, obligat— să formeze guvernul armistițiului și să iscălească, — prin condeiul d-lui C. Argetoianu, atunci ministru de externe, — preliminariile păcii, la Buftea; dupăce, luând președinția guvernului în 1920, prezidase represiunea mișcării muncitorești și scăpase burghezia și oligarhia de coșmarul steagului roș; — ei bine, după toate aceste fapte, burghezia și oligarhia, prin cuvântul autoritar al lui Ion I. C. Brătianu, îl acuză într'o faimoasă adunare populară ținută la Brăila, că a pactizat cu inamicul, în timpul războiului!

Pentru a doua oară, mareșalul Averescu avea să cunoască ingratitudinea celor pe care-i salvase, salvând țara.

Aceste două cazuri sunt caracteristice pentru a se vedea cât de sălbatecă a fost lupta ce s'a dus împotriva acestui om.

Averescu incorect ca ministru de război... Cine o spune? Un deputat de-a șaptea mână? Un gazetăraș fără talent, fără conștiință, fără răspundere? Un agent electoral dornic să se releve, într'o întrunire de cartier periferic? Nu. O spune, într'o magnifică interpelare — monument oratoric, în care talentul se îmbină cu perfidia — un om de valoarea, de prestigiul, de eleganța lui Alexandru Marghiloman.

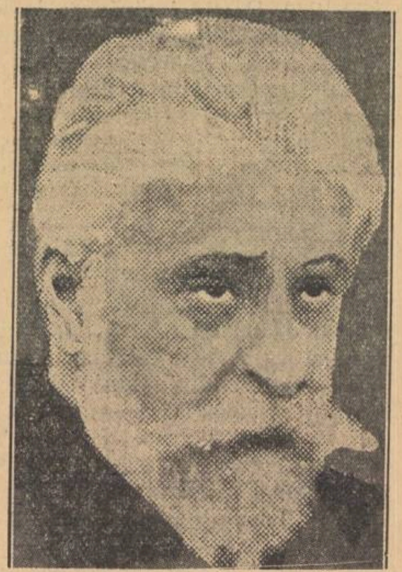
Averescu pactizând cu inamicul... Cine o spune? Ion I. C. Brătianu, omul care se bucura în momentul acela de cea mai formidabilă autoritate, din câte a cunoscut istoria politică a României moderne: era omul victoriei și al Unirii...

Am putea înșirui aici, nenumărate alte momente din viața mareșalului Averescu, ca să se vadă ce luptă s'a dus împotrivă-i. Socot însă, că acestea două sunt suficiente: Averescu a avut să plătească scump vina de-a se fi ridicat atât de sus, pornind dintr'un sat umil din districtul Ismail...

La toate aceste violențe, Averescu n'a răspuns cu alte violențe, cum se obișnuește în politică. Om de acțiune, mai mult decât de tribună, s'a apărat, dar și-a rezervat — pare-se — dreptul de-a lovi pe planuri strategice, mai mult decât pe terenul retoricei. Din păcate însă, cum veți vedea, pe planurile strategice, aducea deprinderile unei tactice militare, cari nu totdeauna au succes în politică.

SUBIECT PENTRU BALZAC...

Cariera mareșalului Averescu ar putea să facă subiectul unuia din marile romane ale lui Balzac

IONEL BRĂTIANU

Născut într'un sat basarabean, a început prin a fi elev în nu știu ce școală de meserii. In războiul din 1877, îl găsim — pare-se — copil de trupă. Urmează, apoi, școala dela Bistrița. Intrat în cariera militară, urcă treptele pe rând. N'a avut o ascensiune ușoară, deși — încă de pe când era doar locotenent — s'a revelat prin lucrări de tactică și strategie, pe cari specialiștii le-au apreciat din prima clipă.

Om de convingeri, temperament colțuros, Averescu își susținea credința lui împotriva oricui. Era, în această privință, *un om supărător*, ca și celalt mare basarabean și mare nedreptățit, — Const. Stere. Nu vreau să spun prin aceasta că Basarabia a produs numai temperamente inflexibile. D. Ion Inculeț este un model de abilitate, flexibilitate și maleabilitate; după cum d. Pan. Halippa s'a dovedit a fi cel mai comod politician, de par'că nici n'ar fi trecut pela școala aspră a lui Stere. Mareșalul însă, deși desprins cu totul de provincia natală, deși neavând aproape nici o legătură cu Stere, — avea totuși cu el o trăsătură comună: dârzenia în convingeri. Deaceia, cariera mareșalului este în realitate, o luptă continuă, sau mai bine zis un lung șir de lupte. Lupte — nu numai pentru el însuși, nu ca să mai urce o treaptă, nici ca să se mențină pe treapta pe care ajunsese. Ci lupte pentru a-și impune punctul lui de vedere, fie în chestiunile militare, fie în cele politice, — indiferent dacă prin aceasta își primejduia situația lui personală, indiferent dacă își creia înalte, puternice și periculoase inimiciții.

In 1907, când izbucnesc răscoalele, Ion I. C. Brătianu — firește, sub sugestia Regelui Carol I — îi încredințează ministerul de război. Copilul de trupă din 1877 ajunge, în trei decenii, șeful armatei. Și nu într'un moment *oarecare*, ci în clipa cea mai grea, atunci când dezlănțuirea puhoiului amenința însăși ființa statului român... Mare, supremă, dar în acelaș timp tragică onoare! Fiindcă generalul, care avea misiunea de-a reprima răscoalele țărănești, era el însuși fiu de țăran; pornise — cu treizeci de ani în urmă — el însuși dintr'un umil sat basarabean. Averescu își împlinește însă misiunea. Ce se va fi petrecut în sufleaul lui nimeni nu știe. Acest om de voință a avut darul de a exclude, totdeauna, chiar celor mai intimi ai săi, tresăririle sale sufletești. Că represiunea a fost mai violentă de cât ar fi fost necesar, e cert. Dar în acele clipe penibile, cine ar fi avut putința să calculeze la milimetru până unde trebue dusă opera de reprimare? Const. Mille, directorul *Adevĕrului*, începe atunci faimoasa campanie de presă pe tema *ororilor inutile*. Trei oameni de autoritate, trei oameni cari aveau „cultul autorității" conduc țara: Regele Carol I, Ion I. C. Brătianu și Averescu. Ei bine, nici unuia nu-i trece prin gând să închidă gura lui Mille. Campania se desfășoară în cea mai completă libertate, până când autoritățile superioare se sesizează de excesele de zel ale subalternilor, denunțate zi cu zi de Mille. Ororile inutile încetează. Țara își recapătă liniștea.

Consecința? Am spus-o mai sus: Averescu este sacrificat și ajunge comandant pe undeva, pela Craiova...

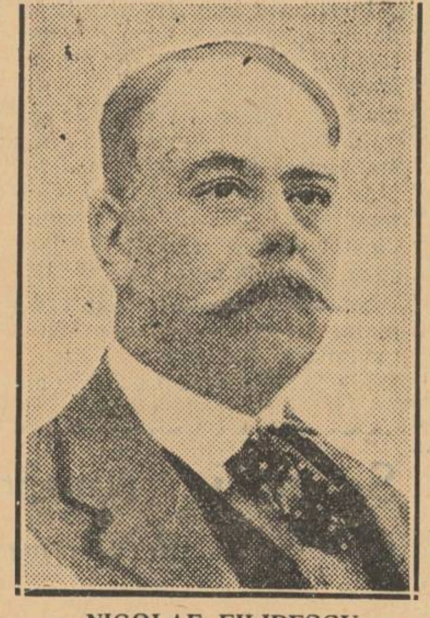
Vine campania în Bulgaria, în 1913. Regele Carol I socotește că nu poate porni în război — fiindcă nimeni nu se aștepta la o campanie așa de ușoară — fără concursul lui Averescu. Nicolae Filipescu, acest mare patriot într'o țară în care atâtia și-au făcut din politicianism o profesiune, este de aceiași părere.

După victorie, Averescu este din nou înlăturat. Partidul liberal preia puterea în 1914. Partidul liberal se slujise de Averescu în 1907, dar îl găsea „incomod" șapte ani mai târziu.

Războiul mondial începe în vara lui 1914. Noi rămânem într'o neutralitate, care — pentru toată lumea politică — era un simplu provizorat. Marea pricepere diplomatică, inteligența subtilă și farmecul personal al lui Ion I. C. Brătianu fac ca această neutralitate, provizoratul acesta să poată fi prelungit doi ani.. Rusia ne presează. Germania de amenință. Franța ne invită. Brătianu știe să evite toate dificultățile, în fiecare zi, în fiecare ceas, cu măestrie de adevărat vrăjitor. Ceiace a realizat el în acest timp n'a fost operă de diplomat, a fost operă de magician.

Concentrat asupra acestei acțiuni politice, Brătianu nu se poate ocupa și de pregătirea militară, pe care o lasă în mâini prietene lui, dar nu tot așa de abile ca ale sale. Rezultatul? Intrăm în război foarte slab pregătiți. Averescu, care în tot timpul neutralității nu fusese consultat niciodată — lucru neîngăduit într'o țară, în care nu am avut atâtea valori militare, încât să ne putem lipsi de un om ca el, — Averescu reapare, când? Atunci când începe dezastrul. S'a rupt frontul în punctul cutare? E trimis acolo. Restabilește situația. E imediat chemat în alt punct. S'ar părea că nu este lăsat pe loc, ca să nu-i sporească popularitatea. Dar fiind purtat dela Jiu, pe Dunăre, de aci în Carpați; apărând totdeauna în momentele cele mai grele; izbutind totdeauna să îndrepte ceia ce se putea îndrepta; popularitatea celui ce atunci era pur și simplu „Generalul" sporește zi cu zi, în tot timpul acelei penibile retrageri din toamna lui 1916. Legenda începe să se creeze în jurul lui.

Nu ne aparține nouă să judecăm faptele de arme ale mareșalului Ele au intrat în istorie. Unii dintre generalii inamici au spus tot binele, care se putea spune despre un adversar, pe care îl respectau și de care se temeau. Cel care doarme în mausoleul dela Mărăști, între cei pe cari i-a dus la moarte și la glorie, va rămâne în istoria militară numai prin știința lui; nu numai prin geniul lui militar; nu umai prin puterea lui de hotărîre, prin calmul lui în clipele cele mai grele, nu numai prin vitejia lui, — fiindcă — părăsind postul de comandă — în trecerile lui pe front făcea, simplu și cu atât mai impresionant, dovada vitejiei în sensul soldățesc al cuvântului. Mare, deci, nu numai prin aceste formidabile însușiri, ci și prin marea lui bunătate. Bun cu soldații. Bun cu ofițerii Iubit și de unii și de alții. El nu aducea în fața celor pe care-i comanda, un chip sever, „făcut" la oglindă, o poză convențională de cinema. Aducea surâsul, vorba bună, îndemnul și încurajarea. Se crede în genere, că un conducător de oameni — și nu numai în armată — trebue să fie un om aspru, vecinic

NICOLAE FILIPESCU

încruntat, cu vocea grea și cu privirea întunecată. Mai ales acum, de când dictatorii apar în toate fotografiile în felul acesta, bunătatea și surâsul par izgonite în zonele inferioare ale slăbiciunilor sufletești Averescu n'a avut această slăbiciune. El a știut că, în arta complexă a conducerii oamenilor, bunătatea este unul din elementele cele mai de preț. Și a obținut prin bunătate, ceiace alții n'au știut să obțină cu prețul tuturor severităților... Războiul este sălbatec. Dar în măsura în care această sălbătecie poate fi atenuată, Averescu a izbutit s'o facă minunat. Deaceia a ieșit din război nu *popular*, ci *iubit;* mai mult: *idolatrizat*. Da, acesta este cuvântul: idolatrizat... Represiunea necrutătoare din 1907 este uitată. In spiritul public, rămâne icoana comandantului bun, omenos din 1916-1918.

INVINGĂTORUL INVINS...

Defecțiunea rusă ne obligă să mergem la o pace separată. Ion I. C. Brătianu, care avea arta retragerilor magistrale, demisionează și recomandă guvern Averescu. Ce destin, magnific în sălbătecia lui, a avut acest om! Mareșalul Averescu a fost chemat totdeauna, în ceasurile cele mai grele. A fost chemat să repare situații în cari el nu avea nici o vină. In 1907, ca să reprime răscoalele, deși nu făcea parte din clasa latifundiarilor, deși nu contribuise cu nimic la jalnica stare a țărănimii, care se răsculase tocmai din pricina acestei stări. In 1918, ca să facă o pace separată, deși nu fusese consultat serios, temeinic, niciodată în cursul neutralității. Generalul Mărăștilor, generalul celei mai reale victorii de arme, trebuie să fie președintele de consiliu al înfrângerii!... Indărătul acestei situații, nu este un paradox, cum s'ar putea crede. Este un calcul politic. Fiindcă nici în clipele cele mai tragice, calculele politice nu-și curmă jocul lor perfid.

Averescu formează guvernul de funcționari și specialiști; iar d. C. Argetoianu este trimis la Buftea ca să negocieze preliminările păcii. Condiții grele, pace zdrobitoare.

Averescu declară atunci — și formula ne-a cutremurat pe toți cei strânși, îngrămădiți, înghesuiți în biata Moldovă a refugiului:

— Sunt chirurgul, care își operează propria mamă...

Când condițiile sunt cunoscute la Iași, Take Ionescu — și cu el, atâția alții — sunt de părere să rezistăm. Cum? Unde? In faimosul „triunghiu al morții".

Averescu după o luptă eroică, în care și-a pus în joc tot prestigiul personal și toată marea lui valoare militară, spune categoric:

— Sunt împotriva rezistenții, care este inutilă și imposibilă. Sunt însă general. Dacă îmi dați ordin, mă duc, îmi iau comanda și execut ordinul. Ca prim-ministru însă, îmi depun mandatul

Ion I. C. Brătianu înțelege, sfătueste să se meargă la un guvern Marghiloman și curmă un groaznic început de tragedie.

Memoriile mareșalului trebue citite și recitite. Nu numai pentru valoarea lor istorică. Nu numai pentru însemnătatea lor militară. Ci și pentru a se vedea ce este un caracter în ceasuri hotărîtoare. In luptă cu Marele Cartier General, care nu-l agreia; într'o polemică destul de vie cu misiunea militară franceză, care — sub anume inlfuențe — îl credea înclinat oarecum spre Germania; având să suporte și lovituri piezișe, cari porneau din colțuri întunecate; mereu nedreptățit, mereu chemat la locurile de primejdie — și în război și în ceasul armistițiului; — mareșalul s'a menținut pe linia lui, a credințelor lui și a făcut țării tot binele, pe care l-a putut face, pe care a fost lăsat să-l facă....

IN TIMP DE PACE

Pacea.

Dupa pacea separată dela București, pacea cea mare dela Versailles. Oamenii se ntorc la casele lor. Dar casele lor sunt ruinate. Copiii — flămânzi. Femeile — cu ochii înlăcrimați de durere sau, uneori de teamă. Războiul a fost lung și dramele lui, numeroase. Morți mulți zac fără cruci, în locuri pe cari ai lor nu le cunosc. Schilozii glorioși abia cutează să-și ridice privirile către cei dragi, către cei care-i știau oameni întregi, zdraveni, voinici. Chiar și cei cari au scăpat teferi din marea însângerare, sunt mutilați sufletește, poartă răni nevăzute în ei, în adâncurile lor: au văzut mizeria fizică și morală, au văzut sălbătecia....

In Bucureștii dezrobiți, mulțimea vorbește de „Generalul Averescu". Aproape numai de el... Oficialitatea însă, nu-i rostește numele decât cu foarte mare măsură.

Acelaș lucru se petrece cu celalt om ieșit din popor, cu Take Ionescu. Chemat în guvernul de sacrificu de la Iași, — Iașii refugiului și ai înfrângerilor, — trimis apoi în misiune de propagandă la Paris, — Take Ionescu se întorcea în țara eliberată și își dădea seama că oficialitatea vorbește foarte puțin despre el.

Ion I. C. Brătanu — omul care a avut și geniul înaintărilor iuți și, cum am spus, geniul retragerilor strategice, — operează și de data aceasta o retragere. A „dat" — cuvântul trebue reținut — în timpul războiului, îndată după izbucnirea dezordinilor în armata rusă, — a *dat* votul universal și împroprietărirea țăranilor. După pacea separată dela București, pe care abilitatea diplomatică și patriotismul lui Alexandru Marghiloman n'au ratificat-o niciodată, n'au supus-o în nici un fel parlamentului care își ținea ședințele în sala Teatrului Național din Iași, — venise victoria. Puterile centrale fuseseră înfrânte. Ion I. C. Brătianu, — tare pe reformele politice și sociale, tare pe izbânda aliaților, — își pregătea „reintrarea". Sub sugestia lui, se alcătueste guvernul de generali, sub președinția d-lui general Arthur Văitoianu, actual consilier regal. Brătianu era sigur de succes în alegeri. Vroia însă, să revină la cârmă chemat de popor, dupăce făcuse poporului darurile înșiruite mai sus. Deaceia, în loc să preia puterea direct, fățiș, — încearcă o lovitură de maestru, lansează și realizează formula guvernului de generali și așteaptă, ca un excelent strateg, rezultatul.

Rezultatul final nu este cel prevăzut și așteptat de Brătianu. Massele populare nu reacționează totdeauna după calculele de cabinet.

Mareșalul Averescu, președintele Ligii Poporului, nu participă la alegeri. Prin abținerea lui, vrea să-și marcheze atitudinea de protestare împotriva oficialității, care nu numai că nu-i recunoaște meritele, dar încearcă să-i înăbușe popularitatea. Mareșalului Averescu i se adaugă Take Ionescu, care are aproape aceiași situție, fără să aibă însă nici popularitatea, nici statele de serviciu ale omului dela Mărăști. Amândoi — Averescu și Take Ionescu — cuceresc pe vrednicul bucovinean Iancu Flondor.

I-am auzit, pe toți trei, atunci, îndată după război, în sala „Dacia", lămurind un public imens și entusiast de ce nu merg în alegeri. Am asistat la atâtea și atâtea adunări publice. Cred că niciodată n'am văzut ceva mai impresionant. Take Ionescu cu elocvența lui de bară și de tribună — mai mult de bară, de cât de tribună; Flondor cu vorba pripită a omului de bună credință naivă; Averescu cu o elocventă specială, aș spune: elocvența ofițerului de stat major; — toți trei încercau să arate unor ascultători de mare însuflețire dece.... trebue

(Continuare în pagina 4-a)

Mareşalul Averescu

(Urmare din pag. 7-a)

să nu fie însuflețiți, dece trebue să se abțină dela alegeri, dece trebue să stea acasă... Netăgăduit, popularitatea o aducea Averescu. Insă omul deprins să ducă lumea la asalt, comanda atunci, la „Dacia" pe loc repaus.... Publicul a aplaudat. Dar massele — massele de îndată după război — nu acceptau comanda pe loc repaus... Indârjite în război, erau cu atât mai îndârjite în lupta electorală. Li se dădea pentru *prima* oară arma cea nouă — *votul.*

...Și au votat. N'au votat partidul liberal, care „dăduse" cele două reforme — împroprietărirea și votul universal. Instinctiv, massele și-au dat seama că aceste reforme n'au fost „date", ci scăpate cu sgârcenie. Intr'un anume ceas, sub anume influențe. N'au votat nici pe „tătucu" Averescu, cum îi spunea svonul popular — atât de puternic în toate vremurile, dar mai ales după marile prefaceri naționle și sociale. Nu l-au votat pe „tătucu", fiindcă mareșalul Averescu se abținuse din alegeri. Au votat ce au găsit: fracțiuni de partide, oameni depe difetite liste, au votat la întâmplare, fiindcă pentru prima dată aveau în mână — nu dreptul de vot, ci ceva mai complex, mai ciudat: o listă cu nume de oameni, o stampilă și un creion cu care puteau să șteargă atâția inși, ca să rămână numai atâta câți trebuiau... Trei lucruri greu de mânuit între degetele îngroșate de muncă: hârtia, ștampila, creionul. Intelepciunea poporului român n'a dus, nici de data aceasta, la răticiri catastrofale, nici măcar la răticiri grave.

S'a spus că din abținerea mareșalului Averescu din alegeri, a isvorît partidul țărănesc. Lucrul nu este exact. Sau: este exact într'o foarte mică măsură. Partidul țărănesc își avea nucleele sale. De sigur, ar fi avut mai puține voturi, dacă mareșalul Averescu ar fi luptat în alegerile acelea. Dar, între mișcarea de transee a mereșalului și între mișcarea socială a țărănismului era o mare deosebire, pe care instinctul popular o sesizase cu o intuiție uimitoare.

A urmat, după cum se știe, guvernul Vaida-Mihalache-Lupu, cu d. profesor N. Iorga la președenția Camerei. Guvernul Federației. Trei ani inexperiența politică a primului guvern ieșit din votul universal s'a luptat cu abilitatea de culise a forțelor politice învinse.

Guvernul Federației a căzut prin erorile sale — erori de bună credință — și a fost, mai ales, doborît prin abilitățile adversarilor săi — abilități de rea credință.

Ion I. C. Brătianu, care crezuse că va fi chemat la putere — în alegerile prezidate de d. general Văitoianu — prin voința populară, — își dă seama după alegeri și după experiența Vaida-Mihalache-Lupu, — că trebue să mai aștepte... Trebue *„să se consume"* și popularitatea mareșalului Averescu. Din acest calcul, se naște în 1920 primul minister Averescu de după război, marele minister de care am vorbit mai sus.

...Și cum, tocmai atunci, massele populare manifestă oarecare nervozitate mult exagerată de presa de partid — firește, presa partidelor de „ordine" — mareșalul Averescu are și misiunea de-a restabili ordinea. In 1907, prima dată. In 1920, a doua oară...

Nu este locul să analizăm aci și acum, detaliile acestei operațiuni, cari ar ocupa prea mult spațiu — sau prea puțin! Rezultatul: doi ani mai târziu, mareșalul Averescu se retrage. Cum? Take Ionescu, care era ministru de externe în guvern, provoacă demisia guvernului.

Doi oameni din popor, în permanență nedreptățiți, înfrățiți *tocmai* din pricină că erau nedreptățiți, solidarizați *tocmai* din cauză că erau prigoniți, — ajung în acelaș timp la cârma statului... Take Ionescu vrea să fie *el*. Răstoarnă guvernul. E însărcinat să formeze un nou guvern, dar cu *aceleași* Camere. Formează guvernul cel nou. Este pentru prima dată președinte de consiliu. Se prezintă în fața Camerelor. Și — spectacol nemai pomenit în istoria noastră politică sau, în orice caz, cu foarte puține precedente, guvernul cade printr'un vot de blam al Adunării.

Ion I. C. Brătianu realizase cu răbdare și cu abilitate marea lovitură: popularitatea mareșalului Averescu era consumată într'o scurtă guvernare de doi ani — și ce ani hârțuiți! — solidaritatea Averescu-Take Ionescu era sfărâmată prin gestul lui Take Ionescu; — câmpul era liber, Brătianu putea să ia puterea fără nici un adversar... Ceiace a și făcut: în 1922, Ion I. C. Brătianu formează guvernul — guvernul cel mare, care va dura până în 1926.

Cine-i stă în cale?

Liga Poporului? Un partid ca ori care altul, care a trecut pela guvern și care nu mai are nici o importanță. Take Ionescu? A guvernat o lună, ca prezident de consiliu, a căzut prin votul de blam al Camerei și a plecat în Italia, unde, puțin timp după aceia, a murit. Partidul țărănesc? Stere, Mihalache, Lupu, Iunian, Madgearu... un amestec, din care Brătianu urma să vadă mai târziu ce va ieși; în orice caz, o grupare în plin proces de formațiune, de închegare. Partidul național din Ardeal? Cu acesta, Brătianu era decis să trateze, cum a și tratat. N'au vrut ardelenii? N'a acceptat Brătianu? Aceasta nici până azi nu se poate ști...

In atari împrejurări, Brătianu putea lua puterea, după *o lungă așteptare,* dar pentru *o guvernare lungă.* Am impresia că cei mai mulți din oamenii politici de azi nu au darul *de-a aștepta* — și, în acelaș timp, *de-a lucra, așteptând.* Marile izbânzi ale lui Ion I. C. Brătianu sunt „făcute" din așteptări și din tot ce a știut să facă, să realizeze, să submineze, așteptând.

Și-acum: dece n'a izbutit deplin mareșalul Averescu în prima lui guvernare, 1920-1922?

Fiindcă n'a avut o echipă omogenă. In dorința lui, vrednică de toată lauda, de-a aduna cât mai mulți oameni de valoare a adunat *mult mai multe* ambiții. Nu *ambițiuni,* în sensul pejorativ al cuvântului, ci ambițiuni în sensul mare, în înțelesul de voință de afirmare: Take Ionescu, Argetoianu și atâția alții vedeau în președintele consiliului un uzurpător; locul lui trebuia să-l aibă unul din ei; ei erau *civili;* el era *militarul...*

In acelaș timp, culisele politice îl chemaseră pe Averescu *nu ca să realizeze ceva,* ci — dimpotrivă — ca *să-și consume popularitatea.* Culisele îl subminau.

Zadarnic a încercat mareșalul Averescu să le împace, să le domolească, să le îmblânzească.

A încercat, mai întâiu, când a început să aplice pe teren reforma agrară; când a tras prima brazdă, la Gurbănești și când a trimis faimoasa telegramă omagială lui Ion I. C. Brătianu, în calitate de autor al reformei agrare. Toți partizanii mareșalului Averescu l-au blamat. El însă, cu instinctul lui de militar, știa unde este primejdia și căuta să pareze lovitura, căuta să deruteze inamicul. Efort inutil: Brătianu a primit telegrama de omagiu dela Gurbănești, dar n'a încetat să — cum să spun? — să „supravegheze" guvernarea Averescu, ca nu cumva să dureze prea mult...

In 1907, avea să potolească răscoalele țărănești. In 1920, trebuia să calmeze efervescența proletariatului urban. A făcut-o. Spera să dobândească, măcar de data aceasta, încrederea oficialității. Renunța la favoarea populară, pentru a cuceri această încredere a factorilor conducători. Om de realități, mareșalul Averescu știa că — după cum spunea Rivarol — massele nu-ți dau *încrederea* lor; îți acordă însă *favoarea* lor. In locul acestei favori nesigure, fluctuante, șovăitoare, — el prefera încrederea fermă, manifestă, continuă a forțelor diriguitoare.

Când și-a terminat opera, când efervescența proletariatului urban a fost calmată, în condițiunile știute, între 1920 și 1922, — forțele diriguitoare au renunțat la serviciile omului care își împlinise datoria, Take Ionescu a provocat demisia guvernului Averescu, guvernul Take Ionescu s'a format, a durat o lună, a căzut prin votul de blam al Camerei și Ion I. C. Brătianu a reluat puterea.

Brătianu avea, fără niciun efort, prin însăși obârșia lui, încrederea tuturor forțelor cari diriguiau statul român.

Căzut dela guvern în împrejurările lămurite mai sus, atât cât pot fi lămurite azi, — mareșalul Averescu așteaptă. Are această calitate: știe să aștepte. Dar, în politică — și, mai ales, în politica noastră de după război, — nu este de ajuns să aștepți, — ci — cum am spus mai sus, — să lucrezi, să acționezi, așteptând.

Brătianu a aplicat această metodă dela 1918 până la 1922.

Averescu a așteptat dela 1922, până la 1926, fără să acționeze.

A așteptat — ce? Să i-se facă dreptate. Omul care, dela 1907, era în permanență nedreptățit; în permanență chemat la cârmă în ceasurile cele mai grele și răsturnat îndată dupăce își împlinea misiunea; omul acesta cu conștiința lui de militar, nu putea să creadă că va muri fără să i se facă dreptate.

In 1926, Brătianu își închee marea lui guvernare de după război.

Ca să se evite un guvern național-țărănist, se recurge din nou la o formațiune Averescu, cu Oct. Goga la interne. De data aceasta, nu mai este vorba de un guvern de durată. Cercurile conducătoare spun — aproape fățiș — că este un simplu provizorat, până când Brătianu va putea prelua puterea. Popularitatea de transee a mareșalului Averescu fusese măcinată în guvernarea 1920-1922. Partidul țărănesc în Regat și, prin Const. Stere, în Basarabia, avea favoarea poporului. Partidul național în Ardeal se bucura de vechea și, pe atunci, nezdruncinata lui încredere în masse. Ca să-și dea majoritățile necesare, chiar după legea electorală de atunci, — guvernul Averescu-Goga din 1926 a trebuit să facă alegerile cari se țin minte și azi.

O guvernare, mai precis: un provizorat de un an... La 5 Iunie 1927, în plină vară, vine faimoasa „cărămidă", care a făcut subiectul atâtor desenuri umoristice și atâtor cronici vesele: guvernul Stirbey de două săptămâni și, după aceia, guvernul Ion I. C. Brătianu...

Viața mareșalului Averescu, după această nouă și brutală răsturnare dela cârmă a fost viața unui om senin. Nu se știe precis nici astăzi ce s'a petrecut la 5 Iunie 1927, când — în împrejurări cu totul ciudate— a părăsit președenția consiliului. Fapt este că, după aceia, mareșalul Averescu ori de câte ori a fost consultat, sub orice formă, și-a spus cuvântul cum a socotit el, dar n'a dat glas amărăciunii care, fără îndoială, îi năpădise sufletul.

Nedreptățit după răscoalele din 1907, când a fost „debarcat" din minister în împrejurările lămurite mai sus; nedreptățit după campania din 1913; nedreptățit după Mărăști, când este chemat să prezideze guvernul preliminărilor păcii; nedreptățit după guvernarea din 1922, când este răsturnat prin manevre de culise; nedreptățit mereu, — nici una din manifestările lui publice nu lasă totuși să se înteleagă că a fost nedreptățit.

Caracteristica acestui mare om? O rară putere de stăpânire de sine.

...Și va veni, de sigur, o zi când i-se va face dreptate, peste erorile sale de tactică politică; peste greșelile sale în cunoașterea oamenilor pe care i-a apropiat și i-a înălțat, pentruca, apoi, să-l părăsească; peste micile detalii de culise. Fiindcă a fost un om *deosebit,* în înțelesul mare al cuvântului.

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

Scriitorii români în gândurile și sentimentele lor

din Eminescu

— Afară de aceea ce creează arbitraritatea omului, nu există nimic în lume ce n'ar trebui să fie cum e. Cauza acestei trebuințe e rațiunea lui de a fi și aceasta trebue să fie neapărat o rațiune.

— Intâia rațiune prin care un popor poate egemoniza pe altul, e *superioritatea morală.*

— Legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuși.

— Tronul trebue să cedeze națiunilor.

— Trebue ca domn și popor să se identifice; cel întâiu să fie expresiunea celui din urmă, astfel ca voințele lor să nu se contrazică nici odată.

— Viitorul însă e continuarea, în cazul cel mai bun rectificarea trecutului.

— Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lănțuirea timpilor.

Istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu.

— Cosmopolitismul este pretextul de a nu face nimic pentru desvoltarea unei părți a omenirii, pentrucă individul respectiv s'a însărcinat de a nu lucra nimic pentru universul întreg.

— Inima foarte caldă și minte foarte rece se cer dela un patriot.

— Popoarele nu sunt producte ale inteligenții, ci ale naturii.

— Partidele noastre nu le numesc conservatoare sau liberale; ci oameni cu slujbă: guvernamentali, oameni fără slujbă: opoziție.

— Pentru creearea unui om mare, trebuește conlucrarea a doi factori; unul este acel al împrejurărilor, al doilea este caracterul și inteligența persoanei istorice.

— Natura comună nu muncește decât de silă.

— Statul e azi mașina, prin mijlocul căruia cei lași se răzbună asupra protivnicilor lor politici.

Cu greu pricepe o minte de rând că nu este în lumea aceasta nicio stare de lucruri și niciun adevăr social veșnic... Ceeace azi e adevărat, mâine, e îndoelnic, și pe roata acestei lumi nu suie și coboară numai sorțile omenești, ci și ideile. In această curgere obștească a împrejurărilor și oamenilor stă locului numai arta...

— Săptămâna toată e a stomahului, sărbătoarea e a creerului și a inimii.

— Materia vieții de stat e munca, scopul muncii bunul traiu, averea,— deci acestea sunt esențiale.

— Sărac e cel ce se simte sărac, căruia îi trebue mai mult decât are.

— Dați-mi statul cel mai absolutist, în care oamenii să fie sănătoși și avuți — îl prefer statului celui mai liber, în care oamenii vor fi mizeri și bolnavi.

— Omul are pe atâta libertate și egalitate, pe câtă avere are.

— Despre biruința cauzei drepte nu ne îndoim, precum nu ne îndoim, că oricare ar fi curentul ce se mișcă în contra civilizației, el trebue să fie nimicit cu vremea. Dar acea vreme e adesea foarte departe.

— Cultura oricărei nații e împresurată de-o mulțime oarbă, gata a recădea în orice moment în barbarie.

— Natura e una și aceeași pretutindeni și de-a pururea, cu toate formele ei atât de deosebite.

— Aparența ține locul adevărului, înduplecarea locul convingerii.

— Garanția învingerii adevărului și binelui în lumea aceasta este moartea ...dacă moartea n'ar pune adevărul la dăpost de onoarea de a fi existat alături cu partea criminală și stupidă a omenirii, niciodată națiile n'ar fi putut strânge acel capitol de adevăruri, care înnobilează aspra lor luptă pentru existență.

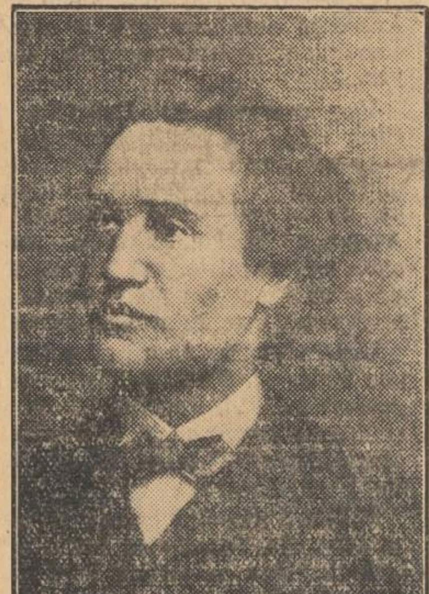
— Munca unui om se poate plăti, caracterul, cultura lui nicicând.

— Patriotismul, nu este iubirea țăranei, ci iubirea trecutului.

— Fără cultul trecutului, nu există iubire de țară.

— Moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri aproape nimic.

— Viclenia e un semn de slăbiciune, căci mintea omenească veri-

MIHAIL EMINESCU

tabilă stă în raport direct cu capacitatea de-a pricepe în mod desinteresat un adevăr.

— Adoptabilitatea c'un mediu nesănătos, nedemn, nu înseamnă superioritatea organică.

— Din sâmburul și esența poporului trebue să iasă puterea medicatrice a naturii, care să însănătoșeze corpul statului.

— Nu specula, munca să determine mersul societății și înaintarea pe scara socială.

— Orice progres real se operează nu în afară ci în lăuntrul oamenilor.

— Precum o constelație e dată cu necesitate, tot astfel evenimentele de pe pământ să întâmple într'un șir, pare că de mai nainte determinat.

Culese de d-na SANDA POPESCU.

CÂND VOM STĂPÂNI ATOMUL, NU VA MAI FI NEVOIE SĂ MUNCIM

PĂRUL VOPSIT? DA.. INSĂ VOPSEA INVIZIBILĂ!

SOCIETATEA NAȚIUNILOR: MONUMENTUL UNEI IDEI. LOCUL UNDE SECURITATEA COLECTIVĂ ODIHNEȘTE IN RAFTURI RECI.

LIPSIA REGINA ASTRID...

MAGICIENI ȘI CONSPIRATORI CHINEZI

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI: 24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și 24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini 10 lei

Geniu și nebunie

Destinul lui Guy de Maupassant a fost tragic nu numai în viața lui și prin moartea lui, ci și după moarte. Calomnia și bârfeala l-au osândit să fie arătat, în toate manifestările sale, ca nebun, dar și opera sa, munca cea mai echilibrată și mai bine construită ce se poate închipui, a fost privită de cei mulți ca un produs al demenței.

Fără îndoială, a explica opera prin om și destinul său și pe om prin opera sa, rămâne un principiu bine stabilit în critică, dar, pentru a nu falsifica și omul și opera, trebuie multă prudență și discriminare. Mărturiile contemporanilor sunt, desigur, un izvor de informație prețios, dar se găsesc adesea în ele urmele invidiei, părtinire și invenții fără nici un temei. In cât privește pe Maupassant, multe din deformările faptelor sunt datorite chiar lui însuși.

In primul loc, ca atâția alții, el și-a luat „o atitudine" care nu corespundea cu firea și caracterul său real. Ii plăcea să se arate cât se poate de lipsit de sentiment și atunci s'a format legenda unui om cu totul îngropat în materie și petrecându-și viața numai în plăceri grosolane fizice. Totuși adevărul era cu totul altul: „Ochii mei zic inimii: ascunde-te, nenorocito, nu simți că ești caraghioasă", a scris el undeva, iar aceasta aruncă o lumină nouă asupra caracterului său. Ii plăcea apoi să mistifice pe prieteni și adversari și mistificarea mergea uneori mai departe de cât dorea el, jignind prieteni, ațâțând pe dușmani. De aceia multe din documentele asupra lui au dus la concluzii false.

S'au publicat acum în urmă alte documente, așa zise de a doua mână, care, deși mai neînsemnate, aduc totuși un unghiu de privire nou.

Documentul cel mai însemnat și care nu s'a cunoscut până în prezent, este însă „Corespondența" sa. Acolo se poate urmări pas cu pas desvoltarea sforțării sale de creație, măreața prietenie cu maestrul său Flaubert, franca și vioaia sa prietenie cu Pinchon și Hesmique, precum și cu alți tovarăși din lupta literară dela începutul naturalismului. Sunt, între altele, câteva scrisori în care se simt bătăile acelei inimi calde pe care el o ascundea cu atâta pudoare, precum și acele fraze nepregătite ce ies de sub pana omului chinuit ca niște strigăte nearticulate de durere, dovedind că sub masca sa de Don Juan, libertin și indiferent, trăia un suflet setos de dragoste și sfâșiat de desnădejde.

Corespondența lui Guy de Maupassant aduce dovada vie a unor fapte autentice și îngăduie opiniei publice să se apropie de un adevăr, care de altfel era presimțit.

Faptele care se desprind din această corespondență sunt următoarele:

Mama sa Laure de Poitlevin era prietenă din copilărie cu Flaubert, ca și fratele său Alfred de Poitlevin, mort tânăr, dar care a avut o influență enormă și decisivă asupra lui Flaubert. Laura de Poitlevin s'a căsătorit cu Gustav de Maupassant, în acelaș timp în care Alfred de Poitlevin se căsătorea cu o domnișoară de Maupassant, stabilindu-se astfel o dublă legătură de înrudire între cele două familii, strâns legate la rândul lor în prietenie cu Flaubert.

Guy a fost de mic martor la scenele de demență ale tatălui său, știa ce moștenire grozavă purta în sânge, văzu mai târziu pe fratele său mergând spre aceiași soartă și el însuși fusese acela care-l condusese la azilul din Bron. Relativ la acest fapt este o scrisoare către contesa Potocka ce nu poate fi citită fără să simți cutremurul de groază al unei drame fără asemănare:

„Mi-a sfâșiat inima în așa fel încât nu am mai suferit nici odată atât. Când a trebuit să plec și nu i s'a îngăduit să mă petreacă la gară, a început să geamă cu atâta durere profundă în cât nu mi-am putut stăpâni plânsul privind pe acest osândit la moarte al Naturii, care nu va mai ieși din închisoare, care nu-și va mai revedea mama... El simte că e în el ceva groaznic, ireparabil, fără a-și da seamă ce anume... Dacă fratele meu moare înaintea mamei, cred că voi nebuni și eu gândindu-mă la suferința acestei ființe!

Ah! sărmana femeie, ea care a fost îndeajuns de sfărâmată, de măcinată, de martirizată, fără niciun răgaz, de când s'a măritat!"

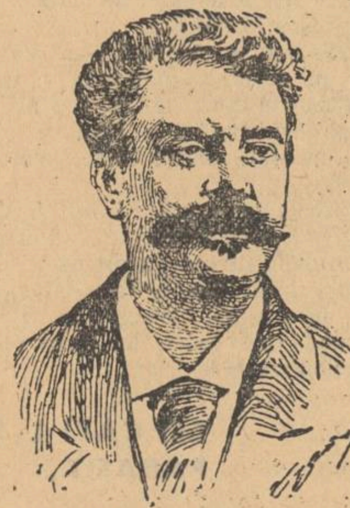
In ceia ce privește cariera sa literară, ea a fost luminoasă și strălucită. Crescut în admirația marelui om de la Croisset, el nu visează de cât bucuria pe care poate să o dea creația literară. Se crede poet și Flaubert cu prietenul său Louis Bouilhet îl încurajează. Exemplul lui Flaubert, conversațiile îndelungi cu el, îl conving de timpuriu că bucuria creațiunei nu se poate căpăta de cât prin lungi și răbdătoare sforțări. Primele lui opere sunt poeme în versuri dar cu subiect de nuvele, care însă nu pot fi privite decât ca exerciții pentru mlădierea stilului. Turghenief citindu-le a decretat cu siguranță lipsa de orice talent al autorului lor...

Fără grabă, la treizeci de ani, el debutează însă cu un capo d'operă: „Boule de Suif". Flaubert scrie nepoatei sale, d-na de Commaville:

„Boule de Suif" povestirea discipolului meu, ale cărei corecturi le-am citit azi, este „un capo d'operă" — mențin cuvântul, un capo d'operă de compoziție, de comic și observație...".

Și ast-fel Guy de Maupasant, intrând în literatură ca „un meteor", sigur de puterea sa de creație, își începe realizarea operei sale formidabile, care s'a produs cu regularitate și o continuitate miraculoasă, dela 1880 la 1891 — adică timp de 11 ani, în care nu se observă nici o disonanță, nici o perturbare.

Ea se desfășoară astfel: în fiecare lună o nuvelă sau două în „Le Gaulois" și apoi și în „Le Gil Blas", la finele anului aceste povestiri apar în volum, de la 1882, cu titlul primei povestiri din culegere. Pe lângă aceste nuvele un roman și o carte de călătorii („Au Soleil", 1884, „Sur l'eau", 1888, „La Vie errante" 1890). In tot acest răstimp scriitorul găsește vreme să scrie o prefață la o carte, câteva studii literare sau chiar câte o piesă de teatru („Muscotte", „La Paix du ménage"). In tot ce a scris el în această perioadă nici un simptom de boală, totuși sănătatea sa șovăie, migrene, turburări ale văzului, care-i fac dureros de grea munca sa literară. Când a scris „Le

Horla" rău voitorii și invidioșii, și-au zis, tot cu aceiași satisfacție când a apărut „Bel-Ami" că eroul era tot „el". „Le Horlà" a avut un succes imens, mai ales că teoriile lui Charcot erau atunci în plină favoare. Se ocupă Hennique de ele din curiozitate pentru problemă, se găsesc în parte în romanul lui Huysmans, la începutul operei „La Bos". El a dat subiectul lui Guy de Maupassant, discutând cu el dacă nu e posibilă o invadare a unor ființe nemateriale sau cel puțin invizibile, dacă aceste ființe există, iar Guy de Maupassant l'a dezvoltat.

Ce este adevărat în cele ce i se impută și îndeamnă pe unii din contimporani să-i considere opera ca o producție a nebuniei?

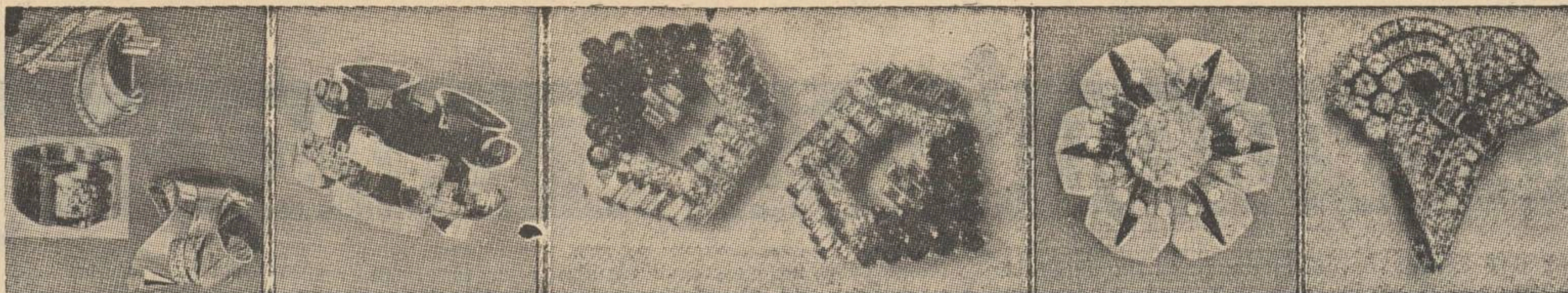
Adevărul este mai tragic chiar de cât il presupun voitorii de rău — sufere, se teme — luptă — Dar o operă ca a sa, nu se explică prin patologie. Nu pentrucă a murit nebun, a scris opere de o atât de limpede luciditate, atât de bine echilibrată, ci, minunea este că știind soarta care-l amenință, având de suportat suferințele pe care le-a suportat, el a putut să lucreze cu atâta îndârjire și ardoare, grăbindu-se să dea cât mai repede și mai desăvârșit tot ce putea produce înainte de catastrofă... „E ceva din Eschyle", zicea Taine despre unele din nuvelele scrise către sfârșitul vieții sale.

Pe lângă munca ordonată și continuă din perioada de unsprezece ani a producției literare, luciditatea și spiritul practic cu care-și vede de interesele sale materiale, este încă o dovadă a sănătății sufletești a marelui scriitor. Cunoscând foarte bine afacerile de librărie, el și-a dat socoteală de importanța publicității și este unul din scriitorii care a știut să-și pună în valoare partea comercială a operei sale. In 1880 el este sărac, dovadă faptul că stă la îndoială dacă poate sau nu să se ducă la Croisset, unde era invitat de Flaubert, din cauza „scumpetei biletului de tren". Dar și atunci când și-a făcut avere încă cheltuește fără a risipi banul câștigat cu atâta dureroasă trudă. Aceasta nu-l împiedică de a fi generos și larg cu ai săi, cu mama sa căreia îi împrumuta sume mari și destul de des, împrumut care printr'o înțelegere tacită între ei, nu e nici odată restituit. El întreține pe nenorocitul său frate Hervé la Bron și servește o pensiune de 1200 franci nepoatei sale. Boala însă îl roade mereu până în ziua când pana îi cade din mână pe o pagină neisprăvită din „l'Angélus" pagina din care se desprinde un geamăt de durere dintre cele mai sfâșietoare ce a ieșit vreodată din sufletul omenesc și cea mai desnădăjduită chemare a morții. Mâna tremurândă și flacăra minții șovăitoare gata să se stingă au scris ultimele rânduri ce nu pot fi citite fără o adâncă turburare: „Sunt pierdut fără nici o nădejde. Sunt chiar în agonie. Mințile mi se rătăcesc. Adio, prietene, nu mă vei mai revedea...". Incearcă să-și taie gâtul cu un briciu de ras — dar nu izbutește. Ca și fratele său ei va intra de viu în mormânt. Corpul a supraviețuit optsprezece luni după stângerea sufletului...

Soarta l-a doborît... Amenințarea s'a realizat. Dar în toată drama aceasta patologică ce se răsfrânge din toată corespondența sa, reese un lucru sigur și limpede: că nu se mai poate da crezământ legendei că opera sa atât de plină de înțeles și bun simț, atât de lucidă și echilibrată, ar putea fi atribuită „nebuniei creatoare" După ce am citit corespondența sa simțim mai multă admirație și adâncă și duioasă simpatie pentru el.

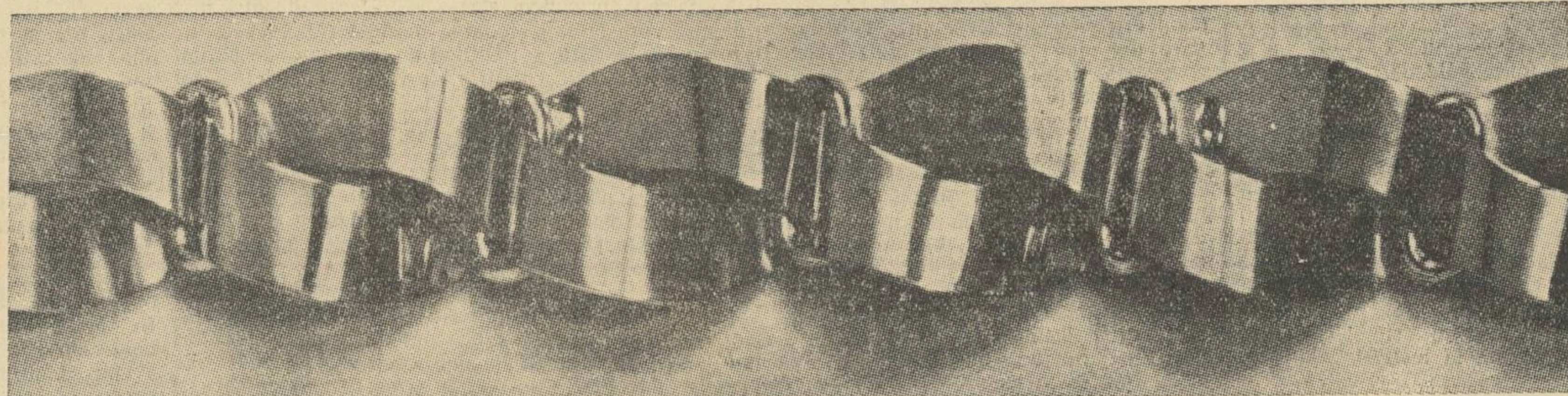
IZ. SD.

BIJUTERIILE

Până la o epocă foarte apropiată de noi, femeia elegantă își caută singură gătelile și era în joc ambiția ei să descopere furnizorii cei mai buni.

Dar, în ultimii ani, se pare că femeea de gust a scăpat de aceste căutări destul de obositoare. Marii croitori s'au oferit să le scutească pierderea de vreme și grijele, prezentându-le odată cu modelele de rochii, parfumuri, nimicuri de găteală și bijuterii. Succesul momentan al acestei amestecături de profesiuni a fost datorit mai mult noutății decât utilității. Viteza, stăpâna vieții moderne, a câștigat câteva minute și clientele au scăpat de grijă și de nehotărîre, căci puterea de convingere a croitorului este atât de mare încât înlătură chiar dificultatea formării unui gust personal.

Inconvenientele acestei confuzii de specialități n'au întârziat să se facă simțite. Nu se poate improviza cineva parfumeur și nici bijutier. Desigur aceste bijuterii de sticlă, de lemn, de metal, nu sunt lipsite de calități. Creatorii lor dau adesea dovadă de originalitate și de un spirit de invenție pe care nu l-au atins niciodată adevărații bijutieri.

Dar fleacurile acelea amuzante merită ele numele de bijuterii? Bijuteria înseamnă ceva mai mult și mai ales cu totul altceva. Departe de a fi numai un accesoriu sau chiar o complectare a toaletei, bijuteria are valoarea ei proprie. Nu se cumpără bijuterii pentru un sezon, sau pentru o rochie. Nu cumpărăm o bijuterie fără a fi pus ceva din noi înșine în ea, căci devine un tovarăș, un prieten care va împărți cu noi petrecerile și bucuriile noastre. Cum poate să-ți devie scumpă o bijuterie de fantezie, fără valoare în sine și care ese adesea din modă înaintea rochiei căreia i-a fost sortită?

Bijuteriile de fantezie mergeau poate în anii de după război când femeile ajunseseră să se îmbrace foarte sportiv. Dar astăzi, când petrecerile de seară au revenit, strălucirea bijuteriilor, a pietrelor prețioase, dulceața de lapte a perlelor, a redevenit necesară, cum a fost întotdeauna, căci face să reiasă frumusețea carnației.

Voind să lupte contra bijuteriei de fantezie, un sindicat al negustorilor de diamante a pornit o propagandă intensă în favoarea bijuteriei adevărate, prezentând colecții minunate în casele de modă mai principale din Europa. Pietrele prețioase au fost arătate fără a fi montate, fără nici un adaus de metal. Și poate că a fost o greșală. Diamantul este regele pietrelor prețioase, nimeni nu se îndoește. Dar nu constitue întreaga bijuterie. Pe lângă abilitatea celui care-l șlefuește, se cere gustul și fantezia bijutierului care-i pune în valoare strălucirea. A face o operă de artă dintr'o bijuterie, înseamnă să dai briliantelor locul de onoare, dar întovărășindu-le de un metal prețios, de originalitatea desenului, armonia volumelor, cijelajul, emaiajul.

In toate țările din lume se găsesc pietre prețioase. Nu oriunde se găsesc însă bijutieri care să le pue în valoare.

Ceia ce a surprins mai mult a fost că aceste stele, cruci, diademe, plăci, agrafe fanteziste, s'au inspirat din modele vechi de acum o jumătate de secol. Astăzi, după eforturile atâtor creatori care au obișnuit publicul cu forme în întregime eliberate de copie și pastișă, după succesul atâtor expoziții internaționale dintre care cea de anul trecut dela Paris a fost un triumf, după atâtea opere reușite și atâta risipă de noutate, nu înțelegem o întoarcere la un trecut lipsit de orice putință inspiratoare.

Iată deci, pericolul incursiunilor fără socoteală în domeniul bijuteriei, incursiuni în care nu-i deajuns să dai dovadă de fantezie și de simț decorativ, ci se cere o experiență serioasă și neapărat trebuitoare. Această experiență nu poate fi atinsă nici de cel mai destoinic dintre croitori. Ea aparține marelor case de bijuterii unde priceperea proprietarului actual e dublată de priceperea câtorva generații de ascendenți. In astfel de magazine clientela este convinsă că poate găsi nu numai lucruri de o perfecție deplină, ci de asemenea siguranța tranzacției, pe care părinții noștri o exprimau prin această grațioasă imagine: „casă de încredere". Unele din aceste case care pregătesc astăzi darurile de nuntă ale unei tinere căsătorite, au furnizat înainte pe acelea ale mamei și ale bunicei ei.

Un ultim cuvânt: diamantul nu-i singura piatră prețioasă. Safirul, smaragdul, nu trebuesc nesocotite și îndepărtate din podoabe pentrucă prețul lor este mult mai scăzut. Albeața imaculată a diamantelor nu va avea decât de câștigat încălzindu-se dela focul colorat al altor pietre prețioase.

VARIA

AL 33-LEA SALON DE FOTOGRAFIE

La 1 Octombrie s'a deschis la Paris al 33-lea Salon Internațional de Artă fotografică, organizat de Societatea franceză de fotografie și cinematografie. 30 de țări, reprezentate prin artiștii cei mai de seamă, iau parte la această manifestare.

Toți acei care se interesează de arta fotografică pot admira acolo un ansamblu de 650 de lucrări, rezultând dintr'o selecție severă a peste 3000 de fotografii.

MARMELADĂ DIN MĂCIEȘ

100 de grame boabe de măcieș conțin 500 miligrame de acid ascorbic, fapt care le plasează în primul rând al fructelor și legumelor conținând vitamina C.

Meiling dă o rețetă a preparației marmeladei din măcieș. Experiențele sale au dovedit că în această preparație, executată în bune condițiuni, se găsește procentul maxim de vitamină C, sub o formă plăcută la gust. Meiling a arătat, la animale, valoarea antiscorbutică a marmeladei din măcieș. Ea ferește pe animale de scorbut și provoacă o creștere a greutății. Marmelada are avantajul că poate fi găsită în orice epocă a anului. Țările unde măcieșul crește normal au deci un aliment popular bogat în vitamina C, ușor de adăogat hranei zilnice. 40 de grame din această marmeladă sunt deajuns să furnizeze doza necesară zilnică a vitaminei C pentru adulți.

O EXPOZIȚIE DE ARTĂ RELIGIOASĂ

La Muzeul Rath din Geneva este deschisă în prezent o expoziție de artă religioasă modernă. Mai multe țări au fost invitate să participe la această manifestare, dar nu au acceptat toate să ia parte din pricina zilelor tulburi prin care trece lumea de astăzi.

Scopul acestei expoziții este să dea o idee despre principalele tendințe care călăuzesc spiritul artei creștine moderne și să apropie între ei pe artiștii creștini spre a se susține unii pe alții. Ar fi de dorit ca din această modestă manifestare să se nască în toată creștinătatea o cooperație artistică internațională, susținută de un comitet central, unde să fie reprezentată fiecare țară sau grupare religioasă.

UN MONUMENT LUI GOGOL

In Rusia se va ridica un monument lui Gogol. Pentru aceasta a avut loc un concurs între sculptorii ruși, dar premiul întâi nu a fost atribuit nimănui. Judecând după cele câteva proecte premiate care au fost reproduse în revista „Tvortchectvo" din Moscova, cei mai mulți dintre sculptori s'au mulțumit să schițeze silueta unui domn în redingotă, încadrat de o balustradă banală. Probabil că se va ține un nou concurs.

Gogol este mai puțin cunoscut în străinătate decât ceilalți scriitori ruși din secolul al 19-lea: fără a vorbi de maeștri romanului slav, Tolstoi sau Dostoiewsky, occidentul, bunăoară, are o idee mai clară despre opera unui Pușkin, Turgheniev sau chiar Lermontoff.

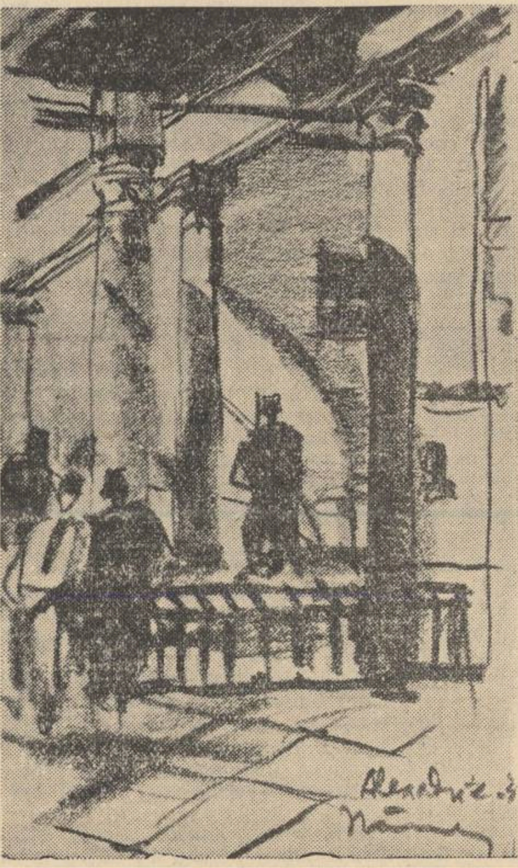
Mort de timpuriu și tragic, ca și romanticul Pușkin, Nicolae Gogol și-a câștigat repede renumele de mare scriitor prin comedia „Revizorul" și prin romanele „Suflete moarte" și „Taras Bulba" acesta din urmă supranumit Iliada Cazacilor.

EXPOZIȚII

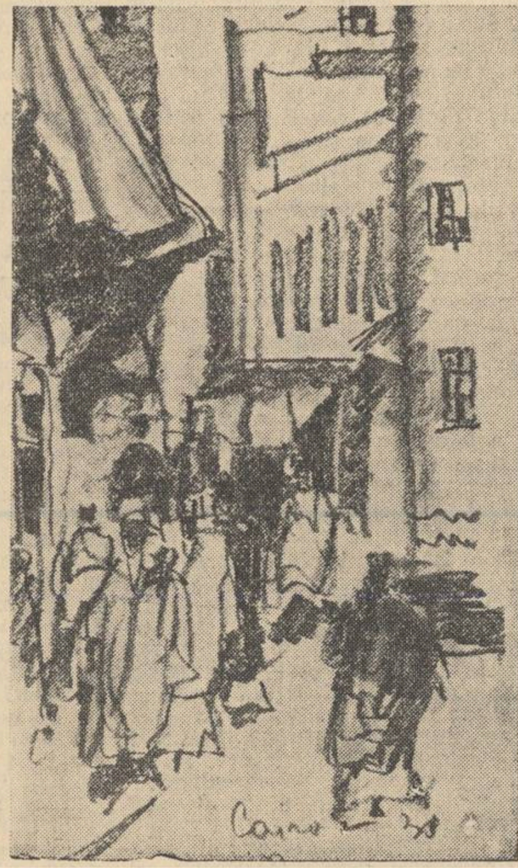
JULIAN NĂMESCU. — Se întâmplă foarte rar ca un diletant să ajungă la stăpânirea mijloacelor de exprimare mai ales în pictură și să poată fi trecut fără îngăduință în rândul artiștilor adevărați. Am spus-o și altă dată: pictura sau sculptura cer o deprindere meșteșugală care nu poate fi obținută întâmplător, în orele libere ale cuiva, ci pretinde o muncă susținută, un studiu continuu, încercări, experiențe și mai cu seamă conturarea unei viziuni proprii.

Arhitectura înseamnă desigur și desen și sunt mulți arhitecți care pe lângă planuri și proecte de factură strict liniară, rece, geometric, se încumetă să mânuiască creionul și acuarela după îndemnurile dinamice și fluide ale naturii. Dar, de cele mai multe ori, în opera lor răzbat ecourile îndeletnicirii principale: imaginele sunt văzute prea puțin cu ochi de fantezist, prea puțin cu ochi de interpret. Am putea spune că arhitecții ridică planurile naturii, fiind prea obișnuiți să procedeze astfel.

Cu totul altul este cazul d-lui arhitect Julian Nămescu. D-sa privește subiectul desenelor sale ca un pictor, —simte linia, o trăește, o creiază, făcând din ea o expresie de sentiment și nu una descriptivă, de document arhitectonic. De aceea d-sa își alege de preferință motive de o plasticitate poetică, cu efecte de umbră și lumină și cu țesături dese de contururi.

Dintr'o călătorie în Egipt, d. Nămescu a adus o serie de notații în care i-au servit de model întortochiate uliți orientale, cu case strâmbe și înghesuite și unde remarcăm justeța valorilor de umbră și lumină, verva trăsăturilor și calitatea materiei întrebuințate: a unui simplu cărbune cu care obține rezonanțe profunde ca de gravură.

D. Nămescu și-a descoperit dispoziții pentru oceastă tehnică și, lucru deosebit de meritos, a căutat să și-o cultive, fără a fi tentat să facă incursiuni în domeniul picturii propriu zise, în domeniul culorii pentru care nu se simțea apt.

Și onestitatea sa meșteșugală și putința sa de exprimare în alb și negru, fac ca d. Nămescu să poată fi considerat ca un pictor, în înțelesul serios al cuvântului.

TACHE SOROCEANU

călătoria lui marco polo

In sfârșit, în mijlocul acestora se află și palatul Marelui-Han, care este cel mai mare care s'a văzut vreodată. El n'are etaj, dar parterul este mai înălțat cu zece picioare decât pământul. Deasemenea și acoperișul este foarte înalt. Zidurile sălilor și camerelor sunt în întregime acoperite cu aur și cu argint, iar pe ele sunt reprezentați balauri, păsări, cai și diferite alte animale, astfel că nu vezi pe ziduri decât aur și picturi.

Sala palatului este atât de mare și atât de largă încât mai bine de șase mii de oameni pot lua masa înăuntrul ei.

Pe deasupra, acoperișul este în întregime colorat în argintiu, verde, albastru, galben și toate culorile. El are atâta luciu, încât este sclipitor ca și cristalul și strălucește până departe în împrejurimi. De altminteri, este atât de solid făcut, că va dura cu siguranță lungi șiruri de ani.

Intre cele două ziduri, sunt livezi cu arbori frumoși prin cari umblă fel de fel de animale, ca: reni, cerbi albi, mosei, căprioare, jderi și altele.

In partea dinspre nord-vest este un lac mare de tot în care se află fel de fel de pești. Din acest lac, ia naștere un fluviu care iese din palat, dar în așa fel încât nici un pește nu poate scăpa prin apa lui și aceasta din cauza plaselor cari sunt așezate la ieșirea fluviului de aici.

pre nord, la depărtare de o bătae de arc de palat, Marele-Han a pus să se ridice un deal, care este înalt de mai bine o sută de picioare și care are o milă înconjur. Acesta este acoperit cu copaci cari nu-și pierd niciodată frunzele și sunt întotdeauna verzi. Dar cum a făcut Marele-Han această pădure? De fiecare dată când a văzut undeva un copac frumos, a pus ochii pe el, poruncind să fie scos cu toate rădăcinile și cu pământul din jur și transportat, oricât ar fi de mare, pe acest deal, cu ajutorul elefanților. Astfel, el are pe acest deal cei mai frumoși copaci de pe lume. Și fiindcă dealul acesta este mereu verde din cauza copacilor săi verzi, este numit „muntele verde".

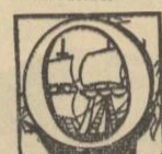
Pe munte, în vârf, este un palat mare și frumos, care este în întregime verde.

Acest munte, pădurea și palatul arată atâta frumusețe la vedere, încât toți aceia cari vin aici își desfată ochii cu această priveliște.

Să vă spun ceva și despre palatul pe care marele Stăpân l-a făcut alături de al său și care este destinat fiului său care va lua domnia după el. De aceea, acest palat este absolut asemănător cu cel dintâi ne lipsindu-i nimic. El este tot atât de mare și are tot atâtea ziduri ca și acela al Marelui-Han despre care vă vorbii. Și cum n'ar fi așa, când fiul lui Gingis, când va urma la domnie, va avea aceleași drepturi și aceeaș putere ca și Marele-Han? De aceea încă, de pe acum, el are bulă și sceptru împărătesc, însă nu chiar aidoma cu acela al Marelui-Han, atâta timp cât acesta este încă în viață.

Acum, după ce am stat de vorbă despre palate, să vă spun ceva despre marele oraș Cathay și anume cum a fost ridicat acest oraș. Odată era aici un oraș vechi, mare și nobil al cărui nume era Ganbalu, ceeace vrea să zică „cetatea domnitorului". Iată, însă că la un moment dat, Marele-Han consultând astrologii, aceștia îi spuseră că cetatea Ganbalu se va revolta împotriva sa și va cauza mari rele imperiului. Și atunci, în fața acesteia, el puse să se ridice o altă cetate, despărțită de cea dintâi numai printr'un fluviu. Apoi, scoase toți locuitorii din Ganbalu și-i așeză în noul oraș ridicat de el și care fu numit Ta-tu.

Noul oraș crescu mereu, iar astăzi iată cât este de mare: El are douăzeci și patru de mile și e de formă patrată, astfel că n'are mai mult într'o parte decât în alta. E împrejmuit de ziduri de pământ, largi de 10 pași și înalte de 20, însă lărgimea lor merge descrescând cu cât te apropii de vârf, astfel că sus nu sunt largi decât de trei pași și sunt prevăzute cu creneluri.

rașul are douăsprezece porți și la fiecare din acestea este un palat mare și frumos, astfel că de fiecare parte sunt trei porți și cinci palate pentru că în fiecare colț se mai află încă un palat ceva mai la o parte. In aceste palate sunt multe săli mari unde se păstrează armele celor cari păzesc orașul.

Străzile orașului sunt atât de drepte și de largi, încât uitându-te dela un capăt, vezi până la celălalt. Dealungul lor sunt o mulțime de palate frumoase, hanuri și case. In mijlocul orașului este un palat mare de tot în care se află marele clopot care sună noaptea, ca nimeni să nu mai iasă pe stradă, după ce el a bătut de trei ori. Intr'adevăr, după aceasta, n'ai să mai vezi picior de om pe străzi, afară de cei cari merg să îngrijească o femee care naște sau vreun bolnav, iar aceștia trebue să poarte un felinar.

Fiecare poartă a orașului trebue să fie păzită de o mie de oameni. Dar să nu credeți că aceasta ar fi din teamă pentru mai știu eu ce surpriză, ci pentru a i se aduce onoare marelui stăpân și totodată pentru a se împiedica treburile hoților.

Acum, după ce v'am vorbit de oraș, să mă ocup de curte și de tot ceeace privește pe marele domn.

Să știți că Marele-Han, pentru măreția sa, este păzit de o gardă de douăsprezece mii de oameni călări, cari sunt numiți quesitani. Aceștia au în fruntea lor patru căpetenii, fiecare dintre aceștia având sub comanda sa trei mii de oameni, cari fac de pază trei zile și trei nopți, după care sunt schimbați de alți trei mii și așa mai departe, până rândul reîncepe dela capăt.

Iată acum ordinea care este urmată, când Marele-Han ia masa:

Masa sa e mai înaltă decât toate celelalte, iar el ia loc în partea de nord, astfel ca întotdeauna să fie cu fața spre miază-zi. Lângă el, la stânga stă soția sa. La dreapta sa, dar la niște mese mai joase, se așează fiii, nepoții și rudele de neam împărătesc în așa fel că acestora le ajunge capetele în dreptul tălpilor Marelui-Han. Ceilalți boeri iau loc la mese și mai joase. Tot așa și femeile, căci soțiile fiilor Marelui-Han, ale nepoților și ale rudelor sale se așează la stânga de partea împărătesei, mai jos, iar cele ale boerilor și mai jos decât acestea. Mesele sunt așezate deci, în așa fel ca Marele Han poate vedea tot în fața, dela înălțimea la care se află. Nimeni nu ocupă alt loc decât acela care i-a fost stabilit de Marele-Han.

In afara sălii mănâncă mai bine de patruzeci de mii de oameni, căci sunt atâția străini cari vin cu fel de fel de daruri și aduc fel de fel de produse. Aceștia sunt sau dintre cei cari au deja domnie, sau dintre cei cari acum vin s'o ceară și, se înțelege, pentru aceasta își aleg tocmai timpul când Marele-Han ține aceste serbări la curte.

In mijlocul acestei săli, unde ia masa Marele-Han, este așezat un vas mare de aur care conține atâta vin cât ar încăpea într'un boloboc, iar în jurul acestui vas, în fiecare colț, sunt altele mai mici. Nu toate aceste vase conțin însă vin, ci și alte băuturi, astfel că fiecare bea ceeace îi place. Băutura din aceste vase e turnată în niște cupe de aur, cari sunt atât de mari încât ar putea conține de ajuns pentru zece oameni. Fiecare cupă e așezată pe masă între două persoane, iar din cupă își toarnă fiecare într'un fel de bardac care se află în fața sa.

Numai văzând această văsărie de aur, ai putea să-ți faci o idee de bogățiile pe cari le are marele stăpân al tuturor Tătarilor.

Marele-Han e servit la masă de boerii săi cei mai de frunte. Aceștia au însă grija să-și lege gura și nasul cu batiste de mătase, cusute cu fir de aur, ca nu cumva răsuflarea lor să atingă mâncărurile și băutura marelui stăpân. Iar când acesta vrea să bea, toate instrumentele, cari sunt din berechet și de tot felul, încep să cânte, în timp ce toți comesenii cad în genunchi în semn de umilință și stau așa până când Marele-Han lasă cupa din mână. Și de fiecare dată, când el vrea să bea, se repetă aceeaș ceremonie.

Despre mâncăruri nu vă voi spune nimic, căci fiecare își poate închipui că acestea sunt din belșug și de-atâtea feluri.

Apoi, când praznicul s'a sfârșit și mesele au fost ridicate, vine în sală înaintea marelui stăpân și a tuturor celor de față, o mulțime de jongleuri, de clovni și de tot felul de acrobați, cari îi amuză cu fel de fel de jocuri și de caraghioslâcuri.

Iar când totul s'a sfârșit, fiecare se retrage și se întoarce împăcat la casa sa.

Toți Tătarii își serbează ziua lor de naștere. Marele-Han s'a născut în a douăzeci și opta zi a lunii Septembrie, așa că această zi este pentru ei o zi de mare sărbătoare, cum este și prima zi a anului, despre care vă voi vorbi mai departe.

In această zi, deci, Marele-Han îmbracă niște haine bogate, făcute dintr'o materie bătută cu fire de aur. Tot așa și cei douăsprezece mii de boeri și cavaleri din jurul său, îmbracă haine dacă nu tot atât de scumpe, dar destul de bogate și de aceeaș culoare și formă ca acelea ale marelui lor stăpân, iar peste acestea se încing cu centuri de aur. Hainele acestea le sunt dăruite de către Marele-Han și vă închipuiți cât sunt de scumpe, dacă se ține seama că sunt împodobite și cu pietre prețioase și perle.

Și mai luați aminte, Marele-Han dărueşte nu mai puțin de treisprezece costume la fiecare dintre cei douăsprezece mii de boeri, ca și celor apropiați ai săi, pentru treisprezece sărbători de peste an. Vă puteți închipui, deci, ce cheltuieli enorme, la cari nimeni altcineva decât el n'ar putea face față.

In ziua nașterii Marelui-Han, toți Tătarii din lume din toată țările și din toate provinciile de sub stăpânirea sa, îi fac daruri însemnate, fiecare după rangul său. Aceia care-i fac însă cele mai mari daruri, sunt cei cari îi cer cutare domnie.

Marele stăpân a numit doisprezece boeri cari se ocupă cu darea domniilor, iar aceștia le dau celor cari le merită.

In această zi, idolatrii, creștinii, mahometanii și toate națiile, se roagă cu toții idolilor lor sau Dumnezeului lor să-l aibă în grijă pe marele lor stăpân și să-i dea viață lungă, bucurie și sănătate.

Cam așa trece sărbătoarea zilei de naștere a Marelui Han.

Vă vom vorbi acum despre o altă sărbătoare mare, care are loc la începutul anului și care se numește „sărbătoarea albă".

Anul lor începe în luna februarie. Marele stăpân și toți supușii săi serbează această zi astfel cum vă voi povesti:

In această zi, după obicei, Marele-Han și toți supușii săi se îmbracă în alb, fie bărbați, fie femei, fiecare după cum poate. Și aceasta pentrucă ei cred că culoarea albă aduce noroc și astfel tot anul le va fi bine și ferice.

Toți oamenii din toate provinciile țările și ținuturile cari țin de Tartaria, se întrec la această sărbătoare să-l dăruiască pe Marele-Han cu aur, argint, perle, pietre prețioase și mai ales cu bogate mătăsuri albe, pentru ca tot anul să-i meargă stăpânului lor numai în bogăție și'n voe bună.

Boerii, cavalerii și poporul își dau deasemenea unii altora în această zi fel de fel de lucruri de culoare albă, îmbrățișându-se și veselindu-se în urări ca anul ce vine să fie prielnic tuturora.

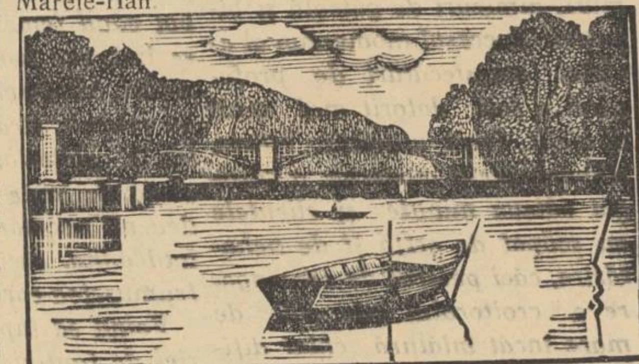
Tot atunci, sunt prezentați în fața Marelui-Han mai bine de o sută de mii de cai albi, toți frumoși, apoi elefanții săi, cari sunt mai bine de cinci mii la număr și cari toți acum sunt acoperiți cu postavuri de culoare albă și, în fine, un mare număr de cămile îmbrăcate tot așa în alb. Vă închipuiți ușor frumusețea spectacolului pe care îl oferă convoiul acesta nesfârșit de animale în alb.

In dimineața acestei sărbători, înainte ca mesele să fie puse, se prezintă Marelui-Han toți hanii, toți boerii, astrologii, medicii și căpeteniile armatelor, venind în sala mare în fața marelui lor stăpân. Iar, când mesele au fost întinse și fiecare s'a așezat la locul său în ordinea pe care v'am arătat-o în altă parte, se ridică marele proles (maestru de ceremonii) și zice: Plecați-vă și închinați-vă"! Intr'o clipă toți cad în genunchi, plecându-și fruntea până la pământ, și rugându-se către marele stăpân ca și către un Dumnezeu. Ei fac aceste mătănii și aceste rugăciuni de patru ori în șir, iar după aceea merg la un fel de altar mult împodobit, pe care este o masă aurită unde stă scris numele Marelui-Han. Aici iau cădelnița care se află lângă masă, cădelnițează cu ea masa și altarul având un aer de mare plecăciune, iar după aceea se întorc la loc și fac darurile valoroase și alese de care v'am vorbit. Iar când ceremonia prezentării darurilor a luat sfârșit, își ia, în fine, fiecare locul său la masă și după aceasta se desfășoară praznicul așa cum v'am povestit în altă parte.

Tot la această sărbătoare are loc un foarte nobil obicei al Marelui-Han: acela de a da boerilor săi cele treisprezece costume pentru sărbătorile mari de peste an.

Dar să nu uit să vă spun o altă minunăție pe care o vezi în aceste ocazii. La un moment dat, este adus în fața Marelui-Han un leu de o mărime respectabilă. In clipa când acesta își zărește stăpânul, se aruncă numaidecât la pământ, la picioarele sale, ca și când ar recunoaște că este umilul său supus.

Să vorbim acum despre vânătoarea pe care o face Marele-Han

Marele stăpân rămâne în cetatea Cathay trei luni pe an: Decembrie, Ianuarie și Februarie, după cum v'am mai spus In acest timp el dă porunci către toți locuitorii, cari se află în jur la cale de șaizeci de zile de aici, să vâneze și să-i trimită porci mistreți, cerbi, căprioare, urși și altele.

Se înțelege că aceștia ascultă orbește de poruncă, însă, cum din cauza drumului lung, vânatul s'ar strica până ar ajunge la destinație, îi scot mațele, îl pun în căruțele lor cu două roate și-l expediază astfel. Aceasta o fac cei cari sunt la depărtare de treizeci de zile de aici. Cei mai de departe, nu pot trimite, însă carnea, căci aceasta s'ar strica cu siguranță, cu toată că i-ar scoate mațele. Și, în acest caz, ei trimit pieile preparate, cari ți sunt de mult folos Marelui-Han, căci le întrebuințează pentru nevoile armatei.

Marele stăpân are un mare număr de leoparzi, cari sunt cu toții dresați să vâneze și să prindă animale, tot așa ca și numeroși lincși dresați în acelaș scop și mai mult lei, mari cât aceia din Babilon și cu blănile vărgate și colorate în fel și chip. Aceștia din urmă sunt dresați să prindă mistreți, boi sălbatici, urși, măgari sălbatici, cerbi, căprioare și alte animale. Să te miri când vezi acești lei la vânătoare, nu altceva. Ei sunt duși pe o căruță cu două roate, fiind ținuți închiși în cușca lor și împreună cu ei un câine. Marele stăpân mai are o mulțime de vulturi dresați să prindă lupi, vulpi, cerbi și căprioare. Cei cari sunt destinați numai pentru lupi sunt foarte mari și foarte puternici și de aceea nu e lup care să le scape, ori cât de mare ar fi el.

Prelucrare de Gheorghe I Georgescu

Ideile simple

Este demn de reținut pentru evoluția spiritului uman, întârzierea cu care au venit principalele sale idei simple. Aceste idei, deși astăzi la temelia modului nostru de a judeca, au fost cucerite cu atâtea dificultăți, încât se poate spune că, alături de procesul de necontenite adăugiri există și un proces de „sărăcire" a spiritului. Oamenii au învățat treptat să renunțe la un număr considerabil de afirmații, înlocuindu-le cu alte câteva propozițiuni clare, evident spre marele lor progres și spre văditul lor folos.

Filozofia culturii trebue așa dar să menționeze această „deștelenire". abandonul unei puzderii de afirmații care, dovedindu-se mai târziu eronate, au fost pe drept cuvânt eliminate.

Astfel, deși omul modern este incontestabil superior celui din trecut sau primitivului, el cunoaște unele lucruri mai simplu, mai scurt, mai despovărat de comentarii și de ipoteze.

Și, toate cunoștințele omului servind în primul rând pentru obținerea conștiinței de sine, adică pentru lămurirea poziției sale în lume, a posibilităților și a limitelor lui, — se poate spune că a trebuit un întreg proces de simplificare pentru ca această conștiință să crească și să asigure cadrele ferme între cari se mișcă el astăzi.

De pildă, este curios pentru istoria gândirii umane că, după ce s'au făcut atâtea ipoteze asupra originii lui, după ce unii au crezut că ar fi un înger decăzut, după ce biserica a silit pe savanți să accepte creaționismul și existența unei perechi primitive din care coborîm cu toții și după ce s'a spus, timp de multe milenii, că omul este o speță cu totul deosebită de celelalte, — un naturalist de geniu, Darwin, să arate cu simplicitate că omul este la capătul actual al seriei animale. Dintr'odată, această așezare a speciei „om" în ramura mamiferelor și studiul lui după metodele zoologiei a simplificat problema originii lui și a pus capăt celorlalte ipoteze. Spunem că a pus capăt, deoarece persistența ipotezelor cu privire la origina divină a omului nu mai interesează astăzi pe nimeni și constitue doar un anacronism lipsit de orice primejdie fiindcă e lipsit în mod practic de orice priză.

Este interesant că, dacă demonstrația descendenții animale a omului a venit atât de târziu, însăși afirmarea acestui fapt a venit extrem de târziu. Linné pare să fi fost primul naturalist care, spre mijlocul secolului al XVIII-lea, în celebrul său tablou clasificator a îndrăznit să pună pe om în seria animală. Este evident că această idee, atât de clară și de logică, deși deschide un câmp de cercetări extrem de vast, din punctul de vedere al certitudinilor noastre constitue una din principalele idei simple câștigate asigurând omului posibilități de progres dezbărate de orice primejdios idealism filozofic sau religios. Se poate înțelege cu ușurință exclamația puțin naivă și puțin inexactă din punct de vedere științific, dar acceptabilă întru totul din punct de vedere moral pe care o făcea materialistul Vogt, în toiul luptelor dintre creaționiști și evoluționiști, când spunea că preferă să fie o maimuță perfecționată decât un înger decăzut.

In aceeași ordine de idei se așează, prin studiul anatomiei și fiziologiei comparate, cercetarea strict biologică a funcționării organelor omului, inclusiv creerul, și refuzul de a se admite vreo origine misterioasă sau supranaturală a acțiunilor și a gândurilor sale. Cercetarea sistemului nervos a vertebratelor inferioare arată că omul se deosebește de ele doar prin gradul desvoltării sale, și prin aceasta se pune capăt atâtor afirmațiuni cu privire la funcțiunile acestei specii. După cum, grație biologiei, adică grație integrării proceselor de desvoltare a omului în cadrele fizicei și ale chimiei, problema morții încetează de a constitui un câmp de nebuloase teorii sau de dăunătoare nădejdi. Ideea simplă de a privi pe om în cadrul său biologic, idee venită și ea abia în veacul trecut cu vigoare și evidente de dovezi eliberează pe om de problema „vieții viitoare" și de celelalte manifestații care prelungeau incertitudinea sa, împiedecându-l prin labirintul lor de contradicții, să obțină o privire limpede asupra posibilităților sale.

Exemplificând din nou acest proces de simplificare, este deajuns să ne amintim de progresele Renașterii pentru mărirea conștiinței de sine a omului, în domeniul astronomiei și al geografiei Inlăturarea geografiei ptolemaice, distrugerea doctrinei papale cu privire la configurația pământului, arătarea legilor de rotație, constitue de sigur câteva idei simple care au dus la capitularea atâtor ipoteze ce mențineau prin pânzele infinite de contradicții și păreri, o stare haotică. Fraza „trebue să navigăm" care circulă atât de intens în secolul al XVI-lea arată ce progres înseamnă pentru om abandonarea complicatelor construcții medievale.

In sfârșit, este tot atât de instructiv să însemnăm ce târziu a putut fi dovedit oamenilor că modul lor de gândire și întregul lor sistem de viață este produsul condițiilor economice și sociale în care trăesc. Această idee fundamentală a putut fi răspândită cu temei abea dela 1848, și poate că secolul trecut și cel de față sunt singurele în care acest elementar adevăr a intrat în marea majoritate a omenilor, producând, evident, din nou, acel plus de conștiință care îi dă libertate de acțiune și înlătură încă un văl al realității.

Acest proces, atât de dificil, nu este desigur rezultatul întâmplării, ci a acțiunii unor grupe de oameni care, în fiecare epocă, au știut să spargă limitele oferite, pentru a cerceta cu mijloace proprii realitatea.

Și este deasemeni evident că apariția acestor idei simple pe cari se sprijină întreaga conștiință umană în epoca contemporană nu este o apariție spontană, ci este rezultatul eforturilor unui anumit spirit, care își găsește originile chiar din antichitate.

Căci există o linie științifică din antichitate, în cercetarea universului, și o linie materialistă în gândirea filozofică. Există o linie experimentală, care a părăsit logica aristotelică sau teoria platoniciană a ideilor, și care a înțeles să plece dela observație, precum există o linie filozofică care a arătat că omul nu poate fi despărțit de mediul cosmic și social în care trăește și că numai cunoașterea acestuia îi va da o reală libertate.

Există o linie Bacon, Magellan, Galileu, Descartes, Diderot, Fuerbach, Darwin și atâția alți cercetători moderni ai realității după cum, în antichitate, există o linie ce trece prin Epicur, Democrit, sau Lucrețiu.

Este linia care a eliberat mintea umană de fantome și superstiții, linia care i-a arătat nu numai condițiile în care există, ci și condițiile în care el poate reacționa asupra lor, cum le poate transforma, și cum poate schimba raportul om-lume.

Este poziția filozofică și științifică care îl făceau pe Epicur să spună în timpul când circulau atât de intens teorii depărtate de nevoile oamenilor, că frica de zei nu are rost, sufletul e material și muritor, cunoștințele noastre vin din senzații, vietățile de pe pământ sunt un amestec de atomi și că pământul nu este în centrul lumii, o poziție pe care o ilustrează și astăzi, evident după veacuri de ameliorări, atitudinea științifică.

Astfel, prin intervenția factorilor științifici și prin metodele cercetării dialectice a realității oamenii descoperă acele câteva mari idei simple care sunt la temelia existenții lor și astfel ei pot, prin claritatea adusă de aceste date, să găsească normele progresului.

Ideile simple sunt acelea care au clarificat înțelegerea noastră despre lume și care au îngăduit înaintarea omului, mărirea câmpului său de muncă, sporirea dominației sale asupra naturii.

Astfel procesul desvoltării spiritului uman apare adesea din renunțarea la multitudinea de teorii și ipoteze: și ceeace părea înainte bogăție de posibilități, se deverește a fi doar o păgubitoare țesătură de piedici.

Aceste idei simple, clare, științifice, sunt cele care au dat prilej oamenilor să construiască epoca de față, după cum ele îi vor prilejui descoperirea celei de mâine.

Există în „Cântecele lui Maldoror" splendidele imagini ale lui Lautréamont în care se descrie noaptea pe o faleză, o noapte de vis și de orori, în care viziunile halucinante se succed trepidant pentru a arăta dezorientarea călătorului. Dintr'o asemenea noapte cu fulgeri și monștrii, din asemenea temeri ancestrale și dezordini ale închipuirii, din asemenea asociații bizare și ostilități maladive — sunt pe punctul de a eși oamenii — și aceasta fiindcă au reușit să vadă, prin înlăturarea fanteziilor idealiste și a complexităților inutile, la lumina aurorii cunoașterii de sine.

D. TROST

A apărut No. 527

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

ORA SATULUI
Impresii și sugestii în legătură cu emisiunile pentru țărani

SCRIITORII ȘI RADIO
Părerile d-lui Victor I. Popa

FABRICAȚIA IN SERIE
Reportaj cu numeroase ilustrațiuni asupra atelierelor și laboratoarelor de radio

HEDY 2 U
Montaj modern și simplu cu 2 lămpi la curentul continuu sau alternativ

Programul posturilor europene pe săpt 23 Oct. — 30 Oct. 1938

Cereți azi

MĂRTURIA MAIMUȚEI
Roman de BRUCE HARRISON
15 LEI
Romanele Captivante

Tot New-Yorkul se alarmează, se pasionează de misterul lui „E. — 10"!

MAVRODAPHNI

de N. PAPATANASIU

Acum, când l'a privit îndeajuns— pe Andoni, cum e prins de cârmuirea velei — spre larg, Mavrodaphni îşi întoarce, din nou, gândurile spre Costa. Mai adineauri — când a coborît pe plajă şi l'a zărit lucrând la plăşi, pe marginea bărcii, a tresărit. Inima i-a svâcnit ca un pescăruş speriat. Mavrodaphni şi-a închis pleoapele peste ochii mari şi întunecaţi: îl aflase — din nou — pe Costa? Flăcăul de pe marginea bărcii s'a întors. Atunci, Mavrodaphni a ştiut că nu e Costa. Tresărise când l-a zărit: avea părul ca păcura şi gâtul alb, asemenea lui Costa. Nu plecase mai departe — pe stâncile de care se loviau talazele.. Pornise cu gândul anume să se caţăre pe stânci, ca să soarbă boarea sărată a mânii. De acolo, de sus, de pe dâmb, din curtea mătuşii Fotini, îmbrăţişase cu ochii splendoarea undelor însorite... Coborâse treptele săpate în lutul dâmbului. Jos, pe plaje, se pierduse printre plăşi şi bărcile trase pe nisip. Şi — fără veste, Andoni — aplecat peste ochiurile plăşii...

*

Din fire, Mavrodaphni e sălbatecă, prinsă în păinjenişul unei vieţi interioare, din care nu încearcă să fugă. O, mai demult s'a sbătut, ca un fluture, dar i s'a împotrivit mama, Kiria Chrisanthi solia lui capetan Dimitraki, de pe şlepul KLITEMNESTRA era neînduplecată cu Mavradophni, singurul ei copil... De când capetan Dimitraki a cerut-o pe Chrisanthi— lui capetan Panaioti — de pe şlepul EROS, când amândouă şlepurile încărcau la Hârşova — porumb şi orz, mama Mavrodaphniei şi-a dorit un băiat... Pe fetiţă a primit-o, în aşteptarea băiatului, cu resemnare. Dar Andréea, micuţul plăpând,— *to pedi tis mitèras*[1]) — n'a bucurat ochii şi sufletul mamei decât o jumătate de an... S'a stins în cursul unui drum lung în susul fluviului între Cerna Vodă şi Oltina. Cutioara în care l-au aşternut, între dantele şi văluri, au depus-o într'un cimitir la Silistra.

A rămas Mavrodaphni, o făptură subţire, cu ochii de scrum şi cu pieliţa cafenie. De mică a purtat cozi, cari i-au încununat creştetul şi faţa tăiată pe tiparul profilului ellin. Copilăria i-a fost ţărmurită de bordura de fier a şlepului, dela ancoră — până la aripa cârmei. S'a preumblat cu luare aminte pe podeaua de fier a somonului negru, în hambarele căruia s'au revărsat sute de saci cu grâu şi porumb. Imprejurul şlepului apa, tulbure, lutoasă, uneori — în amurg sau în zori — aurie, noaptea, însângerată de luna purpurie, ridicată de după sălcii. I se părea de netrecut bariera undelor, pe fluviu... Când, întâia oară, a coborât pe uscat, pe puntea de bârne şi dulapi, a fost o biruinţă împotriva apelor toropite de soare, lângă malul pietruit.

S'a întors pe şlep ca'ntr'o închisoare. Aducea în gânduri şi 'n priviri trei basme din mitologia ellină, pe care i le istorisise o bunică măruntă şi uscată. Povestea lui Acteon călătoria lui Phryxus şi Helle şi mitul lânei de aur... Sub pleoapele leneşe, Mavrodaphni a depănat mereu şi mereu iarăşi — fiecare istorisire... Rezemată de cilindrii de care se prindeau parâmele de fier în încolăciri de şerpi — îşi doria un berbece de aur ca să sboare peste fluviu, peste balta cu sălcii... Urca scările în cabina cârmei, lângă poarta de fier... Cuprindea cu ochii o privelişte largă, dincolo de remorcherul cu respiraţie sacadată, spre zările limpezi... Aştepta cu nerăbdare, întoarcerea la Brăila, la dana elevatoarelor cu înfăţişări ciudate şi complicate. Grânele erau sorbite cu repeziciune din hambare, şlepul se ridica pe'ncetul din apele Dunării şi vaporaşul târa, mai departe, în susul fluviului, şlepul KLITEMNESTRA — până la dana de care erau prinse încă trei-patru şlepuri, descărcate. Capetanii se salutau cu un: *„kalosto, capetan Dimitraki"*, ori *„Ia-su, capetan Grigori!"*. Intrau în acţiune parâmele şi lanţul ancorei huruia. Apoi capetanii se duceau la cafenea — să joace table ori biliard şi să spună palavre. Kiria Chrisanthi vizita pe rând, pe celelalte căpitănese — apoi, cu Mavrodaphni de mână, pornia spre căsuţa de pe strada Sf. Niculai unde locuia Iaia (bunica).

Mavrodaphni a învăţat să scrie şi să citească în casă, în zilele de iernat, când fluviul era prins de sloiuri. Ii apuca gerul într'un port mărunt. Acolo, se deschideau cărţile cu semne ciudate şi cu frânturi din univers.

Intr'o vară, a deprins să înoate — şi să poarte barca şlepului — cu vâslele, în şuvoiul apelor. Nu mai era o făptură firavă şi vârsta — avea cincisprezece ani — împlinise, închipuit o femee mică, cu mers unduit, graţios.

Se împleteau, în firea ei liniştită, de apă mulcomă, duioşia mamei şi patima adâncă şi grea cum e lava— a lui Capetan Dimitraki.

In vremea când a svâcnit freamătul dorinţii, ascuns dar dogorîtor şi a 'ncolăcit-o ca un şarpe, Mavrodaphni l'a întâlnit pe Costa...

*

Imprejurarea s'a desfăşurat simplu. Şlepul KLITEMNESTRA făcuse schelă la Hârşova, portul acela statornicit într'un amfiteatru de calcar alb... Era un sfârşit de primăvară însorită şi dogorîtă. Capetan Dimitraki plecase la cerealist, în orăşel. Kiria Chrisanthi era prinsă în bucătărioară. Mavrodaphni sfârşise treburile mărunte ale căsuţii de lemn, de la pupa vasului. Nu mai ştia de ce să se mai apuce. Prin ferestruica cu zăbrele orizontale, tresărise contemplând privelişteа fluviului. O neliniştea sgomotele de pe şlep: hamalii care alergau pe scândurile schelei cu sacii grei în spinare, răpăitul porumbului pe harfă, strigătele cantaragiului. O stăpânia dorul să fugă de pe şlep... Dacă ar face o baie? A ieşit pe punte şi i-a cerut voe mamei să plece cu barca. Bine, numai să nu întârzie, cumva. A căutat lopeţile, a coborît pe scăriţa suspendată lângă trupul negru al şlepului — în barcă.

Mai „la vale", la dana următoare, erau priponite în otgoane — încă două şlepuri. Barca a plutit spre ele, dar Mavrodaphni a apucat lopeţile şi-a vâslit spre larg... Orăşelul cu ţigle roşii pe acoperişuri, cartierul turcesc cu pereţii caselor vopsiţi multicolor, geamia cu minaretul alb, dealurile ca de cretă, apele murmuritoare.. clipotul.. sforul apei.. balta proaspăt împodobită de frunzişul sălciilor şi-al cătinei. Mavrodaphni se opintea şi trupul se arcuia în unduirile liniilor. Pletele grele îşi prindeau unul de altul inelele şi suviţele negre de cărbune, de-alungul grumazului svelt, de ciută.

*

Barca s'a avântat pe dâmbul de clisă al malului, sub plângerea unei sălcii. Mavrodaphni a svâcnit de pe banchetă. Infrigurată, a prins să se desbrace. In lumina soarelui, în oglindirea undelor încremenite parcă, trupul fetei era o apariţie neaşteptată. Mavrodaphni se'nfiora în îmbrăţişarea soarelui şi-a brizei. A surprins parcă un clipocit, pe-aproape. S'a sbătut vre-un crap, poate. S'a'ntors în clipa următoare. A încremenit fără să ştie ce i se întâmplă. Mâinile care strângeau podoaba zulufilor de mătasă neagră, au rămas în unghiul toartelor de amforă. Intr'o barcă, foarte aproape de ea, vâslia Costa. Avea părul ca păcura şi gâtul alb: întâia imagine. Apoi, Costa s'a 'ntors şi a privit-o uimit, cercetător, liniştit. Mavrodaphni se simţea desmierdată de ochii lui — care-i dogoriau privirile. S'a răsucit cu spatele, apoi s'a lăsat în apă şi-a prins să înoate. Ii clocotia sângele şi voia să lupte cu undele, să se sbată; era bucuroasă că înfruntase privirea tânărului. A ţâşnit din apă şi a sbughit-o printre sălcii, goală. In mijlocul cărării era el, tânărul, Costa... Ii aţinea calea, zâmbindu-i. Mavrodaphni i s'a oprit în braţele care-au încleştat-o... Nu s'a sbătut, căci doria adânc să-i simtă trupul cald şi puternic... I-a încolăcit grumazul şi i-a întins buzele cărnoase... Era frumos băiatul ăsta! se bucura ea. *„Ta matia-tu san dio astra!"*[2]) — supnea bunica, în mitul ei cu Acteon... Pe clisa mustind de apă şi aşternută cu iarbă grasă, a cunoscut Mavrodaphni iubirea, cu gesturile ei fireşti şi tâlcurile-i adânci şi tulburătoare... Nu se împotrivise-ci se ridicase pe talazele minunii celei nouă, dornică, nesăţioasă...

Costa era şi el grec, băiatul contra maistrului de pe remorcherul care adusese şlepul, dela Brăila. Il chema Costa Antoniadi. I-a mărturisit, repede, că nu vrea să rămână pe remorcher. Visul cel mare era să călătorească pe mare.

— Ai văzut marea Mavrodaphni?[3])

— Nu, Costa.. Dar tu?

— Nu. Nici eu... Dar e întinsă şi albastră... Şi departe, după multe zile de călătorie, se ridică din ape ţărmuri nouă, porturi necunoscute, cu vapoare uriaşe...

Mavrodaphni ar fi voit să-i istorisească întâmplările fără de număr ale lui Odiseeas, eroul... Dar el nu o asculta... In ochi i se aprinseseră lumini ciudate... Urmăria ca'n vis corăbii mari, călătorind pe mare.. spre porturi necunoscute...

Fata încerca o dorinţă aprigă să-l înduplece s'o ia cu el, să n'o lase pe şlep.

— Costa, merg cu tine!... s'a rugat ea, şoptit.

— Nu, Daphni, nu. Nu ştiu când am să plec nici eu... Cum să te iau?

— N'ai să ai vaporul tău? Tu ai să fii căpitan...

Nu... Nu...

Costa visa... S'a ridicat ca un lunatec şi a plecat spre barcă. O uitase pe Mavrodaphni, răsturnată în iarba răsăşită, lângă un trunchi de salcie...

Când s'a ridicat Mavrodaphni, Costa vâslea pe lângă remorcher. Ea şi-a trecut rochia peste cap şi s'a îndepărtat, vâslind alene, în văpaia nămiezii.

A urcat scăriţa — pe punte — cu simţământul înodat într'o durere grea, în trup, că nu-şi mai aparţine, întreagă. Apoi, gândurile i s'au întors spre Costa...

Costa! — i-a şoptit mereu, numele, chemându-l — în colţişorul cabinei, unde se adăpostise. S'a ridicat, numaidecât şi-a cercetat — printre zăbrelele de lemn, pe cei de pe remorcherul pitic, lângă şlepul înalt. Nu vedea prea bine şi a deschis ferestruica. Dar a trântit-o la loc: din cercul unei ferestre îi surâdea Costa. L-a privit totuşi, printre zăbrele, El surâdea mereu, pentrucă bănuia că ea a rămas încă acolo — şi-l căuta cu ochii mari, halucinaţi de vedenii.

*

Pe seară, — încă nu apusese soarele, Mavrodaphni a plecat din nou — cu barca pe fluviu... Mai întâi, pe sub cetatea naturală de calcar, pe sub *canara*, cum i se spunea pe acolo, cu o vorbă turcească dealului de piatră albă. Vâslia voiniceşte, cu mintea aiuri, cu imaginea mereu şi mereu alta — a lui Costa — în priviri. Nici n'a simţit când a intrat în rotirea clocotitoare a anafoarelor. Vâsla i s'a frânt, parcă, într'o clipă şi Mavrodaphni s'a smuls dintre vedenii. Cercuri de apă, sorburi vârtoase — căutau să prindă luntrea în jocul lor învârtejit, vrăjitoresc. Fata se 'nfioră şi vâslele se agitară între lunecuşurile nestatornice de unde răscolite...

— Cine te-a dus în anafoare? — îi strigă un glas, din josul apei.

Era glasul unduit al lui Costa! Vâslia în luntrea lui sveltă — şi râdea, în amurgul roş, arămiu...

Dar barca ei ieşise din frământarea apelor şi lopeţile o purtau pe ape liniştite, oglinzi care răsfrângeau cerul înalt şi însângerat, sălciile şi luntrea lui Costa, care se apropia...

Când au poposit, într'un golf mărunt, — în care s'au adăpostit cu o ultimă avântare de vâslă — bărcile celor doi îndrăgostiţi, amurgul îşi stinsese fânarele purpurii şi privelişteа dimprejur se declanşa într'o mină viorie, care venia de pretutindeni.

Costa a înlănţuit-o pe Mavrodaphni şi-a purtat-o între sălcii.

*

— Costa, dece a-i plecat aşa, Costa?

El i-a surâs, privind-o adânc în ochi, răscolindu-i sufletul şi-a sărutat-o în îndelung... îndelung....

Fără de veste, ea l-a întrebat:

— Ce-ar fi să facem baie...?

Nu l-a mai ascultat. A rămas goală în înserare şi s'a repezit în apă... A frământat apa, cu voluptate, înfiorată de jocul desmierdării undelor calde, atâtea trupuri fluide care o îmbrăţişau. Innota cu liniştea dorinţii încordate de a prelungi mângâerea apelor. S'a oprit, într'un târziu. Stranie împrejurare — în decorul întunecat, în apele calde clisă, parcă... S'a înfiorat. Ţipătul i-a rămas în gâtlej. A fugit pe mal, lângă Costa, care o aştepta.

— Te-ai speriat, Daphni?

Apoi, i-a sărutat inelele pletelor negre şi lucitoare, în învârtejirea cărora stăruia o vagă mireasmă, fără nume — şi i-a ajutat să se îmbrace. Intr'adevăr, se înfiorase — de spaimă.

A plecat mai întâi Mavrodaphni, în luntrea ei. I-a strigat pe când el se străduia să-şi scoată barca din nămol:

— Pe mâine, Costa? Da.

— Cum spui tu, Daphni!

Ajunsese pe la mijlocul fluviului — când i-a auzit glasul, de departe, cum unduia în farmecul unui cântec grecesc, de dragoste, pe care şi Mavrodaphni îl auzise, cândva:

San ta astra tu uranù

Ine ta matia-su,
Cori-mù![4])

Ea se lăsase prinsă de volutele melodiei, deşi cântul nu mai răsuna, demult. Gata să se lovească de şlep, dacă nu ţinea *siia*. A ocolit cârma şi — cu lopeţile pe umăr — a urcat pe punte.

*

S'a trezit neliniştită, în zori. S'a ridicat în pat. Nu ştia ce-o scutura se în somn. De-afară, i-a răspuns auitul sirenei. A deschis ferestruica. Remorcherul se depărta de şlep, în duduitul motorului. Şi Costa? Pleca şi el, fireşte... Şi nici un cuvânt nu i-a spus... Dece?

Au răsunat paşi lângă cabină: era capetan Dimitraki:

— Ce-i, fetiţa tatii? Dece te-ai sculat aşa dimineaţă?

— A plecat remorcherul?

— Da... Trebuia să plece la Brăila...

Amândoi au rămas cu ochii după vaporaşul care se depărta...

După amiază, au coborît pe uscat, Mavrodaphni şi mama ei. Au trecut pe la o prietenă grecoaică, Kiria Athina, din orăşel. Erau poftite la o nuntă turcească. Mavrodaphni s'a desprins cu greu dintre ceţurile vedeniilor ei. Apoi, s'a amuzat între cadânele înveştmântate în feledgèlele lor vişinii şi albastre — care le îmbrăcau în şalvari şi glugă. Dar mai erau şi cadânele tinere în costume vechi, cu burnus cusut cu fir şi salvari de mătase, cu fluturi şi flori albe... Muzica tristă, în ciudate ritmuri şi inflexiuni, i-a stăruit mult timp în auz, apoi. Au dănţuit cadânele tinere... şi chiar mireasa lui Nusuret, Hatidgé. A poftit-o gazda, comşù Eminé[5]) să-i vadă casa, Intr'o odaie cu saltele mărunte dealungul pereţilor i-a şoptit, mângâind-o:

— Eşti frumoasă, nespus... In ochii tăi arde iubirea, ca o flacără nepătrunsă... străină... Făptura ta întreagă se stinge în revărsarea apelor dragostei... Să nu te sperii! Să iubeşti...

A privit-o şi-a poftit-o să stea jos, pe salteluţa de lângă fereastră, după obiceiul casii.

— Eşti aşa de frumoasă... Să nu fugi de dragoste... In iubire ai să afli totul... E însăşi viaţa, chiar şi moartea... Dar să nu-ţi fie teamă de iubire...

Apoi cadâna cea cu chipul parcă inspirat şi cu ochii pierduţi între arătări, i-a dăruit o salbă cu bani de aur...

● ● ●

Nu sunt prea depărtate toate aceste împrejurări. Incă la începutul verii, s'a hotărît — cuvântul Kiriei Chrisanthi a precumpănit, — ca Mavrodaphni să plece la Constanţa, la thia[6]) Fotini. Toată bucuria fetei se strânsese în jurul gândului: avea să vadă marea, thalassa! I *Mavri hallassa!*[7])

Casa mătuşii Fotini se ridica lângă mare, pe un mal abrupt, în povârnirea căruia se săpase un drum — în trepte. A ajuns târziu la Constanţa, în amurg. Mătuşa a aşteptat-o la gară şi-a prins-o în plasa sutelor de întrebări: avea atâtea de spus şi aflat! Frumoasă era mătuşa Fotini!

Când a putut să întrebe şi ea, Mavrodaphni a şoptit:

— Şi marea? unde e marea...?

Mătuşa a râs. Aşa-i, ea n'o văzuse, niciodată! Au mers împreună, până la împrejmuirea de scânduri. Se apropiau de un decor ireal: marea argintată de lună, irosindu-se în nesfârşitul depărtării — de unde se ridica — încărcat de aştri, cerul de tuciu.

— Şi acolo? — dincolo?... — a voit ea să ştie...

Nu i-a răspuns nimeni. Mătuşa Fotini se irosise — prin curte. I-a răsunat în auz glasul mângâios al lui Costa:

— ... Şi de departe, după multe zile de călătorie, se ridică din ape, ţărmuri nouă, porturi necunoscute...

*

Coborîse treptele săpate în lutul dâmbului... Jos, pe plaje, se pierduse printre plăşi şi bărcile trase pe nisip. Şi — fără veste, Andoni — plecat peste ochiurile plăşii. Dar nu era Costa, aceasta o ştiuse când s'a întors spre ea. Semăna numai puţin cu el, cu celălalt — dar fata desluşise în chipul băiatului o frumuseţe, care venia din nu ştia nici ea, ce amănunt anume. Pentrucă el nu i-a înfruntat privirea, Mavrodaphni a fremătat. A trecut spre stâncile înalte, de care se loviau talazele înspumate.

— Acolo e adâncă apa! — a vorbit el.

Ea s'a 'ntors şi a vrut să-i spună că nu-i pasă. Dar el era aplecat asupra plăşii şi prindea plumbii în ţesătură. El rostise vorbele acelea? A ezitat, apoi s'a apropiat de barca lui:

— Crezi că mi-e teamă de apa adâncă?

Andoni a lăsat lucrul şi s'a întors, asvârlind picioarele peste bord. A rămas tot ridicat pe marginea bărcii:

— Cum îţi spune?

— Vrei să ştii? Mavrodaphni! Poţi să-mi spui doar Daphni.

— Eu sunt Andoni. Stau acolo!

I-a arătat o colibă aproape înfundată în povârnirea malului.

— Stau cu tata: Barba Manoli.

Vorbia însufleţit şi ochii i se luminau. — E barca noastră! — mai spuse şi o mână desmierdă lemnul văpsit,

— Ii spune: *Afroditi*. Un nume frumos, nu-i aşa?

— Era o zeiţă. Ii cunosc mitul! şopti Mavrodaphni — şi nu-şi mai lua ochii de pe grumazul alb al lui Andoni. L-a ascultat toată vremea, uitând pentru ce coborîse pe plaje. A apucat doar să mărturisească — într'un timp — că n'a văzut până acum, marea. El s'a bucurat şi i-a vorbit îndelung despre frumuseţile acestei împărăţii, la hotarul căreia s'au întâlnit. Atâtea minunăţii, dacă le-ar cunoaşte ea! Era acum mai înviorat. I-a spus că el şi Barba Manoli sunt pescari. A zugrăvit frământarea talazelor... culorile schimbătoare ale mării.. bucuriile pescuitului... Tot el a isbucnit, înciudat că nu s'a gândit mai devreme:

— Haidem, cu barca în larg, Daphni!

A sărit lângă ea; era mai înalt, larg în spate şi înveselirea interioară îi poleia chipul ars de soare — cu o lumină frumoasă...

Intr'o clipă aduc vâslele... Ştii să vâsleşti?... Nu e nevoe, prea multă vreme! — Intindem pe urmă vela! Şi-o să gonim, până departe!

Vorbia încă în coliba din care a ieşit cu vâslele pe umăr. Apoi au împins împreună barca pe ape şi Mavrodaphni, a vâslit — alături de Andoni, la o lopată. Trupurile li se lipiseră şi se mişcau în aceeaşi încordare.

— Dar ştii să vâsleşti! — i-a strigat el. Şi a râs cu dinţii albi. Briza îi răvăşise părul.

Ţărmul rămânea în urmă, depărtându-se...

Trecuseră de frământările talazelor. Barca plutia în apele limpezi şi verzi şi albastre, în adâncurile cărora lumina soarelui se strecura descoperind şerpuirile algelor.

— De-ajuns! Intindem, acum, pânza...

Manevra era simplă în mâinile deprinse ale lui Andoni. Briza dimineţii a suflat în aripa largă a velei şi-a întins-o. Andoni a legat frânghia de banchetă şi-a trecut la cârmă.

Mavrodaphni a venit lângă el, fără să-şi desluşească gândul care a silit-o.

— Ştiu să vâslesc, pentrucă acolo, pe Dunăre, am o barcă... Noi stăm pe şlep...

— A, eşit de pe fluviu? — a întrebat Andoni şi i-a surâs fără nici o pricină.

Au tăcut o vreme. Ea îşi rotia privirile, pretutindeni. Ţărmul era departe, mult. Undele erau mai întunecate, în adânc... Biruia verdele adumbrit împotriva albastrului celest.

Intre ei, bara cârmei. Mavrodaphni a pus mâna pe mâna lui, care ţinea lemnul. El a privit-o — liniştit, cercetând-o — încet.

Intr'un târziu, el a priponit bara cârmei, s'a ridicat şi-a chemat-o, alături — pe scândura din faţă. A primit tăcută, sărutările lui. I s'a lăsat în voie. Şi cum era culcată pe fundul bărcii, cu privirile potopite de azurul văzduhului, a apucat cu o mână cripsată buclele lui Andoni şi — i-a muşcat buzele.

*

A înotat apoi, în străveziul undelor sărate. Trupul se arăta — în răsfrângerile ciudate din adânc — în şerpuiri arămii, urmărit de ochii lui Andoni. A strâns vela, grăbit şi s'a aruncat după Mavrodaphni. A cuprins-o cu un braţ, pe după mijloc, dar i-a scăpat pentrucă ea se lăsase în afund. Când s'a scufundat el, i-a trecut pe alături ca o arătare de mit — spre lumina de sus a soarelui. A întârziat — o vreme — acolo în tărâmul de întunecimi al mării. Nu mult. Mavrodaphni a coborît şi ea: Andoni a zărit-o. Din două mişcări a înlănţuit-o şi s'a ridicat cu ea la faţa apei. Se sbătea, înciudată c'a înşelat-o, dar nu mai era chip să scape.

— Daphni, Daphni — strigă el. *Dose-mu èna filaki!*[8])

Ea se împotriveşte totuşi — deşi el o roagă, mereu. In clipa următoare, braţul îi încleştează grumazul şi el o sărută. Se cufundă amândoi, uitând să se menţină în suprafaţă — şi sărutul ţine o veşnicie...

*

In zilele care vin şi trec, Mavrodaphni l'a cunoscut pe Barba Manoli, un bătrân pescar, cu faţa încreţită şi cu sprincenele stufoase, tare bun de gură. L-a însoţit şi ea la pescuit, ca să-i ajute lui Andoni. Barba Manoli istoriseşte frumos şi pitoresc întâmplări aproape neadevărate. Dar Mavrodaphni nici nu-l ascultă, ca şi Andoni — şi se bucură că e acum lângă el, că e pe mare... Trupul ei e aproape de culoarea cafelii şi mireasma sărată a mării o întovărăşeşte, strecurată în făptura ei, în păr...

*

Mătuşa Fotini nu vrea să ştie ceva despre Mavrodaphni. Ea e încă tânără şi frumoasă şi e prinsă întotdeauna de grija rochilor şi a gătelilor. In casa ei, vin mereu — domni bine îmbrăcaţi şi darnici. Mavrodaphni nu e poftită de fel, când vin „musafirii mătuşii. Fata i-a zărit venind, din fereastra ei. Când îşi revede mătuşa la prânz ori seara, Fotini o întreabă, aproape la fel:

— Cum îţi place marea?

Ori:

— Cum a fost la plajă, azi?...

★

Andoni a întrebat-o, într'o după amiazi, ând ea a coborît, pe plajă:

— Cum să nu ştie, cmfwypsnrdl

— Stai, acolo, sus?

— Da.

— La Kiria Fotini?

— Dece mă întrebi?

— Numai aşa! — şi-a surâs.

In amurg, s'au întors, tocmai când soarele pătase în culori roşcate — cerul dinspre apus. Barca luneca liniştită — pe calea roşie care se aşternuse — în oglindire — pe ape...

— Vezi? — a întrebat Andoni. Plutim parcă pe un drum stropit de sânge.

Ea l'a privit, înciudată.

— E un semn? — a voit să ştie.

—Nu! — Nu e un semn! Dar tot acolo ajungem noi, pescarii... Intr'o zi s'a răsturnat barca şi s'a sfârşit. Te-a chemat marea la ea. Andoni nu mai râdea.

*

Mavrodaphni visa o privelişte nouă, pe care şi-o închipuia aşa cum i-o zugrăvise Andoni: Balcicul, dela Sud...

Pe plajă o întâmpinase comşu Eminé cu o salbă de galbeni — şi-i surâdea:

— Să nu e temi de iubire, Mavrodaphni! — spunea cadâna.

Atunci s'a trezit. Se trântise fereastra care rămăsese deschisă, toată noaptea. Mavrodaphni a zărit mai întâiu cerul înorat. Se iscase o furtună care întunecase văzduhul, un tunet dudui deasupra lumii, prelung. De departe, un glas — era oare un glas? — aui prelung: u-u-u-u. A tăcut. Nu! Din nou: u-u-u-u! Geamandura dela far! — se dumiri Mavrodaphni şi se grăbia să se îmbrace. Se repezi în curte, gata să se lovească de un domn care ieşea din odaia mătuşii. Trecu mai departe. La ora aceea? ce fel de musafir e ăsta? Dar n'avea timp, nici o clipă. Voia s'ajungă pe plajă, cât mai curând, neliniştită.

Undele erau cenuşii şi talazele veniau înalte şi furioase. Mavrodaphni căută din ochi pe *Afroditi:* nu era la locul ei. Alergă la colibă; un opaiţ

---

1) băiatul mamei,

2) „Ochii lui ca două stele!"

3) „Ides tin thalassa Mavrodaphni?"

4) Asemeni stelelor de pe cer, sunt ochii tăi, fata mea.

5) comşù Eminé=vecina Eminé.

6) mătuşa.

7) Marea Neagră.

8) Dă-mi un sărut.

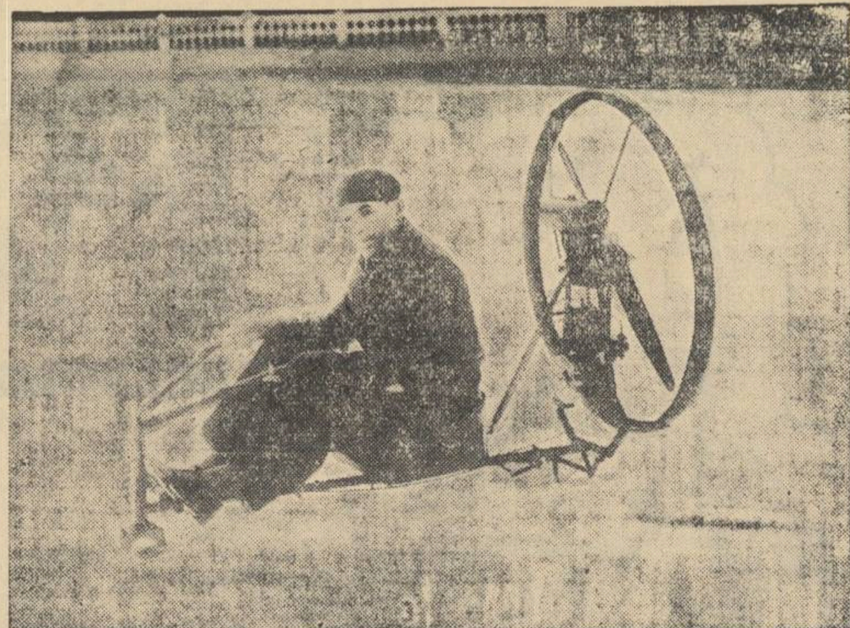
(Continuare în pagina 10-a)

Note ştiinţifice

PULSUL IN HAUT-PARLEUR

1) Medicul austriac, doctorul Richard Singer, conducătorul unui sanatoriu din Viena, pentru bolnavii de inimă, a pus de curând la punct un interesant aparat denumit „cardiofonul". Instalaţia constă dintr'un microfon, un amplificator şi un difuzor, asemănător cu cele folosite la radio.

Aplicând un microfon sensibil în dreptul inimii pacientului, pulsaţiile amplificate sunt auzite în altă cameră, în difuzor.

In ilustraţie; (stânga) pacientul având microfonul aplicat în dreptul inimii, (dreapta) difuzorul din cabinetul medicului.

OCHELARI VERZI PENTRU CITIT IN POZIŢIE ORIZONTALĂ

2) La o recentă expoziţie industrială din Londra, au fost prezentate numeroase inovaţiuni tehnice. Intre altele, atenţia publicului a fost atrasă de nişte ochelari speciali, care fac posibilă lectura comodă în poziţie orizontală.

Graţie acestui preţios instrument, putem sta culcaţi în pat, cu capul rezemat de o pernă, şi citi orice text, fără a mai fi nevoiţi să ridicăm cartea la o anumită înălţime, sforţare destul de obositoare.

Printr'o dispoziţie specială a lentilelor textul suferă o refracţie, ajungând astfel la raza normală de vedere — ceeace permite o lectură absolut comodă.

UN NOU VECHICUL CU ELICE PE GHIAŢĂ

3) Tehnicianul francez Jaffre a construit de curând un nou vehicul, destinat să slujească pentru circulaţia pe ghiaţă, cu o viteză considerabilă.

Vehiculul este echipat cu un motor de 100 cm. cubi şi o elice, care asigură propulsiunea pe un teren oricât de alunecos. Roţile sunt înlocuite prin ski-uri, iar comanda se realizează cu ajutorul unui ghidon analog cu cel dela biciclete. Scaunul seamănă şi el cu cel folosit la bicicletă.

Ilustraţia înfăţişează pe inventator în timpul unei curse de probă, in preajma Parisului.

ECHIPAMENT ORIGINAL CONTRA GAZELOR

4) Nu de mult, o renumită uzină cehoslovacă, specializată în echipamentul pentru apărarea contra gazelor a realizat o mască specială de gaze, care serveşte în acelaş timp şi ca înveliş protector pentru sugaci.

Cu ajutorul acestui echipament deosebit, pruncii pot fi complect izolaţi de aerul exterior, fără a fi nevoiţi pentru aceasta să li se aplice obicinuita mască de gaze, atât de împovărătoare. O mască asemănătoare poate fi montată deasemenea pe un cărucior special de copii.

Ilustraţia înfăţişează mama şi copilul, în stare de apăraţi împotriva gazelor asfixiante. Vedem clar dispozitivul în formă de sac, impermiabil la aer, în care se găseşte copilul. Mama poartă în mână un fel de foale, prin care la nevoe, insuflă oxigen copilului, în cantitate suficientă.

PLANTELE ŞI LUMINA ARTIFICIALĂ

Doctorul P. Voss, dela Institutul „Kaiser Wilhelm" din Berlin, şi-a propus să experimenteze efectul produs de diferite lămpi electrice uzuale asupra creşterii plantelor. Scopul urmărit prin aceste experienţe era descoperirea celei mai eficace şi mai economice surse de lumină artificială, pentru sere.

Rezultatele au dovedit că cea mai bună desvoltare a plantelor se obţine în cazul când folosim o lampă obicinuită de 500 de waţi, umplută cu azot şi prevăzută cu un filament metalic. Efecte aproape tot atât de bune au fost realizate, folosind tuburi cu neon. Lămpile cu vapori de mercur dădeau plantelor un impuls binefăcător la început, însă efectul se atenua repede. Lămpile cu vapori de sodiu au condus la rezultate inferioare; iar, în ceeace priveşte razele nefiltrate ale lămpii cu vaporii de mercur şi cvarţ, acţiunea lor asupra plantelor s'a arătat absolut nesatisfăcătoare.

TELEVIZIUNEA IN SLUJBA AVIAŢIEI

Un nou aparat de televiziune a fost de curând pus la punct în Anglia. E vorba de un dispozitiv, care va permite aviatorilor să repereze oraşele situate la o depărtare de peste 160 de km. şi marinarilor să străbată cu privirea ceaţa până la o distanţă de 50 de klm.

Technicienii englezi socotesc această invenţiune ca una din cele mai importante ale veacului. Inventatorul, John L. Baird — pionerul televiziunii engleze — a plecat de curând din Anglia la Sydney, în Australia, pentru a-şi experimenta acolo aparatul său.

Primele experienţe, făcute într'un avion la Crystal-Palace din Londra, au dat deplină satisfacţie.

Aparatele pot fi adăpostite cu uşurinţă în avioane şi permit echipajului să vadă, pe un ecran de sticlă, un oraş situat la o distanţă de 160 klm. Este evident că această invenţiune va fi extrem de folositoare, mai ales în timp de războiu, întrucât poate servi avioanelor de recunoaştere, să repereze poziţiunile inamice, fără să riște vreo primejdie.

„Ochiul magic" va fi deasemenea utilizat de piloţi pentru a conduce vasele pe vreme de ceaţă.

Numeroşi ingineri ruşi, germani, şi francezi s'au ocupat în timpul din urmă cu cercetări în aceiaşi direcţie, însă nimeni din ei n'a reuşit până acum să pună la punct un aparat atât de perfecţionat ca acel al lui Baird.

CAPTAREA UNDELOR UMANE

Savantul francez, doctorul Ivan Bertrand, a instalat de curând la Salpetriere, un interesant aparat capabil să capteze undele emise de creerul nostru.

Persoana supusă experienţei este instalată într'o cabină blindată, la adăpostul oricărei unde electrice din afară. I se aplică pe frunte şi pe ceafă două comprese de apă sărată, care sunt legate prin sârme cu un oscilograf catodic, prevăzut cu o oglindă rotitoare aşezată în exterior. In felul acesta, putem urmări stările sufleteşti ale persoanei examinate, observând cu atenţie forma diagramei luminoase astfel înregistrate.

Rezultatele obţinute sunt extrem de interesante. S'a constatat că atâta vreme cât persoana visează, fără să-şi concentreze atenţia, aparatul înregistrează unde rare şi liniştite, reînoite la fiecare cinci secunde. Imediat însă ce atenţia se trezeşte sau intervine o emoţie, diagrama oferă un aspect neregulat, cu oscilaţiuni rapide.

Profesorul Cazzamali, dela Universitatea din Milano, a dus foarte departe aceste experienţe, folosind o mică antenă metalică apropiată de capul pacientului. Savantul italian a putut obţine astfel aşa numitele „encefalograme" — adevărate fotografii ale sufletului omenesc — înregistrate pe un film şi tălmăcind, printr'un grafic caracteristic, teama, dragostea, mânia, entuziasmul, regrete, etc.

După cum vedem, suntem foarte aproape de faimosul „psihograf" sau „maşina pentru citirea gândurilor", preconizată de scriitorul francez André Maurois, în recenta sa lucrare.

RADIO DISTRUGE PARAZIŢII GRÂNELOR

Unul din riscurile cele mai grave ale conservării îndelungate a grânelor se datoreşte viermilor paraziţi, cari distrug germenii cerealelor. Aceşti paraziţi îşi depun ouăle în interiorul grânelor, iar larva desvoltată nimiceşte apoi bobul.

Pentru a înlătura un asemenea risc, tehnicienii firmei americane „Westinghouse Electric" au pus la punct un generator de unde electrice scurte, care radiând grânele înainte de depozitarea lor în silozuri, ucide, atât ouăle, cât şi viermii ce-ar fi putut lua eventual naştere.

Procedeul nu vatămă cu nimic cerealele.

ING. I. S.

● Săptămâna (16.X—23.X) a fost presărată cu unele evenimente muzicale. Nimic nou în cadrul programului vorbit. De altfel, se pare că — la noi — se stărue a se difuza emisiuni estivale. Văzduhul e fermecat de minunile împrăştiate de posturile străine, pe care — eşti nevoit — să le aduci pe-o rază de lumină, în casă. Un *cabaret* muzical, alert şi spiritual, o piesă radiofonică, o comedie muzicală anume pentru micro, o *oră de copii*, un sketsch, o „viaţă muzicală" a unui compozitor, iată ce nu poţi încă audia la noi, dacă eşti ori ba— clandestin.

● Obişnuitul simfonic de Marţi seara, al orch. Radio (18.X—21.15), dirijat de d. *Alfred Alessandrescu*, ne-a prilejuit o minunată audiţie cu *Simfonia I-a, în do minor*, de *Brahms*. In partea a doua, o împrejurare nenorocită a făcut ca solistul, d. *Mihail Teodorescu*, să nu-şi poată sfârşi partiţia admirabilului *Concerto în sol major*, pentru flaut şi orchestră, de *Mozart*. După allegro şi cadenţe, concertul şi-a rupt firul... Simfonicul s'a încheiat cu uvertura *Coriolan*, de *Beethoven*, cântată nestăpânit — din pricina întâmplării pomenite.

● Miercuri s'a transmis dela sala Dales, concertul violonistului *George Manoliu*, cu concursul orch. Radio, sub diriguirea d-lui Alfred Alessandrescu. Fireşte, transmisiunea era necesară, în deosebi pentru motivul că acest concert se închipuia cu ajutorul orchestrei Radio. Altfel, audiţia prilejuită de d. Manoliu — pe care l'am ascultat nu de mult la micro, nu trecea de linia unei corecte execuţii, atât în *Concerto în mi major* de *J. S. Bach*, în *Sonata în la major* — pentru pian şi vioară — (la pian: d. *Alfred Alessandrescu*), —de *César Franck*, în *Ciaccona de Bach* ori *Poemul* de *Chausson*. (19.X—21.15).

● Simfonicul — de fiecare Joi — al orch. Filarmonice (20.X—21.15) — dirijat tot de d. *George Georgescu* — ne-a adus — în primă audiţie: a patra *Simfonie* de Albert Roussel, *Variaţiunile simfonice de César Franck* (la pian: dna *Sylvia Şerbescu*). Aceeaşi solistă a interpretat, cu agilitatea şi vioiciunea care-o caracterizează *„Nopţi în grădinile Spaniei"* — pitoreasca şi plina de culoare lucrare a lui *Manuel de Falla*. *Daphnis şi Chloe*. Suita de balet de *Maurice Ravel*.

● *In esenţă, interview-ul apărut în* Radio Adevărul, *în legătură cu proectele radio-teatrului românesc, anunţă reluarea* adaptărilor radiofonice — *din clasicii români şi streini — adică masacrarea textelor sfinţite de vreme şi duh de geniu.*

E dureros să aflăm că pieselor originale pentru microfon, li se face loc numai într'o singură Duminică din patru.

Apoi, printre autorii de operete, se menţionează şi V. Alexandri. E stânjenitor, mai ales, faptul că, în radioteatru şi opereta radiofonică — s'a rămas la Alexandri!

Se promite ameliorarea cabaretului muzical, prin colaborarea unor scriitori cu compozitori ai genului. Am fi dorit nume proprii. Numai de nu s'ar recurge la adaptări.

● *Tot în pomenitul interview — se anunţă că radio-teatrul românesc a prezentat printre cele mai bune emisiuni europene. Aşa se spune însă, în interview-uri. Să nu exagerăm.*

Vom reveni — mai pe larg, în cronica viitoare, cu precizări şi comentarii. Radio-teatrul artă nouă, cu alfabet încă nedeprins de acei care-l mânuesc, a avut o frumoasă îndreptare, în începuturi, la noi—ca şi aiurea. Dar unei arte teatrale noui i se alipesc suflete şi gânduri în ritmul vremii. Desprins de scenă, radioteatrul necesită posibilităţi şi rezerve spirituale inedite. Problema regiei, a punerii în undă — *cum se spune, o vom desbate, în curând.*

SCHUBERT. Se cunosc, în deosebi de Schubert, două simfonii: dramatica „Neterminată" *şi „inepuizabila"* Ut major. *Dar el a mai scris şi altele; nu se cântă însă-ori foarte puţin. Dece, nu ştim. Iată, de pildă, o* Simfonie în si bemol major *no. 5, pe care firma Telefunken o redă publicului. A fost imprimată în ceară cu concursul orchestrei filarmonice din Berlin, de sub conducerea lui Hans von Benda: e deadreptul fermecătoare. (NE 2516—2518).*

Ea formează în opera lui Schubert o mică excepţie. Foarte adesea, în lucrările sale de orchestră ori de muzică de cameră, se constată lungimi, repetiri, desfăşurări greoaie. Aci, nimic din toate acestea. Opera se prezintă sub forma cea minunată: e închipuită în proporţiile desăvârşirii.

Nici o notă mai mult. Fiecare bucată are exact dimensiunile pe care trebue să le aibă. Cazul e destul de rar şi trebue semnalat. Simfonia în si bemol, *înseamnează un Schubert sobru şi concis. Preţioasă îngemănare, nu-i aşa?*

Dar nicicând, Schubert *n'a semănat mai mult lui Mozart. Mai ales, primele două mişcări ar fi putut fi semnate de autorul Nunţii. E acelaş limbaj, e acelaş spirit uşor şi fin. Dacă n'am fi cunoscut cine-i autorul acestei partituri, ne-am fi gândit mai repede la Mozart decât la Schubert: şi e un Mozart într'ales! Firea curată a lui Schubert se bucură mai mult în Menuet şi'n finale. Dar câte afinităţi între aceste două genii, atât de apropiate unul de altul, mai întâi prin abundenţă şi precocitate, deasemeni şi prin simţământ, un pic mai visător, mai duios, mai romantc, la Schubert.*

Interpretarea pe care o dă Simfoniei în si bemol, orchestra filarmonică din Berlin, sub diriguirea lui Hans von Benda, este excelentă, dintre cele mai simţte şi mai fin nuanţate. Regretăm numai că înregistrarea nu are mai multă tărie. Tălmăcirea întâiului allegro e pură vrăjitorie. E Mozart, din cel mai bun Mozart, cum spuneam. Schubert e regăsit la coda, cu amestecul lui atât de personal, de major şi minor.

Andante con moto — e minunat. E o frumoasă frază în mi bemol, care aminteşte unele pagini din Flautul magic. Acest andante se desfăşoară în forma lied-ului cu cinci despărţituri, cu o uşurinţă unică şi pe-alocuri, cu efectele de major-minor atât de scumpe lui Schubert.

Un menuet vioi, în sol minor, Mozart a scris şi el unul în acest ton, foarte cunoscut). Un menuet fără veselie, fără nimic care să ne facă să ne gândim la dans, foarte înobilat. O melancolie ciudată, o taină aproape sumbră, adesea. Suntem în preajma dramei. Un trio idilic, cu totul a l'autrichienne. Toate acestea — redate cu infinită artă de executanţi şi conducătorul lor.

Momentele muzicale de Schubert hrănite de aceeaşi sevă ca şi *impromptu*-urile, ne lasă o mărturie a ultimei străduinţi a lui Schubert. Ele datează dela sfârşitul lui 1827 şi începutul lui 1828. Ori, compozitorul austriac a murit la Viena în Noembrie 1828, în cel de-al 32-a an al vieţii. Se simţea slăbind. Atunci scrie aceste impromptu-uri şi *momente muzicale*, care trebuiau să rămână printre lucrările cele mai alese, de poezie şi tinereţe, din tot ce-a ieşit din condeiul lui.

Nici o umbră de lipsă de gust. Nimic mai desăvârşit decât aceste scurte bucăţi; fiecare formează un poem întreg. Totuşi, în ciuda originalităţii în care le-a învăluit, Schubert nu trebue socotit drept creatorul genului. Couperin, Rameau, Philippe-Emmanuel Buch, Scarlatti, Beethoven din „Bagatele" — şi Field al „Nocturnelor", exploatează înaintea sa această formă de expresie muzicală. Dealtfel, importă prea puţin această observaţiune de ordin istoric. Schubert are un element nou, prin care îşi întrece predecesorii: e calitatea interioară a pitorescului său. Mai mult decât descripţiile, un simţământ care-i inspiră — în aceste bucăţi — imaginaţia şi contemplarea lucrurilor, ne încântă. Adâncimea totuşi nu se îngreuiază de nimic; respiră aci o sensibilitate continuă.

Mai târziu, Schumann, Mendelssoh Brahms, se vor îndrepta, în pagini analoage, spre aceste *Momente muzicale* — care le-au fost atât de preţioase modele şi le-au spus a.a de mult un fel de graţie ingenuă şi caldă fiecare din aceste bucăţi. Intâia, —sunt în număr de şase, — în do-major, — plină de avânt, ne farmecă prin discreţia efuziunii sale. O chemare alertă, umor însorit, cântec viu şi limpede, s'ar spune un comentariu al unei preumblări de îndrăgostiţi — punctată de elanuri şi rîsete, sonoră de ecouri intime, înourată de destinderi neaşteptate. Cea mai cunoscuă partitură, al treilea *moment*, în *fa minor*, răspândeşte — în ritmul *staccato*-ului său, delicios şi egal, dulcea fericire a bucuriilor desuete. Curge asemeni unui părâiaş strălucitor, ne destinde spiritul. Dimpotrivă, cu totul agitat, *Momentul în ut diez minor* pare a ne asvârli, mai întâiu, asupra unui orizont întunecat; dar un accent viguros şi vioi-intervine curând creind — deodată — un simţământ de reconfortare — ca şi reluarea *agitato*-ului iniţial — care pare a-şi râde de întâia lui îngrijorare. Dece nu ne-am mărturisi însă preferinţa pentru cel de-al doilea şi al şaselea *Moment*, amândouă în la *bemol major?* Aceste două lucrări se înrudesc, nu numai prin tonalitate, ci şi prin gândire. Bucata No. 2, cea mai emoţionantă, o pendulare între melancolie şi vis. N'a izvorît oare, dintr'o inimă tandră, puţin plină de aceste dorinţi, de aduceri aminte, de regretele acestea? Nu desluşim imaginea unei iubiri stinse, al cărui glas nu e decât cântec pur şi poezie? E atât de frumoasă bucata aceasta, în care s'a încrustat un accent firesc, o melancolie care o învălue ca o mireasmă proprie. Ultima, no. 6, foarte beethoveniană la început, se iveşte dintr'un izvor atât de uman sensibil, încât gândirea compozitorului împrumută, ca să se exprime — graţiile celei mai delicate poezii muzicale.

Şi nu ne putem decât felicita dacă posedăm, pe discuri bine puse la punct (Gramo D. B. 3358—60) — o execuţie de aşa aleasă calitate, cum e aceea a lui Arthur Schnabel.

N. PAPATANASIU

Concertul George Manoliu

MI-SOL DIEZ-SI,

arpegiul majestuos deschide seara de încântare ce ne-a fost dăruită de d. George Manoliu, Miercuri 19 Oct. în sala Dalles. Tânărul profesor de vioară dela Conservatorul din Cernăuţi a cântat concertul în mi major de J. S. Bach cu acompaniamentul orch. Radio, dirijată de maestrul Alfred Alessandrescu.

Incepând cu oarecare timiditate, inerentă la un concert ce trebue să fie o consacrare, d. Manoliu îşi revine şi nervozitatea de care dădea semne la început face loc unui calm atât de necesar sublimului Adagio pe care violonistul ni l-a redat cu multă înţelegere şi cu delicată sensibilitate. Această splendidă pagină de poezie verifică admirabil punctul de vedere a d-lui Boschot care (în Musiciens-poètes") vede în Bach nu numai austerul organist dela Thomas Kirche, ci şi un sensibil poet al sunetului. D. Manoliu a presărat accente patetice de cel mai bun gust, ferindu-se abil de abuz.

CIACCONA

ne-a prilejuit să verificăm pregătirea technicei de virtuozitate a excelentului concertist. Bach a exploatat toate posibilităţile technice ale violinei, dând pagini de autentică polifonie. Scrisă pentru un instrument de melodie prin excelenţă, care executantului nu numai technică impecabilă, dar şi o urmărire atentă a temelor, ceiace creiază dificultăţi serioase de execuţie.

D-l Manoliu ne-a redat-o clar şi explicit într'o conştiincioasă execuţie.

MAESTRUL ALFRED ALESSANDRESCU

directorul general muzical al Soc. Radio, muzicianul de înaltă ţinută, a interpretat la piano cu d. Manoliu la vestită Sonata în la maj. de César Frank. Creditul acordat de emeritul dirijor solistului s'a dovedit perfect justificat. Cu elan specific francez (explicabil prin pregătirea sa, d. Manoliu fiind laureat dela „Schola Cantorum" din Paris) a reliefat cu măestrie motivele ciclice ale sonatei. Visător în partea întâia, a făcut loc tumultuozităţii în Allegro molto appassionato ca apoi Recitativo fantasia să ne fie redat cu adâncă interiorizare. Volubilitatea finalului se acordă cu temperamentul violonistului atât de fericit însoţit de maestru la piano.

ET POUR FINIR,

poemul de Chausson completează acest program de cinstită ţinută artistică. Am dori ca acest fel de alcătuire pe care l-am văzut doar la Enescu sau Milstein, să fie un îndreptar pentru violoniştii noştri, făcând să dispară inevitabilele halviţe gen Humoreske sau Liebesfreud, etc. De un romantism pronunţat, Chausson zugrăveşte pagini lirice cu un sentimentalism de calitate. Melopeei solistului i se alătura înșeilarea fină de timbre şi sonorităţi măiastre ale orchestrei. Dacă în Bach cu deosebire şi puţin în Franck elanul romantic al concertistului era vizibil reţinut, în Chausson d. Manoliu a fost în elementul său.

Aplauze frenetice au răsplătit pe concertist care din această seară se înscrie pe lista celor mai de seamă violonişti ai ţării.

GEORGE PASCU

LA ȘCOALA, BAETE...

Arcanu, satul nostru, n'avea școală, precum n'avea nici biserică. Când murea câte unul, l-aduceau oamenii pe popa Gheorghe dela Scutelnici, să li-l prohodească. Cimitirul era un oborel, dat cu șanț împrejur, din crivățul satului. De nunți nu prea știu, să se fi făcut cu vreo slujbă bisericească. Puținele, câte le-am știut, erau făcute într'o seară, când fugea fata cutare cu flăcăul cutăruia. Las' c'auzeam eu, că fetele se **jucau** cu flăcăii, fie unde se întâmpla, la clăci, la culés de porumb, prin oboarele cu pae... N'aveau numai decât zor de tămbălău: nuntă, cununie, popă... Către bătrânețe i-ajungea pe câte unii cumințenia astâmpărului. Aduceau popa să-i cunune acasă, cutoatecă trăise toată viața fără cununie și nu le zisese nimeni, nici dă-te mai încolo. Alde tata avea o mulțime de fini de-ăștia în sat. Despre cumetrii, nu mai vorbesc. Se cumetreau cu satu'ntreg. Nu era casă, la care să nu fi botezat, să nu fi luat măcar din păr la vreun copil. Când împlinea pruncul anul, chemau părinții pe cumătru, să-i ia firului din păr. Venea și-i făcea copilului tăeturi în cruce din părul copilului. Dup'aceia, arătându-i-l, îl întreba:

— Fine cutărică, de ce ți-i păru?

— Di oiță, ori de văcuță, îngâna finul, după cum era mai dinainte 'nvățat de ai săi.

Nașul, era lege, se oblicea să-i dea dobitocul făgăduit, de undeavea, de unde n'avea. Nășia, făcută pe păr, era mai priitoare și mai ținută decât nășia dela botez.

Tata obișnuia să puie nume copiilor, botezați de dânsul, după ziua calendarului. Odată brodi să fie cumătru mare, să-i boteze lui Gavrilă țiganul, un băiat. Brodeala făcu să fie'n ziua ceia Sfântu Serghie. Serghie îi zise lui fină-său. Peste câteva zile, îmbolnăvindu-se dăncicul, ne pomenirăm cu Gavrilă, venind, cu capul gol și suspinând, la curte.

— Unde-i cumătrașu, mâncav'ași?

— Dar ce-i, Gavrilă, întrebă mama

— Su-i spuie numele lui fina-său, că l-a uitat maică-sa și nu știe cum să-l strige, că trage de moarte...

Și pe mine m'au dus, de m'au botezat, tot la biserica dela Scutelnici. In niște zori aspre de toamnă geroasă, — două zile înainte de căderea Plevnei, — într'o zi de Duminică, mă născui și eu pe lume Pipernicit, firav, trăgând de moarte. Ca să nu mor nebotezat, fuga tata, caii la trăsură și ia-mă cu moașa, baba Ana, șchioapa lui moș Ion Cheptea, alergând, mâncând pământul, la biserica lui Popa Gheorghe, cale de-un sfert de poștă dela Arcanu. De naș l-am avut pe tata-nașu, fratele-l mare al mamei, care era și logofătul satului, adică, precum s'ar zice, primarul.

M'a repezit popa până'n fundul apei din cristelniță, apă rece ca ghiața, în tinda bisericii, ținându-mă spânzurat de cap, cu degetele înfundându-mi urechile, nasul și gura, să nu trag apă pe ele... Voi fi țipat, oi fi orăcăit, până dădui de căldura crișmei și-a scutecilor, în care mă'ncinse biata babă Ana, moașa. Și-uite-așa, c'am trăit și n'am murit.

Cine vroia, să meargă la școală, apoi tot la Scutelnici trebuia să fie dus. Era acolo școală, în casa lui Citicu Negoiță, tatu tatei.

Intr'o Duminică de toamnă, luminată de un soare călduț, zâmbind din seninul cerului, mă luă mama să mergem la alde Citica Calița, la Scutelnici. Văzui eu c'au pus în trăsură, la picioarele vizitiului, un sac umflat, dar nu ma tăe capul, ce să fie... Bănuiam, c'o fi lână de tors și când colo erau așternuturile mele.

Casa bunicilor mei din partea tatei, cădea cam la marginea din spre balta Scutelnicilor. Cât a stat mama de vorbă cu Citica'n casă. Citicu aduse sacul dela trăsură. Mama eși cu bătrâna, zicând să vază, nu știu ce, în odaia mare. Eu rămăsei acolea, cu bunicul, căscând gura pe la lucrurile de prin casă.

Ca un detunet de trăsnet, mă trezi duruitul trăsurii. Nici eu nu știu cum izbii pe uș'afară, pricepând, că fusesem lăsat de mam'acolo. Alergam acum după trăsură, ca un epure scăpat din laț, alergam și țipam, gonit ca de șarpe, Bunicul și bunica după mine, să mă prinză, alergau și ei, ca dup'un pui de găină. La un pîrleaz, mă'mpiedecai și căzui, căzui în nesimțire, mort de fugă și de ciudă. Bunicu nu știu, cum să mă smulgă'n brațe. Bunica, după dânsul, văicărindu-se, abia răsuflând:

— Vai de mine, se prăpădește băiatu...

— Pușchia pe limbă-ți, babo, i'ntoarse vorba, bătrânul.

— Băiatu, tatii, băiat... Las' că'nhamă el Citicu mâine pe Murguleț și pe Harapu, să mergem noi acasă, la Harcanu, să-i certăm noi pe-ăi de-acolo. De ce-au lăsat ei băiatu și nu l-au luat?

Eu, buimac, cu ochii țintă'n sus, mă zdrobiam în potop de suspinări, tăiate'n oftări prelungi, de rupeam inima bătrânilor.

Bunicul mă legăna și-mi tot înșira povești de alinare. Prin ceața ochilor, șirloiați de lacrămi, zăriam ca prin sită o față de bătrân îndurerat, niște ochi mari înlăcrămați, două mustăți surii și-a chică de păr încânepat, bătându-i la umeri, iar peste umeri zăriam zgâindu-se'nfricoșați, ochii bunichii... Zăriam, dar suspinele nu-mi păsuiau nici să răsuflu și despre nimica mai mult nu-mi dădeam seama 'mprejurul meu.

M'am trezit în zorii zilii următoare, în așternutul meu de-acasă, pe-un pătuț de dup'o sobă albă și mare. In colțul din spre răsărit al odăii era un colțar albastru, supt care, pe-a loviță, steteau cofele cu apă. Printre glastre de maghiran, indrușaim și mușcate, dela fereastra mare, din spre bătătură, pătrundea lumina albă a zilei. Bitica s'auzea robotind prin tindă. Afară, strănutau caii cu botu'n nutreț și măcăiau la ușă rațele, cerând demâncare...

Când a intrat Citica'n odae, eu eram și'mbrăcat.

— Ce mai flăcăiaș harnic are mama!

Nu știam pentruce-i atîta larmă de copii în bătătură... Când veni bunicul și mă trecu, ținându-mă de mână'n odaia mare, pricepui atunci, c'acolo era școala...

Așa'ncepui eu învățătura.

Multă vreme n'au putut suferi bătrânii larma copiilor în casa lor. Școala fu mutată mai la mijlocul satului, într'o prăvălie de cârciumă părăsită.

Invățător l-aveam pe domnul Vasilache. S'arăta om tare bun la inimă. N'am pomenit, nici să certe cu dojană, nici să bată pe cineva din școală. Și erau, slavă Domnului, erau cei din clasa patra și a cincea flăcăi în toată puterea cuvântului. Fumau ca niște draci, prin dosul școalei și când în clasă nu era domnul Vasilache, își povesteau isprăvile de peste noapte, de pe uliță, de pe la cîte-un coșar de fată. Se legau și de fetele din școală, căci erau vreo zece, unile destul de măricele și cu mult „vino'ncoace". Ele se roșeau la vorbele băeților, amenințau unele:

— Las'că vă spui eu la domnu. N'am auzit, însă, pâră din partea nici-uneia, să se fi plâns lu domnu, despre neobrăzarea băeților.

Intr'un an, eram prin clasa treia, mi se pare, domnul Vasilache aproape că nu mai dădea deloc prin clasă. Picase într'o dârdoră de judecăți, ce-l purtau într'una pe drumuri. Primarul de-atunci, moș Stancu, văr bun cu tata, dar niciodată la bună'nțelegere cu dânsul nu mai știu ce pîri scormonise'mpotriva bietului învățător. Ii stricase toată rostirea vieții și cu-a lui și pe-a noastră din școală.

Cercetări, peste cercetări, în clasă, în casa omului, care cădea tot într'un acoperiș cu școala, din partea unor domni de pe la oraș. Cică unii erau revizori, ispravnici, zapcii, pomoșnici, Dumnezeu știe cîți și ce mai erau. Veneau parcă să afle ceva, să-l mistue de pe fața pământului pe sărmanul dascăl. Ințelegem, că tata era fățiș printre cei de partea'nvățătorului. Se'mpărțise lumea'n două. O parte cu primarul, o alta cu'nvățătorul. In cele din urmă, înțelesu-am, că judecata o câștigase domnu Vasilache. Ce folos! Il rasese prea mult necazurile. De inimă rea, dăduse'n oftică. Colac peste pupăză, îl mai lăsă și nevasta. De multe și de toate, fu silit să părăsească 'nvățământul.

In vremea cât domnul Vasilache lipsea, școala rămânea'n voia băeților dintr'a cincea. Dar ei își făceau de cap. Ii băteau pe-ăi mici, zicând că-i învață. Ii puneau cu genunchii pe boabe de porumb, le trăgeau cu nuiaua la palmă, îi țineau într'un picior, sau cu degetu'n perete. Cât despre carte, singură de se'nvăța. Pe mine m'aducea Citicu de mână la școală, ca să mă treacă de primejdia câinilor de la șatra țigănească, din curtea lu tata-nașu, pe lângă care treceam. Odată tot căzui în cursă, căci de când lumea, de ce ți-i frică tot nu scapi. Băeții treceau prin dreptul șatrei tot într'o fugă, ținându-se șirag unul de ghiozdanul altuia, strigând cât le lua gura:

— Ni pă el, ni pă el...

Câinii țiganilor, niște cotârgele flămânde, de urgia copiilor, nu'ndrăzneau să iasă din dreptul cocioabelor șatrei, mulțumindu-se, să schiaune și să urle, ca după urs. Odată, zic, împiedecându-mă, căzui jos, rămânând de cârd. O javră țigănească, m'ajunse și mă mușcă de pulpa piciorului... Când mă văzu bunicul tăvălit, plâns și 'nsângerat, pricepând pricina, rupse un par de la gard și numai el știe, ce le-or fi făcut la țigani, că javre la șatra lor, eu de-atuncia n'am mai văzut.

Iarna, când viscolea, mă pomeneam cu bătrânul în clasă. Mă'nfășura în broboada Citichii, de-abia de mi se vedea nasul și de multe ori mă mai lua și'n brațe, când, gâfâind, prin vifor, nu mă puteam ține de dânsul.

Plăcute erau serile lalde Citica...

Pe patul din fundul casei, la mescioara rotundă, în trei picorușe, după ce bunica strângea masa, eu, cu picioarele făcute grămadă supt mine, învățam la lumina lămpii, pusă 'ntr'un cui, alăturea de ferestruica peretelui din Austru. Afară se'ndârja vântul, gemând, izbit de crăngile desfrunzite ale salcâmilor. Ca o femee harnică, îmbrăcată'n alb, soba ne trimitea pe tăcutele îmbărbătare:

— Cât oi fi eu caldă, habar să n'aveți de burzuluiala Crivățului.

Biticu nu se-astâmpăra'n casă, pân'aproape de culcare. Când și când da câte-un ocol pe-afară: pe la vite, pe la cotețe, cocină... Se'ntorcea, scuturndu-se'n tindă, se'ntorcea cu țurțuri la mustăți și căciula'mbăcsită de spulberatul zăpezii. Puica, ogarca grivă, sărea de lângă sobă, din culcuș, bucurându-se la bătrân, dar Citica o ținea de frău:

— La coteț, cățea...

Incovrigându-se de spinare, cu coada'ntre picioare, Puica se'ntorcea mâhnită și oftând, se răsucea pe cârpele culcușului, încolăcindu-se jos, cu botu'ntins, clipindu-și ochii, când la unul când la altul din bătrâni. El căuta s'o bage'n seamă, asmuțind-o:

— Vătuiu, Puica, pă el...

Ogarca sărea friptă'n sus, mustăcind la'ncheetura ușii, scheunând tăinuitor, râcâind cu ghiarele pragul, necăjindu-se a eși, să sară la epurele 'nchipuit. Bunicul făcea haz de agerimea ogărcii, dar Citica le tăia din mămăligă:

— La coteț, cățea... Ogarca se bleoșdea, ca opărită de apă și, umilită, se încolăcea iarăși în bârlogul ei.

— Cum vă place borșu și ciulamaua de iepure, să vă placă și ogaru 'n casă, se cam supăra, zicând, Citicu...

Din pricina ogărcii, bătrânii nu țineau pisică 'n casă.

— Dă-o păcatului de mâță. Să nu sgârie botu ogărcii când s'ar da la ea. S'ar feri atunci și de epure. N'ar pune gura pe el, temându-se să nu fie tot pisică...

In cămașe albă de pânză, cu androc negru de lână, cu barișul dat de colțuri peste cap, cu furca 'nfiptă 'n brâulețul verde ce-i strângea mijlocul, sfârâindu-i fusul între degete, ca sforăitul unui motan somnoros, bunica torcea.

Când din caere albe de lână, când din fuior de cânepă, degetele bitichii trăgeau ușor, ca dintr'un uger, smocul, din care fusul răsucea firul de canură. Firele de pe fuse erau depănate pe reșchitor, făcându-le sculuri.

Puse pe vârtelniță, sculurile erau trase, cu sucala sau cu toarta, pe mosoare. Primăvara, când înverzea câmpul și se 'ngânau păsărelile 'n copacii din grădină, pe o zi frumoasă și senină, bunica punea câte trei și patru mosoare 'n urzitoare și alerga, depănând firile să le urzească pe capetele parilor dela gardul grădinei, sau pe furcei de trestie înfipți în pământ. Apoi, când purcedea la 'nvelit pânza, ne lua, pe noi, nepoții, câți îi erau prin prejur, și ne băga 'ntr'o albie cu pietroaie. De albie era legată gura pânzii dela urzeală, iar dela capătul celălalt al urzelii, începea să tragă pe sul, răsucindu-l cu resteul.

Neobobsită femee mai era și bunica. N'am pomenit s'o fi văzut stând vreodată degeaba. Când isprăvea cu trebăluitul prin casă, și 'mpăca orătăniile din ogradă, dacă n'avea de tors, sau de 'mpletit ciorapi de lână albă, ca zăpada, o auziai, trecută 'n odaia mare, bătând vătalele la război. Mă bucuram să-i dau și eu vreun ajutor. Invârteam la o roată, să-i fac țevi la suveică, sau scoteam fusceii dela urzeală, când ajungeau la ițe. Mă minunau ițile, cum treceau și se 'nvrâstau firile prin ele' destul să le fi mișcat, în sus și 'n jos, bunica, apăsând piciorul pe tălpoaiele de subt război. Spata 'ncleștată 'ntre vatale, era de opt, de zece și de douăsprezece gherbe, după cum se făcea de lată pânza, după cum era urzeala de subțire.

Veneau pe l'alde bunicu și moșul Gheorghe și nenea Ion. Moș Gheorghe era mai vârstnic decât tata, nenea Ion venea după dânsul. Băgam de seamă, că bitica s'arăta mai cu milă față de mătușa Bălașa, fata lor mai mică. Era măritată după Marin al Popei și zicea c'o duce rău în casă. Moș Marin era feciorul lui Popa Gheorghe. Făcea pe dascălul de biserică, dar nu la taică-său, ci la popa Constantin dela Lipănești, țiitor tot de primăria Meteleului, din scutelnici. Câștigul și colacii, ce-i veneau dela slujbă, Moș Marin, îi dă pe băutură. Acasă venea să-și bată nevasta și să-și sperie copiii. Avea o spujină. Alte două fete ale biticii erau măritate pe departe mătușa Maria la Colilia, mătușa Anica la Țuguiatu.

Când era vremea frumoasă, veneau să ne jucăm și ăilalți nepoți ai bunicilor. Eu m'aveam bine cu Atina lui moș Gheorghe, dar de Stăncuța lui nenea Ion ne cam feream. Era puitoare de mână și ne cam șterpelea jucăriile. Mitu, lui Moș Marin, era ca un broscoi, orăcăia din fiecе glumă...

Sărmana Atina... Crudă moarte a mai avut... Când au intrat Nemții 'n Meteleu, ea era lăuză 'n pat, în casa lui socră-său, moș Dobre Tița. Radu, bărbatu-său, fusese mistuit la Turtucaia. Un soldățoi de neamț, intrând în casă, dădu peste Atina, zăcând. Vru s'o tabere, să-și bată joc de ea, așa cum era, cu pruncul lângă dânsa. Atina țipă. Moș Dobre alergă de-afară. Fiara de soldățoi întinse pușca și-l făcu praf dintr'un glonț. Atina, sărind, soldatul i'ntoarse baioneta și-o spintecă...

Toamna, pela ziua Crucii, biticu lipsea câte-o săptămână, dus deacasă. Te pomeneai cu dânsul sosind, noaptea, cu căruța 'ncărcată dela deal. Se ducea 'n podgorii, la vremea culesului, pe la prieteni. Le ducea saci cu grâu, cu secară, porumb deal vechi și-aducea 'n schimb tot soiul de rogodele de pe-acolo: vâsle de struguri, coarnă neagră, cât țâța vacii, pe care le-atârna bitica 'n pod, să fie-acolo de Postu mare; mere rumenii, nuci și gutui mirositoare. Mai câte-un butoi de must, cu preduf înalt de țeavă de cucută, buriaș de țuică, fedeleș de tiscovină și o ploscă de vin vechi, să-l bei după 'mpărtășanie... Apoi se-adunau seara feciorii și ginerele, cu nevestele lor, în odaia mare, de unde războiul bunichii nu se strângea. I-auziam vorbind, glumind, când îmi făceam cale'n tindă. Nu se cădea copiilor să stea 'ntre oamenii mari... Mi-aducea bitica și mie câte-un bărdăcuț de must înăsprit și nu-mi lipsea tipsia de lemn încărcată de nuci, de mere și gutui...

La școală, aproape că mă duceam degeaba. Domnul Vasilache mereu pe drumuri, clasa era lăsată 'n voia soartei. Băieții ăi mari înebunise lumea cu năzbâtiile lor. Noroc că hanul de școală venea cam departe de casele omenești.

Odată făcut-au o nuntă, în toată puterea cuvântului. Niță a lui Oprea Tiță era mireasa, vărul Ghiță, ginerele, Frâncu Gheorghe, Sturzea, cum îl porecleau băieții, cu Nuța lui Chiriac, nuni, însfârșit, sor' de ginere, colăceri, stolnici, Strapolitori, ca la nuntă... Altă dată făceau momeală la câinii de pe toloacă, cu mămăligă, de-i prindeau într'o polatră, în care era vatra sobei din clasă, sobă oarbă. Se lua cătârgeaua flămândă după dâra de mămăligă, până trecea pragul. Un diavol de băiat stătea cățărat pe brâul vetrei, c'o prăjină de furcoi înfiptă 'n ușa polatrei. Cum pășea cânele 'năuntru, tranc, îl închidea 'năuntru. Incepea atunci goana cu furcoiul s'apuce după ceafă potaia. Când o prindea, striga cât îi lua gura:

— Haidați, măi...

Câțiva ștrengari se repezeau înăuntru, tăbărând asupra câinelui, ce smorcăia, gâtuit între cracii furcoiului și pământ. Ii legau câte-o tigvă goală de coadă și-l făceau scăpat. Fugea câinele rupând pământul, schelălăind, cu tigva sărindu-i, când pe cap, când pe spinare, când agățându-se de câte-o rădăcină și câinii dimprejur după ea, lătrând, urlând, ca la goana de lup, de sculau satul 'n picioare. Dar, odată, un câine, îl chema Covrig, de la curtea lui moș Ghiță, fratele mamei, ce cădea de partea cealaltă a taboacei, îi veni de hac, desmeticilor. Când se văzu dulăul căzut în cursa polatrei, pricepând mișcările diavolului de deasupra vetrei, zor, nevoe la el, să-l rupă, să-l facă praf.

— Deschideți, măi, că mă sfâșie turbarea...

In zadar. Diavolii de-afară o sfeclíră. Fugiră 'n clasă, lăsându-l pe ăla 'n prada câinelui.

— Deschideți, măi, s'auzia 'necându-se cu plânsul, cela de colo.

— Hâr, ham, ham... S'auzea câinele.

In clasă, înlemnisem cu toții... Fetele 'ncepură a scânci.

— Tăcere, se resteau, făcând pe monitorii, vlăjganii dintr'a cincea...

— Las, că vă spun eu la domnu... Aoileo, maică, măiculiță, mă mântuie câinele... Plângea deabinelea haimanaua de la vatră.

In cele din urmă, dulăul seașternu pe urlet și urlă, neică, urlă, de se cutremura școala. De urletele lui se'ntărîtară câinii dimprejur și ține-te, vericule, urlete și schiote'n tot felul, de credeai c'a pătruns toți lupii Bărăganului în sat... Alergară argații de la curtea lu moș Ghiță, slobozîră câinile și-i traseră și-o păruială diavolului din palatră, de-o ține minte și mort...

*

O mare 'ntorsătură se 'ntâmplă cu mine.

De multă vreme verii mei, din partea doichii Mariuța, sora mamei, mă tot înghiau să merg, să stau la dânșii, la Lipănești. Meteleu-Lipănești era la vreo doi chilometri de la școala din Meteleu-Scutelnici. Părinții alde vărul dela Lipănești, erau îngrijitorii moșiei de-acolo, pe care-o ținea tata-moșu în arendă. Casele moșiei cădeau tocmai la marginea din Austru a satului. Cale de alți vreo doi chilometri.

Intr'o seară de toamnă, când să ne despărțim dela școală, eram prin clasa patra, se'ncinse o luptă cum trebue între băeții dela Lipănești, în frunte cu vărul și'ntre cei din Scutelnici, în frunte cu Mitroi, băiatul lui moș Stancu, vărul tatei. Mă smuceau, când unii, când alții, la ei, biruința sfârșindu-se cu cei dela Lipănești. La dreptul vorbind, eram ademenit și eu să merg lalde „văru". Nu atîta casa lor, cît mai cu seamă mă ispitea curtea moșiei, ce, oricum, mi-era mai deasemănare cu cea părintească, decât bătătura îngustă și sărăcăcioasă de halde biticu Negoiță... Depărtarea nu mă sinchisea. Prin ploae, pe noroaie, prin viscol și zăpadă, nu pregetam. In zilele urâte de toamnă și'n zilele viscoloase de peste iarnă, ne luam mâncare'n ghiozdane. Ne făceam prânzul în clasă. De frig, fiindcă soba școalei nu vedea focul, venea de ni se'ncleștau degetele, de nici mâncarea n'o puteam aduce cu ele la gură. O'nfulicam din podul palmei. Tropoiam bătând din picioare, că ne degeram, sau ne'ngrămădeam pe câte-o bancă, să ne'ncălzim dela aburul **nostru. Dar, nu ne plân**geam acasă. Nu-i vorba, că nici nu ne'ntreba nimeni, cum și ce fel trăim la școală.

Lalde „văru", acasă, era'ntotdeauna zarvă mare. Erau copii mulți și neastâmpărați. „Văru", ca mai mare, — nenea, — îi pișca, de-i frigea pe cei mai mici. Mătușa se lua după el, dar prinde nătuca, dacă poți... Adesea oftam după liniștea de halde bitica, dar mi-era rușine, să mă și gândesc la'ntoarcerea 'ndărăt.. Ei m'ar fi primit cu brațele deschise, dar rușinea era mare. Dăinuiam cu jinduirea după ce nu se mai putea 'ntoarce. Dorul de-acasă, sila ce simțeam, într'o casă dată pururea peste cap de zurba unor copii fără astâmpăr, mă făceau să tânjesc și să fiu într'una pe gânduri. Năsdrăvăniile, ce le făcea „văru" prin curte, asmuțind câinii, călărind caii urcându-se și 'ntrecându-se cu alți copii din sat, pe vârful magaziilor, a șirilor și-a grajdurilor, în țipetele mătușii spăimântate de jos, mă lăsau toate rece.

Pe drumul școalei și 'ndărăt, ne'ncărduiam și cu alți băeți din Lipănești. Ți-era mai mare groază, văzându-i, iarna, cu picioarele desculțe prin tina drumului prinsă'n pojghița înghețului. In zadar se sgribuliau ei supt căciuli, de pe la părinți, cât banița 'n cap, de le întrecu până'ntreurechi. Dârdâiau de frig tot drumul, clănțănindu-le dinții'n gură, cu mâinile 'ncrucișate vârâte la căldura supțiorilor, înhăimurați în zăbunuri peticite, purtate de-alde taică-său, toamna la culeș și primăvara la arat. Când se desprimăvăra, îi vedeai cu cracii goi, bătându-le vântul cămașa, petrecută la cingătoare cu câte un crâmpei de bete. „Văru" se repezea între ei, să-i calce cu gheata pe laba piciorului, dându-le câte un pumn în căciulă, să le-o vâre până'n gât, când nu le-o lua, să le-o bușească'n pământ, strigând:

— Ce e mâine, măi?...

Tovarășii lui „văru" de podlogării îi făceau pe plac, strâmbându-se de râs, pe când ceilalți scânceau pe tăcutele, ștergându-și umezeala ochilor cu mânica cămășii.

Era și Arcanu nostru sat sărac, dar calicia Lipăneștilor îi dădea c'o sută 'nainte. Niște ciuperci de case, hâite 'ntr'o rână, acoperite cu pae putrede, sau cu snopi înegriți de porumb, ți-era teamă să le intri 'năuntru, să nu se dărâme pe tine. Nicio'ngrădire 'mprejur. Dracila și dudăul se lăfăiau vara 'mprejurul lor, ocrotind sălbătăciunile, dihori și năvăstuici, de nu puteau prăsi găini și rațe decât ținute'n casă și la vatră. De mirare, când vedeai, unde și unde câte-o 'ngrăditură de obor, cu nescaiva cai ciufuliți, sau vreo pisicuță de vacă bălegată, legați cu câte-un curmei de tei, la parii din gard. Rodeau ciocanii de porumb sau paiele de grâu, luate pe muncă dela moșie, că ei, sătenii, nu aveau voe, pentrucă nu le da nimeni pământ, să semene și grâu. In capul satului se ridicau casele dela curte, făloase, înalte, învelite cu tablă de fier, sclipindu-și ceardacul de sticlă în bătaia soarelui, ca niște ochi trufași, ce rânjeau de calicia cocioabelor, în care mișunau, ca'n niște furnicare oropsite, clăcașii moșiei. La vreme de secetă, se'nvarteja vântul pe uliți, spulberându-le praful, până'n naltul cerului, înecându-te, pătrunzându-ți prin gură, prin nas, prin urechi, în sân, orbindu-ți vederile, pe care ți le ustura ca date cu ardei. Când era vremea ploioasă, ulițile se preschimbau în șuvoaie de noroi supțire, prin care bleorcăiau vite și oameni, bălăceau rațe și gâște, împroșcau zdrențile cu tina, întrecându-și țipetele, cu framătul blendelor. Când se mai svânta noroiul, rămâneau ulițele tăeate dealungul de dâra roților dela căruțe, pentru care aveau de ce bate caii, să le scoată din făgaș.

Sat urgisit, sat sărac, cu toate c'auziam de moșie, că-i ohabnica lui Sfântul Neculai, dela Brașov, cu patru mii de pogoane de arătură și șasesute pădure bătrână de stejar... Nu'nțelegeam atunci, cum vine treaba asta. Un sfânt proprietar de moșie?...

Mai era'n satu-ăsta și-o minune de popă, popa Constantin. Rămas tânăr de preoteasă, se cam pocise. Făcea multe năzdrăvănii, dar lumea credea'n el. Toate câte le făcea, le lua'n lucru de glumă. Slujba lui era slujbă. Destul era să iasă popa Constantin, când se'ntrecea seceta cu gluma, să iasă să facă sfeștanie cu icoanele la câmp, c'aci vedeai înegrindu-se zarea, fulgere tunete și ploaia era gata, ploaie cu bășici.

Duminica, la hanul moșiei, care era'ntrun bordei ținut de Lixandru Ciungu, fratele lu moș Tănase, tat'său lui „văru", popa Constantin

(Continuare în pagina 11-)

CĂRȚI

MOLDOVENII

Doamna Georgetta M. Cancicov a pus sub tipar al doilea volum din seria sa de romane, având ca subiect „satul moldovenesc". Titlul noului roman va fi: „Moldovenii" (edit. Ciornei).

Romanul va fi dat publicului înainte de 15 Noembrie a. c. El e destinat a fi o operă de mare succes. Experiența luată direct din sufletul țăranului va fi lucrată intr'o formă unică și cu totul nouă în literatura noastră, răsfrângând sufletul satului în povestiri scurte, musculoase, pline de miez și de haz țărănesc, — sat care rar apare așa cum este în scrierile noastre literare.

„Poenii" a fost piatra de încercare a acestui talent nou, care s'a manifestat cu sfială în acea operă.

Felul cum a fost primită prima încercare de debut a doamnei Cancicov, i-a dat măsura forțelor de care dispune și siguranța talentului pe care simția că îl posedă.

Gingașă și subțirică, doamna Cancicov posedă o putere de muncă nebănuită de nimeni dintre cei ce-i cunosc numai aparența.

După ce este toată ziua la datoria ei de atentă tovarășă a unui om covârșit de muncă și de îndatoriri de tot felul, ea scrie toată noaptea, singurul timp pe care-l are la dispoziție. Printre telefoane, vizite, cereri, audiențe nenumărate, — își revede corecturile, dictează dactilografei, care abia poate scrie de râs, reproducând paginile acele de humor țărănesc, pe care le ascultă de după perdeaua „laboratorului" și „Vasile", sergentul pus în slujba ministrului și care nu se poate în destul minuna, cum de au ajuns consătenii lui, cu vorba și glumele lor, cu năcazurile, bucuriile și durerile lor, la atâta preț în ochii boerilor!...

„Viața Romînească", „Adevĕrul Literar și Artistic" au reprodus fragmente din noul volum, care sunt o probă de noua formă literară a romanelor despre sat, ale doamnei Georgetta Cancicov.

Muzicantă adevărată prin fire și educație, doamna Cancicov citește puțină literatură și numai opere dintre cele mai alese.

Vie, observatoare necruțătoare și humoristă neîntrecută, trăește în fiecare clipă viața tuturor celor ce o înconjoară, rezolvând cu o preciziune și o siguranță extremă problemele cele mai diverse și trecând repede și expeditiv de la sfat la acțiune, organizând și orânduind totul, fără a se observa, de cei ce sunt în jurul ei, între două glume, o izbucnire de indignare și o vorbă bună pentru toți.

Un demon cu ochi vii și pătrundere ascuțită, tăind cu briciul în carne vie cu o vorbă de spirit, trimisă unde trebuie, — e creatoarea cea mai drăgălașă, bună cu cei umili și nenorociți, posedând un dar unic de a simplifica și a ține ordinea în viața practică, cu o îndemânare foarte confortabilă pentru cei ce trăesc în raza ei.

Arareori se întâlnesc ființe atât de complexe și atât de organizatoare în creația lor, fie artistică, fie practică.

IZABELA SADOVEANU

A APĂRUT No. 399

Cinema

Din bogatul cuprins picutim

VREȚI SĂ TRĂIȚI, SĂ IUBIȚI, SĂ MURIȚI LA HOLLYWOOD?

CUM SE IMPARTE BUGETUL UNUI FILM

...PRIN SĂLILE DE CINEMA DIN EUROPA

...ȘI TOTUȘI, CĂSNICIILE DE VEDETE POT FI FERICITE

O SEARĂ LA CHARLES BOYER

CANCANURI DIN CETATEA ILUZIILOR

Montherlant 1938

Operele ilustrate ale lui Henri de Montherlant, în ediția Bernard Grasset, ne permite să revedem opera acestui talentat scriitor, într'o largă panoramă de la „Olympiques" la „Les Célibataires". Această ediție ne încântă cu atât mai mult cu cât ilustratorii, afară de câteva excepții au fost aleși, parcă, pentru a armoniza textul cu compozițiile lor. Astfel sunt ilustrațiile Marietei Lydis pentru „Pitié pour les Femmes" pline de emoție, grație și senzualitate și mai ales acele ale catalonului Andreu Mariano. El a găsit pentru poemele adorabilei din „Encore un instant de bonheur" Arabescuri pline de o poezie stranie.

In critică au apărut două cărți: Acea a lui M. E. Mériel, biografie onestă și bine echilibrată „Henri de Montherlant (Ed. Nouvelle Revue Critique) și un strălucitor eseu: „Explication de Montherlant" (ediția Cahiers du Journal des Poites) de un om de o inteligență extraordinară V. G. Calderon. Bogată în „concetti" e o carte în care autorul jonglează cu paradoxul, scoțând dintr'o fantasmagorie neînchipuită, figura unui Montherlant, originală, complexă, nuanțată. atât de perfect reușită cum nu ne-ar fi dat'o niciodată ampla descriere sau evocare. Căci figura lui Montherlant este cu atât mai greu de redat cu cât modelul este în perfectă mișcare, fiecare operă a sa tinzând a distinge ideia pe care opera precedentă ne-a dat-o despre el: Numai o inteligență aparținând deopotrivă lui, țării lui Calderon și El Greco, precum și epocei lui Picasso ar fi putut îndrăzni să scrie un astfel de portret. El ni-l arată pe Montherlant ca pe un castilian mistic, un „dandy" în felul lui Baudelaire, un liric ce „bostonează" liric fetele tinere, în toate contrastele și contradicțiile sale.

Calderon stă de vorbă cu modelul său, cercând un schimb de observații sagace, savuroase, pline de aruncări de privire orbitor de strălucitoare.

Toți acei ce doresc să înțeleagă figura, personalitatea și opera acestui straniu scriitor, ar trebui să citească aceste două volume de critică și informație, seducătoare în special în opera lui Calderon, care începe cu „Portrait avec repertirs", bucată unică și incomparabilă în literatura actuală.

Milan Ștefanik o mare figură cehă

Milan Stefanik era fiul unui umil învățător la sat, nu departe de Presburg sau Bratislava. Și-a făcut studiile la Praga, cu mari sacrificii.

La două zeci de ani era doctor în științe și ilustrul Janssen, directorul Observatorului din Paris, i-a cerut colaborarea. Puțin după aceasta Stefanik a fost numit director al Observatorului de pe Mont Blanc.

A făcut apoi o călătorie în jurul lumii, oprindu-se mai mult la Tahite, unde a cules câteva amintiri în cabana unde s'a sfârșit marele și nenorocitul Ganguin.

Războiul din 1914, îl găsește într'un sanatoriu, amenințat de cancer la stomac. In timpul războiului Beneș locuind într'o odăiță din Paris, își adună mereu cei câtiva tovarăși, continuând cu tenacitate să spere în reînvierea patriei și să lupte pentru eliberarea poporului său care de 350 de ani era oprimat. Milan Stefanic își cere cetățenia franceză și pleacă pe câmpul de luptă, unde se bate ca simplu soldat, devine aviator și își continuă regimul său lactat între două raite de zbor. Merge în Italia, în Statele Unite, pe frontul rusesc. Apoi adună pe toți Cehii răzleți, alcătuind legiuni pe frontul francez. La sfârșitul războiului Milan Stefanik e general de brigadă și are 34 de ani.

După războiu, dărâmarea Austriei face pe toți functionarii germani să fugă. Birourile din Praga, la Aradșin, în ministere sunt goale și tinerii cehi le ocupă râzând. Ossuski, care înainte de războiu era student încă devine înaltul functionar pe care-l cunoaștem. Se formează atunci triumviratul Massarik mare și nobilă figură, Beneș, leader politic, generalul Milan Stefanik ministru de războiu, toți încep a organiza Republica declarată.

Dar... Milan Stefanik, care se logodise între timp cu o tânără contesă italiană, vrea săși revadă satul și toți îi așteaptă cu nerăbdare, în costume de sărbătoare. El trebui să sosească cu avionul, condus de un pilot italian. Dar la 100 de metri în mijlocul aclamațiilor avionul ia foc și cade cu cei doi pasageri carbonizați....

Ce s'ar fi întâmplat cu patria sa dacă nu survenea această moarte tragică?

In tot cazul, un popor care a avut oameni ca Massarik, Stefanik, nu poate fi „privit ca un popor fără cultură" care nu se știe de unde s'a ivit.

Nou! Cereți

AVENTURA

ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

H. T. MAGOG

CAPTIVUL PĂDURII VIRGINE

Indrăgostit de o [illegible]

n căutarea fantastică a frumoasei aviatoare dispărute Barbara Dingle.

REVISTE

O revistă de la finele secolului trecut

Emile Henriot, descoperind într'o bibliotecă, la țară, o colecție a revistei L'Ermitage, face unele reflecții asupra revistelor mici și efemere, ca și asupra generației de la 1900.

„L'Ermitage" a fost, dimpreună cu „Le Revue Blanche" și cu „Mercure de France", una din revistele care au contribuit la succesul simbolismului, după perioada de bătălie și dibuiri angajată în „La Cravache" de Georges Lecomte, „La Revue Libre", de Eduard Desjardin, „La Vogue" de Kahn etc. „L'Ermitage" a fost întemeiată de Henry Mazel, care făcea parte din mișcarea „decadentă", fără a face, însă, nici o legătură între mișcare și revistă. Era pe atunci o revistă de format mare, portocalie, aproape unic consacrată poeziei. Când a renunțat Mazel, L'Ermitage a fost luat de alt proprietar, dar i s'a păstrat spiritul de apărătoare a simbolismului.

Noul redactor Eduard Ducoté, era o figură britanică. de o eleganță ireproșabilă, cu ochi albaștri șters, care aveau mania de a se holba la fie care întorsătură în conversații. Era un om vioi și foarte deschis. Era pentru simboliști din admirație pentru scriitori, de cât din vre-o înclinare firească. Când a scris mai târziu literatură, romanele sale au fost de un realism psihologic, lipsit de ori ce iluzie. Romanul simbolist de altfel nu s'a produs de cât două-zeci de ani mai târziu, cu Alain Fournir și Jean Giraudoux acesta din urmă a debutat în revista „Ermitage" cași André Gide de altfel. Principiul acestei mișcări literare a fost: A supune cât mai multă realitate posibilă unui ideal de frumusețe preconceput"...

Edmond Jaloux, de la Academia Franceză, desemnează portretul unui literat puțin cunoscut, Rémy Salvator, făcând parte din acea falangă de fanatici ai simbolismului, care l-au ajutat să trăiască și care împrăștiați pretutindeni făceau să se cumpere cărțile și revistele lor. Aceștia sunt lăsați la o parte de istoria simbolismului, care ignorează rolul considerabil ținut de ei. Un amator delicat și fin, acest Rémy Salvator, înzestrat cu inteligență și suflet, pasionat de artă și literatură, un tip de rară eleganță, rafinat și subțire, după modelul eroilor din romanele de acum treizeci de ani și al căror prototip a fost Des Esseintes. Cu prilejul descoperirii lui Henriot, s'au dezgropat, ast-fel, în inima paginilor vestejite, atâtea chipuri ce reprezintă o epocă în care sufletele oamenilor se puteau preocupa de artă și literatură, cu voie bună și inimă ușoară, de și presa germană era plină de declarații de războil....

„Libertatea"

anul VI, No. 20.

Revista „Libertatea" este una dintre cele mai interesante publicațiuni periodice. Fiecare număr aduce un bogat și variat material redacțional. Problemele la ordinea zilei sunt desbătute în paginile acestei reviste cu multă competință și obiectivitate. Ultimul număr cuprinde un interesant studiu al d-lui Prof. Ion Petrovici. Cunoscutul profesor vorbește despre „Principiul naționalității în lumina ultimelor evenimente" și pune câteva judicioase probleme. Astfel d. profesor Petrovici precizează: „El (principiul naționalității n. n.) nu este numai scutul celor cotropiți, ci devine deviza acelora capabili să cotropească." Și mai departe: „Chestiunea capitală e însă următoarea: Principiul național, care și-a desfășurat flamura deunăzi, în fruntea batalioanelor unui mare popor, cu resurse imense de avânt și inițiativă, va rămâne el oare până la urmă dogma aceluiași popor? ori a fost propriu numai pentru scopuri momentane? Firma comodă a unei faze trecătoare?" — In acelaș număr, d. ing. Gigurtu semnează un articol: „Defetismul" care fixează câteva observațiuni juste și adevăruri inedite și interesante, d. H. Sanielevici evoacă în rânduri calde figura lui Anastase Gusti, d. Drăghicescu discută problema șomajului și îngrămădirea stockurilor destinate distrugerii, d. Șt. Antim semnează un substanțial articol „Enigma rusească" iar d. Al. Iordan continuă a nara savuroasele întâmplări de acum un veac.

Cronica politică internă și externă, notele, cronicele muzicale, vii, interesante, judicioase.

MAVRODAPHNI

(Urmare din pagina 7-a)

lumina încă patul în care dormia Barba Manoli. Dar Andoni? Andoni nu se zăria în penumbra colibei.

Căută să afle o pricină împrejurării: nimeni nu ieșise la pescuit. Toate bărcile erau acolo, pe plajă. Pescarii simțiseră furtuna, din vreme. Dece a plecat Andoni? Pentrucă s'au certat? Dar nu era tocmai o ceartă; ea nu voise să plece cu barca, eri, în zori. Dece se împotrivise? Deși se întreabă mereu, nu-și poate răspunde. Gândurile îi sunt vânzolite de vântul care suflă și șueră, flutură ca și părul ei desprins din panglici. Se'ntoarce, din nou, lângă bărci și privește cu ură marea...

Mavrodaphni e și uimită: n'a văzut încă marea în furtună... Poate că ea s'a înșelat! Nu, barca nu e acolo. Pe celelalte le știe: Delfin, Andromeda, Mamaia... *Afroditi* nu-i printre ele... Se avântă pe stâncile care 'nfruntă talazele... Boarea măruntă a apei îi umezește fața și rochia... Nu poate deslușì nimic, dincolo de valuri. Fără veste, începe să plouă cu stropi mari și repezi. Mavrodaphni se adăpostește sub barca lui Barba Pandeli, care-i răsturnată cu fundul în sus. Acum, gândurile o hărțuesc și Mavrodaphni simte neliniștea crescând ca un talaz. Apoi, zăgazurile se rup, căci nu se mai pot împotrivi. Mavrodaphni plânge... Lacrimile ei de dragoste...

★

După un răstimp se hotărăște să iasă de sub barcă. Afară s'a luminat cerul. Soarele s'a ivit, sus de tot. Marea își mai frământă apele încă...

In pragul colibei, Barba Manoli. Fata aleargă spre el:

— Barba Manoli, barca nu-i aci— și Andoni nu-i nici el. A plecat la pescuit?

— Ce să caute la pescuit? Dar dacă nu-i barca aici, a plecat pușlamaua...

— El nu știa că vine furtună?

— Cum să nu știe, *cori-mu?* —L'a luat dracul, acum!

— Furtuna a fost amarnică...

— L'a luat naiba!... Doar nu-i Odyseeas!

— Și barca?

— *Barca?* O aduce marea înapoi. Are ea grije să trimită cosciugul înapoi...

— Barba Manoli, dece vorbești așa?...

Barba Manoli pare că nici n'o mai aude. Murmură ceva pe sub mustăți și coboară pe plajă...

Ziua întreagă, Mavrodaphni se crede o mare frământată de talaze. Nu-și poate mărturisi limpede — adevărul: Andoni a pierit... Andoni s'a înecat... In marea Neagră... Marea Neagră... Mavrithalassa.... Mavri... Mavrodaphni... Daphni cea neagră... In urechi vine glasul geamandurii: u-u-u-u... prelung.

Și-a trecut vremea pe malul mării, Pe seară, pescarii au găsit — departe — barca lui Barba Manoli... Au dus'o la mal: avea catargul rupt, pânza sfâșiată. Mai rămăsese numai o vâslă. Dar Andoni?

— Ah! Ton kerata! a pufnit Barba Manoli.

In odaia ei, Mavrodaphni, a plâns iar, până a cuprins-o somnul. S'a trezit, în noapte. O stăpânia o liniște ciudată. Gândurile se înlănțuiau, pe încetul... Noaptea trecuse, desigur, de jumătate. Ca o lunatecă, Mavrodaphni s'a furișat, pe fereastră, în curte... Curând a coborît treptele, pe plajă. In coliba lui Barba Manoli veghia o luminiță. Bietul Barba Manoli! Mavrodaphni ar vrea să plângă dar nu mai are lacrimi: ochii îi sunt uscați, arși ca de o văpaie. Dar ea are altceva de făcut. Se opintește în pupa bărcii lui Barba Manoli. Apoi, curând, mânată de vâsle, luntrea se depărtează de țărm... Tot mai spre larg... Sub stelele cerului atât de aproape... — spre depărtări, acolo unde nu se mai zărește țărmul și cerul e ca o cupolă de biserică... cu aștrii zugrăviți cu aur...

Acolo — și numai acolo, Mavrodaphni trăește parcă un vis ciudat. Iși desprinde vestmintele — cu mișcări liniștite... Apoi, se afundă în undele luminate de sclipetul stelelor, numai... Mavrodaphni nu se lasă în voia apelor... Brațele ei încep jocul plutirii... Inoată — departe de luntre, spre zarea viorie a răsăritului... până când o oboseală îi îngreuiază brațele... Văzduhul e acum roșu... apoi, arămiu... de aur... A șoptit, stins, un nume... Andoni? Costa?

Atunci, se scufundă în mare. Imprejur, apele se întunecă, pe 'ncetul. In urechi, îi cântă — picurat — un motiv straniu. Nu mai are echilibru, nu are nevoe de el. Poate e acum cu creștetul spre adâncuri. Dar unde sunt adâncurile?

E o plutire ca'n vis, ca un sbor... Ochii surprind întunecimea undelor... i se deșiră prin față — salbe de perle mari, albe...

Se împletesc panglici tremurătoare de alge. Decorul nefiresc se clatină, puțin. O meduză luminată se strecoară prin preajmă... Iar umbre... Ape negre de besnă.

★

In coliba lui Barba Manoli, opaițul luminează somnul liniștit al moșneagului și tulburarea din trupul lui Andoni. După un timp, băiatul tresare... Un vis rău l-a scuturat. Barba l-a simțit:

— Ce-i, Andoni? Ai visat rău? — Să nu uiți, mâine, s'o vestești pe Daphni că ai hoinărit pe la Tekirghiol. Trebue să fie tare neliniștită! A crezut că te-ai 'necat!

— Pe ea am visat-o, tată. Am visat c'a plecat pe mare să mă caute!

N. PAPATANASIU

Un om sau 25 franci Marchandeau...

A se cunoaște pe sine era pentru omul de altă dată un breviar al înțelepciunei. Ceiace era adevărat în trecut și pentru trecut nu mai este și nu mai pare adevărat în zilele noastre. Evenimente răsunătoare tind să infirme mereu rolul și rostul înțelepciunei senine și al rațiunei în viața popoarelor ca și a indivizilor. Și cât n'o fac evenimentele, ce își urmează năvalnicul lor curs, o fac oamenii posedați de mânia distrugerii sau de ambiții uriașe. A se cunoaște pe sine nu mai este un început de înțelepciune, ci debutul demoralizării pentru acel ce practică sportul intelectual al cunoașterii. Cum vreți să mai aibă omul respect de sine și de semenul său, când cunoașterea îi spulberă orice urmă de iluzie în propriile sale puteri și ale semenilor?

Epoca noastră este o uriașă râșniță de măcinat iluzii.

Un chimist englez, de pildă, a calculat și a stabilit în cifre cam cât prețuiește omul. Grăsimea din corpul lui ar ajunge pentru șapte bucăți de săpun; din fier s'ar putea face un cui de o grosime mijlocie; zahărul ar ajunge pentru o ceașcă de cafea, fosforul, pentru două mii două sute de chibrituri, magneziul, pentru a lua o fotografie, iar potasiul și sulful este atât de puțin că poate fi și neglijat.

La cursul actual — scrie revista care anunță calculul chimistului englez — aceste materii prime ar reprezenta cam 25 de franci; nu aur, nici măcar Poincaré, ci Marchandeau.

Prin urmare, un Tolstoi, un Gambetta, un Bergius, un Newton sau oricare bărbat normal din acei ce au fost sau mai sunt gloria umanității prețuesc cât șapte bucăți de săpun, câteva cutii de chibrituri, două-trei pătrățele de zahăr și o flacără de magnesia!

Un Dostoiewski, un Pascal, un Baudelaire sau un Leopardi, ba chiar și Mohamet n'ar mai prețui atât, dat fiind că boala consuma din materiile prime ale trupului iscând un desechilibru între cantități.

Dacă ar fi știut acești luceferi că la analiză, ei nu sunt decât câteva bucăți de săpun, ca să se spele câțiva răpănoși, câteva cutii de chibrituri, ca să-și aprindă imbecilii țigările, cu cât le-ar fi fost înlesnită strădania, cu cât le-ar fi fost stimulată activitatea!

S'ar zice — cetind calculele de acest soi. calcule ce se pare că sunt prețuite de cetitori de vreme ce se publică mereu cu variante — că știința e menită să descurajeze pe om, să-i paralizeze cele mai nobile avânturi. S'ar zice însă numai de către acei cari trag concluzii pripite și exagerate. Cu puțin umor și puțin simț caricatural din orice se poate plămădi un monstru care să stârnească râs amestecat cu desgust.

Bietul chimist englez a vrut să ne arate pur și simplu că trupul supus la analiză poate fi evaluat la 25 de franci Marchandeau. Dar el n'a tras vreo concluzie; nici în favoarea sau defavoarea omului. N'a afirmat că șapte săpunuri, două mii două sute de chibrituri și câteva bucăți de zahăr n'ar trebui să se socoată stăpânul universului. Nici n'a afirmat că fosforul, grăsimea, potasiul și sulful, în cantități neglijabile au prescurtat distanțele, au captat undele văzduhului, energia electrică a apelor și a completat natura cu una tehnică. Chimistul englez n'a afirmat nimic: n'a făcut decât să prezinte o seamă de calcule. Fiecare cetitor care ia aminte de cifrele chimistului este însă îndrituit să tragă concluzii, așa după cum îl taie capul.

Aici oamenii încep să se împartă în două familii ce s'au definit, în decursul veacurilor. Unii, cari au crezut și cred că omul nu prețuește de cât 25 franci Marchandeau și alții, că prețuește atât, dar și cu ceva care nu poate fi însă formulat în cifre.

Nu va fi prețuind mare lucru acest animal îngâmfat și închipuit, omul, totuși el a schimbat fața unei planete și tinde să străbată dincolo de stratosferă, ca să smulgă și alte taine — universului.

Adevărat că el ar putea îndulci doar o singură ceașcă de cafea, dar are atâta foc, ca să se aprindă și să se stingă de mii de ori și să lase urme pe coridoarele tenebroase ale timpului.

Conservatorii din totdeauna și de pretutindeni îi vor aduce aminte mereu că nu este decât o vietate nemernică, că se cuvine să se supună rânduelii care l-a învățat că este o „abjecție" — cum zice romancierul pamfletar Céline — care are norocul să i se fi făgăduit un paradis; iar progresiștii, îi vor aduce mereu aminte că el, un pumn de materii prime fără însemnătate, posedă totuși forța de a face istorie, a smulge ființă din neființă și a plăsmui valori cari sunt mai mult de cât maimuțărirea naturii.

De bună seamă, un om poate fi egal cu 25 de franci Marchandeau. Dar, și cu o forță ce nu poate fi calculată. Nici de idealiștii, cari din idealism, scoboară valoarea omului, nici de materialiștii, cari fără să vrea face idealism și sunt porniți să-l scoată din condițiile inumane în care se sbate, n'au rezolvit încă această necunoscută care este omul. Și nici știința. în anumit sens diriguită nu isbutește să-l demoralizeze și să-l împingă înapoi în starea de troglodism dela început.

ION CĂLUGĂRU

ÎNSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Desen de Ros

SIR REGINALD STORRS
(care a conferențiat despre Viața lui Lawrence).

Traducătorii lui Baudelaire

Nu știm de ce există în lumea începătorilor noștri în ale literaturii o pornire spre masacrarea operei lui Baudelaire.Ințelegem foarte bine ca orice tânăr să-și închine ceasuri de meditație peste poeziile și poemele în proză ale lui Baudelaire și ne pare nespus de bine să constatăm că autorul nemuritoarelor și hulitelor pe vremuri „Les fleurs du mal” e mereu favoritul adolescenților. Dar dela această reculeasă admirație până la „identificarea” oricărui cititor cu opera într'atât încât să se creadă capabil de a o „transpune” în românește, este un drum prea lung pe care numai îndrăzneala și lipsa celui mai elementar auto-control îl pot desființa dintr'o trăsătură de condei.

Cine vrea, fără nicio chemare, fără un dram de talent, se repede în opera lui Baudelaire și într'o clipă o și „traduce” și o dă publicității. Am citat deunăzi năzbâtiile unui june care se crezuse chemat să-l traducă și el pe Baudelaire, socotind că exemplul acelui sacrilegiu va tăia pofta altora de a mai masacra versurile marelui poet. Ne-am înșelat însă.

Intro revistă brașoveană, un oarecare domn C. Walla (cu dublu v și doi l) publică două din cele mai strălucite poeme ale lui Baudelaire, poeme pe cari nici nu le intitulează măcar traduceri ci le prezintă astfel: „Două poeme din Ch. Baudelaire de C. Walla”.

Lipsa de spațiu nu ne îngădue să reproducem decât una din lucrările d-lui C. Walla și — pentru ilustrarea cazului acestuia de lèse-artă — să reproducem și originalul.

D. C. Walla crede că are dreptul de a schimba până și titlurile alese de Baudelaire: astfel „Hormonie du soir“ devine„ Culori de seara“ și „Correspondances“ se transformă în „Inrudire”. Dar să-i dăm cuvântul:

Natura e un templu grandios, în care
Coloane vii șoptesc cuvinte ne'nțelese,
Pădure de simboluri pe om îl întrețese
Intâmpinându-l cu priviri familiare.

Precum ecouri lungi, cu-avântul lor profund
Işi poartă 'n depărtări acordul contopit,
Așa întinse, zi și noapte, nesfârșit,
In cor, culoare, ton și miros își răspund.

Un miros proaspăt e ca de copil curat,
Sau dulce ca piscoiul, verde ca o mare,
Iar altele, corupte, c'un suflet vinovat,
Ca mosc, benzoe, ambră și tămâie, care
Pot să pătrundă spațiul în sbor nelimitat
Iți cântă simț și suflet în tristă exaltare.

Și să vi-l amintim și pe Baudelaire în original:

La Nature est un temple où de vivants piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles;
L'homme passe à travers des forêts de symboles
Qui l'observent avec des regards familiers.

Comme de longs échos qui de loin se confondent
Dans une ténébreuse et profonde unité,
Vaste comme la nuit et comme la clarté,
Les parfums, les couleurs et les sons se répondent.

Il est des parfums frais comme des chairs d'enfants
Doux comme les hautbois, verts comme des prairies,
— Et d'autres, corrompus, riches et triomphants,

Ayant l'expansion des choses infinies,
Comme l'ambre, le musc, le benjoin et l'encens,
Qui chantent les transports de l'esprit et des sens

Comparând txtele, va trebui să recunoască oricine că operația „transpunerii” în românește a capo-d'operii lui Baudelaire, este pur și simplu scandaloasă. Falsificarea textului original demascând o totală neînțelegere, înlocuirea expresiilor cu altele complect deplasate cum e cazul din versul al zecelea unde „verts comme des prairies“ înseamnă pentru d. Walla „verde ca o mare” (!), adăugirea unor cuvinte fără nicio legătură cu acele fixate pentru eternitate de Baudelaire, arată și lipsa de onestitate — să-i zicem profesională — a versificatorului brașovean.

Ne repugnă rolul de a face poliție literară. Dar când și în domeniul literaturii găsești la tot pasul delicvenți, e o datorie să-i pui la punct și să atragi atenția cititorului asupra primejdiei ce o reprezintă. Dar, în definitiv, ce vină ispășește postum Baudelaire pe meleagurile noastre?

G. SP.

Imbrăcat și desbrăcat

Intr'o revistă de oarecare suprafață, care apare în provincie, o domnișoară — Liana V., — publică următoarele „cugetări”:

„Amorul este un act necesar ca mâncatul, pe care societatea umană din ipocrizie l-a îmbrăcat în solemnitatea nupțială”.

Adică cum, domnișoară, ai fi vrut a din sinceritate să-l fi lăsat așa, desbrăcat?...

Ferit

Tot domnișoara Liana „cugetă” ceva mai jos:

„Oricine poate să fie inteligent, după cum oricine poate să fie stupid. Intre inteligență și prostie nu este decât un mic pas. Eu m'am ferit totdeauna să-l fac”...

Și dacă v'ați ferit, v'a ajutat la ceva?

Edificiu

Ultima cugetare a d-rei Liana:

„Prietenia este adevărata temelie pe care-ți poți ridica fără grijă orice edificiu în viață”.

Chiar și un block haus?

Frumusețe

Intr'o revistă de curând apărută, citim următoarea frază în „Cuvânt de deschidere”:

„Noi suntem tineri, curați și inspirați. Avem frumusețea gândului și a visului realizat în aceste pagini”.

Cam proastă părere au tinerii curați și inspirați despre... frumusețe.

Incendiu

V'am mai pomenit în numerile trecute despre volumașul „Halucinații albe”. Reproducem și azi „versurile” de mai jos:

Plâng,
Plâng,
Plâng,
Pe cine. Ce? Pe mine !
Inima mea este un incendiu
Imi arde viața,
Imi arde orice început de bucurie.
Trăesc în plină combustiune
Ce să mă fac?

Aprovizionează-te cu câteva aparate „Minimax”, „Pompier”, etc. Și instalează-ți o gură de apă la glanda lacrimală care după propria d-tale mărturisire e foarte aundentă: „plâng, plâng, plâng...”.

Semnal de alarmă

Un domn poet scrie următoarele într'o minusculă revistă de provincie:

Mă poartă trenul
Pe dealuri
Pe văi,
Pe neștiute căi,
Poate spre viață
Poate spre moarte
Departe,
Departe...
Și așa, nesimțit
Mă cuprinde un fior nelămurit
Mă cuprinde un fior nelămurit:
Lume trudită!
Un gând încolțește:
De-ar fi nimicită!
Un accident, o catastrofă...
ș. a. m. d.

Ei, știu domnii dela căile ferate dece au pus semnalul de alarmă în fiecare compartiment... In orice caz, pentru călători de soiul celui de mai sus ar trebui vagoane speciale: cu zăbrele și cu dușuri...

Uscat și gol

Acelaș poet scrie în aceiaș revistă următoarea „Macabră”:

Că mâine fi voiu un cadavru
Și corbi or tăbărî în stol,
Pe stârvul meu să-l devoreze,
Pe craniul meu uscat și gol...

Da, sărmanii corbi, vor avea ghinion: „or tăbărî” în stol să devoreze, dar craniul poetului este și va fi, după propria-i mărturisire, „uscat și gol”.

Mărturisire de altfel cu totul inutilă pentru acei cari i-au cetit „versurile”...

Moartea Marinettei

Nevasta lui Jules Renard a trecut la odihna de veci, în vârstă de 67 ani, după o operație care nu a fost grea, dar pe care n'a putut-o suporta inima ei slăbită.

Toată lumea literară din Paris, îi zicea „Marinette” cu o duioasă familiaritate, legând'o strâns în sufletul său cu umbra glorioasă a unui mare scriitor. In extraordinarul jurnal în intim al lui Jules Renard, pe un fond de bunătate înăscută și ca o protestare împotriva acestuia, se desemnează o aspră și zbârlită scărmăneală a tuturor celor din jurul său. Bătaie de joc, observațiile cele mai juste, dar și cele mai crunte și mai sfichiutoare, mai caustice. Trei persoane din toată lumea în care trăia sunt tratate cu dragoste și dezmerdări: Marinette, soția sa. Fantee și Baïe, băiatul și fiica sa.

Fantee a devenit medic și a murit acum trei ani. Marinette nu a mai scos rochia neagră, părul i-a înălbit și pe față i s'a întipărit durerea fără de nădejde.

Acum nu a mai rămas de cât Baïe. In zadar au mai căutat reporterii să pătrundă până la ea:

„Prefer să nu vă primesc”, scria ea unuia dintre ei, „am pierdut tot ce am iubit: tata, fratele, mama... Nu cer de cât să fiu lăsată să-mi plâng durerea singură”.

Soții Renard se adorau. Se cunoscuseră în 1887, s'au căsătorit în 1888, Fantec s'a născut în 1889, Baïe la 1892. Tristan Bernard care a cunoscut-o în epoca aceasta ne-o descrie ca o fată bălană, curățică și sănătoasă, fără pic de formare literară, dar plină de admirație pentru soțul ei. Era cu mult mai prejos de el și de opera lui, dar Jules Renard, departe a se plânge de aceasta zice în „Jurnalul” său:

„In asprul meșteșug al literaților, ceia ce face, de multe ori, pe confrații noștri nenorociți, este femeia,

JULES RENARD

cu poftele ei de lux și vanitate neînchipuită, femeia care hărțuește pe bărbat aducându-i mereu aminte de „cutare” ce câștigă atât, sau de „cutare care se bucură de succes”... Cât, despre mine, nevastă-mea găsește totdeauna că lucrez prea mult”...

Marinette, zice Tristan Bernard, nu a avut altă influență asupra lui Jules Renard, de cât aceia că i-a creiat o viață fără incidente, o atmosferă dulce și pace în cămin. Ea îi primea maniile și îi adopta prietenii care-și aveau și ei maniile și apucăturile lor nu totdeauna plăcute. De multe ori la masă dădeam drumul la glume... cam deochiate. Jules Renard își încrețea fruntea și se uita spre nevastă-sa. Dar Marinette ori le auzea ori nu, fapt e că nu se indigna niciodată — căci era simplă și de o candoare rustică ca oamenii dela țară.

Când a murit Jules Renard, în 1910, era numai de treizeci și cinci de ani, dar nu i-a trecut niciodată prin minte că s'ar putea remărita. Nu a mai trăit de cât pentru copii și nu visase niciodată că ar mai putea purta doliul în viața ei.

„Acum câteva săptămâni”, zice Tristan Bernard, „Marinette și Baïe luau masa cu mine”. Apoi scoase o fotografie ștearsă în care un Jules Renard zâmbitor și o Marinette tânără și cu șorț, ținând o umbrelă mică în mână, reprezintă o pereche fericită și liniștită... dar... trece aceasta ca fumul.

Notele unui umil medic de provincie

Unii caută fericirea cum caută porcii trufele. Trec de cele mai multe ori alături fără să știe.

*

Femeea oferă totdeauna, masculul niciodată: el cere.

*

Tot misterul femeii este rochia.

*

Logodna e punerea lanțurilor, nunta e nituirea lor.

*

După cum omului care pleacă într'o lungă călătorie, i se urează „drum bun”, prin faptul că este expus la mari nenorociri, așa și omului care se însoară i se trimete un teanc de urări de fericire și noroc, tocmai pentru faptul că este expus la multe nenorociri și mult nenoroc.

*

Cei însurați numesc sceptici ai căsătoriei pe cei neînsurați. Aceștia nu au alt merit decât pe acela că posedă un instinct de conservare mai desvoltat de cât al lor, așa că se păcălesc mult mai târziu.

I. R.

LA ȘCOALA, BAETE...

(Urmare din pagina 9-a)

venea de se prindea'n horă 'ntre femei.

— Stai, tu popo, jos și hai la joacă Constantine...

Zicând, își lasă potcapiul pe prispa hanului, își vâra poalele antiriului în brâu și...

— Dă-te mai hacana, beșanda, zicea prinzându-se 'ntre femei și trage-i joacă. Juca și striga țiutura:

Dragă mi-i lelița 'naltă,
Că-ți dă gura peste poartă...

Lumea râdea, petrecea, femeile lăsau nasu'n jos, se rușinau, privind pe supt sprincene. Copii țineau hangul popii pe marginea horei. Lăutarii-i trăgeau, să rupă coardele.

— Trage-i, cioară, din vioară
Și tu cioroi din cobzai...
Foaie verde și-o fuscea
Intră ele la argea,
Bate, bate la vatale
Să-ți pice suveica'n poale...

Dr cine le mai ține aminte, din câte le striga popa ?

Odată, — avea el de furcă cu neamul unora, Petrescu, — la o 'nmormântare a unui copil din neamul ăstora, a lăsat mortu'n drum și s'a 'ntors pop' acasă, zicând, să-și adape calul. Avea și el o jurubiță de cal bălțat.

— Că-i sucită, că-i învârtită, părințele, las' c'adăpăm noi calu...

— Nu, răsoaica măsii, — înjurătura popii, — nu. Voi nu cunoașteți soroacele lui Bălțatu meu...

A mers popa și-a scos calul din coșar, l-a dus la puț, a tras o găleată, două de apă, gloaba s'a adăpat, înfirându-se, s'a scuturat, sfinția sa, cu odăjdiile pe dânsul, cu norodul încremenit împrejurul lui, l-a'ntors la grajd, l-a legat de esle, i-a svârlit o furcă de fân în grătar și liniștit, scuturându-se pe mâini, se 'ntoarse, să prohodească mortul la cimitir.

După asta, urmă jălbăruirea Petreștilor la episcopia Buzăului și la protoeria Sfântului Neculai de la Brașov, de care ținea, ca și moșia, biserica Lipăneștilor.

Era după Bobotează, când a venit protopopul dela Brașov. Dela gara Cilibia, fusese adus de trăsura lui tata-nașul, arendașul moșiei. Trăsură cu patru cai înaintași, cu clopote și zurgălăi, străjuită de logofeți călări, de parcă venea beizadeaua. Lui tata nașu nu-i displăcea năzdrăvăniile popii. Protopopul zise, ce zise și tata-nașul. Popa făcea pe smeritul. Se bolnăvise bietul! Cu șalul mătușii, înfofolit peste potcap, călcând anevoe, sprijindu-se 'n toiag, parcă-l văd, urcând treaptă, cu treaptă, pietrele scării de la casa moșiei. Noi,, copiii, îl pândeam, ascunși pe după uși, abia ținându-ne râsul de șiretenia lui. Intră'n odaia, unde erau, tatu-nașul, protopopul, moș Tănase, abia deschizând ușa. Ce-or fi vorbit, ce-or fi descântat, ei au știut. Numai ce-l vedem pe popa eșind și n'apucă bine să'nchiză ușa, că-l văzurăm sărind, ca un țap, aruncându-și șalul și toiagul, cât colo.

— Răoaica măsii... Ce credeau Petreștii, c'o să mă lase d-nu' Iordache ?... Adică tata-nașul.

Cât a stat demnitarul lui Sf. Neculai acolo, veneau sătenii, dornici să se jeluie, de, ca proprietarului, de greutățile 'nvoelilor, să mai ușureze arenzile, ca să-i mai înlesnească și pe ei arendașii... Veneau, bătătorind zăpada 'ntr'o doară pe la porți, că nu căpătau nici o bună dela slujile curții.

— Stați, ho, abia pică omul dela drum.... Mâine.

— O brodirăți rău, frăție. Astăzi are socoteli cu boerii. Veniți și voi mâine.

— [illegible] ați înemerit și voi ca țiganul [illegible]curea la stână. Sfinția sa își f[illegible]ugăciunile .

— [illegible]a, de... Vinerea? Nu se cade să um[illegible]lați cu zavistie și până'n zi de sfânta Vineri...

— Ce-i de făcut, nene. Sâmbătă, părintele spovedește...

— Păi, bine? Nouă, când păcatele să ne mai cază la coș?

— Mâine, măi, mâine, că-i Duminică, după eșirea din biserică.

— Ihi, hi... Să fiți voi sănătoși. Cine-a știut, c'o să plece popa astăzi? I s'o fi luminat de ziuă la gară...

N'avură parte sătenii, să dea ochi cu prea sfințitul dela Brașov...

Apoi, când se'nteția câte un chef la curtea lui moș Tănase, obișnuit se sfârșea la Scutelnici, în curte la tata-nașu. Injugau câte patru boi, cu clopote, la câte o sanie sau car argățesc, pe care-l dichisea cu scoarțe și foițe. Se urcau chefliii'n car, cu lăutarii și cu popa'n frunte. De carele boilor lipeau lumânări de ceară aprinse. Argații dinprejurul boilor țineau făclii aprinse'n mână, făcute din câlți răsuciți, tăvăliți în păcură. Lăutari cântau, argații hăuleau, clopotele boilor bălăngăneau, câinii satului urlau, de părea că trece Ucigă-l toaca pe drum. Sând ajungeau la Scutelnici, ridicau satu'n picioare cu larma lor, oprindu-se în curtea lui tata-nașul. Acesta, om cu scaun la cap, nu prea-i plăcea să se amestece în borșul lor. Trimitea pe finul Neculai, omul lui de curte, de le trăgea vin din pivniță, să bea pân'or mai putea și nici nu eșea să-i vază. Mai de frig, mai de plăcere beau chefuitorii până cădeau morți și'ncepea popa, — popa era tare, — să le cânte „veșnica lor pomenire...”.

Popa Constantin nu putea să uite pâra sătenilor, de când cu daravela mortului. Ii poticni'n noaptea de Paști. După slujba lui „Cristos a înviat”, vru lumea să se'nfigă la luat anaforă. Popa, însă, harști, smuci panerul cu pasca sfințită și brânci cu el pe ușa bisericii, în odăjdii, așa cum era dela slujbă. Lumea, hanga după dânsu.

— Părinte, sărăcuț de păcatele noastre, părințele, nu ne vîrî, vai de noi, în toarta iadului...

— Răoaica voastră... Pârilor, nu sunteți verdnici să vă'mpărtășiți din trupul Domnului, pîrilor blestema'i...

Acum popa o tăiase deadreptul peste câmp, întinzând-o la Scutelnici. Norodul după el. Oamenii-l rugau, femeile boceau... Din spre răsărit, cerul se roșea'n revărsat de zori. Pământul aburea de primăvară. Prin ceața alburie șiragul norodului, cu popa'n frunte, gâfâind de graba ce era pe ei, păreau vedeniile unor strigoi, eșiți din miez de noapte.

Când s'a pomenit Popa Gheorghe, care tocmai ieșise la miruială, cu popa Constantin, s'a spăimântat, scăpându-i miruitorul din mână.

— Ptiu, ucigă-te toaca, își făcu bătrânul cruce...

Popa Constantin trecu nălucă, printre scutelnicenii înmărmuriți, în altar. Lipăniștenii rămaseră smeriți, umiliți, rușinați, cu capetele goale, ca'ntorși dela mort, în ușa bisercii.

Tata-nașu, care fiind de față, pricepând că nu-i lucru curat cu popa Constantin ,se repezi'n altar. In scurt, eșind, la un semn al lui, cutează să intre Moș Stroe și Moș Benghea, dintre Lipănișteni, ce sprijineau ușorii ușii de la intrarea 'n biserică. Ce-o fi zis, ce-o fi hotărît tata-nașul, n'a știut-o nimeni. Atâta doar, că cei doi bătrîni eșeau acum din altar, ținând amândoi de panerul cu sfânta pască, să le-o ducă de'mpărtășanie Lipăniștenilor. Mai înainte de-a eși moșnegii cu pasca, popa Constantin se prelinse pe lângă dânșii, oprindu-se în pragul bisericii. Se'ntoarse, făcu trei mătănii și, sculându-se, ridică mâinle deasupra norodului său, îngenunchiat afară.

— Eartă-le, Doamne, greșalele lor, precum ertăm noi greșiților noștri... Cristos a'nviat....

— Crsitos a'nviat, răsună din piepturile ușurate ale Lipăniștenilor, binecuvântați de lumina, ce se revărsa tăcută din adâncul depărtat al zării dela răsărit...

Dar, untuldelemnul ertării nu'muiase toate inimile.... In dimineața de Ajun al Crăciunului următor, pe-un ger năpraznic, de-ți tăia obrajii, ca briciul, prin luminiș de viscol, o ceată de copii, ce trepătau zgribuliți cu Moș Ajunul, alergară'nfricoșați la casa de peste drum de casa preotului țipând cât le lua gura de tare, uitându-și de **Bună dimineața la Moș Ajun și de tot.**

De furca puțului, dela care adăpase popa pe Bălțatul lui, era ferecat în pielea goală un om cu barbă și cu plete, bătute de vânt. Alergară vecinii. Groază! Nu le veneau a crede ochilor... Popa Constantin,, el în pielea goală, înfășurat stâlp, cu frânghie, de furca puțului, din însăși bătătura lui. Când l-au deslegat oamenii, popa era stârv nemișcător.

Cine să fi fost nelegiuiții, cari l-au crucificat, ca pe Cristos? ...Bănueli destule, dar făptașii rămas-au tăinuiți în tăcerea mormântului perotului Constantin.

La școală, în locul lui, domnu' Vasilache, veni alt învățător, d. Petrache. Asta era ursuz, trufaș și tare bățos. Lucru mare nu ne'nvăța. Trimetea'n clasă pe-un frate-al lui, cu care venise, un băetan, să ție liniște. El venea să ne-asculte, să ne pue'n genunchi, sau cu degetu'n perete, când i se părea că nu'nvățasem lecția. Nu prea ne-avea'n nume de bine, pe băeții ai căror părinți ținuse cu d. Vasilache...

Dar în anul acela trecând ca câinele prin apă, isprăvii clasele primare, isprăvind și cu școala satului.

I. NEAGU NEGULESCU

A APARUT • Nr. 90

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

FATĂ SAU BĂIAT?
Cum se poate cunoaște sexul viitorului copil
TURBURĂRI URINARE LA FEMEI
TUALETA SUGACIULUI
VEGETAȚIILE ADENOIDE ȘI POLIPII NAZALI
ISTERIA
CUNOAȘTE-TE PE TINE INSUȚI
Rolul veseliei în educație
Problema boalelor sociale
Bronșita și bronco-pneumonia la copii
TURBURĂRILE SEXUALE
VIAȚA SEXUALA — GRAFOLOGIE

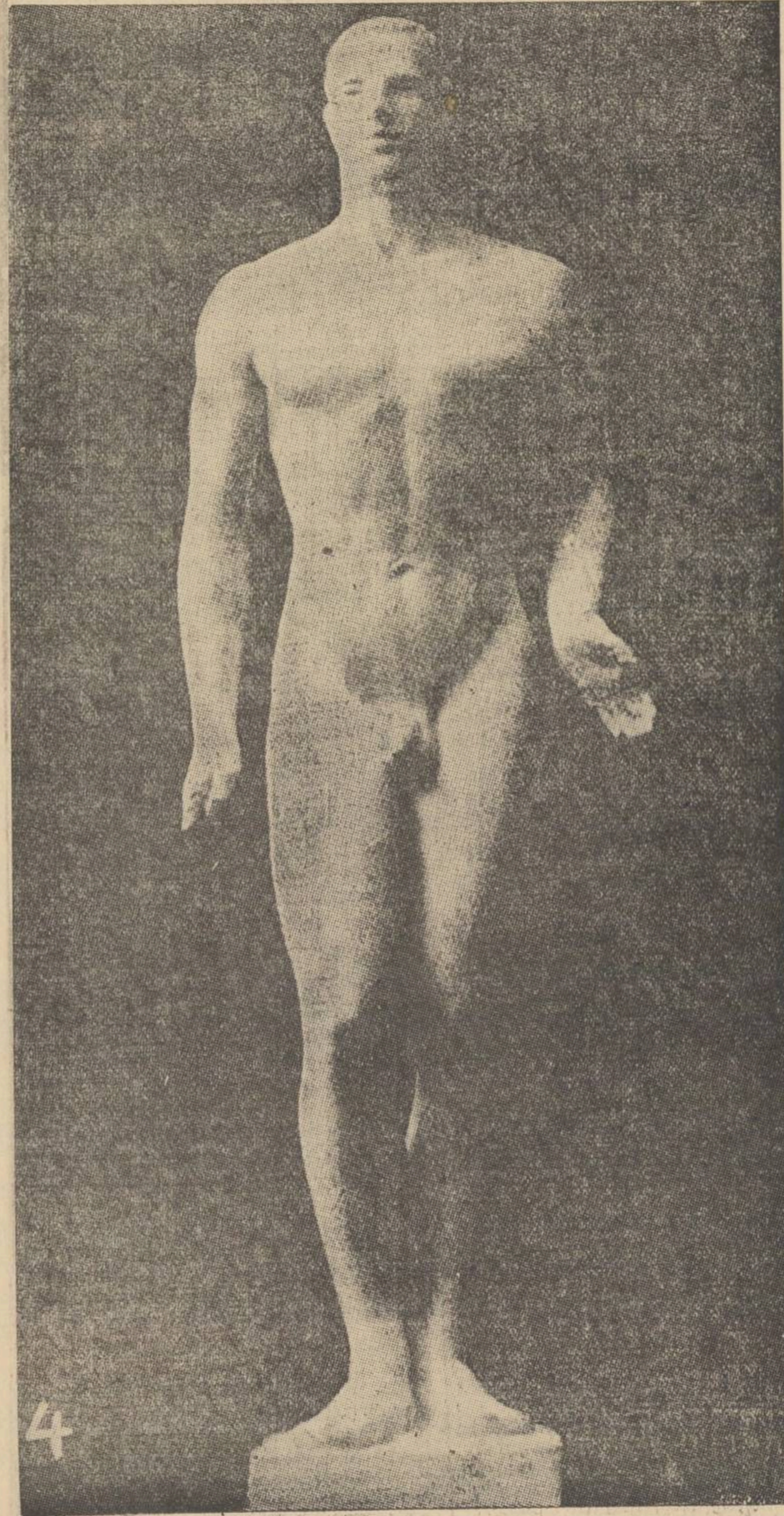
CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOȘI ȘI SĂNĂTOȘI

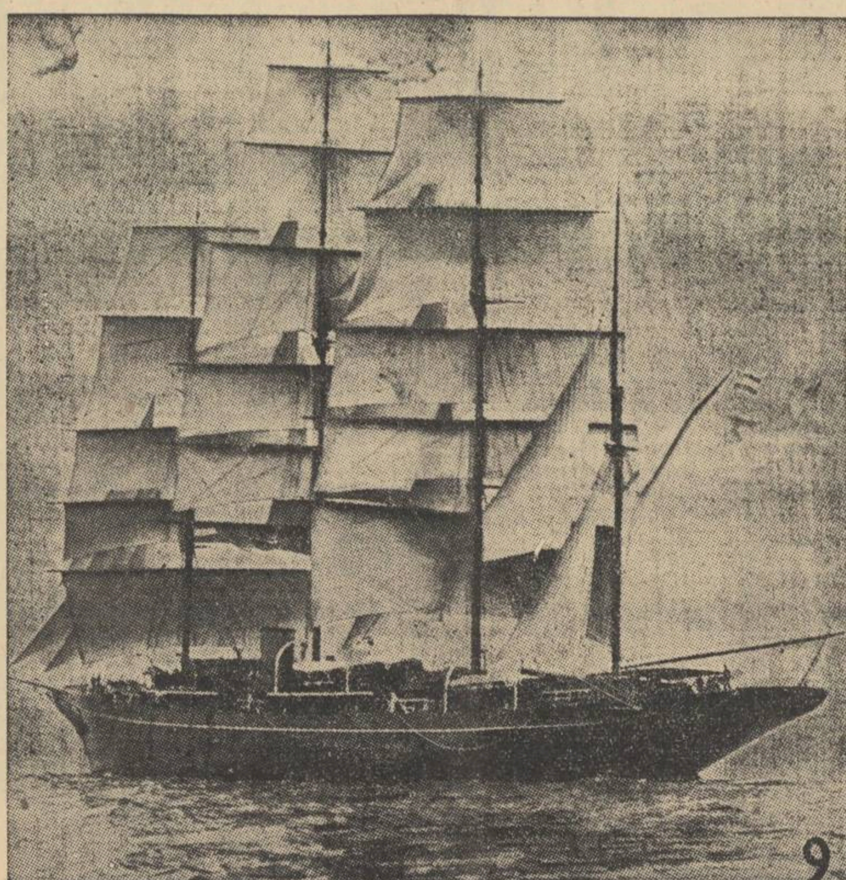
16 PAGINI 5 LEI

ACTUALITĂŢI

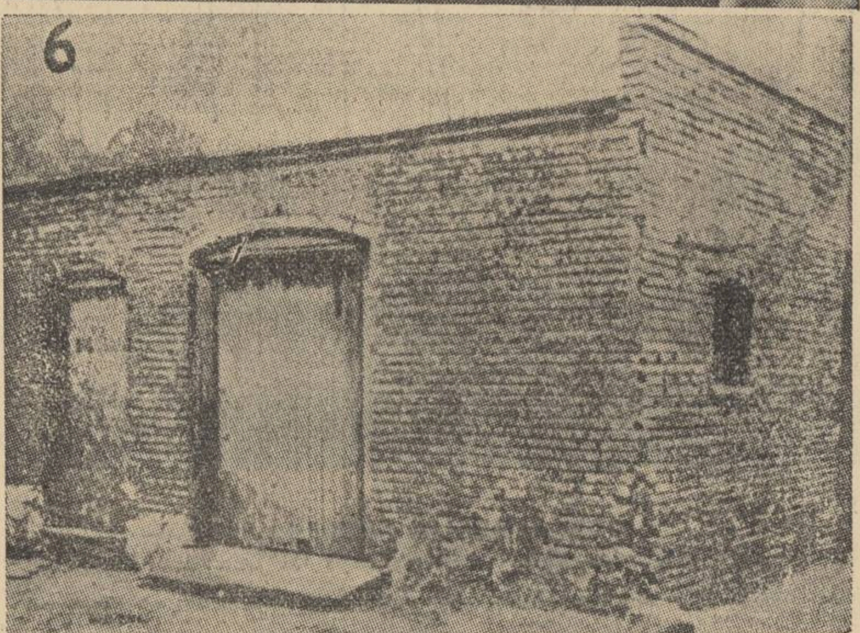

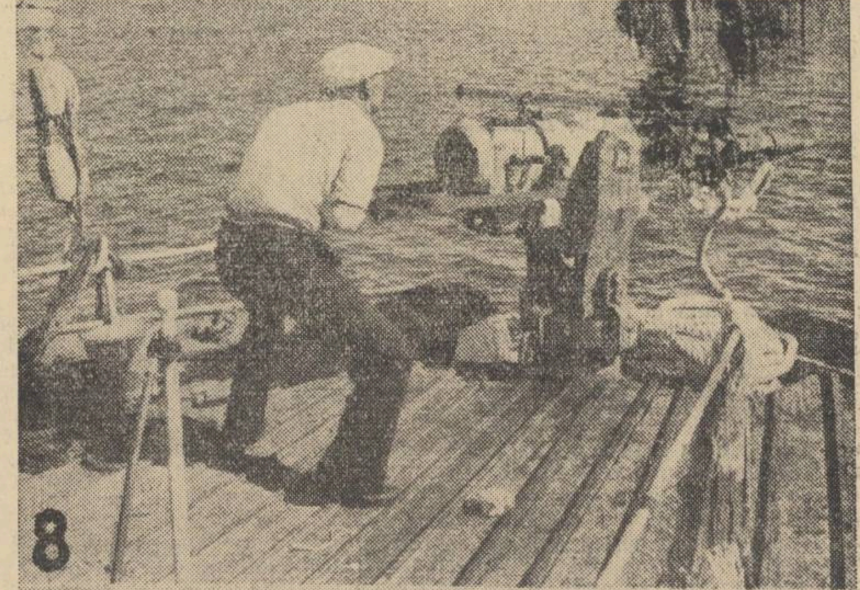

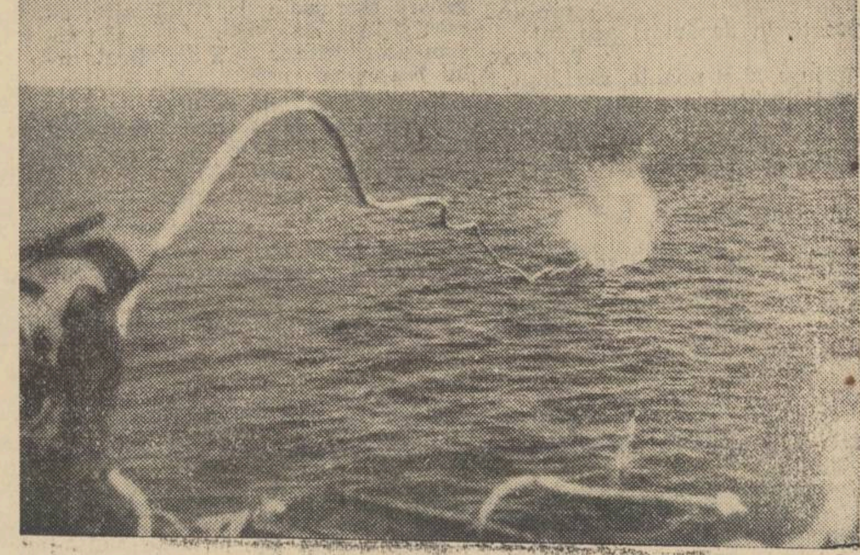

1. A apărut o carte de senzaţie: „Păcătoasa nesimţitoare" datorită artistei de cinematograf Mae West. Interpreta lui „Lady Lou" este oare cu adevărat autoarea acestui roman? Cu siguranţă, deoarece ni se afirmă, dar la prima vedere ne gândim mai de grabă la o pastişă, atât de mult corespunde aventura din carte cu cele deja scrise de alţii şi atribuite celebrei stele popularizată de ecranul american. Dar indiferent dacă romanul e scris cu scopul de a răspândi legenda lui Mae West sau ca o autobiografie, meritele lui sunt mari şi le găsim în tablourile unde sunt zugrăvite moravurile din America, tablouri cam convenţionale, dar pline de putere şi adevăr. Din punct de vedere pur romantic întâlnim şi un episod cu totul remarcabil care constitue un capitol perfect de roman poliţist şi în acelaş timp o satiră pătrunzătoare a moralei burgheze. Unele părţi puţin cam forţate nu îngreue în genere acest roman violent şi atrăgător. Am fi dorit doar ca viţiul să fie descris cu mai puţină bunăvoinţă.

2. O socitate de agricultură din Statele Unite a instituit un premiu de 5 milioane lei pentru acela care, va reuşi să producă un trandafir albastru. Cei mai renumiţi experţi în horticultură din lumea întreagă s'au pus pe lucru. Dar astăzi Franţa este în fruntea pretendenţilor la premiu, graţie profesorului de biologie, Menissier, ale cărui experienţe sunt pe cale de a fi terminate. De ani de zile profesorul, stabilit la Versailles, se străduește în laboratoarele sale florale să separe culoarea albastră de culoarea roşie în trandafirul violet. Deja, cu ajutorul radiului, el a obţinut un trandafir unde domină culoarea albastră, fără a fi însă pură.

3. Politeţea nu este ca acele şaluri de India care se poartă întotdeauna, oricare ar fi moda. Ceremoniile şi regulile de etichetă pentru scoaterea fetelor în lume, pentru vizitele de logodnă, pentru cererile în căsătorie şi pentru recepţii şi situaţii de orice fel, au dispărut de mult. Acum 50 de ani, când o femee călătorea cu bărbatul său, sub nici un pretext ea nu putea să adreseze cuvântul cuiva, oricine ar fi fost şi nici să răspundă celei mai banale fraze. Doamnele nu eşeau în oraş decât în trăsuri închise. Un bărbat putea să-şi lase pardesiul la cuer dar trebuia să intre într'un salon cu pălăria în mână şi s'o păstreze în tot timpul vizitei. O domnişoară, forţată prin moartea mamei să se ocupe de gospodăria tatălui ei, nu putea să primească pe nimeni afară de fete tinere ca şi ea. Pe stradă nu se putea fuma cu pipa, iar ţigara trebuia aruncată când întâlneai o doamnă. O fată tânără nu scria nici odată unui bărbat, chiar în numele părinţilor ei sau sub dictarea lor. Ea nu putea scrie decât bătrânelor prietene ale mamei sale. Şi un bărbat nu putea să acosteze în stradă o fată pe care o cunoştea, oricât de strânse erau legăturile de prietenie cu familia acesteia.

4. Marele sculptor francez, Charles Despiau, după doi ani de muncă, a terminat o nouă statue intitulată: Apollon.

Iată ce scrie printre altele, criticul Waldemar George despre această operă:

„Franţa a creiat figuri de femei svelte, precise, elegante: „Diana" lui Goujon, „Cele trei graţii" ale lui Pilon, „Diana" lui Houdon şi „Dansul" lui Carpeaux. Dar se găsesc puţine figuri de bărbaţi care pot sta alături de armoniosul Apollon a lui Despiau. Şi totuşi numai în Franţa, fiică mai mare a Greciei, ar fi putut creia o statue a cărei frumuseţe să nu excludă de loc personalitatea, caracterul eroic şi viril şi suflul de umanitate. Cu riscul de a face literatură, ţin să spun că Apollon al lui Despiau este unul din elementele afirmării franceze, o alegorie plastică a liberului arbitru şi mărturia unei discipline de bună voe consimţită".

5 şi 6. Cu toate că a împlinit 75 de ani, Henri Ford continuă să conducă uzinele sale. Şi nu e lucru uşor! Ca şi Carol Quintul, Ford ar putea spune că soarele nu se culcă niciodată în Imperiul său. Căci omul acesta stăpâneşte un adevărat imperiu cu regim autocratic şi uzinele sale sunt răspândite pe tot globul. Până şi în jungla inaccesibilă a Amazonului, numele lui Ford este scris în litere uriaşe la marginea imenselor plantaţii de cauciuc. Ford are toate materiile prime necesare: mine de cărbuni, mine de fier, 550 kilometri de cale ferată, o flotă, păduri, textile, o fabrică de ciment, fabrici de cherestea şi altele. Şi dacă un furnizor îl ameninţă cu urcarea preţului, Ford răspunde că va fabrica produsul singur. Materia brută soseşte la uzinele din River Rouge luni dimineaţa iar Marţi după amiază maşinele sunt gata împachetate. In fiecare zi Henri Ford plăteşte lucrătorilor din uzinele de automobile şi tractoare 150 milioane de lei. Ii place disciplina şi curăţenia. 5000 oameni sunt întrebuinţaţi numai pentru curăţitul uzinelor având un salar de 1000 lei pe zi. Dealtfel, lucrătorii lui Ford sunt cei mai buni plătiţi din lume.

Ilustraţiile noastre reprezintă pe Henri Ford în consiliu intim şi atelierul unde a construit primul său automobil.

7. Anul acesta va fi pentru Franţa fecund în manifestaţii de pietate literară. In prezent se organizează un muzeu închinat lui Zola şi se vorbeşte despre altul consacrat lui Anatole France, muzeu ce va fi adăpostit în celebra vilă „La Bechellerie". Acum două săptămâni s'au împlinit 14 ani dela moartea marelui scriitor şi nici o ceremonie n'a relevat această aniversare, dar creiarea unui muzeu este o comemorare preferabilă tuturor celorlalte.

8. Vânătoarea balenelor începe din secolul al 14-lea (Bascii şi Olandezii au fost primii mari pescuitori de balene). Până la o epocă relativ recentă, această vânătoare era foarte periculoasă. Când un animal era semnalat, se puneau luntrele pe apă şi vânătorii se apropiau de animal ca să-l poată atinge cu cangea, mânuită de un specialist. Animalul surprins fugea luând cu el luntrea subredă şi purtând-o ca pe un dop de plută. Deseori, balena rănită se scufunda în adâncul mării şi vânătorii erau siliţi să dea drumul frânghiei. ca să nu fie duşi la fund.

Astăzi balena se vânează ştiinţific. De pe puntea corăbiei care este o adevărată uzină plutitoare, se trage asupra balenei dela mare distanţă. Cârligul este aruncat de un adevărat tun cu care se ţinteşte uşor. Animalul e tras până la corabie şi urcat pe punte cu ajutorul unui plan înclinat care se rostogoleşte.

Dar uşurinţa cu care se face acest pescuit şi câştigurile însemnate pe care le aduce, ameninţă să extermine rasa balenelor cu cele 27 de varietăţi ale sale. Astfel că sub auspiciile Societăţii Naţiunilor a fost întocmit un acord internaţional care reglementează vânătoarea balenelor, acord încheiat în 1938, de 21 de naţiuni.

Balenele cele mai mari cântăresc până la 150 de tone, se poate extrage din ele 40.000 kilograme de grăsime şi 30.000 litri ulei. Plăcile cărnoase din gerul gurii sunt întrebuinţate industrial ca „belene" pentru corsete. Numai popoarele nordice consumă carnea balenelor, dar Germania lansează în prezent o flotă de corăbii pentru vânarea balenelor a căror carne este lăudată de pe acum printr'o propagandă activă a gospodinelor germane.

9. Inainte de Ludovic al 14-lea, Franţa nu avea drept vorbind marină militară; vasele sale de război semănau tare mult cu galerele evului mediu. Un constructor din Diéppe, anume Morin, întreprinse munca uriaşă de a înzestra regatul cu primul vas de război. Guvernul francez plăti pentru el 50.000 de franci în moneda de atunci. Vasul se numea „La couronne", avea 76 de tunuri de bronz şi un echipaj de 650 de oameni. Ancora cea mare cântărea 4.855 de livre, o greutate enormă pe vremea aceia. Căpitanul era însărcinat să hrănească şi să plătească echipagiul cu o sumă anumită pe care i-o dădea guvernul. El însuşi avea 500 de franci pe lună. Dar pe vremea lui Ludovic al 14-lea, untul costa 5 centime, slănina două şi praful de puşcă 14 centime şi jumătate kilogramul.

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI